

ספר

שיחות מוהר"א"ש

חלק יב'

אשר נשמעו מפי הרב החסיד האמתי וכו', איש האשכולות,
שהכל בו וכו', רא"ש חברתנו חסידי ברסלב,
מחבר ספר שפת הנחל – פרוש ובאור על כל הספר הקדוש
והנורא "לקוטי מוהר"ן", וספרי שו"ת "אשר בנחל",
ועוד ספרים רבים ונכבדים, הפנויים ומיסדים על פי דברי רבנו
הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון, בוצינא קדישא, בוצינא
עילאה, אדונינו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו

ועל פי דברי תלמידו, מורנו הנאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה,

רבי נתן מברסלב זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תנ"ך ומאמרי חכמינו ז"ל הקדושים מנמרא
ומדרשים, והזהר הקדוש, וכתבי האריז"ל, וספרי תלמידי
הבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו,
וספורי צדיקים המקבלים מהור דור.

כל אלה לקטו וסדרו והיו לאחדים בידי הצעיר באלפי
ישר'אלי

הובא לדפוס על ידי קרן "והאמת והשלוש אהבו"
שנת ה'תשפ חסידי ברסלב עיר הקדש ירושלים תובב"א

את ספרי רבי נחמן מברסלב זי"ע ותלמידיו הקדושים בולל
ספרי מוהרא"ש, "הצדיק מיבנאל" ניתן להשיג במקומות
הבאים:

**הפצה ראשית - קרן "והאמת והשלוש אהבו"
חדש!!! אפשרות משלוחים לכל רחבי הארץ והעולם**
055-678-3366

בני ברק: 054-847-1400

פרדס ב"ז: 058-320-4865

אלעד: 055-678-3366

אשקלון: 054-743-4456

נתיבות: 052-735-4403

אשדוד: 052-761-8316

קרית גת: 054-848-2279

רמת השרון: 058-691-3314

שדרות: 055-938-5500

בית-אל: 052-786-5978

מזפנה יריחו: 052-786-5978

יד בנימין (מחוז דרום): 050-868-4153

מגדל העמק: 058-477-9804

שבי שומרון: 052-956-7899

**מי שמעוניין להפיץ ספרי
ברסלב ונפרסם את פרטיו
בספרים הבאים
יער אתנו קשר
בפלאפון:
055-678-3366**

יבנאל:

(אפשרות למשלוחים לכל רחבי הארץ)

חנות נצני הקודש: 054-228-7882

קרן גר להצדיק: 058-588-8148

ירושלים:

סנהדריה / פסנת זאב / רמת שלמה / בר
אילן:

053-4158646

גבעת שאול: 058-691-3315

צמת בר אילן חנות "ספר הספרים"

הר נוף: 058-326-0155

רמות: 054-586-3486

מאה שערים: 055-678-3366

חנות ברסלב מתחת ל"שול"

חנות עין יעקב

תל אביב: 053-311-1711

פתח תקוה: 055-678-3366

ביתר עלית:

גבעה א': 052-766-7226

גבעה ב': 053-316-8148

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION

AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא מועצת חכמי התורה

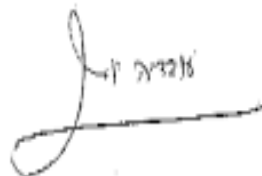
JERUSALEM

ירושלים

הסכמה

הובאו לפני הספרים היקרים "תוך תנח"ל" ו"שיחות מוהרא"ש" ליקוט מדרשותיו של ידידנו היקר רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נורו, דורש טוב לעמו, זוכה ומזכה את הרבים, חבו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הצדיק האדמו"ר מוהרא"ש שיק שליט"א אשר בדרשותיו הרבים ברחבי הארץ ובערוצי הרדיו התורניים, מקרב רבות את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, והכל ערוך ומסודר בחכמה ובתבונה, וכטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

יהו רצון שחפץ ה' בידו יצלח, והיה ה' עמו להמשיך בפעולותיו הבהירות, לקרב רחוקים וללמד קרובים, לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, בבריאות איתנה ובנהורא מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, שובע שמחות וכל טוב.

לקוט מספרי מוהרא"ש על מעלת ספר שיחות מוהרא"ש

מוהרא"ש ז"ל מזרז על הדפסת ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פג מכתב י"ח רכא) וז"ל:
'מה עם המשלוח של הספרים? והאם כבר התחלתם בהדפסת
"שיחות מוהרא"ש"? כי ... גרו יאיר, יש לו כבר מוכן חלק ח'
וחלק ט', וכל מה שירצו לשבור אותי, יותר ספרים יצאו לאור
בעזרתו יתברך, וכן עכשו הוא גומר את "תוך הנחל" ויקרא, עד
כאן לשונו.

השארת דעת מוהרא"ש בעולם על ידי ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פו מכתב י"ט קסד) וזה
לשונו: 'וכן כל חלקי "שיחות מוהרא"ש" שהדפסת עד עכשו,
יצאו כל כף יפה, ממש לא יאומן כי יספר, ואני אסיר תודה
לידידי רבי ... גרו יאיר, שלקט וסדר עד עכשו כל אלו החלקים,
דבורים ושיחות וסיפורים יקרים, שאמרתי ודברתי בכל עת
מצוא, אשר אני מקוה להקדוש ברוך הוא, שעל ידי שיחות אלו
יקים אצלי דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן ז): זהו
עיקר השלמות, שתשאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות
בשהנשמה עולה למעלה וכו', וכשימלאו ימיו ויגיע זמן
הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכנים בחברו, ויהא נחשב
כאלו הוא ממש קים בזה העולם וכו', עין שם; ועל ידי השיחות

האלו יקנים זאת בשלמות, כי סוף כל סוף כף דברתי וכף ספרתי,
עד כאן לשונו.

מוהרא"ש מחנך ללמוד ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קלג מכתב לב תקעא) וזה
לשונו: 'נא ונא ראה לדבק את עצמך לאין סוף ברוך הוא, והיום
אשר נמצא כבר בעולם "שיחות מוהרא"ש", אתה כבר לא צריך
את אף אחד, והלואי שפשאני הייתי בחור צעיר, שיהיו לי את
השיחות האלה, אז לא הייתי צריך את אף אחד בעולם, ולכן
תעין בהם, כי זה כתבו כפה תלמידים מה ששמעו ממני, ואף
שעל פי רוב לא יצא לי לעבור עליהם, אבל חזקה שיצא מתחת
ידם דבר נאה, עד כאן לשונו.

צריך לתפל סיפורי צדיקים ב"שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קח מכתב כה תג) וזה
לשונו: 'מה אומר לך, ידידי היקר! אתה לא יכול לתאר איך אני
מעריך אותך, בזה שאתה מחנך את הילדים באמונה פשוטה בו
יתברך, כי אין עוד מעלה יותר גדולה מזה, שמחנכים ילדים
קטנים לאמונה ברוחה ומזוככת בו יתברך, כי מה ישאר מאתנו,
הנה אנחנו פה והנה אנחנו יוצאים מפה וכו', ואל נא נחיה
באשליות וכו', באילו נחיה לעולם וכו', כי כתוב (בראשית ג,
יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואת זה צריך להחזיר
בילדים קטנים, באופן שיהיה להם ישוב הדעת.

ומאד מאד אני נהנה שאתה מחזיר בהם יראת שמים, כי סוף
כל סוף רק זה מה שישאר מהם, ורק זה ילוה אותם.

וְלִבְּנֵי רֵאשִׁית לְסַפֵּר לָהֶם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְזֶה מְאֹד יוֹעִיל לָהֶם לְהִתְקַרְבוֹת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהַעֲקָר אֵיךְ שֶׁהוּא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה רַק עַל יְדֵי סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִבְּנֵי רֵאשִׁית גַּם אַתָּה לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵיךְ סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְתִתְּבַל אוֹתָם עִם הַשִּׁיחוֹת שֶׁדַּבַּרְתִּי בְּמִשְׁךָ הַשָּׁנִים, וְנִדְפְּסוּ כְּכֹר י"ב חֻלְקִים "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש", וְאֲנִי מְקַנֶּה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲכָשׁוּ יִדְפְּסוּ סֵפֶר סִפּוּרֵים, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לְיַלְדֵיךְ, כִּי הַעֲקָר לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵיךְ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְכִּף נִצִּיל אֶת יַלְדֵינוּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

הַנּוֹד הַבְּנוֹת עַל פִּי הַיְסוּדוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש"

הִנֵּה כְּתוּב בְּסֵפֶר "אֲשֶׁר בְּנַחֲל" (חֻלְקֵי קִי מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'נָא וְנָא רְאִי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אוֹפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂיחָה לְךָ בְּטַחֲוֹן עֲצָמִי, וְאֵל תִּפְתְּרֵי מֵאֵף אֶחָד, כִּי גְדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְיָדָיו לֹא יַעֲזוּב אוֹתָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט בְּחַיִּים, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבְרוֹת כָּל כִּף הַרְבֵּה צְרוּת, וְכָל כִּף הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהִרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּכּוֹלִים לְהִתְפּוֹצֵץ מְרֹב צַעַר, וּמָה יִשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק הַדְּבָרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְכַנְּיָסִים בְּבְנוֹת, לְהַנּוֹד אוֹתָן עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְאֱמוּנַת חֲכָמִים, כְּפִי שֶׁמוּבָא בְּשִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש'.

וְכֵן כְּתוּב (שֵׁם מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'מָה אוֹמֵר לְךָ! אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִחַנּוּךְ הַבְּנוֹת עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבְצַנִּיעוּת, וּבְדַרְךְ אֶרֶץ, וְלְהַחֲדִיר בְּהֵן אֱמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֶת תְּמִשִּׁיכֵי לְדַבֵּר אֶתְּן בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵּר לָהֵן סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלְלַמּוֹד אֶתְּן אֶת הַלְמוּדִים שֶׁצָּרִיכִים לְלַמּוֹד – הַלְכוּת, וְהַל"ט מְלָאכּוֹת, וְשֶׁאֵר לִימוּדֵי קוֹדֶשׁ, וְלִבְנוֹת אוֹתָן בְּבְטַחֲוֹן עֲצָמִי, כִּי הֵן

האמהות העתידות, ואל תסתכלי על שום בריה שבְעוֹלָם, ואל תחליש דעתך כלל, העקר שיהיו דבורים עם ודאות, ואת כל החמר תוציאי מהשיחות שדברתי זה ימים ושנים, וכבר מדפסים בי"ב פרכים "שיחות מוהרא"ש".

ובן כתוב בספר "אוצר חנוך הילדים" (קונטרס "עזר למחנכות" עמוד שיב) וזה לשונו: וכן ספר "שיחות מוהרא"ש" תלוי במורות, אם הן חזקות בזה – אשריהן שתלמדנה את זאת עם התלמידות, השיחות הן החמאה, הלחם צריך להיות: הלכה, תפלה, פרשת השבוע, נביא, מאמרי חכמינו הקדושים, ומלבד זאת ללמוד עמהן ספר המדות ושיחות מוהרא"ש, ולמעשה כל הלמוד צריך להיות מתובל עם שיחות מוהרא"ש, היינו כפי האמור לעיל הכל סובב על קוטב אמונת חכמים, וממילא תקלטנה התלמידות את כל הלמודים עם יסודות של אמונת חכמים ושיחות מוהרא"ש וכו", עד כאן לשונו.

נשות כולל "גם" תלמדנה הרבה ספר "שיחות מוהרא"ש" הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קמב מכתב לה תיד) וזה לשונו: 'אני רוצה מאד מאד, שכל אשה צעירה שרוצה להכנס לכולל "גם" – שתכנס, והסדר הוא, שכל יום תגידו ספר תהלים, היינו יש חמשה ימים בשבוע ככולל, ובכל יום תגידו ספר אחר, כי התהלים גם כן נחלק לחמשה ספרים, וכן ביום שני וביום חמישי יבוא הרב ... גרו יאיר, וילמד אתכן הלכות, וכן תלמדו הרבה "שיחות מוהרא"ש", ותלמדו העקר הלכות לשון הרע, לשמור מאד לא לדבר אחת על השנייה, ולהרבות האהבה בין נשי אנשי שלומנו, והעקר תשמחנה ביחד, ותתחזקנה באמונת חכמים, והקדוש ברוך הוא יעזור, ששזכה להמתיק מעלינו את כל הדינים, עד כאן לשונו.

הנה כתוב בשיחות מוהרא"ש (חלק ו עמודים שיא - שיג) וזה לשונו: 'פעם היה אחד יושב וכותב את השיחות הקדושות שזכה לשמוע מפיו מוהרא"ש זכרונו לברכה, ופתאום הגיע מוהרא"ש זכרונו לברכה, והתחיל להסתכל בחלק מהדפים שכתב, ושבח מאד את מעשה ידיו, וחזק אותו הרבה בענין זה, ואמר לו אז, שעוד יבוא זמן שיעשו השיחות האלו פעולה גדולה מאד בעולם, כי רואים בחוש, שכל מי שיש לו איזו התעוררות ותשוקה לעבודת השם יתברך, הוא מתעורר ומתלהב מאד מכל ספור ושיחה שרק שומע מאנשי שלומנו היקרים שהיו בכל הדורות, ובפרט בני הנעורים בלטה נפשם ורוחם ממש לזה, כידוע למי שבקי קצת בטיב בני הנעורים, ולכן יש בזה זכוי הרבים לדורי דורות, ואין לשער ולתאר כלל את גודל מעלת הענין הזה.

ואז שאל מוהרא"ש זכרונו לברכה את האיש הנ"ל, אם הוא זוכר את תורת רבנו זכרונו לברכה בלקוטי מוהר"ן חלק א, סימן ד, ולא הבין האיש את פוננת מוהרא"ש זכרונו לברכה בענין זה, וחזר ופרש לו מוהרא"ש ז"ל, היינו מה שרבנו ז"ל מזכיר בענין מדת הבטול והענוה, שהאדם צריך לזכות לבטול כל הרגשותיו וחומריותו, עד שלא תבוא לו איזו גדלות והתפארות כשהוא שומע את שבחיו, וכמו שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שראה כתוב בתורה: "וידבר הוי"ה אל משה לאמר", "ויאמר הוי"ה אל משה לאמר", וכן ישראל קוראים בכל יום בתורה שבחיו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היתה לו שום התפארות וגדלות מזה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו' (עין שם בדברי רבנו ז"ל), ורמז לו מוהרא"ש ז"ל בזה, שעקר עבודתו של האדם, שזוכה להגיע

להשגה כזאת של ביטול ישותו וחומריותו, עד שלא יהיה אכפת לו כלל בשפותבים שבחיו וגדלתו וכן שיחותיו ודבוריו, ויהיה נדמה לו כאלו מדברים מאיש אחר לגמרי, כי אין זה עושה עליו שום רושם כלל וכלל.

ובשנים הקודמות, לפני שיצא לאור ספרי "שיחות מוהרא"ש", כשהיו אנשי שלומנו מבקשים ומתחננים לפניו שירשה להם מוהרא"ש ז"ל להדפיס ספר שיחות ממנו, היה מתחמק מהם בענותנותו הגדולה ואומר: 'שהלא האדם צריך לפחד באימת מות פן יגיע לו איזה הרהור של גאווה וישות כשמדברים בשבחו ובגדלתו, ויש בזה סכנה גדולה, ולכן לא רצה אז להסכים לזה, אבל לאחד מאנשי שלומנו המתיק טעמו ונמוקו האמיתי, שאין זה בשביל סבה זו, כי כבר נשבר לבו בקרבו לגמרי מרוב המחלוקת והבזיונות ושפיכות הדמים שיש עליו מבית ומבחוץ כל השנים, רק עיקר טעמו, מחמת שמפחד שיתחילו בני אדם לעקב אחריו ולהסתכל על כל תנועה ותנועה שלו, וזה אינו רוצה כלל, כי עיקר הצלחתו היא בזה שהוא נסתר ונעלם מבני אדם לגמרי, אבל אחר קצת זמן החליט בדעתו שלא לחוש גם לזה, כי הבין שהתועלת והפעלה של השיחות והספורים שמספרים ממנו, היא מרובה הרבה מההפסד שיגיע לו מזה, ולכן לבסוף הרשה לאנשי שלומנו לסדרם לדפוס.

וגם בזה היה ספור מיוחד, כי ספר מוהרא"ש ז"ל, שבא אליו רבנו ז"ל בחלום, ושאל אותו: 'למה אינכם מדפיסים ספר "שיחות מוהרא"ש", הלא הרבה אנשים מחיים את עצמם בזה מאד מאד... ומאז נתעורר מוהרא"ש ז"ל ליתן רשות לסדר השיחות שלו לדפוס, ונעשתה מזה התעוררות גדולה בעולם (ודרך אנב, היה אז ספק בין אנשי שלומנו אם לקרוא לספר "שיחות הרא"ש"

או "שיחות מוהרא"ש", ואמר מוהרא"ש ז"ל, שבחלום הנ"ל דקדק רבנו ז"ל לומר "שיחות מוהרא"ש" וכן נקרא שמו בישראל, עד כאן לשונו.

יש לסמוך על ספרי "שיחות מוהרא"ש" ו"תוך הנחל"

הנה כתוב ב"שאלות ותשובות בתסידות פרסלב" (חלק כא מכתב ב תרפ) וזה לשונו:

שאלה:

מאת טליה: שלום לצדיק. לאחרונה מפרסמים בשמכם דברים שאמרתם על כל מיני אנשים. האם אפשר לסמוך על מי שאומר שהוא שמע את הדבורים בעצמו ולהעביר אותם הלאה?

תשובה:

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר עקב, י"ח אב ה'תשע"ג.

שלום רב אל טליה תחיה לנכון קבלתי את מכתבך:

את צריכה לדעת שמה שכותבים בשמי וזה לא מובא בספרי שכתבתי – אין לזה שחר וכו'. אומרים בשמי הרבה דברים שלא היו ולא נבראו וכו', וכותבים בשמי הרבה שקרים וכו', ולכן צריכים מאד מאד להזהר לא לקבל מאף אחד שום דבורים שלא ראו בכתבי היד שלי או בספרי שהדפסתי, מלבד כמה תלמידים שהם כותבים את כל השיחות שלי שמודפסות בספרי "שיחות מוהרא"ש", וכן מה שכותבים את התורות שאני דורש ברבים בשם "תוך הנחל" – על זה יש לסמוך, אבל שאר מודעות וכו' או קטעים שכותבים או מדפיסים בשמי כאילו שאני כתבתי וכאלו שאני אמרתי את זה – הכל שקר וכזב וכו' וכו'.

ובכלל צריכים לדעת, שאני אף פעם לא מדבר מאחרים וזה כלל לא מענין אותי וכו', ולא יכולים לדעת מה שקורה עם הזולת וזה לא צריך לענין אף אחד וכו', אף אחד הוא לא השומר של

הקדוש ברוך הוא וכו', עניננו זה רק לחזור בתשובה ולתקן את מעשינו ולא לדבר מאחרים.
רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן פג) שזה יצר הרע גדול לומר "צדיק זה נאה, צדיק זה לא נאה" וכו' וכו', ולכן אשרי מי שלא מתערב בעסקים של אחרים וכו' ולא מדבר מאחרים וכו' כי עבור זה יש לנו את הפס"ד-מ"ם הרשע שעוסק לעשות פרודים בנשמות ישראל, כי כל כוח הטומאה שלו זה רק "הפרד ומשל". אנחנו תלמידי רבנו ז"ל צריכים להתזיק את עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יאמר חזק, ולא יגיד פשטים או סברות על הזולת וכו', אם הוא גדול וכו' או אם הוא קטן וכו', הלואי שנתקן את עצמנו.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים, עד כאן לשונו.

הַקְדָּמָה

אמר המחבר והמסדר את החבור הנפלא הזה, בספר זה יבארו ויספרו
במה וכמה שיחות קדש וחדושי תורה יקרים, ספורים נוראים ונפלאים,
אותות ומופתים, שזכינו לשמוע ולראות מחיי ראשנו, הרב החסיד
מוהרא"ש, זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא,

הממשיך והמגלה והמפרסם בדור הזה את אורו הגנוז והצפון של בוצינא
קדישא, בוצינא עלאה, אדונינו מורנו ורבינו, הגאון, הקדוש, איש
האלקים רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו, וכל המובא בספר זה,
זכיתי בעצמי לראות ולשמע ולחקוק על פני הכתב, למען יעמד ימים
רבים.

ויהיה לזכרון לחברים, אנשי שלומנו הקדושים, חסידי ברסלב,
ובעיניהם יראו, ובלבבם יבינו את חשיבות האוצר הזה, אשר הוא מלא
התעוררות והתחזקות גדולה לכל אדם, בכל זמן, בכל מקום ובכל דרגה
ודרגה, וכולם נובעים מהאי נחלא עמיקא ושמירא, דברי תורתו של
מוהרא"ש וצוקל"ה, אשר שח עמנו, ואשר נארע עמו בכל מיני זמנים
ועתותי רצון, והכל קשר ושלב אל תורת רבנו ז"ל, כדי להכניס בנו עוצם
ערבות, ידידות, נועם, אור, זיו שכינתו יתברך, ולהדריך אותנו בדרך
השם, לחזור אליו יתברך, ולהמשיך עלינו אור אמונתו יתברך,
ולהדביקנו בשורשנו.

וסדרתי את הספר בסדר אל"ף בי"ת כל שיחה וספור ומארג השניף לזה,
ואני בטוח, שכל מי שישתכל בהם בעין אמתית, ימשיך על עצמו ערבות
ונעם צוף דבש, מתיקות עצומה, כאלו שמעם מפיו הקדוש בעצמו, ויזכה
לאשר אמיתי ונצחי, לאור באור החיים, אור הגנוז והצפון, שעליו
נאמר: עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה (ישעיהו סד, ג), ויזכה לגאולה
ש'למיה אמן ואמן!

הַתְּנִצּוֹת

לְהוֹי יְדוּעַ, כִּי אֵינָה דוֹמָה רְאִיָּה לְשִׁמְיָעָה, וְאֵינָה דוֹמָה שְׁמִיעָה לְקְרִיאָה, כִּי בְּכָל פֶּעַם יוֹרֶדֶת מְדַרְגָּה, וּבִפְרָטִיּוֹת הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹכָאִים בְּסֵפֶר זֶה, אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת כָּל הַמַּעֲמָד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא וְהַסְּפוּרִים שֶׁהָיוּ בְּכָל שִׁיחָה קְדוּשָׁה, כִּי דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש ז"ל לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּדַבְּרוֹ מְאֹד, וְכָל שִׁיחָה מִתְאַרְכֶּת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁעַל־פִּי רֹב קָשָׁה וְכָבֵד עָלַי לְכַתֵּב אֶת כָּל הַשִּׁיחָה, כִּי הִיָּה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּלִיוֹנוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת הַסְּפוּרִים וְהַסְּבוּבִים שִׁמְמָהם יֵצְאָה כָּל שִׁיחָה, זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְרַשֵּׁם עַל פְּנֵי הַכְּתָב כָּלֵל.

וְכֵן אֵי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּכַתֵּב אֶת גּוֹדֵל הַדְּבָקוֹת וְהַשְּׁגָת הָאֱלֻקוֹת שֶׁהַרְגִּישׁוּ אֲזוּ בְּשַׁעֲהַ שְׁדָּבֵר וְסֵפֶר, כִּי כָּל מִינֵי חֵן שֶׁל אֱמֶת וּדְבָקוֹת וּגְלוּי אֱלֻקוֹת, רְאוּ וְהַרְגִּישׁוּ אֶצְלוֹ, וְהָיָה מִמֶּשׁ בְּפוּל הַבְּחִירָה, בְּפוּל הַיִּשּׁוּת לְגַמְרֵי, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים שִׁכַּחְנוּ אִם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרֹב הַחַיּוֹת וְהַנְּעָם וְהַיְשָׁבֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהַכְּנִים בָּנוּ עַל־יְדֵי כָּל סְפוּר וְשִׁיחָה, וְרָאוּ אֶצְלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּחֵד מְקַמְאֵי, וְהַכָּל בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, שֶׁהַסְּתִיר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי הַסְּתִירוֹת וּבִפְשִׁטוֹת עֲצוּמָה.

וּבְעֵינַי הַסְּתִירָה בְּהַנְּהִיגָה פְּשוּטָה, מוֹהֲרָא"ש ז"ל חֲדוּשׁ נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי מִלְּבַד הַמַּחְלָקָת וְהַהַסְּתִירָה שִׁישׁ עָלָיו, שֶׁזֶה מְכַסֶּה וּמַסְּתִיר אוֹתוֹ, נוֹסֵף לְזוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹ מַסְּתִיר וּמְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי כְּפוּיִם וְהַסְּתִירוֹת, וְהַעֲקָר – אֵיךְ יְכוּלִים לְרַאוֹת זֹאת? עַל־יְדֵי תַלְמִידֵי הַרְבִּים, שֶׁקָּרַב אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁאֲזוּ מִן הַסְּתוּם מְבִינִים עַל הַגְּלוּי, כְּעֵין שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשִׁי מוֹהֲרָן חֶלֶק א', סִימָן ק"ט). אֲשֶׁר מֵהַצְּדִיק בְּעֲצָמוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל כָּלֵל, כִּי הוּא כְּמִשְׁלַל הַחוֹתֶם, שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקְרוֹא בּוֹ כִּי הוּא הַפּוּךְ, רַק עַל־יְדֵי תַלְמִידֵי, שְׂרוּאִים שֶׁהֵם אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה, אֲזוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַצְּדִיק וְכוּ', עֵין שֵׁם.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֶצְל מוֹהֲרָא"ש ז"ל, אֲשֶׁר כָּל תַּלְמִיד שֶׁנִּתְקַרַּב עַל יְדוּ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה חֲדוּשׁ נִפְלָא, בְּקִי נִפְלָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְכֵן מְטִיל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִתְמִיד בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדָה, וּמִזֶּה

יכולים להבין מרחוק את מעלת הצדיק בעצמו, והחוש מעיד את גדל עצם גדלת מעלתו, כי רואים את אנשיו ומקרבו שקרב אל דעת רבנו ז"ל, שלקטן ולפחות יש דבורים כאלו באמונה ובגלוי אלקות, אשר מתאימים רק לצדיקים מהימים הקדמונים, כמו תלמידי הפעל-שם טוב הקדוש והמגיד, זכרונם לברכה.

ואף שממנו אין רואים שום דבר, אך מתלמידיו רואים נוראות נפלאות, כי מי שרק שמע בפעל את השיחות הקדושות המובאות בספר זה, נתעורר בל-כך אליו יתברך בתשוקה עצומה, עד שלבו בוער אליו יתברך, ומתמיד בתורה ובתפלה ובתבודדות, ומרבה לדבר דבורי אמונה וגלוי אלקותו יתברך עם כל חבריו וידידיו, באשר ידוע ומפרסם זאת בעולם.

ועל-כן כל הקורא ומעיין בספר הקדוש הזה, ידון אותי לכף זכות,

אם לא ירדתי לעמק בוננתו הקדושה, כי אפילו זה המעט, היה קשה וכבד עלי לכתוב, וכמה יגיעות וטרחות יגעתי וטרחתי, להביא את כל זאת על פני הכתב, כי בשעה שמוהרא"ש ז"ל מדבר אפילו במילי דעלמא, וכל שכן בעבודת השם יתברך, נדמה כאילו שומעים קול מהשמים מממש, ושכינה מדברת מתוך גרונו, וכל שיחה ודבור יוצא באש מממש, בהתלהבות עצומה וביושב הדעת נפלא.

אשרי מי שעמד במחיצתו, ואשרי מי ששמע דבורים אלו, ואז יעיד בעצמו, כי לא הגזמתי שום גזמה, אדרבה, כל מה שכתבתי הוא כטיפה מן הים מממש, כפי אריכות וצחנות לשונו, שדבר עמנו.

על-כל-פנים, גם על המעט הזה עלינו לתת תודה והודאה להשם יתברך, שזכיתי להעלותו על הכתב, והשם יתברך יעורר לבנו על-ידי הדבורים והשיחות הקדושות האלו, ונזכה לשוב בתשובה אמיתית אליו יתברך, אשר רק בשביל זה מוהרא"ש הקדוש ז"ל מרבה לדבר כל אלו הדבורים והשיחות היקרות, כדי שנזכה להתעלות באמונה הקדושה, ובגלוי אלקותו יתברך, ונזכה להיות כרצונו יתברך וכרצון צדיקיו הקדושים. וכשם שתדונו אותי לכף זכות, כך ידון אתכם המקום ברוך הוא תמיד לכף זכות.

ספר

שיחות מוהרא"ש

חלק יב

אמונה

מוהרא"ש נ"י אמר: אנחנו יודעים, שאצל רבנו ז"ל היה ענין האמונה היסוד והעקר, עד כדי כך, שפעם התבטא ואמר (שיחות-הר"ן, סימן לג), שאצל העולם אמונה הוא דבר קטן, אבל אצל האמונה הוא דבר גדול מאד, ועקר שלמות האמונה — להאמין כמו שהנשים מאמינות; כי אשה זוכה להגיע לדרגה גבוהה באמונה הרבה יותר מגבר, כי אצל האשה האמונה טבועה בתוך נפשה, היות שאי אפשר להגיע אל אמונה רק על-ידי תמימות ופשיטות, וסלוק השכל לגמרי, וזה מצוי אצל האשה יותר מהגבר; כי בדרך כלל גבר הוא חכם בעיניו, וחושב שמבין את הכל, וכשכא לעיני אמונה, גם-כן מתחיל להתפלסף ולהתפלפל — ככה או ככה, ולבסוף נשאר כופר לגמרי, רחמנא לישזבן, לא-כן האשה אינה יודעת 'קונצים', אצלה יש אמונה פשוטה כמו שקבלה מאמא שלה, ואצל האמא טבועה האמונה כמו שקבלה מהסבתא והסבתא כמו שקבלה מהאמא שלה, וכן מדור דור.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו שלמות האמונה — לסלק את השכל, ולדעת שאין יודעים פלום, אנו מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, שברא את העולם, ודבר גדול ודבר קטן לא נעשה מעצמו אלא מהמאציל העליון, והכל ממנו יתברך.

ואמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן מד): האמונה תלויה

בְּפֶה הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים פט, ב): "אוֹדִיעַ אֶמּוֹנֶתְךָ בְּפִי"; עַקֵּר הָאֱמוּנָה תְּלוּי רַק בְּפֶה שֶׁל הָאָדָם. אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזוֹ צָרִיכָה לֵהִיֹּת הַשִּׁיחָה שֶׁלוֹ, תָּמִיד שִׁיחָה שְׂגוּר שֵׁם שָׁמַיִם בְּפִיו.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר זֶה אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים אֶצֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ, בְּשַׁעַה שֶׁשָּׁלַח אֶת אַלְיָעֶזֶר לְמַצָּא אִשָּׁה לְבָנוּ יִצְחָק, כְּתוּב (בראשית כד, ג): "וַיֵּאשְׁבִיעֵךָ בְּהוֹנֵי הָאֱלֹהִים הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ", וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בראשית רבה, פְּרָשָׁה נט, סִימָן ח): מִקְדָּם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הָיָה נִקְרָא רַק "אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם", עַד שֶׁבָּא אָבִינוּ אַבְרָהָם, נִקְרָא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גַם "וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ"; כִּי הִרְגִיל אַבְרָהָם אֶת שֵׁם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּפִי הַבְּרִיּוֹת, הֵינּוּ שֶׁפָּלַם כָּבֵד דִּבְרוּ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כָּל אֶחָד דִּבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; וְכֵן אָמְרוּ (סוֹטָה י:): הִקְרִיא אַבְרָהָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּפֶה כָּל עוֹבֵר וּשָׁב; וְאִם כֵּן, כִּי זֶה שָׁאֵדָם מְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶהוּ סִימָן שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא אֶצְלוֹ, כִּי הוּא תָּמִיד מְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִם רוֹצִים לְהַפִּיר אֶת הָאָדָם, אֵי אֶפְשָׁר לְהַפִּירוֹ אֶלָּא עַל-יְדֵי הַדְּבוּר שֶׁמְדַבֵּר, אִם אָדָם מְדַבֵּר תָּמִיד מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, סִימָן שֶׁאֶצְלוֹ שׁוֹרָה הַשְּׂכִינָה.

וְכֵן אָנוּ מוֹצְאִים, בְּשַׁעַה שֶׁרַבְקָה שָׁלְחָה אֶת יַעֲקֹב לְהִבְיֵא אֶת הַמְטַעְמִים לְיִצְחָק, כִּי רָצְתָה יוֹתֵר שִׁיִּצְחָק יְבָרַךְ אֶת יַעֲקֹב, כְּתוּב (בראשית כו, כ): "וַיֹּאמֶר יִצְחָק מָה זֶה מֵהִרְתָּ לְמַצָּא בְּנִי, וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה הוֹנֵי הָאֱלֹהִים לְפָנָי", יַעֲקֹב הִזְכִּיר אֶת שֵׁם הַשָּׁמַיִם, וַיֹּאמֶר יִצְחָק לְיַעֲקֹב, גִּשָּׂה נָא וְאִמְשֵׁךְ בְּנִי, אוֹמֵר רִשׁ"י: אָמַר יִצְחָק בְּלִבּוֹ, אֵינִי דֹרֵךְ עֲשׂוֹ לֵהִיֹּת שֵׁם שָׁמַיִם שְׂגוּר בְּפִיו; רוֹאִים מִכָּאן שֶׁגַם יַעֲקֹב אָבִינוּ דִּבֵּר רַק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא הִזְכִּיר שֵׁם הַשָּׁמַיִם יִתְבָּרַךְ, וְכִשְׁשָׂאֵלוֹ אָבִיו: "מָה זֶה מֵהִרְתָּ לְמַצָּא בְּנִי, וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה הוֹנֵי הָאֱלֹהִים לְפָנָי", הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִבְיֵא אֶת זֶה אֵלַי, וְתַכְפֵּף-וּמִיד הִחַל יִצְחָק לְבַדֵּק אִם אֶכֶן זֶה עָשׂוֹ, הֵיִיֹת שֶׁעָשׂוֹ אַף פַּעַם לֹא דִבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. רוֹאִים מִכָּאן, שֶׁזֶה סִימָן שֶׁל הַצְדִּיקִים — שֶׁמְדַבְּרִים

תמיד מהקדוש-ברוך-הוא. וזו שלמות האמונה.

וכן אנו מוצאים אצל יוסף הצדיק, כשמצדוהו האחים, וקנה אותו פוטיפר סריס פרעה, שר הטבחים, כתיב (בראשית לט, ג): "וירא אדוניו כי הנני"ה אתו, וכל אשר הוא עשה הנני"ה מצליח בידו". נשאלת השאלה, איך ראה המצרי כי השם יתברך עם יוסף, וכי ראה פעם המצרי את השם יתברך, עד שאומר: "וירא אדוניו כי הנני"ה אתו", איך רואה מצרי את השם יתברך? אומר רש"י: שם שמים שגור בפיו; יוסף הצדיק דבר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, והיות שדבר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא סימן שהאמונה היתה אצלו חזקה עד מאד, ואז השם יתברך נמצא אתו; ולכן צריכים תמיד לדבר מהקדוש-ברוך-הוא, ובכל נושא ונושא שאדם משוחח, יכניס בו את הקדוש-ברוך-הוא, וזה סימן שאדם זה חזק באמונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר צריכים להיות חזקים בדבר זה מאד, כי תכף-ומיד כשאדם מתחזק ומדבר תמיד מהשם יתברך, זה מביא לשתי מעלות:

א. הוא יבנה סביבו חומה בצורה, שאף אחד לא יוכל לו; כי ברגע שאדם מדבר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, אז שום כופר בעקר לא יוכל לגע בו, הוא תמיד מזכיר את שם השם יתברך, ותמיד כשרוצים להתנכח עמו הוא אומר: "אני מדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם, והוא יתברך מטיה ומטהו ומקים את כל הבריאה כלה, אין לי דבורים אחרים, אני מאמין בהקדוש-ברוך-הוא בלי שום ספקות, הקדוש-ברוך-הוא נמצא, ודומם, צומת, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך".

ב. מי ששומע אותו לדבר, אזי או שיכנסו גם בו הרהורי תשובה ותדלק נשמתו; כי הרי כל יהודי יש לו נשמה, והנשמה נקראת גר, "גר הנני"ה נשמת אדם" (משלי כ, כו), אבל הוא מכבה, וצריכים להדליק את הגר הזו, ובזה שמדברים דבורי אמונה עם

כל יהודי, מדליקים בו גם-כן את הנשמה, את הנר שלו, שגם יאיר. ואם אינו רוצה לקבל ממנו — יברח, כי יראה שאין לו מקום אצלו, היות שפה מדברים רק מאמונה.

ולכן כשמדברים מאמונה, יש בזה שתי מעלות: א. בשביל עצמו, שבונה חומה סביבו. ב. בשביל השני, או שיקרבו להקדוש-ברוך-הוא, או שיבריתו ממנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רבנו ז"ל אומר (שיחות-הר"ן, סימן רלו): אדם צריך להזהר מאד לבלי להוציא מפיו דבור של רשעות, חס ושלום [דבורי כפירה ואפיקורסות] אפלו בדרך ליצנות, שלא יגיד על עצמו שאינו מאמין, או שהוא רשע וכדומה, או שיעשה בדיחה כלפי מעלה, חס ושלום, כי על הקדוש-ברוך-הוא אסור לומר שום דברי ליצנות, אפלו שמאילו טעמים רוצה לומר להוא איזו בדיחה בדרך צחוק, שאינו מאמין, אסור להוציא זאת מפיו.

ואומר רבנו ז"ל, שאנו מוצאים אצל יהוא המלך, שדרך אחר עובדי הבעל, שהם היו האפיקורסים שבדור ההוא. כידוע בימי אליהו הנביא היו עובדי הבעל, אפיקורסים המדברים נגד הקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן, ורצו למלא את כל העולם עם כפירות ואפיקורסות, רק אליהו הנביא צעק (מלכים-א יח, כב): "אני נותרתי נביא להנני"ה לבדי", וגלה ופרסם את הקדוש-ברוך-הוא, ומלא באמונה את כל העולם כלו. בימיו הנה מלך ושמו יהוא, ורצה לתפס את כל עובדי הבעל ולהרגם, אבל עובדי הבעל פחדו, ומה עשה? אמר שיבואו כל עובדי הבעל אצלו, כי "אחאב עבד את הבעל מעט, ויהוא יעבדנו הרבה" (מלכים-ב י, יח), ואף שבלבו הנה שלא לעבד עבודה זרה, רק אמר בדרך ליצנות, כדי להטות לב עובדי הבעל, אף-על-פי-כן לבסוף נכשל וכו'. אומר רבנו ז"ל, מכאן רואים שאפלו אם אדם מוציא מפיו דבור בדרך ליצנות, אחר-כך עלול לכפור בכל, רחמנא לצלן.

וסים מוהרא"ש נ"י: ולכן על האדם להרגיל עצמו, שאף פעם

לא תהיה שגורה אצלו המלה: "אני לא מאמין", אסור להתבטא בבטוי כזה, ושלא יהיה שגור על שפתיו. ואף אם אחד יבוא ויאמר לו: "דברתי היום עם פלוני ופלוני", אל יענה: "איני מאמין". או האחד יאמר: "מצאתי אלף שקלים ברחוב", אל יענה: "איני מאמין לך". אשר לכאורה מתכוון על דבר פרטי, הינו "איני מאמין שפגשת את פלוני ודברת עמו, או מצאת מציאה כלשהי", גם זה אסור, כי אסור שיהיה שגור על פיו המלים: "אני לא מאמין". אדם צריך להיות חזק באמונה, ואפלו שיש דברים שאינו צריך להאמין, אל ישתמש בבטוי "אני לא מאמין", אדרבה יהודי צריך להיות חזק באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ולא ידבר כך.

אברהם אבינו

מוהרא"ש נ"י אמר: עלינו לזכר היטב שאברהם אבינו היה היהודי הראשון שהפיר את הקדוש-ברוך-הוא, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (נדרים לב): בן שלש שנים הפיר אברהם את בוראו; אברהם אבינו היה בגיל שלש, כשיצא בלילה לחוץ, וראה את הלבנה מאירה, היה בטוח שהנה הקדוש-ברוך-הוא נתגלה אליו, אזי התפלל כל הלילה אל הלבנה, בתשוקה עצומה, השתוקק כל-כך אל הקדוש-ברוך-הוא, עין לא ראתה, ואט אט התחיל לעלות עמוד השחר, והנה יוצאת השמש וזורחת בעצמה גדולה מאד, אזי תכף-ומיד הפיר בטעותו, שלא הלבנה היא הבורא עולם אלא השמש, כי מאירה באור כזה, מרחק להיות שהשמש היא הבורא עולם, אזי התפלל כל היום לשמש, וככל שהביט יותר בשמש נסתגרו עיניו, והיה בטוח שהנה הקדוש-ברוך-הוא לפניו, והתפלל לשמש כל היום, עד שהגיעה השקיעה, ושקעה השמש, אז הגיע לכלל הכרה שהיתה לו טעות גדולה, כי השמש והלבנה

הם רק שמשים של בורא עולם, כי לא יכול להיות שגלגל החמה והלבנה מסתובבים ומתגלגלים בעצמם, והגיע לידי הפרה שיש בורא עולם, שמסבב את כל הגלגל. ומאז שהיה בגיל שלש, מסר את נפשו באמונה פשוטה בו יתברך, עד שזכה להגיע אל גלוי אמונה כזה, שהיה מוכן למסר את נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שחכמינו הקדושים אומרים (ספרי פרשת האזינו): עד שלא בא אבינו אברהם לעולם, כפיכול לא היה הקדוש-ברוך-הוא מלך אלא על השמים, אבינו אברהם המליכו על השמים ועל הארץ, אפלו בקש המקום ברוך הוא מאברהם אבינו גלגל עינו ואף נפשו — היה נותן לו; הינו אברהם אבינו היה מוכן למסר את נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, אשר אז בימים ההם פרסם את עצמו נמרוד לאליל, הינו שהוא ברא את העולם, ואברהם אבינו לא התפעל ממנו ופרסם לכלם שהכל שטות ודמיון, כי יש בורא עולם שמנהיג את העולם, והוא היה אז במצב מאד מסכן, כי מסר את נפשו ושבר את כל האלילים והפסלים של תרח אביו, שהיה מחשובי שרי נמרוד. וכך מובא בספר הישר (פרשת נח), שתרח היה שר הצבא של נמרוד, ואף-על-פי-כן הבן שלו לא התפעל, ושבר את כל הפסלים ועבודות זרות שעשה אביו, ובשביל זה הכניסו נמרוד לבית-סהר.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הגמרא אומרת (בבא בתרא צא): עשר שנים היה אברהם אבינו בבית-סהר, שלש שנים בעיר כותא (עירה בעירק) ששם הוא נולד, ושבע שנים היה אסור בעיר קרדו, זו ארץ אררט, ככתיב (בראשית ה, ד): "על הרי אררט", תרגום אונקלוס טורי קרדו. ואברהם אבינו לא התפעל מכך שהכניסו אותו בבית-סהר, אלא היה חזק באמונה, והיה מוכן למסר נפשו בעבור הקדוש-ברוך-הוא, עד שהכניסוהו באור כשדים, והיה מוכן להשרף בשביל הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא עזר לו שיצא חי מאור כשדים, ומאז הוא המשיך לגלות ולפרסם לכלם את האמונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מאז שמסר אברהם אבינו נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, מזה נטבע בטבע של כל יהודי, שיש לו מסירות נפש בשביל הקדוש-ברוך-הוא; כי מאז שהקדוש-ברוך-הוא נסה את אברהם אבינו, ואמר לו לקחת את בנו לשחטו בשבילו, שזו היתה "עקדת יצחק", ואברהם אבינו היה כבר מוכן לשחט את בנו, רק הקדוש-ברוך-הוא ברגע האחרון אמר לו (בראשית כב, יב): "אל תשלח ידך אל הנער, ואל תעש לו מאומה", זה היה רק נסיון לנסות את אברהם אבינו עד היכן מגעת אמונתו. ומאז שיצחק אבינו היה על העקדה, והיה מוכן להשחט להקדוש-ברוך-הוא, מאז נטבע בטבע של כל יהודי ליהרג על קדוש השם יתברך, ואין מפתחים מאף אחד, רק מהקדוש-ברוך-הוא בעצמו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ו"ל דבר פעם לפני אנשי שלומנו מגדלתו של אברהם אבינו, שהיה הנדיב הראשון, שנדב את לבו להקדוש-ברוך-הוא, והפליג בספורו של אברהם אבינו, איך שמסר נפשו לגלות ולפרסם את הקדוש-ברוך-הוא, ובין השומעים היה אחד מאנשי שלומנו, שהתאנח ושאל את מוהרנ"ת ו"ל: "איך לוקחים לב כזה כמו הלב של אברהם אבינו?" הקפיד עליו מוהרנ"ת ו"ל, ואמר לו: "לך גם-כן יש לב כזה, אלא איך מלבב אותו".

ואמר מוהרא"ש נ"י: כל יהודי יכול להגיע למדרגת אברהם אבינו — לגלות ולפרסם לכלם את האמונה הקדושה, כשיהודי מדבר עם השני בדבורי אמונה, בזה מגלה שהוא בא מאברהם אבינו, כי זו היתה עבודת אברהם אבינו — לגלות את הקדוש-ברוך-הוא; ועל-כן אנחנו צריכים תמיד לדבר מהקדוש-ברוך-הוא, את מי שאנו פוגשים תכף-ומיד עלינו לדבר עמו רק מהקדוש-ברוך-הוא. וזו היתה עבודתו של אברהם אבינו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איך יכולים להגיע למדה יקרה זו — לגלות לכלם את הקדוש-ברוך-הוא? דיקא על-ידי מדת החסד, כשאדם עושה חסד עם זולתו, הוא קונה לעצמו את מדתו של

אברהם אבינו, כי מדת אברהם אבינו הייתה חסד; כי אברהם אבינו עשה חסד עם כל הבריא. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (סוטה י:): "ויטע אשל בכאר שבע", אברהם אבינו נטע פרדס בכאר שבע. מה היה בפרדס? אכילה, שתייה, לוויה. מי שבא אל הפרדס של אברהם אבינו, הוא נתן לו לאכל, נתן לו לשמות, ולוה אותו, ודבר עמו מהקדוש-ברוך-הוא. וזה שחכמינו הקדושים דורשים את הפסוק (בראשית כא, לג): "ויטע אשל בכאר שבע, ויקרא שם בשם הויה אל עולם", אל תקרא ויקרא אלא ויקרא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש-ברוך-הוא בפה העובר ושבו, פיצד? לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו, אמר להם: וכי משלי אכלתם? משל אלהי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם. הינו אברהם אבינו מי שרק בא לביתו, נתן לו לאכל ולשמות, וגלה לו את הקדוש-ברוך-הוא, ואמר לו: תתן תודה להקדוש-ברוך-הוא, ואחר-כך לווהו.

וסים מוהרא"ש נ"י: אנשי שלומנו פשו, מה זה אשל, שנטע אברהם אבינו בתוך ביתו? אלא אישיל ראשי תבות: "אשפף ל'פניו שיחי" (תהלים קמב, ג), אברהם אבינו גלה למי שבא לתוך ביתו, שיש בורא כל עולמים, אשר ברא את כל העולם, ואם אדם צריך איזו ישועה, שישפף את נפשו לפני הקדוש-ברוך-הוא, הינו שתהיה לו התבודדות. הוא חזק ועודד ושמת את כל מי שרק בא לביתו, וגלה לו, שאין לנו דרך אחרת בזה העולם, רק "אשפף ל'פניו שיחי", עלי לשפף את הלב שלי אל הקדוש-ברוך-הוא, מה שכואב לי, מה שמבלבל ומצער אותי, עלי לבא ולספר לפני הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רואים מכאן, שדיקא כשאדם עושה חסד עם השני, יש לו כח של אמונה, וברגע שיש לו כח של אמונה בבורא עולם, אני יכול לגלות גם לשני את הקדוש-ברוך-הוא. לזאת עלינו לקנות לעצמנו את המדה היקרה הזו שגלה אברהם אבינו לעולם, והיא: הכנסת אורחים, להכניסם בתוך הבית, לעשות חסד

זֶה עִם זֶה, וּלְגַלוֹת לְכֻלָּם אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

אַמֶּת

מוהרא"ש נ"י אָמַר: אָדָם צָרִיךְ לְדַעַת, שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּלִי מִדַּת הָאֱמֶת. וְצָרִיךְ לְדַעַת שְׁעַל מִדַּת הָאֱמֶת יֵשׁ הַרְבֵּה מַחֲלָקִת, שְׂכָל אֶחָד אוֹמֵר שְׂאֶצְלוּ הָאֱמֶת, כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סְנֵהֲדָרִין צו) עַל הַפְּסוּק (יִשְׁעִיָּה נט, טו): "וַתְּהִי הָאֱמֶת נַעֲדָרֶת", מִלְּמַד שְׂנַעֲשִׂית הָאֱמֶת עֲדָרִים עֲדָרִים, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שְׂאֶצְלוּ הָאֱמֶת.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י: מַה זֶה אֱמֶת? אִם כָּל אֶחָד צוֹעֵק, שְׂאֶצְלוּ הָאֱמֶת, הֵיכֵן הָאֱמֶת? אוֹמֵר רַבֵּנוּ ו"ל (לְקוּטֵי-מוהר"ן, חֶלֶק א', סִימָן נא): אֱמֶת זֶה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (יִרְמְיָהוּ י, י): "וַהֲוִי"ה אֱלֹקִים אֱמֶת, הוּא אֱלֹקִים חַיִּים וּמְלַךְ עוֹלָם", כָּל מִי שְׂיִוְתֵר מְקַרֵּב לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יוֹתֵר אֱמֶת נִכְנָסֶת בּוֹ, וְכָל מִי שְׂיִוְתֵר מְרַחֵק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹתֵר שְׂקָר יֵשׁ בּוֹ. נִמְצָא, שְׂאֱמֶת זֶה רַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִי שְׂמִתְרַחֵק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא שְׂקָרָן. וְלָכֵן אֲנִיחָנוּ רוֹאִים, שְׂאָדָם שְׂדְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא מְאֹד מְאֹד יִשְׁמֵר לֹא לְדַבֵּר שְׂקָר, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שְׂהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה, וְאִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה, הֲרִי הוּא שׂוֹמֵעַ אוֹתִי, וְאִיךְ אֲנִי יְכוֹל לְהַגִּיד שְׂקָר? ! לֹא-כֵן מִי שְׂהוּא שְׂקָרָן, סִימָן שְׂהוּא רְחוּק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמֶת, סִימָן כח): עַל-יַדֵּי הַשְּׂקָר שׂוֹכְחִים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי בְּרַגַע שְׂאָדָם מְדַבֵּר שְׂקָר, סִימָן שְׂאִינוּ זוֹכֵר עֲכָשׁוּ מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלָכֵן צָרִיכִים לְהִשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר שְׂקָר, כִּי אֵין עוֹד מִדָּה מְגַנָּה כְּמוֹ שְׂקָרָן, כִּי מִי

שאומר תמיד שקר, אף אחד אינו יכול לסבל אותו, כשאדם מרגיל את עצמו לדבר שקר, ורחמנא לצלן, לבסוף אף אחד לא ירצה להתחבר אתו, כי עם שקרן אין יכולים להיות ביחד, אשר כל דבר שיאמר זהו שקר.

ואמר רבנו ו"ל (ספר המדות, אות אמת, סימן כא): טוב לאדם שימות משיחיה ויהיה שקרן בעיני בני-אדם; כי הבניין כל-כף גדול לאדם, כשמחזיקים אותו לשקרן, עד שאין כדאי אפלו לחיות מלהיות שקרן בעיני הבריות, כי מדת השקר מאד מגנה, והיא דוחה את השכינה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (שבת נה.) חותמו של הקדוש-ברוך-הוא אמת; הינו אנו רואים טשעק או שטר שאדם נותן, אם אין על זה חותמת, זה חתיכת ניר, ולא שוה כלום, אבל אם יש על הטשעק או השטר חותמת, זה כבר שוה את כל המחיר שכתוב בו. וסיים מוהרא"ש נ"י: לזאת בכל דבר, אם יש בו שמו של הקדוש-ברוך-הוא, זה כבר אמת, וכשאדם מדבר מהקדוש-ברוך-הוא, תדעו שמחזיק באמת, הוא כבר יפחד מלומר שקר, כי שלמות האמת הוא לזכר תמיד שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, ובלעדיו אין שום נמצא, ואם אני יודע שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתי פה, אז לא אשקר, כי הקדוש-ברוך-הוא פה, הקדוש-ברוך-הוא רואה, הקדוש-ברוך-הוא שומע.

ולכן, אומר רבנו (ספר המדות, אות אמת, סימן כ'): האמת היא פודה מכל הצרות; כשאדם מדבר תמיד אמת, הוא נפדה מכל צרות, ולהפך כשאדם אומר שקר, הוא מביא על עצמו כל מיני צרות ויסורים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: לכן צריכים להשתדל מאד מאד במדת האמת. וכתוב בירושלמי (סנהדרין פרק א', הלכה א'): אמת זה ראש, תוף, סוף, הינו אותיות הא"ב מתחילות בא', זה ראש האותיות, האמצע זה מ' — תוף האותיות, ת' זה סוף האותיות, א'מ'ת', זה

ראש, תוף, סוף, תחילת הא"ב, אמצע הא"ב וסוף הא"ב, מה הפרוש? מי שמחזיק באמת, הינו לא בקצת אמת, אלא אמת צריכה להיות בשלמות מהתחלה עד האמצע, מהאמצע עד הסוף — זה אמת, אחד יגיד: "אני אומר רק קצת אמת", זה כבר שקר, אין בדבר הזה, אמת צריכה להיות מהתחלה עד האמצע מהאמצע עד הסוף, זו שלמות האמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: יהודי צריך להיות יהודי בבית, יהודי ברחוב, יהודי בחברה, יהודי בשוק, יהודי באוטובוס, יהודי ברבים, איני מתביש מאף אחד בעולם, זו נקראת אמת — ראש, תוף, סוף; אם אדם מחזיק במשהו, אסור לו להפנע לשום בריה שבעולם, ברגע שנכנע, סימן שחסר שם אמת, וכשאדם חזק בנקדה שלו, אז הוא יחזיק באמת ולא יותר בשום פנים ואופן.

וסים מוהרא"ש נ"י: אומרים חכמינו הקדושים (לקוט האזינו, רמז תתקמב): רוצה אדם בעצמו לדבר אמת, מוסרים לו מלאך לדבר אמת; אם אדם רוצה תמיד לדבר אמת, ואינו מדבר שקר, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו מלאך ששומר עליו, ולכן צריכים להרגיל את עצמו בדבור אמת, כשעדין הוא בגיל צעיר, כי כשמרגילים עצמם לדבר אמת כשעדין צעירים וקטנים, ונשמרים מאד לא לדבר שקר, כך יתנהגו כל החיים, אבל אם, חס ושלום, ילד או ילדה מתחילים לדבר שקר בעודם קטנים, ידברו שקר גם כשיגדלו, ואז אף אחד לא יוכל לסבלם, כי שקרן אף אחד אינו יכול לסבל, והשקר מגלה את עוונותיו. ורואים שהוא מגנה אצל כלם. כשפוגשים אדם שקרן, האומר על כל דבר הפך האמת, אזי לבסוף בני-אדם סולדים ממנו, ואינם יכולים לסבלו; על-כן צריכים לשמר מאד מאד על מדה זו, ועוד מגיל קטן להחזיר בבנים ובבנות לדבר רק אמת.

אשה

מוהרא"ש נ"י אָמר: רבנו ו"ל הפליג מאד מאד במעלת האשה (עין זהר ח"ג קסז:), ואמר פעם לאנשי שלומנו: מדוע אתם לא עושים את נשותיכם שתהיינה חסידות? כי אם הנשים היו נעשות חסידות, ממילא הבעל היה יותר חסיד, כי אשה יש לה כח גדול להשפיע על בעלה, אף הבעיה הכי גדולה של אשה, שאינה יודעת את כחות הנפש החבויים בה, אשה יכולה להפוך את דעת בעלה בקלות, בשביל זה על האשה ללמד הרבה ספרי מוסר, ולעשות חסד, כדי שתתחיל להיות חסידה, וברגע שתהיה חסידה אמיתית, אז תשפיע על בעלה כל רצונה, ואפלו, חס ושלום, אם הבעל רשע מרשע, האשה כשהיא צדקת וחסידה, יכולה להחזיר אותו בתשובה, כי לאשה יש כחות הנפש בלתי רגילים, רק אינה יודעת איך לנצל כחותיה, ולכן חשה עצמה כל-כף שבורה ומשפלת, אבל אם היתה מצייתת את רבנו ו"ל, והיתה חסידה, אזי יכולה היתה להשפיע על בעלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה נקראת חסידה? מה נקרא חסיד? כתוב בזהר (משפטים קיד:): איזהו חסיד המתחסד עם קונו; זהו חסיד, שעושה חסד עם הקדוש-ברוך-הוא. מה זה חסד עם הקדוש-ברוך-הוא? אם מגלים את הקדוש-ברוך-הוא לכלם, זה נקרא חסיד. אדם שתמיד מדבר מהקדוש-ברוך-הוא, ועושה חסד עם הבריות, זה נקרא חסיד. וזו החסידות שאדם צריך לעשות חסד עם הקדוש-ברוך-הוא. כי כף אמרו חכמינו הקדושים (תנחומא בחקתי ג): מיום שבא הקדוש-ברוך-הוא את עולמו, נתאנה שתהיה לו דינה בתחוננים. הקדוש-ברוך-הוא רוצה לגור בינינו, וכיצד? בזה שנעשה חסד זה עם זה, בזה שנדבר ממנו, או נעשה חסד עמו, ואין עוד חסד יותר גדול כמו להוריד את השכינה בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: זה יכולה אשה יותר מגבר, כי האשה

בתוך הבית, ותמיד היא מדברת; כי כף אומרים חכמינו הקדושים (קדושין מט): עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כלו. נמצא, שלאשה יש כח הדבור הרבה יותר מגבר, כי לה יש תשעה קבין שיחה, ולכן יש לה כח גדול בדבור, אי לכך, כשמפטטת עם השכנות או עם החברות, פדאי מאד שתדבר ותפטט תמיד רק דבורי אמונה, ותדבר מהקדוש-ברוך-הוא, ולעשות חסד עם הקדוש-ברוך-הוא. ולכן אשה יכולה להיות חסידה מאד גדולה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (מדרש שוחר טוב, תהלים קמט): כל זמן שישראל רואים את הקדוש-ברוך-הוא, הם נעשו חסידים, ראו בים — נעשו חסידים ואמרו שירה; רואים מזה, שאם אחד רואה את הקדוש-ברוך-הוא ושר לפניו שירה, בזה נעשה חסיד. אך אשה יש לה כחות נפש יותר מגבר, ואם האשה תהיה חזקה תמיד לדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, היות שיש לה תשעה קבין שיחה, ותחזק את בעלה, תאמץ את השכנות, תעודד את החברות, זו נקראת חסידה אמיתית, וזה מה שרצה רבנו ו"ל.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: האשה יכולה לפל בחלישות הדעת, שהנה אנחנו רואים שלגבר יש כל-כף הרבה מצוות: ציצית, תפלין וכו', עם כל זאת אנחנו מוצאים בדברי חכמינו הקדושים (ברכות יז): גדולה ההבטחה שהבטיחם הקדוש-ברוך-הוא לנשים יותר מאנשים, וכן נשים במה וכן [במה הנשים זכות] באקרוי בנייהו לבי כנישתא [בזה שמביאות את הילדים לבית-הכנסת], בזה שמכניסות את הילדים לתלמוד תורה, בזה שמחכות לבעליהם עד שחוזרים מבית-המדרש, זה השכר שלהן.

ובכן האשה מקבלת שכר יותר מהגברים, בזה שהיא מכינה את הילדים שילכו לחדר וילמדו תורה, ואת הבעל שולחת שישב ככולל וילמד תורה, והיא ממתינה להם, הקדוש-ברוך-הוא הבטיח להם הבטחה הרבה יותר גדולה מהגברים. ולכן אשה צריכה להיות מאד מאד חזקה ולהאמין בכחותיה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אַנחנו יודעים שתפלה היא מצוה השייכת גם לנשים, למה? כי תפלה היא ענין של רחמים, מבקשים רחמים ממנו יתברך, וגם אשה צריכה רחמים, פי מי לא צריך רחמים! כל אחד צריך רחמים בכל יום, בכל שעה ובכל רגע צריכים רחמים, שהקדוש-ברוך-הוא ישמר אותו, ושלא יגיע לשום נזק, ולא יקרה לו שום אסון, חלילה, ותאנת דרכים, וינצל ממחלות, ה' ישמר. ובפרט אשה, כשהיא הרה, אזי צריכה הרבה רחמים שהולד הבן או הבת יצאו בריאים ושלמים ולא יחסר להם כלום, ותוליד בקלות, ולכן צריכות הנשים רחמים רבים. ואם-כן אשה גם שייכת לתפלה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: תפלה יש בזה שתי בחינות: א. תפלה שאדם מדבר להקדוש-ברוך-הוא בשפת האם שלו, שזו נקראת תפלת המשיח — התבודדות. שכל מה שאדם צריך הוא משיח ומדבר ומספר להקדוש-ברוך-הוא, וזה משיח יכניס בעולם, וכמו שכתוב (צפניה ג, ט): "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'", הוא יכניס דעת ברורה כזו שיש רק הקדוש-ברוך-הוא, אז ממילא ידברו רק אל הקדוש-ברוך-הוא.

וזה מה שרובנו ז"ל רצה, שכל אחד מאנשי שלומנו — הן הגברים והן הנשים, ירגילו עצמם תמיד לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא בשפת האם שלהם, הינו באיזו שפה שקל ונח להם, מי שמדבר בלשון הקדש ידבר בזה, מי שרגיל באידיש, ידבר בה, מי שרגיל באנגלית, ידבר בה וכו' וכו', כל אחד בשפתו הוא, וכשאדם ידבר בשפתו, אזי יבקש כל מה שצריך. וזה שיך לכל אשה.

ב. התפלות שתקנו אנשי כנסת הגדולה: שחרית, מנחה וערבית, אשר מהן הנשים פטורות, כי הן טרודות בצרכי הבית, אבל אשה צדקת מתפללת שחרית, מנחה וערבית, כמו גבר. לגברים זהו חוב, הם צריכים להתפלל שחרית, מנחה וערבית, אבל לאשה אין זו חובה, חובה לאשה להתפלל להקדוש-ברוך-הוא בשפת האם שלה, היא צריכה לבקש את הקדוש-ברוך-הוא בהתבודדות. ואף-על-פי-כן אַנחנו מוצאים שבכל הדורות היו נשים צדקניות

שהתפללו שחרית, מנחה וערבית מתוך הסדור, והיו מאד מאד חזקות בזה. ובשביל זה אשרי הבת שמרגילה את עצמה גם-כן להתפלל בכל יום שחרית, מנחה וערבית מתוך הסדור, וכך תחזיק כל ימי חייה, כי עם תפלה אין מפסידים, מי שמרגיל את עצמו להתפלל תמיד להקדוש-ברוך-הוא — אינו מפסיד, ובפרט אשה.

וספר מוהרא"ש נ"י: פעם אחת ספרו לרבנו ז"ל בשם הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, שאמר, שכשיבוא משיח תבטל העזרת נשים מבית-הפנסת. כששמע זאת רבנו ז"ל, החל לצחק, ואמר שזהו שקר, והבעל-שם-טוב הקדוש לא אמר זאת, ואדרבה הפליג במעלת תפלת הנשים, ואמר שתפלה של נשים הרבה יותר גבוהה בשמים מתפלת אנשים, כי אשה בטבעה שבורה, ויש לה מצבר-רוח מאד מאד ירוד, ולכן על כל דבר קטן מתחילה לבכות, ואם היא מנצלת את התפלות בתוך הבכיות, אז אין שער בשמים שלא יפתח לפניה. ולכן התפלה של אשה פועלת הרבה יותר מתפלה של איש.

ואמר מוהרא"ש נ"י: לכן כל אשה צריכה להרגיל את עצמה להתפלל בבכיה את השלש תפלות: שחרית, מנחה וערבית, מתוך הסדור. וזה ראינו בכל הדורות, שהצדקניות היו מאד מאד נזהרות להתפלל השלש תפלות האלו, ולא הסתכלו על אלו שצחקו מהם, אלא אמרו: "למה שרק הגברים יתפללו שחרית, מנחה וערבית?! גם אנחנו רוצות להתפלל".

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: באמת מי שרק אמר שתבטל העזרת נשים, זה סתם שטות והבל, כי אנו יודעים שבבית-המקדש היתה עזרת נשים, וכשיבנה בית-המקדש, הוא יבנה בדיוק כמו שהיה, אזי איך יכולים להגיד שתבטל עזרת הנשים?! זו סתם שטות.

וספר מוהרא"ש נ"י: לרבנו ז"ל היה תלמיד ושמו היה ר' שמעון, הוא היה המקרב הראשון אל רבנו ז"ל, הציון שלו נמצא

בצפת, למרגלותיו של האריז"ל, רבנו ז"ל הבטיח לו שיהיה שמש אצלו בשמים. ולכן אנשי שלומנו כשהולכים לצפת לציון האריז"ל, נגשים גם לציון ר' שמעון, ומתפללים שם, ואם רוצים לשלח איזו שליחות לרבנו, הם שולחים דרך ר' שמעון, שזכה להיות השמש של רבנו ז"ל בשמים.

כשנולד להם הבן הראשון, שמחו מאד מאד. יום אחד ר' שמעון חוזר מבית-הכנסת, ורואה שאשתו בוכה מאד מאד, אזי שאלה: "מה את בוכה?" אמרה: "הבן שלנו, רחמנא לצלן, מתעלף בכל פעם, ובקשי עולה בידי להעירו". והוסיפה: "רוץ מהר אל הרבי, ותבקש רחמים עליו". אזי רץ חזרה לרבנו ז"ל, והחל לבכות: "רבי, הבן שלי מתעלף וגוסס, בקשו רחמים על הבן שלי". ורבנו ז"ל לא ענה. והוא מתחיל עוד פעם להתעקש אצל רבנו ז"ל, ורבנו לא עונה. אזי הבין שאין כבר מה לעשות, זה אחר גזר דין. חזר הביתה והיה מאד עצוב, ואשתו עמדה אצל העריסה של התינוק, ובכתה ובקשה את הקדוש-ברוך-הוא שהילד יבריא. ותכף שבעלה נכנס לבית, שאלה: "מה אמר הרבי?" אז התפרץ בבכי, ואמר, שרבנו ז"ל לא אמר מאומה.

והיא היתה חזקה מאד בתפלה, כמו שאשה צדקת צריכה להיות — חזקה בתפלה, ולא התיאשה, אלא בשעה שבעלה הלך לישן מרב חלישות הדעת וצער, ורצה לקום לנתיקין, היא החליטה שאינה הולכת לישן, ועמדה ליד העריסה ושפכה דמעות חמות, עד שהרטיבה את כל העריסה בדמעות, כל הלילה בכתה להקדוש-ברוך-הוא, שתהיה לבנה רפואה שלמה.

ורבנו ז"ל התפלל ותיקין, ור' שמעון בא להתפלל אצל רבנו ז"ל במנין, ותכף כשפתח את דלת בית-הכנסת, רבנו ז"ל בא לפניו בפנים שוחקות, ואמר לו: "מילא, שפעלה שהילד יבריא, מזה אני מדבר, אלא עוד פעלה שיהיה לו אריכות ימים, ימים, ימים" — כך המשיך, "ושנים טובות", וכך הנה. שהאריך ימים מאד מאד, והבין ר' שמעון שזה היה אחר גזר דין, ואשתו על-ידי תפלתה

שְׁבֵרָה אֶת גִּזְרֵי הַדִּין.

וְסִיּוּם מוהֲרַא"ש נ"י: וְלִכֵּן עַל כָּל אִשָּׁה לְדַעַת, שְׂיִישׁ לָהּ כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ גְּדוּלִים מְאֹד, וְיִכּוּלָה לַפְעַל הַרְבֵּה אֲצֵל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בַתְּפִלָּה.

אַמוֹנַת חֲכָמִים

מוהֲרַא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר יִסּוּד וְעֵקֶר גְּדוּל בִּיְהוּדוּת הוּא לְהֶאֱמִין בַּחֲכָמִים. מַה זֶה חֲכָם? חֲכָם זֶה רַבִּי, מַה זֶה רַבִּי? מְלַמֵּד, מַה זֶה מְלַמֵּד? מְלַמֵּד אוֹתָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, כְּפִי שְׁקִבְלָנוּ מִמֶּשֶׁה רַבְּנוּ שְׁקִבְלָ בְּהַר סִינַי מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ל'): מִשֶּׁה רַבְּנוּ הָיָה הַמְּלַמֵּד הַגְּדוּל בְּיוֹתֵר, מִשֶּׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסְרָה לִיהוֹשֻׁעַ וְיִהוֹשֻׁעַ לְזַקְנִים וְזַקְנִים לְנָבִיאִים וְנָבִיאִים מִסְרוּהָ לְאֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה (אֲבוֹת פָּרָק א'), וְכָף עוֹבְרֵת הַתּוֹרָה בְּמִסְרֵת מְדוּרָה דוּר עַל-יְדֵי הַחֲכָמִים, מִשֶּׁה רַבְּנוּ הָיָה הַחֲכָם הָרִאשׁוֹן, הַרְבֵּי הָרִאשׁוֹן, הַמְּלַמֵּד הָרִאשׁוֹן, וְכָף הַמְּשִׁיף אֶת זֶה לִיהוֹשֻׁעַ, וְיִהוֹשֻׁעַ לְזַקְנִים, וְזַקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים לְאֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה. וְכָף הוֹלֵכֵת הַמְּסוּרָה עַד הַיּוֹם.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: חֲכָם נִקְרָא זֶה שְׁלוּמֵד תּוֹרָה בְּרַבִּים, רַבִּי נִקְרָא מְנַהֵיג הַדוּר, שְׁמַנְהִיג אֶת הַדוּר עַל-פִּי הַתּוֹרָה, מְלַמֵּד נִקְרָא זֶה שְׁמַלְמֵד אֶת תּוֹרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּשִׁבְלֵי זֶה אַמוֹנַת חֲכָמִים זֶה הַיִּסּוּד וְהַעֲקָר, בְּלִי אַמוֹנַת חֲכָמִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה כְּלָה, וְלִכֵּן אָנוּ רֹאִים שְׁכָל הַמְּשִׁפִּילִים בְּכָל דוּר וְדוּר, כָּל הַלִּיצָנִים וְהַרְשָׁעִים, הַדְּבָר הָרִאשׁוֹן הָיָה, שֶׁהַחֲלוּ לְהַתְּלוּצֵץ מִהַחֲכָמִים הַגְּדוּלִים שְׁלֵמְדוֹ תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, מִהַרְבָּנִים הַגְּדוּלִים שֶׁהִנְהִיגוּ אֶת הָעַם, מִהַמְּלַמְּדִים שְׁלֵמְדוֹ תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן, מֵהֵם הַתְּלוּצָצוּ.

וְזֶה פֶּגֶם אֲמוּנַת חֲכָמִים. אִם הַחֶכֶם, הַרְבִּי, הַמְּלַמֵּד, אוֹ הַמּוֹרֶה מְלַמְדִים אוֹתָנוּ תּוֹרָה, אִזְ עֲלִינוּ לֵהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּאֲמוּנַת חֲכָמִים, וְלֵהֲאֲמִין לָהֶם. וּבִרְגַע שְׂפוּגָמִים בְּאֲמוּנַת חֲכָמִים, כְּבָר פּוּגְמִים, רַחֲמָנָא לְצַלָן, בְּאֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּבְאֲמוּנָה בַתּוֹרָה. וְלִכֵּן אָנוּ רוֹאִים שְׁכָל הַכּוֹפְרִים וְהַמְשַׁכִּילִים וְכָל הַלִּיצְנִים מִתְחִילִים לְהִתְלוּצֵץ וְלִכְפֹּר בְּדַבְרֵי הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים וְהַמְּלַמְדִים הָאֲמִתִּיִּים, וּבִשְׂכִיל זֶה צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנַת חֲכָמִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: אִם אֲנַחְנוּ מְקַרְבִּים לְרַבְּנוּ ז"ל, עֲלִינוּ מְאֹד מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנַת חֲכָמִים, וְלִדְעַת שְׁכָל דְּבוּר וּדְבוּר שְׁמַדְבֵּר אֲלֵינוּ, כָּל לְמוּד וְלְמוּד שְׁמַלְמֵד אוֹתָנוּ, כָּל הַנְּהַגָּה וְהַנְּהַגָּה שְׁמַנְהִיג אוֹתָנוּ, עֲלִינוּ לְהֲאֲמִין בְּזֶה מְאֹד, וְלִקְיָם אֶת זֹאת בְּאֲמַת וּבְתַמִּים.

וְהוֹסִיף מוֹהֲרָא"ש נ"י: שְׁלֵמוֹת אֲמוּנַת חֲכָמִים צְרִיכָה לֵהִיּוֹת, שְׁלֵפְנֵי שְׂנוֹכְסִים אֶל הַחֶכֶם, הַרְבִּי וְהַמְּלַמֵּד, צְרִיכָה לִפְל עֲלִינוּ יִרְאֶה גְדוּלָּה מְאֹד, וְזֶה סִימָן שֵׁישׁ לִי אֲמוּנַת חֲכָמִים, בְּרַגַע שְׂאֲנִי אוֹמֵר שְׁהַחֶכֶם, הַרְבִּי אוֹ הַמְּלַמֵּד טָעָה, אוֹ שְׂאוּמְרִים שִׁיכּוּלִים לְעַבֵּד עָלָיו, חֵס וְשְׁלוֹם, אוֹ לְהַטּוֹת דַּעְתּוֹ, זֶה כְּבָר פֶּגֶם בְּאֲמוּנַת חֲכָמִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: מַה זֶה חֶכֶם, מַה זֶה רַבִּי, מַה זֶה מְלַמֵּד טוֹב? זֶה שְׂדִבּוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶה שְׁלוּמֵד תּוֹרָה אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּלֵי הַפֶּסֶק, וְאֵת הַחֲכָמָה שְׁלוֹ, אֵת הָאֲמוּנָה שְׁלוֹ, אֵת הַלְמוּד שְׁלוֹ הוּא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ, אִזְ עֲלִינוּ לִירֵא מִמֶּנּוּ, וּכְכֹל שְׂנוּפֵל פֶּחַד וּמוֹרָא מֵהַחֶכֶם, הַרְבִּי וְהַמְּלַמֵּד, כִּף אָנוּ יְכוּלִים יוֹתֵר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, שְׁזֶה מַה שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (אֲבוֹת, פֶּרֶק ה'): "מוֹרָא רַבָּף כְּמוֹרָא שְׂמִים", עֲלִיךְ לִפְחַד מֵהַרְבִּי שְׁלֶךְ, הַמְּנַהִיג שְׁלֶךְ הַמְּלַמֵּד שְׁלֶךְ כְּמוֹ שְׂאֵתָה מִפְּחַד מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזוֹ שְׁלֵמוֹת אֲמוּנַת חֲכָמִים. אִם אָמַר לִי מִשְׁהוּ, עָלִי לְהֲאֲמִין לוֹ, כִּי הוּא מִבֵּין יוֹתֵר מִמֶּנִּי, אִף שְׂאֲנִי חוֹשֵׁב שְׂאֲנִי חֲכָמוֹלוֹג (הַנִּקְרָא אוּיְבַעַר חֶכֶם), וְנִדְמָה לִי כְּאִלוֹ מִישְׁהוּ עוֹבֵד עַל הַצְּדִיק, אוֹ מְשַׁכְנֵעַ אוֹתוֹ, אוֹ שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ מַה שְׁמַדְבֵּר, חֵס וְשְׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבֵּן, זֶהוּ פֶּגֶם אֲמוּנַת חֲכָמִים, וְאַחֲרֵי כֵף תִּגִּיד עַל דוֹר קָדָם שְׂגָם-כֵּן לֹא יִדְעוּ מַה שְׂדַבְּרוּ, וְתִמְשִׁיף

ותאמר על הדור לפניו וכו', עד שתכפר בכל, שזה הכופרים והליצנים והמשפילים שבדורינו, שמתלוצצים מהחכמים, ואז מתחילים להתלוצץ מכל התורה, עד שכופרים בעקר. אבל אנו עם ישראל חזקים באמונת חכמים, ואנו יודעים שמה שהחכם, הרבי והמלמד אומרים זהו זה, ודעת לנכון שמדברים רק דעת תורה, מי שסתם מדבר פטפוטים, אינו נקרא חכם אמתי, או רבי וכו', החכמים האמתיים הם אלו שמגלים לנו את התורה, וככל שאנחנו מתחזקים באמונת חכמים, ונכנסת בנו יראה לפחד מהם, זו שלמות אמונת חכמים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש "בעל התניא" זי"ע, שהיה ידוע כגאון בנגלה ובנסתר, ספר, שכשבא בפעם הראשונה אל רבו, המגיד ממזריטש, שהיה תלמיד הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, נפל עליו פחד כזה שכל החיים שלו לא ירד ממנו הפחד והמורא שקבל מהרגע הראשון כשראה את רבו. שמו של המגיד ממזריטש היה דב, דב באידיש זהו בער, וקראוהו: דב בער, ענה ואמר "בעל התניא": "כשבאתי אל הרבי שלי, ראיתי חדר קטן ושמה יושב דב גדול, ונפל עלי פחד". ולכן הוא זכה יותר מכל התלמידים, פי המגיד ממזריטש אמר לו לעשות את השלחן ערוף, וזה השלחן ערוף — 'הרב' שיש לנו היום, לזאת רבו בחר דוקא בו לערוף ולסדר את השלחן ערוף, כי היתה אצלו יראה גדולה מאד.

וספר ה"בעל התניא": "כשישבנו בצותא חדא התלמידים: הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא, ושאר התלמידים, ודברנו דברי תורה, ופתאם שמענו פי הרבי שלנו נכנס, ונפלה עלינו אימה ויראה ופחד מהרבי, וישבנו בפחד ובאימה גדולה, וכך קבלנו ממנו גלוי אלקות"; כידוע סבל המגיד ממזריטש על הרגלים, והלך עם קבים, וגרר את רגליו על הרצפה, אזי כשעדין היה רחוק, פבר שמעו את קול הקבים, את קול גרירת הרגלים על הרצפה, וכבר ישבו באימה וביראה, ברתת ובזיע מאימת הרבי, וכך קבלו רוח-הקדש וגלוי אלקות מרבים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אם יש יראת שמים שמתיראים מהקדוש-ברוך-הוא, במה זה מתבטא, מה הסימן שיש ליהודי יראת שמים? כשיש לו יראת הרבי, שירא ממנו, ירא מהחכם, וכשאין יראת שמים — אזי אין יראת חכמים. וזה תלוי אחד בשני, אם יש אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, יש אמונה בחכמים, ואם יש אמונת חכמים, אזי יש אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (שמות יד, לא): "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", זה הולך ביחד, כי מי מגלה את הקדוש-ברוך-הוא? הצדיק האמת שנקרא משה רבנו. וחכמינו הקדושים אומרים, שכל צדיק וצדיק נקרא משה, שהיו קוראים זה לזה משה, כמו שאמרו שם: משה שפיר קאמרת (שבת קא).

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרבי ר' אלימלך מליז'ענסק, זכותו יגן עלינו, ספר, שפעם אחת פגש אברך עם תרמילו על שכמו, והלך בגאות ובגאונה, שאלו: "להיכן אתה הולך?" ענה לו: "אני הולך לרבי ר' מיכל'י מזלוטשוב [זכותו יגן עלינו]". ומאד חרה לרבי ר' אלימלך, איה אברך הולך בגדלות כזו ובגאונה עם התרמיל על שכמו. ענה ואמר לו: "כשאני הייתי אברך צעיר, ושמעתי שהרבי ר' מיכל'י מזלוטשוב נמצא לא רחוק מליז'ענסק, גם אני נסעתי אל עירה זו, כשבאתי אל העירה, נגשתי אל הבית הראשון, ונקשתי על הדלת, ושאלתי: 'היכן מתאכסן הרבי ר' מיכל'י מזלוטשוב?' ואף אחד לא היה בבית, רק המשרתת ששמרה על הילדים ענתה: 'איני יודעת, אני רק יודעת שהבעל והאשה הלכו לבית-הכנסת'. אזי הלכתי לדירה אחרת, ונקשתי על הדלת, ואף אחד לא פתח, והלכתי לדירה נוספת וגם פן היתה סגורה, וכך הלכתי מבית לבית, ואין עונה לי.

וכך הגעתי לאיזו דירה, והיתה שם אשה זקנה, שעמדה אצל התנור ובשלה, אזי שאלתי: 'מה קורה, שכל העירה ריקה, ואף אחד אינו בבית?' ענתה: 'אל תשאל, היום יום כפור בעירה זו'. ואמרתי: 'מה זאת אומרת היום יום כפור, היום הרי יום חל?' ענתה: 'הרבי ר' מיכל'י נמצא פה בבית-הכנסת, ומגלה לכל אחד

את העברות שלו, אזי באו כלם לבית-הכנסת ובוכים ועושים תשובה, וזהו כיום כפור". ואמר הרבי ר' אלימלך: "כששמעתי זאת ברחתי מהעיר לליז'ענסק, פי פחדתי שהרבי ר' מיכל'י יגיד לי גם-כן את העברות שלי".

וסים מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע שהרבי ר' אלימלך, זכותו יגן עלינו, היה צדיק נורא מאד, שלא היה אצלו שום משג של עברות. אבל האברך הזה כבר שמע, מה שהיה צריך לשמע, שאין הולכים אל הרבי בגדלות כזו עם התרמיל על הכתף, עליו הראיה שהחכם האמתי יודע הכל, כמו שרבינו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן צח) על הפסוק (תהלים לד, טז): "עיני הוי"ה אל צדיקים" — הצדיקים יש להם עיני ה', הם יודעים מה שקורה עם כל אדם, אבל הם מעלימים ומסתירים את זה, ולכן צריכים מאד מאד להתחזק באמונת חכמים, ולקיים כל מה שהם אומרים.

בושה

מוהרא"ש נ"י אמר: חכמינו הקדושים אומרים, שמדת הבושה, שיהודי מתבייש, זה סימן שהוא יהודי ירא שמים, כמו שאמרו (גדרים כ.): כתוב (שמות כ, יז): "בעבור תהיה יראתו על פניכם" — זו בושה, "לבלתי תחטאו" — מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא, מכאן אמרו: סימן יפה באדם שהוא בישן, אחרים אומרים: כל אדם המתבייש, לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בשת פנים, בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני.

ואמר מוהרא"ש נ"י: היום אנחנו רואים בני-אדם מתנהגים ברבים כחיות טורפות, אין להם שום בושה, הם מתנהגים בדיוק כמו חיה, חיה אין לה שכל ודעת, אז ממילא עושה צרכיה באמצע

הרחוב ברבים ואינה מתבישת, וכמו־כן אותם אלו המתנהגים כחיות, אין להם שום שמץ של בושה, וכמו טבע של חיה שאין לה בושה, כמו־כן בני־אדם שאין להם יראת שמים, ואינם מפחדים מהקדוש־ברוך־הוא, ואינם מאמינים בהקדוש־ברוך־הוא, הם מתנהגים בדיוק כחיות טורפות, ואף שאינם אוהבים שמגלים להם את זאת, כי גם כלב וחתול או שאר חיות אינם מבינים כשמגלים להם את אשר עושים, אבל כלב וחתול וכדומה אין להם שכל להבין שעושים דבר שלילי, שאין להם צניעות כלל ועקר, ומסתובבים ערמים, ועושים צרכיהם ברחוב בפומבי, כמו־כן אלו שאין להם אמונה בהקדוש־ברוך־הוא, אין להם בושה, ולא יתבישו מאף אחד, ועושים מעשה זמה ולכלוך בפומבי בדיוק כמו חיות בלי שום בושה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו המדה המגנה ביותר, שאין לאדם בשת פנים, ואינו מתביש מהשני, הוא גונב וגוזל לאור יום, ואינו מתביש מזולתו, סימן שהוא סף הכל חיה, כלב, חתול וכו', שהם גם־כן גונבים וגוזלים אחד מהשני, כלב רואה אצל חברו עצם עם בשר, אזי יקפץ עליו ויגזל ממנו את העצם, אבל נשאר כלב. בני־אדם שנבראו בצלם אלקי, עליהם להתביש ולא לעשות עול זה לזה, צריכים להפיר את בורא עולם. ברגע שמכירים את בורא עולם, מתחילים להתביש. ולכן אם רואים שאדם עושה עול לשני, הוא גונב וגוזל ממנו, הסימן שאין לו שום בושה, וברגע שאין לו בושה, הוא עלול לעשות לזולתו את הרע והמגנה ביותר.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: אשר זה פלא גדול, מה שרבנו ז"ל מביא (ספר המדות, אות בושה, סימן ב'): מתר לביש את הרבנים ששוכרין את הרבנות לשם גאונה, וראוי לבזותן ולהקל בכבודן, ואין עומדין בפניהם, ואין קורין אותן רבי, והטלית שעליהם כמרדעת של חמור; השמעתם פעם לשון חריפה כל־כך? אלא מי שגר ביבנאל, ורואה את מי שצריך היה להיות הרב המקומי, שלא אכפת לו מהילדים שיהיה להם חנוף טוב, תלמוד תורה לבנים,

בית-ספר לבנות, לא אכפת לו שיהיה מקוה פשר, שיהיה לעירה ערוב כהלכה וכו', אז יכול להבין את זה. סימן שאין יראת שמים, כי מי שיש לו יראת שמים — יש לו בושה, הוא לא יגנב ולא יגזל. ודבר זה עלינו ללמד בעצמנו ועם ילדינו, אוי לו לאדם שאין לו בושה מפני הקדוש-ברוך-הוא, כי מי שאין לו בושה מהקדוש-ברוך-הוא, הוא יבוא לכל העברות שבעולם, ואפלו שיקרא רב.

והוסיף מוהרא"ש נ"י: ובזה נבין גם-כן מה שרבינו ז"ל אמר (ספר המדות, אות בושה, סימן ט'): תציר לפניך אותיות אמונה, ובזה לא יבוא עליך שום בושה; כי כשאדם מחזק את עצמו באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ומגלה ומפרסם את האמונה הקדושה לכלם, אז לא יבוא לשום בושה, כי לא יעשה דבר שאדם צריך להעיר לו, לא יעשה דבר שאדם צריך להוכיחו, כי הוא מתבייש בעצמו.

וספר מוהרא"ש נ"י: הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, הנה לו עגלון גוי, ששמו הנה אלכסי, והוא הוליד את הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, להיכן שהיה צריך לנסע. פעם נסעו דרך שדות שצמחו שם עצי פרות יפים — תפוחים, שהעלו ריח נעים מאד, והבעל-שם-טוב הקדוש ישב בעגלה עם עינים עצומות, והנה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא. העגלון אלכסי חשב שהבעל-שם-טוב ישן, אזי עצר את העגלה וקשר את הסוס, וקפץ מהעגלה והחל לקטף תפוחים, ותכף נתעורר הבעל-שם-טוב וצעק בקול: "אלכסי רואים". ואלכסי עזב הכל והתישב על העגלה, והתיר את הקשר שקשר את הסוס, והחל לדהר בזריזות. והבעל-שם-טוב יושב שוב בעינים עצומות ודבוק בהקדוש-ברוך-הוא. והעגלון עובר קילומטרים של שדות תפוחים, ונתאנה לקחת עוד תפוח, ושוב עצר את העגלה וקשר את הסוס, והלך לקטף תפוחים, וברגע שהגיע לעץ, צעק הבעל-שם-טוב: "אלכסי רואים". ושוב עזב הכל ונתישב על העגלה, והתיר הקשר, ודהר עם הסוס במהירות גדולה. וכך קרה שלש פעמים. ובפעם השלישית לא היה יכול העגלון להתאפק, ושאל את הבעל-שם-טוב הקדוש: "רבי, מי רואה?" והבעל-שם-

טוב הקדוש הגביה את האצבע לשמים ואמר: "הנה הקדוש ברוך הוא רואה".

ואמר מוהרא"ש נ"י: זה מה שרוב בישראל צריף להכניס בעדתו, בקהלה שלו, זה מה שרבי צריף להחדיר בחסידים שלו, בתלמידים שלו, שעין רואה, ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים (אבות, פרק ב'). העולם אינו הפקר, הקדוש ברוך הוא מסתכל, הקדוש ברוך הוא שומע, והכל נכתב, וכשאדם מכניס בעצמו מדה זו, אזי לא יעשה שום דבר רע לזולתו, הוא יתבייש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לכן אומרים חכמינו הקדושים, שמעלת הבושה גדולה מאד מאד, וזה שאמרו (ברכות יב): כל העושה דבר עברה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו; כשאדם חוטא להקדוש ברוך הוא וחרוז בתשובה, ומתחיל להתבייש לפני הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מוחל לו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל אמר פעם לתלמידו מוהרנ"ת ז"ל: האם אתה נעשה אדם לפני הקדוש ברוך הוא? ובזו הלשון אמר: "ווערסטו ריץ רויט פאר דעם אייבערשטער?" האם פניך מסמקים בפני הקדוש ברוך הוא? הבין אז מוהרנ"ת ז"ל, שאדם צריף להיות כל-כף דבוק בהקדוש ברוך הוא, עד שאם עושה משהו מגנה, אם עובר, חס וחסלילה, על התורה, אם גורם עגמת נפש למישהו, אם הוא גונב או גוזל או מצער מישהו, צריף להיות כל-כף אדם ולהסמיק ולהתבייש ממש כמו שאחד מתבייש מזולתו. רואים כשאדם עושה מעשה מגנה, וחרבו מסתכל עליו, אזי נעשה אדם ומסמיק מרב בושה. כף צריף כל אדם להתבייש לפני הקדוש ברוך הוא, עד שפניו יהיו סמוקים מרב בושה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כמו שאדם צריף להתבייש מהקדוש ברוך הוא, כף צריכים להזהר מאד לא לבייש שום בר ישראל, פי חכמינו הקדושים אומרים (ברכות מג): נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן אש, ואל ילבין פני חברו ברבים. ודבר זה מאד מצוי

בין בנים או בנות, שמבישים או מבישות אחד את השני, וזו העברה הגדולה ביותר; כי מי שמלבין את חברו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא, עד כדי כך החמירו חכמינו הקדושים לא לבזות את זולתו.

וסים מוהרא"ש נ"י: עלינו למסר את נפשנו לתקן את המדה המגנה הזו, שמבישים אחד את השני, וזה צריכים להחדיר בילדים קשהם עדין קטנים — הן הבנים והן הבנות, שלא יבישו זה את זה, יותר טוב שיתבישו מהקדוש-ברוך-הוא, אבל לא יבישו את זולתם. ואם נזכה להחדיר בעצמנו את המדה הזו של בוששה, להתביש מהקדוש-ברוך-הוא, ולא לביש את בשר נדם, אז נצליח מאד בחיינו.

בגדים

מוהרא"ש נ"י אמר: רבנו ז"ל הקפיד מאד שילכו בבגדים שלמים ולא קרועים. ואמר רבנו ז"ל (לקושי-מוהר"ן, חלק א', סימן קכז): הבגדים של האדם הם השמירה של האדם; בשביל זה צריך האדם לשמר על בגדיו, שיהיו תמיד נקיים, ולא קרועים ולא מלכלכים, כי הבגדים בעצמם תובעים את האדם אם לא נזהר בשמירתם לכבדם כראוי ולהחזיקם בנקיות.

וספר מוהרא"ש נ"י: הבת של רבנו ז"ל אדל, הלכה פעם עם חברותיה בעבור צדקה. וירד אז גשם שוטף, וכל הפביש נעשה בוץ, וכלן התלכלכו בשמלתן, אבל בת רבנו ז"ל אדל, שמלתה נותרה נקיה, ללא שום רבב וכתם, שאליה חברותיה: "איך הצלחת לשמר על בגדיך, אף שעברת בבוץ?" ענתה ואמרה אדל: "כך למד אותי האבא, שאפלו כשהולכים בבוץ, שלא יתלכלכו". וזה לנו מוסר השכל, איך שהקפיד רבנו ז"ל על הבגדים, שיהיו נקיים ולא

קרועים או מכתמים.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י: מוהרנ"ת ז"ל נסע פעם אל ציון רבנו ז"ל באומן, עם תלמידו ר' נחמן טולטשינער ז"ל, וכשהגיעו לאומן, השאירו את מזודותיהם באכסנייתם, ומוהרנ"ת ז"ל החל לרוץ אל ציון רבנו ז"ל, ורץ אחריו גם ר' נחמן טולטשינער ז"ל, אבל מוהרנ"ת ז"ל ראה, שמעילו קרוע, אמר לו: "לך קדם ותפך את המעיל, ואחר-כך תבא לציון רבנו ז"ל". אף ר' נחמן טולטשינער ז"ל רצה להיות ביד עם מוהרנ"ת ז"ל על ציון רבנו ז"ל, ולראות עבודתו איך שמתפלל להקדוש-ברוך-הוא, ומה הוא עושה שם. אזי ענה למוהרנ"ת ז"ל: "אני אתפך זאת כשאחזור". ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל: "חדוש נפלא אצלי, אם נוסעים לרבי, צריכים לצית אותו, ואם אין מציתים אותו, למה צריכים לנסע אליו? ! הלא רבנו ז"ל הקפיד מאד שהבגדים לא יהיו קרועים, אז תשארו ותתפך את מעילך". כל-כך הקפיד מוהרנ"ת ז"ל לקיים את דברי רבנו ז"ל, שלא לילך בבגדים קרועים.

וסים מוהרא"ש נ"י: ולכן צריכים להזהר מאד מאד לילך בבגדים שלמים ונקיים, ולא מלכלכים בכתמים, וכל אלו שהולכים בבגדים קרועים ומלכלכים, שלא יאמרו שהם חסידי ברסלב, כי הם סתם צבועים ורמאים. כי רבנו ז"ל הקפיד על זה מאד מאד, ואמר, שאפלו אדם יהיה עני, ואין לו רק בלויי סחבות, על-כל-פנים גם את זה צריכים לרחץ ולתפך שיהיו נקיים ושלמים. אפלו שאין לאדם הבגד הכי יפה, אפלו אין לאשה השמלה הכי יפה, אבל על-כל-פנים שיהיה נקי בלי כתמים, ולא יהיה קרוע. ומאד מאד צריכים להזהר בדבר זה, כי זה היה רצונו של רבנו ז"ל.

בטחון

מוהרא"ש נ"י אמר: אי אפשר לעבר את זה העולם בלי מדת הבטחון, כי עובר על כל אדם בזה העולם כל-כך הרבה צרות ויסורים ומרירות, ואינו יודע מה ילד יום, אבל אם אדם מתחזק במדת הבטחון, שבנדאי הקדוש-ברוך-הוא יעזר לו, ובעת צרה הוא מתחזק, אז יצליח בחיים. אבל צריכים לדעת, שלא כל-כך קל להגיע למדת הבטחון, כי מנסים את האדם בכל מיני נסיונות, לראות אם יהיה חזק בבטחון בהשם יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה נקרא בטחון? אם אדם נמצא בצרה גדולה, ואינו רואה שום דרך איך לצאת מהצרה, אבל הוא מתחזק בהקדוש-ברוך-הוא, והוא יודע שבנדאי הקדוש-ברוך-הוא לא יעזב אותו, זו המדרגה העליונה ביותר, כי בו ברגע שאדם מוסר את עצמו לגמרי להקדוש-ברוך-הוא, לא אכפת לי שום דבר, אני מתחזק בבטחון חזק שהקדוש-ברוך-הוא לא יעזב אותי, אז הוא נכלל לגמרי בהקדוש-ברוך-הוא, אבל אם, חס וחלילה, פשעובר עליו איזה משבר בחיים, הוא מתיאש, סימן שאין לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ואז מתחבר אל עבודה זרה, מה זה עבודה זרה? שהוא נעקר מהקדוש-ברוך-הוא, עוקר את עצמו מהקדוש-ברוך-הוא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: ולכן אומרים חכמינו הקדושים (דברים רבה, פרשה ה'): כל מי שבוטח בהקדוש-ברוך-הוא, זוכה להיות פיוצא בו, אבל כל מי שיבטח בעבודה זרה, נתחייב להיות פיוצא בו; כשאדם בוטח רק בהקדוש-ברוך-הוא, ויודע שאין לי רק הקדוש-ברוך-הוא, ואיני מתיאש אפלו שעובר עלי צרות ויסורים, לבסוף הוא נכלל לגמרי בהקדוש-ברוך-הוא, אבל אם, חס וחלילה, אדם בא לידי יאוש ומתיאש, ונופל בדכאון ובעצבות, אזי הוא בוטח בעבודה זרה, אז נעשה כמו עבודה זרה, מה שכתוב בה (תהלים קטו, ה): "פה להם ולא ידברו, עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו, אף להם ולא יריחון"; כי מי שאין לו בטחון,

נופל בדפאון, ונכנס למטה ושוכב כפגר מת, וכבר עוזב את עצמו לגמרי. וליהודי אסור להגיע למצב כזה, כי רבנו ז"ל הקפיד מאד על יאוש. וענה ואמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עח): אין שום יאוש בעולם כלל, אסור להתיאש.

והוסיף מוהרא"ש נ"י: וחקמינו הקדושים אומרים (מנחות כט): כל התולה בטחונו בהקדוש-ברוך-הוא, הרי לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא; מי שבוטח רק בהקדוש-ברוך-הוא, אזי יש לו מחסה היכן לכסות עצמו — הן בעולם הזה והן בעולם הבא. אדם צריך להגיע למדרגה כזו, שתמיד יבטח בהקדוש-ברוך-הוא, ובמצבים הקשים ביותר שעוברים עליו, אסור לו להתיאש אלא לבטח בהקדוש-ברוך-הוא. ולכן אמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי ברכות, פ"ק ה'): אל יהיה הפסוק הזה זו מפיד: "אשרי אדם בוטח בך"; אדם צריך תמיד לבטח בהקדוש-ברוך-הוא, ובזכות הבטחון שאדם בוטח, אז יזכה להגיע אל מה שרצה להגיע.

וסיים מוהרא"ש נ"י, ואמר לאנשי שלומנו הגרים ביבנאל: אנחנו עדים לזה, עברנו הרבה משברים, וחסבנו שאלו הרשעים השיגו חיל, והצליחו לדכא אותנו, אף-על-פי-כן לא התיאשנו, התחזקנו בבטחון חזק שהקדוש-ברוך-הוא יעזר לנו, והנה הקדוש-ברוך-הוא עזרנו בנסים נגלים, שבנו לנו תלמוד תורה, אבל עדין אנחנו בצרה, שאין לנו בית-ספר לבנות, אזי אנחנו בטוחים בבטחון חזק שהקדוש-ברוך-הוא יעשה עמנו נסים, ויתנו לנו גם-כן בית-ספר; העקר אסור להתיאש ולהשבר, אלא לבטח בהקדוש-ברוך-הוא.

ומה הסימן שאדם בוטח בהקדוש-ברוך-הוא? כשהוא תמיד שמח, והוא מחזק תמיד את השני, סימן שאדם זה הוא בעל בטחון, לא די שהוא שמח ומחזק את עצמו, אלא משמח ומחזק את השני, סימן שהוא בעל בטחון בשלמות.

בנים

מוהרא"ש נ"י אמר: מאד מאד צריכים לשמר על הבנים, שלא יבטלו את זמנם, וכן צריכים ללמד עם הבנים הרבה דרך ארץ, כי אם הם גדלים בני תורה ובעלי מדות טובות, אזי יזכו שהקדוש-ברוך-הוא יתן להם נשים חכמניות וחרוצות, וכשיש לבנים מדות טובות, ושוקדים בתורה, אזי גם הבנות מתעוררות בחשק ללמד תורה ולקיים את המצוות, כי כשהאחות רואה שיש לאחיה מדות טובות ולומד תורה, אזי היא גם-כן רוצה להיות כמותה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רואים, שאם מחנכים את הבנים שיהיה להם חשק ללמד, ושהיה בעלי מדות טובות, זה גורם אור בפית, שגם הבנות תקנאנה בבנים, וגם הן תצלחנה. ואם, חס ושלום, איזה בן מתחיל להדרדר, אסור לרחק אותו, אלא יש לקרבו יותר ויותר, כי אם הבן יוצא, חס ושלום, לתרבות רעה, אזי שאר האחים והאחיות עלולים לצאת לתרבות רעה, ורחמנא לצלן, ועל-כן צריכים מאד לשמר על הבן, עם מי מתחבר, מי הם חבריו, מה הוא לומד, עם מי לומד, ובשום פנים ואופן אסור לרחקו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר לרבנו ז"ל הנה תלמיד בשם רבי נפתלי. והוא הנה מגדולי תלמידי רבנו ז"ל, שרבנו ז"ל נתן לו מתנה מדרגה כזו, שהוא יאמר תורה למלאכים. וכן נתקיים אחר הסתלקות רבנו ז"ל. רבי נפתלי בכל סעדה שלישית ישב בחדר סגור ואמר תורה, והבינו למי אמר תורה...

והנה לו בן, שרחמנא לצלן, יצא לתרבות רעה, אזי התפלל להקדוש-ברוך-הוא שיקח אותו מהעולם, וכן נתקיים, שהבן נפטר. כששמע מוהרנ"ת ז"ל את הספור, אזי הקפיד עליו מאד, ואמר: אם יש לך כח התפלה, היית צריך להתפלל שיחזור בתשובה, ולא שימות.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י: אשר אותו ספור מספרים מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שהנה פעם בעיר דוקלא, ואחד מחשובי

תושבי העיר ר' יעקב גולדהאמר שמו, הנה ראש הקהל, וכשראה שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, נסע ולא הספיק להכניס אליו ולדבר עמו, אזי נטל סוס, והחל לדהור עד מרפכת הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ובקש את העגלון שיצער, וכשעצר, שאלו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: "מה בקשתך? ומה אני יכול לעזור לך?" אזי החל לבכות, ואמר, שיש לו בן, שאינו הולך בדרך הישר, ומדרדר, "על-בן אני מבקש מכס, רבי, תפעלו בשמים, לפני יסתלק מהעולם". כך בקש ר' יעקב את הבעל-שם-טוב זי"ע. והתחיל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, לצחק, ואמר: "מבנה זה עוד יצאו דורות גדולים מאד". ונסע הלאה. וכן נתקיים, שהרב הקדוש מרופשיץ זי"ע, התחתן עם הבת של הבן של ר' יעקב, שהיה נקרא ר' צבי גולדהאמר.

רואים מכאן, איך שאסור לזלזל בבן, ומכל שפן להשפילו או לרחקו, אפלו שהדרדר, אלא יש לשמרו מאד ולקרבו, כי מי יודע אילו דורות יכולים עוד לצאת ממנו, כי הנה הבן של ר' יעקב שנקרא ר' צבי הוליד בת, שהיא היתה הרבנית מרופשיץ, זכותה תגן עלינו, שמהם יצאו דורות של צדיקים, ועד היום יש נכדים יראים ושלמים מהרב הקדוש מרופשיץ זי"ע.

בנות

מוהרא"ש נ"י אמר: לבנות יש כח חזק עד מאד להתעלות ביהדות ובמדות טובות וגם בלמוד, וזה תלוי רק כפי הרצון של הבת, אם לבת ישראל יש רצון חזק מאד אל הקדוש-ברוך-הוא, היא יכולה להצליח הרבה יותר מבן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה ראינו במשך כל הדורות, אשר

היו בנות שהיה להן חשק ורצון חזק מאד אל הקדוש-ברוך-הוא, ואף שעל-פי ההלכה אסור לבת ללמד תורה, עם כל זאת הן היו כל-כף חזקות, ואמרו: "מדוע אנחנו לא נלמד תורה, למה לנו לא יהיה חלק כמו הבנים?!" אזי עשו כל מיני השתדליות ודחקו עצמן אל פנים התורה, וזכו להתעלות מאד. וזה היה במשך כל הדורות, שנמצאו נשים רבות, שידעו ללמד באפן מיחד, והיו בעלות כשרונות בלתי רגילים, ונעשו רבניות גדולות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיתה אשה אחת נפלאה בשם הגבירת שרה שנירר, עליה השלום, אשר הצילה את כל הדורות עד סוף כל הדורות. אשה אחת בלבד, חיה סף הכל לפני מלחמת העולם השנייה, טרם בואה לא היה משג של בית-ספר לבנות, והיא מגיל קטנות היתה בעלת רצון וחשק עז מאד ללמד תורה, והיתה מסתרת את עצמה מכלם, למדה בתנ"ך והלכות ואגדות חז"ל, וכך קבלה על עצמה בהחלטה: "מה פתאם שהבנות תסתובבנה בטל?!" פי הנה המשכילים הפסילים, החילונים, רוצים רק לתפס את הבנות, אזי הלכה והקימה בית-ספר לבנות, אשר היה זה חדוש גדול אז, ובתחלה היתה לה התנגדות חריפה, ולבסוף הסכימו עמה כל גדולי הדור, כל האדמו"רים וכך ראשי הישיבות, והיום אנו רואים שברוך השם, יש בתי ספר לבנות בכל העולם כלו, וזה יציל את הבנות עד סוף כל הדורות.

וסים מוהרא"ש נ"י: רואים מכאן, עד היכן מגעת מעלת הבנות, אשר בת צעירה, נכנס לה חשק כל-כף חזק גם-כן ללמד תורה, ואזי הצליחה לא רק לעצמה, אלא לדורות, כי היא האמא של כל בתי הספר שקימים היום בעולם.

וספר מוהרא"ש נ"י: אני למדתי חמש שנים אצל הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל, ושמעתי ממנו את אשר ספר, שהסבתא של אביו, כשהיתה עדין ילדה קטנה, וגרו בעיר ליאזני, היכן ש"בעל התניא" זי"ע היה גר, היא קנאה מאד בבנים שלומדים תורה, אזי גם היא החלה ללמד בשקט, ועשתה חיל בלמודיה מרב חשקה הרב

ורצונה העז, ועקב היותה בעלת כשרונות וראש טוב, וכך הצליחה מאוד. ושם בעירה היתה פתה מיחדת לבנים מצטיינים, אשר למדו בכמה נפרדת, והתמידו בתורה להפליא. והיא החלה להתעקש לאביה, שרוצה להפנס לתדר הזה. והאבא צחק: "מה אתה? איך יכולה ללמד עם הבנים!" אף היא בשלה ולא עזבה את אביה. אזי הסכימו לילך אל הרב "בעל התניא" זי"ע. ושלת הרב "בעל התניא" להביאה, ובחן אותה, וראה שהיא אכן בעלת כשרונות בלתי רגילים, ופסק, שתשב אחר כל הבנים בספסל האחרון, ושם ישבה ושמעה את השעור. ומי אתם חושבים שהיה גם בפתה הזו? נכדו ה"צמח צדק" זי"ע, שהיה גאון מפלא. אלו היו בנות הדור הקדם.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע גם, שאשתו של הגאון ר' איסר זלמן מלצר ז"ל, היתה למדנית גדולה. הרי הוא חבר ספר על הרמב"ם, שנקרא: "אבן האזל", והיות שהוא בעצמו לא היה יכול לכתב, אזי הוא אמר והיא כתבה, (לא מפרסמים זאת, אבל זו היתה המציאות).

ואמר מוהרא"ש נ"י: רואים מכאן למה יכולה בת ישראל לזכות, אם יש לה רצון טוב, רצון חזק גם-כן ללמד תורה, אפלו שמקשים עליה, יכולה לעלות מעלה בהצלחה גדולה, ולא רק להצליח לעצמה, אלא להיות מזכה את הרבים.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, אשר סוף כל סוף בל נשפח שאשה נקראת "עקרת הבית", עקרת מלשון עקר, אשה היא עקרו של הבית. על האשה לדעת את ההלכות של כשרות — מה מתר לאכל ומה אסור, ואם, חס ושלום, אשה אינה יודעת, הרי יכולה להכשיל את כל הבית באכילת טרפות, רחמנא לצלן.

וכן בענין החנופה, אשה נמצאת תמיד בבית, אזי כל חנופה הילדים נמסר בגדיה, ואם היא תחנף על-פי התורה, ממילא תחדיר חנופה של תורה בתוך הילדים. ועל-כן אמרו חכמינו הקדושים

(במדבר רבה, פרשה יא, סימן ה') "וישמרך — מן הבנות, מלמד שהבנות צריכות שמירה; מה פרוש שמירה? צריכים לשמור על פשרונות הבת — לנצלם, שהן תגדלנה בנות חכמניות, צריכים לשמור לנצל את כחות הנפש שיש בכל אחת, כי יש לכל בת פשרונות למעלה מדרך הטבע; כי הרי אנו רואים, שבת נעשית "בת מצוה" בגיל שתים-עשרה, שנה לפני בן, סימן הוא שבת נעשית מבגרת שנה קדם הבן, והדעת של אשה מפתחת יותר מגבר, ואם היא מנצלת את כחותיה בקדושה, אז אין דבר שלא תגיע אליו, אבל מאידך גיסא, הסטרא אחרא מאד מאד רוצים להתאחו באשה, ועל-כך אמרו חכמינו הקדושים (שבת לג:): נשים דעתן קלה עליהם; אמת — מצד אחד אם תקח את עצמה בידיה, ויהיה לה רצון עז ליראת שמים, לפחד רק מהקדוש-ברוך-הוא, ותדבר תמיד רק מהקדוש-ברוך-הוא, ותתפלל רק אל הקדוש-ברוך-הוא, ותלמד את הלכות התורה הקדושה, אזי תצליח מאד מאד יותר מאיש, אבל להפך, חס וחלילה, אם הולכת על דרך ההפוכה מהתורה, יכולה להתקלקל הרבה יותר בנקל. ולכן צריכים לשמור מאד על הבנות, לנצל את כחן והכשרונות שלהן.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אחד מהיסודות של בת ישראל זהו צניעות. חכמינו הקדושים אמרו (מגלה יג:): בשכר צניעות שהיתה ברחל, זכתה ויצא ממנה שאול. ובשכר צניעות שהיה בשאול, זכה ויצאה ממנו אסתר. אסתר היא סמל לגאלת ישראל, היא הצילה את עם ישראל מהמן הרשע, והכל היה בזכות הצניעות.

ואמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה א, סימן ג): אשה שהיא מצנעת עצמה, אפלו היא ישראלית, ראויה היא [שתנשא] לכהן ותעמיד כהנים גדולים; עד כדי כך גדולה מעלתה. ואנחנו רואים, אשר דוד המלך, שממנו יצא הגואל יצא מרות, רק בזכות הצניעות שהיתה ברות. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (רות רבה, פרשה ד, סימן ח'): כל הנשים היו משתקות עם הקוצרים, ורות היתה מצניעה עצמה. היא לא הסתובבה בין הגברים. וכך צריכה להיות

כל בת ובת, אין זו ממדת הצניעות לילך בין הגברים.

עוד אמרו חכמינו הקדושים (שבת קיג:): מה ראה בעז ברות, שכל-כך נשאה חן בעיניו? ראה בה מדת הצניעות, שכל העובדות בשדהו היו מתכופפות בשעה שלקטו את השבלים, ואין זו דרך צניעות, כי השמלה נגבחה, ורות היתה יושבת, וכך היתה מלקטת את השבלים, אז ראה את הצניעות שבה, ולכן התחתן עמה. ומהם יצא דוד המלך, אשר השאיר לנו ספר שכל כלל ישראל הוגים בו יום יום, והכל הנה בזכות הצניעות.

וסים מוהרא"ש נ"י: יעקב אבינו כשחזר מבית לכן ונסע אל חברון, כתוב (בראשית לה, ב): "ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו, הסרו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלתיכם", אומר רש"י: והחליפו שמלתיכם, שמא יש בידכם כסות של עבודת כוכבים. הינו לא רצה ששום בת ושום כלה מבניו תהיה להם איזו שמלה של גוים. כל-כך התדיר בפנות את ענין הצניעות, ודקדק שהשמלות תהיינה עם שרוולים ארכים, והפנות תלכנה עם גרבים ארכות בצניעות מרבית, כי אסור לילך ברגלים ובגדים חשופות. ואם בת ישראל תלך בצניעות, אזי יכולה לזכות להנשא לכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. כמו שאמרו חכמינו הקדושים (מדרש תנחומא וישלח): כשהאשה מצניעה את עצמה בתוך הבית, ראויה להנשא לכהן גדול.

גוים

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכים להשמר מאד מאד לא להתערב עם גוים, ועלינו לזכור היטב מי הם הגוים, אף שהם באים בתיווך על פניהם ומדברים יפה, אף הם מסכנים מאד, עד כדי כך שחכמינו

שיחות-מוהרא"ש

מא

הקדושים אומרים (עבודה זרה כב.): אסור להתיחד עם גוי, כי גוי חשוד על שפיכות דמים; המדרש אומר (ספרי בהעלותך ט, י): אמר רבי שמעון בר יוחאי: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב (מוכא ברש"י וישלח לג, ד). גוי שונא יהודים. חכמינו הקדושים אומרים (שבת פט.): למה נקרא שמו סיני? על שם השנאה, שמשם ירדה שנאה לעולם, הינו מהרגע שעם ישראל קבלו את התורה, הגויים שונאים אותם, מההר הזה ירדה שנאה מאמות העולם לעם ישראל.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: לכן מי שיש לו נפש יהודית, אינו יכול לסבל גוי, ולא ירצה להתעסק עמם וכו', ואם יש איזו שיכות לגוי, סימן שיש לך איזה גיד של גוי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אל נא נשפח מה עשו הגויים לעם ישראל במשך אלפים שנות הגלות: הריגות, גרושים, סקילה, שרפה, הרג וחינק, אינקויזיציה, עלילות דם, ואלו היו כל הגויים. מסעי הצלב שבמהלכם נחרבו מאות ואלפי קהלות קדושות, הקונזקים, ימח שמם וזכרם, הרוסים, האוקראינים, הפולנים, ההונגרים, הרומנים, ועל כלם העמלק הגרמני, ימח שמו וזכרו, שהרג שלישי מעם ישראל, בכל מיני מיתות משנות, שאיננו יכולים לתאר בשכל אנושי, וקשה להבין, איך מסתובבים היום אנשים נורמלים אחר שעברו את השואה האימה בסבל כזה שסבלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בעבור זה מצוה גדולה עד מאד על כל אלו שעברו את השואה, שינציחו את סבלם בספר. כל אחד שעבר את הטרגדיה הזו, ומספר חקוק לו על היד בכתבת קעקע, חובה עליו לכתב ספר שלם ממה שעבר וראה. וזו מצוה גדולה וחשובה, כי כבר עברו חמשים שנה מאז, וילדים לא השאירו בחיים, כי אם אלו שהיו מגיל שמונה-עשרה ומעלה, נמצא, שהם כיום בני שבעים, והמון כבר נסתלקו מזה העולם, אזי חבל שלא ינציחו את אותן הזוועות, כדי שידעו הדורות הבאים אל מה מסגלים הגויים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הלא בכל יום אנחנו עושים ברכה: "שלא

עשני גוי", ואם צריכים ללמד מצוות עם גוי, למה צריכים לעשות ברכה "שלא עשני גוי"?! הדבר הראשון שיהיה בביאת משיח, שהוא ינקם נקמת ישראל מהגויים, ולא שילמד עמהם מצוות.

והוסיף מוהרא"ש נ"י, שהיום המסיון עובד חזק מאד בכל העולם כלו ובפרט בארץ ישראל, ואינם מתביישים לבא ולהטיף לנו מוסר, מלים כל-כף יפות: שלום, אהבה, אחדות. וכי אינכם מתביישים ללמד אתנו שלום, אהבה ואחדות, כשאתם רוצחים! אין גוי שלא היה שמח כשהרגו יהודים. עכשו נתגלה, שגם הבריטים והאמריקאים, אשר הם היו אלו שנצחו את הגרמנים, ימח שמם וזכרם, גם הם ידעו כמה שנים שהורגים ושורפים וחונקים בתאי הגזים מליונים יהודים, ולא עשו דבר, אז אין שום למוד זכות על גוי.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הרב הקדוש מקלויזנבורג ז"ל ספר, כשהוא היה במחנה הסגר, היה צריך לבנות חומה עם לבנים, אזי הוא ועוד מאות יהודים עבדו קשה בעבודה מפרכת, סחבו את הלבנים ובנו באפיסת כחות את הקיר, ואזי לו למי שלא עבד, כי נורה בו במקום ונהרג.

יום אחד, ירד גשם שוטף, והיה קר עז בחוץ, ולגופם היתה חלצה דקה בלבד, ותוף שניות אחדות נעשתה החלצה רטבה, ורצו להפסיק לעבד, אזי צעקו הרשעים העמלקים הגרמנים, ימח שמם: "מי שיפסיק לרגע, ירה בראשו", וכך נהרגו יהודים רבים. ובלית ברירה, המשיכו הנותרים לעבד חרף השטפונות והקר. וכך עבדו ובכו, עבדו ובכו.

והיה שם יהודי חילוני מספן, ובאמצע העבודה אמר לשכנו, שהיה הרבי מקלויזנבורג ז"ל: "נו, רבי, עכשו עוד תברכו שלא עשני גוי?" כי הוא מספן היה מיאש, והיו לו קשיות על הקדוש-ברוך-הוא, ענה ואמר לו הרבי מקלויזנבורג ז"ל: "כן, כן, בני, עכשו אברך את הברכה יותר בכונה, כי אני רואה מה הגויים

המלכלכים מסגלים לעשות, אזי אברך ביתר פונה."

ואמר מוהרא"ש נ"י: רבנו ז"ל אמר לנו (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן י'), אם אין לנו במה להחיות עצמנו כשאנו כל-כף שבורים ורצוצים, ואנחנו חושבים שאנו כל-כף גרועים, תחיו את עצמכם שלא עשני גוי. עד כדי כך יהודי צריך לחזק את עצמו, אפלו שאין לו כלום, מרגיש שלא למד מספיק תורה, שלא קיים די את המצוות של הקדוש-ברוך-הוא, אף-על-פי-כן עליו להחיות עצמו, ולשמח שלא עשני גוי.

וספר מוהרא"ש נ"י: כשהייתי בעיר ברסלב בפעם הראשונה, ואז לא נתנו לאף אחד רשות להפגס לעיר ברסלב, ובקשתי הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, שאני רוצה להיות אצל מוהרנ"ת ז"ל, כי כל-כף הרבה למדתי את ה"לקוטי-הלכות", והיה לי חשק ותשוקה עצומה להיות בציונו הקדוש בעיר ברסלב. ובזמנים דאז לא נתנו לאף אחד רשיון, וכשהייתי באינטוריסט בעיר קיב, בקשתי והתחננתי והם התחמקו, ובקשתי הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, ולבסוף הסכימו שאסע רק לברסלב אבל לא לאומן. אזי לא ידעתי מה לעשות, הרי באתי לרוסיה להיות העקר אצל ציון רבנו ז"ל וגם אצל ציון מוהרנ"ת ז"ל, והנה נתנו לי את הבחירה או להיות באומן או להיות בברסלב ולא בשניהם, וכמעט שרציתי לותר על ברסלב, כי חפצתי לנסע לציון רבנו ז"ל.

ובפרט שהייתי אז עם זוגתי תחיה ועם הבן הקטן שלי משה, גרו יאיר, והוא היה לפני גיל שבע, ורציתי מאד להיות קדם על ציון רבנו ז"ל, אבל נתנו לנו בחירה זו, אזי בקשתי את הקדוש-ברוך-הוא, ונפל ברעיוני שאמר, שאני רוצה להיות בברסלב, כי הייתי כבר הרבה פעמים באומן, אני נוסע כבר משנת תשכ"ו לציון רבנו ז"ל, והחשבון שלי היה, שבאמצע הדרך אתן שחד לגוי הנהג שיוליכני לאומן.

ובכן, הם הזהירו את הנהג לבל יעצר באומן, וכל הדרך

בְּקִשְׁתִּי מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁאַנִּי רוּצָה לֵהוּיֹת בְּצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל עִם
בְּנֵי. וְאַחַר נִסְיַעַה מִפְּרֻכַת שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת, נְכִי הַדְרֵךְ אֲזֵי הִיְתָה קִשָּׁה
וְלֹא סְלוּלָה, אָמַר הִנְהַג בְּרוּסִית, אִף שֶׁלֹּא הִבְנִיתִי אֶת שְׁפָתוֹ, אִךְ
כְּפִי תְנוּעוֹת יָדָיו הִבְנִיתִי כְּפִנְתּוֹ, שְׂאוּמֵר לִי, שֶׁהִיֹּת שֶׁהוּא רָעֵב, הוּא
רוּצָה לְעֶצֶר בְּאוּמָן, וְעַד שֶׁיֵּאכַל בְּמִסְעָדָה, הוּא יִנְיַחֲנִי בְּקִבְרֵי הַצַּדִּיק.
וְשִׁמְחֵתִי עַד מָאֵד, וְהוֹדִיתִי לוֹ, וּבְקִשְׁתִּי מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
שֶׁסְּעַדְתּוֹ תֵּאֲרֶךְ זְמַן רַב...

וְכֵן הִשְׁאִירֵנִי אֶצֶל הַצִּיּוֹן יוֹתֵר מִשְׁעָה, וְהִיִּינוּ שֵׁם וְאִמְרָנוּ תְקוּן
הַכְּלָלִי, וְהַתְּבוּדָתוֹ וְהַתְּפִלָּתוֹ, וְאַחֲרֵי-כֵן שָׁב, וְהַתְּנַצֵּל שְׂאֲרֵךְ לוֹ זְמַן
רַב כָּל-כָּף — שְׁעָה וְרַבֵּעַ לְעֵרֶךְ, וְאַנִּי נִתְמִי תוֹדָה וְהוֹדָיָה
לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּסֻעָדָה...

וּכְשֶׁהִגַּעְתִּי לְעִיר בְּרִסְלָב, אֲזִי חִפְּשָׁנוּ בְּבֵית הַחַיִּים וְהַחִילוֹנוּ
לְרֵדָת, אֲנִי מִצַּד זֶה וְזוּגְתִי מִצַּד שֵׁנִי, עַד שֶׁזוּגְתִי מִצָּאָה אֶת צִיּוֹן
מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל. וְאֵת הַשְּׂמִחָה הַזֹּאת אֵינִי יָכוֹל לְתַאֵר לָכֶם, לֹא יִכְלֹתִי
לְהַפְרֵד מִצִּיּוֹן מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל, הִיֹּת שֶׁהַתְּמִדָּתִי בְּצַעֲרוֹתַי הַמוֹן
בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים "לְקוּטֵי-הַלְכוֹת". וְהַגּוֹי הַגִּיעַ, וְצַעַק לִי לְבֹא,
וְהִרְאָה בְּשַׁעוֹנוֹ עַד כְּמָה מְאֹחֵר, וּבְקִשֵׁי רַב נִתַּק אוֹתִי מִצִּיּוֹן
מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל.

וְתַכְךָ כְּשִׁחֲזַרְתִּי, נִטְפַּל אֵלַי יְהוּדֵי אֶחָד, וְסִפֵּר לִי: פַּה בְּנֶהֱרַ בּוּג,
הַגְּרַמְנִים, יִמַּח שְׂמֵם וְזָכַרְם הַשְּׁלִיכוּ אֶת כָּל הַיְהוּדִים חַיִּים, וְאַצְלָם
הָיָה תַעֲנוּג לְרֵאוֹת אִיךָ יְהוּדִים נִטְבָּעִים בְּמִים, וְעַמְדוֹ עִם מְקֻלוֹת
וּמִי שֶׁהִגְבִּיחַ רֵאשׁוֹ, תַכְךָ הַכוּהוּ בְּרֵאשׁוֹ עַד שֶׁטְבַע. וְהוּא זוֹכֵר אֶת
הַמְּרָאָה חַי לְנֶגֶד עֵינָיו. וּבְכֵן אֵלּוֹ הָיוּ הַגּוֹיִים.

וְסִפֵּר עוֹד מוֹהֲרֵא"ש נ"י: שָׁנִים רַבּוֹת אַחֲרֵי-כֵן הִיִּיתִי בְּבִרְדִּיצ'ב,
אֶצֶל הַצִּיּוֹן הַקְדוּשׁ שֶׁל רַבִּי לְוִי יִצְחָק מִבְּרִדִּיצ'ב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,
וְסִפֵּר לִי שְׂמָה יְהוּדֵי אֶחָד, שֶׁהַגּוֹיִים שִׁחְטוּ בְּסִפְיָנִים אֲנָשִׁים, נָשִׁים
וְטָף, וְהִרְחוּבוֹת הָיוּ מְלֵאִים בְּדָם, מִמֶּשׁ לֹא רָאוּ כְּבִישׁ רַק דָּם,
וְהַגּוֹיִים טִילוּ בְּתוֹךְ הַדָּם יַחְפִּים, בְּסֻדִּיזִם נוֹרָא, שֶׁיִּכְוָלוּ לְדַרְךָ עַל

דם יהודים, זהו אס-פן גוי.

וסים מוהרא"ש נ"י: וזה אנו צריכים לזכור היטב היטב, מי הם הגויים האלו, ועלינו להתרחק מהם כרחק מזרח ממערב. ורואים היום, שנותנים כח עצום למסיון, ימח שמם וזכרם, להתפשט בכל ארץ ישראל; כי הערב-רב הם בעצמם גויים. וכבר אמר הנביא יחזקאל (כ, לב): "והעלה על רוחכם היו לא תהיה, אשר אתם אמרים נהיה כגויים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן". הערב-רב בארץ ישראל רוצים שנהיה כגויים, ונתבולל בין הגויים, אבל לא יצליחו. עם ישראל בדלים מהגויים, עם ישראל מאמינים רק בהקדוש-ברוך-הוא, עם ישראל מוכנים למסור את נפשם בשביל הקדוש-ברוך-הוא.

וסים מוהרא"ש נ"י: על-פן אשרי מי שהולך היום ומפיץ אמונה בין עם ישראל, כי זה לעמת זה, מה שהגויים הערב-רב, המסיון, רוצים לבולל גויים בין נשמות ישראל, היה לא תהיה, ועלינו זה לעמת זה למלא את כל ארץ ישראל עם אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ואשרי הבן ואשרי הבת שיש להם חלק בזה!

גבורה

מוהרא"ש נ"י אמר, שבזה העולם אי אפשר להצליח בשום פנים ואפן אלא כשהוא מתלבש עצמו במדת הגבורה ואמץ הלב, שלא מפחד משום בריה שבעולם, ואפלו שבא עליו מה שבא, הוא אינו נשבר משום דבר, אלא מתאמץ באמץ לב ורץ בקשרי המלחמה בתוך האויב, זה עקר גבורת הגבור, כמו שאנחנו רואים מהי גבורת צבא טוב, שנכנס בתוך האויב, ואינו מפחד ממנו כלל, כמו שגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רמט), שמה היתה

גבורת שמשון, שנאמר בו (שופטים יג, כה): "ותחל רוח הנו"ה לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול", פי באותם המקומות צלחה עליו רוח ה' ולבש גבורה, ולא פחד מאף אחד, אז הוא נכנס בתוך האויב ושבר אותו לגמרי. וכך צריך כל בר ישראל להתחזק בכל מיני מצבים שעוברים עליו, וזה עקר הגבורה של האדם, בשעה שעובר עליו צרות ויסורים ומרירות, דחקות ומכאובים וחלישות הדעת, ולא רואה שום מוצא איך לצאת, ואף-על-פי-כן הוא מחזיק מעמד, אף שכל-כף קשה לו החיים, מר ומרור לו, כלם שונאים אותו כלם מדברים עליו, כלם חולקים עליו, ובעצמו הוא עני גדול, ואין לו על צרכי שבת, והוא מלא יסורים מרורים מבית ומבחוץ, אין לו שום נחת מהילדים שלו, והוא מלא צרות וחובות, אף-על-פי כן הוא מחזיק מעמד, זה נקרא גבור אמת, כי כל מה שאדם סובל יותר יסורים, ומחזיק מעמד הוא נקרא גבור אמת, לא-כן מי שנשבר ולא יכול להתחזק מעמד ולקח את נפשו בידו, רחמנא לצלן, הינו שהוא מתאבד, זה נקרא חלש אמת, פי אינו יכול להתחזק מעמד, אינו יכול להתחזק.

ואמר מוהרא"ש נ"י שרבנו ז"ל דבר פעם מגדל ההתחזקות שאדם צריך בזה העולם ולא להניח את מקומו, ואפלו ששומע כרוזים מהשמים שאין לו ככר עולם הבא, והוא אבוד בזה העולם, אף-על-פי-כן הוא צריך להתחזק מעמד ולא להתפעל משום דבר שבעולם, אפלו שאין לו עולם הבא ולא עולם הזה, ואם הוא מתחזק, זה נקרא גבור אמת, פי אנחנו רואים כשאחד נכנס להלחם עם השונא, ורואה את חבריו נופלים על ימין ועל שמאל ונהרגים ונפצעים, והוא אינו מסתפל על זה אלא נכנס בתוך האויב ומתחזק יותר ויותר, ואינו מניח את עצמו להפגע לפני האויב, רק אחז את הכלי זין שלו, זה נקרא גבור אמת.

גאֵלָה

מוהרא"ש נ"י אָמר: עָלינו לְדַעַת וְלִזְכּוֹר תְּמִיד אֶת דְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל, שְׁאָמַר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): עֵקֶר הַגְּלוּת אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִיל חֶסְרוֹן אַמוּנָה. לָמָּה אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים גְּלוּת? כִּי אֵין לָנוּ אַמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי אִם הִיְתָה לָנוּ אַמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אָזִי מֵיֵד הֵיִינוּ נִגְאָלִים לְגַמְרֵי.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י: מַה זֶה גְּלוּת? נִתְפַּזְּרוּ בֵּין הַגּוֹיִים, הִתְעַרְבְּנוּ בֵּין הַגּוֹיִים, וְלִמְדָנוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קו, לה): "וַיִּתְעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מִעֲשֵׂיהֶם", שְׂזוֹ הַגְּלוּת הַעֲמֻקָּה בְּיִתְר; כִּי כָּלֵל זֶה תִּקְחוּ בְּיַדְכֶם — רַק הַגּוֹף הֵלֶךְ בְּגְלוּת, אֲכָל לֹא הִנְשָׁמָה, נִשְׁמַת הַיְהוּדִי אֵף פַּעַם לֹא הֵלְכָה בְּגְלוּת, רַק הַגּוֹף נִסְבֵּל, וְלִכֵּן אָנוּ רוֹאִים בְּכָל אֲלָפִים שָׁנוֹת גְּלוּתָנוּ, שְׁעַם יִשְׂרָאֵל הַחֲזִיקוּ אֶת עֲצָמָם בְּיַחַד, בָּנוּ בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת, מִקְּנָאוֹת, תִּלְמוּדֵי תוֹרָה, וְשָׁמְרוּ אֶת הַתּוֹרָה — אֲכָלוּ כֶּשֶׁר, וְכָף הַחֲזִיקוּ מֵעַמֵּד בֵּין הַגּוֹיִים, בֵּין רִשְׁעֵי אַמּוֹת הָעוֹלָם, כִּי הִנְשָׁמָה אֵף פַּעַם לֹא הֵלְכָה בְּגְלוּת. נִמְצָא, אֲשֶׁר לְפִי הִנְשָׁמָה, אֵין גְּלוּת לְגַמְרֵי, כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא וְאֵין בְּלַעֲדָיו נִמְצָא, וְכָל הַגּוֹיִים כָּאֵין וּכְאֹפֶס, כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַחִיָּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה.

וְהַמְשִׁיף מוהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר עַל-כֵּן גְּלוּת נִקְרָאת כְּשֶׁאֵין אַמוּנָה, וְאֵז הִנְשָׁמָה גַם-כֵּן בְּגְלוּת, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, כִּי כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ חֲזָק בְּאַמוּנָה, אֵז גַּם נִשְׁמָתוֹ נִכְנָסֶת בְּגְלוּת, וְאֵז וְאֵבּוֹי אִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּת, אֵז לּוֹמְדִים אֶת כָּל הַמְדוּת הַרְעוֹת שֶׁל הַגּוֹיִים וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים, כִּי מִתְעַרְבִים בֵּין הַגּוֹיִים וְלּוֹמְדִים מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים.

וְהַמְשִׁיף מוהֲרָא"ש נ"י: לִכֵּן עָלינו לְדַעַת, שְׁעֵקֶר הַגְּאֵלָה תִּהְיֶה רַק עַל-יְדֵי שִׁיגְלוֹ אַמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי רַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִגְאֵל אוֹתָנוּ, וְכִכֵּל שְׁאָנוּ מִתְחַזְּקִים בְּאַמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן תִּהְיֶה לָנוּ גְאֵלָה בְּרוּחָנִיּוֹת וְגְאֵלָה בְּגִשְׁמִיּוֹת. עַכְשָׁו

הנשמה בגלות, כי נתפשטה העבודה זרה של "כחי ועצם ידי עשה לי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז), עכשו הערב רב נתערבו ביננו ורוצים שנהיה ככל הגויים בית ישראל, ונדמה עצמנו אליהם, ונלמד ממעשיהם, זו גלות ברוחניות, שהנשמה נכנסת לגלות גדולה, אשר דבר זה לא היה במשך כל הדורות, עד שבאו הערב רב ורצו שנתערב בין הגויים, שהם כלל הרפורמים ורשעי ישראל, אשר רוצים לעקר מאתנו את האמונה, שזו נקראת גלות רוחנית.

גלות בגשמיות היא — שעדין לא נבנה בית המקדש, עדין לא שבנו אל ארצנו הקדושה, כי הארץ עדין אינה שלנו, כי אם אין מקימים את המצוות התלויות בארץ, כגון: שביעית, מעשרות, עדין הארץ אינה שלנו. אם מחללים שבת בארץ הקדושה, עדין ארץ ישראל אינה תחת שליטת הקדשה אלא תחת שליטת הקלפה, וזו גלות הגוף, שאנו סובלים בארץ ישראל כמו שאנו סובלים בפולניה, בהונגריה, או באנגליה ושוויצריה, או בכל מקום שמחללים את שם הקדוש ברוך הוא, רחמנא לצלן, שזו הגלות. כן עדין סובלים בארץ ישראל, שמדברים פתוח נגד הקדוש ברוך הוא רחמנא לצלן, בלי בושה, ועוקרים את האמונה הקדושה מהנער, ואין להם משג מה זה יהדות.

וסים מוהרא"ש נ"י: הגאולה תהיה רק בזכות האמונה, כשתתחזק האמונה בין עם ישראל, ואנו נהיה אור לגויים, נגלה לכלם שאין פלום רק הקדוש ברוך הוא, ונקיים את המצוות, ונשמר שבת בריש גלי, ולא נתביש מאף אחד, בשבת יהיה סגור הכל, אין שדה תעופה, אין חנות פתוחה, אין רכב נוסע בשבת — זו הגאולה, ולכן הגאולה תהיה רק על ידי הקדוש ברוך הוא ולא על ידי פעולות של בשר ודם, כי כל מה שנעשה על ידי בשר ודם יוצא מזה אחר כך צרות וחרבנות.

ולכן אמרו חכמינו הקדושים (ילקוט תהלים, רמז תשכז): ישראל כשנשתעבדו במצרים, עמדו משה ואהרן וגאלום, חזרו ונשתעבדו

בימי מלכות מדי, ועמדו מרדכי ואסתר וגאלום, חזרו ונשתעבדו במלכות יון הרשעה, ועמדו החשמונאים וגאלום, חזרו ונשתעבדו במלכות אדום הרשעה, אמרו ישראל: הרי נתיגענו, נגאלים ומשתעבדים, וחוזרים ונגאלים ומשתעבדים, אין אנו מבקשים שיאיר לנו בשר ודם, מעתה אנו רוצים להגאל אלא על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, שהוא יאיר לנו, כמו שכתוב (תהלים קיח, כז): "אל הנו"ה יאיר לנו". רואים מכאן, שהגאולה שנעשית על-ידי בשר ודם יש אחריה גלות, לא-כן הגאולה העתידה שאנחנו מחכים ומצפים לה תהיה רק על-ידי הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: לכן אנו צריכים לדבר הרבה מאמונה, ואחד יעזר לשני, וישמר עצמו מהסתות, לא להסית אחד את זולתו, אסור להסית שום יהודי נגד יהודי שני. ברגע שמישהו מסית ומדיח, סימן שתסרה לו אמונה, כשיהודי מדבר על יהודי שני, סימן שמדבר על הקדוש-ברוך-הוא.

וכמו שפרש רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן לח) את הפסוק (תהלים עג, ט): "שתו בשמים פיהם וילשונם תהלך בארץ", מי שמדבר על כל אחד, פונתו על הקדוש-ברוך-הוא, אבל מתביש, אזי מדבר על בני-אדם. וכן הדבר — צריכים לתנוף בין בנים ובנות, ילדים וילדות, שאסור להסית זה נגד זה, שזהו העון הכי חמור. המסית ומדיח, אומרת התורה הקדושה, שאין לו זכות קיום, כי כשאחד יסית נגד השני, אחד יסית נגד הקדוש-ברוך-הוא, השם ישמר, איזה ענש יקבל.

וסים מוהרא"ש נ"י: על-כן עלינו לדעת שכל הגאולה תלויה רק בזה שאחד עוזר לשני, יהודי עוזר ליהודי שני, סימן שיש לו אמונה, ובזה הוא מקרב את הגאולה. ודבר זה צריכים להחדיר היטב היטב בילדים, הן הבנים והן הבנות — כשמסית האחד נגד השני, אוי לו איזה ענש יקבל, ומעיד על עצמו שאין לו אמונה.

וזה אנו רואים אצל הגויים, שמסיתים ומדיחים יומם וליילה

נגד עם ישראל, כאלו אנחנו הרגנו את משיחם, או אנו הרגנו את אילים, לומדים מפאן למה הסתה יכולה להביא — אילו שמדות, ואילו עלילות דם, אילו צרות ויסורים וְהריגות זה הביא על עם ישראל.

וימה שהיה הוא שיהיה, אם אנו לא נפסיק את ההסתות בינינו, אם אנו לא נתחיל לאהב זה את זה, בזה אנו מרחקים ודוחקים את הגאולה מאתנו, הגאולה תהיה רק על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, הוא יגאלנו ולא בשר ודם, כי בזה שאנחנו נגלה את האמונה שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה אתנו, אז הנשמה תצא מהגלות, ואם הנשמה תצא מהגלות אזי גם הגוף יצא. ואם נתחזקת האמונה בארץ ישראל, ממילא יתבטלו כל הערכ-רב והקלפות, ויתנערו מן הארץ כל הגויים, וכל עם ישראל יחזרו אל ארץ ישראל, והקדוש-ברוך-הוא יבנה לנו את בית-המקדש.

וסים מוהרא"ש נ"י, אשר אל נא נשפח לרגע, למה היה חרבן בית-המקדש, רק מחמת שנאת חנם, כמו שאמרו (יומא ט): מקדש ראשון נחרב על-ידי עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, אבל מקדש שני נחרב רק על-ידי שנאת חנם, ועדין מרקד בינן. צריכים לעקר מאתנו את השנאת חנם. ופנה מוהרא"ש נ"י אל אנשי שלומנו הגרים ביבנאל ואמר להם: הקץ לזה שילדה אחת מסיתה נגד המורה, נגד בית-ספר, מספיק עם כף שבן אחד מסית נגד המלמד והתלמוד תורה, הפסיקו כבר את ההסתות שיהודי מסית נגד יהודי שני, די להסתות והשנאות בין משפחות, בין שכונות וכו', די להסתות נגד הצדיק, באו נקבל את דבריו, אשרי מי שמצית לצדיק, שאז הוא חי חיים נעימים, וטוב לו בחיים, וכל אלו שמסיתים נגד הצדיק, לבסוף מתפוררים ונופלים, ולא נשאר מהם כלום, מלאים צרות ויסורים. עם ישראל הם עם אחד, ולכלנו יש אבא אחד בשמים, ובזה שנקבל עלינו על מלכות שמים, ונעיד שאנו מאמינים רק בהקדוש-ברוך-הוא, בזה נגאל.

גְּנֵבָה

מוהרא"ש נ"י אמר: צריך אדם להשמר מאד מאד לא לקחת דבר שאינו שייך לו. ברגע שאתה נוטל משהו שאינו שייך לך, זו כבר גנבה. אתה גנב פשוטו כמשמעו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר חכמינו הקדושים מספרים (בכא מצינא פג): על רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי, שהמלכות הכריחה אותו להיות שוטר ולתפס גנבים, יום אחד ראה אדם אחד שנגש אל הפיור ונוטל ידיו, ואחר-כך מנגבן במעיל של הזולת, תפסו רבי אלעזר, והכניסו בבית-סהר, והוא צעק: "מה רצונך ממני", החלו לחקר בו, ומצאו שהיה גנב. שאלו את רבי אלעזר בן רבי שמעון: "מאין ידעת שזה גנב?" ענה: "ראיתי שאינו מתחשב בחפץ זולתו, הרי סימן שהוא גנב". כשאדם נוטל דבר שאינו שלו, הוא כבר בגדר גנב, כי אם אין זה חפץ שלך, אל תגע בו, ואל תאמר: "רציתי רק לראות, להביט, לבדוק", אף לבסוף נכנס בכיסו...

רבנו אומר בספר המדות (אות גנבה וגזלה, סימן א'): מי שנפתה לבו לגזל, וכיון שהתיר לעצמו גזלת חברו, הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה להסירו מדרכו הרעה. ברגע שאדם מורה לעצמו היתר לגנב או לגזל חפץ חברו, ה' ישמר, זו מחלה כזו, שקשה עד מאד להפטר ממנה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, ואמר: חכמינו הקדושים אומרים (סוטה ט): הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש — אין נותנים לו, ומה שבידו — נוטלים ממנו; אחד שם את עינו בדבר שאינו שייך אליו, ענשו — מה שמבקש אין נותנים לו, ואף מה שיש בידו לוקחים ממנו.

חכמינו הקדושים הזהירונו כל-כף מחשש ודחשש של גנבה, עד שאמרו (בכא קמא כז): אל תכנס לחצר חברך לטל את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב. אדם רואה את החפץ שלו בחצר הזולת, אף ששלו הוא, כגון: אופניו, פטיו, משקפיו, אשר מצויים

עתה בחצר חֲבֵרו, אֲסוּר לוֹ לְהִפְגֵּס וּלְקַחְתָּם, אֲלֵא עָלְיוֹ לְהַקְיֵשׁ עַל דְּלַת חֲבֵרו, וְלִטַּל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת לְהִפְגֵּס; אֵין מִשְׁגַּל שֶׁל הַפֶּקֶר, הִינּוּ 'נִכְנָסְתִי וְנִטְלָתִי אֶת שְׁלִי', כִּי עֵצָם הָעֲבֹדָה שֶׁנִּכְנָס אָדָם לְרְשׁוּת חֲבֵרו, אֵף שֶׁנוֹטֵל חֲפֵץ שְׁשִׁיף לוֹ, זֶה כְּבָר נִקְרָאת גְּנֵבָה, כִּי נִכְנָס בְּרְשׁוּת שְׁאִינָה שְׁלוֹ, אֵף שְׁלוֹקַח אֶת חֲפָצָיו, וְאוֹמֵר: "סוּף כָּל סוּף זֶה שְׁלִי — הָאוֹפְנִים, הַמְשַׁקְפִים וְכַדוּמָה". אֵף עָלְיוֹ לִטַּל רְשׁוּת לְהִפְגֵּס. כִּי אִם אֵין נוֹטְלִים רְשׁוּת, אֲזִי נִקְרָאִים גְּנֵבִים.

וְסִים מוֹהֲרָא"ש נ"י: לְזֹאת צְרִיכִים לְהִשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד מִהַמְדָּה הֶרְעָה הַזֶּה שֶׁל גְּנֵבָה, כִּי גְנֵב מְשַׁלֵּם כֶּפֶל, אִם נִטַּל אָדָם דְּבַר שְׁאִינוֹ שִׁיף לוֹ, יִשְׁלַמוּ פְעָמִים, וְלֹא יוֹעִיל לוֹ מְאוּמָה, אֵף שִׁיטְעֵן כָּל מִינֵי טְעָנוֹת, אֵף מְאוּמָה לֹא יַעֲזֹר, וְלִכֵּן צְרִיכִים לְהִשְׁמֵר מִמְדָּה זֶה. וּבִפְרָט יְלָדִים קִטְנִים, אֲשֶׁר מְאֹד נִמְשָׁךְ לִבָּם בְּחִמְדָּה לְקַחַת דְּבַר שְׁאִינוֹ שִׁיף אֲלֵיהֶם, יְלָדָה עֲלוּלָה לְקַחַת מִחֲבֵרַת, עֲפֻרוֹן אוֹ מַחֵק, וְאִפְלוּ נִיר שֶׁל חֲבֵרְתָהּ, וְכֵן יְלָד עֲלוּל לִטַּל אוֹפְנִים, צַעְצוּעַ, סְדוּר אוֹ חֲמֶשׁ, אוֹ כָּל דְּבַר שְׁאִינוֹ שִׁיף לוֹ, וְהִיָּה אִם יִקְחוּם — זֶה גְּנֵבָה, וְאִם אֵין עוֹקְרִים מְדָה זֶה מִהִילָדִים כְּשֶׁהֵם עֹדִין קִטְנִים, אֲזִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, נִשְׁאָר דְּבַר זֶה כָּל הַחַיִּים.

גוּף

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: צְרִיף אָדָם לְשִׁמּוֹר מְאֹד מְאֹד עַל גּוּפוֹ. מַהוּ גוּף הָאָדָם? כְּלֵי שְׁאוּחַז בּוֹ אֶת הַנְּשִׁמָּה, כְּמוֹ שְׁאֵנוּ רוֹאִים בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּאֲשֶׁר מִכְּנִיסִים אֶכֶל לְסִיר מְלַכְלָף, גַּם הָאֶכֶל מִתְגַּעַל, וְאֵין יְכוּלִים לְאֶכְלוֹ, וְכֵן הַדְּבַר עִם הַנְּשִׁמָּה, אִם הִיא נִכְנָסַת בְּגוּף מְתַעֵב, אֲזִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, גַּם הַגּוּף וְגַם הַנְּשִׁמָּה נַעֲשִׂים מְתַעֵבִים.

וְאוֹמֵר מוֹהֲרָא"ש נ"י: הַגְּמָרָא אוֹמְרַת (סְנֵהֲדִין קִי): שְׂרֵשׁ זֶה

נְשָׁמָה, עֲנֵף זֶה הַגּוֹף. רואים אֵילָן יָפֵה אֲשֶׁר צוֹמְחִים עָלָיו פְּרוֹת, מהו שֶׁרֶשׁ הָאֵילָן? הַנְּשָׁמָה, מה זֶה הָעֲנֵף? הַגּוֹף, אִם יוֹדֵעַ אָדָם שֶׁיֵּשׁ בוֹ נְשָׁמָה שֶׁהיא חֵלֶק אֵלֹהִים מִמַּעַל מִמַּשׁ, חֵלֶק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, אִזּוֹ יִשְׁמַר אֶת גּוּפוֹ, אֲבָל אִם אָדָם לֹא יִשְׁמַר עַל הַגּוֹף, אִזּוֹ גַם לִנְשָׁמָתוֹ לֹא תִהְיֶה מְנוּחָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (נְדָרִים לב): עַל הַפְּסוּק (קֹהֶלֶת ט, יד): "עֵיר קִטְנָה וְאֲנָשִׁים בְּהָ מַעֲט" וְגו', "עֵיר קִטְנָה" — זֶה הַגּוֹף, "וְאֲנָשִׁים בְּהָ מַעֲט" — אֵלוֹ אֵיבָרִים, "וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אוֹתָהּ" — זֶה יֵצֵר הָרַע, "וּבִנְיָה עָלֶיהָ מְצוּקִים וְחֲרָמִים" — אֵלוֹ עוֹוֹנוֹת, "וּמֵצָא בְּהָ אִישׁ מִסָּפֵן וְחָכָם" — זֶה יֵצֵר טוֹב, וּמִלֵּט הוּא אֶת הָעֵיר בְּחֻכְמָתוֹ — זֶה תְּשׁוּבָה וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים. הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה וְחוֹזֵר בְּתְשׁוּבָה, אִזּוֹ מְקַדֵּשׁ אֶת הַגּוֹף שְׁלוֹ, וּבִרְגַע שֶׁמְקַדֵּשׁ אֶת גּוּפוֹ, גַם הַנְּשָׁמָה יְכוּלָה לְשָׁרוֹת בְּתוֹךְ גּוּפוֹ, אִךְ בְּרִגַע שֶׁאָדָם מִתְעַב אֶת הַגּוֹף שְׁלוֹ, אִזּוֹ גַם הַנְּשָׁמָה נִתְעַבֶּת וּמִכְרַחַת לְבָרַח מִהַגּוֹף.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר כָּל אָדָם צָרִיךְ לְשָׁמַר מְאֹד מְאֹד עַל נְקִיּוֹת גּוּפוֹ, שְׁלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ רֵיחַ רַע, וְלִכֵּן צָרִיכִים לְרַחֵץ אֶת הַגּוֹף כָּל יוֹם בְּשִׁבִיל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, כְּדֵי שֶׁהַגּוֹף יִהְיֶה כָּלִי לְקַבֵּל בוֹ אֶת הַנְּשָׁמָה, כִּי הַגּוֹף וְהַנְּשָׁמָה הֵם דָּבָר אֶחָד.

וְהַמְשִׁיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י: הַגְּמָרָא אוֹמְרַת (סְנֵהֲדִירִין צא): אָמַר לִיָּה אֲנִטוּנִינוּס לְרַבִּי: גּוֹף וְנְשָׁמָה יְכוּלִים לְפֹטֵר עֲצָמָם מִן הַדִּין, כִּי־צַד? הַגּוֹף אוֹמֵר: "נְשָׁמָה חֲטָאָה, שְׁמִיּוֹם שֶׁפָּרְשָׁה מִמֶּנִּי הֲרִינִי מִטֵּל כְּאֲבָן דוּמָם בְּקִבְרִי". וְהַנְּשָׁמָה אוֹמְרַת: "הַגּוֹף חֲטָא, שְׁמִיּוֹם שֶׁפָּרְשָׁתִי מִמֶּנּוּ הֲרִינִי פּוֹרַחַת בְּאוֹרֵי כְּצִפּוֹר". עֲנָה לוֹ רַבִּי וְאָמַר לִיָּה: אֲמַשֵּׁל לָךְ מִשָּׁל, לְמָה הִדְבַּר דוּמָה — לְמֶלֶךְ בְּשֶׁר וְדָם שֶׁהִיָּה לוֹ פְּרִדָּס נְאֻה, וְהִיָּה בוֹ בְּכוּרוֹת [תְּאֵנִים] יָפוֹת, וְהוֹשִׁיב בוֹ שְׁנֵי שׁוּמְרִים — אֶחָד חֲגַר וְאֶחָד סוּמָא, אָמַר לוֹ חֲגַר לְסוּמָא: "בְּכוּרוֹת [תְּאֵנִים] נְאוֹת אֲנִי רוֹאֶה בְּפְרִדָּס, בֹּא וְהִרְכִּיבֵנִי וְנִבְיֵאִם לְאֶכְלָם". רַכַּב חֲגַר עַל גְּבִי סוּמָא וְהִבִּיאוּם וְאֶכְלוּם. לִיָּמִים בָּא בַעַל פְּרִדָּס, וְאָמַר לָהֶן: "בְּכוּרוֹת

נאות היכן הן? "אמר לו חגור: "כלום יש לי רגלים להלך בהן?"
אמר לו סומא: "כלום יש לי עינים לראות?" מה עשה? הרכיב חגור
על גבי סומא ונדן אותם כאחד; אף הקדוש־ברוך־הוא מביא את
הנשמה וזורקה בגוף ונדן אותם כאחד.

הינו אדם צריך לדעת, שהוא והנשמה זה דבר אחד, אין
יכולים להפריד ביניהם. וכמו דבר מאכל, אשר יש להכניסו בכלי
נקי, ואזי יש לו טעם, לא־כן בשמכניסים את המאכל בכלי מתעב
ומלכלך, אזי נתקלקל. כן אצל הנשמה והגוף, הגוף הוא הכלי, אם
הגוף נקי — הנשמה יכולה להיות בו, ואם, חס ושלום, הגוף אינו
נקי, אין הנשמה יכולה להתקיים שם.

וסיים מוהרא"ש נ"י, אשר לכן צריכים לשמר מאד על הגוף,
לרחצו בכל יום, שלא ינדה ממנו ריח רע, כי אז גם הנשמה אינה
יכולה להמצא באדם זה.

וכמו שאצל אדם פרטי, צריך לשמר מאד על נקיון גופו, כדי
שהנשמה תוכל לשרות בו, כן הדבר בבית־הכנסת, צריכים לשמר
שהיה נקי, כי במקום נקי שם השכינה שרויה. ועל־כן אם
בית־הכנסת נקי, אין מדברים בו שום דבר רע, ואינו מלכלך
בגשמיות וברוחניות, אזי השכינה שורה בו, וכן בבית, כשהבית נקי
אז השכינה שורה בו, וכשהבית מהפך ומלכלך אזי מגרשים את
השכינה, כי הגוף הוא הכלי והנשמה היא האכל, וזה אצל אדם —
הגוף והנשמה, ובבית־הכנסת — היהודי עם בית־הכנסת זה נשמה
עם הגוף, וכן בבית — האבא והאמא והילדים עם הדירה, זה כמו
גוף ונשמה. ולכן צריכים מאד מאד לשמר על הגוף להחזיקו נקי,
ואז השכינה תשרה בתוכו.

דֶּרֶךְ אֶרֶץ

מוהרא"ש נ"י אמר: אצל רבנו ו"ל היה הענין של דרך ארץ יסוד גדול, עד כדי כך, שפעם התבטא ואמר: אם קיסרים ומלכים היו יודעים איך אני מלמד את אנשי דרך ארץ היו שולחים את בניהם ובנותיהם אצלי ללמד דרך ארץ, כי אצל רבנו ו"ל, היה דרך ארץ באפן נפלא מאד מאד, דבר כזה לא ראו בשום מקום.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בדרך כלל אצל כל אדמו"ר החסידים דוחפים את עצמם לחטף שירים, ואצל רבנו ו"ל אף פעם לא היה דבר כזה, רבנו אכל והזיז את הצלחת ואנשי שלומנו עברו אחד אחר השני, וכל אחד לקח קצת, לא היה דבר כזה שאחד חטף יותר מהשני, או אחד דחף את השני, מרב אימה ופחד שהיה אצל רבנו ו"ל, היה הדרך ארץ אצלו מאד מאד נפלא, ובשביל זה הקים כל-כך הרבה תלמידים קדושים.

נסים מוהרא"ש נ"י: אנחנו רואים במציאות, כשיש דרך ארץ, אז מקבלים באפן ובצורה אחרת יראת שמים, ברגע שעובר וחולף ומתבטל הדרך ארץ, לא מקבלים כלום, בשביל זה חכמינו הקדושים מאד מאד הקפידו על עזות, עד שאמרו (אבות פרק ה'): עז פנים לגיהנום, מה הפרוש עז פנים לגיהנום? בפשטות לומדים, אחר שיצא מזה העולם הענש שלו יהיה שיפנס לגיהנום? אף לא זה הפרוש, כל מה שחכמינו הקדושים אומרים גן עדן וגיהנום, אומר רבנו ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן כב), שהגן-עדן והגיהנום הם עוד בזה העולם, זאת אומרת מלבד שיש גן עדן וגיהנום בעולם הבא, יש גם בעולם הזה, כשאחד מתנהג בדרך ארץ, ומכבד את חברו ומדבר בצורה יפה אל האבא והאמא שלו, אל המלמד והמורה, שלומדים אתו תורה, וכן אחד אל השני, הרי זה יורש גן עדן בזה העולם, פי כלם אוהבים אותו, מי שמדבר עם זולתו בצורה יפה ובדרך ארץ גדול, ועוזר לשני, אז כלם אוהבים אותו, ומקבל אוהבים בלי שעור, ואז אין עוד גן עדן יותר טוב מזה, אבל חס ושלום, כשאדם מעיז פניו לפני רבו או לפני המורה, או לפני

האבא והאמא או לפני כל בן אדם, אז מתחילים לריב, הרבי פועם על התלמיד, המורה על התלמידה, ההורים על הילדים, אחד פועם על השני ונעשה מחלוקת ומריבות, ועל-ידי-זה סובלים גיהנום בזה העולם, רחמנא לצלן, ואין יכולים לסבל בן אדם חצוף, אשה חצופה, בת חצופה, בן חצוף, כי עם עזות אי אפשר לסבל אותם, אז ממילא יש לו הגיהנום בזה העולם, ואין עוד יותר גיהנום מזה שאדם מבדד ואף אחד אינו רוצה לגשת אליו, כי מי רוצה שיהיה לו שיכות לעז פנים?! ואדם כזה מרגיש ממש כמו בגיהנום, כי כלם אינם רוצים להתחבר אליו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: לכן צריכים לראות מאד מאד לשמר על מדת הדרך ארץ, כי רבנו ז"ל אומר (ספר המדות אות בנים, סימן סד): צריך ללמד את התינוק דרך ארץ עוד מנעוריו, ודבר זה צריכים להרגיל הן את הבנים והן את הבנות, שיקנו מדת הדרך ארץ בעודם קטנים, ואז זוכים לגן עדן בזה העולם, וחם וחלילה, אם יש עזות, אז יש להם גיהנום בזה העולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ספרו לי כמה מאנשי שלומנו, כשעוד היו באומן לפני מלחמת העולם הראשונה, כשהגיעו לגור שמה, היו מתפללים מאד על מדת הדרך ארץ שהיתה בין אנשי שלומנו, מילא הצעירים, זה היה דבר פשוט שדברו בדרך ארץ עם היותר מבגרים, אבל גם הזקנים דברו עם הצעירים בדרך ארץ נפלא, קדם כל לא היתה מלה כזו "אתה", אלא "אתם", "אולי אתם יכולים ללכת", "אולי אתם יכולים לקחת", הכל היה בלשון רבים ולא יחיד, כי זה לשון של דרך ארץ, כל אחד קראו אותו בלשון ר', ר' משה, ר' יעקב, אף שהיה הרבה יותר צעיר וכו', אותו דבר צריכים להרגיל את עצמו הנשים שיקראו אחת את השנייה גברת, ולא בשם הראשון, כדי שהצעירות תלמדנה גם-כן דרך ארץ, אין דבר כזה לקרא את השני בשם.

ובפרט מלמד וכן מורה — אסור לקרוא בשמם, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ק.): כל הקורא לרבו בשמו חייב מיתה, כי ברגע

שְׂאֵדָם מְזוּלָזֵל בְּמִי שֶׁמְלַמְדוֹ תוֹרָה, הוּא מַעֲזוּ פָּנָיו אַחֲר־כֶּף נֶגֶד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזֶה מֵה שֶׁקוֹרֵה הַיּוֹם, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, בְּבֵית סֵפֶר חֵילוֹנִי, שֶׁהַמּוֹרִים וְהַמּוֹרוֹת מְפַחְדִים מֵהַתְלַמִּידִים, עַד שֶׁפּוֹרֵב בְּתֵי סֵפֶר יֵשׁ כָּבֵר מִשְׁטָרָה לְשֹׁמֵר עֲלֵיהֶם, כִּי הַמּוֹרִים וְהַמּוֹרוֹת מְפַחְדִים מֵהַתְלַמִּידִים וְהַתְלַמִּידוֹת, וּמֵאַיִן בָּא דְבַר כֵּזֶה? כִּי אֵין שָׁם יִרְאֵת שָׁמַיִם.

וּבְשִׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חַז"ל (אֲבוֹת פֶּרֶק ד'): מוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם, צְרִיכִים לְפַחַד מִהֲרַבִּי כְּמוֹ שֶׁמְפַחְדִים מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, צְרִיכִים לְפַחַד מִהַמּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁמְפַחְדִים מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּרַגְעַ שְׂאֵין מְפַחְדִים מִהֲרַבִּי, אוֹ מִהַמּוֹרָה, זֶה סִימָן שְׂאֵין מְפַחְדִים מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְרַגְעַ שְׂאֵין מְפַחְדִים מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִזּוֹ אוֹי וְאֲבוֹי לְאָדָם הַזֶּה שְׂאֵין לוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם וּמִסְגָּל לְהַרְגֵ אֶת הַשָּׁנִי, וּבְכֻלָּל הָעֲנָן שֶׁאֶחָד יִגְבִּיֵה אֶת הַיָּדִים עַל הַשָּׁנִי, הָרִי זֶה נִקְרָא רֶשַׁע, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סְנֵהֲרִין נח): הַמְּגִבִיֵה יָדָיו עַל חֲבֵרוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הִכְהוּ נִקְרָא רֶשַׁע, יִלְדָה מִגְּבִיֵהָ יָדֶיהָ עַל חֲבֵרְתָהּ, כְּבֵר נִקְרָאת רֶשַׁעִית, כִּי כֵּזֶה מוֹרִידִים מֵעֲצָמָם אֶת הַיִּרְאֵת שָׁמַיִם, וּכְשֶׁאֵין לְאָדָם יִרְאֵת שָׁמַיִם אֵין לוֹ דֶּרֶךְ אֶרֶץ, וְאִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ, סִימָן שְׂאֵין לוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם, כִּי אֶחָד תְּלוּי בְּשָׁנִי.

בְּשִׁבִיל זֶה רָאוּ שֶׁכָּל אֵלוֹ שֶׁהָיוּ חֲזָקִים בְּאַמוּנָה, וְהֵאֱמִינוּ בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיִּדְעוּ שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁגִּיחַ עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִי פְּרֻטִית, וְאֵין שׁוּם דְּבַר מִתְּנַהֵג לְבַד, אֶלֶּא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, אִזּוֹ הַדְּבוּר שֶׁלָּהֶם הִיָּה אַחֲרֵ לְגַמְרִי, כִּי אֵינוּ דוֹמָה מִי שֶׁמְדַבֵּר לְפָנָי מֶלֶךְ גָּדוֹל, אוֹ מִי שֶׁמְדַבֵּר לְפָנָי אֵיזָה עֶבֶד פְּחוֹת, עֶבֶד מְבוּזָה, עִם מֶלֶךְ מְדַבְרִים בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל, אֲבָל אִם עֶבֶד מְבוּזָה מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, עוֹשִׂים מִמֶּנּוּ כֹּל מִיָּנִי צָחוּק, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה בָּאֵין עֲרֵף, כְּשֶׁאָדָם יוֹדַע שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, אִזּוֹ מְדַבְרִים בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל.

וְלִכֵּן רָאוּ בְּכֹל הַדּוֹרוֹת אֲצֵל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, כֹּל אֵלוֹ שֶׁהָיוּ דְבוּקִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דְבוּרָם הִיָּה בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל, אֶחָד כְּבֵד

את השני, וזה סימן שיש לאדם יראת שמים, כשאחד מכבד את זולתו, סימן שמכבד את הקדוש-ברוך-הוא, שהקדוש-ברוך-הוא מסתפל עלי, אבל ברגע שיש הפקר, ואחד מזלזל בזולתו, זה סימן שאינו מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, ואין לו יראת שמים, ועל-כן אין לו דרך ארץ, ולכן אמרו חכמינו הקדושים (ויקרא וכה, פ'שה ט', סימן ג'): דרך ארץ קדמה לתורה, צריך קדם כל דרך ארץ, ואז יהיה לו הכל.

וסים מוהרא"ש נ"י: לזאת צריכים להתדיר בנו את מדת הדרך ארץ, שתהיה דרך ארץ לרבי שמלמדו תורה, למורה שלומדת עם הבת תורה, עם ההורים שהולידו אותו, וגם אחד עם השני צריך להתנהג בדרך ארץ גדול מאד, ובזה אני מגלה שאני מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, וזו מעלת נשמות ישראל יותר מכל אמות העולם, כי אצל אמות העולם אנו רואים שמזלזלים במורים ובמורות, בהורים שלהם, וממילא הורגים אחד את השני, כי אין להם שום יראת שמים, הם פחיות היצר, ובעוונותינו הרבים מה זה חילונים? מתערבים בין הגויים ולומדים מעשיהם, ולכן אצל החילונים אין שום דרך ארץ, אין דבר כזה לפחד מהמורה או המורה או ההורים, ומתחצפים אחד נגד השני, כי אין להם יראת שמים, אנו יהודים שומרי תורה ומצוות, מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, ומוכנים למסר נפשנו בעבורו יתברך, ועלינו להזהר שתהיה אצלנו מדת הדרך ארץ, ולהרגיל עצמנו בעודנו קטנים לירא ולפחד מהמלמד שמלמדנו תורה, מהמורה שמלמדת תורה, מההורים שהולידו אותי, ומכל יהודי מבגור, צריכים לקום כשנכנס לפתה, ובזה מקימים מצות עשה של "מפני שיבה תקום" (ויקרא יט, לב), כשנכנס אדם מבגור או אשה מבגרת לפתה צריכים לקום, ורק כשהמלמד או המורה אומרים תשבו, אז יושבים, ובזה מראים שבכתה זו מפתחים מהקדוש-ברוך-הוא, יש פה יראת אלקים, וכשיש יראת שמים בפתה, אז אין רבים זה עם זה, אלא עוזרים זה לזה, וזה מאד יקר אצל הקדוש-ברוך-הוא.

דוד המלך

מוהרא"ש נ"י אָמר: דוד המלך הָיה סָמל שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וּמִמֶּנּוּ תֵצֵא הַגְּאֻלָּה. יְדוּעַ שְׁמֵקֻטְנוֹת סָבַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ סָבַל רַב, אָחִיו רַחֲקוֹ אוֹתוֹ, אַחֲר־כֵּף שְׂאוֹל רָדְפוּ, וּבְנוֹ אֲבִשְׁלוּם רָצָה לְהַרְגוֹ וְכוּ' וְכוּ'. כִּשְׁהִיָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּתוֹר בֶּן שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה, שָׁמַע עַל גּוֹי אֶחָד הַרוֹצֵה לְנַקֵּם בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵלֵךְ דָּוִד מֵאָדָם לְאָדָם, וְשָׂאֵל מִי זֶה וּמָה זֶה, וּגְרָשׁוּהוּ בְּכָל מְקוֹם, אִךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אִינּוּ מִפְּחָד וְאִינּוּ יָרָא, וְנִגַּשׁ אֶל שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ וְשָׂאֵלוֹ: "מִי זֶה אוֹתוֹ גְּלִית, שְׁמַדְבֵּר נֶגְדַּי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֲנִי אֵצֵא נֶגְדְּךָ". וְשְׂאוֹל מִלְּבִישׁוֹ בְּשָׂרִיוֹן וּבְכִידוֹן וּבְשָׂאֵר כְּלֵי זִין. וְדָוִד מִתְחִיל לְלַכֵּת, וְרוֹאֶה שְׁנֹבְצֵר מִמֶּנּוּ, כִּי כָּבַד עָלָיו, אֲזַי אוֹמֵר לְשְׂאוֹל, שְׂאִינּוּ יָכוֹל לִילֵךְ עִם הַבְּגָדִים, וַיִּסְתַּדֵּר בְּלַעֲדֵיהֶם, הֵיטֵת שֶׁהוּא רוֹעֵה צֹאן, וְהָיָה לוֹ לְעֵתִים מֵאַבְקַע עִם אָרִי וְדָב וְהַכְנִיעַם וְהַשְׁפִּילֵם, עַל־כֵּן רָגִיל בְּמִלְחָמָה וְכוּ'. וְעָנָה לוֹ שְׂאוֹל לְחִיבָב. וְנִטַּל דָּוִד אֶת מַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וְהַכְּנִיס בּוֹ חֲמֵשׁ אֲבָנִים, וְנִטַּל אֶת מַקְלָעוֹ וְצַעַד כְּנֶגֶד גְּלִית.

גְּלִית הָיָה כִּידוּעַ בְּרִיוֹן, עֲנֵק מֵהֵלֶךְ, הַכֵּל רָעְדוֹ מִמֶּנּוּ וְחָלוּ מִפְּנֵיו, וְהָיָה בָּא לְמוֹלוֹ דָּוִד הַצְּעִיר עִם מַקֵּל. עָנָה לוֹ גְּלִית: "הַכְּלָב אֲנִכִי, שְׂאֵתָה בָּא אֵלַי בְּמַקֵּל?" וְעָנָה לוֹ דָּוִד: "אִם אֵתָה מְדַבֵּר נֶגְדַי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אִם אֵתָה מְנַבֵּל פִּיךָ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, אִם יֵשׁ לְךָ טְעָנוֹת נֶגְדְּךָ יִתְבַּרֵךְ, אֵתָה כְּלָב, וְאִינִי חוֹשֵׁשׁ מִמֶּךָ". וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוֹצִיא אֶבֶן אַחַת וְקָלַע בְּמַקְלָעוֹ וּפָגַע בְּמִצְחוֹ וְהַכְּנִיעוֹ.

וְהַסְבִּירוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל־פִּי מָה שְׂאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי בְּתַקוּנַיִזְהַר (שְׁבוּח"ח קנ"ו. ובזח"ג רע"ב): מָה הָיוּ חֲמֵשׁ הָאֲבָנִים שֶׁהַכְּנִיס בְּיָלְקוּטוֹ? וּמָה הֵיטֵתָ הָאֶבֶן שֶׁפָּגַעָה בְּמִצְחוֹ? עִם יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד". כְּנֶגֶד זֶה הָיוּ חֲמֵשׁ הָאֲבָנִים, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל — אֶבֶן אַחַת, שְׂאָדָם אוֹמֵר: בָּאוּ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְעוּ, הַנְּיָה אֱלֹהֵינוּ הַנְּיָה אֶחָד — אֵלוֹ עוֹד אַרְבַּע אֲבָנִים. וְהָאֶבֶן שֶׁפָּגַעָה בְּמִצְחַ גְּלִית — זֶה שְׁכַנְגַּד אֶחָד. עִם ה' אֶחָד נִפְל גְּלִית עַל הָאָרֶץ וְהוֹמַת. הֵינּוּ כְּשַׁעַם יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲדוֹת אַחַת, שׁוּם

שׁוֹנֵא אֵינוּ יָכוֹל לָהֶם. מְתִי, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, יְכוּלִים לָהֶם הַגּוֹיִים? כְּשֶׁאֵין בִּינֵיהֶם אַחֲדוּת. וְזֶהוּ שֶׁפְּתוּב בְּזֶהר, שְׁעַל-יְדֵי בִי כְּנִישְׁתָּא חֲדָא [בֵּית-הַכְּנֶסֶת אֶחָד] שְׁמַחֲזִיקִים עֲצָמָם בְּיַחַד, מוֹרִידִים אֶת הַשְּׂכִינָה, וּמְבִיאִים אֶת הַגָּאֵלָה, אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. קָשָׁה לְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם, אֲבָל בֵּית-הַכְּנֶסֶת אֶחָד יְכוּלִים לְתַקֵּן. וּבְזִכּוֹת הָאַחֲדוּת יִזְכֶּה הָאָדָם לְרֹאוֹת אֶת כָּל הַיְשׁוּעוֹת.

דַּעַת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר בָּנָה הָעוֹלָם, הָעֶקֶר שֶׁתְּהִיָּה לְאָדָם דַּעַת חֻזְקָה וְעֲצָבִים חֻזְקִים, כִּי כְּשֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם חֻזְקָה, וַיִּוֹדַע מַה חֶפְצּוֹ, אָזִי יֵשׁ לוֹ עֲצָבִים חֻזְקִים, וְיָכוֹל לְעִבֹר עַל הַכֹּל, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶׁפְּתוּב (דְּבָרִים ד'): "וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּתָ אֶל לְבָבְךָ, כִּי הֲוִי"ה הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׂמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד"; הֵינּוּ שְׂאָדָם צָרִיךְ לְדַעַת בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וּכְמוֹ שֶׁפְּתוּב (שֵׁם): "אִתָּה הָרָאָת לְדַעַת, כִּי הֲוִי"ה הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ", וְאֵת הַדַּעַת הַזֶּה צָרִיכִים לְדַעַת בִּידְעֵה בְּרוּרָה וּמַחְלֻטָּת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד בְּלַעְדֵי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְרַגַע שְׂאָדָם יוֹדַע יְדִיעָה זֹו בְּשִׁלְמוֹת, אָזִי אֵף אֶחָד אֵינוּ יָכוֹל לְנַצַּח אוֹתוֹ, וְהוּא מְסַגֵּל לַעֲשׂוֹת אֶת הַנְּצַחוֹנוֹת הַגְּדוּלִים בְּיוֹתֵר בְּחַיִּים; כִּי בְּרַגַע שֶׁהֵלֵב מְקַשֵּׁר אֶל הַדַּעַת, וְהַדַּעַת מְקַשֶּׁרֶת אֶל הֵלֵב, אָזִי אֵינוּ מִפְּחָד מֵאֵף אֶחָד. וְזֶה שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה לֵד, סִימָן י'): צְדִיקִים לָבָם בְּרִשְׁוֹתָם, אֲבָל רְשָׁעִים בְּרִשְׁוֹת לָבָם, כִּי הַצְּדִיק מְקַשֵּׁר אֶת הַדַּעַת אֶל הֵלֵב וַיִּוֹדַע בִּידְעֵה מַחְלֻטָּת, שְׂאֵין בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאָז לְבוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְהַצְּלִיחַ בְּחַיִּים, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי נִצְחוֹנוֹת, לֹא-כֵן הַרְשָׁעִים אֵינָם יוֹדְעִים אֶת זֹאת בְּדַעַת שְׁלֵמָה, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְמַלֵּא כָּל עַלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עַלְמִין, וּבִתּוֹךְ כָּל עַלְמִין, וְלָבָם שׁוֹלֵט

עליהם, ובעבור זה הם ברשות לבם, ויש להם כשלוך בחיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה הפרוש של דברי רבנו ז"ל (לקויטי-
מוהר"ן, חלק א', סימן רמט), שעקר הגבורה הוא בלב, כי מי שלבו חזק
ואינו מתירא משום אדם ומשום דבר, הוא יכול לעשות גבורות
נוראות ולכבש המלחמות, על-ידי חזק ותקף לבו שאינו מתירא,
ורץ לתוך קשרי המלחמה. וזה אנחנו רואים בחוש אצל חילים
בקרב, כשרוצים לנצח — עקר הכח שלהם הוא רק כשמקשרים
הלב אל הדעת והדעת אל הלב, שיודעים את אשר רוצים, ומכניסים
כל הרגשת לבם בזה, כי כשאדם יודע את אשר רוצה, וחש את זאת
גם בלבו, אזי יצליח, אבל כשאדם אינו יודע את רצונו וחפצו, אזי
לא יצליח, ויהיה בעל כשלוך בחיים. ועל-כן על האדם לעבד הרבה
לדעת מה הוא רוצה לעשות בחייו. ורואים שרוב בני-אדם עורכים
לעצמם תכנית לכל חייהם, ואינם חושבים על אחריתם, וממילא
שורפים את הזמן הכי יקר שלהם, אברכים אינם מסתכלים על
מציאות החיים, ולכן מבלים את ימיהם בשטיות, במריבות
ובמחלוקת בבית עם האשה וכו'. אנשים שהגיעו לגיל העמידה אינם
רוצים לחשב מהעתידי ושוכחים ממנו לגמרי, וחיים חיי הוללות,
ולכן הם אמללים עד מאד, וכן הדבר עם זקנים שאינם רוצים
לחשב מהמציאות המרה, שעוד מעט הם יוצאים מזה העולם,
ומבלים את הזמן בכלום, כל זה בא מחמת שאין לאדם ישוב
הדעת, ואין הדעת מקשרת אל הלב כלל ועקר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם בחורים צעירים היו יודעים בידיעה
שלמה, שעתה הוא הזמן הכי טוב שלהם, ויכולים עכשו להצליח,
כי כמו שמתנהגים בעת הבחורות בגיל צעיר, כך יתנהגו כל החיים,
ואם יעשו לעצמם תכניות קבועות ללמד בכל יום חק ולא יעבר כל
ימי חייהם, אפלו מעט דמעט, יצליחו מאד בחיים, אבל עליהם
להיות חזקים בדעתם, לידע את אשר רוצים. פגון: צריכים לקבע
לעצמם חק ולא יעבר ללמד בכל יום חמש ורש"י עם התרגום, וכן
ללמד חק ולא יעבר משניות, וגמרא, ומדרש והלכה, אם יהיו

חזקים בלמודים אלו בכל יום, אזי אפלו בבא העת כשיקמו בית, ויהיו אבות לילדים, וטורדים בפרנסה, אף מאחר שהחדירו בעצמם בעודם צעירים ללמד את הלמודים האלו, אזי יהיו עקביים בזה, וכך יצליחו כל ימי חייהם, אף לזה צריכה להיות דעת מישבת, דעת מחלטת, והלב צריך להיות מקשר אל הדעת, והדעת אל הלב, ואז יצליחו מאד, כי יודעים מה הם רוצים מחייהם.

וכן אברך שהתחנן עליו להסתפל על המציאות, שעכשו יש לו אשה, והחיים אינם הפקר, כי יש לו שתף בחיים, וכמו שתף במסחר, יש להתיעץ עמו בכל דבר, ואי אפשר לעשות עסק כלשהו בלי החלטת השתף, כמו-כן בחיי נשואין יש תמיד להתיעץ עם השתף, ואז אם מקשרים את הלב אל הדעת והדעת אל הלב, וחיים עם המציאות — יצליחו בנשואיהם. ועל שני בני הזוג להחליט בראשית נשואיהם, שיהיה איך שיהיה איננו זזים כהוא זה מהתורה הקדושה, ואפלו נהיה טורדים בפרנסה ובילדים וכו', נהיה תמיד קשורים אל התורה, וכשהאשה רואה שהבעל חזק בלמוד התורה אפלו מעט דמעט בכל יום, היא מוקירה ומכבדת אותו מאד, כי התורה היא חכמתו ודעתו יתברך, וכשאדם לומד את חכמתו יתברך, ונכנס בדעתו אמתת מציאותו יתברך, אזי גם אשתו תכבד אותו, ויהיה להם שלום-בית נפלא.

וכן אדם שהגיע לגיל העמידה, אזי צריך להזכיר לעצמו, שאין מקום לחיים של הוללות, כי יבוא היום שיפסקו ממנו כל השטיות ויאזלו כחותיו, ולכן כדאי להחזיק בתורה, אבל עליו להיות חזק מאד בדעתו ובלבו, ורק אז יצליח.

וכן אדם זקן שהגיע כבר לימי הזקנה, אסור לו לפחד מהמות, אדרבה עליו לשמח, שעוד מעט יפנס לגן-עדן, ויחשב: אם אני סמוך כל-כף לגן-עדן, אזי כדאי לי לחטף עוד כמה פסוקים בחמש ורש"י, ועוד כמה פרקים משניות, עוד כמה שורות בגמרא, ועוד כמה הלכות, כי רק זה מה שישאר ממני. ואת הדעת והלב החזק הזה צריך אדם להחדיר היטב היטב בלבו, וכשיהיה חזק בזה, חיי

ילכו בצורה אחרת לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שראו בין אנשי שלומנו בכל הדורות, שאלו שהיו להם עצבים חזקים ודעת חזקה, אפלו שעברה עליהם בחייהם מרירות דמרירות, צרות ויסורים ומכאובים, וממש התפוצצו מרב צער, אף-על-פי-כן החזיקו מעמד כל ימי חייהם, למה? פי קשרו דעתם ללבם ולבם לדעתם, וכך חיו יחד עם דעתם ולבם, ועל-ידי-זה עברו על הכל בשלום, ושום דבר לא היה יכול לשבר אותם.

וספר מוהרא"ש נ"י, שאיש כזה היה הרב החסיד ר' אברהם שטערינהארץ ז"ל, שהיה נכד מוהרנ"ת ז"ל, וזכה לזקנה מפלגת, פי הגיע עד גיל תשעים ושלש, ומאז שהיה בחור צעיר עד יום הסתלקותו, לא ראו אצלו שום שנוי. כשהיה בחור צעיר כבן חמש-עשרה, למד בהתמדה רבה גמרא, רש"י ותוספות, וכמעט שסים את הש"ס, ונהיה חתן, ורצו לעשות תכף-ומיד את החתנה, אבל הרב מטשהרין ז"ל, שהיה סבו מצד האמא, יעץ לו לדחות את החתנה עד שיעשה סיום הש"ס, ולקח לו עוד מספר שבועות עד שסים את הש"ס, והתחתן בגיל שש-עשרה, ומאז כל ימי חייו היה חזק מאד בלמוד התורה, עד שלא החסיר יום אחד בלי למוד התורה הקדושה, ואף שעברו עליו בחייו כל-כף הרבה משברים וגלים, בזיונות ושפיכות דמים, וסבל עניות ודחקות, וטלטל את עצמו בכל מיני טלטולים, ויצא בכמה גליות, אף-על-פי-כן היה אדם כל-כף מישב, עד שלבו היה מקשר לדעתו, ודעתו היתה מקשרת אל הלב, ושום דבר לא היה יכול להזיזו.

ופעם בראש השנה כשהתפלל לפני העמוד, (היות שהיה החזן של אנשי שלומנו בראש השנה לתפלת המוספין חמשים שנה רצופות), והיה לו בן חולה עצבים, ובאמצע התפלה התפרץ בנו, ועשה מהומות בבית-הכנסת, וצעק כמשגע ומטרף, ואביו היה באמצע חזרת הש"ץ, והבושות שהיו לו אין יכולים לתאר, אף-על-פי-כן בשעת מעשה הוריד ר' אברהם ז"ל את ראשו על

העמוד לכמה דקות, ובין כך הוציאו את בנו מבית-הכנסת, ותכף-ומיד המשיך להתפלל כאלו לא קרה דבר, כי היו לו עצבים כל-כך חזקים ששום דבר לא היה יכול לשברו, וזה נקרא לב ודעת אמתיים.

גם היה לו בן שיצא לתרבות רעה, רחמנא לצלן, ונעשה קומוניסט ופרק על לגמרי, ובנדאי לאבא זה הצער הכי גדול שבנו פורק על, ולא רק שפרק על אלא התחצף מאד נגד אביו, פעם אמר לאביו: "אתה עושה מחילונים דתיים" (כי ר' אברהם ז"ל היה מדבר הרבה עם אנשים בדבורי אמונה ויראת שמים ועצות רבנו ז"ל), "אבל אני", המשיך הבן, "עושה מיהודים — גויים", רחמנא לצלן, כל-כך התחצף נגד אביו, אבל אף-על-פי-כן הוא התחזק ושום דבר שבעולם לא שבר אותו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שספר לו אחד מאנשי שלומנו שהיה בשעת מעשה, שפעם נפטר בנו של ר' אברהם ז"ל, והוא לא ידע מזה, כי ישב אז בבית-הכנסת ולמד, ומאיזו סבה לא ידעו באיזה בית-כנסת נמצא, כי היה רגיל להתחבא בבית-כנסת צנוע ולברח מאנשים, ולכן לא יכלו להודיעו שבנו נפטר. בין כך עשו את הטהרה של הנפטר, ושמו אותו על הרצפה, והדליקו סביבו נרות כנהוג, וחכו לאבא שיבא, כדי לעשות את הלונה, וכשמצאו את ר' אברהם ז"ל הביאוהו לביתו, כי לא רצו לבשר לו את הבשורה, והוא נכנס וראה שישנו נפטר, ושאל מי זה? אמרו לו: זה הבן שלך. אזי ראו בחוש את הישוב הדעת שלו שהיה להפליא, כי אדם בשעה מרה כזו מאבד את עשתונותיו, ומתחיל להשתולל ולצעק ולבכות, ואצלו ראו שהוזיל קצת דמעות, ושפתותיו מלמלו, ותכף-ומיד הלכו ועשו את הלונה. כל-כך היה חזק בדעתו לא להשבר משום דבר שבעולם.

וספר מוהרא"ש נ"י, שר' אברהם ז"ל זכה ועלה לארץ ישראל, וגם שם ראו את עקשנותו הגדולה שהיתה לו בלמוד התורה, כי אף שהיה זקן, למד בעקשנות כזו כילד צעיר, ובכל יום בא

לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְשֵׁם אֶת יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה, וְאָמַר בְּהִתְפַּעֲלוֹת גְּדוּלָּה:
 "אֵה, אֵ נִייעַר טָאג" [אֵה, יוֹם חֲדָשׁ], כִּי כָּל יוֹם הִיָּה אֲצִלוֹ אוֹצֵר
 חֲדָשׁ, וְיֵשֵׁב וְלָמַד חֲמֵשׁ וְרִשְׁ"י וּמִשְׁנֵיּוֹת וּגְמָרָא וְרִשְׁ"י וְתוֹסֵפוֹת, טוֹר
 וּבֵית-יוֹסֵף וְשִׁלְחָן עֲרוּךְ עִם הַמְּגִינֵי אֶרֶץ, וְהָיוּ לוֹ תְּכָרוֹתוֹת, וְכָךְ
 לָמַד רַב הַיּוֹם, וְאָפְלוּ בְיוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן גַּם אִזּוֹ לֹא הִחְסִיר מִשְׁעוּרָיו
 הַקְּבוּעִים, כֹּל-כֵּךְ הִיָּה בְיָשׁוּב הַדַּעַת. וְעַם כָּל זֹאת עָבְרוּ עָלָיו בְּחֵייו
 הַרְבֵּה מִשְׁבָּרִים, וְהָיוּ לוֹ הַרְבֵּה שׁוֹנְאִים שֶׁדָּבְרוּ עָלָיו כָּל דְּבַר אֲסוּר
 מִכַּמָּה מִינֵי סְבוֹת: הָיוּ כְּאֵלוֹ שֶׁהָיוּ בְּעָלֵי קִנְיָה בְּעֵלְמָא, וְקִנְאוּ בוֹ
 מִחֲמַת קוֹלוֹ הַנְּעִים בְּתַפְלָה, וְיָדַע הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב אֶת הַנִּסְחָ שֶׁל בְּרִסְלָב,
 וְתַכְף-וּמִיד כְּשֶׁהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל, הִיָּה מְרַעִיד אֶת הַלְּבָבוֹת, וְגוֹרֵם
 לְכֹלָם לְהוֹזִיל דַּמְעוֹת, כֵּךְ הִיָּה בְּתַפְלָתוֹ, וְעַל זֶה הָיוּ לוֹ הַרְבֵּה
 מִקִּנְיָאִים. גַּם יָדַע אֶת הַ"לְּקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן" בְּעַל-פִּי מִלָּה בְּמִלָּה,
 וְכִשְׁאָמַר תּוֹרָה בַּ"לְּקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן", אָמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה בְּעַל-פִּי בְּלֵי
 סֵפֶר, וְעָשׂוּ מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי צָחוּק, וְגַם זֶה הִיָּה מִחֲמַת קִנְיָה. וְהָיוּ
 כַּמָּה שֶׁשָּׂנְאוּ אוֹתוֹ מִפְּנֵי עֲנִינִים שֶׁל חֲתָנוּת שֶׁהִיָּה נוֹהֵג לְסִדֵּר קְדוּשִׁין
 וְכוּ', עִם כָּל זֹאת הוּא הִיָּה כֹּל-כֵּךְ חֲזָק בְּדַעַתוֹ, עַד שֶׁשׁוּם דְּבַר לֹא
 שָׁבַר אוֹתוֹ, וְזֶה הוֹכִיחַ עַל חֲזָק דַּעַתוֹ וְלִבּוֹ.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהֶעֱקַר מֵהַ שְׁסֵבֶל ר' אַבְרָהָם ז"ל בְּאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל, הִיָּה מְאֻחָד מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ מִפּוֹלִנְיָה, שֶׁהִיָּה בְּעַל מַחְלָקַת
 גְּדוּל, וְחֲרָפָהּ וּבְזָהּוּ בְּחֲרוּפִין וּבְגִדוּפִין בְּרַבִּים, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא
 שָׁם ר' אַבְרָהָם ז"ל לֵב לְכָל זֶה, וּפְעַם נִגַּשׁ אֵלָיו הָהוּא בְּאֻמְצַע תַּפְלַת
 מוֹסֵף, וְאָמַר לוֹ בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "אִם אֵינְךָ זֶה מְהַעֲמוּד — אֲסֻטֵּר לְךָ",
 וְהִיָּה זֶה הִרְאֵשׁ-הַשְּׁנָה הָאֲחֵרוֹן שֶׁהִתְפַּלֵּל עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ
 בִּירוּשָׁלַיִם, כִּי רָאָה שֵׁישׁ כְּבָר חֲצוּפִים כְּאֵלוֹ הַמְּדַבְּרִים בְּשִׁפָּה כּוֹז,
 אִזּוֹ נִסְכָּם בְּדַעַתוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת הַקְּבוּץ בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה בְּמִירוֹן, וּמֵאִזּוֹ
 נִעֲשֶׂה קְבוּץ שֶׁל חֲסִידֵי בְּרִסְלָב בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה בְּמִירוֹן, וְזֶה הִתְחִיל
 מְהַעֲזוֹ פָּנִים הִנֵּה שֶׁנִּגַּשׁ אֵלָיו, וְאָמַר לוֹ מֵלִים חֲרִיפוֹת כְּאֵלוֹ, שֵׁי־סֻטֵּר
 עַל לְחָיו. וְהִסוּף שֶׁל זֶה שְׁבָזָה אוֹתוֹ הִיָּה רַע וְנָמַר מְאֹד, כִּי נִעֲשֶׂה
 מִשְׁתָּק, וְחֲמָנָא לְצִלָּן, וְהִיָּה צָרִיף לְשַׁכַּב בְּמִטָּה כַּמָּה שָׁנִים כְּאֵבָן
 דוּמָמַת, וְהִיָּה מִפְּחִיד לְרֹאוֹתוֹ, כִּי הִיָּה נִרְאָה כְּמַת מִמֶּשׁ, רְחֲמָנָא

לצלן; כי צריכים מאד מאד להשמר לא לבייש שום ברֵיה, ולבסוף יגיע ענשו שכרו משלם.

ועוד ספר מוהרא"ש, אשר פעם בא הרב החסיד ר' יונה לבל ו"ל לבית-הכנסת, וראה איך שהנ"ל מבזה את ר' אברהם ו"ל ברבים בבזיונות וצועק עליו, ומקלל אותו בקללות ברבים, והוא לא היה יכול לסבל את זה, כי היה אז אברך צעיר, וקשה היה לו לשאת בראותו שמבזים אדם, ובפרט שהוא תלמיד חכם גדול ונכד מוהרנ"ת ו"ל ונכד הרב מטשהרין ו"ל, אדם היודע את כל ה"לקוטי-מוהר"ן" בעל-פה, אזי החל להתפרץ על זה שבזה אותו, וקבל על עצמו שמאותו היום לא ידבר עם ההוא כלל, מאחר שכל-כך התחצף נגד תלמיד חכם כזה, ומה מאד התפלא כשבא למחרת לבית-הכנסת, וראה איך שר' אברהם ו"ל צוה לגבאי שיתנו לזה שבזה אותו עליה לתורה, וחיף אליו כאלו לא קרה שום דבר, ואמר אז ר' יונה לבל ו"ל, שחשב שהוא מקבל התקפת לב מרב צער, היות שראה אתמול איך הלה קלל אותו ובזה אותו בכל מיני בזיונות ושפיות דמים, והיום ר' אברהם כבר מותר לו, ובאמת כל זה בא מרב ישוב הדעת שהיה לו, כי כשהדעת מישבת, והלב מקשר לדעת, והדעת מקשרת ללב, ואדם יודע את אשר רוצה, אז שום דבר אינו יכול לשבר אותו, ומי שחי בצורה כזו, הוא ינצח בכל המלחמות בחיים.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שעקר הנצחון בחיים הוא רק מי שזוכה ללמד בכל יום מקרא, משנה, גמרא, מדרש, הלכה ואגדות, בריתות ותוספתות, ורק זה נקרא נצחון, וזה נקרא דעת, כי בלי תורה אין שום דעת ושכל כלל, ובשביל זה אומרים חכמינו הקדושים (קנים, פרק ג'): זקני עמי הארץ כל זמן שמזקינים דעתם מטפשת עליהם; כי מי שלא למד תורה בצעירותו, לא ילמד תורה כשיתחתן, ומי שלא למד אחר נשואיו, לא ילמד בגיל העמידה, ומי שלא למד בגיל העמידה, לא ילמד בזקנותו. נמצא, הם נעשים כמטפשים, ונראים כקוף, מה שאין כן זקני תלמידי חכמים, כל מה שמזקינים

דעתם מתישבת עליהם, כי לומדים הרבה תורה וזוכים לדעת שלמה; כי מי שלומד תורה — התורה מזככת אותו, ומקשרת את הלב לדעת והדעת ללב. ולכן צריכים לקבל על עצמו חק ולא יעברו ללמד בכל יום תורה, אפלו קצת דקצת, ואם אין יוצא לו ביום שהוא טרוד מאד מאד, ויש לו בלבולים, אסור להשבר אלא יברח אל התורה. ודבר זה ראו אצל גדולי עולם, שהיתה עליהם מחלקת גדולה, ונדו אותם על לא דבר, אבל לא התפעלו אלא נכנסו לתוך התורה, ושחקו מכל מה שקורה בחוץ, ועל ידי זה הצליחו דרכם; אשרי מי שזוכה להכניס ידיעות אלו בתוך לבו, ואז חזיו יהיו חיים אחרים לגמרי, כי הדעת תהיה מקשרת ללב והלב יהיה מקשר אל הדעת.

דרשן

מוהרא"ש נ"י אמר, שמי שהוא דרשן אמתי, אשר דרשותיו לשם שמים, אזי כלם נכנסים ומשתוקקים לשמע דבריו, ואינו צריך לפתות אנשים ולבקש מהם שיבאו לשמע דרשותיו או להדביק מודעות שכלם יבאו, כי כלם מעצמם באים ומבקשים ממנו שיאמר דרשה, היות שרוצים לשמע ממנו דברי אלקים חיים, מה שאין פן דרשן שכל כוננתו לשם כסף או להתכבד בעיני הבריות וכו', בני-אדם אינם רוצים לשמע אותו, ועושים לו טובה כשבאים לשמע דרשותיו, ורבים ישנים באמצע הדרשה, ודבוריו אינם פועלים אצלם דבר לטובה, וכמו שרפנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן כח), שיש דרשנים שבמקום לעורר אנשים לעבד את השם יתברך, גורמים שנכנסות מחשבות של כפירות בבני-אדם, חס ושלום, כי הם תלמידי חכמים שדין יהודאין, שאין להם שום כח לעורר בני-אדם לעבודת השם יתברך, ואדרבה הם מכניסים בהם כל מיני

קשיות וספקות ובלבולים, ומקלקלים הרבה יותר ממה שמתקנים. ולכן לפני שאדם הולך לומר דרשה, צריך לדעת נאמנה שכונתו כלה לשם שמים — לעזור בני-אדם משנתם לעבודת השם יתברך, וכל דבוריו יהיו דבורי אמונה וחזוק, שכל יהודי יוכל לצאת ממדרגתו הפתוטה, ולהתקרב אליו יתברך באמת, ואזי בודאי יהיו דבריו נשמעים ונתקבלים אצל כלם, ויפעלו פעולות רבות לטובה בנשמות ישראל.

ופעם היו יושבים כמה מאנשי שלומנו עם מוהרא"ש נ"י בתוך הספה, והיה שם זקן אחד שהיה רגיל להסתובב בבית מדרשו של מוהרא"ש נ"י, ואהב מאד לומר דרשות ומגידות ותורות וכו', אבל על-פי-רוב היה מדבר יותר מדי, ולא ידע את הגבול בזה, והיה מבלבל את אנשי שלומנו, ולפעמים גם את מוהרא"ש נ"י בדבורים יתרים, ואז גם-כן בתוך הספה החל לדרש בלי הרף, עד שהצליחו אנשי שלומנו להפסיקו ולהשתיקו, ואחר שיצא הזקן מהספה וישבו כל אנשי שלומנו בצותא עם מוהרא"ש נ"י, בקשו כלם ממוהרא"ש נ"י שיאמר דברי תורה, כי רצו לשמע דברי אלקים חיים היוצאים מפיו, כפי שהיו רגילים להאזין לדבריו תמיד, אזי ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: הלא תראו בעיניכם שני הפכים בנושא אחד ממש, יכולים שני בני-אדם לשבת במקום אחד, מאחד — מתאווים וכוספים ומשתוקקים לשמע כל דבור ודבור היוצא מפיו, ומצפים לשמע ממנו איזה דבור יהיה מה שיהיה, וכל מלה היוצאת מפיו יקרה מפל הון, ומהשני — בני-אדם מואסים בכל דבור היוצא מפיו, ומחכים שיפסיק לדבר, מרב הבל היוצא מפיו, אבל הכל תלוי כפי האדם בעצמו, הינו כשאדם דורש לשם שמים, וכונתו לעזור לבני-אדם בדבורו, אז כלם רוצים לשמע דבוריו הטובים, מה שאין כן כשאדם דורש לטובת עצמו וחושב תמיד מעצמו, ורוצה להתכבד בעיני הבריות, אזי אף אחד אינו רוצה לשמעו.

והנה אחר כמה שעות באותו היום קצת לפני תפלת מנחה, ישבנו שנית בספה בצותא עם מוהרא"ש נ"י, ונכנס שוב הזקן

הנ"ל, אבל מוהרא"ש נ"י פיסו ודבר הרבה על לבו ובקשו שיאמר איזה דבר תורה, וההוא אמר דבר תורה בשם הבעל "מעשה רוקח" מאמסטראם זצ"ל, ואחר ששים, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: כיון שכבר דברת והזכרת דבר תורה מהבעל "מעשה רוקח", גם אני אמר לכם מעשה פלא ממנו, היות שהיה צדיק גדול מאד, והיה מפרסם במדינת הולנד, ופעם נעשה רעש גדול במדינת הולנד, כי עובדי אדמה מצאו שכל אדמת המדינה עם תולעים רבים, והמה משחיתים את שרשי האדמה, וישנה סכנה, שתוף זמן קצר תפל המדינה לתוף המים; כי כידוע מדינת הולנד מסבבת במים מכל צדדיה, והיתה אס-פן עת צרה גדולה בכל המדינה, וכשנתודע לאנשי המלוכה צרה זאת, שלחו להרב הצדיק הבעל "מעשה רוקח" מאמסטראם זצ"ל, שיתפלל עליהם שלא יאבדו, ואולי יענה אלקים לתפלותיו ויפעל בעדם ישועה. וכן היה שהצדיק הזה קבל על עצמו להתפלל בעדם, ולפתע ראו שמליוני תולעים יוצאים מעמקי האדמה, ונופלים לתוף הים וטובעים שם. וזה היה נס הפלא ופלא. וכשראו אנשי המלוכה את אשר פעל הצדיק הנ"ל בתפלותיו, גזרו אמר והוציאו מטבע חדש על שמו, וחקקו צורתו על המטבע. וזה היה דבר ידוע ומפרסם בכל מדינת הולנד, ובאותו הזמן נכתבו הרבה שאלות ותשובות מצדיקי ומחכמי הדור בענין זה, אם יש התר לתן רשות למלוכה לחקק תמונה של אדם במטבע, כי יש שאלה בצורות בולטות שאסורות מטעם "לא תעשה לך פסל" וכו' (עין שלחן ערוך, יורה דעה, סימן קמא), והרבה שאלות ותשובות נכתבו באותו זמן בענין זה מה בדיוק היה ההתר של הצדיק הזה לתת להם רשות להוציא מטבע לכבודו, והיה זה ספור מפרסם בכל אירופה, ועד היום נמצאות תמונות של המטבע, ואולי גם המטבע בעצמה עם הציור של הרב הצדיק הבעל "מעשה רוקח" זצ"ל. כל זה ספר מוהרא"ש נ"י לפני אנשי שלומנו ולפני הזקן הנ"ל שהזכיר דבר תורה מהבעל "מעשה רוקח" מאמסטראם זצ"ל. ובדרך זו פיסו מוהרא"ש נ"י מאד, שלא יחשב, חס ושלום, שאנשי שלומנו מזלזלים בו, ושחמ מאד ביחד עם אנשי שלומנו בתוף הסכה.

וסיים אחר-כך מוהרא"ש נ"י, ואמר לפני אנשי שלומנו: אבל כן היא המציאות שמי שדורש תמיד לשם שמים, וכל פונתו לקרב נשמות ישראל לאביהם שבשמים, אזי כלם נכספים ומשתוקקים לשמע דבוריו, מה שאין בן הדורש לטובת עצמו, אין בני-אדם רוצים לשמעו כלל. ולכן אשרי מי שזוכה לדרש דרשותיו לשם שמים ולחזק נשמות ישראל להתקרב אליו יתברך, ואז בודאי יפעל הרבה לטובה.

דבור

מוהרא"ש נ"י אמר, שלדבור יש כח גדול מאד מאד — הן לטוב והן לרע, חס ושלום, ואדם צריך להזהר מאד מאד במה שמדבר, כי בדבורים שאדם מדבר יכול לגזר גזרה על עצמו ולא ידע מזה כלל, וכמו שמביא רבנו ז"ל בשם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קיג) על מאמר חכמינו הקדושים (אבות ג): ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו, שלפני כל גזר דין שגוזרים על האדם שואלים אותו בעצמו אם מסכים לגזרה זו, אבל השאלה היא באופן מסתר, שהוא בעצמו אינו מבין שנשאל, כי שואלים אותו איך היה פוסק את הדין על אדם אחר שעשה מעשה כזה, והאדם אינו זוכר שהוא בעצמו עשה אותו המעשה, וקופץ ופוסק את הדין לרע, ואומר שאדם כזה חייב כן וכך, ובינתיים אינו תופס שגזר את הדין על עצמו, רחמנא לצלן; ולכן על האדם לשקל מאד מאד כל דבור שמוציא מפיו, שלא יהיה בו איזו גזרה ופסק דין על מישהו, ולא כמו שבני-אדם רגילים להשליך מלים מפייהם: "אותו צריכים להרג", "אותו צריכים להשמיד", "לו צריך לחתך את הידים", חס ושלום, כי מי יודע איזו גזרה רעה הוא פוסק על עצמו באותה שעה, השם ישמר וינצל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהצדיקים שוקלים מאד מאד כל דבור היוצא מפיהם, והיו צדיקים ששקלו את דבור פיהם במשקל מדיק מאד, וכמו שמספרים על הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע, מחבר הספר הקדוש "אוהב ישראל", שהיה שוקל דבוריו כבמשקל של זהב, כי כידוע במשקל של זהב לשון המשקל עדינה עד מאד, ומדקדקים בה כחוט השערה, כי כל נטיה קלה תעשה חלוק של אלפים ורבבות, כי שוקלים עליה זהב, וכך צריכה להיות לשונו של האדם, שישקל כל דבור שמוציא מפיו כמו במשקל של זהב, כי אם לא יזהר בדבורו כפי שצריך יכול לגרם לעצמו רעות רבות, חס ושלום.

וספר מוהרא"ש נ"י, שראה במו עיניו ספורים רבים כהנה, שבני-אדם קלוהו, חס ושלום, ודברו עליו כל דבר אסור, ואמרו שצריכים להענישו, רחמנא לצלן, וכל הענשים חזרו על ראשם, והם נדונו באותו דין שפסקו. וספר שהיה אחד שאמר שצריכים לחתך לו את כל האצבעות, השם ישמר, שלא יוכל לכתב יותר ספרים, כי בערה בו מדת הקנאה על מוהרא"ש נ"י ועל ספריו הקדושים, ולבסוף בן-אדם זה נחלה במחלה משנה כזו, עד שהיה מקרח לשכב במטה ללא בגדים וללא כסויים, כי כל כסוי היה כואב ושורף את עור בשרו, ולא היה יכול להזיז את איבריו, רחמנא לצלן, ולבסוף נפטר. וכן היה אחד שתמיד צעק, שמי שחבר את כל הספרים האלו הוא כבר מת (פאומר שהצליח לשבר את מוהרא"ש נ"י), כי היה מהחולקים הגדולים עליו, וגם בן-אדם זה נפטר בקצור ימים במחלה קשה מאד. וכן היו הרבה ספורים כאלו בבני-אדם שקללו והוציאו מפיהם דבורים חריפים כאלו, ולבסוף הכל נהפך על ראשם, רחמנא לישזכן; ולכן על האדם להשמר מאד מאד במה שמוציא מפיו, שלא יהיה בדבוריו שום קללות ושום גזרות על בני-אדם, וכדאי לאדם תמיד לברך את עם ישראל, ולדון את כל אחד ואחד לכף זכות ולומר שאיננו אשם במה שעשה, ומסתמא לא כוון למעשה, ויש לרחם עליו וכו', כי בדבורים אלו האדם ממשיך על עצמו רחמים וחסדים גדולים, כי כשם שדן את

אחרים לכף זכות, גם מהשמים דנים אותו לכף זכות, כי הדבור יש לו כח גדול לטוב, או להפוך, מי שמברך את הבריות תמיד ודן אותם לכף זכות, גם מן השמים דנים אותו לכף זכות, ומברכים אותו בכל הברכות הכתובות בתורה.

ופעם פרש מוהרא"ש נ"י על-פי זה את הענין שמוכא אצל משה רבנו, עליו השלום, שבשעה שהקדוש-ברוך-הוא שלחו להוציא את עם ישראל ממצרים, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא (שמות ד, כב): "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל, ואמר אליך שלח את בני ויעבדני, ותמאן לשלחו, הנה אנכי הרג את בנך בכרך", ותכף אחר-כך בסמיכות כתוב: "ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו", שרצו להעניש את משה רבנו מן השמים על שנתרשל במצות מילת בנו. ולכאורה זה ענין פלא, מהי הסמיכות של שני פסוקים אלו שהם באותה פרשה ללא שום הפסק ביניהם, שכאן הקדוש-ברוך-הוא אומר למשה רבנו לומר לפרעה "הנה אנכי הרג את בנך בכרך", ותכף כתיב: "ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו", ומה הקשר בין שני פסוקים אלו? ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-פי הנ"ל מוכן הענין מאד, כי הקדוש-ברוך-הוא מדקדק בצדיקים כחוט השערה, ועתה משה רבנו הלך בשליחות של מקום להגיד לפרעה אזהרה שיתן לעם ישראל לצאת ממצרים ולעבד אותו יתברך, ואם לא יסכים — יהרג הקדוש-ברוך-הוא את בכורו, נמצא שהיה מוכן לשליחות כזו לומר לפרעה דבור של ענש ואזהרה וקללה, שאם לא יתיר לעם ישראל לעבדו יתברך יקבל ענש כבד, ולכן תכף אחר דבור זה נשתלשל גם אצלו למדת הדין כשנתרשל במילת אליעזר בנו, ורצתה מדת הדין לפגוע בו, וכמו שכתוב: "ויפגשוהו השם ויבקש המיתו", כי עתה כשהלך עם דבור כזה לומר לפרעה שיקבל ענש של מיתה, אם לא יניח את עם ישראל לעבד אותו יתברך, אזי הדבור הזה גם-כן נתלבש בו, ורצה לנקם בו על אשר לא מל את בנו; הרי רואים מכאן את עצם כח הדבור, שאדם יכול מצד אחד לגרם לעצמו כל הטובות שבעולם על-ידי הדבור, ומצד שני, גם רעות רבות, חס ושלום;

וְלִכֵּן אֲשַׁרִי אָדָם הַנּוֹזֵהר תְּמִיד בְּדַבּוּרוֹ לֹא לְקַלֵּל אֶף בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם
וְלֹא לְדוֹן אֶף אֶחָד לְכַף חוֹב, וְלֹא לֹמַר שְׂרָאוֹי לְפָלוּנִי לְקַבֵּל עֲנָשִׁים
קָשִׁים וּמְרִים וְכוּ', כִּי הַדְּבֻרִים הַלְלוּ יְכוּלִים אַחַר-כֵּף לְנַקֵּם בּוֹ
בְּעֲצָמוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, וְלִכֵּן תְּמִיד כְּדָאֵי לְכַרְךָ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְלְדוֹן
אֶת כָּלֶם לְכַף זְכוּת, וְכַךְ מִן הַשָּׁמַיִם יִבְרָכוּהוּ וַיְדוּגְוֵהוּ לְכַף זְכוּת
תְּמִיד.

הַתְּחִזְקוֹת

מוהרא"ש נ"י אָמַר: רַבְּנוּ ז"ל גָּלָה לָנוּ, אֲשֶׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה
אֵי אֶפְשָׁר לְעַבֵּר בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן, רַק עַל-יְדֵי הַתְּחִזְקוֹת, עַל הָאָדָם
לְהַתְּחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֶפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם, הַחַיִּים מְלֵאֵי נְסִיוֹנוֹת קָשִׁים
וּמְרִים, עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר מִשְׁבֵּר אַחַר בַּחַיִּים, אִין אָדָם בְּזֵה הָעוֹלָם
שֶׁלֹּא עוֹבֵר עָלָיו מִשְׁבֵּר, וּמַהִי הָעֲצָה? לְהַתְּחַזֵּק. רַבְּנוּ ז"ל גָּלָה לָנוּ
אִיךָ הוּא זָכָה לָמָּה שְׂזָכָה — עַל-יְדֵי הַתְּחִזְקוֹת.

וּסְפָר מוהרא"ש נ"י אֶת הַסְּפּוּר שֶׁסְּפָר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהָיָה פֶּעַם
יְהוּדֵי עֲנִי, מְלֹאכְתּוֹ שֶׁהָיָה מִתְּפָרְגִּס בַּהּ הִיָּתְהָ לְחַפֵּר טֵיט, לְהַבִּיאוֹ
לְעִיר וּלְמַכְרוֹ בְּכַמָּה פְּרוּטוֹת, פֶּעַם חָפַר בְּטֵיט. וְרָאָה לְפָתַע זְכוּכִית
מְאִידָה, לֹא הִבִּין מַהִי זוֹ, שָׁאַל לְשַׁכְּנוֹ, עָנָה לוֹ הַשֶּׁכֶן: זֶהוּ יְהֵלוֹם,
וְשׁוּהָ הוּא כֶּסֶף רַב. שָׁאַל: הֵיכֵן אַחֲלִיף אוֹתוֹ? אָמַר לוֹ: לֶךְ אֶל
הַשָּׁעַן, הוּא עוֹסֵק גַּם בִּיהֵלוֹמִים, וַיִּתֵּן לֶךְ סְכוּם שְׁוִיו. הִגִּיעַ הָעֲנִי אֶל
הַשָּׁעַן, הִסְתַּכֵּל הַשָּׁעַן וְאָמַר: אַתָּה יוֹדֵעַ כַּמָּה שָׁוָה אֶבֶן זוֹ? כָּל הָעִיר,
רֹאשׁ הָעִיר וְכוּ' וְכוּ' כָּלֶם בְּיַחַד, אֵינָם יְכוּלִים לְשַׁלֵּם לֶךְ בְּעֵד זֶה,
כִּי שָׁוָה הִיא הוֹן תּוֹעֲפוֹת, אֲזִי שָׁאֵלוֹ: הֵיכֵן אֶמְכֹּר אוֹתָהּ? עָנָהוּ: סַע
לְעִיר הַמְּלוּכָה לְוִינָה, בִּירַת אוּסְטְרִיָּה, שָׁם יִקְנֶה מִמֶּךָ הַמְּלֶךְ אֶת
הָאֶבֶן בְּעֵד הוֹן רַב.

אותו יהודי הִיָּה עֲנֵי מְרוּד, לֹא רַק שְׁלֹא הָיָה לוֹ כֶּסֶף בְּעֶבֶר
כְּרִטִים נְסִיעָה, אֲלָא אֶפְלוּ נְעֻלִים חֲזָקוֹת לִילָף לֹא הָיוּ לוֹ, אֲךָ הַחֵל
לִילָף רַגְלֵי. הִגִּיעַ אֶל הַיָּם, רָצָה לַעֲלוֹת עַל הַסְּפִינָה, שְׂאֵלוֹהוּ
לְכַרְטִיסוֹ, הִשִּׁיב: תְּבִיאֹנִי לְקַפִּיטֹן, לְרַב הַחֹבֵל. וְהִבִּיאֹהוּ לְפָנָיו,
וּבָא וְהִרְאָה לוֹ מַה יֵּשׁ לוֹ. וְרַב הַחֹבֵל שָׂמַח מְאֹד שֵׁישׁ לוֹ הַזְּכוּת
לְהִסִּיעַ עָשִׂיר כֹּה גָדוֹל. וְנָתַן לוֹ חֵדֶר מִיחָד בְּמַחְלָקָה הָרֵאשׁוֹנָה,
וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם הָיָה יוֹשֵׁב עִמּוֹ רַב הַחֹבֵל, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, וְהִיהוּדִי
שָׁהִיָּה בֵּר שְׁכָל, לֹא דִבֶּר מְאוּמָה מֵעַנְיָן הַמְצִיאָה, רַק אָמַר שֶׁהוּא
סוֹחֵר יְהוּדִים וְכוּ'.

יוֹם יוֹם בְּשַׁעַת הָאֶכֶל, הָיָה מִנַּח הַיְהוּדִים עַל שְׁלַחַן הַיְהוּדִי, כְּדִי
שִׁיָּהָ לוֹ תֵּאבֹן לְאֶכֶל. יוֹם אֶחָד בַּעַת הַפְּלָגַת הָאֲנִיָּה, הִתְנַמְנַם
הַיְהוּדִי בְּאֲמֻצֵּי הָאֶכֶל, וּבָא הַמְּלַצֵּר וְלֹא שָׁם לֵב, נָטַל אֶת הַמֶּפֶה
וְהִשְׁלִיךְ אֶת כָּל הַפְּרוּרִים לַיָּם, וְאִף הַיְהוּדִים הַשְּׁלֹף בֵּינֵיהֶם.
כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר הַיְהוּדִי וְגִלָּה מַה אָרַע, נַעֲשֶׂה לוֹ מֵר מִמֶּנֶת, שָׁחֹר
בְּעֵינָיִם, כָּל עֲשִׂירוֹתָיו יִרְדֶּה לְטִמְיוֹן. אֲבָל הָיִיתָ שֶׁהָיָה יְהוּדִי כְּפָרִי,
בְּמִקּוֹם לְהַצְטַעַר עַל הַיְהוּדִים, הַחֵל לִירֹא וְלִפְחַד מַה יְהִיָּה אִם יִתְדַע
לְרַב הַחֹבֵל שֶׁאֵבֵד אֶת כָּל עֲשִׂירוֹתָיו, כִּי אִזּוֹ יִשְׁלִיכֵנוּ אֶל הַיָּם. וְכִךְ
הַחֵל לְדַאֵג עִם קְטָנוֹת הַמַּחֲזִין, הִנֵּה יָבוֹא עִתָּהּ יְבַדְקֵנִי וַיִּשְׁלִיכֵנִי לַיָּם,
שֶׁהָרִי אֵין לִי פְרוּטָה, לֹא שְׁלֵמֵתִי כְּרִטִים...

אֲךָ כָּכָל שֶׁתְּכַפּוּ הַשְּׁעוֹת, הַחֵל לְהִתְאוּשֵׁשׁ, וּמַחְמַת שֶׁהָיָה יְהוּדִי
חָכָם, אָמַר לְעַצְמוֹ: אַעֲשֶׂה אֶת עֲצָמֵי שְׂמַחַת, כְּאִלּוּ לֹא אָרַע דְּבָר.
הִגִּיעַ רַב הַחֹבֵל, הַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ כְּבָכֵל יוֹם, וְהָיָה עֹשֶׂה עַצְמוֹ
כְּאִלּוּ לֹא קָרָה דְּבָר, וְהִשִּׁיב לוֹ כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם, וַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי
מְאֻמָּצִים לְהִתְחַזֵּק וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה.

לְקִרְאָת סוּף הַהַפְּלָגָה, כְּשֶׁהִגִּיעָה הָאֲנִיָּה סְמוּךְ לַחוּף, אָמַר לוֹ
רַב הַחֹבֵל: יֵשׁ לִי כָּאֵן מַחְסֵן עִמּוֹס בְּשָׂקֵי חֲטָה, וְאֲנִי חוֹשֵׁשׁ מְאֹד
שֶׁאֲנִשִּׁי חֲחֵק יִתְפָּשׁוּנִי שְׁגֻבְתֵּי אוֹתָם, וַיִּבְקְשׁוּ דוֹ"ת וְתִשְׁלוּם מִס,
אִזִּי אֲנִי רוֹשֵׁם אֶת הַכֹּל עַל שְׂמֶךְ, הַמְּסַכִּים הַנֶּדֶד? וְהִנֵּהן הַיְהוּדִי
בְּרֵאשׁוֹ לְאוֹת הַזֶּה. וְהִנֵּה תִּכְף כְּשֶׁמְגִיעִים לַחוּף, רַב הַחֹבֵל קִבֵּל דָּם

לב ומת. היהודי עשה עצמו כלא יודע מאומה, הכל הרי רשום על שמו, אזי נגש אל המכס, בִּדְקוּ אֶת הַנְּיָרוֹת, הכל נראה כשורה, הורידו כמה שקים כמס נמל, ושאר השקים נתנו ליהודי. מכר היהודי את כל החטים, ונעשה עשיר גדול מאד.

וסים רבנו ז"ל: היהלום לא היה שלו, עליו הראיה שאבד אותו, החטים היו שלו, עליו הראיה שנותרו בידו. ולמה זכה למה שזכה? מפני שהתחזק. וסים רבנו ז"ל: למה זכיתי למה שזכיתי? מפני שהתחזקתי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כל יהודי יש לו כחות עצומים, אך אינו יודע עליהם, ברגע שיודע שיש לו כחות, שיכול להוציאם מהכח אל הפעל, אזי יצליח, ואף שעוברים משברים בחיים, מפילים את האדם, שוברים את האדם, אך אם עושה את עצמו שמח ומתחזק, לבסוף הוא יבוא ויגיע למה שצריך.

וסים מוהרא"ש נ"י, אשר זה היה הלמוד של רבנו ז"ל, שפענח ופתח אותו מוהרנ"ת ז"ל, לתזק את כל יהודי ויהודי. וזו צריכה להיות עבודתנו — לתזק, לשמח ולעודד את כל יהודי, ואם נשמח את אחרים, גם אנו נהיה מחזקים ושמחים.

התבודדות

מוהרא"ש נ"י אמר: רבנו ז"ל גלה לנו דרך קלה מאד איך להתקרב להקדוש-ברוך-הוא. היום יש גל של חזרה בתשובה, לכלם יש התעוררות לתשובה, דבר כזה עוד לא היה אף פעם, אך מתקיים הפסוק (בראשית יט, יא): "ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים וילאו למצא את הפתח", הינו כל אחד שחוזר בתשובה שואל: היכן הקדוש-ברוך-הוא?! גם אני רוצה להפגס אל הקדוש-

ברוך-הוא, אני רוצה לראות מה שהצדיקים הקדושים ראו. אף שואל: היכן הדלת?! איך זוכים לזה?

ואמר רבנו ז"ל (בלקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פד): הפתח זה הפה, הפה של האדם הוא הפתח להכנס אל הקדוש-ברוך-הוא, אדם צריך להרגיל את עצמו לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא בשפת האם שלו, לדבר אליו יתברך בתמימות ובפשטות, כל מה שצריך עליו לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, ואם אדם חי בצורה כזו, אזי חי כל הזמן עם הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (ברכות לב): אחד מהדברים שצריכים חזוק זהו תפלה. כי זה בא קשה מאד מאד לאדם לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, מדוע? כי לתפלה צריכים אמונה. רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סב): אם הייתה לאדם אמונה שהקדוש-ברוך-הוא נמצא איתו, עמו ואצלו, אזי היזה מדבר איתו, למה אין האדם מדבר עמו יתברך? כי אמונתו אינה ברורה ומזככת, אם אדם היזה מאמין שכל דבור ודבור שמדבר להקדוש-ברוך-הוא, הוא יתברך שומע אותו, תמיד היזה מדבר אליו יתברך, הולך בדרך — מדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, חוזר — מדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, אין דבר כזה יהודי הולך לבד, אלא כל מקום שהולך, עליו לדעת שהקדוש-ברוך-הוא נמצא איתו, עמו ואצלו. ועל זה עלינו למסר נפשנו — לדבר תמיד עמו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל מביא בספר המדות (אות אמונה, סימן כב): הפשע של האדם מכניס כפירה לאדם; פשהאדם חו"טא, הוא גורם מסך בינו לבין הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (ישעיה נט, ב): "כי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלקיכם". את המסך הזה יש להוריד, וכשזוכים להורידו אז זוכים לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא.

ואיך זוכים להוריד את המסך? על-ידי הצדיק, הצדיק מכניס באדם גלוי אלקות כזה, שהוא מתחיל להרגיש שהקדוש-ברוך-הוא

גם האבא שלו — "מי הולך ביי? מי מסתכל ביי? מי שומע מתוך אָזְנֵי? מי מריח מאפי, מי מדבר מהפה שלי? מי הולך ברגלי? מי מתנועע עם הידים שלי? רק הקדוש-ברוך-הוא". ואז אדם חש שגם הוא בן יחיד אצל הקדוש-ברוך-הוא, גם הוא יכול לפעל אצל הקדוש-ברוך-הוא. אבל כדי לזכות להרגשה זו — לזה צריכים להגיע אל הצדיק, והוא מגלה לו דרך אמת, דרך קלה, איך לדבר עמו ויתברך תמיד.

הדפסה

מוהרא"ש נ"י ספר, אשר מוהרנ"ת ז"ל אמר קדם הסתלקותו: מה שיש לנו לעשות בזה העולם הוא — להדפיס את ספרי רבנו ז"ל, ולראות להפיצם, ובזו הלשון אמר: העבדה שלכם יהיה "יפוצו מעינותיך חוצה". וכששכב כבר על ערש דני, עשה מגבית, ואמר לבנו ר' יצחק: "אתה תתן חמש מאות רבל להדפסה". אשר היה זה הון תועפות, ומוהרנ"ת ז"ל ידע שאין לבנו סכום ענק כזה, אזי אמר לו: תן על-כל-פנים ששים; ועורר הרבה להדפיס את ספרי רבנו ז"ל, ואמר לאנשי שלומנו: תשתדלו שיהיה יפוצו מעינותיך חוצה. היה זה כמה שעות קדם הסתלקותו, שעורר וחזק את אנשי שלומנו שיעסקו בהפצה — להפיץ את אור רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י את הספור הידוע על מוהרנ"ת ז"ל, לאחר מסירת המוסרים, בשעה שלקחוהו השוטרים לבית-סהר, תפסוהו ושמו על ידיו אזיקים, ואנשי שלומנו היו בצער גדול, היו מהם שאמרו: נתנפל על השוטרים, אחרים אמרו: אין כדאי להתחיל עם משטרה, חלקם אמרו: נקח עורך דין, ולכל אחד היו תכניות אחרות. שאלו את מוהרנ"ת ז"ל: ר' נתן, מה אנחנו יכולים לעשות בשבילכם? ומוהרנ"ת ז"ל הגביה אז את שתי ידיו כשהן קשורות

בְּאֵזִיקִים — הַשְּׂמִימָה, וְאָמַר: מָה אַתֶּם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְלִי?
— הַעֲבָדָה שְׁלֹכֶם יְהִיָּה יְפוּצוֹ מֵעֵינֹתַיךָ חוּצָה.

וְסֵפֶר עוֹד מוֹהְרָא"ש נ"י: בְּשַׁעַה שְׂמוֹהֲרַנְתָּ ו"ל כָּתַב אֶת
ה"לְקוּטֵי-תַפְלוֹת", מְסֻרוֹהוּ שֵׁישׁ לוֹ בֵּית דְּפוּס בְּבֵית, וְשֵׁם מְדַפֵּיס
אֶת סִפְרָיו. מוֹהֲרַנְתָּ ו"ל הֵבִין תַּכְף-וּמִיד שֶׁיָּבֹאוּ וַיִּבְדְּקוּ בְּבֵיתוֹ,
אֲזִי פָּרַק אֶת מְכוֹנַת הַהַדְפָּסָה, וְהִחְבִּיאָהּ, אַךְ מָה עוֹשִׂים עִם הַסִּפְרִים
שֶׁכָּבַר הַדְפִּיס — ה"לְקוּטֵי-תַפְלוֹת"? סָבִיב הַבֵּית הָיוּ הַמוֹסְרִים,
שֶׁהִמְתִּינוּ לְרֹאוֹת שְׂמוּצִיאִים אֶת הַסִּפְרִים, וְאֲזִי יָבִיאוּ מִשְׁטָרָה. מָה
עָשָׂה, אִם-כֵּן, מוֹהֲרַנְתָּ ו"ל? הֲזִיז אֶת כָּל הַסִּפְרִים סְמוּךְ לַקִּיר, וְשֵׁם
עָלִיהֶם נִירוֹת, לְקַח גָּבֶס וְהַדְבִיק עַל הַנִּירוֹת, שִׁירָאָה כְּקִיר, אֲבָל הִיָּה
הַגָּבֶס רָטֹב, כִּיצַד יִיבָשׁוּ? אֲזִי הוּא אֶשְׁתּוּ וַיִּלְדְּיוּ בְּשִׁלּוֹ כָּל הַלִּילָה
מִים, וְהָאָדִים יָבִשׁוּ אֶת הַגָּבֶס. לְמַחֲרַת הַיּוֹם, הִגִּיעָה הַמִּשְׁטָרָה עִם
חוֹקֵר, וּמְחַפְּשִׁים בְּאֲרוֹנוֹת, תַּחַת הַמְטוֹת, עַל הַבּוֹיָדִים, תַּחַת הַשְּׁלַחַן
וְכוּי וְכוּי, וְלֹא מָצְאוּ מְאוּמָה, יָצְאוּ לַחוּץ, וּבִזְזוּ אֶת הַמוֹסְרִים, וְצִעְקוּ
עָלֵיהֶם: "מָה אַתֶּם מוֹסְרִים אָדָם חָף מִפְּשַׁע"?! בְּמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ כְּזוֹ
הַדְפִּיס מוֹהֲרַנְתָּ ו"ל אֶת ה"לְקוּטֵי-תַפְלוֹת".

וְסִים מוֹהְרָא"ש נ"י: הַיּוֹם זָכִינוּ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, לְהַדְפִּיס אֶת סִפְרֵי
רַבְּנוּ ו"ל בְּתַכְלִית הַיָּפִי, אֲשֶׁר עוֹד לֹא הָיָה מֵאֲזִי שֶׁהַדְפִּיסוּ אֶת סִפְרֵי
רַבְּנוּ ו"ל. "לְקוּטֵי-מוֹהֲרַנְתָּ", "סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂוֹת" — עִם אוֹתִיוֹת
כָּל-כָּף גְּדוּלוֹת, "סִפְרֵי הַמְדוּת", "חֵיֵי-מוֹהֲרַנְתָּ", "שִׁיחוֹת-הַרְ"ן",
וְעִכְשָׁו הִתְחַלְנוּ אֶת כָּל הַסִּדְרָה שֶׁל "לְקוּטֵי-הַלְכוֹת", וְגַם ה"לְקוּטֵי-
תַפְלוֹת" כְּבָר יָצָא מִהַדְפּוֹס בְּאוֹתִיוֹת גְּדוּלוֹת.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּהַלּוּלָא שֶׁל מוֹהֲרַנְתָּ ו"ל אֲנִשִּׁי
שְׁלוּמֵנוּ דְּבִירוֹ תְּמִיד מִשְׁבַּח הַהַדְפָּסָה, וְשִׁפְלָם צְרִיכִים לְתַת יָד וְכַתֵּף
לְעֹזֵר שִׁדְפָסוּ סִפְרֵי רַבְּנוּ ו"ל.

וְהִבִּיא מוֹהְרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי מוֹהֲרַנְתָּ ו"ל (לְקוּטֵי-הַלְכוֹת, גִּזְלָה,
הַלְכָה ה') עַל הַגְּמָרָא (בִּיצָה כט): גִּזְלָה וְאִינוּ יוֹדְעֵי לְמִי גִזְלָה — יַעֲשֶׂה
מִזֶּה צְרִיכֵי רַבִּים. הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, אִינוּ חוֹטֵא רַק לְעַצְמוֹ אֶלָּא

לכלם, הוא גורם שעוד נשמות תחטאנה, הוא יושב בחדרו וחוטא, וחושב שאף אחד אינו רואה ואינו שומע, ואין זה מענין וכו', אך לא ולא, כשחס ושלום, השם ישמר, יהודי חוטא בינו לבין עצמו, הוא גורם שעוד נשמות תחטאנה. וכאשר רוצה לשוב בתשובה, אינו יודע כיצד יחזר, שהרי מי יודע עוד כמה אנשים קלקל, וחטאו בעטיו? ! ובכן, היאך יוכל לתקן דבר זה? אומר מוהרנ"ת ז"ל על זה (לקוטי-הלכות, ברפת השחר, הלכה ה'): על-ידי שאדם נותן להדפסת ספרי רבנו ז"ל, יוכל לתקן פגמו, והסבירו על-פי הפסוק (תהלים קיט): "צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת" — איזוהי צדקה הנשארת לעולם? כשנותנים אותה לתורת אמת של הצדיק האמת, "צדקתך צדק לעולם" — איזו צדקה נשארת לעולם? "ותורתך אמת" — כשנותנים להדפסת ספרי רבנו ז"ל, שהיא תורת אמת מהצדיק האמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: תכמינו הקדושים אומרים (כתבות נ.): "עושה צדקה בכל עת" (תהלים קו, ג) — זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים, מה זה עושה צדקה בכל עת? כשפא עני — מצוה לתת לו צדקה, מספן צריך לאכל, צריך בגד ללבש וכו', הנה נתת לו, אך מחר הוא רעב בשנית וכו', מחרתים שוב רעב, פעם אחת אפשר לתת, פעמים אפשר, הלא סוף כל סוף גם הנותן איננו עשיר גדול, ואין בידו להחזיק ולתמך את העני לתמיד. מה זה אם-כן עושה צדקה בכל עת? אומרת הגמרא: זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים; קונטרס אחד עולה שלשים, ארבעים אגורות, אם אדם מנדב על קונטרס אחד ונותנו למישהו, זה נקרא עושה צדקה בכל עת, האדם המקבל מכניס את הקונטרס לכיסו, מחיה עצמו עם הספר הקטן הזה, ישן עם הספר, אוכל עם הספר, והיכן שהולך הרי הספר עמו, ומחיה אותו. ויש ספורים לאין ספור איך ספרי רבנו ז"ל הצילו אנשים ממות לחיים. וזה הפרוש 'עושה צדקה בכל עת' — בכמה פרוטות זוכה שתמיד עושה צדקה, נותנים לאדם ספר אחד, והספר עושה את פעלתו.

וסיים מוהרא"ש נ"י: הנה אנו עדים איך שספרי רבנו ז"ל מתפשטים, ההפצה עושה מהפכה בעולם, מחזקת ומעודדת ומכניסה את דבר רבנו ז"ל בעולם, תראו כמה אנשים באים לאומן לראש השנה, הכל בזכות ההפצה שאנחנו מפיצים את ספרי רבנו ז"ל. הקדוש-ברוך-הוא יעזר שנוזקה להמשיך בזה כל חיינו, ונקח לעצמנו דגמא ממוהרנ"ת ז"ל, כמו שמוהרנ"ת ז"ל מסר נפשו להפיץ את אור רבנו ז"ל, כך אנו צריכים פי כמה וכמה להפיץ עוד יותר, כי אם מוהרנ"ת ז"ל, אשר בעצמו היה צדיק וקדוש, מקבל וגאון, הוריד את עצמו ונשא סלים עם ספרים מבית-הכנסת לבית-הכנסת, ופעמים רבות גרשוהו בבזיונות, והוא לא הסתפל על זה, על אחת כמה וכמה באין ערף, שאנו צריכים למסר את נפשנו להפיץ את ספרי רבנו ז"ל, וזה התקון שלנו.

הכנה

מוהרא"ש נ"י אמר: הדבר הראשון שעושים לפני כל מאורע — היא ההכנה, מתכוננים, אדם מכין את עצמו לקראת הארוע, כגון: על האדם לילך לשמחה, הוא מסתפר קדם, מכבס בגדיו, מלביש עצמו במלבושים נאים וכדומה. אומר התנא רבי יעקב (אבות ד, טז): העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוודור, כדי שתפגס לטרקלין; האדם בעולם הזה צריך להכין עצמו להכנס לעולם הבא, כאן זהו פרוודור, הגן-עדן זהו הטרקלין... אדם השומע את דברי המשנה, מתחיל לתהות — מה זה גן-עדן, מה זה גיהנום?! וחוכך בדעתו, אשר בנדאי יש עוד זמן לחשב מדברים אלו, שהרי הם לאחר המאה ועשרים... אף אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כב): הגיהנום והגן-עדן נמצאים בזה העולם, היכן שומעים לדבר מגיהנום או מגן-עדן,

זו כאן בזה העולם, הפיצוד? כשאדם זוכה להכניס בדעתו, שהוא יתברך מלא כל הארץ כבודו, ואין לו אף אחד בזה העולם וזולתו יתברך, וכל מחשבת האדם היא רק מהקדוש-ברוך-הוא, כל מה שרואות עיניו, שומעות אזניו ופיו מדבר, הכל זה מהקדוש-ברוך-הוא, אזי נקרא שחי בגן-עדן, הגם שחי פה בזה העולם, אף זהו בדגמת גן-עדן, ואין עוד ערבות כמו שאדם מרגיש בכל דבר את הקדוש-ברוך-הוא, וקח את הגן-עדן בזה העולם. אבל כשאדם מנתק עצמו ממנו יתברך, חס ושלום, שוכח מהקדוש-ברוך-הוא, או אינו רוצה לדעת מהקדוש-ברוך-הוא, אזי חי בזה העולם בגיהנום, ומרים חזיו כלענה.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, סימן קצא), שאומר: יכולים לשבת בזה העולם שני אנשים זה לצד זה, האחד נמצא בגן-עדן והאחר בגיהנום, הפיצוד יתכן? אלא אחד מאמין בהשם יתברך, משתוקק להקדוש-ברוך-הוא ורוצה רק את הקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא בגן-עדן, היכן שהולך — מסתובב בגן-עדן, שמת בשלו: "ברוך השם, אין חסר לי מאומה", מתנהג לכלם, נותן תודה לכלם, מכבד ואוהב את כלם, יש לו זיווג, יש לו פרנסה, יש לו שלום, הוא בדגמת גן-עדן, אין חסר לו דבר, "הקדוש-ברוך-הוא פה אתי ואני אתו", מה חסר לו?! והאחר היושב בסמוך אליו, מנתק מהקדוש-ברוך-הוא, אינו זוכה לזכר ממנו יתברך, ומזה בא שמתקוטט עם זולתו, מריבות קללות ונבול פה הם נחלתו, מחלקת בבית, גרושין, צרות ויסורים — מנת חלקו, ומרים ומרורים לו החיים מאד, אין לו פרנסה, אין לו כח, אינו מוצא זיווג לילדיו וכו' — מתהלך כל הזמן בתחושה שאין לו, כי הקדוש-ברוך-הוא נעדר ממנו — הוא חי פה כבתוך הגיהנום. הוא אשר אומר התנא: העולם הזה דומה לפרוודור, פה אנחנו יכולים לתקן את עצמנו, והעולם הבא נדמה לטרקלין, לארמון, התקן עצמך בפרוודור — תתקן את עצמך, תכין את עצמך פה בעולם, תכניס בעצמך את הקדוש-ברוך-הוא, ואזי תרגיש את הטרקלין פה בזה העולם, ותזכה להכנס לארמון.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהי ההכנה שמטלת עלינו לעשות? כלם משתוקקים להקדוש-ברוך-הוא, כלם רוצים לתקן מעשיהם, מספיק לנו כבוד המריבות, המחלוקת, הפוליטיקה, אדם צריך להכין עצמו בזה העולם באופן הזה — שמהפרוודור יצא טרקלין, הינו שיזכה להרגיש את הטרקלין בעולם הזה, ויחיה חיי אשר עלי אדמות, ומהו האשר האמתי בעולם? אין עוד אשר כמו שלום, אין עוד מאשר כמי שמכבד את כלם, איזהו עשיר? השמח בחלקו (אבות ה, א), הוי מקדים בשלום כל אדם, כשאדם מקדים שלום ומחייך לכל הנקרה בדרכו, אזי הוא העשיר השמח בחלקו, ואין עשיר גדול ממנו, והוא נמצא בתוך גן-עדן. אך כשאדם רב עם כל אחד, חס ושלום, מקלל ומשפיל את כל אחד, אין יכולים לסבלו, ואין רוצים לעמד בסמוך אליו, אזי אין ממרמר יותר ממנו, ואין לה גיהנום גדול מזה, ומרים ממות חיו, אין לו — לא עולם הזה ולא עולם הבא.

וסים מוהרא"ש נ"י, כי זה תפקיד האדם בזה העולם — להכין עצמו, לעבד על עצמו, לכבד את הזולת, לשמח את הזולת וכו', לשמח בחלקו, לא לקנא באחר, ואזי יקנה לעצמו אוהבים רבים, ויזכה להתכונן כראוי בפרוודור ולהפכו לטרקלין. ואל יהא האדם בטלן, ויחקק את הדבורים האלו היטב בתוך לבו, ולא כמו שרגיל אצל בני-אדם, שכמה שישמעו דבורי חזוק וישננו אותם, ויחזרו עליהם — לא נחקק בהם, מדוע? אף אם אמנם בשעת ההרצאה מתחזקים הם מאד, ומתעורר לבם לחדל מדרבם הרעה, אחר-כך יוצאים לחוץ, ובאים כל מיני בלבולים וטרדות, שמסיתים דעתם מההתעוררות שנצנצה בהם, מהנצוץ שנדלק בנשמתם, ופרח הפל ונעלם; ועל-כן חובה מנחת על האדם לשמר את התעוררותו ולהשרישה עמק בלבו, ויכין עצמו פה בזה העולם, ואל יהיה נקל בעיניו דבר זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על האדם להכין עצמו הינו את גופו באופן הזה, שיהיה כלי לקבל בו את הקדוש-ברוך-הוא, שהקדוש-

ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא, הקדוש-ברוך-הוא מחפש מקום שיוכל לשכן בו, כצפור המחפשת קן להיות בו, ואזי תהא המאשרת ביותר, כך הוא יתברך מחפש איש שיוכל להיות אצלו, ולכן על האדם להכין עצמו להיות כלי לשכינה, שהוא יתברך ישרה בו.

והוסיף עוד מוהרא"ש נ"י, אשר על האדם בזה העולם להכין גם את ילדיו בעבורו יתברך, ולהשיאם בגיל צעיר, שיעשו אף הם כלים לשכינת עזו יתברך, וידאג לתתנם בצעירותם, שיהיו קדושים וטהורים; וכמו שהקפיד רבנו ז"ל מאד לתתן את הילדים בעודם צעירים, ובשעה שעוזר הקדוש-ברוך-הוא ומצא אדם זיווג לבנו או בתו, יתתנם לשם שמים ויבנו בתים פשרים ונאמנים על טהרת הקדש, וכך יהיו מוגנים בפני סערות הרחוב ופרצותיו, ואל לו להתמהמה ולדחות וכו', כי אחר-כך הם מתבגרים ונעשים בני עשרים, עשרים וחמש ושלושים, ובוכים ומבכים את מר גורלם; ועל-כן על האדם להכין עצמו וילדיו להיות כלים לקבל בהם את השכינה הקדושה, ואזי יהיו המאשרים ביותר בחיים.

התחדשות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר הקדוש-ברוך-הוא מתחדש את הבריאה בכל יום, הוא יתברך מתגלה אלינו בכל בקר מחדש, כל יום זהו יום חדש, כמו שכתוב (איכה ג, כג): "חדשים לבקרים רבה אמונתך"; אם יודע האדם שכל יום הוא יום חדש, ומחדש עצמו, הינו היום הזה איננו כיום האתמול, זהו יום חדש, כל יום, כל שעה, כל רגע הם חדשים, אזי מרגיש טעם אחר בחיים. וכיצד זוכים לזה? על-ידי אמונה, כשאדם מחזק עצמו באמונה בו יתברך.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי האר"י הקדוש, שאומר: יש שלש תפלות בכל יום: שחרית, מנחה וערבית, המח והשכל והדעת והחכמה שמקבלים בכל תפלה שונים זה מזה, בתפלת שחרית המח אחר לגמרי, כשבאים לתפלת מנחה, זה כבר מח אחר, וכן בערבית. אין תפלה דומה לחברתה, אין יום דומה לחברו ואין שעה ורגע הדומים לזולתם. ורואים בבית-חולים, הנה נולד תינוק ברגע זה, והנה נולד תינוק רגע אחר-כך, ורגע לפני-כן, הפרש של רגע אחד יש ביניהם, והבדל תהומי בתהפוכותיהם בחיים, זה כל חייו עשיר, וזה כל חייו עני, והרי רק בהבדל של דקה נולד לפניו? אלא הקדוש-ברוך-הוא מחדש ומשנה את העולם בכל יום ובכל עת ורגע. וכשאדם מכניס בעצמו התחדשות, שמחדש עצמו, ויודע: "בכל פעם אני אדם אחר", אזי יחוש עצמו אחרת לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איך זוכה האדם להגיע לכך שירגיש כל רגע כאדם אחר? על-ידי אמונה. על האדם להתחזק בנקודת האמונה, לידע שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתו, ברגע שחוקק את האמונה הקדושה עמק בלבו, ומדבר עם כלם דבורי אמונה — עם אחים ואחיות וכל בני משפחתו, עם ידידים קרובים ורחוקים, על-ידי-זה מתחדש בכל פעם מחדש. ובפרט כשאדם כוסף ומשתוקק להקדוש-ברוך-הוא, ורוצה לשוב אל הקדוש-ברוך-הוא, אזי צריך לשכח את כל העבר שלו, ויחליט מרגע זה להתחיל התחלה חדשה.

וספר מוהרא"ש נ"י את ספורו של רבנו ז"ל, על מלך אחד, שהלחין שיר מאד יפה, ומסר את התווים לבעל מנגן, שישיר לפניו את השיר אימתי שירצה המלך. וכידוע זמר, פיטן, חזן אוהב להראות את כחו, אזי החל הבעל-מנגן לשיר, והמלך התפעל מאד מכשורו והיה שמח מאד למשמע השיר. כשסים הבעל-מנגן לשיר, בקש ממנו המלך עוד ועוד, וכך שר למלך עשרות פעמים, עד שנמאס לבעל-מנגן, שהרי כמה יכול אדם לשיר אותו דבר — מאה פעמים, חמש מאות פעמים, אבל המלך רצה לשמע את השיר שוב

ושוב בהתחדשות חֲדָשָׁה, בְּחֶשֶׁק חֲדָשׁ, וְהַבְּעַל-מִנְגֵן הַחֵל לְזִלְזֹל בְּשִׁיר, מָה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? עָשָׂה בְּכָל יוֹם סַעֲדָה, וְהַזְמִין כָּל פַּעַם שֶׁר חֲדָשׁ, הַבְּעַל-מִנְגֵן רָצָה לְהִרְאוֹת כַּחוֹ לִפְנֵי הַשָּׁר, אֲזִי הַתְּחִיל בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, וְהַמֶּלֶךְ שָׂמַח בְּשִׂמְחָה כְּזוֹ, שֶׁשׂוֹמֵעַ אֶת הַשִּׁיר מִחֲדָשׁ, לְמַחֲרַת הֵבִיא הַמֶּלֶךְ שֶׁר אַחַר חֲדָשׁ, וְשׁוֹב הַבְּעַל מִנְגֵן רָצָה לְהִרְאוֹת כַּחוֹ, וְשֶׁר בִּיפֵי גְדוֹל אֶת הַשִּׁיר. נִגְמְרוּ הַשָּׂרִים, וְכִבֵּר לֹא הָיָה לְמֶלֶךְ אֶת מִי לְהַזְמִין, וְהַחֵל שׁוֹב הַבְּעַל-מִנְגֵן לְזִלְזֹל. מָה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? נִקֵּר אֶת עֵינָיו הַבְּעַל-מִנְגֵן, וְעָשָׂה בְּכָל יוֹם סַעֲדָה, וְאָמַר לַבְּעַל-מִנְגֵן: הִנֵּה הִבֵּאתִי שֶׁר חֲדָשׁ, הִבָּה תִּשִּׁיר. וְאָכֵן שֶׁר בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, מַחֲמַת שְׁלֹא רָאָה, וְחָשַׁב שִׁיּוֹשֵׁב בְּסַעֲדָה שֶׁר חֲדָשׁ. וְכֵן עָשָׂה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם.

וְאָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: הַמֶּלֶךְ זֶהוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים — הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ מְאֹד, וְרוֹצֵה לְשִׂמְעַת אֶת הַקּוֹל שְׁלָנוּ, כְּשִׁיְהוּדֵי בָּא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְעוֹנָה: "אֲמֵן יְהִי שְׁמִיהַ רַבָּא", ו"בְּרַכּוֹ" וְכוּ', וְעוֹמֵד בַּפֶּנֶה וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה הַנַּחֲת הַכִּי גְדוֹל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַשִּׁיר הַיְפֵה בְּיוֹתֵר אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ. אֵךְ מָה קוֹרָה? עוֹבֵר יוֹם, יוֹמִים, שְׁבוּעַ, חֲדָשׁ, הָאָדָם רְגִיל בְּזֶה, וַיִּוֹרֵד חֶשְׁקוֹ. אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: "אָבִיא לּוֹ שֶׁר". וּמֵבִיא לוֹ רַב חֲדָשׁ, וְאֲזִי מִתְּחִיל בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, וְהַמֶּלֶךְ נִהְנֶה וְשִׂמַּח, וְכֵן מִזְמֵן לְזִמֵן, נִגְמְרִים הַרְבֵּנִים, שׁוֹב נַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ כְּמַצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה וְכוּ'. מָה עוֹשֶׂה הַמֶּלֶךְ? מִנְקֵר עֵינָיו, הֵינּוּ אֵין לָךְ עֵינַיִם, וְאוֹמֵר לוֹ: הִנֵּה יֵשׁ לָךְ שׁוֹב רַב חֲדָשׁ...

וְסִיִּם מוֹהֲרַא"ש נ"י: מָה הַמְּשַׁמְעוֹת שְׁמִנְקֵר עֵינָיו? אֵלֹא כְּשֶׁאָדָם מְסַתְּפֵל רַק עַל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיִּוֹדַע שְׁאֵין רַק הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי אֵין לוֹ שׁוֹם הַסְּתַפְּלוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ רַב אֶחָד בְּלִבָּד, כְּדַבְּרֵי הַתַּנְּא: "עָשָׂה לָךְ רַב"; הֵינּוּ אָדָם צָרִיף לְדַעַת שְׁאֵין לוֹ עֵינַיִם, יֵשׁ לוֹ רַק הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִם רַב פְּלוֹנִי מְקַרְבּוֹ לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמְלַמְּדוֹ תוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיף לְהַסְּתַפְּל עַל אֵף אֶחָד, וְעָלָיו לְהַחֲזִיק עֲצָמוֹ בְּרַב הַזֶּה, לִילָף לְכָל שְׁעוֹרָיו, וְלִהְבִּיא עוֹד

אנשים להסתופף בצלו, ולא להיות פאותו בעל מנגן, שאמר:
 "נמאס לי, פעם פעמים שלש, עתה אלך לרב אחר"... ומחר ירוץ
 לעוד רב ולעוד רב, וכך מרב לרב, עד שמתבלבל לגמרי.

ודאי

מוהרא"ש נ"י אמר: כל אדם צריך להרגיל עצמו לדבר תמיד
 בנדאות, הינו כל דבר שמדבר, שיהיה ללא פקפוקים, לא בגמגום
 ולא בספקות, אלא ודאי. וממה נובע אמץ הלב שיש לאדם לדבר
 בנדאות? זה תלוי כפי האמונה שיש לאדם, אם הוא חזק באמונה,
 ומאמין שהקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו, והוא יתברך
 מחיה, ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה, על-ידי-זה אינו מפחד
 מאף אחד, ומדבר בנדאות ללא שום פקפוק. וסימן לאדם עצמאי
 — כשמדבר בנדאות, ואין לו שום ספקות.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, אשר על זה צריכים להתחזק מאד
 באמונה, להאמין בו יתברך, ולדעת ששום דבר בעולם אינו
 מתרחש לבד, אלא הכל בהשגחתו הפרטי פרטית. ואמרו חכמינו
 הקדושים (חלין ו:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם-כן
 מכריזין עליו מלמעלה; אדם אינו מקבל מכה קטנה באצבעו
 הקטנה, אלא אם הכריזו על זה בשמים, כי אין העולם הפקר. אדם
 חושב שיכול לעשות ככל העולה על רוחו, ואין אף אחד מסתפל,
 אבל לבסוף יקבל ענש, ואחר-כך תמה: למה הפסדתי כסף? מדוע
 נפצעתי? מדוע חליתי?! ואינו יודע שבשביל הרע שעשה,
 הקדוש-ברוך-הוא משיב לו כגמולו. אבל תכף-ומיד כשאדם מתדיר
 בעצמו ידיעות אלו — שהכל ממנו יתברך, אזי ידבר בנדאות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מי שזכה להתקרב אל רבנו ז"ל,

ולומד את ספרי רבנו ז"ל, ובקי בהם, הוא יכול לדבר בנדיבות, כי עצות רבנו ז"ל הן עצות קלות כל-כך לקימן, עצות נפלאות לאדם לידיע היאך להתנהג, עד שמי שבקי בספרי רבנו ז"ל, כבר אינו חושש מאף בריה, ומדבר בנדיבות; כי רבנו ז"ל מכניס בכל אחד אמונה ברורה ומזככת, עד שמדבר בנדיבות — "כך זה, ואין עוררין!"

ולכן צריכים להתמיד מאד בספרי רבנו ז"ל, ובפרט בספר המדות, ולידיע אותו בעל-פה; ורבנו ז"ל רצה מאד שידיפיו ספר זה בפורמט קטן, כדי שיוכלו להכניסו בכיס, ותמיד יחזרו עליו וישננו את הכתוב בו, ותכף-ומיד פשיש לאדם מדות טובות, הוא מדבר בנדיבות, כי מי מגמגם, מי חושש, מי רועד? זה שהמדות טובות נעדרות ממנו, ובעל מדות מגנות הוא, על-כן הוא מתבייש מזולתו, מפחד מאחר, וכששואלים אותו איזה דבר, אין לו בטחון עצמי, ועונה בגמגום, כחושש לומר את האמת, אבל מי שבעל מדות טובות הוא, הוא בטוח בעצמו, ואינו חושש ומפחד מאף אחד, ומדבר ללא פקפוקים, ולכן טוב מאד להיות בקי בספר המדות.

וכן טוב מאד להיות בקי בספר "פעלת הצדיק", שהוא התולדות של רבנו ז"ל, שם מסדרים כל הספורים מרבנו מעת הולדתו עד הסתלקותו, וכל מה שעבר עליו בחיים חיותו, וזה טוב מאד לידיע בעל-פה, כי ברגע שאדם בקי היטב היטב בתולדות רבנו ז"ל, אזי הוא מקרב אל רבנו ז"ל, ויכול לדבר בנדיבות, ואינו מפחד מאף בריה.

וסים מוהרא"ש נ"י: וכמו-כן — הן התלמידים והן התלמידות, עליהם ללמד היטב את החמר שנלמד בתלמוד תורה ובבית-ספר, עד שידעוהו על בוריו. הבנים הלומדים חמש, משנה, גמרא, מדרש וכו' — עליהם לשנן את המודם, ולחזור עליו היטב, עד שיהיו בקיאים בו, ויוכלו לענות בנדיבות בלי שום ספק ספקא. והבנות הלומדות הלכות ומדות טובות, תפירה, בשול וכדומה —

עליהן להיות בקיאות בזה, כדי שתוכלנה לדבר בנדאות — "זהו זה!" ולידע הכל כדבעי, וזה יחדיר בהם בטחון עצמי. וכן על המלמדים ועל המורות להחדיר בתלמידים ובתלמידות נדאות, ובטחון עצמי, שלא יפחדו מאף אחד, ויזכו להיות חזקים בדעתם כל ימי חייהם.

ותרן

מוהרא"ש נ"י אמר: אדם צריך להיות בזה העולם ותרן גדול, כי אם איננו ותרן, אזי לא יצליח בחייו. בחיי היום-יום של האדם, הוא נתקל בבכיות רבות — הן מעצמו, הן מאשתו והן מהילדים, הן משכנים, הן מאנשי בית-הכנסת, והן מאנשי השכונה והחברה, ומכרחים להיות ותרנים, המותר מנצח תמיד, ומי שהולך ראש בראש — מפסיד. אצל רבנו ז"ל הענין של ותרנות היה יסוד גדול מאד, אנחנו יודעים שרבנו ז"ל לא התעקש על שום דבר, אחד בא ואמר שחפץ בזה, אמר רבנו ז"ל בסדר, בא אחר ורצה משהו אחר, אמר רבנו ז"ל בסדר, ולבסוף נתקיים רק מה שרבנו ז"ל רצה. וזה היה אחד מגדלת הנהגותיו של רבנו ז"ל, שכל דבר שרצה לבסוף זכה שהיה כפי שרצה, למה? כי היה ותרן.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: ידוע שרבנו ז"ל לא רצה שישמשו אותו בחנם, אף שכל אחד מאנשי שלומנו רצה לשמש את רבנו ז"ל, אף-על-פי-כן רבנו ז"ל רצה שיהיה אדם בשכר, שהוא ישמשו ויעזרנו, רבנו ז"ל סבל כידוע ממחלת שחפת על הראות ורמנא לצלן, פעם נכנס תלמיד אחד אל רבנו ז"ל וראה שכל החדר מלא עשן, אזי רץ אל השמש והחל לצעק עליו, מה אתה, רבנו ז"ל סובל על הראות, איך אתה נותן שכל החדר יתמלא עשן? והיות שהיה זה מחמת שנשרף דבר מה על התנור, אזי נטלו

תכף-ומיד, ופתח את החלונות ואורר את החדר הקדמי, וזה התלמיד של רבנו ז"ל נכנס אל רבנו ז"ל, וראה שרבנו ז"ל שוכב על המטה כאלו לא קרה דבר, אזי שאל את רבנו ז"ל, מדוע לא עשה רעש וצעק על השמש, ענה ואמר רבנו ז"ל: פעם אחת מבקשים, פעם שניה ככר מגביהים את הקול, פעם שלישית נעשים בכעס, והאדם מאבד את עשתונותיו, ומתחיל לריב עם הזולת, ומפאת שלא רציתי להגיע לפעם השלישית, לא התחלתי עם הפעם הראשונה. תבינו מכאן, הבהיר מוהרא"ש נ"י, את עמק השיחה, אשר זהו אחד מיסודות הוותרנות, הנה פלוני עשה לי דבר כזה, גרם לי למה שגרם, וכדי שלא לבוא עמו במריבה, אזי כדאי וטוב יותר לשתק ולוותר.

ואמר מוהרא"ש נ"י: עד כדי כך מדת הוותרנות, שעל האדם להיות ותתן לא רק עם אחרים, אלא עם עצמו. בדרך כלל חושבים מה גדלתו של אדם? שתובע מעצמו דברים למעלה מפתותיו למעלה מיכולתו, אף זו עצת היצר ולא גדלה כלל וכלל. אנו מוצאים אצל הנחש כיצד פתה את חנה? שהוסיף לה בצווי (בראשית ג, א): "אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן", והיא ענתה (שם, פסוקים ב-ג): "מפרי עץ הגן נאכל, ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלקים לא תאכלו ממנו", והוסיפה גם: "ולא תגעו בו". הינו הקדוש-ברוך-הוא הזהיר לא לאכל רק מפרי עץ הדעת ולא מכל פרות הגן, וכן אסר את האכילה בלבד של עץ הדעת טוב ורע, ולא אסר לנגע בו, וכיין שהיה ערום והוסיף על הצווי, משכה בלשונו, וגרם אף לה להוסיף, ואזי דחפה ואמר לה: כשם שלא קרה לך דבר בנגיעה, כך לא יקרה לך דבר באכילה, הוא הוסיף על הצווי, וכן דרך הסמ"ד-מ"ם — היצר הרע שתופס את האדם בכך שמוסיף לו על הצווי. למה אנו רואים בני-אדם מסתובבים בעצבות, בדפאון, הנה אדם לומד תורה, מקים מצוות, מתפלל במנין, היה אם פן צריך להיות שמת מאד, ברוך השם, שמתפלל לאל עולם, להקדוש-ברוך-הוא שהוא נצחי, הנה זוכה לדבר אליו ולהתפלל, היש זכות גדולה מזו?! אדם גוש עפר, חתיכת אדמה,

בוץ, טפה סרוחה, יכול לזכות לדבר עם מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (מדרש שוחר טוב, תהלים ק'): בשעה שאדם מתפלל, צריך להתפלל בשמחה עצומה, שמתפלל לפני מלך המלכים הקדוש-ברוך-הוא; וכיצד יתכן, אם כן, שאנו רואים שהולך אדם לתפלה שלש פעמים ביום שחרית מנחה וערבית, ובכל זאת עצוב הוא?! וכן כשאדם לומד תורה, אינו זכות זו כשזוכה בכל יום ללמד מקרא שהוא בעשיה, משנה שהוא ביצירה, תלמוד גמרא בבלי ירושלמי תוספתא שזה בכריאה, זוכה ללמד מדרש וזהר וקבלה שזה באצילות, ואף-על-פי-כן הוא בעצבות?! או אדם זוכה לילך בכל יום עם ציצית, יש לו מזוזה על פתחו, הולך עם תפלין, יש לו זקן ופאות, אוכל רק פשרות, אינו אוכל טרפה חס וחלילה, שומר שבת, מאין בא שאדם בעצבות, אחר עבודות כאלו שזוכה להן, כיצד בא לידי דבאון? אלא זה בא מהסמ"ך-מ"ם, מהיצר הרע, שמכניס באדם יאוש, כאלו מה שעשה זהו כלום, הינו מכניס בו תוספת על הצווי, וממילא אדם אינו ותרן על עצמו, אלא הולך עם חמר הדין על עצמו ונשבר, כי על האדם להיות ותרן עם עצמו, אל תעשה יותר ממה שאמר לך הקדוש-ברוך-הוא, ברגע שמוסיפים על הצווי, זה בא מהקלפות מעבודה זרה. אומרים על אדם: אתה יודע מיהו? הוא 'עובד', מהו 'עובד'? עובד את ה', כיצד עובד את ה'? תובע מעצמו כך וכך וכך, אבל הנה הוא במקרה שחזרה, ובכעס על הקדוש-ברוך-הוא, ומפליט דבורים נגדו יתברך, סימן שהוא עובד עבודה זרה, כי אם היה עובד אותו יתברך, היה ותרן, והיה תמיד שמח, שברוך השם זוכה לילך להתפלל שלש פעמים ביום בבית-הכנסת, ברוך השם, זוכה לקיים את מצוותיו יתברך: ציצית, תפלין, מזוזה, פשרות. ברוך השם, זוכה ללמד תורה בכל יום, ואזי היה תמיד שמח. וזה תלוי במדת הויתרנות, על האדם להיות ותרן על עצמו, אל לו להכנס בדברים למעלה מכחותיו, אין הקדוש-ברוך-הוא רוצה בזה, זו עצת היצר, שרוצה להביאו לעצבות, על היהודי לשמח כל היום שזכה להתפלל השלש תפלות במנין, שלמד

מקרא, משנה, גמרא, מדרש, וכל שפן שזכה ללמד עוד למודים, שקיים את מצוותיו ותברך, זה נקרא ותן לגבי עצמו, שאינו רוצה יותר מכחו.

וכן על האדם להיות ותן עם אשתו, כל הצרות בבית, וכל הפגמים בשלום-בית באים מאי ותרנות, הבעל רוצה להראות שהוא בעל-הבית, אזי רב עם האשה ומדכא ומשפיל אותה, והתוצאה היא: א. או שמשפיל את אשתו כל-כף, עד שנופלת רחמנא לצלן בדכאון פנימי, וגורם לה לשבר עצבים, ועתה יש לו שבר כלי, זה גרם הוא כתוצאה מידו הקשותה. ב. ואם היא חזקה מאד ומשיכה מנה אחת אפים, אזי או שהיא בורחת מהבית או שהוא בורח, ומגיעים לידי גרושין. וכן להפך — על האשה להיות ותרנית בבית, אף אם הבעל נרגז ועצבני, עליה לדעת איך לשחות בין הטפות. כי אם תלך בחמר הדין עם בעלה, אזי התוצאה: א. או שהבעל יכנס בדכאון, עד שיגיע לשבר עצבים, ויהיה כלי שבור. ב. או שתהיינה מריבות ויגיעו לידי גרושין. והכל מחמת שאין ותרנות בבית. כי יסוד השלום-בית זהו ותרנות, וזאת צריכים להתדיר היטב בלבנו.

וכן על האדם להיות ותן עם הילדים. גדול הילדים קשה עד מאד, חנוף הילדים זהו מהעבודות הקשות ביותר, ובפרט בדור הזה שהתפקודות כל-כף גדולה, צריכים לשמור על הילדים עד מאד. אין ללכת עמהם ראש בראש, בדיקא וכו', כי אז גם הילדים יתמרדו ועלולים לאבד את הבן או הבת, שנופלים רחמנא לצלן בתהום ומפילים שואה עליהם ועל ההורים, אף אם אדם הולך בותרנות, אזי נתקיים "בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך", יש לו תמיד את הילדים בבית ורוה מהם נחת ואשר, כי הולך עמהם בותרנות. בודאי צריכים הרבה רחמים לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא איך להתנהג בותרנות עם הילדים, כי גם בותרנות צריכים הרבה שכל, ולא כשילד מדליק אש ומשחק בגז נהיה בזה ותרנים, או יגע בחמרים מסכנים וננהג בותרנות, בודאי כאן צריכים לנהג בחמרה. כי אדם צריך לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא שיהיה לו שכל

וְסִיעָתָא דְשִׁמְיָא מְתִי כֵן וּמְתִי לֹא, וְאִיךְ לְחַנּוּךְ אֶת הַיְלָדִים, וּבְכַפְרֵט
בְּדוֹר הַזֶּה שֶׁהַפְּרִיצוֹת עוֹשֶׂה פְּרָצוֹת בְּנַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לְנַהַג
מְאֹד בּוֹתְרָנוּת עִם הַיְלָדִים, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, שְׂגִדַּע הַיֶּאֱדָה לְהַגִּיב
כְּשׁוֹרָה עַל הַתְּנַהֲגוֹתָם.

וְכֵן עַל הָאָדָם לְנַהַג בּוֹתְרָנוּת עִם הַשְּׂכָנִים, יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁשׁוֹנְאִים
אֶת הַשְּׂכָנִים, וְהַשְּׂכָנִים שׁוֹנְאִים אוֹתָם מִחֲמַת שְׁטִיּוֹת, עֵקֶב פַּח
אֲשֶׁפָּה וְכדוּמָה, שׁוֹנְאָה כְּזוֹ עַד שֶׁאֵין מְדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם, בְּשֶׁעָה
שֶׁשְׁלֵמָה הַמְּלֵךְ אוֹמֵר (מְשָׁלִי כו, י): "טוֹב שֶׁכֵּן קָרוֹב מֵאֶח רְחוֹק",
טוֹב יוֹתֵר שֶׁכֵּן טוֹב מֵאֶח רְחוֹק, הֲרִי אָחִי וְאֲנִי נוֹלְדֵנוּ מֵאֲבָא וְאִמָּא
אָחֵד, וּמָה יֵשׁ לִי עִם הַשְּׂכָן? אֲבָל יֵשׁ לָךְ אֶח הַגֵּר בְּסוֹף הָעוֹלָם, אָף
שֶׁהוּא אָחִיד, אֲבָל הַשְּׂכָן גֵּר בְּשִׁכְנוֹת אֱלִיד, דְּלֵת בְּסִמּוּךְ אֱלִיד, וְלִכֵּן
טוֹב שֶׁכֵּן טוֹב מֵאֶח רְחוֹק, וְצְרִיכִים לִהְיוֹת וּתְרָנִים עִם הַשְּׂכָנִים.
מְסַפֵּר לָנוּ הַגַּמְרָא (בְּרִכּוֹת יז): רַבִּי יוֹחָנָן, מְעוֹלָם לֹא הִקְדִּימוּ אָדָם
בְּשָׁלוֹם, הוּא הִקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָחֵד, אֶפְלוּ לְגוֹי בְּשׁוֹק, זוֹ נִקְרָאת
וּתְרָנוּת, וּתְרָנוּת לְשְׂכָנִים, אָף שֶׁסּוֹבְלִים מֵהֶם לְעַתִּים, אֲבָל אִם
הוֹלְכִים בְּמַדַּת הַוּתְרָנוּת, פּוֹעֲלִים הַרְבֵּה יוֹתֵר. וְכֵן בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, אָף
עִם בֶּן אָדָם קְשׁוּי, כְּשֶׁהוֹלְכִים עִמּוֹ בּוֹתְרָנוּת, לְבִסּוּף יִתְגַּלֶּה קְלוֹנוֹ
בְּרַבִּים, וְיִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו.

וְהַמְשִׁיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה: הָעֵקֶר בְּזֶה הָעוֹלָם
לִהְיוֹת וּתְרָן, כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמַדַּת הַוּתְרָנוּת, אֲזִי יֵשׁ לוֹ מִח אַחַר
לְגַמְרִי, וְרַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי־מוֹהֲרָן, חֵלֶק א', סִימֵן פד), שֶׁשָּׂאֵלוּ אֶת
הַתַּנָּא (מְגִלָּה כח): בְּמָה הָאֲרַכְתָּ יָמִים? אָמַר: וּתְרָן הֵייתִי בְּמַמוֹנֵי.
מְסַבִּיר רַבְּנוּ ז"ל מָה הַקְּשִׁיָּה וּמָה הַתְּרוּץ. קְשִׁיָּה הַתְּלִמִּידִים הֵייתָה:
אִיךְ זְכִיתָ לְהֵאָרִיךְ אֶת יָמֶיךָ. שְׁתַּרְי רֹאִים בְּמַצִּיאוֹת יֵשׁ שְׁנֵי סוּגֵי
אֲנָשִׁים בְּזֶה הָעוֹלָם, אָחֵד יֵשׁ לוֹ אֲרִיכוֹת יָמִים, כָּל יוֹם אֲצִלוּ אֲרֵךְ
לְאֵין שְׁעוֹר, וּמִמְלֵא אֶת הַיּוֹם עִם מַצּוֹת, עִם מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְשִׁמְח
וְרוֹקֵד, וּבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּקַבִּיעוֹת וּמִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסְּדוֹר בְּחִיוֹת
וּבְדַבְּרוֹת, אֵיזָה נֶעֱם יֵשׁ לוֹ, אֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרֵד מִדְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְכֵן
תְּפִלַּת מְנַחֵה וְעַרְבִית מִתְפַּלֵּל בְּהַתְחַדְּשׁוֹת כְּאֵלוֹ אָף פְּעַם לֹא הַתְּפַלֵּל,

לומד תורה בחיות ובשמחה, "הא אינה נועם זה", שזוכה לסיים עוד פרק ועוד פרק, עוד דף ועוד דף, עוד סימן ועוד סימן, זוכה לקיים מצוותיו, ואינו מתאש ואינו עושה כ"מצוות אנשים מלמדה" (ישעיה כט, יג), הינו כבר הנחתי תפלין, כבר לבשתי ציצית, למדתי כבר, התפללתי כבר וכו', אלא כל רגע מתחדש אצלו, זו נקראת אריכות ימים, שימיו מתארכים, וזוכה ליום ארוך מאד. ויש אחד, שרחמנא לצלן, היום קצר אצלו: עוד פעם לילה לבית-הכנסת, שוב לפתח סדור, שוב ציצית ותפלין, שוב חמש ומשניות וגמרא, זה נקרא קצר ימים. מסביר רבנו ז"ל שבכל יום יש אור כזה שיכולים להמשיך את היום שיהיה מתוח ויתארך מאד, זה ששאלו התלמידים את התנא: רבי איך זכית להאריך ימיה שכל יום יהיה אצלך מלא, עם חיות עם דבקות, אתה מתחדש בו מתחדש? ענה ואמר להם: ותרן הייתי במקומוני. מה זה ותרן? אינו קמצן, מה ההפרש בין ותרן לקמצן? קמצן זהו צמצום, מדת הקמצנות זה רחמנא לצלן צמצום המחין, רק אני ורק אני, כל מה שעושה זה רק 'אני', רוצה לתפס את כל העולם בשבילו בלבד, אינו רוצה להתחלק עם אחר, מחו מצמצם, זה קמצן. אדם כזה קונה לעצמו המון שונאים, אף אחד אינו יכול לסבל אדם שחושב רק 'אני', רק 'אני', זו מדה רעה של קמצנות. מה זה ותרן? קח גם אתה, בוא אתן לה, אעזר לה, רבנו ז"ל אמר פעם למוהרנ"ת ז"ל (עין שיחות-הר"ן): זו מדרגה גדולה מאד כשאדם מגיע לכך שיכול לסבל שגם השני לומד, גם השני מתפלל, גם השני מקיים מצוות, גם אחר עוזר ליהודים אחרים, גם אחר מקרב יהודים להקדוש-ברוך-הוא, ורבנו ז"ל הפליג במעלת האדם שאין אכפת לו שיש עוד אנשים המקיימים את המצוות, אמר מוהרנ"ת ז"ל בתמימות: כשהלכתי מרבנו ז"ל היה לי פלא גדול, לא הבנתי מה חדש רבנו ז"ל, מי אינו רוצה שגם חברו ישוב בתשובה?! מי אינו חפץ שגם שכנו ישוב בתשובה, מי אינו רוצה שגם יהודי אחר ישוב בתשובה?! אבל, המשיך מוהרנ"ת ז"ל ואמר, אחר-כך התבוננתי היטב בטבע האדם, וראיתי שזו באמת מדרגה גדולה מאד, כי טבע בני-אדם שהם קמצנים, הינו חושבים:

רק 'אני', אין זולת, אני צריך להיות עובד ה', אני צריך להיות למדן, אני צריך להיות מקבל, אני צריך להיות בעל מדרגה. ולראות שגם אחר, שעוד יהודי יתקרב להקדוש-ברוך-הוא — אינו חפץ, כי חושב: אם יגלה את הסוד לאחר, אזי הוא אינו כלום. אומר מוהרנ"ת ז"ל, החילותי לחקר בטבעי בני-אדם וראיתי שדבר זה קשה, וזו באמת מדרגה גדולה שאדם ירצה את הטובה של הזולת.

וסיים מוהרא"ש נ"י, ואמר, אשר זה ענין של ותרנות, שאדם יהיה ותרן בכל דבר, ולא יתעקש, ואדרבה ירצה שכל אחד יזכה להכי טוב, ואזי גם הוא יזכה להכי טוב, אבל אם ירצה את הטוב רק לעצמו, אזי גם לו לא יהיה טוב, וזה ההפרש בין ותרנות לקמצנות, מדת הותרנות היא המדרגה הכי עליונה שאדם צריך לזכות אליה, וכשאדם זוכה והוא ותרן, אזי אין לו שום מריבות עם אף אחד: לא עם עצמו, לא עם אשתו, לא עם ילדיו, לא עם שכניו, לא עם אנשים בבית-הכנסת, לא עם חברים, לא עם משפחה, ואזי מצליח מאד.

וילון

מוהרא"ש נ"י דבר פעמים רבות מהספור בספורי-מעשיות ממלך ענו (מעשה ו'), שמבאר שם שהיה מלך שחתם את עצמו שהוא היה "גבור" "איש אמת" "וענו", גבור ראו איך שהוא גבור וכו', עין שם; והסביר מוהרא"ש נ"י, כי עקר הגבורה היא לכבש את יצרו של כעס וקפידות, ולהיות מאריך אף על כל מה שעובר עליו, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (אבות ד'): "איזהו גבור הפוכבש את יצרו", שנאמר (משלי טז): "טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלוכד עיר"; למדים מכאן שעקר פונת התנא היא התגברות על היצר של כעס, ועל-כך מי שיכול לעצור עצמו מיצר הכעס,

הוא דִּיקָא הגבור הגדול ביותר; כי עובר על כל אחד ואחד בימי חַיֵּי מְשֻׁבְּרִים וגלים מבית ומחוץ, ואשרי מי שזוכה לכבש את כֶּעֶסוֹ, ואינו כועס ומקפיד אלא מאריך אף, שאז דִּיקָא ינצח במלחמה.

(ואמר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אשר דבר זה רואים בחוש, מי שמרגיל את עצמו במדת הסבלנות, סוף כל סוף כל אלו שעשו לו עולות ורעות יתהפכו להיות לו לאוהבים ולעוזרים, העקר שיהיה גבור הכובש את יצרו של כעס).

והמשך הספור הוא, אשר לדעת אם הוא איש אמת וענו, זה אי אפשר בשום אופן, כי המלך מסבב עם וילון, וכל אלו המסתובבים סביבו כלם בשקר ובחנפה, וכל אחד מכונן להזיק לחברו, אשר זה הפוך האמת לגמרי, כי עקר שלמות מדת האמת הוא לעזר לאחרים ולא להזיקם, ותכף-ומיד כשאחד מכונן להזיק לחברו, צריך לידע שהוא פלו שקר, וזהו כבר תכלית ההפוך מהענוה האמתית, כי מדת האמת ומדת הענוה הולכות יחד עם מי שרוצה לעזר לשני, ותכף-ומיד כשרואים שאחד מזיק לשני, בידוע שהכל שקר.

ומחמת שהמלך הוא באמת איש אמת וענו, על-כן הוא מסבב עם וילון, וסביבו כלם בשקר ובשחד, ואחד דוקר את השני. וענין המלך, הסביר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אשר הוא כעין שאמרו חכמינו הקדושים (גטין סב.): מאן מלכי? רבנן. כי התלמיד חכם האמתית, הדבוק בו יתברך בדבקות אמת, והוא איש אמת וענו בטל ומבטל בו יתברך, הוא מסבב עם וילון וכסוי, ואי אפשר להשיגו ולראות באמת את מהותו.

[והאריך בזה מוֹהֲרָא"ש נ"י הרבה מאוד, כדרך להסביר את דברי רבנו ז"ל בטוב טעם ודעת, ולהלביש את השגות אלקות בדברים פשוטים עד מאוד, ומכלל דבריו היה נשמע בפרוש מה שקורה עמו ... כי ידוע אשר מוֹהֲרָא"ש נ"י מבטל את עצמו לפני

כל אחד, ומדבר עמו כפי דעתו והשגתו, וכל אחד חושב כאלו הוא החבר שלו... עד שעל-פירב מבזים אותו ומחרפין ומגדפין אותו דיקא אלו שמסתובבים סביבו, כי אף אחד אין לו שום השגה ותפיסה בו כלל, וכל אלו שמגדלין אותו ביותר, אזי לבסוף נתהפכין לו לרודפים, כי הכל שקר... (ופעם התבטא מוהרא"ש נ"י: מי שמגדיל אותי ביותר, הוא חנפן ושקרן בעלמא, ורוצה להתגדל על ידי...) ולבסוף בועטים בו, והוא מנח תחת וילון והסתרה, ואין שום ברירה שתבין את פנימיותו האמתית, ומעט יכולים להבין מספריו הקדושים, ואת גדל האור והשגות אלקות שיש בהם, עד שאפלו הכי רחוקים וכו' שעברו על כל התורה כלה, יש להם גם-כן איזו התנוצצות מרוחניות חיות אלקותו יתברך, והוא בעצמו מסבב עם וילון גדול שכל אלו המסבבים אותו הם בשקר גדול, וכל אלו שמחזיקים עצמם יותר מקרבים אליו, הם שקרנים ביותר, כי הוא בעצמו בטל לגמרי אליו יתברך, ודו"ק].

י

מוהרא"ש נ"י אמר, שבתפלות של מוהרנ"ת ז"ל רגיל הלשון: "אוי לי וי לי", שאדם צריך לקונן הרבה על חטאיו ועוונותיו ופשעיו, ותמיד צריך לזכר את העבר שלו, כי בדרך כלל כשנכנס האדם בעבודת השם יתברך, ובפרט כשהולך לו כבר בטוב, הוא שוכח את עברו, ולכן צריך לבקש ממנו יתברך, שיזכיר לו את הרע באפן שיוכל לעשות תשובה, כי על האדם לעשות תשובה על התשובה הראשונה, כי אפלו מי שכבר זוכה להשיג רוחניות חיות אלקותו יתברך, עם כל זאת עליו לעשות תשובה פן גשם את השגתו, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ו'); ומכל שכן כשעדין אין פנינו יפות כלל, בודאי ראוי לנו לצעק בכל יום

אליו יתברך: "אוי לי וי לי". ואמרו אנשי שלומנו שזה ראשי תבות 'אלול': אוי לי וי לי, כי רבנו ו"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קמא), שבימי אלול אז יכולים להתעורר בתשובה, שגם הטפות שיצאו ממנו לבטלה גם הן תתעוררנה בתשובה, ולכן בימי אלול הקדושים מאד מסגל לצעק הרבה "אוי לי וי לי", וכמו-כן אדם צריך לצעק בכל יום: "וי, וי, מה אתי", ויבקש הרבה ממנו יתברך שיחוס וירחם עליו, ואז דיקא יזכה לטוב אמתי ונצחי; כי כשאדם מתאונן על עברו ומתחרט על כל מה שעשה, וצועק תמיד להקדוש-ברוך-הוא: "וי, וי", לבסוף זוכה להיות כלי להמשיך על עצמו אור האין סוף ברוך הוא, כי ככל שאדם מרגיש עצמו שהוא רחוק ממנו יתברך, על-ידי-זה יש מקום בלבו שיתמלא עם אורו יתברך, לא-כן כשמרגיש שהוא מלא עם אור האין סוף, זה סימן שאינו יודע פלום. ולכן צריך תמיד לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, ולצעק: "וי, וי, וי", לחוש שהוא מלא חסרונות, ובזה נעשה לבו חלל בקרבו, ויש מקום שיפנס בו האור אין סוף ברוך הוא. ולכן הצדיקים הקדושים תמיד בוכים ומבכים שמים וארץ, איך נתרחקו ממנו יתברך, לזאת הם זוכים בכל פעם להגיע להשגות חדשות והארת האין סוף ברוך הוא, לא-כן אלו שמחזיקים את עצמם לישות ולמשהו, על-ידי-זה הם רחוקים מאד מהקדשה; ועל-כן אשרי מי שבוכה בכל יום על-כל-פנים שעה אחת, ומתחנן ומבקש על נפשו וצועק: "וי, וי, וי על נפשי", "וי על נשמתי", שעל-ידי-זה יזכה שתתקבל תפלתו לרחמים ולרצון.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר תבת וי' (עם הכולל) עולה בגימטריה 'טו"ב', כי זה עקר הטוב — כשאדם מחזיק את עצמו תמיד רחוק מהקדוש-ברוך-הוא, וצועק: "וי, וי", כי אם אדם מחזיק את עצמו כבד לטוב, אזי הוא חסר מטוב, וכשמרגיש שהוא חסר מטוב, אז בא לו טוב; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו בזה העולם כלל.

וְדוּי

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ לְהַתְנוּדוֹת
 בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְתַכְּפֹימֵד כְּשֶׁקָם בְּבִקְרָה עָלָיו לְתַת תּוֹדָה
 לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהַחַיִּיר לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְאִז צָרִיךְ כְּבָר לְהַתְנוּדוֹת
 עַל הַיּוֹם שֶׁעָבַר, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה שָׂבָא
 לֹא יִהְיֶה כְּיוֹם הָאֶתְמוּל, וּכְמוֹ-כֵן בְּעַת הַתְּפִלָּה יִזְהַר מְאֹד עַל וְדוּי
 לְפָנָי אֲמִירַת תַּחֲנוּן, וְלֹא כְמוֹ שְׁבָנֵי-אָדָם מִשְׁתַּדְּלִים לְהַתְחַמֵּק
 מֵאֲמִירַת וְדוּי; כִּי בְּאֵמֶת כְּשֶׁאָדָם מִתְנוּדֶה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִזּוּ
 אֵינוֹ זֶז מִשֵּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וּכְמוֹ-כֵן לְפָנָי
 הָאֲכִילָה אָדָם צָרִיךְ לְהַתְנוּדוֹת לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרָה
 אִתּוֹ בְּאֲמִצַּע הָאֲכִילָה, מִחֲמַת שֶׁיְכוּל לְהִתְנַק, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן
 כְּשִׁיוֹצֵא לְדַרְךָ, עָלָיו לְהַתְנוּדוֹת לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרָה
 עִמּוֹ, וְאִם יִהְיֶה חֲזָק בְּוִדוּי דְּבָרִים לְהַתְנוּדוֹת תְּמִיד אֵלָיו יִתְבַּרְךָ,
 עַל-יְדֵי-זֶה יִמְחַל לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי מַעֲלַת הַוִּדוּי חֲשׂוּבָה
 מְאֹד אֲצִלוֹ יִתְבַּרְךָ, וְהַעוֹלָה עַל הַכֹּל שְׁלֵמוֹת הַוִּדוּי הוּא לְפָנָי
 שֶׁהוֹלְכִים לִישׁוֹן, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְנוּדֶה בְּלֵילָה, וְעוֹשֶׂה לְעֲצֻמוֹ תְּשׁוּבוֹן
 הַנֶּפֶשׁ מַה עֲשֶׂה כָּל הַיּוֹם, אִזּוּ אֵינוֹ זֶז מִשֵּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל
 עֲוֹנוֹתָיו, וְאִם הָיוּ בְּנֵי-אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַוִּדוּי שְׁאָדָם מִתְנוּדֶה
 בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, הָיוּ מִתְאַמְצִים לְהַתְנוּדוֹת בְּכָל פֶּעַם, כִּי
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ רוֹצֵה, כִּי אִם וְדוּי דְּבָרִים, שְׁאָדָם יִתְנוּדֶה
 וְיוֹדֶה בְּפִיו מַה עֲשָׂה, כִּי מֶלֶךְ בְּשֵׁר וְדָם אִם אָדָם מוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹתָיו
 — מְקַבֵּל עֲנֵשׁ, לֹא-כֵן מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 כְּשֶׁאָדָם מִתְנוּדֶה וּמוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹתָיו, אֵינוֹ זֶז מִשֵּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִים לוֹ
 עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרֵי וְאֲשֶׁרֵי מִי שֶׁחֲזָק בְּוִדוּי בְּכָל יוֹם.

וּסְפַר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר הָיוּ הַרְבֵּה מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו הַיְקָרִים
 שֶׁהַתְנַהֲגוּ כֵּן, וְהַתְנוּדוֹ בְּכָל יוֹם, וּכְשֶׁבָא הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן, וּבָאוּ הַתְּבַרָא
 קְדִישָׁא, וְאָמְרוּ לָהֶם תְּתוּדוּ, עָנוּ וְאָמְרוּ: "וְכִי תִשְׁבַּחְתֶּם שְׁחַפֵּינוּ עַד
 עַתָּה? בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַתְנוּדֵינוּ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ עַל כָּל חַטָּאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ
 וּמַעֲשֵׂינוּ הַרְעִים וְשָׁבָנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לֹא חִכֵּינוּ לַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן,

אָלאַ פֿל יום וְיוֹם הָיָה אָצֵלְנוּ יוֹם אַחֲרוֹן וְהַתְּוֹדָנוּ, וְזֶה הָיָה בְּעֵינֵי
הַחֲבֵרָא קְדִישָׁא פֿלא גְדוֹל מְאֹד, אֵיךְ אַנְשִׁים כָּל-כָּךְ בְּטוֹחִים
בְּעֵצָמָם, וְאֵינָם מְפַחְדִים מִכְּלוּם; כִּי בְּאֵמֶת מִי שְׁמַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ
לְהַתְּוֹדוֹת בְּכָל יוֹם, וַיֵּשׁ לוֹ הִרְבֵּה הַתְּבוּדוֹת, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרַךְ
בְּכָל יוֹם, אֵינּוּ מַתְּיָרָא וּמַתְּפַחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם; אֲשֶׁרֵי מִי
שֶׁחֲזַק בָּזָה וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

זלזול

מוהרא"ש נ"י אָמר, צָרִיךְ מְאֹד מְאֹד לְהִזְהַר לֹא לְזַלְזֵל בְּחַכְמֵי
וּגְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הִרְבִּים, אַנְחָנוּ עֲדִים מִה שְׁקוּרָה עֲכָשׁוּ
שֵׁישׁ צְדִיקִים אֲמִתִּיִּם, הַדְּבוּקִים בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא, בְּדַבְּקוֹת אֵמֶת
וּמְחַרְפִּים וּמְגַדְפִים אוֹתָם, וּמְעַלְלִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי שְׁקָרִים,
וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי לְשׁוֹן הָרַע וְרַכִּילוֹת וְלִיצְנוּת, וְהַדְּבוּרִים
הָרָעִים נִשְׁמָעִים וְנִתְקַבְּלִים, וְלִכֵּן צְרִיכִים מְאֹד לְהִזְהַר לֹא
לְזַלְזֵל בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי יִקְבְּלוּ עַל זֶה עֲנֵשׁ גְּדוֹל מְאֹד.

וְאָמר מוהרא"ש נ"י, שְׁאַנְחָנוּ מוֹצְאִים בְּדַבְּרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
(בְּבֹא מְצִיעָא פּד): כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמר לְאִשְׁתּוֹ:
תְּנִיחֵי אוֹתִי בְּעַלִּית הַגַּג וְאֵל תִּירְאִי מִמֶּנִּי, וְכַךְ שָׁכַב שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה
שָׁנָה בְּעַלִּית הַגַּג, פֶּעַם אַחַת עָלְתָה אֶשְׁתּוֹ עַל עַלִּית הַגַּג, וְרָאָתָה
תּוֹלַעַת יוֹצֵאת מֵאֲזָנוֹ, הִיתָה לָּהּ חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת גְּדוּלָּה מְזָה, כִּי
פְּחָדָה אוּלֵי עוֹד מְעַט מִתְּמַלֵּא תּוֹלַעִים וַיִּסְרִיחַ וַיִּרְקִיב, בָּא אֵלֶיהָ רַבִּי
אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּחִלּוּם, וְאָמר לָּהּ: אֵל תִּירְאִי, כִּי חֵס וְשְׁלוֹם,
לֹא אֶהְיֶה מְתַלַּע, אֶךְ הַתּוֹלַעַת הַזֹּאת שְׁרָאִית בִּי, בָּאָה לִי מִחֲמַת שְׁפַעַם
שְׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ מְבֹזִים לְתַלְמִיד חָכָם אַחַד, וְלֹא מְחִיתִי עַל שְׁמֵבֹזִים
אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה רְאוּי לִי לְמַחֹת, לִכֵּן בָּא לִי הָעֲנֵשׁ הַזֶּה שִׁיעָאָה
תּוֹלַעַת מִן הָאֲזָן שְׁלִי. רוֹאִים מְזָה אֶפְלוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי

שמעון, שהיה כל-כף גדול, שאביו רבי שמעון בר יוחאי אמר (ספא מה), שיכולני לפטר את כל העולם מן הדין אני ובני; כל-כף גדול היה בנו רבי אלעזר, ואף על פי כן כששמע פעם בזילותא של חכם ולא מחה, אז יצאה מאזנו תולעת. תתארו לעצמכם, כמה אני שומעים היום לדבר על צדיקים קדושים שמוסרים את נפשם לקרב את נשמות ישראל לאבינו שבשמים, שמדברים עליהם כל דבר אסור: לשון הרע ורכילות וליצנות, והכל נתקבל, ואלו הצבועים, הרמאים, השקרנים והגנבים שעושים כל מיני שחיתות, אותם מחשיבים מאד ומגדילים ומפארים אותם, ואם מגלים את פרצופם האמתי, עוד צועקים: "מה אתה מדבר על 'חכמים גדולים'..."

וכן ספר מוהרא"ש נ"י, שאנחנו מוצאים בגמרא (עין רש"י סנהדרין מד:), שהיה מוכס — מושל אחד יהודי רשע ומת, ובאותו יום מת חכם גדול, באו כל גדולי העיר, ונתעסקו בלוגיה של החכם הגדול, והספידוהו הספד גדול בנהוג לחכם גדול. ובאותו זמן נתעסקו קרובי המשפחה במוכס היהודי הרשע שמת, ועשו לו גם-כן לוגיה, וכך הלכו שתי לניות, פתאום הגיעו חבורת שוודדים מזינים עם כלי זין, אזי כלם עזבו את שתי המיטות וברחו להם, אבל החכם הגדול היה לו תלמיד שהוא לא רצה לעזב לרגע את מיטת רבו, וישב שם במסירות נפש הכי גדולה, ושמר על המטה של רבו, וכשעברו חבורת השוודדים והלכו להם, חזרו גדולי העיר לקבר את החכם, ונתחלפה להם מטתו של החכם הגדול במטתו של המוכס היהודי הרשע, וקברו את המוכס היהודי הרשע בכבוד גדול, ואת החכם הגדול סחבו אותו בני המשפחה וקברו אותו בדרך שקוברים רשע, רחמנא לצלן, "הוי", התלמיד צועק ובוכה: "הוי, הוי, הרי זה הרבי, מה אתם עושים לו", ואף אחד לא רצה לשמע אותו, חשבו שירד מדעתו, אזי הצטער מאד ובכה בכיות עצומות, מדוע מגיע לרבי שלו, בזיון גדול, שמשפחת הרשע יקחוהו ויקברוהו כקבורת חמור, ולרשע עשו כבוד גדול, ומרב בכי שבכה נפל בשנה, וראה את רבו בחלום, ואמר לו אל תצטער, בא ואראה לך את מקומי בגן עדן, ובא ואראה לך את מקום המוכס

הַרְשָׁע בַּגִּיהָנוּם, וְאִם תִּשְׁאַל לָמָּה הִגִּיעַ לִי בַּדְיוֹן גָּדוֹל כֵּן? אֲלֹא פַעַם אַחַת שְׁמַעְתִּי בְּגִנּוּתוֹ שֶׁל תַּלְמִיד חֶכֶם גָּדוֹל צָדִיק דְּבוּק בַּהֲקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא מַחִיתִי, וְלִכְךָ נִעְנַשְׁתִּי, שֶׁהִגִּיעַ לִי הַבְּדִיּוֹן שֶׁסָּחְבוּ אוֹתִי כְּמוֹ קְבוּרַת חֲמוּר, וְלָמָּה זָכָה הַמוֹכֵס הַיְהוּדִי הַרְשָׁע לְכַבּוֹד גָּדוֹל כֵּן? כִּי פַעַם הָיָה אָמור לְבוֹא בְּעִירוֹ אֵיזָה שֶׁר גָּדוֹל, וְהוּא הֵכִין לוֹ סַעֲדָה גְדוֹלָה, וְלִבְסוּף הַשֶּׁר לֹא בָּא, הִלֵּךְ הַמוֹכֵס הַיְהוּדִי הַרְשָׁע וַחֲלַק אֶת כָּל הַסַּעֲדָה לְעַנְיִים, וּבִשְׂבִיל זֶה קִבַּל אֶת שְׂכָרוֹ בְּזָה הָעוֹלָם, וְלָכֵן אֵל תִּצְטַעַר.

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י, רוֹאִים מִזֶּה מַה נִּקְרָא זְלוּל בְּתַלְמִיד חֶכֶם אֲמַתִּי, וְאֵיזָה עֲנֵשׁ מְקַבְּלִים עַל זֶה, וְלָכֵן אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְשֹׁמֵר מְאֹד לֹא לְזַלְזֵל בְּצַדִּיקִים וּבְתַלְמִיד חֶכֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא נִקְבַּל שׁוּם עֲנֵשׁ.

זְכוּת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: שְׁלֵמוּד זְכוּת, לְלַמֵּד זְכוּת עַל זוּלָתוֹ זוּ הַמְדַרְגָּה הַכִּי גְבוּהָהּ בַּחַיִּים, וּבְכָלִי לַמּוֹד זְכוּת אֵין יְכוּלִים לְעַבֵּר אֶת זֶה הָעוֹלָם כָּלֵל, כִּי טַבַּע שֶׁל הָאָדָם שְׁתַּמִּיד מוֹצֵא חוֹב עַל זוּלָתוֹ, תַּמִּיד רוֹאֶה רַק בַּחֲסוּרוֹנוֹת שְׁלוֹ, בַּמּוֹמִים שְׁלוֹ, בְּרַע שְׁלוֹ, אֲבָל בְּרַגַע שְׁאָדָם מְלַמֵּד זְכוּת עָלָיו, אֲפֹלוּ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי עוֹלוֹת, וְעַם כָּל זֶה הוּא מוֹצֵא אֲצִלוֹ זְכוּת, זֶה דְּבַר גָּדוֹל מְאֹד.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמוֹהֲרַנְיָת ו"ל אָמַר: כְּשֶׁאֲנִי מְלַמֵּד זְכוּת עַל זוּלָתִי, אֲזוֹ אֲנִי פּוֹתֵחַ לוֹ דְּלִתוֹת, שְׂיוּכַל לַחְזוֹר בַּתְּשׁוּבָה, וְאֲפֹלוּ שֶׁהוּא הַכִּי גְרוּעַ, כְּשֶׁאֲנִי דִּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַדִּין יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים וְדַרְכִּים לַחְזוֹר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲבָל בְּרַגַע שְׁאֲנִי דִּן אוֹתוֹ לְכַף חוֹב, סִגְרָתִי מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדְּלִתוֹת, וְהוּא כְּבָר אֵינּוּ יְכוּל לַחְזוֹר בַּתְּשׁוּבָה. עַל-כֵּן הַזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ ו"ל מְאֹד (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַנְיָן, חֶלֶק א', סִימָן

רפב) את גדל מעלת הענין של למוד זכות, שצריכים לדון את כל אחד ואחד לכף זכות, וזה דבר הכי קשה, כי טבע של האדם שרואה רק רע אצל זולתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י תסתכלו בתוך ביתכם, טבע של האדם שהוא דן לכף חוב את אשתו, כשהיא עושה איזה נזק בבית, אז הוא מתפרץ, כשהבית לא נקי כמו שהוא חשב ורצה הוא צועק ומשתולל, כי לפי דעתו היה צריך להיות הבית נקי ומצחצח, והאכל היה צריך להיות בזמן, אבל הוא אינו דן את אשתו לכף זכות, שכל היום היא יושבת בבית כלואה עם הילדים והם מהפכים לה את כל הבית, והורסים את העצבים וממש היא יורדת מהשכל, ואינה יודעת מה לעשות, והיא רק מתכה לרגע שהבעל יחזר מהעבודה ויעזר לה, הרי במקום שהבעל ידון אותה לכף זכות ויצטרף אל צערה וינחם אותה ויחזק ויעודד וישמח אותה, אזי הוא מתפרץ לגמרי, ורב אתה, כי אינו יכול לתאר ולשער למה זה כף, וכל זה בא מפני שאינו רוצה לדון את אשתו לכף זכות, וכן הדבר להפך, האשה אינה דנה את בעלה לכף זכות, כשהוא בא הביתה מלא מתח ועצבים, במקום להראות לו פנים שוחקות, ולדבר על לבו דבורי אהבה דברי עדיד ושמחה, לעודד אותו לשמח אותו לחזק אותו, אזי היא מתפרצת עליו, מתחילה לקלל אותו, לבזות אותו ואינה דנה את בעלה לכף זכות, כי היה לו היום יום קשה בעבודה, מעבידו צעק עליו והשפילו, ומזה נתהנה המחלקת והמריבות והקטטות בבית, כי אם היו דנים אחד את השני לכף זכות, אף פעם לא היו רבים ביניהם, אלא היה אצלם שלום נפלא מאד, וזה מעלת המלמד זכות על חברו, שאז רואה לפניו עולם אחר לגמרי.

זווגים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר רבנו ז"ל שאל מה תהיה הפרנסה שלו, ואמרו לו: פרנסתך תהיה — שתהיה שדכן (ת"י מוהר"ן, סימן פד). ואף יש דבור מרבנו ז"ל, שאמר: אם הייתי יכול לפעל אצל

אנשי העולם, הייתי עושה הלילה אירוסין — מחר תתנה, ולהכין את התנה שבעה ימים קדם, כל־כף רצה רבנו ז"ל לתת בגיל צעיר.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר בא פעם רוק אחד אל רבנו ז"ל, ורבנו ז"ל סובב פניו ממנו ולא רצה להביט בו, באמרו: אל תחזר אלי עד שתלבש טלית, הינו עד שתתחתן. פי אצל רבנו ז"ל הנה יסוד גדול להתחתן בגיל צעיר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אנתנו רואים במציאות, שאלפי אלפים ורב רבי רבות בלי גזמא של רוקים ורוקות מסתוכים בגיל שלשים, שלשים וחמש וארבעים, ויש שפבר היו יכולים להיות סבים וסבתות וכו'. ואמר מוהרא"ש נ"י, הלא רבנו ז"ל רצה כל־כף שגשג על קדשה וטהרה, אם אנתנו לא זכינו, אזי עלינו לראות שילדינו יזכו ויתחתנו מקדם. ובמה מוכיח האדם את אהבתו לילדיו? לא בזה שהוא מחזיקם בבית משגדלו, אין זו אהבה כי אם אכזריות, אלא אם ידאג לתתם בגיל צעיר, ויחיו חיהם בקדשה ובטהרה, בזה מגלה האדם שאוהב את ילדיו. ויכול כל אחד לקיים את הדבור הנה בפשטות, אלא שדוקא על דבור זה מתלבש היצר הרע ומתגבר מאד על האדם, ומכניס בלבו מחשבות, פאלו הילדים עדין צעירים, ומשכח ממנו שגם הם בשר ודם, ונסיונותיהם קשים עד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הקדוש־ברוך־הוא עזרני, שזכיתי במשך כל השנים לשדך מאות רוקים ורוקות, והקדוש־ברוך־הוא יעזרנו הלאה שנמשך בזה, ומעתה יקבל כל אחד על עצמו מצוה זו העולה על כל המצוות, כי קדשת ישראל וטהרתן תלויה רק בזה שמחתנים את הילדים בגיל צעיר, ואף שדבר זה קשה מאד להכניס בבני־אדם, כי כל אחד מחפש יחוס, כסף, תתנה מפארת באולם גדול וכו', אף מי שפר דעת יודע שהכל הבל, הנה בן לילה אחד והתתנה חולפת וכו'.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הוא מכיר אנשים שמסרו נפשם בפעל ממש פשוטו כמשמעו לחתן את ילדיהם, אף שלא היתה להם אפשרות כספית וכו', כי הצד השני רצה הוון רב בעבור חתנה מפארת, דירה גדולה וכו' וכו', אף הם עשו כל מה שביכלתם העקר שבנם יתחתן, וכפפו ראשם לרצון הצד השני — "אתה רוצה אולם פנה — שיהיה כן, אתה רוצה דירה זו — שיהיה כן". אותו רבוננו של עולם שנותן לחם ומים יתן שאר הצרכים. פי הכל תלוי ברצון, אם יש רצון טוב ואהבה לילדים, צריכים לחתנם בגיל צעיר.

ואמר מוהרא"ש נ"י על-פי הכתוב (בראשית מד, לד) על דברי יהודה, שאמר: "איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי", יהודי אומר: איך אעלה אל אבי שבשמים והנער איננו אתי — הוא נעלם לי, רחמנא לצלן, הוא לוקח סמים, רחמנא לצלן, הוא יושב בכלא... או פה הבת הדרדרה, השם ישמר; כי מי שמתבונן מה קורה היום בקרב הנער, מבין את משמעות הדברים, עד כמה חשוב לחתן בגיל צעיר, ועל-כן יקחו כלם את הדברים לתשומת לבם, לבל יצטרכו להכות על חטא באמרם: איך נעלה אל אבינו שבשמים כשהנער לא אתנו?! כי הקולר תלוי בצואר ההורים.

וסים מוהרא"ש נ"י, לבל נהיה בטלנים, בל נחפש יחוס, כסף וכו' וכו', לא לחפש פלום, רק לחתן לשם שמים, וכזה נקים רצון רבנו ז"ל, שאמר, שהפרנסה שלו תהיה — שיהיה שדכן, הינו לא רק שאתם תתחתנו בגיל צעיר, אלא תראו גם לחתן את ילדיכם בגיל צעיר, ועל-ידי שתמסרו עצמכם לגמרי אל רבנו ז"ל, על-ידי-זה תזכו לראות הרבה נחת.

זריזות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להרגיל את עצמו במדת הזריזות, כל דבר שצריך לעשות — יעשהו תכף-ומיד בזריזות. וכך אמר רבנו ז"ל, שכל דבר ששיך בענין גשמיות הנה עושה אותו תכף-ומיד, ולא הנה דוחהו מזמן לזמן, כי אמר: "ברגע שזהו דבר

גשמי, הרי הוא מבלבל אותי כל הזמן, שעלי לעשותו, ומתי אעשהו", וכך נתבלבלת לו התפלה והתורה, ולכן הוא עושה כל דבר גשמי תכף-ומיד, כדי שיהיה מחו בן חורין, ולא יחשב יותר מזה. ולכן אדם צריך להיות זריז בכל דבריו, כי מי שעושה את עניניו ועסקיו בזריזות — הוא מצליח, ורואים שכל אלו הזריזים — מצליחים מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: גם בבית אדם צריך להיות זריז, למשל: בערב שבת אסור לחכות עד סמוך לזמן שבת לנקות את הבית, אלא תכף-ומיד בבקר כבר יזדרזו לבשל לכבוד שבת, וכן להזדרז לסדר את הבית לכבוד שבת ולשים את המפה לכבוד שבת ולהכין את הנרות, כך שבחצי היום כבר יהיה הבית מבריק ומצחצח לכבוד שבת-קדש, עם הפמוטות ועם הנרות. והגמרא מספרת שתנאים ואמוראים הכינו את הבית לכבוד שבת מקדם מאד, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קיט) רב חסדא פרים סילקי, הינו שהיה מחתך הירק לצרוך סעדת שבת. רבא ורב יוסף מצלחי ציבי, שהיו מבקעים העצים, רב זעירא מצתת צתותי, שהיה מדליק האש, רב נחמן בר יצחק מכתף ועיל מכתף ונפיק, אמר אי מקלעי רב אמי ורב אסי מי לא מכתפנא קמיהו, הינו שהיה מתקן הבית להכניס הפלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החל. וכתב הטור (ארח חיים, סימן רנ), ומהם ילמד כל אדם ולא יאמר לא אפגם כבודי, כי זה כבודו — שמכבד השבת; וצריכים להזדרז לעשות כל מה שצריכים לכבוד השבת ביום ששי בבקר, ולא לחכות עד הרגע האחרון.

ותמיד מזוז מוהרא"ש נ"י את תלמידיו שבערב שבת לא יחכו ללכת למקנה כשמדליקים כבר את הנרות, אלא כמה שעות לפני-כן, ויהיו מוכנים, כי זה מנהג של בורים ועמי ארצות, שמניחים את הכל לעת כניסת השבת, ואז גורמים שיחללו שבת, אבל אם אדם חכם ועיניו בראשו, הוא מקדים כל דבר קדם לכן. ורבנו ז"ל הקפיד שכבר בחצות ילכו למקנה לכבוד שבת-קדש. וכן בכל דבר בעסקי העולם הזה צריכים להזדרז מאד, ולא להיות עצל,

אָפּלוּ בַּעֲנִינֵי נַקְיוֹן, עַל הָאָדָם לָתֵת יָד וְכַתֵּף לְאִשְׁתּוֹ וּלְעֶזֶר לָהּ לְנִקּוּת אֶת הַבַּיִת, וְלֹא יִהְיֶה עֲצָלָן, וַיִּנְיַח הַכֹּל בַּעֲבוּרָהּ, אֲלֵא יִסְיַע לָהּ וַיִּגִּישׁ אֶת עֲזָרָתוֹ, וְזֶה בְּכֻלּוֹ זְרִיזוֹת, שְׂאָדָם צָרִיף לְהַרְגִיל שְׁבִיבֵיתוֹ הַכֹּל יִלֶּךְ בְּזְרִיזוֹת — הֵן הַנְּקִיּוֹן, הֵן הַבְּשׂוּל וְכוּ', וְאִזּוֹ אִם הַבַּיִת מִתְנַהֵל בְּצוּרָה כְּזוֹ, יֵשׁ שָׁם שְׁלוֹם-בַּיִת, וְאִין שׁוּם מְרִיבוֹת. וּכְמוֹ-כֵן בְּכֹל דְּבָר שְׂאָדָם צָרִיף לַעֲשׂוֹת, כְּגוֹן: לֶאֱכֹל — שְׂיֻזְדְּרוּ וַיִּלֶּךְ לֶאֱכֹל, כִּי רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם מִסְתּוֹכְבִּים וּמִתְמַמְמָהִים עַד שְׁהוֹלְכִים לֶאֱכֹל, וְכִשְׁהוֹלְכִים לֶאֱכֹל שׁוֹכְחִים לְקוּם מִהַשְּׁלֶחֶן, וְכֹל זֶה בָּא מִחֻמַּת עֲצָלוּת, אֲפִי אִם אָדָם זְרִיז, אֲזִי תִּכְף-וּמִיד נוֹטֵל יָדָיו וְאוֹכֵל, וְכִשְׁגוֹמֵר מְכַרֵּף בְּרַפְת הַמְּזוֹן, כִּי אֲסוּר לְהַפְסִיק בֵּין אֲכִילָה לְבְרַפְת הַמְּזוֹן. וּכְמוֹ-כֵן בַּעֲסָקֵי פְּרֻסָּה אֲסוּר לְהִיּוֹת עֲצָלָן, אֲלֵא לְהֻזְדְּרוּ בְּכֹל דְּבָר, וּמִי שְׂזָרִיז — מְצָלִיחַ, לֹא-כֵן הַעֲצָל — מְפָסִיד, כִּי הַזְּרִיזוֹת מְבִיאָה הַצְּלָחָה לְאָדָם, וְהַעֲצָלוּת מְבִיאָה הַפְּסָד וְכִשְׁלוֹן, וְלִכֵּן יֵשׁ לְהֻזְדְּרוּ בְּכֹל דְּבָר; אֲשֶׁרֵי מִי שְׂזָרִיז, וְאִזּוֹ אֲפִי פַּעַם לֹא יִפֹּל בִּיאוֹשׁ, כִּי הֵיאֻשׁ בָּא רַק מֵעֲצָלוּת, וְרַב בְּנֵי-אָדָם שְׂמִיאֲשִׁים מִחֵיָּהֶם זֶהוּ רַק מִחֻמַּת עֲצָלוּתָם, הֵינּוּ שֶׁהֵם עֲצָלִים וְאִינֶם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת שׁוּם דְּבָר, שׁוֹכְבִים כְּפִגְרִים בְּמִטָּה, וְאוֹמְרִים שְׂאִין לָהֶם טַעַם בְּחַיִּים, וּבְקֻמַּת אִין זֶה יֵאוֹשׁ אֲלֵא עֲצָלוּת, לֹא-כֵן מִי שֶׁהוּא זְרִיז, אִין לוֹ זְמַן לַחֲשֹׁב מִכְּשִׁלוֹנֹתָיו וּמֵאֲכֻזְבוֹתָיו, וְהוּא תָּמִיד מְזָדְרֵז, וְאֲזִי מְצָלִיחַ מְאֹד.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר גַּם בַּעֲנִינֵי הַשָּׁנָה אָדָם צָרִיף לְהִיּוֹת זְרִיז מְאֹד לְלַכֵּת לִישׁוֹן בְּזְמַן, וְלֹא לְהִסְתּוֹכֵב שְׁעוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל עַל הַקִּירוֹת, עַל הַגְּגוֹת וְהַרְצָפָה וְכוּ', וְכוּ', לְלַכֵּת אָנָּה וְאָנָּה עַד שֶׁנִּכְנַס לְמִטָּה לִישׁוֹן, שְׁכֹל זֶה בָּא מִחֻמַּת עֲצָלוּת, וְאַחֲרֵי-כֵן בְּבִקָּר אִינוּ יְכוּלִים לְקוּם.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל יִשְׁן מְעַט מְאֹד, וּשְׂאִלוֹהוּ, כִּיצַד מְצָלִיחַ לִישׁוֹן כָּל-כֶּף מְעַט, אֲזִי אָמַר, שֶׁהוּא הַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ כָּל-כֶּף בְּמִדַּת הַזְּרִיזוֹת, וְעַל-כֵּן גַּם בַּשָּׁנָה הוּא זְרִיז, וְאִינוּ צָרִיף לִישׁוֹן הַרְבֵּה; וְלִכֵּן מִי שְׂרוּצָה לְהַצְּלִיחַ בְּחַיָּיו, עָלָיו לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ

במדת הזריזות, כי הזריזות היא הצלחה לאדם בעולם הזה ובעולם הבא, הזריזות היא הצלחה לאדם בענינים גשמיים ובענינים רוחניים, ומי שזריז — תמיד יצליח, ויהיה לו שלום-בית, וביתו יהיה מסודר, ומי שעצל, ביתו תמיד יהיה הפוך, והמריבות ישפנו בו תדיר, על-כן צריך לקנות לעצמו את מדת הזריזות.

זמן

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להיות מאד מסודר עם הזמן שלו, ברגע שיש לו סדר בזמן, הוא יצליח מאד, לא-כן מי שאין לו זמן מסודר — לא יצליח. ובפרט בזמני התפלה צריכים מאד להזהר, כי תכף-ומיד כשמגיע זמן התפלה אסור ללמד אז, אלא ללכת ולהתפלל, ולא כמו שרואים בני-אדם אשר קדם לומדים כמה שעות ואחר-כך מתחילים להתפלל, שדבר זה נגד ההלכה, כי זמן התפלה מאד מגבל, למשל: שחרית עד שעה עשר זה לכתחלה, משעה עשר עד שעה שתיים-עשרה זה בדיעבד, ומשעה שתיים-עשרה עבר זמן התפלה, ולכן אם אדם לא אנוס, שיתפלל מה שיותר מקדם, ואחר-כך ילמד כמה שירצה, אבל לא לפני התפלה, כדי לא לאחר זמן התפלה, והיא מצוה הבאה בעבירה, שעובר זמן קריאת שמע ותפלה עקב הלמוד, אבל אם הוא אנוס הרי זה ענין אחר. עם כל זאת מי שאיננו אנוס, אסור לו לשבת וללמד קדם התפלה, כי אין בזה שום היתר, זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד, פיון שהגיע זמן התפלה אסור לשבת וללמד אלא תכף-ומיד להתפלל, וזה אמור בשחרית. וכן הדבר אחר הצהרים, זמן תפלת מנחה הוא קדם השקיעה, ועל-כן סמוך לשקיעה אסור ללמד או לעשות איזה דבר אלא ללכת ולהתפלל מנחה, כי אם יעסק בדברים אחרים, לבסוף יעברו לו זמן תפלת מנחה, ולא יתפלל כלל, ולכן

אָמרו חכמינו הקדושים (ברכות ו:): לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שכן אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה; כי על תפלת המנחה מאד מתגברות הקלפות והסטרוא אחרא, שלא יתפלל בזמן, ולכן צריכים להזהר בזה מאד, היות שאדם טרוד אז באמצע עבודתו, ודוחה את התפלה, עד שעובר זמנה. וכמו־כן זמן תפלת ערבית צריכים להתפלל בזמן הראשון, כי אם אדם דוחה, וחושב שיש לו עוד זמן, יכול לחלף לו כל הלילה, ולא יתפלל לבסוף, ולכן על האדם להזהר מאד בזמני התפלה, וכן בכל דבר צריך להיות מאד מאד זהיר בזמנים, ומי שזהיר בזמנים, הוא מצליח מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע מהרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל, שראה אצל ר' אברהם בן ר' נחמן ז"ל, שתמיד היה מוכן לכל דבר שבקדשה, הינו לשחרית הוא תכף היה מוכן להתפלל והמתין עד שיהיה גן החמה, שיוכל להתפלל, וכן הדבר בתפלת מנחה, שתכף עמד וחכה שיגיע זמן מנחה והתפלל מנחה, וכן לגבי תפלת מעריב, שתכף חכה שיהיה זמן מעריב, וכן בשבת כבר חכה שיהיה זמן הדלקת הנרות, כדי שיוכל להדליק נרות שבת, כי כל דבר שבקדשה היה מוכן לעשותו כבר, ולא שהזמן חפה לו, אלא הוא חפה לזמן, וכך ראה אצל אביו ר' נחמן טולטשינער ז"ל, שראה את ההנהגה הזו אצל מוהרנ"ת ז"ל, שתמיד היה מחכה כבר לדבר שבקדשה, ולא שהדבר שבקדשה היה צריך לחכות לו. וזה נקרא שמירת הזמן, ומי ששומר את זמנו — מצליח.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי כן הדבר בלמוד התורה הקדושה, מי שזוכה לשמר את זמנו, הוא יכול ללמד הרבה, אבל מי שמבזבז את זמנו ושורפו יכול לעבר לו כל היום והוא לא למד כלום. ועל־כן התכם עיניו בראשו ויראה לשמר את הזמן, ואם תהיה לאדם שמירת הזמן יכול ביום אחד להצליח מאד וללמד כל־כף הרבה, אין לתאר ואין לשער, וכן בגשמיות יכול להצליח כל־כף, עד שאדם אחר אינו יכול לשער, כי מה ששמירת הזמן מזכה את

הָאָדָם אֵף אֶחָד לֹא יָכוֹל לְתַאֲר, אֲשֶׁרִי מִי שְׁשׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ, כִּי עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַזְּמַן וְסִדְר בְּזְמַן — מְצַלִּיחַ מְאֹד, כִּי כִשְׁאָדָם מְסֻדָּר בְּזְמַנּוֹ, אִזּוֹ יֵשׁ לוֹ זְמַן לְכָל: זְמַן לְלַמֵּד, זְמַן לְמַשָּׂא וּמַתֵּן, זְמַן לְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים, כִּי שְׁמִירַת הַזְּמַן זֹו בְּרַכָּה גְדוֹלָה.

וּסְפָר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר אֶת כָּל הַסְּפָר "שְׁמִירַת הַזְּמַן" זָכָה לְחִבְר בְּדֶרֶךְ דִּיקָא, כִּי הָיָה נוֹסֵעַ תְּקוּפָה אַרְכָּה בְּכָל יוֹם בְּרַפְּכַת לְיִשְׁיבָה וְלְכוּלָל, וְאִזּוֹ בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ חִבְר אֶת כָּל הַסְּפָר הַזֶּה, וְכָל זֶה בָּא לוֹ רַק עַל-יְדֵי שְׁזָכָה לְשָׁמֵר עַל הַזְּמַן שְׁלוֹ.

(וְגַם עֲכָשׁוּ פְּלֵא גְדוֹל, אִיךָ יֵשׁ לוֹ זְמַן לְהַכֵּל — הֵן לְדַבֵּר שְׁעוֹת עַל גְּבֵי שְׁעוֹת עִם אֲנָשִׁים רַבִּים הַבָּאִים אֵלָיו לְהַתְּיַעֵץ, וְהֵן לְלַמֵּד הַרְבֵּה תוֹרָה בְּכָל יוֹם, וְהֵן לְכַתֵּב כָּל-כֶּף הַרְבֵּה סְפָרִים, אִין זֹאת כִּי אִם עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַזְּמַן).

חֲנֻכָּה

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: רַבְּנּוּ ז"ל גָּלָה לָנוּ, שְׁיָמִי חֲנֻכָּה הֵם יָמֵי הַיְּהוּדָאָה (לְקוּטִי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ב'), הֵינּוּ בִימֵי חֲנֻכָּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְלַמֵּד דֶּרֶךְ עַל כָּל הַשָּׁנָה, אִיךָ לְהַחְזִיק מְעַמָּד עַל כָּל מַה שְׁעוֹבֵר עָלֵינוּ; כִּי בְּאֵמַת עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שְׁעוֹבֵר — יְסוּרִים, מְרִירוֹת, מַחְלָקֶת וְכוּ' וְכוּ', אִין אָדָם שְׁלֵא תַעֲבֹר עָלָיו אִיזוֹ צָרָה וּבְעֵינָה, וְאִי אֲפָשֵׁר לְצַאת מִהַצָּרָה הַזֹּו, אֲלֵא כִשְׁאָדָם מְרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהֵלֵל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: הַיְּוֹנִים, אֲצֻלָּם הָיָה כָּל הָעֲנָן שֶׁל טְבַע, לְהַחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל כְּפִירוֹת וְאֲפִיקוֹרְסוֹת, וְלַעֲקֹר אוֹתָם מִהָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שְׁזֶה כָּלֵל הָאוּלִימְפִידוֹת וְכָל הַמְּשַׁחֲקִים, אֲשֶׁר זֶה בָּא מְקַלְפֶת יוֹן, לְהַכְנִיס טְבַע בְּאָדָם, שְׁיַחֲשֵׁב שֶׁהַעֲקָר הוּא הַגּוֹף

הגשמי, וצריכים התעמלות גשמית, לבנות את הגוף, לבנות את הגשם, ורצו לעקר לגמרי את הרוחניות, רצו להוציא את הקדוש-ברוך-הוא מלב ישראל, עד כדי כך שאמרו: "כתבו לכם על קרן השור, שאין לכם חלק באלהי ישראל" (בראשית וכה, פ'שה ב, סימן ד').

ואמר מוהרא"ש נ"י: שמעתי בימי נעורי מאחד מאנשי שלומנו חסידי ברסלב, איש זקן, ששמע באומן, לפרש את המאמר הזה, שאמרו היונים: "כתבו לכם על קרן השור, שאין לכם חלק באלהי ישראל". למה דיקא על קרן השור? אלא הגמרא שואלת (שבת לה:): מה יכולים לעשות עם קרן? ומשיבה: בקבוק חלב, ואם-כן למה אסור לטלטל את השופר בשבת, הרי יכולים לעשות ממנו בקבוק לקטן, ובדבר זה יכולים להשתמש בשבת, ואז יהיה ההתר לטלטל בשבת, מהצד הרחב שופכים את החלב, ומהצד הצר התינוק שותה, עין שם. ופרש, אשר זו היתה פונתם הרעה של היונים, שרצו לחקק על הבקבוק של התינוק את המשפט הזה: "אין לכם חלק באלהי ישראל", שאפלו הקטני קטנים יראו כפירות ואפיקורסות. בשביל זה כל הענין של חנכה הוא — שצריכים להודות להקדוש-ברוך-הוא, לתת לו תודה והודאה, ובזה מתחזקת האמונה בהקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה זה ענין תודה והודאה? אלא כשהקדוש-ברוך-הוא עושה עם האדם נס, אז הוא מודה לו יתברך. זה שאנו אומרים בכל יום: "על נסיד ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים", כי בזה שאדם מודה להקדוש-ברוך-הוא, הוא מגלה שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו נסים, מה זה נסים? למעלה מדרך הטבע, פי בדרך הטבע איני רואה איך אצא מצרתי, וגם — הינו שהקדוש-ברוך-הוא מוציא אותנו מהצרה. מתי נותנים תודה להקדוש-ברוך-הוא? כשהקדוש-ברוך-הוא עושה עמנו נס, הינו בצרה והוא יתברך הוציאנו ממנה, אז שיך להודות לו, וברגע שמודים להקדוש-ברוך-הוא, יוצאים מהטבע לגמרי. וזוהי כל

קלפת הַיְנוּנִים, הם רצו להראות שהכל טבע ואין השגחה כלל, ואנו באים ומודים להקדוש-ברוך-הוא על הנסים והנפלאות שעשה עמנו, שהפיל רבים ביד מעטים, גבורים ביד חלשים, טמאים ביד טהורים, רשעים ביד צדיקים, שכל זה הוא נס וגלה, ובזה שמודים להקדוש-ברוך-הוא, בזה מתגלה גדלתו ותברך.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: על-כן כל הענין של חנכה הוא להודות ולהלל להקדוש-ברוך-הוא, שכל אחד מאתנו צריך לתת תודה להקדוש-ברוך-הוא, ובזה מכניעים את הטבע, כי הטבע מגלה אפיקורסות, עוקר את האדם מהקדוש-ברוך-הוא, חושבים ש"כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז), הגוף מצליח, הכח הגשמי מצליח, ובאמת הכל דמיון, כי באמת אין שום מציאות בלעדי הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אשר ראו בחוש בכל הדורות, שחכמת יון, שהיא חכמת הטבע, החכמות החיצוניות, הלמודים הזרים שרצו להכניס בין עם ישראל, הכל פרח באויר, ועם ישראל נשארו דבוקים באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ותהלה לאל, עם ישראל מתרבים, נבנות שכוונות חדשות של יהודים שומרים תורה ומצוות, בתי כנסיות ובתי מדרשות, מקנאות, תלמודי תורה ובתי-ספר לבנות, אשר בהם מגלים ומפרסמים את הקדוש-ברוך-הוא, אז רואים שזה למעלה מדרך הטבע, שאף שהיינו בין אמות העולם, אשר כל רצונם היה להתבולל בינינו, ורצו לעקר את שם ה' מאתנו, אכל לא הצליחו. כי עם ישראל נותנים תמיד תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה חלק מהתפלה שאנו מתפללים להקדוש-ברוך-הוא בכל יום: "מודים אנחנו לך, שאתה הוא הנו"ה אלקינו ואלקי אבותינו לעולם ועד, צורנו צור חיינו, מגן ישענו, אתה הוא לדור ודור, נו"ה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך, ועל נשמותינו הפקודות לך, ועל נסיד שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים, הטוב כי לא כלו

רחמ"ק, והמרחם כי לא תמו חסדיך, כי מעולם קוינו לך". שאנו נותנים תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד שעושה אתנו.

ואמר מוהר"א ש"ש נ"י: רבנו ז"ל אומר, שבנה שיהודי נותן תודה להקדוש-ברוך-הוא בזה הוא ממשיך על עצמו עולם הבא, כי חכמינו הקדושים אומרים (מדרש רבה צו, פרשה ט'): לעתיד לבא כל הקרבנות יהיו בטלים, ולא ישאר רק קרבן תודה, כי אז יתגלה רק הקדוש-ברוך-הוא בעולם, כי יראו רק אלקות מכל דבר, ועל-כן אז לא נביא שום קרבן, כי הקרבנות באים על חטאים ועוונות, ומאחר שלא יהיו חטאים ועוונות, לא יהיו קרבנות של חטאים רק קרבנות תודה והודאה.

והמשיך מוהר"א ש"ש נ"י: על-כן זה כל הלמוד של חנכה, שעלינו לקחת על כל השנה, להרגיל עצמנו לתת תודה להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד חנם שעושה עמנו, כשרואים כל-כף הרבה צרות בעולם, כל-כף הרבה מחלות וחסרים רעים, ובעוונותינו הרבים כל הבתי חולים מלאים בחולים, והאדם הבריא יש לו עינים, שינים, ידים, רגלים, הוא העשירי הכי גדול. ועליו לתת תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא. וכרגע שמודים להקדוש-ברוך-הוא, בזה מתחזקת האמונה.

ואמר מוהר"א ש"ש נ"י, אשר זה יסוד חג החנכה, כי בזה אנחנו מדליקים אור בתוך הבית, כי ברגע שאנחנו נותנים תודה להקדוש-ברוך-הוא, אנחנו מגלים שיש הקדוש-ברוך-הוא, ובזה אנחנו מכניעים את קלפת הזונוים, שזה כלל הטבע, כל החכמות זרות, החכמות החיצוניות.

והמשיך מוהר"א ש"ש נ"י ואמר: מהיכן בא שאדם מתחצף נגד זולתו, מהיכן בא שהתלמידים או התלמידות יתחצפו נגד המלמד או המורה? מהיכן בא שהילדים יתחצפו נגד הוריהם? זה בא מהגויים, זה בא מהזונוים, זה בא מכפירות ואפיקורסות, וזה מורה

ומגלה שאין אמונה, כשיהודי אינו מכבד יהודי שני, סימן שאין לו אמונה, כשתלמיד אינו מכבד את המלמד שלו, או כשבת אינה מכבדת את מורתה, סימן שאין להם אמונה, כשהבנים והבנות אינם מכבדים את הוריהם, סימן שהאמונה נעדרת מהם.

ואיך זה הולך ביחד? אלא, כאמור לעיל, קלפת יון היא קלפת הגויים, שרוצים להחדיר בנו טבע, שאין אלקים, רחמנא לצלן, כפירות ואפיקורסות, מזה בא שכל האלים גבר, מי שיותר חזק הוא מנצח, וזה שאנו רואים, שהגויים הורגים ורוצחים אחד את השני, אמה חלשה, אזי האמה החזקה כובשת אותה והורגתה, ועושה בה כפי חפצה ורצונה, כי אין להם אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ולבסוף גם הם נמחקים מעל פני האדמה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: כמו שאנו רואים אצל היונים, ששלוט בימי החשמונאים על רב רבו של המזרח התיכון, על שטח גדול מאד, והיום נותרו מדינה קטנטנה בעולם, כי כך קורה, מי שהולך בלי הקדוש-ברוך-הוא, לבסוף נתבטל לגמרי. ובכן, הם רצו להחדיר שהכל טבע, ולבסוף נמחקו מהעולם, ונשארה רק מדינה קטנה יונית, שבאים לבקרה ולראות מה קרה עם האימפריה היונית, ועם ישראל בלי עין הרע מתרבים בכל העולם כלו, ומגלים ומפרסמים את הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בזה שמפרסמים את הקדוש-ברוך-הוא, אנו מאמינים שיש נסים, שהקדוש-ברוך-הוא עשה עמנו נסים, וברגע שעושה עמנו נסים, אז יש הודאה, שאנו מודים להקדוש-ברוך-הוא על החסד חנם, ואז הקדוש-ברוך-הוא עושה עוד ועוד נסים, ואנו מודים עוד, וזו המדה היקרה של הכרת הטוב.

וזה כל ענין חנכה — הכרת הטוב על החסד חנם שהקדוש-ברוך-הוא עשה עמנו, וזה תלוי בזה, על-ידי שאני מכבד את הזולת מפני הכרת הטוב, סימן שיש לי אמונה, ואם יש לי אמונה סימן שיש לי את מדת הכרת הטוב, אבל אם אדם כפוי טובה, סימן

שהוא כופר לגמרי. וזהו סוד חנפה, שאנו נותנים תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, ובזה מתחזקת האמונה בהקדוש-ברוך-הוא, אשר זו המדה היקרה של הכרת הטוב.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כן הדבר כשאדם מכיר בטובה שעשה לו הצדיק — שתזק אותו, עודד אותו, שמחו והוציאו מהבוץ, ויש לו הכרת הטוב כלפי הצדיק, סימן שיש לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא ואמונת חכמים, אבל אם הוא כפוי טובה לצדיק על מה שעשה לו, וכופר בטובתו ואומר: הצדיק לא עשה לי מאומה, הרי זה כפוי טובה, ואין לו אמונת חכמים, וממילא אינו מאמין בהקדוש-ברוך-הוא. וכן עם כל יהודי כשיהודי אחד רב עם יהודי שני, ושוכח את הטוב שעשה לו הזולת, סימן שאין לו אמונה.

וכן עם תלמידים בחדר, אם היו יודעים את הטובה שהמלמדים עושים עמם, היו תמיד מכבדים את המלמדים, וכן עם התלמידות, אם היו יודעות מה המורות עושות להן, איזה חסד זה שמלמדות אותן מדות טובות ואמונה בהקדוש-ברוך-הוא, והדרך בחייהן, היו מכירות בטוב, שזהו הכרת הטוב, אבל ברגע שהבנות מזלזלות במורות, ומדברות עליהן, או הבנים מזלזלים במלמדים ומדברים אתורי גבם, סימן שהם כפויי טובה, ואין להם שום הכרת הטוב, ובזה מעידים שאין להם אמונה, ונכנסה בהם רשעות הגויים, אחרת לא היו מציינים למלמדים או למורות.

וכן הדבר עם ההורים, אם הילדים היו יודעים את החסד שההורים עושים אתם, אשר פעמים רבות אין להם בעצמם מה לאכל, והם מצמצמים מפיהם כדי שיהיה לילדים אכל, או חוסכים מעצמם בגוד, העקר שיהיה לילדים, מה לא עושים ההורים בשביל הילדים, ואם הילדים אינם נותנים תודה להורים, סימן הוא שהם כפויי טובה, אשר זו המדה המגנה ביותר שיכולה להיות — מדת הגויים, ובפרט של היונים, שרצו לעקר את הקדוש-ברוך-הוא מהעולם, כי מי שמאמין בהקדוש-ברוך-הוא, הוא נותן לכלם תודה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ולכן צריך האדם להרגיל את עצמו לומר לאביו ולאמו על כל דבר קטן תודה, למורה — לומר תודה, למלמד — תודה, יהודי ליהודי יש לומר על כל טובה — תודה. ועל אחת כמה וכמה באין ערך כלל, עלינו לומר להקדוש-ברוך הוא על כל פרט ופרט תודה, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה יד, סימן יא) על פסוק (תהלים קנ, ו): "כל הנשמה תהלל יה", על כל נשימה ונשימה תהלל יה, אדם צריך להודות להקדוש-ברוך הוא שאינו שוכב בבית חולים עם מיכל חמצן ואינפוזיה, השם ישמר. ברגע שאדם מרגיל את עצמו לתת תודה להקדוש-ברוך הוא, מודה לזולתו, יהודי ליהודי, תלמידים למלמדיהם, תלמידות למורותיהן, הילדים להוריהם, בזה מתגלית האמונה.

וסים מוהרא"ש נ"י: זה כל הסוד של חנכה, שעלינו לשנונו היטב כל ימי החנכה, להתחיל מעכשו להרגיל עצמנו לתת תודה: הן להקדוש-ברוך הוא, שדואג לנו, והן לצדיקים שמוסרים נפשם בעבורנו, והן למלמדים והן למורות שמוסרים נפשם בעבור תלמידיהם ותלמידותיהן, והן להורים שמוסרים עצמם בשביל הילדים. ואם נתחזק במדה היקרה הזו של תודה והודאה, אז נזכה שיתגלה אלינו האור הגנוז.

פי כף מוכא בספר "בני יששכר" (מאמר חנכה, מאמר ב', סימן יג), שבימי חנכה מתגלה האור הגנוז שהתגלה לאדם הראשון. בשעה שאדם הראשון נברא, אז האיר לו שלשים ושש שעות האור הגנוז, ובכך אלו השלשים וששה גרות שאנו מדליקים בימי חנכה, כנגד השלשים ושש שעות שהאיר האור הגנוז לאדם הראשון.

מה היא האור הגנוז? שראו את הקדוש-ברוך הוא כמו העינים, אדם הראשון ראה את הקדוש-ברוך הוא, אבל אחר-כך נגזז האור הזה, כי לא רצה הקדוש-ברוך הוא שהרשעים ישתמשו בו.

אומרים חכמינו הקדושים: והיכן גנוז? גנוז בתורה, האור

הגנוז בתוך התורה. נמצא, כשאדם לומד תורה, אזי מתגלה אליו האור הגנוז הזה. ולכן יש לנו היום שלשים ויש מסכתות גמרא, ומי שמרגיל עצמו ללמד הרבה גמרא, נפתח לו האור הגנוז הזה. כך מביא הרבי ר' צבי אלימלך מדינוב בספרו ה"בני יששכר".

חסד

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר סימן של יהודי הוא — אם יש לו מדת החסד, סימן של גוי — אם יש בו מדת האכזריות, פי באמת מדת החסד עולה על כל המדות, לעשות חסד אחד עם השני, זה מאד יקר אצל הקדוש-ברוך-הוא, פי כך אמר הקדוש-ברוך-הוא (עין ירושלמי ראש השנה א, א): חביב עלי חסד שאתם גומלים זה עם זה, יותר מאלף קרננות שהקריב שלמה המלך, הינו שלמה המלך הקריב בכל יום אלף קרננות להקדוש-ברוך-הוא.

אתם יודעים מה זה קרנן? אדם מוסר את נפשו להקדוש-ברוך-הוא, פי בשעה שאדם מביא קרנן לבית-המקדש, היו בודקים את הקרנן אם אין בו חסרון או מום, ואחר-כך נקו את הקרנן, ואחר-כך שחטו את הקרנן, ובשעה ששחטו את הקרנן, האדם היה צריך לחשב שלכאורה היו צריכים לעשות זאת לי, פי אני עשיתי את העול וחסאתי להקדוש-ברוך-הוא, והיו צריכים לשחטני, והקדוש-ברוך-הוא עשה עמי חסד, במקום שישחטו אותי, אז אני מביא קרנן, ואחר-כך העלו את הקרנן על המזבח ונשרף, ואדם חזר בתשובה וחשב ודמה שהיו צריכים לעשות לי, פי עשיתי מעשים מגנים, ומגיע לי להשחט ולהשרף על המזבח, אבל הקדוש-ברוך-הוא עשה עמי חסד הזה, שהחליף את הקרנן במקומי, זה נקרא קרנן.

[תתארו לעצמכם כשאדם מביא קרבן אחד ביום, זה כבר היה מספיק לו לכל השנה, איזו תורה עברה על האדם שהביא קרבן, היא סחב את הקרבן ברחוב וכל הבושה שהיתה לו אז, שכלם הסתכלו והבינו שהנה אדם חטא, והוא לא הסתכל על הבושה שצחקו ממנו, כי ידע שחטא, אז מגיע לו הבזיון, והתחזק ועלה לבית-המקדש עם הקרבן, ושם גידו על הקרבן, והתודה על חטאיו, והכהן שחט את הקרבן, והאדם התודה שבעצם היו צריכים לשחטו, אבל הקדוש-ברוך-הוא חמל עליו ולוקחים את הקרבן במקומו, וכן שרפו את הקרבן, והוא הרהר בתשובה שבעצם היו צריכים לשרף אותו, ואחר-כך יוצא בן-אדם זה מבית-המקדש בעל תשובה אמתי].

ובכן זה קרבן אחד, והנה שלמה המלך הקריב אלף קרבנות ביום, אתם יודעים מה זה? אלף פעמים ביום חשב שמוכן להשרף ולהשחט בשביל הקדוש-ברוך-הוא, זו המדרגה הכי גבוהה בזה העולם, שתמיד חושבים שהולכים להשחט בכל רגע, תעשו את החשבון כמה אלף נכנס בעשרים וארבע שעות, כל שעה ששים דקות, עשרים וארבע כפול ששים זה אלף ארבע מאות וארבעים, והנה שלמה המלך הקריב בכל יום אלף קרבנות, אף-על-פי-כן אמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל: חביב עלי חסד שאתם גומלים זה עם זה יותר מאלף קרבנות שהקריב שלמה, כי אדם יכול להיות צדיק ודבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ולהיות מוכן להשרף ולהשחט להקדוש-ברוך-הוא, אבל העקר הוא מדת החסד שבו. ואם עושה עול לחברו, סימן שהוא רמאי ושקרן וצבוע, ולכן עלינו למסד נפשנו, לקנות מדת החסד, וזה צריכים להכניס בילדים כשהם עדין קטנים, הן הבנים צריכים לעזר אחד לשני, והן הבנות צריכות לעזור אחת לשניה, ובזה מגלים שיש להם מדת החסד.

והקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם רק בזכות החסד, כי "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), ורואים טבע של בני אדם לנהג באכזריות אחד לשני, וצריכים לשבר את המדה הזו, שזו מדה של חיה רעה,

כָּלֵב קוֹפֵץ עַל זוּלְתוֹ, מָה עֲשִׂיתִי לָךְ, שְׂאֵתָה קוֹפֵץ וְנוֹבֵחַ עֲלַי? אֲרִי, נָמַר, דַּב, נוֹהֲמִים וְרוֹעֲמִים וְקוֹפְצִים וְטוֹרְפִים אֶת זוּלְתָם, עֲשִׂיתִי לָךְ מִשְׁהוּ? וְזֶה חִזָּה רָעָה, יֵשׁ לָהּ מִדַּת אַכְזָרִיּוֹת, לֹא כֵן בֶּן אָדָם צָרִיךְ לְקַנּוֹת לְעֲצָמוֹ חֶסֶד, לְעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זוּלְתוֹ, וְזֶה הִתְפָּרַשׁ בֵּין חִזָּה לְאָדָם, חִיּוֹת טוֹרְפוֹת אַחַת אֶת הַשְּׂנִיָּה וְאֶת בְּנֵי אָדָם, לֹא כֵן בֶּן אָדָם עוֹשֶׂה טוֹב וְחֶסֶד עִם אַחֵרִים.

לְזֹאת אָנוּ רוֹאִים, אֱלוֹ הַרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הֵם חִיּוֹת רָעוֹת, חִיּוֹת טוֹרְפוֹת, אִם הֵם עוֹשִׂים רָע לְזוּלְתָם, סִימָן שֶׁהֵם רַק חִיּוֹת רָעוֹת וְטוֹרְפוֹת, וְאֱלוֹ שְׂעוֹשִׂים חֶסֶד אַחַד עִם הַשְּׂנִי, סִימָן שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם, לְזֹאת עֲלִינוּ לְקַנּוֹת לְעֲצָמֵנוּ מִדַּת הַחֶסֶד וְהַרְחֲמִים, וּבִזְהָ אָנוּ נִכְלָלִים בְּמִדַּת הָאָדָם.

חֲלִישוֹת הַדַּעַת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׂטָבַע שֶׁל אָדָם לְהַמְשִׁיךְ אַחַר חֲלִישוֹת הַדַּעַת, הֵנָּה מֵאִיר לוֹ וְנִדְמָה לוֹ שֶׁיִּצְלִיחַ בְּרוּחַנִיּוֹת מְאֹד, וְיִהְיֶה צָדִיק גָּדוֹל וְלִמְדָן עָצוּם, וְהֵנָּה הוּא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ לְגַמְרִי, עַד שֶׁנִּחְלָשׁתָּ דַעְתּוֹ וּמִתְיָאֵשׁ בְּעֲצָמוֹ, וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ אֵף פַּעַם בְּחַיִּים לֹא הָיָה לוֹ טוֹב וְלֹא יִהְיֶה לוֹ טוֹב. וּבְאֵמַת כָּל הַחֲלִישוֹת הַדַּעַת הַזֹּאת, שְׂבָאָה לְאָדָם בְּפֶתַע פְּתָאִים, הַכֹּל מִחֲמַת רַב עוֹנוּנֹתָיו, כִּי כִּשְׂאָדָם חוֹטֵא בּוֹרָא קְלָפוֹת וּמְשַׁחִיתִים שְׂמִסְבָּבִים אוֹתוֹ, וְגוֹרְמִים לוֹ שֶׁיִּפֹּל מִדִּי פַּעַם לִיְדֵי חֲלִישוֹת הַדַּעַת, וְלִכֵּן יֵשׁ לְהִזָּהֵר מְאֹד מְהֵמְדָה הַרְעָה הַזֹּאת, וְלֹא לִתֵּן לְעוֹנוּנֹתָיו הַמְרַבִּים שִׁשְׁלֹטוֹ עָלָיו, אֲלֵא יַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׂבָעוֹלָם לְהִתְגַּבֵּר עַל עֲצָמוֹ, וְלִהְיוֹת בְּתוֹכּוֹ תִקְוָה שֶׁיִּזְכֶּה לְעֵבֶר עַל הַכֹּל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: עֲנִין חֲלִישוֹת הַדַּעַת הוּא הַגְּרוּעַ בְּיִתְרָה

אצל האדם, כי חלישות הדעת יכולה להרס את כל חזיו, ועל-פירב באה חלישות הדעת מחמת שמסתכל על אחרים, ונדמה לו שלאחר הולך טוב יותר — הן בגשמיות והן ברוחניות, ומזה נחלשת דעתו, למה לו אין פרנסה?! מדוע לו אין הצלחה?! מדוע אינו זוכה להתפלל כראוי, ואינו זוכה ללמד תורה ככו' וכו'?! וזה אשר שובר את האדם לגמרי, עד שנופל בדפאון. וצריכים להזהר מדובר זה עד מאד — לא לפל בחלישות הדעת, כי רבנו ז"ל אמר (ספר המדות, אות המתקת דין, סימן ב'): חלישות הדעת הינו עצבות, על-ידי-זה בא רע מזל, ועל-ידי רע מזל מדת הדין שולט; ולכן צריכים להתגבר על המדה הרעה הזו, של חלישות הדעת שבאה מעוונותיו המרבים, ונדביק את עצמו באין סוף ברוך הוא, הינו שאדם צריך תמיד לחשב ממנו יתברך, ולציר לעצמו איך שכל העולם פלו הוא אור אין סוף ברוך הוא, והוא נמצא בתוך האור, וכשאדם מסתכל תמיד רק על האור אין סוף ברוך הוא, ואינו מתבלבל משום דבר בעולם, אלא בין בעליה בין בירידה הוא מסתכל רק על אמתת מציאותו יתברך המחיה ומתנה את כל הבריאה, על-ידי-זה דיקא יוצא מחלישות הדעת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כל אדם שחוזר בתשובה, עליו לדעת שבהכרח מדי פעם בפעם לפל בחלישות הדעת, מאחר שהיה כבר בעמקא דתהומא רבא, ועשה כל מיני עברות שבעולם, רחמנא לצלן, והתלכלך מבית ומבחוץ, בהכרח לו לפל מדי פעם בחלישות הדעת, כי מצד נשמתו הוא כוסף ברצונות ובכסופים עצומים אליו יתברך, ורוצה רק להפלל באין סוף ברוך הוא, ולהפשיט את גופו הגשמי המצרע והמלכלך, אך מצד שני הגוף הגשמי והחמרי, העב והגס מושך אותו בחזרה אל החשך והתרחמה, וזה אשר שובר את האדם עד שנופל בחלישות הדעת. ולכן כל מי שחוזר בתשובה, עליו להתחזק מאד מאד, ויזכר את דברי רבנו ז"ל (ספר המדות, אות תשובה, סימן כה): חלישות דעתו של האדם היא גדולה מתענית, אם יחזיק מעמד ויקבל את כל אשר עובר עליו בשמחה ובהרחבת הדעת, ואף שגחלשה דעתו שאין הולך לו בעבודת השם יתברך

כמו שרצה, עליו לידע שהחלישות הדעת הזו גדולה מתענית, וזה יכפר לו על עוונותיו, רק אם יחזיק מעמד ולא יתנאש, כי חלישות דעתו של האדם יכולה להפילו ביאוש ובדכאון, וצריכים להשמר מאד מאד מזה, שלא יאבד את עולמו כרגע, כי רבים נפלו ונדחו מהקדשה על ידי חלישות הדעת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מי שבאמת חפץ להתקרב אל הקדוש ברוך הוא, יש לו כסופים עצומים להכלל באין סוף ברוך הוא, וללמד תורה בהתמדה גדולה ולהתפלל בדבקות, אדם זה אף פעם לא יתבלבל משום בריה שבעולם, ולא תחלש דעתו משום דבר, כי החלישות דעת באה מהקטנות שנובעת מקנאה, שמסתכל על זולתו כאילו שהוא מצליח יותר ממנו, וכאלו להוא יש יותר ממנו, וזה אשר מביאו לידי חלישות הדעת, מחמת שרואה שלא מכבר הגיע פלוני זה, וכבר הצליח ועלה מעלה מעלה, והוא מתנגע ימים ושנים, ועדין לא יצא מחל אל הקדש כחוט השערה, דבר זה הורס אותו לגמרי. ובאמת טעות גדולה היא, כי מה יודע האדם היכן הוא אויזו, והיכן חברו אויזו, ועל-כן חבל שיחליש את דעתו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת אמר רבנו ז"ל למוהרנ"ת ז"ל על תלמיד אחד — רבי שמואל מטעפליק ז"ל, שאדם זה זכה שהוא נכנס בשלום ויצא בשלום, וחלשה דעתו של מוהרנ"ת ז"ל — היתכן שרבנו ז"ל אמר שבח כזה על התלמיד הנ"ל, והוא כל-כך מתנגע ימים ושנים, ולא זכה לשמע מפני רבנו ז"ל שבח כזה? ! ותוף כדי כך שהיה בחלישות הדעת, תפס רבנו ז"ל את מחשבתו, והמשיך ואמר: הוא זכה להיות נכנס בשלום ויוצא בשלום לפי בחינתו, והבין מוהרנ"ת ז"ל מדברי רבנו ז"ל, שכל אחד ואחד הוא ענין אחר לגמרי, ואי אפשר להשוות אחד לזולתו, כי כל אחד ואחד יש לו עולם משלו ודרך משלו, ואסור להתבלבל זה מזה.

וסים מוהרא"ש נ"י, שידיעות אלו הן יסודות גדולים בעבודת השם יתברך, וכחיי היום יום רואים על-פירב שבני-אדם נשברים

מחמת שמסתכלים על אחרים, אשר טעות גדולה בידם, כי חכמינו הקדושים אומרים (שמות רבה, פרשה נב, סימן ג'): כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו וגן-עדן בפני עצמו, וכן אמרו (שפת קנב): כל צדיק וצדיק נותנים לו מדור לפי כבודו; ועל-כן אסור להתבלבל אחד מהשני, רק על כל אחד לדעת שהוא ענין אחר לגמרי, ואין לו להתבלבל משום בריה שבעולם, וכשידע ידיעות אלו, אז אף פעם לא יבוא לידי חלישות הדעת.

חשבון

מוהרא"ש נ"י אמר: מקצוע החשבון הוא הכרחי מאד, כי בתורה ענין החשבון הוא עקר גדול, כל פרט ופרט בתורה בא בחשבון: כמה שעור כזית, כמה שעור כביצה, כמה שעור מקנה, כמה שעור פתח לקבע מזוזה, בכל דבר צריכים חשבון, וכמעט שאי אפשר בלעדיו, כל מצוה ומצוה קשורה בחשבונות, ולכן צריך להכניס את עצמו בחשבון וללמדו היטב.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר חשבון הוא דבר גדול מאד גם במשמעות השאולה, הינו לערך חשבון נפש כמה שנים עברו על האדם בחייו, לכאורה אין זה קשה לחשב עד כדי-כף, הנה אדם בן 13 'שנים', למשל, אבל אם מתחילים לפרט כמה ימים יש בשנה, אזי מתחיל החשבון להעשות מסבך, כי אז השאלה היא — כמה 'ימים' חי האדם בזה העולם?! ואם לוקחים ופורטים את היום לשעות, אזי נעשה החשבון מסבך עוד יותר, הינו כמה שעות חי האדם בזה העולם?! ואם פורטים את השעה לדקות, נעשה החשבון מסבך מאד מאד וכו', למדים מכאן כמה חשוב לאדם שילמד חשבון, אשר הוא נחוצ מאד בחיים.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר לרבנו ו"ל ה"ה תלמיד, שמו ה"ה:
 ר' שמואל איזיק, הוא הלך בדרך קשה וחרפה עד מאד, אשר לא
 כל אחד יכול ה"ה לחקותו. ופעם התבטא: אם התפלה שלי של
 היום תהיה כמו אתמול, או קריאת שמע של היום תהיה כאתמול,
 אני מוכן שיחתכו את ראשי, כי כל יום צריכה להיות עבודה אחרת
 גבוהה יותר מקודמתה. מוהרנ"ת ו"ל חלק עליו, ואמר: לא כף
 קבלנו מרבנו ו"ל, אלא כל דבר שעושים בשביל הקדוש-ברוך-הוא
 זה טוב, ואסור לדבר כף, שאם לא נעשה היום יותר מאתמול, אזי
 הכל חסר ערך, כי צריכים להחיות עצמו עם כל נקדה.

לר' שמואל איזיק ה"ה תלמיד, שפעם אחת בפורים השתפר,
 ושכב שכור על הארץ, נכנס תלמיד אחר, והחל לצעק: "היכן אתה
 בעולם, מה אתה?!" וזהו בתיקף שכרותו שמע את הדברים, אזי
 קם והחל לספר: "היום שנת ארבעים לחיי, שבה כף וכף חדשים,
 כף וכף שבועות, כף וכף ימים, כף וכף שעות שאני כבר בזה
 העולם." שאלוהו: "מאין יש לך הנהגה כזו?" אמר: "כף קבלתי
 מרבי, ר' שמואל איזיק ו"ל, לספר בכל יום ספירה כמה שנים אני
 כבר בזה העולם כמה חדשים עברו עלי, כמה שבועות, כמה ימים
 וכמה שעות."

וסים מוהרא"ש נ"י: למדים מאן מה גדולה נחיצות למוד
 החשבון, וכשחיים עם חשבון, מתבוננים בכל רגע וחושבים איך
 יכולים לעשות דבר טוב להקדוש-ברוך-הוא, מפל שכן בכל שעה,
 מפל שכן בכל יום, מפל שכן בכל שבוע, מפל שכן בכל חודש, מפל
 שכן בכל שנה, אבל בשביל זה צריכים לדעת היטב חשבון.

חדושי תורה

מוהרא"ש נ"י אָמר לְאַחַד שְׁקַבֵּל לְפָנָיו, שְׁעוֹבֵר לוֹ הַרְבֵּה זְמַן פְּנוּי, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַעֲשׂוֹת בּוֹ. עָנָה וְאָמַר לוֹ מוהֲרַא"ש נ"י: לְמַה לֹּא תִכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּחִדוּשֵׁי תוֹרָה? כִּי רַבְּנוּ ו"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוהֲרַא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן קה): אֲשֶׁר חִדוּשֵׁי תוֹרָה הֵם תְּקוּן הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי כִּנְגַד זֶה שְׂאֵדָם חָשַׁב עַד עַכְשָׁיו מַחֲשָׁבוֹת זְרוֹת, וְכִנְיֵס אֶת עַצְמוֹ בְּחִדוּשֵׁי תוֹרָה. עָנָה וְאָמַר הֵהוּא שְׂאֵינוֹ מְסַגֵּל לְחִדוּשׁ, וְאִם כֵּן מַה יַעֲשֶׂה? וְהַשִּׁיב לוֹ מוהֲרַא"ש נ"י: הֲרִי אַתָּה זוֹכֵר מַה שְׂדַבְרַתִּי בְּשִׁבְתִּי, לְמַה לֹּא תִכְתֹּב כָּל מַה שְׂאֵתָה זוֹכֵר מִמֶּה שְׂדַבְרָנוּ בְּשִׁבְתִּי, וְכֵן בְּכָל פַּעַם שְׂאֵתָה שׁוֹמֵעַ אִיזוֹ שִׁיחָה, תְּרַשֵּׁם אוֹתָהּ בְּפִנְקָס, וְכַךְ תִּהְיֶה לְךָ הַתְּחִיזוֹת תְּמִיד. וַיְכוּלָה לְצֵאת מִזֶּה אַחֲרֵיכֶּךָ זְכוֹת הַרְבִּים לְדוֹרוֹת, כִּי כָל אֶחָד מִבֵּין כָּפִי בְּחִינָתוֹ וְכָפִי עֲנִינוֹ. וְעַל-כֵּן הִרְגַּל אֶת עַצְמְךָ לְרַשֵּׁם כָּל דְּבָר שְׂאֵתָה שׁוֹמֵעַ מִמֶּנִּי, וְזֶה בְּכָל־חִדוּשֵׁי תוֹרָה. וְכִמוֹ שְׂאָמַר מוהֲרַנ"ת ו"ל שְׂשָׁמַע מִרַבְּנוּ ו"ל, שְׂאֵפְלוּ כְּשִׁכּוֹתֵב חִדוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁל הַשָּׁנִי מַה שְׂשָׁמַע מִמֶּנּוּ, זֶה גַם-כֵּן בְּכָל־חִדוּשֵׁי תוֹרָה; וְלָכֵן מֵהַיּוֹם וְהִלָּא בְּכָל פַּעַם כְּשִׁתְּשָׁמַע אִיזוֹ שִׁיחָה מִמֶּנִּי, תַעֲלֶה עַל הַכֶּתֵב, וְכַךְ תִּתֵּן נִיחָא לַמַּחֲזִין, כִּי אֵין עוֹד דְּבָר שְׂמִישֵׁב וּמְסַדֵּר אֶת הַמַּחֲ בְּחִדוּשֵׁי תוֹרָה. וְכִמוֹ שְׂאָמַר רַבְּנוּ ו"ל (לְקוּטֵי-מוהֲרַא"ש, חֵלֶק א', סִימָן סה): כְּשִׂאֵדָם מִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַת צְרוּתוֹ וַיִּסְוֶרְיוּ, אִז כְּשִׁחֻזֵּר מֵהַבְּטוּל מִתְגַּבְּרִים עָלָיו הַיִּסְוֶרִים יוֹתֵר וַיּוֹתֵר, וְאִי אֶפְשֶׁר לְהַנְצִיל מֵהַצְרוּת וְהַיִּסְוֶרִים וּבְפָרֹט יִסְוֶרֵי הַנְּפֹשׁ, כִּי אִם כְּשִׁמְקַרְרִים אֶת עַצְמוֹ בְּחִדוּשֵׁי תוֹרָה, וְזֶה סִימָן שֶׁהַבְּטוּל הָיָה בְּטוּל אֲמַתִּי, כְּשִׁחֻזֵּר עִם חִדוּשֵׁי תוֹרָה, עֵינַי שָׁם. וְלָכֵן בְּשַׁעֲהַ שְׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּלִבּוּלִים וַיִּסְוֶרִים, תְּרַשֵּׁם לְעַצְמְךָ דְּבוּרִים שְׂשָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקַרְרוּ יִסְוֶרֵי נַפְשְׁךָ, וַיִּהְיֶה לְךָ חֻזֶּק גְּדוּל מַאֵד.

וּבְאֲמַת אָמַר מוהֲרַנ"ת ו"ל (לְקוּטֵי-הַלְכוּת, נְטִילַת יָדַיִם שְׁחִרְיָה, הַלְכָה ד', אוֹת טז) שְׂמַה שְׂאֵדָם לֹמַד בְּהַתְּחִדְשׁוֹת חִדוּשָׁה, זֶה גַם-כֵּן בְּכָל־חִדוּשֵׁי תוֹרָה, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּחֶשֶׁק חִדוּשׁ, אֲשֶׁר זֶהוּ גַם-כֵּן בְּכָל־חִדוּשֵׁי תוֹרָה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר החדושים שאדם מחדש בתורה צריכים להיות על קטב אחד — איך להתחזק ולהחזיק מעמד, פי זה עקר החדוש, שעובר על האדם מה שעובר — צרות ויסורים ומכאובים רעים, ואף-על-פי-כן הוא מחזיק מעמד ואינו נשבר משום דבר, וזה כלל החדושי תורה של הצדיקים, שזוכים לחדש בכל יום, הינו שמכניסים התחדשות חדשה בנשמות ישראל, ואלו החדושים האמתיים, פי עקר החדוש הוא לחדש את נשמות ישראל שיזכו להחזיק מעמד, וללמד תורה בהתחדשות חדשה בכל יום; אשרי מי שמחדש בכל יום חדושי תורה, או על-כל-פניו רושם חדושי תורה מה ששמע מרבו, אשר זה גם-כן בכלל חדושי תורה.

טוב

מוהרא"ש נ"י אמר: אדם צריך לראות תמיד לקנות לעצמו את מדת הטוב, להיות טוב לכלם, ומי זכה לזה? משה רבנו. אצל משה רבנו כתוב תקף-ומיד כשנולד (שמות ב, ב): "ותרא אתו כי טוב", אומרים חכמינו הקדושים (סוטה יב): כל הבית נתמלא אור. מה הקשר בין האור לטוב, וכיצד זכה משה רבנו שנעשה מנהיג ישראל, עד כדי כך שהיה המנהיג הראשון, ויהיה המנהיג האחרון, כמו שכתוב בזהר (עין ח"א כח): על הפסוק (קהלת א, ט): "מה שהיה הוא שיהיה", ראשי תבות: משה, משה רבנו הגואל הראשון, משה רבנו יהיה הגואל האחרון. רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ב'): כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה משיח, וכן אומר שם (סימן עט): שפכל צדיק וצדיק ובכל מנהיג ומנהיג יש בחינת משה משיח. מה זאת אומרת? משה רבנו היה טוב, נולד עם טוב, תכונת הנפש — טוב, ולכן כל הבית היה אור, מי שמרגיל עצמו להיות איש טוב, לעשות חסד עם זולתו, ממלא את הבית אור, היכן שהולך נותן אור, חיוף, מרגישים סביבו אור. ולהפך איש רע ובליעל,

עושה את כל סביבתו חשף, אין יכולים לדבר אתו ולעמד לידו, עושה חשף לעצמו ולאחרים, ובורחים ממנו. ועל-כן מדת הטוב זו המדה העליונה ביותר, ומדה זו צריך למנהיג ישראל. רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), שאדם צריך לחפש ולבקש ולמצא בעצמו נקדה טובה, וכן צריך לחפש ולבקש ולמצא באחרים נקדה טובה, אומר על זה מוהר"ן ז"ל (לקוטי הלכות, השקמת הבקר, הלכה א'), שפך תהיה הגאלה, על-ידי שימצאו טוב אצל כל יהודי. פי כל אדם צריך להרגיל את עצמו קדם למצא את הטוב בעצמו. מה זה טוב? מסביר מוהר"ן ז"ל זה הקדוש-ברוך-הוא, אצל הקדוש-ברוך-הוא כתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הוני"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו", הקדוש-ברוך-הוא רק טוב, שם יש רק טוב, רק רחמים.

ואמר מוהרא"ש ג"י: רואים אנשים, רחמנא לצלן, מדברים כלפי מעלה, נגד הקדוש-ברוך-הוא כאלו הקדוש-ברוך-הוא עוב את כל העולם ורוצה רק לנקם בהם חס וחלילה, וכל מה שמר להם, תולים את זאת בהקדוש-ברוך-הוא, כאלו הקדוש-ברוך-הוא רוצה רק את הרע שלהם, ולהענישם. ובאמת זו טעות, כי הם אנשים רעים ובני בליעל, ממרמרים, אינם יכולים לסבל את אף אחד, אין בהם מדת הטוב, ולכן מוציאים עצביהם כלפי מעלה, רחמנא לצלן, אליו יתברך, השם ישמר. וכמו שכתוב (ויקרא כד, טו): "ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו", יש כאן דיוק מה הלשון "כי יקלל אלהיו", הנה צריך לכתב אלקים, מדוע לשון יחיד? אלא אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לו), שהקדוש-ברוך-הוא הוא אור פשוט, אב הרחמן, אבל אדם הוא הצייר, מוסרים לו את האור בידיים, הגה הקדוש-ברוך-הוא פה, תפקח את העינים ותראה את הקדוש-ברוך-הוא, מי שזוכה יש לו מדות טובות והוא טוב לעצמו, לבריות, לכלם, אזי ממילא רואה את הקדוש-ברוך-הוא גם-כן טוב, מצייר את האור לטוב, חס וחלילה, כשאדם הוא איש בליעל, רע, שונא את עצמו, את זולתו את החברה, את כלם, אז מדבר כלפי מעלה, כי נדמה לו כאלו

הקדוש-ברוך-הוא רוצה לנקם בו, זה שכתוב "איש איש כי יקלל אלהיו", אלו חטאיו בעצמו; הינו את האליל שציר בעצמו, רחמנא לצלן, כי באמת ממנו יתברך לא יצא הרע, רק כפי שהאדם מציר לעצמו.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: אנו עדים בארץ ישראל, יש קמץ קטן של רשעים ארורים שתפסו את התקשרת בידיים, ומדברים נגד הקדוש-ברוך-הוא בפומבי, אשר אפלו גוי מפחד לדבר נגדו יתברך, וכשישמע שמדברים מהקדוש-ברוך-הוא יתן את כל הכבוד. ובארץ ישראל יש קלפה של ערב-רב שמדברים נגדו יתברך, מאין בא דבר כזה? אלא הם אנשים ממרמרים, אנשים המנחים בדכאון, אנשים שאינם יכולים לסבל את עצמם, שונאים את עצמם וזולתם, ולכן מוציאים את הזבל כלפי מעלה. וזה אנו מוצאים שכתוב (שמות א, כג): "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה, כי מרים הם, על-כן קרא שמו מרה". יש אנשים שמר להם, כי מרים הם, אינם יכולים לשתות מים ממרה, כי מר להם — מחמת שמרים הם. אדם איש בליעל, בלי מדות, שונא את עצמו בתכלית השנאה, רואה על עצמו רק רע, אזי ממילא מוכרח להוציא את הזבל שלו כלפי מעלה, מדבר פתוח נגד הקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן, מדבר פתוח נגד כל הקדוש לעם ישראל, מאין בא דבר כזה? הוא שונא את עצמו! הנה אנו רואים אלו האנשים לבסוף מתאבדים. לא-כן מי שזוכה להתקרב אל הצדיק, הצדיק נקרא טוב, כמו שכתוב (שעיה ג, י): "אמרו צדיק כי טוב", הצדיק רק טוב ורוצה את הטוב מכל אחד, מגלה את הטוב שבכל יהודי, מגלה לו שהוא איש טוב, ואף שהיהודי ממרמר וקובל לפני הצדיק: עובר עלי כל-כף הרבה צרות ויסורים ומרירות, הצדיק עונה: אפה איש טוב, אל תדבר מרע כל הזמן, תמצא את הטוב, והיהודי בשלו: אשתי כף וכף נוהגת וכו', והילדים רעים וכו' והצדיק עונה: אל תאמר כף, הם ילדים טובים, אשתך נוהגת כשורה, עליך לידע איך לחנכם וכו' וכו', וכך הולך הצדיק והולך, עד שמוצא את הטוב אצל כלם, ואזי יכולים כלם לשוב אליו יתברך, ואז נתגלה (תהלים קמה, ט): "כי טוב ה' לכל

ורחמיו על כל מעשיו". ולכן מדת הטוב היא המדה הטובה והיקרה והנפלאה ביותר, כשאדם הולך תמיד במדת הטוב.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ראשית על האדם להיות טוב עם עצמו, ולא להתאכזר כלפי עצמו. חכמינו הקדושים אומרים (מעניית יא): תלמיד חכם שלומד תורה, אסור לו להתענות, ואם מתענה הוא עובר עברה, פי יכול במקום זה ללמד ולקיים מצוות, אזי מדוע מספן את גופו ומתענה? ! על האדם להיות טוב עם עצמו, שירחם על גופו. חכמינו הקדושים מספרים (ויקרא רבה לד, ג): הלל הוזקן בשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמו, אמרו לו תלמידיו: רבי, להיכן אתה הולך? אמר להם: לגמל חסד עם אורח שבתוך ביתי. אמרו לו: כל יום יש לך אורח? אמר להם: והנפש העלובה הזו אין היא אורחת? היום הזה היא כאן ומחר אינה כאן. זה החסד שעושים עם הגוף שלו. הבעל-שם-טוב זי"ע אמר: כשיש חור קטן בגוף, יש חור גדול בנשמה. כשאדם מסגף את עצמו בסגוף קטן, כבר נעשה חולה, וברגע שנעשה חולה, יש לו חור גדול בנשמה, כבר אינו יכול לילך להתפלל במנין ערב ובקר וצהרים, כבר אינו יכול ללמד ולקיים מצוות, שוכב במטה כפגור, חולה וכו', ומדוע? כי לא שמר על גופו.

וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (כתבות ל): הכל בידי שמים חוץ מצנינים פחים, בודאי הכל בהשגחה, אבל כשקר בחוץ, על האדם להשמר ולקחת מעיל ולא לצאת בכבוד קל ולגרם לעצמו חלי, עד שעושה לעצמו מום בגוף, ונעשה חולה בשפעת וכדומה, ואחר-כך יש לו טענות על הקדוש-ברוך-הוא ששוכב שבוע חולה, זה מה שאומרים חכמינו הקדושים: הכל בידי שמים חוץ מצנינים פחים, פי זה תלוי באדם, על האדם לשמר על גופו. פי עליו להיות טוב לעצמו, וזה שאומרים חכמינו הקדושים (מעניית יא): צורבא מרבנן דיתבי בתעניתא ליכול כלבא שירותא [תלמיד חכם שצם יאכלו הפלבים את ארוחתו]; מה זאת אומרת? אלא אם אתה איש רע לעצמך, לבסוף תהיה רע לזולתך.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא עשיר גדול אל המגיד
 ממעזריטש זי"ע, והחל לבכות לפניו ולספר לו את כל העוונות
 שעשה, ובקש: רבי, תנו לי תקון, רבי, תצילו אותי, תאמרו לי כמה
 ימים עלי להתענות, ואילו סגופים לעשות? ענה ואמר לו המגיד
 זי"ע: התקון שלך, שפכל יום בעת שאתה הולך לאכל, תשתה כוס
 יין הכי טוב, ותאכל דגים ובשר המשבח ביותר, לחם סלת וכיו.
 החל העשיר לתמה, כי חשב שהרבי יתן לו צומות רבים לצום,
 ולהתגלגל בשלג, ואומר: רבי, זה לא תקון, אני צריך תקון... ענה
 ואמר לו המגיד זי"ע: אם אתה תאכל בכל יום דגים ובשר
 ולחמניות סלת ויין ועוד מיני מעדנים, אם יבוא עני לפתחך, תתן
 לו לכל הפחות לחם יבש ומים פשוטים, אבל אם אתן לך תקון
 שתצום ויבא אליך עני, תאמר לו: לך אכל אבנים, כי אם עשיר
 כמוני צם, אז עליך לאכל אבנים ולשתת בוץ. רואים מפאן מה
 השלמות של האדם, מה התקון שלך? תהיה טוב לעצמך, אם לא
 תתאכזר לעצמך ממילא תהיה טוב לשני, כי מדת הטוב להיטיב.
 ולכן צריך אדם לקנות לעצמו את מדת הטוב, להיות טוב בעצמו,
 ואז ממילא יוכל להיות טוב לאחרים, ואם הוא טוב לאחרים, אז
 מוריד את השכינה בזה העולם, כי מי זה טוב? הקדוש-ברוך-הוא,
 כמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הנו"ה לכל ורחמיו על כל
 מעשיו". וזו העבודה של צדיק מנהיג אמת, שמכניס טוב בעולם,
 שיעשו אחד חסד עם השני, ויעזרו זה לזה, שזה פתוב אצל משה
 רבנו (שמות ב): "ותרא אותו כי טוב", אומרים חכמינו הקדושים
 (ויקרא רבה, פרשה א, סימן ג): טוביה היה שמו, משה רבנו נוסף על
 שמו משה, היה לו שם נוסף טוביה, שעשה טוב עם כל אחד, זה
 נקרא מנהיג הדור, שהולך לו בחיים לעזור לכל יהודי, לא-כן אם
 האדם הוא איש בליעל איש רע מוציא את עצביו על השני. ולכן
 הקמץ הקטן שיש היום כופרים בעקר רשעים ארורים שספק אם
 הם זרע ישראל, הם אנשים ממרמרים, כמו שכתוב (שמות א כג):
 "ולא יכלו לשתות מים ממרה, כי מרים הם", הינו שהמרירות
 שלהם היא, הם בדכאון, והם נמצאים בכלי התקשרת, ומוציאים

את כל הזבל מפיהם, ומחדירים בעולם, בשומעים דבריהם — מרירות, עצבות ודכאון, עד שמדברים כלפי מעלה, רחמנא לצלן, אם בכלי התקשרת היו אנשים טובים, בעלי חסד, מגלים את הקדוש-ברוך-הוא, ואיך טוב ויפה העולם, ולא היו מסיתים ומדיחים יומם ולילה נגד כל הקדוש לעם ישראל, אז היתה הגאולה. ועל זה עלינו לבקש שבכלי התקשרת יהיו אנשים טובים ולא ממרמרים, מתאבדים וכדומה, אנו צריכים אנשים שיחדירו בעם אמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, עזרה הדינית, טוב וחסד זה לזה, אם אדם שיך לאיזו מפלגה, לאיזו חסידות, לאיזו קבוצה, אם החבורה הזו מסיתים ומדיחים נגד זולתם, תדעו שהכל שקר וכזב, הם רחוקים לגמרי מהקדוש-ברוך-הוא.

וסים מוהרא"ש נ"י: אנו יודעים שהקדוש-ברוך-הוא שלח לנו מתנה בזה העולם את רבנו ו"ל ו"ל, מה הלמוד של רבנו ו"ל, מה החדוש של רבנו ו"ל, עד שרבנו ו"ל אמר (תיי-מוהר"ן, סימן רמז): חדוש פמוני בעולם לא היתה. מה זאת אומרת, היתה הבעל-שם-טוב שהוציא כל-כף הרבה תלמידים, ששים גבורים היו לבעל-שם-טוב, ולכל תלמיד היו עוד הרבה תלמידים, וכך נמשכו שושלות של חסידיות, או מדור קדם: האר"י הקדוש, שהיו לו תלמידים ומהתלמידים יצאו עוד תלמידים, עד שכל אחד למד את חכמת הנסתר כפי דרכו, מה אם פן החדוש של רבנו ו"ל? אלא רבנו ו"ל לוקח את כל עם ישראל ביחד, כל החסידיות ביחד אצל רבנו ו"ל ו"ל זה אחד, כל הלמוד של הבעל-שם-טוב זה אצל רבנו ו"ל אחד, כל הלמוד של כל המקבלים זה אצל רבנו ו"ל אחד, רבנו ו"ל מגלה את הקדוש-ברוך-הוא בגלוי כזה שאין שיך אני חסיד של זה או זה, אלא אני חסיד של הקדוש-ברוך-הוא, מה זה חסידות? המתחסד עם קונו, ומה זה לעשות חסד עם הקדוש-ברוך-הוא? להוריד את השכינה בעולם, לגלות את הטוב, כל יהודי טוב, כל חסידות טובה, כל ליטאי טוב, אין הפרדה בין חסיד ליטאי, אשכנזי ספרדי, דתי חילוני, יש להוציא את כל השמות האלו, כלנו יהודים מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, אנו רוצים רק את הקדוש-ברוך-הוא

והקדוש-ברוך-הוא טוב לכל, ואת הטוב הזה עלינו להחזיר בעצמנו, שנהיה אנשים טובים, יהודים טובים, מה זה יהודי טוב? שאוהב את עצמו, ואם אוהב את עצמו, אז אוהב את אשתו ואת ילדיו, ואם אוהב את אנשי הבית, אז אוהב את השכנים, את אנשי הבית-כנסת ואת כל יהודי, אבל אם שונא את עצמו בתכלית השנאה, אז ממילא שונא את אשתו וילדיו, שכניו, אנשי הבית-כנסת, אם תראו אדם שמדבר שנאה כלפי הזולת, בידוע שהוא אדם ממרמר, שונא את עצמו, ולבסוף מאבד עצמו לדעת, רחמנא לצלן, אבל אדם האוהב את כל עם ישראל, ומקדים בשלום כלם, זו מדרגת הטוב, ועל זה עלינו לעבד הרבה, שנזכה להגיע אל מדת הטוב.

טענות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אדם צריך להשמר מאד, שלא יהיו לו שום טענות על שום בריה בעולם, בדרך כלל יש לבני-אדם טענות על כלם, ואם אינם מקבלים את אשר רוצים, הם מדברים, רחמנא לצלן, רכילות וליצנות זה על זה, והכל בא מחמת חסרון הכרת הטוב, כי אם היה אדם מכיר בטובה ובחסד שעושה עמו הקדוש-ברוך-הוא, לא היו לו טענות על אף אחד, אבל כשהוא כפוי טובה, אז יש לו טענות על השני. אף סוף כל סוף עליו לדעת שלא בא לעולם כדי להשאיר בו, אלא העולם הזה הוא מעבר, ואין האדם יודע מתי יקראו לו בחזרה, הנה יצא מבטן אמו, והנה נכנס בבטן האדמה, כמה יש לו לחיות בזה העולם? אינו יודע, אבל עליו לדעת, שהעולם הזה הוא גשר צר מאד, ואמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן מח): והכלל והעקר שלא להתפחד כלל. ואם כן אסור לאדם שתהיינה לו טענות על השני, כי אף אחד אינו

חַיֵּב לוֹ מְאוּמָה, וּמְכַל שְׂכַל וְכָל שֶׁכֶּן אֲסוּר שְׁתַּהַיֵּינָהּ לוֹ טְעֵנוֹת נֶגְדַּת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּאִלּוּ הוּא יִתְבַּרְךָ חַיֵּב לוֹ דְּבַר זֶה אוֹ אַחֵר. הֲרִי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לוֹ אֶת הַבְּרִיאוֹת, וְעֲלִיו לָתֵן עַל כֶּף תּוֹדָה וְהוֹדָאָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל רֵגַע וְרֵגַע. הִנֵּה יֵלֵךְ וְיִתְבּוֹנֵן בְּבִתְּי-חֹלִים מַה נַּעֲשֶׂה שָׁם, שׁוֹכְבִים חֹלִים, רַחֲמָנָא לְצַלּוּ, בְּכָל מִינֵי מַחֲלוֹת, זֶה חוֹלָה עַל הַלֵּב, זֶה קָבַל סִפְרָת, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, לְזֶה יֵשׁ בְּעֵינֵי בְּכָלִיּוֹת, לֹא עָלִינוּ, וְעוֹד כִּהְנֶה וְכִהְנֶה שְׁלֹא נִדְעַ מִצְרוֹת, הִנֵּה אֲנָשִׁים צְעִירִים נְפֻטְרִים, וְאִם-כֵּן מַה יֵּשׁ לְאָדָם לְהִתְלוֹנֵן וּלְקַבֵּל, וּלְמַלֵּא פִּיּוֹ בְּטְעֵנוֹת, כְּשֶׁבְרוּךְ הַשֵּׁם, הוּא יִתְבַּרְךָ נוֹתֵן לוֹ אֶת הַבְּרִיאוֹת, וְאֲשֶׁתּוֹ בְּרִיאָה וְיִלְדֵיו בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת. אֲסוּר שְׁתַּהַיֵּינָהּ לוֹ טְעֵנוֹת, אֲלֵא עָלִיו לֹמַר (תְּהִלִּים קמ"ה): "צַדִּיק הַנּוֹי" הַבְּכָל דְּרָכָיו וַחֲסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו". וְתַחַת זֹאת, בְּנֵי-אָדָם הֵם שׁוֹטִים, וְיֵשׁ לָהֶם הַרְבֵּה טְעֵנוֹת עָלִיו יִתְבַּרְךָ, בְּשַׁעַה שֶׁהֵיוּ עֲלוּלִים לְהִיּוֹת בְּעֲלֵי חַלָּאִים וּלְשָׁכַב בְּבֵית-חֹלִים, הַחֹלִים הֵיוּ בְּרָצוֹן מִתַּחֲלָפִים אֲתָם. וְלִכֵּן עַל הָאָדָם לְזַכֵּר תְּמִיד כִּי (דְּבָרִים ל"ב, ד'): "הַצּוֹר תָּמִים פְּעֻלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאִין עֲוֹל צַדִּיק וַיִּשֶׁר הוּא".

וּסְפַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁהִיָּה פַעַם בְּאִיזוֹ לְוָיָהּ, וּלְאַחַר מִסַּע הַלְוָיָהּ, כְּשֶׁחֲפְרוּ כְּבַר אֶת הַקְּבָר, וְהִצְרִיכוּ לְהַכְנִיס אֶת גּוֹפַת הַנְּפֻטֵר, הַגִּיעַ לְפֶתַע אָדָם אֶחָד וְהַחֲלַל לְצַעַק וּלְהַשְׁתַּלַּל וְכוּ' וְכוּ', וְאָמְרוּ לוֹ: תִּלָּךְ מִכָּאן תִּכְנֶף-וּמִיָּד, אֵךְ הוּא בְּשֵׁלוֹ צַעַק: זֶה הַקְּבָר שְׁלִי, וְלֹא יָכֹלוּ לְעַצֵּר בְּעַדוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו רֹאשׁ הַחֲבָרָא קְדִישָׁא וְאָמַר לוֹ: בֵּא, תַּעֲשֶׂה חֲלִיפִין עִם הַנְּפֻטֵר, הוּא מוֹכֵן לִילָךְ הַבֵּיתָהּ, וְאַתָּה תִּכְנֶס בְּמִקְוָמוֹ. וְאֵז נַעֲשֶׂה אָדָם זֶה חוֹר פְּסִיד מְרַב פְּחַד, וּבְרַח מִשָּׁם. לְבִסּוּף נִתְגַּלָּה שֶׁהִיָּתָה לוֹ גַּם טְעוֹת, וְזֶה לֹא הָיָה קְבָרוֹ כָּלֵל וְכָלֵל. לְמִדִּים מִכָּאן, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם בְּנֵי-אָדָם שׁוֹטִים, יֵשׁ לָהֶם טְעֵנוֹת עַל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל בְּנֵי-אָדָם, בְּמִקּוֹם שִׁיתְנוּ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַטּוֹב שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ גְּמֻלָּם, וְיִדְעוּ שְׂאֵף אֶחָד אֵינוֹ חַיֵּב לָהֶם כְּלוּם. וְכֵן בַּל תַּהַיֵּינָהּ לְאָדָם טְעֵנוֹת עַל עֲצָמוֹ, לְמָה נּוֹלְדֵתִי בְּמִשְׁפָּחָה זֹו אוֹ אַחֲרֵת, אוֹ מְדוּעַ יֵשׁ לִי עֵבֶר כְּזֶה וְכַדוּמָה, אֲלֵא עָלִיו לְהִיּוֹת אֲסִיר תּוֹדָה לוֹ יִתְבַּרְךָ עַל הַחֲסֵד חֲנֻם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְאִם מְרַגִּיל עֲצָמוֹ לְתַת תּוֹדָה

והודאָה הן להקדוש-ברוך-הוא והן לבני-אדם, ואיננו כפוי טובה, אלא מכיר בטובותיו יתברך, הוא עובר את זה העולם בנקל; אשרי מי שמחדיר בעצמו דבורים אלו.

טמאה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר הטמאה זהו כפירות ואפיקורסות, ועל זה הסמ"ך-מ"ם מתפשט לארכו ולרחבו לטמא את מחות בני-אדם, שיהיו להם קשיות וספקות אחריו יתברך, ומבלבל את דעתם, ושובר אותם ומעקם את לבם, כאלו, רחמנא לישזבן, הכל טבע ומקרה ומזל, וכאלו יש בכח האדם לעשות משהו בלעדיו יתברך, וזה עקר הטמאה שהאדם נטמא, ובעבור זה צריכים להתקרב אל הצדיק האמת, שיטהר אותנו מכל אלו הדעות נפסדות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לא בחנם שאמר רבנו ז"ל על עצמו (חיי-מוהר"ן, סימן שלב): "אני נהר המטהר מכל הכתמים", כי מי שזוכה להתקרב אל רבנו ז"ל, אזי הוא מכבס ורוחץ את נשמתו מכל מיני טמאות וזהמות שהן דעות נפסדות, ומחדיר בו אמונה פשוטה בו יתברך, עד שאדם מתבטל לגמרי לאין סוף ברוך הוא, כי מרב אור ודעת וזיו שכינת עזו יתברך שמאיר בנו רבנו ז"ל, על-ידי-זה אנחנו נטהרים מכל מיני טמאות וזהמות. ולכן אשרי מי שזוכה להיות מקרב אל רבנו ז"ל באמת, שאז יזכה לטהר את עצמו מכל מיני טמאות שהכניס בו הסמ"ך-מ"ם, שהם הכפירות והאפיקורסות, הקשיות והספקות עליו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אכל צריכים לדעת היטב, שכמו שלהטהר מטמאה, צריכים להכניס למקוה ולטבל שם, ועקר טהרת המקוה הוא פשאין על האדם שום חציצה, הינו האדם צריך להפשט

מַעֲצָמוּ אֶת כָּל הַבְּגָדִים, וְנִכְנָס עֲרֹם אֶל תּוֹךְ מִיַּמי הַמְּקוּוֹה, וְרַק אִזּוֹ
 הוּא נִטְהָר, כְּמוֹ-כֵן בַּהֲתַקְרְבוֹת אֶל רַבְּנוֹ ז"ל אָדָם צָרִיף לְהַשְׁלִיף אֶת
 חֻכְמָתוֹ וְשִׁכְלוֹ לְגַמְרֵי, שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֶצְלוֹ שׁוֹם חֻכְמוֹת וְשִׁכְלֵי כָּלל, וְכָל
 זְמַן שֵׁישׁ לוֹ אֵיזָה שִׁכְלֵ עֲצָמֵי, לֹא יִקְבַּל שׁוֹם דְּבַר מֵרַבְּנוֹ ז"ל, כִּי
 זֶה כְּמוֹ חֲצִיצְהָ, כִּי צָרִיף לְהִיּוֹת עֲרֹם לְגַמְרֵי, הֵינּוּ בְּלֵי שׁוֹם שִׁכְלֵ
 וְהַשְׁפָּלוֹת כָּלל, וְרַק כִּף מְקַבְּלִים מֵרַבְּנוֹ ז"ל, וְזוֹכִים לְהִטְהָר. וְזֶה
 מֵה שֶׁאָמְרוּ חֻכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת יז): לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם עֲרֹם
 בְּיִרְאָה; הֵינּוּ בְּיִרְאָת שָׁמַיִם שֶׁמְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק צְרִיכִים לְהִיּוֹת עֲרֹם
 לְגַמְרֵי, בְּלֵי שׁוֹם לְבוּשִׁים וְכִסּוּיִים, הֵינּוּ שֶׁיִּקְבַּל בְּשִׁלְמוֹת אֶת דַּעַת
 הַצַּדִּיק, בְּלֵי שׁוֹם חֻכְמוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת כָּלל, הֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁנִּכְנָסִים לְמִיַּמי
 הַמְּקוּוֹה צְרִיכִים לְהִיּוֹת עֲרֹם בְּלֵי שׁוֹם חֲצִיצְהָ, וְאִזּוֹ נִטְהָרִים מֵהַטְּמָאָה,
 כְּמוֹ-כֵן בַּהֲתַקְרְבוֹת אֶל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת שֶׁהוּא רַבְּנוֹ ז"ל, צְרִיכִים
 לְהַשְׁלִיף מֵעֲצָמוֹ אֶת כָּל מִיַּנִּי חֻכְמוֹת וְדַעוֹת עֲצָמֵי, רַק אִזּוֹ מְקַבְּלִים
 בְּשִׁלְמוֹת אֶת דַּעַת רַבְּנוֹ ז"ל, וְנִטְהָרִים מִכָּל מִיַּנִּי טְמָאָה וְזִהְמָה, שֶׁהֵם
 כְּפִירוֹת וְאִפִּיקוּרְסוֹת.

טבע

בְּבֵית-הַסֵּפֶר לְבָנוֹת, שֶׁהָקִים מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאֵלוֹהוּ הַמּוֹרוֹת,
 הָאֵם כְּדַאי לְלַמֵּד עִם הַתְּלַמִּידוֹת מִקְצוֹעַ 'טבע', שֶׁתּוֹבְעִים עַל כֵּן
 כְּלַמּוּד חוֹבָה, עֲנֶה וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכָּל דְּבַר יְכוּלִים לְלַמֵּד
 בְּקִדּוּשָׁה, כִּי סוּף כָּל סוּף גַּם 'הַטְּבַע' גִּימְטְרִיָּה 'אַלְקִים', כִּי הוּא
 יִתְבָּרַךְ הַתְּלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַטְּבַע, כִּי הַטְּבַע הוּא לְבוּשׁ לְגִבֵּי הָאֵין סוּף
 בְּרוּךְ הוּא, כִּי מֵה רוּאָה אָדָם? רַק טְבַע, דּוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר,
 אֲבָל בְּאֵמֶת זֶה הַכָּל לְבוּשׁ לְאַלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, לְדַגְמָא לַמוּד גִּיאוֹגְרַפִּיָּה חָשׁוּב מְאֹד, אָדָם
 יִקַּח אֶת הַגְּלוּבוּס וְיִלְמַד עַל בְּרִיאַת הָעוֹלָם, אִיף כְּבִיכּוֹל הַקְּדוּשׁ-

ברוך-הוא ברא את כל העולם, ואיך נראה עולמו של המקום ברוך הוא, ומתחילים מארץ ישראל, זאת הארץ שהנחיל לנו הקדוש-ברוך-הוא, וכמאמרם ו"ל (במדבר ובה, פרשה כג): בחר הקדוש-ברוך-הוא את ישראל מכל אמות העולם, ובחר את הארץ מכל הארצות שבעולם, אמר הקדוש-ברוך-הוא: אתן את הארץ שבחרתי לעם שבחרתי. ולומדים עם התלמידות את כל ההסטוריה של ארץ ישראל מאברהם אבינו, שאמר לו הבורא יתברך (בראשית יב): "לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", וכן בהמשך עד כבישת הארץ על-ידי יהושע, שלחם עם ל"א מלכים, וכן כל ההיסטוריה של ארץ ישראל וכיצד שיכת לעם ישראל על-פי דברי חכמינו הקדושים, וכן להרחיב על הפרת ארץ ישראל בפרטיות, הינו הצפון שהוא הגליל, והדרום שהוא באר שבע ומרכז הארץ וטבעיה, וכן כל מדינה ומדינה מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, ללמד את טבעי המקום, כגון: ההרים הגבוהים בשנין, ומדוע הם מלאי שלג, כי יוצאים מאויר העולם, ושם אין השמש מגעת להמיסם או במדינות אחרות היכן שמוג האויר משתנה, כשאצלנו קיץ שם חרף, וכשאצלנו חרף שם קיץ, וכן פרטי פרטים של כל מדינה ומדינה, האקלים, הצמחיה, האוכלוסיה וכו', אשר מזה יכולים ללמד אמונה ברורה ומזככת, כי סוף כל סוף זה העולם של הקדוש-ברוך-הוא, ויצוריו יתברך, ואל נא נשפח גם ממדינות אחרות באירופה: אנגליה, צרפת, איטליה, ספרד, יון וטורקיה, ולספר בהן את כל ההיסטוריה, מה שסבל עם ישראל מגויים רשעים אלו, ומכל שכן מהמדינה המקללת גרמניה, שזו מדינת עמלק, שהכחידו את שלישי עם ישראל במיתות משנות ואכזריות, ולהרחיב את הדבור על יסוד דבורו של התנא רבי שמעון בר יוחאי, שאמר (ספרי בהעלותך ט, י): הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב (מוכא ברש"י — וישלח לג, ד).

והמשיך מוהרא"ש נ"י, שלמדים מכאן, שיכולים ללמד טבע העולם עם הגאוגרפיה וההיסטוריה ביחד, פה קר, פה חם, פה לח, פה יבש, פה שלגים ופה רוחות, הצמחיה באזורים אלו אינה

שיחות-מוהרא"ש

קלה

כבאלו, סוג האוכלוסיה שונה ממקום למקום, העסוק ומקורות הפרנסה אינם זהים, וכל הלמוד נסוב תחת החוט המקשר של אמונה טהורה, והשגחה פרטית, ואיך כל מה שנעשה בעולם הכל בשביל ישראל העם הנבחר, הרי אנו רואים, שגם למוד הטבע יכולים לנצלם בקדשה ובגלוי אלקות.

והמליץ מוהרא"ש נ"י מאד למורות, שתלמדנה דיקא את הלמוד הזה, ואמר שהוא נחוץ מאד לדעת היכן כל חלק מחלקי העולם, כדי שנוכל לראות את גדלתו ותברך.

וכן אמר מוהרא"ש נ"י, שטוב להזכיר את כל הצדיקים שהיו גרים במדינות השונות, שהן מדינות מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, כגון: באוקריינה שם חי הבעל-שם-טוב זי"ע עם כל התלמידים ותלמידי התלמידים, ויכולים לפרט על כל עירה ועירה, ולהרחיב את הדבור על קורותיה, וכן בצרפת חי רש"י הקדוש ורב בעלי התוספות, וכדומה בכל מדינה ומדינה כל הצדיקים שחיו בה, ואין זו סתירה ידיעת הטבע והגאוגרפיה וההיסטוריה אל היהדות, אדרבה זה מוסיף לאמונה, בזה שרואים את יפיה של בריאת הטבע שהטביע הקדוש-ברוך-הוא בעולם, כי בכל חלק מחלקי העולם יש דוממים שונים, כגון: הרים וגבעות, ימים ונחלים, וכל מיני צמחים ובעלי חיים שונים, וכן טפוסי אנשים למיניהם, אשר זה שונה ממדינה למדינה, ומחלק לחלק ברחבי העולם, וכפי שמכניסים עצמם בזה, כן מתחזקת יותר האמונה, ומתחדד השכל והדעת.

וסים מוהרא"ש נ"י, שאם מקשרים כל דבר גשמי אל רוחני, וכל טבע אל ההשגחה, אז אין לפחד ללמד שום למוד חיצוני, כי אלו החכמות יכולים לנצל מאד בקדשה, ועודד את המורות שתלמדנה זאת עם התלמידות, כי סוף כל סוף לנשים אסור ללמד משנה וגמרא, אזי לכל הפחות שתלמדנה את טבע העולם והגאוגרפיה של צורת כדור הארץ, וההיסטוריה ותולדות עם ישראל. וכן הדבר לגבי למוד חשבון, שגם-כן חשוב עד מאד, כי ביהדות כל דבר קשור בחשבון, בששה ימים ברא הקדוש-ברוך-

הוא את העולם וביום השביעי שבת, ארבעים ותשעה ימים לספירת העמר, קדוש החדש כפי מהלך הלכנה, חשבון ימי טהרה וכדומה, פשרוצים להפריש חלה, צריכים לידע בדיוק את חשוב המשקל וכמות הקמח, וכדומה כל דבר ביהדות קשור בחשבון, ואי אפשר לחיות בלי חשבון, ולכן מאד מאד חשוב לכת ישראל לדעת חשבון, ואיננו סותר את האמונה, אלא מחזק ומעודד ומקשר את האדם אליו יתברך.

ועודד מאד מוהרא"ש נ"י את המורות שתלמדנה למודים אלו עם הבנות, כי רוצה מאד שתהיינה ברמה הנאותה, ומלבד זאת עוררם גם על שאר חלקי הלמודים, שמאד מאד נחוץ וחיוני בעבורן לדעת.

טעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאין זו בושה לומר: "עשיתי טעות", כי אנו מוצאים אצל תנאים ואמוראים, שהתבטאו בזו הלשון: "דברים שאמרתי לפניכם [אתמול] טעות הן בידי" (שבת סג: ערובין טז: חלין נו. ועוד); כי זה עקר גדלתו של בר ישראל, שאם הוא טועה ושגה, הרי הוא מודה על טעותו, ולהפך כשאדם מחזיק עצמו שאיננו טועה אף פעם, יש לדעת שהוא או שוטה, או בעל גאווה, או שניהם ביחד, כי רק חסידים שוטים חושבים שהרבי איננו יכול לטעות. ובאמת רבנו ז"ל גלה לנו, שאפלו הצדיק הגדול ביותר יכול לשגות ולטעות, אבל גדלתו של הצדיק, שמודה בטעותו. ומהטעות למדים הלאה, וכעין שאמרו חכמינו הקדושים (גטין מג.) על פסוק (ישעיה ג): "והמכשלה הזאת תחת ידיך" — אין אדם עומד על דברי תורה, אלא אם כן נכשל בהן; הינו מהכשלונות יכולים ללמד הרבה, מטעיות העבר יכולים ללמד על העתיד.

שיחות מוהרא"ש

קלז

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרַבְנוּ ו"ל בַּעֲצָמוּ אָמַר: בְּאֵם הֵייתִי יוֹדֵעַ
בִּימֵי נְעוּרַי מַה גָּדַל הָעֲנִיָּן שֶׁל תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת, וּמַה פּוֹעֲלִים אֲצֵל
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל-יְדֵי כָּל תְּפִלָּה וְתַפְּלָה, לֹא הֵייתִי מְסַגֵּף אֶת
גּוּפִי כָּל-כֶּף הַרְבֵּה בַּתְּעֲנִיּוֹת וּבְסִגּוּפִים, הָרִי שְׁגַם רַבְנוּ ו"ל הַחֲזִיק
שֶׁעָשָׂה טְעוֹת שֶׁהִתְעַנָּה כָּל-כֶּף הַרְבֵּה תְּעֲנִיּוֹת, וְסִגֵּף עֲצָמוּ בְּכָל-כֶּף
הַרְבֵּה סִגּוּפִים וְכַדוּמָה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שְׁגַם לִפְנֵי יַתְּבַרֵךְ צְרִיכִים לְבוֹא וְלוֹמַר:
"עֲשִׂיתִי טְעוֹת", שְׁזָה עֵקֶר יְסוּד הַתְּשׁוּבָה, שְׂאָדָם מוֹדָה וּמְתוּדָה עַל
טְעוּתָיו, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (מְשָׁלִי כח, יג): "וּמוֹדָה וְעֹזֵב יִרְחָם", שְׂאָדָם
מוֹדָה עַל הַטְּעוּת שֶׁעָשָׂה בְּחַיִּים, כִּי זֶה סוּד הַתְּשׁוּבָה, כִּי הַחֲטָא
שֶׁחָטָא וְעָבַר עַל רְצוֹנוֹ יַתְּבַרֵךְ זֹהִי טְעוֹת שֶׁטָּעָה, הֵינּוּ לֹא עָשָׂה זֹאת
בְּמִזִּיד, אֲלֹא שָׁכַח אוֹ טָעָה, וְנִמְצָא שֶׁחָטָא בְּשִׁגְגָה, וְעַתָּה בָּא אֵלָיו
יַתְּבַרֵךְ, וְחֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה. וְעֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּשׁוּבָה עַל-יְדֵי וְדוּי דְּבָרִים,
שָׂבָא וְאוֹמַר לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, וְהִרַע
בְּעִינַי עֲשִׂיתִי, הֵינּוּ טְעִיתִי וְשִׁגַּגְתִּי.

וְסִיִּם מוהרא"ש נ"י: הָרִי אָנוּ לְמַדִּים מִכָּל זֶה, שְׂאִין זֹו בּוֹשָׁה
לוֹמַר: טְעִיתִי, בּוֹשָׁה גְדוֹלָה יוֹתֵר הִיא לֹא לְהוֹדוֹת עַל הָאָמֶת.

יחוד

מוהרא"ש נ"י אָמַר: חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הִזְהִירוּ מְאֹד עַל עוֹן שֶׁל
יְחוּד (עֲבוּדָה זָרָה לו:); הֵינּוּ אָסוּר לְאָדָם לְהִתְיַחַד עִם אִשָּׁה לְבַד,
וְלֹאִשָּׁה אָסוּר לְהִתְיַחַד עִם גָּבֵר לְבַד, וְעַל זֶה צְרִיכִים לְהִזְהַר וּלְהִשְׁמַר
עַד מְאֹד, כִּי עוֹן זֶה חֲמוּר מְאֹד, לֹא לְהִשְׁאֵר בְּבֵית לְבַד עִם גָּבֵר, אוֹ
גָּבֵר שְׁלֹא יִשְׂאֵר לְבַד עִם אִשָּׁה, וְאֵל לְבִנְי-אָדָם לְזֻלָּזַל בְּזָה וּלְהַקְּל
בוּ, כִּי גְדוֹלָה מְאֹד חֲמַרְתְּ הָאָסוּר בְּעִינַי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אסור לבנות להסתובב לבד ללא פקוח, ואסור להן להתיחד עם גבר. וכן להפוך, אסור לבנים להתיחד ולהיות לבד עם בנות, כי גדל חמרת העון אין לתאר, ולא יאבה הקדוש-ברוך-הוא סלח על זאת. וזה צריכים לחנך הן את הבנים והן את הבנות, לבל יותרו לבד באפן של יחוד.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר היה צדיק קדוש רבנו יעקב מליסא ו"ל, שחבר את הפרוש על "חשן המשפט" — "נתיבות המשפט", בתו היתה אלמנה. פעם אחת נסעה עם בתה לעיר לקנות בגדים ותכשיטים בעבור החתנה, ונסעו לבד עם גוי, שהיה הפעל עגלה, באמצע הדרך, נטה הגוי ונכנס בעמק היער, והביאן לאיזה בית מזנח ועזוב, ושם ישבו גויים שכורים, והגוי אמר לחבריו: "הנה הבאתי לכם שתי נשים עשירות", ושמחו השכורים, ונטלו את כל כסףן ושמוהו על השלחן, וקשרו את האם ובתה בידיהן וברגליהן, ורצו לשחטן, אבל בין כך היה ריב בין הגויים, מחמת שלא ידעו כיצד להתחלק בכסף, והתנפחו ביניהם, כי כל אחד רצה חלק גדול יותר, ושתי הנשים היו מנחות על הרצפה קשורות, ורעדו מרב פחד ובכו והתחננו שניחחו להן, והגויים לא שתו לבם, ואמרו להן, שתכף ומיד יהרגום, והמשיכו במריבתם.

בפתע פתאום נעצרה עגלה עם סוסים בסמוך לשם, ויצא ממנה קצין עם נשק, ותכף פשראו הגויים את הקצין, ברחו ונסו על נפשם, והותרו את הכסף על השלחן, והלך הקצין, והתיר את קשרי העבותות של הנשים, והשיב להן את כסףן, ואמר להן: "באו לעגלתי, ואחזירכן לביתכן". וכן היה — שהחזירן לביתן, והיו בהלם ממה שעבר עליהן. אבל הודו לה' שנצלו וכסףן החזרו.

בלילה ראתה האלמנה בחלום את אביה "בעל הנתיבות", ואמר לה: "היתה לי עבודה קשה להצילכם, מדוע? פי עברתן על אסור יחוד, נסעתן לבד עם גוי. עליתי בשמים וראיתי שנגזרה עליכן מיתה, ובקשתי והתחננתי ולא רצו לומר, עליתי למדרגה עליונה יותר ושם בכיתי, וגם לא רצו למחל לכן, אזי עליתי להיכל

גבוה יותר, ושם התחננתי שאני נותן במתנה את כל החדושים שלי שחדשתי בתורה, העקר שיצילו את בתי ונכדתי, וזה הקצין היה אליהו הנביא ששלחוהו מהשמים כדי להצילכן.

וסים מוהרא"ש: רואים מכאן, עד כמה חמור העניין של יחוד; אסור לאף אשה לנסע לבד עם גבר, אסור לאף בת להסתובב לבד בלי פקוח, וצריכים להשמר בזה מכל משמר.

והבהיר מוהרא"ש נ"י באותו נושא את הספור בספורי-מעשיות, מעשה י', מברגיר ועני, אשר רואים שהגזלן תפס את הבת קיסר ונצל את הדלת, ונטל שק והכניסה לתוך השק וברח עמה, ועבר עליה מה שעבר. נשאלת השאלה: הגזלן — ידוע שזה הסמ"ך-מ"ם, הבת קיסר — ידוע שזו הנשמה, איך תפס הסמ"ך-מ"ם את הנשמה? איך הצליח הגזלן לתפס את הבת קיסר? אלא היא לא נזקקה מאסור יחוד, כי כך כתוב בספור, שנכנסה לבד בחדר אתו, אזי כבר עברה על אסור יחוד, וכזה הרגע היה יכול לקחתה ולברח אתה, וזה היה ענשה. ועל-כן על כל יהודי לדעת, שהסמ"ך-מ"ם מחכה שייעבר על אסור יחוד, ואחר-כך יתפשנו בשקו ויברח אתו.

וסים מוהרא"ש נ"י: על-כן צריכים להזהר מאד מאד בעון זה, גבר זר אסור לו להיות בבית עם אשה זרה וכן להפוך, הן בנים והן בנות צריכים להשמר בזה מאד מאד, ולא יתלוו עם אנשים שאינם מכירים, כי זו סכנת נפשות ופקוח נפש ממש, ואל תקלו בדבר זה, כי היום יש כל מיני מסממים ומשחתים, הממתינים לתפס בשק איזו בת ההולכת לבדה, או איזה בן ההולך לבדו. ויש להזהיר את הבנים והבנות, שאף פעם לא יסעו בטרמפ עם מאן דהו, אסור היום לסמך על אף אחד. וגדול העון מנשא והביא לקלקולים רבים. ובזכות זו שהן הבנים והן הבנות, הן האנשים והן הנשים ישמרו עצמם מאסור יחוד, על-ידי-זה יצילם הקדוש-ברוך-הוא מכל רע.

יום הַלְדָּת

מוהרא"ש נ"י אָמר: בַּט"ו בְּשַׁבָּט שְׁנַת תַּק"מ הֵיחָדָשׁ יוֹם הַלְדָּת
 שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ו"ל, מוֹהֲרַנְ"ת ו"ל כָּל שָׁנָה עֲשֵׂה סְעֻדָּה לְכַבוֹד יוֹם
 הַהַלְדָּת שְׁלוֹ. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל חֲסִידִים, אֵין עוֹשִׂים יוֹם הַלְדָּת, כִּי כָּךְ
 אוֹמֵר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ (קֹהֶלֶת ז, א): "טוֹב יוֹם הַמָּוֶת מִיּוֹם הַיְלָדוּ", וְלִכְּנֹן
 נוֹהֲגִים הַחֲסִידִים לַעֲשׂוֹת הִילּוּלָא רַק בְּיוֹם פְּטִירַת הַצַּדִּיק, אֲךָ אֵין
 עוֹשִׂים יוֹם הַלְדָּת שֶׁל צַדִּיק, מִפְּנֵי הַפְּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ.
 וּמִמְשִׁיל עַל זֶה הַמְדָּרָשׁ (קֹהֶלֶת רַבָּה, פְּרָשָׁה ז', סִימָן א') מְשָׁל: כְּשִׁיּוֹצֵאת
 מִהַנֶּמֶל אֲנִיָּה עֲמוּסָה בְּסַחֲרָה, וּמִפְּלִיגָה לְמַדִּינָה רְחוֹקָה מְאֹד, אֲךָ
 אֶחָד אֵינוֹ שֹׁמֵחַ, כִּי אֵין יוֹדְעִים מַה יִּקְרָה עִמָּה בְּמִשְׁאַה, אוֹלֵי תִּטְבַּע,
 אוֹ יִתְפַּסּוּהָ גִזְלָנִים שׁוֹדְדֵי יָם וַיִּקְחוּ אֶת כָּלָם בְּשִׁבִי, אִזּוּ בְּשַׁעַה
 שֶׁאֲנִיָּה עוֹזֶבֶת אֶת הַנֶּמֶל לְהֵבִיא סַחֲרָה לְמַדִּינָה רְחוֹקָה, אֵין שֹׁמְחִים,
 אֲלֵא חוֹשְׁשִׁים. אֲכַל בּוֹ בְּרָגַע שֶׁהָאֲנִיָּה מַגִּיעָה אֶל מְקוֹם יַעֲוֹדָה, אֶל
 הַמַּדִּינָה שֶׁאֲלֶיהָ נִסְעָה, אִזּוֹ מִתְחִילִים לְתַקַּע בְּחֻצוֹצְרוֹת וּשְׁמַחִים
 וּמְרִימִים דְּגָלִים, וְעוֹרְכִים תְּהִלּוּכָה גְדוּלָה, עַל שֶׁהִגִּיעָה אֲנִיָּה גְדוּלָה
 עִם הַרְבֵּה סַחֲרָה, וְהַשְׂמֵחָה גְדוּלָה מְאֹד.

מִסִּים הַמְדָּרָשׁ: כְּשֶׁהַתֵּינוֹק נוֹלָד אֲךָ אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיךָ הַתֵּינוֹק
 הַזֶּה יִגְדֵל, וּמַה יַעֲשֶׂה, אִם אֵינוֹ גָּדֵל בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, רְחֻמָּנָא
 לְצֻלָּן, אִזּוֹ יְכוּל לְגַדֵּל לְרוּצַת, לְגַנְבַּ, לְמִשְׁחַת, וּמִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיוּ
 מַעֲשָׂיו כָּל יְמֵי חַיָּו, עַלּוּל לְהִמְרִיד אֶת כָּל הָעוֹלָם, רְחֻמָּנָא לְצֻלָּן,
 נִגְדַּת הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁרְאִינוּ שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים אֲרוּרִים, שֶׁלֹּא דִּי
 שִׁחְטָאוּ בְּעֶצְמָם אֲלֵא הִחֲטִיאוּ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וְכֵן יְכוּל לְהִיּוֹת לְהַפְּךָ
 — שֶׁהַתֵּינוֹק הַזֶּה יִגְדֵל וַיִּהְיֶה צַדִּיק גְּדוּל, יִלְמַד תְּרַבֵּה תּוֹרָה וַיִּקְיֵם
 מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וַיִּזְכֶּה אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּמִצְוֹת, וַיִּמְלֵא כָּל
 הָעוֹלָם כְּלוּ עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם-כֵּן אֵין יוֹדְעִים מַה יִּהְיֶה עִם הַתֵּינוֹק
 בְּשַׁעַה שְׁנוּלָד, זֶהוּ סוּד שְׁלִכְן אֵין עוֹשִׂים יוֹם הַלְדָּת, אֲכַל כְּשֶׁאָדָם
 נִפְטָר מִזֶּה הָעוֹלָם אִזּוֹ רוֹאִים מַה עֲשֵׂה, אוֹי וְאָבוֹי אִם הִיָּה כָּל יְמֵי
 חַיָּו רָשָׁע מְרָשָׁע שִׁחְטָא וְהִחֲטִיא אֶת הַרְבִּים, אוֹי לוֹ לְאָדָם שֶׁכָּל
 יְמֵי חַיָּו הִיָּה אִישׁ רַע וּכְבִּלְעֵל וְעֲשֵׂה רַק רְשָׁעוֹת לְשֵׁם רְשָׁעוֹת,

וכשנפטר כלם שמחים שנתפטר מהרשע מרשע הזה, ושמו נשאר לשמחה לדורי דורות, ולבסוף שוכחים לגמרי שרשע כזה היה בעולם, לא-כן צדיק, שמיי קטנותו כבר עשה את רצונו יתברך, מימי קטנותו קים את המצוות בשמחה ועשה טוב לבני-אדם, ועשה חסד עם השני, והאיר את כל העולם כלו עם אלקותו יתברך, וקרוב בני-אדם להקדוש-ברוך-הוא, ולמד תורה ולמד תורה, ופרסם תורה, וקרוב אלפי אלפים אנשים אליו יתברך, כשנפטר מזה העולם כלם יודעים צדקתו, ושמו נשאר לדורי דורות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה אנו רואים, שאבות העולם: אברהם, יצחק ויעקב, משה רבנו, אהרן הכהן, השבטים הקדושים, כל הנביאים, כל התנאים, כל האמוראים כל הגאונים, כל הפעלים מקבלים והתלמידי חכמים וכל הצדיקים נשאר שמם אתנו עד היום, והותרו לנו ספרים כל אחד כפי דרכו שברר וגלה תורה בעולם, לזאת עושים יום הילולא לכבוד הצדיק, כשהצדיק נפטר מן העולם והשאר כל-כך הרבה ספרים, כל-כך הרבה תורות, וכל-כך הרבה טוב וחסד וצדקות שעשה בזה העולם, אם-כן יום הולדת אין עושים פי אין יודעים מה יהיה אתו; כי אנו רואים בחוש, הנה אדם יכול להיות צדיק, ולבסוף, השם ישמר, באים ליצינים ומורידים אותו מהקדשה על-ידי הליצנות, ומרחקים אותו מהקדוש-ברוך-הוא, או שמחזיק מעמד כל ימי חייו, ונשאר צדיק גדול, וכשמגיע יום האחרון ויוצא מזה העולם, אז החסידים עושים יום הילולא בכל שנה ביום הסתלקותו, שהיה כזה צדיק בזה העולם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: מתי כן עושים יום הולדת? צדיק קדוש שהוא זכה וזכה את הרבים, זכה את כל העולם כלו עוד בחיים חיותו, לצדיק כזה כן עושים יום הולדת, כי בחיים חיותו של הצדיק הזה כבר רואים מה פעל בזה העולם, הגם שלכל צדיק וצדיק אין עושים יום הולדת, כי עדין אין יודעים, ראו הרבה צדיקים, שלבסוף נהפכו והמרידו את כל העולם כלו, כי כל זמן שאדם חי אינו בטוח בעצמו, היו אנשים עובדי השם ולמדו הרבה

תורה וקיומו מצוות, ולבסוף נתחברו אל ריקים ופוחזים וקלים ונתהפכו לגמרי, רחמנא לצלן, אז ממילא, סתם צדיקים אינם יכולים לעשות יום ה'לדת, מה שאין כן צדיק גדול שזכה וזכה את הרבים, ומלא את כל העולם כלו עם אלקות, סובל סבל נורא בחיים חיותו, שכל אחד דבר עליו, וכל אחד לכלך את שמו, ואף-על-פי-כן החזיק מעמד, צדיק כזה כן יכול לעשות יום ה'לדת, מאחר שמדברים עליו כל-כף ושוכרים אותו, ואף-על-פי-כן מחזיק מעמד ואינו נשבר, זה עקר גדלותו.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, מוהרנ"ת ז"ל עשה בכל ט"ו בשבט סעדת יום ה'לדת, מדוע? כי מוהרנ"ת ז"ל ידע את גדלותו של רבנו ז"ל, וכמו שהעיד רבנו ז"ל עליו, שרק הוא מבין אותו, ולפני שהתקרב אמר רבנו ז"ל לבתו אדל: הנה הולך להתקרב אלי אברך, שמעוים אפלו דבור אחד שאדבר לא ישכח, את הכל ירשם. ואז התקרב מוהרנ"ת ז"ל, והוא כתב את כל תורות רבנו ז"ל, עד שאמר עליו רבנו ז"ל, שאם לא מוהרנ"ת ז"ל לא היה נשאר ממנו אפלו דף אחד כתב יד. ובכלל לא היו יודעים מרבנו ז"ל אם לא מוהרנ"ת ז"ל, ומוהרנ"ת ז"ל השיג בגדלת רבנו ז"ל, וכתב את כל התורות והשיחות והספורים של רבנו ז"ל, ועברה עליו הרבה מאד מחלקת, שכלם דברו עליו וחלקו עליו, והוא החזיק מעמד, ואפלו שהכניסוהו בבית-סהר פעמים, רחמנא לצלן, שמסרוהו המוסרים הרשעים הארורים, ואף-על-פי-כן לא נשבר, אלא המשיך לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל בעולם, ודיקא על ידו נתגלה רבנו ז"ל בעולם, לכן מוהרנ"ת ז"ל יכול היה לעשות יום ה'לדת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כלל זה תקחו בינכם, מאד מאד קל לטל כבוד, מי אינו מוכן לקבל כבוד? כשנותנים לאדם כבוד, הוא מלא שמחה, ירוץ כל היום וכל הלילה לתפס כבוד, בזה לא נמדד האדם, אפלו עגלון או סנדלר או חיט אוהבים כבוד, ורצים בעבור קצת כבוד, אין בזה העולם אדם שאינו אוהב כבוד, והתבטא פעם רבנו ז"ל, שאפלו נפטר, אם היה יכול לקום להסתכל מי מלוה אותו

וכמה אנשים נמצאים בהלונותו, הנה מאד שמח בראותו קהל רב, כל-כף אוהב אדם כבוד, אפלו אחר שמסתלק, הוא מעננן מאד שיהיו הרבה אנשים בלונותו, ואם-כן כבוד מאד קל לקחת, והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: אני רוצה לראות אם יתחילו לחלק עליך, וידברו עליך כל דבר אסור, ויוציאו עליך כל מיני שמות רעים, ויגדו וירחקו אותך, ואף אחד לא ירצה לדבר אתך, ואפלו התלמידים שהקמת ידברו עליך ויבעטו בך, וכן בני משפחתך וכל העולם יעשה ממך צחוק — ותחזיק מעמד, זו נקראת גדלות, כשמנסים את האדם ועוברים עליו כל מיני בזיונות ושפיכות דמים והשפלות, ואף-על-פי-כן הוא מחזיק מעמד, זו גדלותו של האדם. וזה הנה מוהרנ"ת ז"ל, בודדים מאד בעולם יכולים לעמד בזה, כי בפרוש גלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קפא): כשמתקשרים על האדם כמה אנשים, יכולים להפילו, מכל שכן כשמתקשרים עליו הרבה אנשים שיכולים להפילו, מכל שכן וכל שכן כשמתחברים הרבה מאד אנשים וחולקים עליו יכולים להפילו, אלא אם-כן האדם הזה גדול מכלם, שאין יכולים להפילו. אם יש אדם שיש עליו כל-כף הרבה מחלקת ומתרפים ומגדפים ומבזים אותו, ובכל זאת הוא מחזיק מעמד, זו גדלותו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו היתה גדלת מוהרנ"ת ז"ל, שלא התפעל מאף אחד, ולכן הוא יכול היה לעשות בכל ט"ו בשבט יום ההלדת. ועלינו מאד מאד לשמח בט"ו בשבט עם המתנה שנתן לנו הקדוש-ברוך-הוא, שהוריד לנו נשמה כזו כמוהרנ"ת ז"ל, כי אם לא מוהרנ"ת ז"ל, לא היינו יודעים מרבנו ז"ל, וזאת עלינו לזכור מאד, ואל תחשבו שבחיים חיותו של מוהרנ"ת ז"ל הוא לקק דבש, אלא היו לו צרות צרורות, ולא רק מבחוץ אלא גם מבפנים — מאנשי שלומנו, היתה עליו מחלקת רבה מאד, והיתה תקופה שלא היו עמו כי אם חמשה אנשים, והחזיק מעמד, כדאי אם-כן בט"ו בשבט להזכיר גם את מוהרנ"ת ז"ל ולדבר מגדלתו, וכעת שעושים סעדת ט"ו בשבט יש לכונן גם על יום ההלדת של מוהרנ"ת ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר צריכים לזכר היטב את השמות האלו, וכדאי לשננם ולהיות בקיאים בהם: אביו של מוהרנ"ת ז"ל: ר' נפתלי הרץ, אמו של מוהרנ"ת ז"ל: חיה לאניע. זוגתו: אסתר שיינדל. מוהרנ"ת ז"ל בתחלה שכל את ילדיו, כל בן או בת שנולדו לו, תכף-ומיד נפטר, כשהתקרב אל רבנו ז"ל ספר לו שכבר כמה שנים שנשא ועדין אין לו ילדים, וכל בן ובת שנולדים, תכף-ומיד נפטרים. אמר לו רבנו ז"ל: על זה אתה צריך לתת לי פדיון. והיות שמוהרנ"ת ז"ל היה בן בית אצל רבנו ז"ל, ראה שאין לו כסאות, אזי אמר שרוצה להביא לרבנו ז"ל ששה כסאות, וכן עשה. ואז נולדו למוהרנ"ת ז"ל ששה ילדים, הבכור: ר' שכנא, השני: ר' יצחק, השלישית היתה בת: חנה צירל, הרביעי: ר' דוד צבי, ואחר-כך נפטרה אשתו, אזי התחתן עוד פעם עם אשה אלמנה, ושמה דישעל, שהיו לה שני ילדים: ר' שמואל שמעלקא, ובת אחת: חיה. והיו לו עוד שני ילדים ממנה: ר' נחמן, ור' יוסף יונה. נמצא, שהיו למוהרנ"ת ז"ל ששה ילדים, ושני ילדים חורגים (והתחרט כל ימיו, למה לא עשה לרבנו ז"ל יותר כסאות, ואז אולי היו לו יותר ילדים). ומוהרנ"ת ז"ל סבל צרות רבות בחייו, נסוהו מהשמים בכל מיני נסיונות קשים ומרים, מכל בן היו לו צרות צרורות ואף-על-פי-כן החזיק מעמד, וגלה ופרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם במסירות נפש הכי גדולה.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: הנה הקדוש-ברוך-הוא עזר לנו, שזכינו להתקרב אל רבנו ז"ל דיקא על-ידי מוהרנ"ת ז"ל כי מוהרנ"ת כתב את כל ספרי רבנו ז"ל: "לקוטי-מוהר"ן", "ספר המדות", "ספרי-מעשיות", "תיי-מוהר"ן", "שיחות-הר"ן", "לקוטי-עצות", "קצור-לקוטי-מוהר"ן", "שבחי-הר"ן", ואם לא הוא לא היו לנו כל הספרים הללו, אחר-כך כתב את ספריו: "לקוטי-תפלות", "לקוטי-הלכות", ושאר ספרים, אז בכל ט"ו בשבט עלינו לדבר הרבה ממוהרנ"ת ז"ל ומשבחיו.

יציאת מצרים

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר פֶּסַח הוּא זְמַן שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בְּמִצְרַיִם הָיָה שֶׁעָבַד גְּדוֹל שְׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְשַׁעְבְּדִים לַפְרַעָה בְּמִצְרַיִם. וְעָבְדוּ קָשָׁה מְאֹד בַּחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבַעֲבוּדָה קָשָׁה בַשָּׂדֶה. חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטו:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חָיָב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; מֵה שִׁיךְ אֶצְלָנוּ הַיּוֹם גְּלוּת מִצְרַיִם וַיְצִיאַת מִצְרַיִם, עַד כְּדֵי כִּךָ שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים הוֹסִיפוּ וְאָמְרוּ: שְׁבָכֵל יוֹם יוֹם צְרִיכִים לְזַכֵּר כְּאִלוֹ אָנוּ הַיּוֹם מְשַׁעְבְּדִים לַפְרַעָה בְּמִצְרַיִם, וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִמִּצְרַיִם (הַגְּדָה שֶׁל פֶּסַח). אִיךָ יִתְכַּן דְּבַר כְּזֶה, הֲרִי אֵינָנוּ בְּמִצְרַיִם? אֵלָּא מִסְבִּיר הָאָר"י הַקְדוּשׁ, מֵה זֶה פְּרַעָה שֶׁשֶׁעָבַד אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּת? פְּרַעָה אוֹתִיּוֹת פְּה־רַע, אִם אָדָם מְרַגֵּיל אֶת פִּיּוֹ לְדַבֵּר רַק טוֹב, אֲזִי יֵשׁ לוֹ טוֹב, הֵיכָן שֶׁהוֹלֵךְ הוּא מְדַבֵּר רַק טוֹב, הַמְּקוֹם טוֹב לוֹ, הַחֲכָרָה טוֹבָה לוֹ, הַשְּׂכָנִים טוֹבִים בְּעִבּוּרוֹ, וְאֲזִי יֵשׁ לוֹ רַק טוֹב. אַךְ, חֵס וְשְׁלוֹם, כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַק רַע: הַמְּקוֹם אֵינּוּ טוֹב, הַחֲכָרִים אֵינָם טוֹבִים, הַמְּלַמֵּד אוֹ הַמּוֹרֶה אֵינָם רְאוּיִים לְחַנּוּךְ, תָּמִיד מְדַבֵּר רַע, אֲזִי הַכֹּל הוֹלֵךְ לוֹ רַע. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (מְשִׁלֵי יח, כא): "מִנּוֹת וַחֲיִים בְּיַד לְשׁוֹן". שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא (עֲרִכִין טו:): וְכִי יֵשׁ יָד לְלְשׁוֹן? אֵלָּא לּוֹמַר לָךְ, מֵה יָד מְמִיתָה, אַף לְשׁוֹן מְמִיתָה. הַיָּנוּ בְּנִנֹּת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהַמְּנֹת וְהַחֲיִים תְּלוּיִים רַק בְּלְשׁוֹן. וְכִמוֹ שֶׁיָּד יְכוּלָה לְהַמִּית, אַף לְשׁוֹן יְכוּלָה לְהַמִּית. וְלֵאמֹתוֹ שֶׁל דְּבַר, לְשׁוֹן יְכוּלָה לְהַמִּית רְחוּק יוֹתֵר מֵהַיָּד, כִּי עַד כַּמָּה יָד יְכוּלָה לְהַמִּית? יֵשׁ בְּכַתְּהָ לְהַשְׁלִיךְ חֵץ, לִירוֹת כְּדוֹר עַד טֶנֶחַ מְסָיִם, אֲבָל הַדְּבוּר יְכוּל לְלַכֵּת מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ. כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע וּמְכַל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמוֹצִיא שֵׁם רַע, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, לְמָה יְכוּל לְהַבִּיא, דְּבָעֵי — חֲיִים בְּלִישְׁנֵיהָ, אִם אָדָם רוֹצֶה יֵשׁ לוֹ חֲיִים בְּלְשׁוֹן, דְּלֵא כְּעֵי — מְנֹת בְּלִישְׁנֵיהָ, אִם אֵינּוּ רוֹצֶה יֵשׁ לוֹ מְנֹת בְּלְשׁוֹן. וְזֶה הִיְתָה גְלוּת מִצְרַיִם, צֶרֶת הַפְּה־רַע, וְזֶה יֵשׁ לָנוּ גַם הַיּוֹם.

וְהַמְּשִׁיךְ מוהרא"ש נ"י וְאָמַר: כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע, כְּשֶׁיִּלְד אוֹ

יִלְדָה מְדַבְּרִים רַע, וּמְסִיתִים אֶת חֲבֵרֵיהֶם, הֵם מְסַפְּנִים יוֹתֵר מֵאָדָם
הָאוֹחֵז בְּאֶקְדָח אוֹ בְּסַפִּין, כִּי מְסַפֵּין יְכוּלִים עֲדִין לְהִשְׁמֵר, כְּשֵׁרוֹאִים
אִיזָה מְטַרְף רֵץ עִם סַפִּין בְּיָדוֹ, אוֹ אֶחָד יֵצֵא מִדַּעְתּוֹ וּמִתְחִיל לִירוֹת
בְּאֲנָשִׁים, בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ תִכְרַף וּמִיָּד, אֲבָל כְּשֵׁישׁ לְאָדָם פֶּה מְלַכְלֵךְ,
וּמְסִית וּמְדִיחַ אַחֲרֵיהֶם, מִמֶּנּוּ אֵי אֶפְשֵׁר לְהִתְחַבֵּא, כִּי אֵין רוֹאִים בְּגִלּוֹי
אֶת הַחֲצִים שִׁיּוֹרָה, כֹּל הַסֵּתָתוֹ הִיא מְסוּיֹת וּסְמוּיָה, וּבְמִסּוּהָ שֶׁל
יְדִידוֹת מְטַפְטֵף אֶת רַעַל דַּעְוֹתָיו וְהַשְׁקֵפוֹתָיו הַנְּלוֹזוֹת, עַד שֶׁעוֹלָה
בְּיָדוֹ לְהַכְשִׁיל אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְכִמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
(עֵין שְׁמוֹת רַבָּה א, י): מָה עָשָׂה פְּרַעֲהָ, עַל-יְדֵי מָה הִסִּית אֶת יִשְׂרָאֵל?
נָטַל לְבַנְּהָ, תָּלָה אוֹתָהּ בְּצַנְאוֹרוֹ, וְאָמַר: רְאוּ, גַם אֲנִי עוֹבֵד וְנוֹשֵׂא
לְבָנִים, אֲזִי כָל עַם יִשְׂרָאֵל מְלַבֵּד שֶׁבֶט לְוֵי חֲקִיּוּהוּ, בְּאֶמְרָם: אִם
הַמֶּלֶךְ נוֹשֵׂא לְבָנִים, גַּם אֲנִי נַעֲשֶׂה כְּמֵהוּ. וְאֵט אֵט הִתְחַמַּק פְּרַעֲהָ
מִהַעֲבוּדָהּ, עַד שֶׁהִבִּיא נּוֹגְשִׁים וְשׁוֹטְרִים וְהֵם כָּכָר דִּכְאוּ וְצִעְרוּ אֶת
עַם יִשְׂרָאֵל. לֹא-כֵן שֶׁבֶט לְוֵי, שֶׁהָיוּ בְּרֵי דַעַת מִחֻמַּת שֶׁהָיוּ מְקַרְבִּים
לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ — הַצַּדִּיק שֶׁבְּדוֹר, הֵם לֹא רָצוּ כָּלָל וְכָלָל לְהִתְקַרֵּב אֶל
הַמְּצָרִים, לֹא רָצוּ שׁוּם שִׁיכוֹת עִמָּהֶם, כִּי הִבִּינוּ שֶׁזֶּוּ קִלְפָה קָשָׁה עַד
מָאֵד, וְטוֹמְנִים לָהֶם פֶּה פֹחַ. וְלָכֵן נּוֹתֵר שֶׁבֶט לְוֵי טְהוֹר.

וְאָמַר מוֹהְרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר כָּל אֱלוֹ הַהוֹלְכִים עִם הַצַּדִּיק
נִשְׂאָרִים טְהוֹרִים, אִךְ אֱלוֹ שֶׁנַּעֲדָר שְׁכֵלָם וּבְנָקַל לְפִתּוֹתָם הֵם הוֹלְכִים
עִם פְּרַעֲהָ, וְלִבְסוּף טוֹבְעִים בָּיָם. כְּשֶׁהִתְלַמִּידִים מְדַבְּרִים רַע עַל
הַמְּקוֹם, רַע עַל בֵּית-סֵפֶר אוֹ עַל הַחֲדָר, רַע עַל הַמְּלַמֵּד אוֹ הַמּוֹרָה,
צָרִיכִים לִידַע שֶׁזֶהוּ פְּרַעֲהָ — פְּהַר־רַע, וַיֵּשׁ לְהִשְׁמֵר מֵהֶם עַד מָאֵד
שֶׁלֹּא יִסִּיתוּ אֶת זּוֹלָתָם לַעֲזוֹב אֶת הַמְּקוֹם, אֶת הַיְהִדּוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן,
כְּשִׁילֵד מְסִית אַחֲרֵיהֶם לַעֲבֹרוֹת, זֶהוּ פְּהַר־רַע, וַיֵּשׁ לְבוֹרַח מִמֶּנּוּ כְּמוֹ
מֵאֵשׁ שׁוֹרְפָת, וְלֹא — נוֹפְלִים לָיִם שֶׁל צָרוֹת, אֲשֶׁר בּוֹ טְבָעוּ
הַמְּצָרִים.

וְלִזְאוֹת, הַתְּרִיעַ מוֹהְרַא"ש נ"י וְאָמַר: עֵתָה בְּכֹל יוֹם נְיוֹם
בְּעַמְדָנוּ לְפָנֵי הַגָּאֻלָּה, עֲלִינוּ לְהַזְכִּיר עֲצֻמָנוּ בְּכֹל יוֹם נְיוֹם אֶת יְצִיאַת
מִצְרַיִם. כִּי בְּכֹל יוֹם נְיוֹם יֵשׁ פְּרַעֲהָ — פְּהַר־רַע, יֵלֵד אוֹ יִלְדָה, שְׂכָנִים

המסיתים ומדיחים נגד הקדוש-ברוך-הוא, נגד הצדיק, נגד המקום שגרים בו, כאלו איננו טוב, כנגד בית-ספר שלומדים בו, כפיכול איננו מצלח, ובמקום אחר טוב יותר וכדומה, אל לאדם להגרר אחר דעות פרעה, עצות בעלי פה-רע, המסיתים בדבורי הבל ורוח, בשעה שאנו עבדים להקדוש-ברוך-הוא ולא לפרעה. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (קדושין כב): מדוע כשאדם מוכר עצמו לעבד, אומרת התורה שיש לקחתו אל המזוזה ולרצע את אָנוּ דוקא, מדוע אין רוצעים איבר אחר? אלא אָנוּ זו ששמעה בהר סיני "כי לי בני ישראל עבדים" (ויקרא כה, נה), הינו עבדיו יתברך, ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו — לכן תרצע. ואם-כן, סים מוהרא"ש נ"י, המסית ומדיח את זולתו, צריכים לדעת שהוא פרעה, ויש להשמר ממנו מאד מאד, לא להתקרב לד' אמותיו, ולא להפנע תחתיו, כי הוא מספן בתכלית הספנה, ואנו רק עבדיו יתברך.

ואומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין עח): אַרְס נַחַש בֵּין שְׁנַיִם הוּא עוֹמֵד. דָּרְכוּ שֶׁל הַנַּחֵשׁ לְשַׁלַּח אֶת לְשׁוֹנוֹ, וּמִחַפֵּשׁ קָרְבָּן לְהַשְׁלִיךְ בּוֹ אֲרִסוֹ. וְשָׂאֵלוּ לַנַּחֵשׁ (תענית ת): מָה הַנְּאָה יֵשׁ לָךְ? הִינּוּ כִּי כָל חַיָּה לֹא תִטְרֹף אֶת הָאָדָם אֲלָא אִם הִיא רַעֲבָה, אִךְ הַנַּחֵשׁ אֵינוֹ נוֹשֵׁף מִחַמַּת רַעֲבוֹן, רַק נוֹגֵעַ עִם לְשׁוֹנוֹ בַּבֶּשֶׂר, וְדוֹקֵר בּוֹ כְּחֹד הַמַּחַט, וּמְכַנֵּס אֶת אֲרִסוֹ. שְׂאֵלוֹהוּ אִם-כֵּן: כָּל חַיָּה יֵשׁ לָהּ הַנְּאָה בְּזֵה שְׁלוֹכֶדֶת טְרֵפָה, כִּי עַל מְנַת לְהַשְׁבִּית רַעֲבוֹנָהּ, טְרֵפָה אָדָם. אִךְ מָה הַנְּאָה יֵשׁ לָךְ הַנַּחֵשׁ, בְּהַשְׁלִיכְךָ אֲרִס בְּאָדָם? וְעֵנָה הַנַּחֵשׁ: וְלִי אֲתָם שׂוֹאֵלִים? שְׂאֵלוֹ לְבַעַל הַלְשׁוֹן, לְמַדְבַּר לְשׁוֹן-הָרַע, לְזֵה שֵׁישׁ לוֹ פַּה-רַע, מָה הַנְּאָה יֵשׁ לוֹ בְּדַבְּרוֹי? ! לְזֹאת, פָּנָה מוֹהֲרָא"ש נ"י לְיַלְדֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ הַיְקָרִים, וְאָמַר: עֲלֵיכֶם לְשַׁמֵּר עֲצַמְכֶם מְאֹד — הֵן הַבְּנִים וְהֵן הַבְּנוֹת, שְׁלֹא יִתְקַרֵב אֲלֵיכֶם אֵיזָה נַחֵשׁ, אֵיזָה פְּרַעַה עִם פִּי הָרַע, וִירְצָה לְהַסִּיתְכֶם נֶגֶד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, נֶגֶד הַצַּדִּיק, נֶגֶד הַמְּקוֹם, נֶגֶד בֵּית-סֵפֶר, נֶגֶד הַתְּלִמּוּד תּוֹרָה. עֲלֵיכֶם לְדַעַת שְׁזֵהוּ פְּרַעַה, וְהוּא מֶלֶךְ מְצָרִים. מְצָרִים — מֵיֵצֵר יָם, הֵמַח שְׁלוֹ בְּצַמְצוּם, בְּקִטְנוּת. כִּי פִּי שֶׁל אָדָם יְכוֹל לְהַגִּיעַ לְגְרוּעַ בְּיוֹתֵר — כְּשֵׁאָדָם אֵינוֹ שׁוֹמְרוֹ כְּדָבְעֵי — זֶה מְצַד אֶחָד, וּמֵאֵיֶדֶךָ גִּיסָא תְּפָה הוּא הַצְּנוּר

היכול להמשיך לאדם את כל ההשפעות בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי, ברכות, פרק ב', הלכה א'): אין דור שאין בו ליצנים. מה היו ליצני הדור עושים? היו הולכים תחת חלונותיו של דוד וקוראים: דוד, אימתי בית ה' נלך? ואמר דוד אף-על-פי שרצו להכעיסני, אבל "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך". הקדוש-ברוך-הוא אמר לדוד אתה לא תבנה לי את בית-המקדש כי אם בנך. ובכן בימי דוד המלך, היו ליצנים שעשו ממנו ליצנות. הנתן להבין את זאת?! אלא כדברי הירושלמי: אין דור שלא יהיו בו ליצנים, וכן בימי דוד באו הליצנים, ואמרו: דוד, מתי יבנה בית-המקדש? ורמזו לו בזה, שרוצים שימות, כי הקדוש-ברוך-הוא אמר שלא הוא יבנה את בית ה' אלא בנו. וזה נקרא שהיו בעלי פה-רע, אשר מסכן עצרת מונים מתרב או מאקדח, כי מהם יכולים להשמר, אבל מפה-רע אי אפשר להשמר, כי הלה מדבר במתיקות ובערמומיות, באפן שאין מבחינים בארס הטמון בדבורו. ודוד המלך אמר: למרות שאני יודע שפונתם לצערני, אבל אני שמח שהם רוצים לילך לבית ה'. כל זאת היה בימי דוד המלך.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: על אחת כמה וכמה בדורנו שיש ליצנים, העושים ליצנות מהצדיק, ליצנות מיבנאל, מבית-הספר, מהתלמוד תורה, אשר זה פה-רע. ולכן אם רוצים להצליח בחיים, יש להשמר מאד מאד, מצד אחד מהחולנים — חילונים. כי מי שאינו שומר שבת הוא חולה — חולה נפש, מי שאינו מניח תפלין או אינו אוכל בשרות הוא חולני. כי הקדוש-ברוך-הוא נותן לאדם אזנים לשמע, פה לדבר, עינים לראות, אף לנשום, רגלים וידיים להתנועע, הקדוש-ברוך-הוא נותן לאדם את החיים בכל עת ורגע, ומבקש שנשמר שבת, נאכל מאכלים פשרים, נניח תפלין וכו', ואדם מזלזל במצוות, אזי הוא חולה נפש, ולכן עלינו להשמר מהם מאד, ולא להתקרב אליהם כלל ועקר. אף אחד אינו חפץ להכנס לבית משגעים, בית חולי נפש, כי עלול להדבק מהם. אף אחד אינו

רוצה להתחבר למשגע, כי עלול להשתגע גם-כן, ולכן מי שחולני — חילוני, הוא חולה נפש, פי הקדוש-ברוך-הוא נותן לך את החיים, אז פיצד אתה מזלזל בו?! ולכן בל יהיה לנו עסק אתם, ואני מבקש מאד, התריע מוהרא"ש נ"י, מכל בן ובת שיתרחקו מהם בתכלית הרחוק, אחרת אין לכם חלק ונחלה אתנו ביחד. כי כמו שלא יעלה בדעת אף אחד לשחק עם נחש, כך לא ישחק אף אחד עם חילוני, שיכניס בו ארס נגד הקדוש-ברוך-הוא, נגד הצדיק, נגד המקום הקדוש. וזו נקראת יציאת מצרים בכל יום, שבכל יום ויום כשפא אלינו אחד ומדבר רע, יש לברח ממנו כמטחני קשת, ולצאת ולהתרחק מהמצרים הזה.

ומאיך גיסא, המשיך מוהרא"ש נ"י, יש להשמר פי כמה וכמה מבעל הפה-רע הבא מבפנים, אשר זו הצרה הגדולה ביותר — כשהמסית בא מתוך התלמוד תורה או בית-הספר, כי מחילוני קל יותר להשמר, אף מי שמתחזה לדתי, אין שמים על לב להזהר ממנו, ולכן הסכנה גדולה עד מאד. אם ילד בחדר מדבר נגד הקדוש-ברוך-הוא, נגד התורה, נגד המלמד, נגד הצדיק, יש לדעת שזהו נחש ארסי, וכן לגבי ילדה בבית-ספר המסיתה נגד כל הקדוש לעם ישראל, יש לדעת שהיא נחש, ויש להזהר מהם עד מאד. ואם המסיתים הללו לא ישובו בתשובה — יקבלו את ענשם, ענשים חמורים, קשים ומרים ישנם בעולם, אף אחד אינו יכול לתאר עד כמה אנו צריכים אותו יתברך בכל שעה ובכל רגע ודקה, הגם שבנקל מאד להסית את הזולת, אבל אוי לו לבעל הפה-רע הזה, כי הוא יתברך ישלם לו כגמולו, אם לא ישוב מדרך הרעה.

הנה יעידו כאן כל הבחורים, ספר מוהרא"ש נ"י, את אשר ראוי עיניהם, אב לארבעה-עשר ילדים, אשר שבוע לפני שחתן את בנו, קבל לפתע דם לב ואבד את ההפירה. אדם שהיה בריא וחזק, לפתע פתאם אבד הפירות, ושוכב שבועים בבית-חולים, רחמנא לצלן, והצרכו לערוך את החתונה בלעדיו וכו' וכו', והאב מחבר לכל מיני מכונות בטפול נמרץ, והשם ישמר, לפני ימים מספר עשו חור

בגרונו כדי לתברו למכונה נוספת, אולי היא תעורר אותו, רחמנא לצלן, אילו ענשים קשים ומרים ישנם, ואיך יש זמן לדבר מאחרים? לנבל את הפה?! להסית ולהדיח?! כשבכל הארץ, בכל העולם יש סובלי חלאים, ה' ישלח לכלם רפואה שלמה. אך זה תלוי באדם, אם ישמר על פיו, ויתרחק מחולנים — חילונים, ולא יהיה לו שום עסק אתם, יתרחק מחברים רעים המסיתים ומדיחים את זולתם, אזי יהיה לו טוב. וזו נקראת יציאת מצרים.

ועל זה עלינו לעבד הרבה, לתקן את הפה-רע, שלא יהיה לנו פה-רע, אלא פה טוב — תמיד תהיה לנו מלה טובה לדבר עם כלם: "איזה יום טוב נתן לנו הקדוש-ברוך-הוא, איזו תורה נפלאה, אילו מצוות יפות". לבנות יש מצוות צניעות ומדות טובות ושאר מצוות, ולבנים יש, ברוך השם, מצוות למוד תורה ומדות טובות ושאר מצוות, ולכלם יש עוד מצנה אחת חשובה מאד — לדבר להקדוש-ברוך-הוא, עם הפה הזה אנו יכולים לבקש אותו יתברך כל צרכינו, ולספר לו כל אשר עובר עלינו. ומוכא בירושלמי (ברכות א, ב): אמר רבי שמעון בר יוחאי, אם הייתי על הר סיני, הייתי מבקש מהשם יתברך שיברא לאדם שני פיות, אחד שעוסק בו בתורה ובאחד עושה לו כל צרכיו; הינו הייתי פועל שיהיו לאדם שני פיות, בפה אחד הייתי מבקש את צרכי הגשמיים, ובפה שני מדבר להקדוש-ברוך-הוא ומשתמש לרוחניות, אבל תקף סים ואמר: מה עם פה אחד אנו מדברים ליצנות, רכילות ושאר דבורים אסורים, מכל שפן בשני פיות איך היינו מדברים רע, חס ושלום. ולכן, סים מוהרא"ש נ"י, בפה הזה שיש לנו, נתגבר לדבר אליו יתברך, ונרבה בתהלים, ונבקש שלא יאנה לנו כל רע, אז הקדוש-ברוך-הוא ישמרנו. ואם היה האדם יודע מה תפלה פועלת, לא היה מפסיק להתפלל, כי אף אחד אינו יודע מה יקרה עמו ומה ילד יום. הנה לפני שנתים, באה ליבנאל משפחה מבני-ברק, ואחד הילדים רכב על אופנים לכוון הכפר, ושם נדרס למות על-ידי משאית גדולה, השם ישמר ויציל. מי מאתנו בטוח שלו לא יקרה דבר כזה?!

לזאת, תזר ואמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לשמר מאד בטרם נדבר רע נגד הקדוש-ברוך-הוא, נגד הצדיק, נגד המלמד או המורה, נגד בית-הספר או התלמוד תורה. יש לחשב פעמים אם לא נקבל ענש על זה. לזאת עלינו להתחזק מאד באמונה פשוטה בו יתברך, ולידע שהנה אנו מכינים עצמנו לגאלה, הינו שיוצאים משליטת פרעה, והולכים עם משה רבנו, שהוא הצדיק המגלה את הקדוש-ברוך-הוא, ואין זכות גדולה יותר לאדם מזו שמכיר אותו יתברך, ולכן למה יהא אדם שוטה וילך אחר ההבל, עליו להכניס דבורים אלו היטב בלבו, ואזי יגיע לפסח — פה-סח, פה המדבר אליו יתברך, שזה כנגד פרעה — פה-רע. ומי שחטא, ישוב בתשובה, ובקריאת שמע שעל המטה יאמר: רבנו של עולם, חטאתי, עויתי פשעתי, פזאת וכזאת עשיתי... ואומר האר"י הקדוש, אם אדם מתודה יום יום לפני שנתו, אינו זז משם עד שמוחלים לו. ולכן ראוי לו לאדם לפקח עיניו ולראות לאיזה אשר יכול להגיע — לחזק יהודים, לעזר לנזקקים, אשר זו המצוה הכי גדולה, ובפרט קדם הפסח, הבנים יכולים לעזר לאביהם, והבנות תעזרנה לאמהותיהן לנקות את הבית מתמץ, וצריך להזהר מדבורים אסורים, מראיות אסורות, ויכולים לחיות חיי אשר ועשר, כי אין עוד עשירות גדולה מזו שאדם מכיר בהקדוש-ברוך-הוא ומקים את המצוות, ולהפך, חס ושלום, אין עוד אדם מספן ממי שמחלל שבת, ואוכל טרפות ונבלות, בשר שפנים, גמלים וחמורים, רחמנא לצלן, עד כדי כך נפלו אנשים שאוכלים נקניק טרפה, וכל מיני שרצים ורמשים. והם רוצים להראות לנו את דרך האמת?! עלינו לברח מהם, כי חולי נפש הם, וכי עלינו לקנא בהם?! במה?! שחורשים וזורעים בשבת, נוסעים בשבת, השם ישמר ויציל?! אוי להם ואוי לנפשם, עלינו לקנא בצדיקי אמת קדושים וטהורים, אשר נמצאים בכל דור ודור, וכך אחד מאתנו יכול להיות צדיק, אם רק ירצה יכול להעפיל לפסגות גבוהות ולהיות צדיק גדול עד מאד, ולהפך — חס ושלום, יכול להיות רשע גמור. הנה בדור הזה הזה לנו ה"תזון איש" וצ"ל,

ה"בבא סאלי" זצ"ל ועוד ועוד, אשר מה שרצו פֿעלו אצלו יתברך, והם גם-כן היו אנשים כִּמְנו, אלא שהיו פקחים, וברחו אל הקדוש-ברוך-הוא, אל התורה. וכן יש הרבה צדקניות הזוכות להן ומזכות את אחרים. אשרי הזוכה להתקרב לצדיק האמת, שהוא יפקח את עיניו לשוב אליו יתברך, ויורה לו להתרחק מנאששים ארסיים שכל מגמתם להסית ולהדיח גִּדְוֹ יתברך, ואז יצליח דרכו תמיד.

יום טוב

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קלה): סגלה להנצל מגדלות — לכבוד את הימים טובים, ולקבל יום טוב בשמחה ובהרחבת הלב. והסבירו מוהרא"ש נ"י: מה זה יום טוב ומה זה שבת? שבת זה קביעא וקיא, הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם בששה ימים, וביום השביעי שבת וינפש, ואין שיף לו לאדם להחליף את יום השבת, ואף אחד אינו יכול לגעת בזה. על שבת כתוב (שמות לא, יד): "מחלליה מות יומת", כי אז נתגלה עצם האלקות, שביום הזה הקדוש-ברוך-הוא "שבת וינפש" (שם, פסוק יז), הינו נח לפי השגת דעתנו, אף שלמעלה אין שיף דבר כזה יגיעה וטרחה, מנוחה ונפש, אבל כדי לשבר את אזנינו, יש משג כזה שששה ימים ברא הקדוש-ברוך-הוא את העולם ובשבת שבת וינפש.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, הנה הקדוש-ברוך-הוא ממלא כל עלמין וסובב ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל אלקות ואלקות זה הכל, אלא כפי הספירות שהקדוש-ברוך-הוא התלבש בהם שהם: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, שהם הששה ימים שבהם ברא הקדוש-ברוך-הוא עולמו, ויום השביעי

זו המלכות — הספירה השביעית. ולכן שבת נקראת שבת מלכתא, שבת היא בת זוגן של ישראל (בראשית רבה יא, ט), כשאדם זוכה ובכל יום ניום הוא משתוקק לשבת, שאלו המזמורים שאנו אומרים בכל יום: היום יום ראשון בשבת, שבו היו הלויים אומרים על הדוכן בבית-המקדש, היום יום שני בשבת, וכו', וסופרים כך ששה ימים, ומזכירים את השבת, שאנו משתוקקים אליה בכל יום: "הא, הא מתי יהיה שבת, מתי נזכה להגיע לשבת?!" אם יש לאדם השתוקקות כזו בששה ימים, אז מרגיש ענג אחר לגמרי, באה שבת באה מנותה וזוכים לגלוי שכינה והתגלות כזו, שאדם רוקד ושמת ומשתוקק אל הקדוש-ברוך-הוא, ואינו יודע מה לעשות בשביל הקדוש-ברוך-הוא, עד שגם הגוף נהנה מיום השבת, פי יש לנו שלש סעודות: בשבת בלילה, בשבת בבקר, ובשבת אחר הצהרים, סעדת הלילה נקראת: תקל תפוחין, בבקר — עתיקא קדישין, וסעדה שלישית — זעיר אנפין. ולומדים את זאת מהפסוק (שמות טז, כה): "אכלוהו 'היום' כי שבת 'היום', 'היום' לא תמצאוהו בשדה"; כתוב בפסוק אחד שלש פעמים היום, למדים מכאן תכמינו הקדושים (שבת קיז:), שבשבת צריכים לאכל שלש סעודות, אז גם הגוף נהנה, מכל שכן שהנשמה נהנית ביום השבת (ען ביצה טז:). ולכן אם אדם מקדים ובששה ימים מכין עצמו לשבת, אזי באה שבת, ומרגיש נעם והשתוקקות כזו להקדוש-ברוך-הוא, שאין יכולים להסביר לבני-אדם, רק הצדיקים זוכים להתבטל לגמרי אליו יתברך, אשר זה שקראו תלמידי רבי שמעון בר יוחאי לרבים (והר ח"ג סא:): אנת הוא שבת דכולי יומא, שבשבת מרגישים קדשה כזו, שנמשכת אחר-כך על כל יום ניום. אבל זה תלוי כפי שאדם מכין עצמו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: שבת אין יכולים להחליף, אסור לתללה, ומחלליה מות יומת. מיתה יש בה שתי בתינות, מיתה אחת היא שאדם מסתובב בזה העולם, ואף שהוא חי בגופו, עם כל זאת הוא כמאמרם ז"ל (ברכות יח:): "רשעים בתייהם קרויים מתים". הינו רואים בני-אדם מסתובבים בזה העולם ממרמרים ושרויים בעצבות,

וְחוֹשְׁבִים מַחְשְׁבוֹת אֵיךְ לְהִתְאַבֵּד, מְקַלְלִים אֶת יוֹם לִידָתָם, חַיִּיהֶם מְרִים מִמּוֹת, וְאֵינָם יוֹדְעִים מִמָּה זֶה בָּא, הוֹלְכִים לְפָסִיכִיאֲטָרִים וּמְקַבְּלִים כְּדוּרִים נֶגֶד דִּיפְרָסָה, עֲצָבָנוּת, אֲבָל זֶה טְלָאי עַל גַּבֵּי טְלָאי וְאֵינוֹ עוֹזֵר. אֲבָל הִתְנָא אוֹמֵר (אָבוֹת ד): "עַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה חַי", לֹא יוֹעִיל לְךָ דְבָר, אֲף אִם תִּנְסֶה לְהַרְגַּ עֲצָמְךָ, חָס וְשְׁלוֹם, אִם נִגְזַר עָלֶיךָ שְׁתַּחֲיָה, לֹא יַעֲלֶה בְיָדְךָ לְקַצֵּר יָמֶיךָ, מִקְסִימוּם תִּהְיֶה לְהִיּוֹת בְּעַל מוֹם, הִיּוֹת שֶׁהִזְקַתָּ לְעֲצָמְךָ וְכוּ', וְכָל הָעֲצוֹת וְהַתְּחַבּוּלוֹת שֶׁאָדָם מְנַסֶּה לְהַרְגַּ עֲצָמוֹ עַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה חַי, אֲף "רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵחַיִּים", שֶׁהוֹלְכִים מִמְרָמְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְחָשִׁים אֶת הַגִּיהֵנוּם בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲף מֵאֵין בָּא דְבָר זֶה שֶׁהֵם כָּל-כָּף מִמְרָמְרִים עַד שְׂמַחְכִּים לְיוֹם מוֹתָם, וְצוֹעְקִים שְׂאִינָם רוֹצִים לְחַיּוֹת וְכוּ'? מַחֲמַת שְׁחַלְלוּ שַׁבָּת, "וּמַחֲלֵלָה מוֹת יוֹמֵת", אָדָם מְקַבֵּל כָּל מֵינֵי עֲנָשִׁים, שְׁכַל-כָּף מְדַכְדְּךָ בְּחַיּוֹ וְהוֹלֵךְ בְּדַפְאוֹן, וְתַמִּיד חוֹשֵׁב הַלּוּאֵי וְאֵצָא כְּבוֹר מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׁזֶה עֲנָשׁוֹ מַחֲמַת חִלוּל שַׁבָּת, זֶה עֲנָשׁ אֶחָד, זֶה בְּחִינָה אַחַת שֶׁל מֵיטָה. וְאַחֲרֵי-כֵן בָּא עֲנָשׁ שְׁנִי, שֶׁהֵשֵׁם יִשְׁמַר, מֵת בְּתַאֲנֵת דְרָכִים שְׁזוֹ סְקִילָה, אוֹ נִשְׂרָף, אוֹ נִחְנַק אוֹ נִהַרְג וְכוּ', אֶחָד מֵאַרְבַּע מֵיטוֹת בֵּית דִּין, וְזוֹ בְּחִינָה שְׁנִיָּה שֶׁל מֵיטָה.

וְלִזְאוֹת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֵין כְּדָבָר הַזֶּה שֶׁאָדָם יִכּוֹל לְהִתְחַמֵּק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ. הָאָדָם הוּא נִשְׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוֹרִידוֹ לְזֶה הָעוֹלָם וְהַלְבִּישׁ אֶת הַנְּשָׁמָה בְּגוּף הַגִּשְׁמִי, אִם יֵשׁ לוֹ שְׁכָל וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, אִזּוֹ מְרַגֵּשׁ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲבָל אִם אֵין לוֹ שְׁכָל, וְאֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ, מְקַבֵּל אֶת הָעֲנָשׁ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, מִצַּד אֶחָד מֵרֵ לֹא מִמּוֹת פֶּה בְּעוֹלָם וּמִסְתַּוָּבב בְּמִרְיוֹת וּבִיאוּשׁ, וּמִצַּד שְׁנֵי מְקַבֵּל אֶת עֲנָשׁוֹ בְּפַעַל מִמֶּשׁ. זֶה לְגַבֵּי שַׁבָּת, שְׁנִקְרָאתָ קְבִיעָא וְקִימָא (עֵין פְּסָחִים קה), וְלִכֵּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אֲפִלוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה כְּדוֹר אָנוּשׁ, אֲבָל אִם זוֹכֶה וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ (שַׁבָּת קיח); כִּי מִי שֶׁשׁוֹמֵר שַׁבָּת וְשֹׂמֵחַ בְּשַׁבָּת, וְנִזְהָר לֹא לֶאֱכַל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וְרוֹקֵד כָּל הַשַּׁבָּת, שְׁבָרוּךְ הַשֵּׁם זוֹכֶה לְשִׁמְרָה, זוֹכֶה שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל עֲוֹנוֹתָיו, וְזֶה קְבִיעָא וְקִימָא, שְׂאֵין

אדם יכול לשנות זאת, כי השבת היא המלכות, ועל-ידי שמירת שבת זוכה לכל הישועות, שיהיה לו שלום-בית, או זוג הגון וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהו יום טוב? יום טוב הוא זכר ליציאת מצרים, כל השלשה חגים שיש לנו: פסח, שבועות וסוכות, הם זכר ליציאת מצרים, בפסח הוציא הקדוש-ברוך-הוא את ישראל ממצרים, שלח את משה רבנו שהוא הצדיק האמת, למצרים, שיוציא את ישראל, ועם ישראל יצא מעל המצרים ונעשה עם המאמין באל אחד בהקדוש-ברוך-הוא, הוריד מעצמו את על מלכות בשר ודם, וקבל עליו על מלכותו יתברך. מהי תכלית יציאת מצרים? קבלת התורה, לצאת ממצרים ולילך להר סיני ולקבל את התורה, שזה חג השבועות, ואחר-כך מגיע חג הסוכות, ומהו? זכר לענני הכבוד, כשהקדוש-ברוך-הוא הוציא את ישראל ממצרים, סבבם עם ענני הכבוד, שבעה עננים, ארבעה בארבע רוחות: מזרח, מערב, צפון, דרום, ענן אחד למטה שישר דרכם ושומר שלא יבואו נחשים ועקרבים ושאר מזיקים, וענן למעלה שישמרם מהרוחות, השמש והגשמים והקר, וענן לפניהם להורות להם הדרך. ביום הנה זה עמוד ענן, ובליילה הנה זה עמוד אש שהאיר להם, וזהו חג הסוכות, שהוא גם-כן זכר ליציאת מצרים, שהקדוש-ברוך-הוא הוליכנו בדרך לעלות לארץ ישראל. נמצא, ששלשת הרגלים: פסח, שבועות וסוכות, הכל תכלית אחת, פסח וסוכות: זכר ליציאת מצרים, שאז הוציאנו הקדוש-ברוך-הוא ממצרים, שבועות לתכלית קבלת התורה. ושואל המדרש (עין במדבר ובה א, ז): מדוע נתן לנו הקדוש-ברוך-הוא את התורה במדבר ולא בארץ ישראל, שהרי תכלית יציאת מצרים הייתה להפגס לארץ ישראל? אלא ארץ ישראל נחלקה לשבטים, כל אחד קבל חלקו בארץ ישראל, אם הקדוש-ברוך-הוא היה נותן את התורה אצל חלק של שבט אחד, אזי השבט היה אומר ששייכת התורה לו בלבד, אם היה הקדוש-ברוך-הוא נותן את התורה ביבנאל למשל, שהוא חלק נפתלי, היה אומר נפתלי שהתורה שייכת אליו, אם היה הקדוש-ברוך-הוא נותן את התורה בסביבות ירושלים שזהו חלק יהודה או בחלק אחר השיך לבנימין,

היו אומרים יהודה או בנימין שהתורה שיכת להם וכו'. ולכן נתנה הקדוש-ברוך-הוא במדבר, המדבר הוא הפקר, אף אחד אינו יכול לומר, שהתורה שיכת רק לו, אלא התורה שיכת לכלל נשמות ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהי התורה? דמורה ומגלה מה דהוי סתום מניה (זהר מצורע), התורה מגלה מה שהיה נעלם ונסתר מהאדם, בלי תורה אנו פלום, הנה אמות העולם, הם עם הדומה לחמור (נדה יז). אומרים חכמינו הקדושים (יבמות סא): אתם קרויים 'אדם', ולא אמות העולם קרויים אדם. מהו חמור? אוכל, עושה צרכיו, ונושא משא על גבו, וחוזר חלילה: אוכל, עושה צרכיו, ונושא משא פסבל על גבו, וכן סובב ללא שום תכלית. מהו אדם? על דרך הפתוב: "אדמה לעליון" (ישעיה יד, יד), הוא במדרגה למעלה יותר מכל הבריאה, אדם יציר כפיו של הקדוש-ברוך-הוא, התכלית של הבריאה היתה בגין דישתמודעון ליה (זהר בא מב:), על האדם להפיר אותו יתברך.

העינים נתנו לו להסתכל תמיד על השמים, להתבונן על כל דבר הנה יש פה הקדוש-ברוך-הוא, ולהשתוקק כל-כף אליו יתברך: רבנו של עולם, הנה אני רואה אותך, לזה נבראו העינים, להסתכל מכל דבר גשמי וחקרי הנה פה הקדוש-ברוך-הוא, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א'), שאיש ישראל צריך להסתכל על השכל שבכל דבר, על החיות אלקות שבכל פרט.

האזנים צריכות לשמע קול הקדוש-ברוך-הוא, מהו קול הקדוש-ברוך-הוא? התורה, בכל ענין על האדם להסתכל בשלתן ערוף, ולהנכת האם מעשיו ועבודתו ומחשבותיו הם כפי התורה אם לאו, אין הפקר, יש לעם ישראל תורה, ואם-כן האזנים נבראו לשמע בקול התורה, בקול החכמים.

החטם — ממנו צריך האדם לשאף אויר, לשאף את אורו יתברך. ולכן נאמר (תהלים קנ): "כל הנשמה תהלל יה", כל נשימה

שאדם נושם, עליו לדעת שנושם את הקדוש-ברוך-הוא, אין אור, יש אור י', אומר הזהר בפרשת פינחס, אור החכמה העליונה, כשאין האדם זוכה, אזי, רחמנא לצלן, באפו — הוא בכעס וברציחה, ודוחה את השכינה מעצמו. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (עין גדרים כב:): כל הכועס דוחה את השכינה. ולכן צריכים לקנח את האף, ולהזכיר לעצמו: האם אני סבלן מכל מה שעובר עלי? ! האם אני נושם רק חיות אלקות, או אני בכעס, רחמנא לצלן? ! ולכן אדם צריך תמיד לקנח את אפו, ולבחון אם הוא מאמין בהקדוש-ברוך-הוא שהוא פה, ונושם את אמתת מציאותו? תברך, או, חס ושלום, שכח מהכל, והוא פעסן ומתרגז ומשליך דברים ומקלל וכו'.

הפה — צריך לדבר תמיד אמונה והשגחה פרטית, עם מי שרק פוגשים צריכים לדבר עמו ממנו ותברך, ולכן כשפוגשים באדם, אומרים לו: "שלום עליכם", והוא מחזיר: "עליכם שלום", מהו שלום? שמו של הקדוש-ברוך-הוא (שבת י:); ותכף-ומיד כשפוגש ביהודי אחר, אומר היהודי: "שלום עליכם", הינו נוטל את שמו של הקדוש-ברוך-הוא ושם אותו עליו, והחבר לוקח את השלום ושם בחזרה עלי, באמרו: "עליכם שלום", ואין דבר יותר גדול אצלו ותברך, כששני יהודים נפגשים יחד, ומברכים זה את זה בשלום, מדוע? כי שלום הוא שמו ותברך. הפה שהקדוש-ברוך-הוא הוא נתן לנו, תפקידו רק לתזק ולעודד ולשמח יהודי שני, ואף שגם אני שבור ועובר עלי מרירות והרפתקאות וכו', אני צריך שדווקא, או ילדי צריכים שדווקא, אני צריך בריאות או משפחתי זקוקה לבריאות, או אני בחובות, ולכן איך אוכל לומר ליהודי אחר "שלום עליכם"? ! אף אם אני מחזק יהודי בשלום, ומגלה לו מדוע עליך להיות בכעס ובדכאון ובמצבנות, הרי שלום עליך, הינו שמו ותברך עליך, והוא עונה לי תכף-ומיד: "עליכם שלום", הינו גם אתה אל תהיה בצרות ובדאגות, כי גם עליך מאיר השלום שהוא שמו ותברך, כי זה התכלית שלשמה אדם נברא בזה העולם — לתזק אחרים ואחרים יתזקוהו.

במדד ש מוכא (תנחומא בחקתי ג): מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאווה שיהיה לו דירה בתחתונים. והבהיר מוהרא"ש נ"י: איך הוא יתברך דר עמנו? אם תמיד נדבר רק ממנו, ולא יהיו לנו דבורים אחרים, רואים יהודים אחרים נדבר עמהם תמיד מהקדוש ברוך הוא, שהוא מחיה ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה, ותכלית הדומם — האבנים והעפר וכו' לידע שגם שם אלקות, בלי האלקות הם מתבטלים לגמרי, ואין להם שום קיום כלל, אף אין האדם מבין זאת, מפיון שהוא מגשם, מלא זמה, ואינו יכול להשיג שגם באבנים שם אלקות. וכן בצומח — שום דבר אינו צומח לבד, בכל הפרות שם אלקות, וכן בפי — בכל הזוחלים וכו', הכל אלקות, וכן במדבר — כל הבריאה אלקות, אם אין אדם קולט דבר זה, הרי זה מפיון שמחו מזהם, מלכלך בטיט ורפש, ומחמת פגמיו ועוונותיו, אבל כשאדם חזק באמונה ברוחה ומזככת בו יתברך, אזי תמיד פיו מדבר מהקדוש ברוך הוא, והוא מחזק את אחרים, ואזי גם לעצמו יש חזוק.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל שאומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א, סימן קו) על הפסוק (תהלים מא, ב): "אשרי משפיל אל דל" — אשרי אדם הנותן שכל לדל, מיהו דל? אין עני אלא מהדעת (גדרים מא). מהי עניות? כשאין לאדם כסף, אין זאת עניות, עניות היא רק כשאין לאדם שכל; כי רואים הרבה עשירים שיש להם הון רב, והם מבכים שאין להם כסף וכו', למרות שיש להם רכוש וממון עצום, תמיד הם מתאוננים וכו', הם חשים עצמם עניים תמיד, ואם כן הם עניים בדעת. לעמתם רואים יהודי שבקשי יש לו מעט לחם ובצל וכו', והוא שמח וטוב לב, וחס שהוא העשיר הגדול ביותר, ובמה חס את עשירותו? שברוך השם יש לו עינים, אונים, רגלים, ידים וכו', וישן במתיקות, נטול דאגות, אינו חושש משודדים וכו', אדם זה אין לו כלום, אבל שמח בשמחה אין קץ, ונתקים אצלו (אבות ד, א): "איזהו עשיר השמח בחלקו".

וספר מוהרא"ש נ"י: בעוונותי הרבים, הלכתי הרבה בגלות,

וְרֵאִיתִי הַרְבֵּה דְּבָרִים, רֵאִיתִי אֲנָשִׁים שְׁאִין לָהֶם כְּלוּם, וַיֵּשׁ לָהֶם
 הַכֹּל, וְאֲנָשִׁים שֵׁישׁ לָהֶם הַכֹּל וְאִין לָהֶם כְּלוּם. וְדִיקָא יְהוּדִים שְׁאִין
 לָהֶם כְּלוּם נוֹתְנִים יוֹתֵר צְדָקָה וּבִסְבָּר פְּנִים יְפוֹת, מֵאלוֹ שֵׁישׁ לָהֶם
 הוּן וְאִינֵם חֲסָרִים כְּלוּם. וְנִתְּנָן מוֹהֲרָא"ש גַּ"י דְּגָמָא מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל
 וְאַרְצוֹת הַבְּרִית, עַל יְהוּדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם עֲנִיִּים, אִין
 לָהֶם מְאוּמָּה, וּכְשָׁבָא יְהוּדֵי לְאַרְצוֹת הַבְּרִית יוֹדְעִים כְּלָם שֶׁהוּא
 מִסְכֵּן וַיֵּשׁ לָתֵת לוֹ נְדָבָה. וְלִהְפֹּךְ אִם בָּא אֶחָד מֵאַרְצוֹת-הַבְּרִית לְאַרְץ
 יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ נְדָבָה, יִסְתַּכְּלוּ עָלָיו בְּתַמִּיחָהּ, וְכִי אִין לָךְ, הָרִי
 בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית גְּדֻלִים דּוֹלָרִים, הַרְצָפָה מְזַהֵב וְכֶסֶף. וְהָאֵמֶת הִיא
 כָּן: בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הִיְהוּדִים חֲשִׁים עֲצָמָם עֲשִׂירִים בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם,
 וּבְאַרְצוֹת הַבְּרִית הִיְהוּדִים חֲשִׁים הָאֲמֻלָּים וְהָעֲנִיִּים בְּיוֹתֵר. וְזוֹ
 הַמְצִיאוֹת, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כִּמְעַט לְכָל אֶחָד יֵשׁ דִּירָה, רֶכֶב וְכוּ',
 בְּאַרְצוֹת-הַבְּרִית לְמִי יֵשׁ דִּירָה? ! שֶׁם עוֹבְדִים לְפִרְנֹסָה מְשַׁבַּע בְּבִקְר
 עַד שֶׁבַע בְּעָרֵב לְלֹא הַפְּסָקָה, עֲבוּדָה פִּיזִית קָשָׁה מְאֹד, וּבְעֲלֵי
 הַחֲנִיּוֹת צְרִיכִים לְהִשְׁאֵר עוֹד שְׁעֵתִים שְׁלֹשׁ לְנַהֵל אֶת הַחֲשִׁבוֹנוֹת,
 וְשָׁבִים לְבֵיתָם וְעֹדִין מְנַהֲלִים מִשָּׂא וּמִתָּן עִם הַסּוֹחְרִים וְהַסּוֹכְנִים
 וְכוּ', וְחוֹשְׁשִׁים כָּל רִגְעַ שְׁלֹא יִפְרָצוּ חֲנוּתָם עַל-יְדֵי גּוֹיִים רְשָׁעִים
 וְכוּ'. וּבְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְעַמַּת זֹאת, לְפָנֶי עֶשֶׂר בְּבִקְר אִין פּוֹתְחִים אֶת
 הַחֲנוּת, בְּשַׁעָה אַחַת כֶּכֶר נוֹעֲלִים אוֹתָהּ, וְשָׁבִים בְּאַרְבַּע לְפִתְחָהּ,
 לְמַנְחָה-מְעָרִיב נוֹעֲלִים לְכַמָּה דְּקוֹת וְכוֹתְבִים: "תִּכְף אָשׁוּב", וּכְשֶׁבַע
 כֶּכֶר נוֹעֲלִים לְגַמְרִי, אֵלּוֹ בְּעֲלֵי הַחֲנִיּוֹת וְכְדוּמָה. וְאִיזוֹ שְׂמִחָה יֵשׁ
 לְכָל הָאֲנָשִׁים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אִינְהָ נַעַם וְחֻדְוָה, כְּשֶׁאָדָם מַחוּץ לְאַרְץ
 בָּא לְאַרְץ לְשֵׁם צְדָקָה, נוֹתְנִים לוֹ בְּחִפְזָא לֵב, בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, אִין
 צְרִיף הַמְלָצוֹת וְכוּ', וּבְחוּץ לְאַרְץ נוֹתְנִים אֶת הַשְּׁוֶה שְׁקָל רַק אִם יֵשׁ
 הַמְלָצוֹת וְכוּ', וּבְקִשֵׁי רַב נוֹתְנִים אֶת הַשְּׁלֹשָׁה שְׁקָלִים. וְאִם כֵּן:
 עֲנִיּוֹת וְעֲשִׂירוֹת אִינֵם נִקְבָּעִים עַל-פִּי צְבִירַת הַהוּן שֶׁל הָאָדָם, כִּי יְכוּל
 לְהִיּוֹת עֲשִׂיר גְּדוֹל שְׁעָמֵל רַבּוֹת בְּעִבּוּר פְּרִנְסָתוֹ וְצוּבֵר הוּן רַב, וְחֵשׁ
 כָּל הַזְּמַן שְׁאִין לוֹ וְחֲסֹר הוּא מְכַל, לְעַמְתּוֹ, יְכוּל לְהִיּוֹת אָדָם מְמַצֵּעַ
 שְׁאִינּוֹ נִמְנָה עַל הָעֲשִׂירִים, וְיִהְיֶה שְׂמֵחַ בְּאֶשֶׁר לוֹ, וְיִחוּשׁ שֵׁישׁ לוֹ
 דִּי וְהוֹתֵר; כִּי אִין עֲנִי אֶלָּא בְּדַעַת, מִי שְׁאִין לוֹ דַּעַת הוּא הָעֲנִי הַגְּדוֹל

ביותר.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: מי מחדיר דעת בעם ישראל?
הצדיק! הקדוש-ברוך-הוא כשברא את הבריאה, ברא את אדם
הראשון אחר כל הבריאה ביום הששי, ותכליתו — שיגלה ויפרסם
אותו יתברך, אם לא הנחש שרכב עליו הסמ"ך-מ"ם, הנה העולם
בא לתקונו, אף אדם הראשון שמע בקול הנחש, וכפר בעקר, אזי
אבד הכל. מאדם הראשון יצאו כל הדורות וכל הבריאה, כל אמות
העולם ולהבדיל כל עם ישראל, הנה נח, הנה אברהם אבינו, שהנה
הראשון שגלה ופרסם אותו יתברך, ולא חשש מאף אחד. כתוב
בזהר חדש (פרשת נח): מה ההפרש בין נח לאברהם אבינו? בימי
נח היו אלפי אלפים ורב רבבות רבבות אנשים, אף, רחמנא לצלן,
היו בעלי גזל, אחד גזל וגנב מהשני, והנה נאוף גדול מאד, רחמנא
לישזבן, אמר הקדוש-ברוך-הוא שרוצה למחק את העולם, אם שני
אנשים אינם יכולים לחיות ביחד, ואחד צריך לגנב ולנאף מהשני,
אין הקדוש-ברוך-הוא חפץ בבריאה. רק נח הנה היחידי שהכיר בו
יתברך. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא שייבנה תבה ויתחבא שם, ויארך
מאה ועשרים שנה, כדי שישאלוהו ויאמר, שהקדוש-ברוך-הוא
הולך למחק את העולם... הגיעה עת המבול, אמר לו הקדוש-ברוך-
הוא: אמה, אשתך וילדיך תכנסו לתוך התבה, ונכנסו. והקדוש-
ברוך-הוא סגר אותו וכל העולם נמחק, וישב נח בתבה, הוא אשתו
וילדיו וכל החיות, וראו את מחיקת העולם. אחר המבול נח בוכה:
רבנו של עולם, מה עשית, מחקת את כל העולם? אמר לו
הקדוש-ברוך-הוא: רעיא שטיא [רועה שוטף], עתה אתה בוכה?
מדוע לא התפללת קדם לכן, למה לא בקשת שאמחל לכל העולם?
למה לא קרבת בני-אדם אל הקדוש-ברוך-הוא!?

לעמתו אברהם אבינו התנהג אחרת, מהרגע שהכיר אותו
יתברך, החל לפרסם את הקדוש-ברוך-הוא לכלם, ולא פסק אף
שהכניסוהו לכבשן האש לשרפו, נמרד הנה אז המושל והחזיק
עצמו לאליל, ואברהם אבינו אמר עליו טפה סרוחה, אזי רצה

נמרוד לשרפו, והכניסו בבית-סֵהר, ואברהם אבינו מגלה לכל האסירים אותו יתברך, עד כדי כך שחכמינו הקדושים אומרים (עין בראשית רבה לט, כד), שגדלתו של אברהם אבינו כל-כף גדולה, שהרגיל והודיע אברהם את שמו של הקדוש-ברוך-הוא בעולם (במדבר רבה, פרשה יד), כמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוטה י:): הקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש-ברוך-הוא בפה כל עובר ושב; לכלם גלה אותו יתברך, היכן שהלך גלה אותו יתברך. כשהקדוש-ברוך-הוא מספר לו שיש סדום ועמורה, אנשים רעים וחטאים שהולך למחקם, התחנן אברהם אבינו: אולי יש חמשים אנשים צדיקים, אולי יש ארבעים וחמשה איש, אמר הקדוש-ברוך-הוא אמחל בזכותם וכו', אולי יש ארבעים, אמר אברהם אבינו וכן הלאה, אולי יש עשרה, אברהם אבינו אינו עוזב אותו יתברך, עד שמדת הדין כל-כף קטרגה, כי אין אפלו עשרה צדיקים. רואים מפאן, שעבודת אברהם אבינו היתה לקרב רחוקים, לגלות לכל אחד אותו יתברך.

והביא מוהרא"ש נ"י מדרש פלא (בראשית רבה, פרשה לט): בשעה שהיה אברהם אבינו מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותם אוכלים ושותים ופוחזים, אמר הלואי לא יהיה לי חלק בארץ הזאת, וכיון שהגיע לסולמה של צור, ראה אותם עסוקים בנכוש בשעת הנכוש, בעדור בשעת העדור, אמר: הלואי יהיה לי חלק בארץ הזו. וזה היה ארץ ישראל, שם לא היו זוללים וסובאים, אלא הקדוש-ברוך-הוא נתן להם את הארץ, אזי חרשו וזרעו והצמיח להם ועבדו אותו יתברך, אמר אברהם אבינו אני רוצה ארץ זאת, ובכח זה גלה אברהם אבינו את הקדוש-ברוך-הוא לכל העולם כלו, ומסר זאת ליצחק, ויצחק ליעקב ולבניו, ואחר-כך הצרכו לירד למצרים, לתקן חטא אדם הראשון, ושם סבלו מה שסבלו. וכך אמר האר"י הקדוש, שתכלית יציאת מצרים לתקן חטא אדם הראשון, עד שבא משה רבנו לעם ישראל, ומגלה להם (דברים ד, לה): "אתה הראת לדעת כי הוי"ה הוא האלקים אין עוד מלבדו", למה עליכם להיות עבדים לפרעה במצרים, עבדים לעבדים, באו תהיו עבדי ה', חזרו

אליו יתברך, ואז "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא), משה רבנו הוציא את עם ישראל ממצרים, משה רבנו עלה להר סיני וירד עם התורה. משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה (אבות א), כך הולכת המסורה מדור דור עד דורנו זה.

כי בכל דור יש צדיקים המחזקים ומאמצים את נשמות ישראל ומוציאים אותם מהשברון שלהם, מבלבול הדעת שלהם, ומכניסים בהם עשירות, כי כשאדם יודע שיש הקדוש-ברוך-הוא זו העשירות הכי גדולה. משה רבנו גלה לעם ישראל, שהכל אלקות ואלקות זה הכל, וממילא במקום לדבר שטיות פה רע, לשון-הרע רכילות וליצנות, ולעשות פרודים בדרך של הפרד ומשל, כמעשה פרעה הרשע, שעשה כל מיני תחבולות להפריד בין נשמות ישראל, בא משה רבנו ואמר להם להפך את הפה רע לפה טוב — לדבר להקדוש-ברוך-הוא, וזו הגאולה. וכך הולך כל הדורות, משה רבנו מסר ליהושע ויהושע לזקנים וכו', אם אנו רוצים לצאת ממצרים, עלינו לפתח פינו ולדבר להקדוש-ברוך-הוא, אכן זה קשה מאד, כי עדין אנו במצרים, תחת שלטון פרעה — פה-רע, אדם צריך להשתעבד, קשה לו לעבר מגשמיות לרוחניות, הוא צריך להתעסק עם בני-אדם, ואומרים לו שהפה הזה שאתה מדבר בו עם בני-אדם, תדבר בו אל הקדוש-ברוך-הוא, וקשה לעבר מהפך להפך, אבל אם נצית לצדיקים שמחזקים ומעודדים אותנו, איך לדבר אליו יתברך בכל יום, וכל מה שצריכים לבקש אותו יתברך, אז היינו נגאלים מכל הצרות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מי קובע את היום-טוב? החכמים, כיצד? הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם, השמש והלבנה, השמש מסתובבת סביב כדור העולם, הלבנה מסתובבת סביב כדור העולם, מנין ימות החמה 365, לאחר 365 יום עוברת שנה, הלבנה מנינה 254 יום, ולכן צריכים כל שלש שנים או ארבע לעבר את השנה, כדי שיהיו ימי החמה כימי הלבנה, כי אחרת היתה יוצא פסח באמצע

החרף, וסכות באמצע הקיץ, ושבועות ביניהם, ולא היה סדר, מסר הקדוש-ברוך-הוא את ההנהגה של השמש והירח לחכמים, אשר הם יסדרו ביצר יהיו הימים טובים: פסח שבועות וסכות, וממילא מתי יוצא חנכה, פורים, ראש השנה וכו', כי ברגע שיודעים סוד העבור, יודעים מתי לעשות יום טוב. ולכן אומרים חכמינו הקדושים, אל תקראו 'אתם' אלא 'אתם' (ראש השנה כד.), אתם קובעים מתי יהיו ימים טובים. נמצא, שכל הימים טובים תלויים בצדיקים. אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, סימן סא), שהצדיקים האמתיים יודעים סוד העבור, ויודעים לסדר את הלוח, ולכן נקרא יום טוב "מקראי קדש", קוראים את הקדש. שבת זה קביעא וקנימא, אבל יום טוב נתן בידי החכמים.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, צריך להתחזק באמונת חכמים, כי אחרת אין פסח, שבועות וסכות, וממילא אין ראש השנה ויום פפור וכו', ואין פלוג, וזה הדבר הכי קשה — להתחזק באמונת חכמים, כי "זה לעמת זה עשה האלקים" (קהלת ז, יד), בשביל הבחירה והנסיון יש צבועים ורמאים כנגד הצדיקים, כנגד משה רבנו יש קרנ, וזו הצרה הגדולה ביותר. אומרים חכמינו הקדושים: כל שיש בו שלשה דברים אלו, הרי הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים הוא מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ונפש שפלה ורוח נמוכה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ונפש רחבה ורוח גבוהה מתלמידיו של בלעם הרשע, מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע? יש כאן קשה, מדוע לא שואל התנא מה בין אברהם אבינו לבלעם הרשע, אלא מה בין 'תלמידיו' של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע? אלא כנגד אברהם אבינו יש בלעם, בלעם הרשע אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נז), היה נראה כמשה רבנו, הינו שהלך כרבי ממש, עם שטרימל או עם תרבוש, עם השמונה בגדים, עם גרביים לבנים, ואמר תורה, וחשבו מי יודע אינה צדיק קדוש זה, לא הכירו בין אברהם אבינו לבין בלעם הרשע, כי חיצונית היה נראה בלעם הרשע כמו אברהם אבינו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהסמ"ך-מ"ם בא אל המגיד ממעזריטש זי"ע, ואמר לו: אם אתה אינך מפסיק עם תלמידך ללמדו ולהדריכם, אני עוזב את כל העולם כלו, ולוקח עצמי עליך ועל ילדיך, כי אני רוצה שתשלח ותפזר את תלמידך. והמגיד הקדוש זי"ע חשש מאד, כידוע הוא היה עני מרוד וסבל על הרגלים, וכאן שמע דבר כזה. אזי אמר לסמ"ך-מ"ם: תמתין עד שאמר לך תשובה. נכנס לבית מדרשו, ושם למדו תלמידיו באהבה גדולה, הצעיר שבתלמידים היה ה"בעל התניא" זי"ע, שמי יכול את המדרגה שזכה אליה, והוא תמיד אמר: איזו אהבה היתה אצלנו, איזה פחד היה מהרבי, רק שמענו את פסיעותיו ישבנו בחיל ורעד, והאהבה ששררה בין התלמידים — אין לתאר ולשער. והנה הרבי נכנס והקיש על השלחן, ואמר: יש לי לשאל אתכם שאלה, הנה בא אלי הסמ"ך-מ"ם, ואמר לי, שאם לא אגרש אתכם לפרד ולהסתלק מכם, אזי יקח עצמו עלי ועל ילדי. ענו לו התלמידים בפה אחד בזו הלשון: מה שהסמ"ך-מ"ם רוצה לעשות לכם הוא ממילא כבר עושה, ומה שמאים עליכם שיעזב את כל העולם כלו ויקח עצמו רק עליכם, אל תפחדו, אנו מחזיקים עצמנו בכם. אזי חזר המגיד אל הסמ"ך-מ"ם, ואמר לו: איני חושש ממך, תעשה מה שאתה רוצה. איני מגרש את תלמידי. כי ידע שתלמידיו יהיו עמו תמיד בכל עת צרה וכו', היות שהיתה להם אמונת חכמים ברבם, ולא משו ממנו בשום פנים ואפן, ובכח זה בא המגיד לסמ"ך-מ"ם, ואמר לו איני מפחד ממך. ענה הסמ"ך-מ"ם: אינכם מפתדים ממני? אעשה לכם דבר שכל חסידותכם תהא בסכנה. כי מהיום אעשה אדמורי"ם ורבנים בדיוק כמוכם, אבל יהיו משלי, וכן הלאה. אז החל המגיד לבכות, כי ידע שנגד זה אין לו עצה, לכל דבר יש עצה, התלמידים ביחד אינם מפחדים מהסמ"ך-מ"ם, אבל תכסיס כזה, שיביא אדמורי"ם משלו, ורבנים משלו, מנהיגים משלו, זה הגרוע ביותר.

וכמו שאמר רבנו ז"ל: הסמ"ך-מ"ם קשה לו לילך בכל מקום, מה עשה? הקים רופאים שיהרגו בני-אדם בגשמיות, [הינו כי

הרופאים הם רוצחים, אסור לילך לסתם 'סנדלר' שהלביש עצמו בחלוק לבן ומסתובב עם מכשירי רופא, ולמסר את הגוף לו, והוא יאמר שצריך נתיח, והנתיח אינו מצליח, השם ישמרנו, כי היכן דעת ושכל האדם?! יש להשמר מרופאים כמו ממלאך המות. ושאלו את רבנו ז"ל אם כן למי לילך? אמר רבנו ז"ל אם כבר כן לילך, יש לילך לרופא ממחה. ושלישה סימנים ברופא ממחה: א. שאינו להוט אחר כסף. רופא אמתי הולך לו בחיים לרפא בני-אדם, ואינו רוצה את הכסף של האדם. ב. שאינו בעל גאות וישות, מדבר בענוה, אינו מחזיק מעצמו, ואומר למשפחה: אתם רשאים להתיעץ עם עוד רופאים, הוא בעל נפש שפלה וכו'. והסימן השלישי: שאינו אכזרי, מדבר בעדינות גם אם זו בשורה רעה, לא עלינו, שלא נדע, אינו מדבר באכזריות וברציחה. ובכך, אומר רבנו ז"ל, בגשמיות הקים הסמ"ך-מ"ם רופאים הרוצחים בני-אדם].

וברוחניות הקים אדמורי"ם, מנהיגים ורבנים ורע-בנים שמטעים בני-אדם. ויש שלישה סימנים לידע אם הוא רבי אמתי: א. אם אינו להוט אחר כסף, הינו כי כל הצבועים והשקרנים מסתפלים בכף היד, או נותנים סימנים בשמות האדם וכו', ולפי השם דורשים את הכסף וכדומה, וכאשר יש שמות גד ודוד שסכום אותיותיהם קטן, הם עושים שם במלוי: גימ"ל, דל"ת וכו', ורק אם נותנים להם את הכסף כפי מנין השם — אומרים שיעשו תקון וכו', אשר כל זה שקר ופשטות, ומעיד על צביעותם, שקרנותם ונוכלותם. ב. שאינו בעל גאונה. הינו כי כל הצבועים הם בעלי ישות וגאות, באמרם: "אין עוד רב כמוני", או "רק אני יכול להושיע אתכם" וכו'. ג. שיש לו רחמנות עצומה על נשמות ישראל. הינו כי כל הצבועים והרמאים הולכים באכזריות, באמרם: "אוי לך ולנפשך אם תטל את ההכשר של רב אחר, או אם מכרת את החמץ אצל רב אחר" וכו'. אבל אם רואים רב ענו, שאינו צריך את כסף יושב ולומד, והקדוש-ברוך-הוא משפיע לו שפע, רב בעל ענוה ויש לו רחמנות לכלם, באים ומבלבלים לו את המח ומבלים את זמנו, אף הוא בסבלנות שומע את פלם, ועולה לו בחיים לעשות שלום-בית,

ומבלה שעות על גבי שעות להשפין שלום, וצריך לשמע את כל הסכסוכים וכל הלכלוכים, ואף שחבל על זמנו כל-כף, כי יכול בזמן הזה לעבדו יתברך בתפלה והתבודדות, ולהגות בתורה הקדושה ולחדש חדושים עצומים, ולהוציא ספרים שיאירו את עיני ישראל וישיבום אל צור מחצבתם, אף הוא משליך הכל מנגד, כדי לעשות טובה לבני-אדם, אשר זה היה דוד המלך, שאמר (ברכות ד.): כל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות ביום, וְאֲנִי חִצּוֹת לִילָה אָקוּם וכו', שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגדות אגדות בכבודם, ואני ידי מלכלכות בדם בשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה.

וזו פונת התנא: כל מי שיש לו שלשה דברים אלו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים הוא מתלמידיו של בלעם הרשע וכו'. כי רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קעא), כי את הצדיק אי אפשר להכיר רק על-ידי תלמידיו, כי הצדיק והרשע חיצונית נראים אותו דבר, אף ההפרש רואים בתלמידים, אם הם רוצים רק בצע כסף, והם גאים ואכזריים או להפך שאינם צריכים כסף, והם בעלי ענוה ורחמניים.

ואכן, אמר מוהרא"ש נ"י, כל ה'יום-טוב' בא רק על-ידי החכמים האמתיים, אם הקדוש-ברוך-הוא זפנו, שיש לנו, ברוך השם, תברא קדישא כזו, אז אנו צריכים להתחזק יותר באהדות. ורבנו ז"ל אומר (ספר המדות, אות צדיק, סימן ט): מי שאוהב את הצדיק צריך שישמר שלא יצא עליו שם רע, וכן אמר (תני-מוהר"ן, סימן רצב): העולם יתמהו על גדל האהבה שבינינו. הקדוש-ברוך-הוא נתן לנו פה, עלינו לומר: "ברוך הבא בשם השם". ומה עונים? "ברכנוכם מבית השם". עלינו לשמר את הד' אמות שלנו, אנו תלמידי היכל-הקדש, יש לנו למודי רבנו ז"ל, הבה נקח את הלמודים ונוציאם מהכת אל הפעל, קדם כל על אנשי שלומנו להשמר מפל מיני צבועים. הבחירה גדולה מאד, אף, הבהיר מוהרא"ש נ"י, שעל האדם תמיד להסתפל — מה שביד בטוח. רבנו ז"ל אומר (שיחות-הר"ן, סימן נא):

העולם מטעה מאד, תראו שלא יטעה אתכם העולם; יכולים לטעות מאד, כי זו היתה תשובת הסמ"ך-מ"ם להמגיד הקדוש זי"ע, שיעמיד רבנים ואדמו"רים משלו, והם יטעו בני אדם. הנה רואים אדם קופץ וצוהל, ועושה כל מיני תנועות משנות, וחושבים מי יודע היכן מחו מטיל וכו', ולאילו השגות מגיע וכו', ומספן — חי בטעות... ולכן על האדם להתבונן ולבחון היטב, מה נשאר לי ביד, ואם אני משתנה לטובה בעבודת השם כתוצאה מהתקרבותי אל פלוני וכו'. וכמו שרבנו ז"ל אומר (שיחות הר"ן, סימן ו'): היצר הרע נדמה כמי שרץ וידו סגורה, והאדם רץ אתריו, ורואה שאין לו כלום בידו... ולכן אם אדם רוצה לראות אם הצליח בחיים אם לאו, עליו לראות מה יש לו ביד, אם יש לו אמונה ובטחון, תורה ותפלה, ומצוות ומעשים טובים — זו האמת, אם לאו — הכל שקר.

והביא מוהרא"ש נ"י דגמא: אדם עובד באיזה מפעל, עבד יום — רוצה משפירתו, אומר לו המנהל: אצלנו משלמים בסוף שבוע, ובכן לאחר סוף השבוע, מבקש האדם כספו על כל עמלו, אם מקבל את הכסף, סימן שהמנהל אדם אמין. ויכול להיות שהמנהל יאמר אצלנו משלמים לאחר שבועים או חודש, אם אכן עומד בדבורו ומשלם לאחר חודש, סימן שהוא אמין, אבל אם בסוף היום או השבוע או החודש וכו' כפי הנקבע, אומר לאדם: לא עבדת כשורה, איני יכול לשלם לך וכו', יש לו תרועים שונים וכל מיני אמתלאות העקר לא לשלם את שכר השכיר, סימן שהוא שקרן וצבוע, רמאי וגזלן, ומותיר את האדם ללא משכרת. אם האדם שוטה — הוא ממשיך לעבד, אם בר דעת הוא — יפסיק על אתר תכף-וימיד. בן הדבר ברוחניות, אם אומרים לאדם כל מיני הכלים ושטיות: אתה תראה שמש, לבנה, תראה מדרגות תתהפך ותעלה כך וכך וכו', עליו לפקח את העינים לאיזה זבל ופח רוצים להוליכו, אבל אם אדם רואה שיש מקום, אשר מחנכים בו את הילדים לאמונה פשוטה, עמלים קשה בחנוף הבנים והבנות, ומחדירים בהם אמונה תמימה והשגחה פרטית, תורה ותפלה, מדות טובות ומעשים טובים, הבנים נעשים בר-מצוה ושולחים אותם

מעבר לים לקבל חנוכה טהור והתמדה ועיון בתורה הקדושה, ומשקיעים בהם בזעת אפים תפלה והתבודדות, מדות נעלות, אף שסובלים מהם מה שסובלים, ולאחר כמה שנים שבים לביתם בנויים על אדני התורה והמצוות, ביסודות מוצקים של יראת שמים, אמונה טהורה בהשגחתו יתברך הפרטי פרטית, מדות תרומיות ומעשים טובים, דרך ארץ נפלאה, והתמדה אין סופית בתורה, בתפלה, בהתבודדות וכו' וכו', ומתחנים אותם תכף-ומיד בגיל צעיר, והנה נעשו זוג נפלא, זהו רוח נקי... ושלא לדבר, אם האדם בעצמו הוא בר דעת, ותופס בכל יום כמה פסוקים חמש, כמה דפים גמרא ומשניות, כמה הלכות בשלחן ערוך, כמה דפים מדרש וזהר ותקונים וכו', מתפלל במנין שחרית, מנחה, מעריב, קם בחצות, הולך להפיץ אור רבנו ז"ל, ומקרב יהודים אליו יתברך. הנה יש לו ביד אוצרות גנוזים ונפלאים, ומה שביר — בטוח.

וסים מוהרא"ש נ"י: הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שנהיה מקרבים לתכמים כאלו, אשר הם יכולים לעשות את ה'יום-טוב', ויהיה לנו תמיד יום שבת. תכמינו הקדושים אומרים (סוף עקצין): עתיד הקדוש-ברוך-הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, שואלים המפרשים: מדוע דוקא ש"י עולמות? הרשב"ץ מביא, שהרי יש שלש מאות ששים וחמשה ימים בשנה, אם מפחיתים את ימי השבת שבשנה, נשארים: שלש מאות ועשרה ימי עבודה [ש"י], ובשבת אסור לעבד, כי שבת זה קביעא וקנימא, אור הקדוש-ברוך-הוא, אז זה רק גלוי אלקות, ולכן תלמידי רבי שמעון בר יוחאי קראוהו "אנת שבת דכולי יומא", עתיד הקדוש-ברוך-הוא להנחיל לצדיקים ש"י עולמות, הינו שכל ימי העבודה גם יהיו שבת, שלא יצטרכו לעשות בהם כלום, שכל יום ויום יהיה פימי השבת. הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שנזכה לימים כאלו, ונזכה רק לשמח, ורק לשמור בכבוד הבריות, ורק לחתן את הילדים בגיל צעיר. והעקר — נשמר מהסמ"ד-מ"ם הרשע, ימח שמו וזכרו, שמלביש עצמו בדמות רופא, בדמות רב, ונזהר שלא יעבדו עלינו לא בגשמיות — הרופאים, ולא ברוחניות — ה'רע-בנים'. אלא נזכה

להתקרב אל הצדיק האמתי אשר הולך לו בתיים לקרבנו אליו
יתברך, וזו כל מגמתו.

יבנאל

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נָתַן לָנוּ מִתְּנָה,
עֲיָרָה הַנִּקְרָאת יבנאל, אֵין לָאָף אֶחָד הַשְּׂגָה מֵה טָמוֹן בְּעֵינָהּ זֹו,
אָבֵל אִם רַק נִתְחִיל לְהַסְתַּכֵּל בְּצָרוֹת, בְּיִסּוּרִים, בְּמִרְרוֹת, בְּרָדִיפוֹת,
בְּחִרוּפִין וּבְגִדּוּפִים שְׂיֵשׁ לָנוּ פֵה, דְּבָר שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִדְּרָךְ הַטֵּבֵע,
לְמַעַלָּה מִשְׁכָּל אָנוּשִׁי, מִזֶּה בְּעֶצְמוֹ יְכוּלִים לְהִבִּין מֵה טָמוֹן בְּעֵינָהּ
קִטְנֻטְנָה זֹו, וּפֵה תִהְיֶה עֵיר גְּדוּלָּה שֶׁל חֲכָמִים, עֵיר גְּדוּלָּה שֶׁל תּוֹרָה,
שֶׁל חֶסֶד, צְדָקָה וּקְדוּשָׁה וְטְהָרָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר תְּמִיד חֲפֵשׁ מְקוֹם שְׁקֵט, לְבָרַח
מֵהַיָּשׁוּב וּלְצֵאת חוּצָה לוֹ, וּלְקַחַת קְבוּצָה מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמִינוּ, וְלַעֲבֹד
אִתָּם אֵת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שְׂרַבְנוּ ז"ל מְבִיא בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשֵׂיוֹת
(מַעֲשֵׂה ג' מֵהַחֲגוֹר), שֶׁהִיָּה חֲכָם שֶׁהוֹצִיא אֵת אָנוּשֵׁי חוּץ לַיָּשׁוּב, וְעָשָׂה
עֲגוּל סְבִיבוֹ, וְאָף אֶחָד לֹא הִיָּה יְכוּל לְגַשֵּׁת שָׁמָּה, פֶּתָאִם בָּא
הַסְמ"ך-מ"ם מְלֶךְ הַשָּׂדִים וְרָצָה לְהַכְנִס, אָבֵל הִיָּה סְבִיבָם עֲגוּל, וְלֹא
יְכוּל הִיָּה לְהַכְנִס, מֵה עָשָׂה? שְׁלַח שְׁלוּחִים, שְׂיַכְנִסוּ לְעֲגוּל, אָבֵל
לֹא יְכָלוּ לְהַכְנִס, אֲזִי בָּא בְּכַעַס גְּדוּל, אָף לֹא הִיָּה יְכוּל בְּעֶצְמוֹ
לְהִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם, וּבִקֵּשׁ מֵהַחֲכָם שְׂיַנִּיחֵהוּ לְהַכְנִס, אָמַר לוֹ הַחֲכָם:
מֵאַחַר שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ, אֲנִיחֶךָ לְהַכְנִס, וּפִתַח אֵת הַפֶּתַח וְסַגְר אֵת
הָעֲגוּל. בָּא מְלֶךְ הַשָּׂדִים הַסְמ"ך-מ"ם וְשָׁאַל אֵת הַחֲכָם: אֵיךְ אַתָּה
בָּא לַיָּשׁוּב עַל מְקוֹמֵנוּ? עָנָה וְאָמַר לוֹ הַחֲכָם: מִפְּנֵי מֵה הוּא מְקוֹמְךָ
הוּא מְקוֹם שְׁלִי. אָמַר לוֹ הַסְמ"ך-מ"ם: אֵין אַתָּה מִתְיָרָא מִמֶּנִּי?
הַיָּשׁוּב הַחֲכָם: לֹא, אֵינִי מִתְיָרָא מִמֶּךָ. אֲזִי הַמְשִׁיךְ עֲצָמוֹ וְנִעְשָׂה גְּדוּל
עַד הַשָּׁמַיִם, וְרָצָה לְבַלֵּעַ אֵת הַחֲכָם. עָנָה לוֹ הַחֲכָם הַזֶּקֶן:

אף-על-פי-כן איני מתירא ממך כלל, אף אם אני רוצה תהיה אתה מתירא ממני, כי אתחיל להתפלל להקדוש-ברוך-הוא, ותראה מה יהיה ממך. אזי החל החכם להתפלל, ונעשה עננים ורעמים גדולים, והרעם הורג את השדים, אזי החל הסמ"ך-מ"ם לפחד עד מאד. כך ספר רבנו ז"ל את הספור.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה ואמר: פן קרה עמנו פה ביבנאל, חפשונו מקום מבדד שנוכל להקים קהלה קדושה, הקדוש-ברוך-הוא גלגל וסבב סבות בדרך לא דרך, שנגיע למקום זה דיקא, ותפלתי התקבלה, שברוך השם הגענו למקום נפלא בזה הנוף, האויר, היפי, כל זה מדבר בעד עצמו, בגשמיות אין מקום נפלא מזה, ידעתי שיש שם פורקי על, אבל ידעתי שלא יפריעוני, כי מה יש לי אתם, ומה יש להם אתנו?! אף לא פללתי ומללתי שיקום עלי הסמ"ך-מ"ם בכבודו ובעצמו, ומהרגע שנכנסנו, הוא עבד בשיטה, עם תחבולות שונות ומשונות...

וידוע כשרבנו ז"ל הגיע לארץ ישראל היה זה בערב ראש השנה, האניה עגנה בחיפה, מול מערת אליהו הנביא, אזי ירד רבנו ז"ל מהאניה, והיה בראש השנה תקנ"ט במערת אליהו, ואחר ראש השנה בא אליו ערבי אחד, והחל להתידד עמו ודבר עמו בערבית, וחנוף את רבנו ז"ל מאד, ונשק את בגדו וכו' וכו', ורבנו ז"ל לא הבין את שפתו, ולא הבין מה רוצה ממנו. יום אחד בא עם ספין, ורצה לדקר את רבנו ז"ל, ומחמת שרבנו ז"ל לא הבין את דברי הערבי, אזי לא נזהר, אף האנשים תכף-ומיד החביאו את רבנו ז"ל, כי הבינו את דברי הערבי שרוצה לשחט אותו, השם ישמר. כשאמרו את זאת לרבנו ז"ל, ענה ואמר, שהיתה לו הרגשה בזה, וטוב מאד שאומר זאת הערבי גלוי, כי יותר פחד מהאהבה המסתרת שלו, מאשר שנאתו הפתוחה.

כמו-כן היה עמנו פה ביבנאל, הבהיר מוהרא"ש נ"י, שנטפל אלינו הסמ"ך-מ"ם ברגע שנכנסנו לכאן, ובתחלה בא במתיקות שפתיים ובחנפנות, ואנו הננו תמימים, כל רצוננו הוא רק — איך

זוכים להפלה בהקדוש-ברוך-הוא, איך יכולים לצאת מזהמתנו, איך זוכים להיות יהודים אמתיים הלומדים תורה, איך זוכים לחנך את ילדינו בקדשה ובטהרה, שלא יראו את כל הלכלוך שבעירות הגדולות אפלו ברכוזי החרדים, כגון: ירושלים, בני-ברק, אשדוד, רואים כל מיני זממות מכל העולם כלו, ואיננו רוצים שילדינו יראו את זאת, שלא לדבר מהשחיתות שיש שם. ואנו כל רצוננו וכסופינו רק להתקרב אליו יתברך, ולבקש ממנו יתברך כל חפצינו וצרכינו, בנדאי שאסור להתעקש מאתו יתברך שייתן, אלא תפקיד האדם להתפלל, והוא יתברך כרצונו יעשה. וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימנים: כ, קצו): צריכים רק לבקש ממנו יתברך, אם יתן — יתן, אם לאו — גם טוב, אסור לבקש מהקדוש-ברוך-הוא שמכרח לתת לנו, כל רצוננו רק תפלה, והקדוש-ברוך-הוא יעשה את שלו. והנה הרשע הזה נטפל אלינו בערמומיות ובשקר וכו' כאלו רוצה בשלום ובאהבה, ולא פללנו שהמקנה פסול, ואין מים באוצר, אשר זה אסור כריתות, הערוב לא ערוב, הכשרות לא כשרות, ועוד כהנה וכהנה מכשולים לרב, רחמנא לצלן. כשהיינו כאן כבר כמה שנים, החילוננו להבין מה קורה עמנו, פי היינו בתחלה תמימים מאד, הגם שתמימות מעלתה גדולה, פי בלי תמימות אי אפשר בשום פנים ואפן להשיג רוחניות אלקות, אף מצד שני יש בזה גם חסרון. וכמו שאמר רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן נא): גם בתמימות אסור להיות שוטה; אדם צריך להתבונן היטב ולהשפיל ולהבין מה קורה סביבו, מה רוצים לעשות לו. לצערנו, לא שמנו לב, היות שאיננו מרגלים בדברים כגון דא. ומאז שפקחנו עינינו, ונערנו מעילינו מאבק הסמ"ך-מ"ם, אז גלה את פרצופו האמתי, ובא בספינו להרגנו, ושבאתו הפכה גלויה, ואי אפשר לתאר באילו רדיפות רודף אותנו שנים על גבי שנים, אבל איננו מתפחדים ממנו כלל, יש לנו עגול סביבנו, וכמו שכתוב (תהלים פט): "ואמונתך סביבותך", האמונה מקיפה אותנו, והיא אשר מחזיקה אותנו, הינו שכל כסופינו ורצונותינו הם רק הקדוש-ברוך-הוא, ואין לנו למודים אחרים, אלא אנו רוצים רק תורה, רק תפלה, ולכן

אינו יכול להכניס בינינו בשום פנים ואפן. אבל הוא ממשיך ברשעותו ובאכזריותו, עד שאי אפשר לתאר ולשער שיכול להיות פדבר הזה. והצער והעגמת נפש שיש לי זה רק הקדוש-ברוך-הוא יודע.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם אחת בא אל אביו שליט"א, [שהוא רב מזה כשבעים שנה, וקבל את סמיכתו מגדולי עולם של הדור הקדם — המהרש"ג, הלבושי מרדכי, הבאר מנחם וכו', וכל אחד כותב עליו שבחים גדולים: אדם אחד מאלף לא מצאתי בקי כזה... וספר מוהרא"ש נ"י, שאביו שליט"א כל ימי חייו סבל עניות, ואף-על-פי-כן הבית היה כלו רק תורה, אביו שליט"א עמל כל העת בתורה, היו בבית מחלקות של תורה, היה כנוס של לומדים, ופלפלו בפלפולה של תורה, ותמיד שמע מוהרא"ש נ"י בבית מאז שמכיר את עצמו מגיל פשוט רק קולות של תורה ופלפולים דאורייתא שהיו הלומדים מתוכחים בתורה כדרךם של לומדים, בתוך בית קטן זה, שהיה בו רק חדר אחד לשנה, ועוד חדר שבו ישבו החכמים והתפלפלו בתלמודם. זה היה הבית שגדל בו מוהרא"ש נ"י, ושאלו בצער, עד מתי יסבל מהרשע הזה, שרודפו ללא הרף בלי סבה? [הנה היות שהמקנה היה פסול, אזי יעיד הקדוש-ברוך-הוא איך מסר נפשו מוהרא"ש נ"י, ולנה כספים רבים ועדין משלם אותם כל חודש, בעבור בניית המקנה, וכן מסר נפשו ופתח שני גני ילדים, וכן תלמוד תורה ובית-ספר, ואינו צריך את הסמ"ך-מ"ם כלל וכלל, והעמיד שוחט ירא שמים מטעם הקהלה, אשר הסמ"ך-מ"ם קפח פרנסתו באכזריות]. אזי בקש מאביו שליט"א: "אבא, עד מתי אסבל צרות רבות כל-כך?" וענה ואמר לו אביו שליט"א בדרך ספור: פעם היה צדיק שרדפוהו עד מאד בכל מיני רדיפות, כל אחד העליל עליו עלילה שונה ומשנה, דברי שקר והבלים, ענה ואמר אביו של אותו צדיק לבנו: בני, נגור עליך שצריכים לרדף אותך, אם בני-אדם לא ירדפו, ותברח ליצר, כל העצים יפלו על ראשך, ויריבו עמך. וכן אתך ענה אביו של מוהרא"ש שליט"א למוהרא"ש נ"י, שלא תוכל להתחבא מזה, רק

ברח לך אליו יתברך, וזה יהיה בעזרך להנצל מהרשע הזה.

ומאז, אמר מוהרא"ש נ"י, שאכן רואה את אשר קורה. אך מאידך גיסא עזרו הקדוש-ברוך-הוא, שהקים קהלה קדושה, בנדאי יש עוד מה לתקן, אבל בסף הכל, אמר מוהרא"ש נ"י: אשרינו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, שזכינו לבא ליבנאל, מקום מבדד, שיכולים לחנך בו את ילדינו מגיל פּעוטון וגן וכו', וכבר מדברים מהקדוש-ברוך-הוא, וכן אחר-כך בתלמוד תורה ובבית-ספר... בנדאי צר ומר לנו שאנו נמצאים עדין בדחקות גדולה מאד, הן המלמדים והן המורות, אבל נעבר גם על זה. והנה הגיע הזמן שאנו קוטפים את הפרות, רואים את התלמידים והתלמידות מקימים בתים בישראל, ונשמרים מחטאים ומעוונות.

והזהיר מוהרא"ש נ"י, שאל נא נתן לסמ"ך-מ"ם להכנס בנינו. וכיצד עלול להכנס? אם מתחילות להיות מריבות, חלוקי דעות, שנאה וכו' בין אנשי שלומנו, בזה מזמינים את הסמ"ך-מ"ם, כי כל ענינינו רק אהבה ושלום, אסור שתהיה ברירה שתעליל על זולתה דברים מגנים, זה שליח הסמ"ך-מ"ם, אסור להוציא דבה על שום יהודי, אם יש בעיה, הבה נפתר אותה, יש איזה דין ודברים, הבה נשב בכבוד ראש וננישבם, כי עקר התכלית לחיות באהבה ובאחדות, ואוי לנו אם תהיה בנינו שנאה, אשר הקדוש-ברוך-הוא מקפיד על זה מאד, והשנאה היא המגנה ביותר אצלו יתברך. וכך פתוב במדרש (שיר השירים ובה, פרשה ח', סימן יג): אמר הקדוש-ברוך-הוא: בני, תנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה ולא תקנאו זה את זה, ולא תחרחרו זה עם זה, ולא תבישו זה לזה, שלא יאמרו מלאכי השרת לפני, רבוננו של עולם, תורה שנתת להם לישראל, אינן עוסקין בה, והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם; ולא לזה התכוונו התנא רבי שמעון בר יוחאי, והאר"י הקדוש, והבעל-שם-טוב ז"ע ורבנו ז"ל, במה שגלו לנו אורות צחצחות, אורות נפלאים, שחס ושלום, יהיו מריבות ומחלוקות בין הבריות, אלא תהיה אחוה ורעות שורת ביניהם.

והמציאות טופחת על פנינו, אנו רואים באיזה דור אנו נמצאים, שרב בתי הדינים, בעוונותינו הרבים, רחמנא לצלן, אינם מחפשים את הקדוש-ברוך-הוא ואת האמת. וזו גמרא מפרשת (שבת קלט): תניא ר' יוסי בן אלישע אומר, אם ראתה דור שצרות רבות באות עליו צא ובדק בדיני ישראל, שכל צרה שבאה על ישראל אינה באה אלא בשביל דיני ישראל, ואנו עדים לזה. גם בזה היינו תמימים, הסמ"ך-מ"ם קראנו לדין תורה בבית-דין בטבריה, ראינו אילו משחתים יושבים שם, וקראנו לבית-דין בבני-ברק, וראינו גם שם איזו שחיתות יש. ולמה זו שחיתות? פי שמעו רק צד אחד, בשעה שהתורה אומרת (דברים א, טז): "שמוע בין אחיכם", מכאן למדים שצריך הדין לשמע את שני הצדדים (סנהדרין ז), ואם שומעים צד אחד זהו לשון-הרע, רכילות וכו'. ואחר-כך תמהים למה יש הריגות ורציחות בארץ, ושואלים זה לזה: אולי מפני שחופרים קברים?! שמא מפני חלולי שבת?! פן מחמת עברה זו או זו?! בשעה שהגמרא אומרת אחרת: שכל הצרות והפרענויות באות רק מחמת דיני ישראל. ומוהרנ"ת ז"ל אמר פעם, אם חכמינו הקדושים אומרים כך, הקדוש-ברוך-הוא אומר כך, ואין יכולים לשנות מדברי הקדוש-ברוך-הוא.

ולכן, בקש מוהרא"ש נ"י מאנשי שלומנו: החזיקו את עצמכם ביחד באהבה, ואחד יבקש את סליחת זולתו, ובפרט אם נמצא בינינו אי מי המעליל על זולתו דבה, הוא מכרח לבקשו סליחה ברבים, כי אוי לו לאדם המלבין פני חברו ברבים, שאז אין לו חלק לעולם הבא (בבא מציעא טט); ומהו עולם הבא? זה גלוי אלקות, הינו שלא יוכל להשיג אלקות. פי אסור לעשות רשעות זה לזה, ובפרט עתה, שאנו עושים שמחות רבות, וברוך השם מתחיל להתקיים מה שאמרתי פעם, שיהיה לאנשי שלומנו שלש שמחות בכל יום: ברית בבקר, אחר-הצהרים בר מצוה, ובלילה חתונה, ובשבת קדוש בעבור קריאת שם לבת שנוולדה במזל-טוב. והנה רואים כאן אצלנו, במדבר שומם, ברוך השם, זה מתקיים.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אנו משפחה אחת, עלינו לשמר מאד מאד זה על זה שלא יצא עלינו שם רע, וכמו אב לילדים, שהאב אוהב את כל הילדים, אבל האחים, הגיסים, יש ביניהם חלוקי דעות, ועל האב לישר את ההדורים, להוציא את השנאה. וזה היה אצל יעקב אבינו, היו לו שנים-עשר שבטים, לפני הסתלקותו החל לבכות, כשכלם היו סביב מטתו, ושאלם, אם עדין מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, וענו: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", וענה: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (פסחים נו.). לזאת, עלינו להתחזק באמונה פשוטה בו יתברך, ולדעת שבאנו ליבנאל לא בשביל גשמיות, מחלקת, תאוות ומריבות, אלא לגדל את ילדינו בקדשה ובטהרה, להפך מקום זה למקום תורה, ומה נעשה — אם באמצע בא הסמ"ך-מ"ם, טוב מאד שמראה לנו בשנאתו הגלויה את פניו המלכלכות שרוצה להרגנו, אוי ואבוי אם יחנף לנו ויבא באהבה מסתרת... אוי לו ואוי לשלום שלו. הקדוש-ברוך-הוא יעזר שלא תהיה לנו שום שיכות לקלפה זו, ואז נזכה לגדל את ילדינו בקדשה ובטהרה כרצונו יתברך.

כלום

מוהרא"ש נ"י אמר: כלום זהו דבר גדול מאד, כל זמן שאדם מחזיק את עצמו לכלום הוא יצליח, אותו אין יכולים לדחף, אותו אין יכולים לגרש, אותו אין יכולים להכניע, כי הוא 'כלום', ברגע שמחזיק עצמו לכלום, אף אחד אינו יכול לנצחו, אבל ברגע שאדם מחזיק את עצמו למשהו, אזי הוא בבטחון, תמיד יש לו טענות על אחרים.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר מספרים על ה'צמח צדק' זי"ע, שהיה הנכד של 'בעל התניא' זי"ע, נאמו היתה הבת של הרבי

האמצעי, שהיה הבן של בעל התניא, שפעם בא אליו יהודי והתלונן, שכשמגיע לבית-הכנסת כלם דורכים עליו ומתחילים עמו, ענה לו ה'צמח צדק': מי אמר שאתה צריך לשכב לארץ ולרחב בית-הכנסת, שכלם ידרכו עליך? תשב בפנה ותהיה 'כלום', ואז אף אחד לא ידרך עליך. כי זה יסוד בחיים — שיחזיק האדם את עצמו לכלום, אזי אותו אין יכולים לדחף, הוא אינו יכול לפל, להיכן יפל? הרי הוא כלום וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אנו רואים בשבת שיש שבע עליות, מראשון עד שביעי שהיא העליה האחרונה. בשלחן ערוך כתוב: ראשון זה כהן, שני זה לוי, והעליה השלישית המכבדת ביותר, נותנים אותה לרב וכו', אחר-כך יש רביעי, רבנו ז"ל הקפיד לעלות רביעי, כי בספירות הספירה הרביעית היא נצח, (אשר זו היתה מדת רבנו ז"ל), בזהר כתוב ש'ששי' היא העליה החשובה ביותר, רבי כרוספדאי אמר, שמ'מיו לא עלה רק ששי (זהר שלח קסד:), ומזה בא, שכל האדמורי"ם עולים רק בששי. וכידוע מוכרים את כל העליות בבית-הכנסת בכסף רב, שלישי וששי מוכרים ביקר רב, כי כל אחד רוצה לעלות בהם, ובברסלב, למשל, כל אחד רוצה לזכות לעלות רביעי, ומשלם על זה כסף רב. ופעמים רבות היתה מחלקת בבית-הכנסת — זה אומר אני רוצה שלישי, זה אומר אני רוצה ששי, ובברסלב היתה מחלקת — אני רוצה רביעי. כשראיתי דבר זה, קבלתי על עצמי שאני עולה רק שביעי, וזו העליה החשובה ביותר אצלי, [עד שהכרתי את הספרדים, ונודעתי שאדרבה אצלם 'שביעי' זה החשוב ביותר], ומדוע בחרתי שביעי? כי ערכתי חשבון לעצמי, כשעומדים בתור, כלם נדחפים, העומד האחרון בתור אותו אין דוחפים, ואם-כן אף אחד אינו רוצה עליה זו, אזי אני אקחנה. הוא הענין שדברנו — 'כלום', ברגע שאני מחזיק עצמי לכלום, אף אחד אינו יכול לדחפני.

נסים מוהרא"ש נ"י: 'כלום' אותיות 'מלוך', ברגע שאני מחזיק את עצמי לכלום, נעשה מזה מלוך, הינו שאנחנו ממליכים על

עצמנו את הקדוש-ברוך-הוא, כי אדם צריך תמיד לבטל עצמו להקדוש-ברוך-הוא, ובזה יצליח, כי אין לנו רק הקדוש-ברוך-הוא, ואנו צריכים את הקדוש-ברוך-הוא על כל פרט ופרט, איננו יכולים לחיות בלי הקדוש-ברוך-הוא. ולכן מעלה גדולה עד מאד להחזיק עצמו ל'כלום', ואז ממליכים על עצמנו את מלך מלכי המלכים.

כבוד

מוהרא"ש נ"י אמר: אדם צריך להרגיל את עצמו לתת כבוד לזולתו, כי בזה שנותנים כבוד לשני, ומתחשבים בדבר הזולת, בזה מגלים שנותנים כבוד להקדוש-ברוך-הוא, ברגע שמתחילים לזלזל בזולת, סימן שמוזלזלים בהקדוש-ברוך-הוא, כי אין זה דבר נפרד, ובזה טועים רב בני-אדם, שחושבים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו אלו שני דברים, אך אין הדבר כן, כי בין אדם לחברו ובין אדם למקום זה הינו ה', כי הקדוש-ברוך-הוא נמצא ובלעדיו אין שום נמצא, הכל אלקות, הכל מהקדוש-ברוך-הוא, וברגע שמכבד אדם את הזולת, ושומר על חפצי הזולת, סימן שמאמין שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, אחרת לא היה מכבד את הזולת. ולכן דבר חשוב עד מאד, לחוס על דברי הזולת, לשמר על כבוד הזולת, ובזה מורידים גם את השכינה, הינו שמכבדים את הקדוש-ברוך-הוא ושומרים את דברי הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: התנא אומר (אבות פ"ק ד'): "איזהו מכבד? המכבד את הבריות", מה נקרא איש מכבד? כשנותן כבוד לשני. וזה יסוד גדול בחיים, לתת תמיד כבוד לשני, לשמר תמיד על חפצי הזולת, והתוצאה: שכלם יכבדו אותו, וישמרו על חפציו, יראו את מעילו משלך על הארץ, ירוצו ויגביהו אותו, או פאשר יפנס —

יעמדו כלם בפניו, ויתנו לו כבוד. מאין בא דבר כזה? מחמת שהוא נתן כבוד לשני, הוא דאג שדברי הזולת ישמרו ולא יתבזבוזו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר דבר נחוץ לאדם לידע, שיהיה תמיד נותן ולא מקבל, פי כל הצרות והיסורים, המרירות והדכאונות והסבל שאדם סובל הם מחמת שרוצה תמיד לקבל, רוצה כבוד, רוצה שישמרו על חפציו, וכשאיך עושים זאת, אזי נפגע, נעשה שבור ומאכזב ונכנס בעצבון. ולכן אסור לאדם לרצות לקבל, אלא יהיה תמיד בבחינת משפיע: "אני נותן לזולת, וממילא הזולת יתן לי בחזרה", אך אל לו לצפות לקבל מהזולת, כי אז איננו עושה לשם שמים. וזה שאומר התנא: "איזהו מכבד? המכבד את הבריות" — אתה מכבד את כלם, אתה שומר על חפצי כלם, אזי יאהבו אותך כלם ויכבדוך.

וסים מוהרא"ש נ"י: זהו יסוד גדול בחיים — להשתדל לתרם לשני, "איני צריך שאתם תתרמו לי, אלא אני אעזר לכם, אכבד אתכם, אהב אתכם, אפלו שאינכם מתייחסים אלי, ואינכם נותנים לי את הכבוד, ומה גם שהנכם מתלוצצים ממני, מזלזלים בי, אך איני מסתפל על זה". ברגע שאדם קונה לעצמו את המדה היקרה הזו של כבוד — לכבד את הבריות וחפציהם, ורק נותן ונותן ונותן, ומוסר נפשו בעבור הנתינה, הוא נקרא איש מכבד, הינו שמכבד את כלם, ונזהר ונשמר לא לזלזל באחרים ובחפציהם. ואזי לא חולף זמן רב, ומקבל חן נפלא ומיוחד, וכלם אוהבים אותו.

ומדוע עובר על בני-אדם צרות רבות כל-כך? היות שמקטנות ילד קטן או ילדה קטנה, רוצים שכלם יתנו להם אהבה, ומצפים כל הזמן לקבל מהזולת עוד ועוד — חם, יחס וכו' וכו', וכך גדלים ומתבגרים הלאה, וכשאיך אוהבים אותם די כפי רצונם וצפיתם, או אין מכבדים אותם כפי בחינתם, אזי נשברים. אך אם היו גדלים ונוהגים באפן הזה: "אנו רוצים לתת לכלם, לכבד את כלם, אנו נזהרים לשמר על חפצי הזולת" וכדומה, אם הגיע פלוני ואין לו כסא, יתנו את מקומם, או ימהרו להביא כסא נוסף, וכן יתנו לו

כּוּס מִים לְשָׁתוֹת, וַיִּכְבְּדוּהוּ בְּכָל צָרְכָיו, אֲזַי לֹא יִחַלֵּף זְמַן רַב, וּשְׂמֵם הַטּוֹב יִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם, וְכֻלָּם יֹאמְרוּ: הִנֵּה זֶהוּ יֶלֶד פְּלֵא וְכוּ'. וְזֶה הַפְּרוּשׁ: "אֵיזֶהוּ מְכַבֵּד? הַמְּכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת", הוּא נִקְרָא כְּבוֹד, עֲצָם הַיֶּלֶד אוֹ הַיְלָדָה הַזֶּה נִקְרָאִים כְּבוֹד, כִּי מְכַבְּדִים אֶת הַזּוּלָּת. וְזֶה הַיְסוּד אֲצִלָּנוּ שְׂצָרִיכִים לְקַנּוּתוֹ.

כָּלֵא

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׂאָדָם מֵיִצֵּר לְעֲצָמוֹ בֵּית כָּלֵא, כִּי בְּרַגַע שְׂנַכְנַס בְּתוֹךְ עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְהִתְחַלֵּק עִם זּוּלָּתוֹ, גּוֹרֵם לְעֲצָמוֹ, שְׂאֲנוֹכִיּוּתוֹ מְבִיאָה אוֹתוֹ לְהַכְנִס לְבֵית-כָּלֵא, וּמְצַעֵר אֶת עֲצָמוֹ בְּחִנָּם, עַד שֵׁישׁ בְּנֵי-אָדָם שְׂנַכְנְסוּ כָּל-כֶּף בְּתוֹךְ עֲצָמָם, שֶׁהֵם מִמֶּשׁ כְּלוֹאִים בְּמֵאָסֵר, וּמְעַנִּים וּמְסַגְפִּים אֶת עֲצָמָם בְּחִנָּם עַל לֹא דָבָר, וְכָל זֶה מִחֲמַת שְׂאֵינָם רוֹצִים לְהִתְחַלֵּק עִם זּוּלָּתָם, הֵם נֹעֲשִׂים מְמַרְמְרִים עַל כָּל הָעוֹלָם וְחַיִּים בְּדַמְיוֹנוֹת שֶׁל הַבַּל נְרִיק כְּאֵלוֹ רוֹדְפִים וְשׂוֹנְאִים אוֹתָם, וּמְכַנְסִים בְּתוֹךְ עֲצָמָם, עַד שְׂמָרִים לָהֶם הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְזֶה הַדְּבָר הַמְּכַאֵיב וְהַמְצַעֵר בְּיֹתֵר אֶת הָאָדָם, כְּשֶׁנֹּעֲשֵׂה מְכַנְס בְּתוֹךְ עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְהִתְחַלֵּק עִם זּוּלָּתוֹ, אֲזַי מִמֶּשׁ גָּר בְּתוֹךְ כָּלֵא.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׂבִיּוֹתֵר מְצוּי דְבָר זֶה הֵן בְּרוּקִים וְהֵן בְּרוּקוֹת, כִּי מֵאַחַר שֶׁלֹּא הִתְחַתְּנוּ, אֲזַי חַיִּים בְּתוֹךְ עֲצָמָם, כִּי אֵינָם רוֹצִים לְהִתְחַלֵּק עִם זּוּלָּתָם וְנֹעֲשִׂים מְמַרְמְרִים עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְכֵאלוֹ כָּל אֶחָד חָיֵב לָהֶם מִשְׁהוֹ, עַד שֵׁישׁ כְּאֵלוֹ שְׂכַל-כֶּף נִכְנְסוּ בְּתוֹךְ עֲצָמָם, שְׂחַיִּים מִמֶּשׁ בְּדַמְיוֹן שֶׁל כָּלֵא. וְחִמְכִּינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ (סְנֵהֲדַרִּין כ.ב.) עַל פְּסוּק (תְּהִלִּים סח, ז): "מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשְׁרוֹת", שְׁזֶה סוֹכֵב עַל רוּקִים וְרוּקוֹת, בְּבַחֲיִנַת "מוֹצִיא אֲסִירִים", כִּי עַד שְׂאֵינָם מִתְחַתְּנִים הֵם אֲסִירִים בְּכָלֵא, כִּי בְּרַגַע שְׂאֵינָם רוֹצִים לְשַׁתֵּף אֶת הַזּוּלָּת, הֵם נִמְצָאִים בְּמֵאָסֵר וּמָרִים לָהֶם הַחַיִּים מְאֹד,

וכשמתחננים נאמר עליהם: "מוציא אסירים בכושרות", ודרשו חכמינו הקדושים (שם): בכי ושירות, דבעי בכי דבעי שרי, כי נותנים לאדם את הבחירה, התחנת — יצאת מכלא, אם אתה רוצה אתה יכול לשיר שירות ותשבחות אליו יתברך, ולהודות לו על כל החסד חנם שעשה עמך, ואם אינך רוצה, אתה כופר בטובה שהקדוש-ברוך-הוא נתן לך, ובוכה על רע מזלך ומר גורלך.

למדים מכאן, שכל זמן שאדם לא נשא הוא נתון בבית-כלא, כלוא בתוך עצמו, ואפלו אחר נשואיו אם אינו רוצה להתחלק עם זולתו, ולקבל את גזרת המקום ברוך הוא, אזי בוכה, כי נותר גם אחר הנשואין בכלא, אבל אם מקבל את גזרותיו יתברך, הרי הוא יוצא מבית כלא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כשאדם מכניס בתוך חיו את הקדוש-ברוך-הוא, אזי יוצא מבית הכלא, כי עקר החרות והחפשויות של האדם, הוא רק כשמדבק עצמו באין סוף ברוך הוא, וזוכה להרגיש תמיד אותו יתברך, אז נגאל מכל צרותיו, ויוצא מכלאו. ולהפך כשאדם, חס ושלום, מרחק את הקדוש-ברוך-הוא מחיו, אז נתקיים אצלו (תהלים קז, י): "ישבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל", כי הוא נמצא כמו בבית-כלא. וכן מובא בתקוני זהר (תקוני ו), שעל-ידי החטאים, אדם נכנס בתוך עצמו וגופו הוא כבית כלא, והנפש והנשמה שלו מתענות בתוך הגוף, וזה גורם לאדם לעצבנות, מאחר שנפשו ונשמתו כלואות בתוך גופו, ועל-ידי תשובה שוכרים את דלתות הכלא ויוצאים לחרות.

וסים מוהרא"ש נ"י: ועל-פני צריך אדם להכניס בחיו תמיד את הקדוש-ברוך-הוא, הן בחיי הפרט והן בחיי הכלל, והן בחיי המשפחה, ואז יצא מבית הכלא, ויחיה חיים אמתיים, חיים מתקיים, ויהיה משתחרר מבית הכלא, וזה שאמרו חכמינו הקדושים (אבות ו): אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה; כי התורה היא חכמתו יתברך, וכשאדם נכנס בתוך התורה, אזי נכנס בתוך חכמתו יתברך, ואז נעשה בן חורין אמתי, כי יוצא מכלאו בו היה נתון. ועל-פני

אשרי מי שמתמיד בלמוד התורה הקדושה, ומתבודד בכל יום אל הקדוש-ברוך-הוא ומדבר עמו יתברך, וממשיך על עצמו אור זיו וחיות ודבקות הבורא יתברך שמו, עד שזוכה להיות בן חורין אמתי, ויוצא מבית-הכלא.

כליון

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר היצר הרע רוצה לכלות את האדם בגשמיות וברוחניות, וכן אמר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לח): שעל-ידי לשון-הרע הוא נעשה כמו קין שרצה לעשות כליון מפל העולם; פי ברגע שאדם מוצא רק את הרע של זולתו, אזי רוצה לכלותו, ואם מדבר על אחרים, רוצה לכלות אנשים רבים, עד שיש בני-אדם שנכנסו כל-כף בדמיון ובשטות הזו, שצריכים לדבר על כל אחד, שרוצים לעשות כליון בכל העולם כלו, וזה הפך כונת הבריאה, כמו שכתוב (ישעיה מה, יח): "לא תהו בראה לשבת יצרה"; שהקדוש-ברוך-הוא רצה שיבראו בריות כדי שיכירו אותו יתברך, ומי שמחפש רק את הרע של זולתו, הוא רוצה לכלותם, ולכן צריכים להזהר מאד לא לעשות כליון מבני-אדם על-ידי שמדברים עליהם רע.

וספר מוהרא"ש נ"י, שלמוהרנ"ת ו"ל היה תלמיד ושמו היה ר' מאיר טעפליקר ו"ל, הוא היה רגיל לבא אליו תמיד, ומוהרנ"ת ו"ל התענג על כל אחד מאנשי שלומנו שגרו בעיר טעפליק, ושאל אותו: מה שלום פלוני. אזי עשה ר' מאיר עם היד פאלו אין ממי לדבר, והמשיך לשאלו: ומה שלום אלמוני, אזי עשה שוב תנועה עם היד פאלו אין ממי לדבר, וכך עבר מאחד לשני, ועל כלם הראה שאין מה לדבר מהם, חזר ושאלו מוהרנ"ת ו"ל: ומה אתה? ענה ואמר: ממני בודאי אין מה לדבר, כל-כך נפלתי בעיני, עד שאין

לִי כָּבֵד שׁוּם תִּקְנָה, עֲנֵה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְיָת ז"ל: אִתָּה רוֹאֵה לְמַה הִגְעַתָּ עַל-יְדֵי שֶׁהִנָּךְ עוֹשֶׂה כְּלִיּוֹן מְכַלֵּם? אֲשֶׁר אֵת כָּלֵם אִתָּה מְבַטֵּל, עַד שֶׁגַם אוֹתָךְ אִתָּה מְכַלֶּה מִן הָעוֹלָם, וְלֹא כִּף לְמַדְנוּ מִרְבְּנוּ ז"ל, אֲלֵא אָדָם צָרִיךְ לְמַצָּא טוֹב אֲצֵל כָּל אֶחָד, וְלִרְאוֹת רַק אֵת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֵׁישׁ בְּכֻלָּם, וּכְשִׁימְצָא אֲצֵל זוּלָתוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, אִזּוּ יִמְצָא גַם בְּעֲצָמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כִּי צָרִיכִים לְחַפֵּשׂ אֲצֵל זוּלָתוֹ אֵת הַ"עוֹד מְעַט טוֹב" שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמְצָא גַם בְּעֲצָמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת "וְעוֹד מְעַט טוֹב" שֶׁשָּׁם הוּא אֵינוֹ רָשָׁע (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק א', סִימָן רפב). וְסִיִּים מוֹהֲרַא"ש נ"י: אִתָּם רוֹאִים מַה יָכוֹל אָדָם לְגַרֵם בְּזֶה שְׂמוּצָא רַע אֲצֵל זוּלָתוֹ, עַד שֶׁעוֹשֶׂה כְּלִיּוֹן בְּכָל הָעוֹלָם.

וְסִיִּים מוֹהֲרַא"ש נ"י, כִּי יֵשׁ טַבַּע רַע אֲצֵל בְּנֵי-אָדָם, שֶׁהֶחֱרַח לָהֶם לְכַלּוֹת אֵת הַבְּרִיאָה, הֵינּוּ שֶׁתְּמִיד מְדַבְּרִים רַע עַל כָּל אֶחָד, וְזֶה הַדְּבָר הַגְּרוּעַ בְּיוֹתֵר, וְלִכֵּן אֲשַׁרִי מִי שֶׁזּוֹכֵה לְבִנּוֹת אֵת הָעוֹלָם, וְלֹא לְהַרֵס אֵת בְּנֵי-אָדָם, לְמַצָּא אֵת הַטּוֹב שֶׁל כָּל אֶחָד וְלֹא אֵת הָרַע שָׁבוּ, וְזוֹ הַמְדַרְגָּה הָעֲלִיּוֹנָה בְּיוֹתֵר לְזִכּוֹת אֵלֶיהָ.

כְּלִי

מוֹהֲרַא"ש נ"י אָמַר, שֶׁכִּמוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּשֶׁרוֹצֵה אָדָם לְקַבֵּל אֵיזָה שְׂפַע — צָרִיךְ כְּלִי, כִּי כְּלִי כְּלִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחְזִיק אֵת הַשְּׂפַע, כְּגוֹן כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְקִנְיּוֹת, צָרִיךְ כְּלִי וְסֵל לְמִלָּא בּוֹ פְּרוֹת, אוֹ כְּשֶׁשׁוֹאֵב מִיָּם הוּא צָרִיךְ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הַמַּיִם, אַחֲרֵת לֹא יִצְלִיחַ לְהַחְזִיק אֵת הַפְּרוֹת וְהַמַּיִם, כִּי כְּלִי כְּלִי אֵי אֶפְשָׁר לְהַחְזִיק כְּלוּם, כְּמוֹ-כֵן בְּרוּחָנִיּוֹת, צָרִיכִים כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֵת רוּחָנִיּוֹת חַיּוֹת אֲלֵקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַהוּ הַכְּלִי? זֶה הַדְּבָר, כְּמוֹכָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק א', סִימָן לד), וְלִכֵּן צָרִיכִים לְשָׁמֵר מְאֹד עַל הַדְּבָר לְדַבֵּר רַק דְּבֹרֵי תוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וּבִפְרָט לְהִיּוֹת רְגִיל לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-

הוא, כי הדבור שְׁמַדְבָּרִים עִמּוֹ יתְבַרְךָ, זֶה הַכְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ אֹר וְזִיו וְחַיִּית וּדְבָקוֹת הַבּוֹרָא יתְבַרְךָ שְׁמוֹ, וּכְכֹל שְׂאָדָם מְדַבֵּר יוֹתֵר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בֵּן נִמְשָׁךְ עָלָיו יוֹתֵר אֹר וְחַיִּים אֲמַתִּיִּים, כִּי הַדְּבּוֹר הוּא כְּלִי הַשֹּׁפֵעַ לְקַבֵּל בּוֹ שֹׁפֵעַ אֱלֻקוֹת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁבְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל יֵשׁ לְמוֹד עֶמֶק שֶׁל אֹרוֹת וְכֻלִּים, הָאֹרוֹת הֵם רוֹחֲנִיּוֹת חַיִּית אֱלֻקוֹתוֹ יתְבַרְךָ, הַשְּׂגוֹת אֱלֻקוֹת, שֶׁהַצְּדִיק זוֹכֵה לְהַשִּׁיג בְּכֹל פֶּעַם מִחֲדָשׁ, אֲבָל צָרִיךְ כָּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אֵת הָאֹרוֹת הָאֵלוֹ, אֲשֶׁר זֶה כָּלִל חַדוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁהַצְּדִיקִים הָאֲמַתִּיִּים מְחַדְּשִׁים, וּבַפְּרָט כְּשִׁזְזוּכִים לְכַתֵּב אֵת זֹאת בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, כִּי הַסֵּפֶר הוּא בְּכֻלּוֹ כָּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם הַשְּׂגוֹת אֱלֻקוֹת. וְלָכֵן נוֹהֲגִים הַצְּדִיקִים לְתַפֵּס פְּסוּק מֵהַכ"ד סְפָרִים שֶׁהֵם הַתַּנ"ךְ, וּמִלְבִּישִׁים בּוֹ אֵת הַשְּׂגוֹתֵיהֶם שֶׁהַשִּׁיגוֹ בְּגִלְיֵי אֱלֻקוֹת, אֲשֶׁר זֶה מֵה שֶׁפְּתוּב בְּתַקוּנַי-זֶהָר (תַּקוּן כ"א, דף מ"ז.) עַל הַפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית כ"ד, ט"ז): "וַתִּמְלֵא כֶּדֶה וַתַּעַל", שֶׁהַכָּד זֶה הַכ"ד סְפָרִים, שְׁלֹוֹקֲחִים פְּסוּק מֵהַתַּנ"ךְ, וּמִמְלָאִים בְּזֶה אֵת אֹר וְזִיו וְחַיִּית וּדְבָקוֹת הַבּוֹרָא יתְבַרְךָ שְׁמוֹ, וְזֶה בְּחִינַת אֹרוֹת וְכֻלִּים, הָאֹרוֹת הֵם הַהַשְּׂגוֹת אֱלֻקוֹת, וְהַכָּלִים הֵם פְּסוּקֵי הַתַּנ"ךְ, שֶׁמִּלְבִּישִׁים בָּהֶם אֵת הַהַשְּׂגוֹת אֱלֻקוֹת. וּכְמוֹ-כֵן הַנְּשֻׁמָּה שֶׁדְּבוּקָה בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וּמִשְׁגַּת תְּמִיד אֵת אֱלֻקוֹתוֹ יתְבַרְךָ, צְרִיכָה גּוּף שֶׁהוּא הַכְּלִי, שְׁיֻכַּל לְהַכִּיל בּוֹ אוֹתָהּ, וּכְפִי חֲזֵק וְגִדְל הַכָּלִים, כִּי יְכוּלָה הַנְּשֻׁמָּה לְהַכִּיל בְּעֲצֻמָּה אֵת הָאֹרוֹת, וְלָכֵן צְרִיכִים לְשֹׁמֵר מְאֹד עַל הַגּוּף לֹא לְשַׁבְּרוֹ, כְּדִי שִׁיאִיר בּוֹ אֹר הַנְּשֻׁמָּה. וּכְמוֹכָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוהֲרַ"ן, חֶלֶק א', סִימָן כ"ב) עַל הַפְּסוּק (אֵיּוֹב י"ט, כו'): "וּמִבְּשָׂרֵי אַחַזָּה אֵלוֹהִי", שֶׁצְּרִיכִים לְהֵאִיר גַּם לַגּוּף מֵה שֶׁהַנְּשֻׁמָּה מִשְׁגַּת, כִּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם תְּמִיד מִשְׁגַּת אֹרוֹת עֲלִיוֹנִים, אֹרוֹת צַחְצַחוֹת, אֲבָל צָרִיךְ שְׁיֵהֵיָה לוֹ גּוּף שֶׁלֵּם וְלֹא שְׁבוּר, שֶׁזֶה כְּלִי שֶׁלֵּם. וּבְשִׁבִיל זֶה אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זי"ע: כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה חוֹר קָטָן בַּגּוּף, נַעֲשֶׂה חוֹר גְּדוֹל בַּנְּשֻׁמָּה, כִּי כְּשֶׁאָדָם נַעֲשֶׂה חוֹלָה, כְּבָר אֵינּוּ יְכוּל לְהַתְּפַלֵּל וּלְלַמֵּד וּלְקַיֵּם אֵת מִצְוֹתָיו יתְבַרְךָ, וְלָכֵן צְרִיכִים לְשֹׁמֵר מְאֹד עַל גּוּף הָאָדָם, וּכְמוֹ-כֵן אֶסוּר לְסַגֵּף עֲצֻמוֹ בְּשׁוּם סְגוּפִים, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה גּוֹרֵם, שֶׁאַחַר-כֵּן לֹא יוּכַל לְלַמֵּד

וּלְהַתְּפַלֵּל וּלְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יְתַבְּרֶךְ. וּכְמוֹ-כֵן כְּשֶׁאָדָם חָשׂ עֲצָמוֹ עֵינָף, עָלָיו לִילֵךְ לִישׁוֹן, כִּי אַחֲר־כֵּף לֹא יִהְיֶה לוֹ כְּלִי לְקַבֵּל בוֹ אֶת הָאוֹר, וְכָל זֶה בְּכֻלָּל אוֹרוֹת וְכָלִים.

וְלִכֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבָנוֹת לְעֲצָמוֹ כְּלִים חֲזָקִים, כְּדֵי לְקַבֵּל בָּהֶם הָאוֹר הָאֱלֹקִי, וּכְמוֹ-כֵן צָרִיךְ אָדָם שְׂיִהְיֶה לוֹ עֲצָבִים חֲזָקִים, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּר מְשׁוֹם דְּבָר, אֲשֶׁר זֶה בְּכֻלָּל כְּלִים חֲזָקִים לְקַבֵּל בָּהֶם אֶת הָאוֹר הָאֱלֹקִי, כִּי בְּאֵמֶת אֵין שׁוֹם מְצִיאֹת בְּלַעֲדָיו יְתַבְּרֶךְ כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכָל אֱלֻקוֹת גָּמוֹר הוּא, וְכִשְׂיֵשׁ לְאָדָם עֲצָבִים חֲזָקִים, הוּא יְקַבֵּל אֶת הַכֵּל בְּנִקְלָה; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְכַנְּסִים דְּבָרִים אֵלָיו בְּחוּף לְבוֹ.

לִיצְנוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: הַלִּיצְנוֹת הִיא אָבִי אָבוֹת הַשְּׂמָאָה. הַגְּמָרָא אוֹמְרֶת (ירושלמי בְּרֻכּוֹת, פֶּרֶק א'): קָשָׁה הַלִּיצְנוֹת שֶׁתַּחֲלָתוּ יְסוּרִין וְסוּפָה כְּלָיָה; כָּל לִיצְנוֹת שֶׁאֶחָד מִתְּלוֹצֵץ מִהַשְּׂנִי מִתְּחִילָה עִם יְסוּרִים, הֵינוּ שְׂגוֹרְמִים יְסוּרִים לְמִי שֶׁהִתְלוֹצֵצוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶה נִגְמַר עִם כְּלָיָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שֶׁאֶחָד הוֹרֵג אֶת הַשְּׂנִי.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: יֵשׁ מְאֹמֵר הַחֲכָם — לִיצְנוֹת אַחַת דּוֹחָה מְאֹה תּוֹכַחוֹת; כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ דְּבָרֵי מוֹסֵר, וְכֹא פְלוּנִי וְעוֹשֶׂה צְחוּק וְלַעֲג, אֶפְלוּ זְכִיתִי וְשָׁמַעְתִּי מְאֹה דְרָשׁוֹת מִחֲכָם, מְאֹה תּוֹרוֹת וְדְבָרֵי מוֹסֵר מִצְדִּיק, לִיצְנוֹת אַחַת דּוֹחָה הַכֵּל. הַחֲכָם יְכוּל לְדַרְשׁ דְרָשָׁה שֶׁתַּעֲוֹרֵר אֶת כָּל הַשׁוֹמֵעַ קוּלוֹ וְדַבּוּרָו, אָדָם אֶחָד מִן הַצַּד עוֹשֶׂה תְּנוּעָה עִם הַיָּד, כְּאוֹמֵר: הֵא, וּמִבְטֵל אֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהַחֲכָם אָמַר, כְּבָר פְּרָחָה הַדְרָשָׁה מִלֵּב הַשׁוֹמֵעַ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: רַבְּנּוּ ו'ל אֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קלג), שֶׁהַעוֹלָם מְלֵא אוֹרוֹת, וְהַיָּד הַקְּטָנָה מְכַסֶּה אֶת כָּל הָאוֹר.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: שְׁמַעְתִּי פֶּעַם מֵאַחַד מְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ פְּרוּשׁ עַל זֶה, כְּשֶׁאַחַד מִגְּלַה אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְרָאָה: "הִנֵּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא, תִּתְּבוֹנֵן בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה: דּוּמָם, צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, וְתִרְאֶה אֶת הָאֱלֹקוֹת". בָּא הַשְּׁנִי וְעוֹשֶׂה תְּנוּעָה עִם הַיָּד, מוֹחָה עִם הַיָּד כְּאוֹמֵר: הֵא, וּכְבָר אֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם. וְזוֹ נִקְרְאת לִיצְנוּת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: כְּשֶׁבֵּן אֶחָד עוֹשֶׂה לִיצְנוּת מִהֶמְלֵמֵד, כְּשֶׁבֵּת אַחַת עוֹשֶׂה בִּכְתָּה לִיצְנוּת מִהַמּוֹרֶה, כְּשֶׁאַדָּם אֶחָד עוֹשֶׂה לִיצְנוּת מִהַצְּדִיק, כְּכִּר נִתְּכֶסֶה מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹר, וְאֵינוֹ רוֹאֶה מְאוּמָה, כִּי לִיצְנוּת הִיא אָבִי אַבוֹת הַטְּמֵאָה. אֵין שְׁמַיִם לֵב וְחוֹשְׁבִים — "מָה עָשִׂיתִי בְּסֶף הַכֵּל? מָה אָמַרְתִּי? זֹהִי בְּדִיחָה בְּעֵלְמָא" וְכוּ', אֲכַל הַחֲשֵׁכָה לִי אֶת הָאוֹר, דְּחִית מִמֶּנִּי אֶת הַהֲתַעֲוֹרוֹת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: רַבֵּי מֹשֶׁה חַיִּים לוֹצְאָטוּ וְ"ל מְבִיא, שְׁהִלִּיצְנוּת הִיא כְּמוֹ מִגֵּן נֶגֶד מוֹסֵר, הֵינּוּ כְּשֶׁאַחַד אוֹמֵר מוֹסֵר לְאָדָם, אֲזִי הֵהוּא שׁוֹמֵעַ, וְנִכְנָס בּוֹ, בְּרַגַּע שְׁעוֹשֶׂה מְזֵה לִיצְנוּת, הִלִּיצְנוּת הִיא כְּמִגֵּן, וְאֵין הַמוֹסֵר יָכוֹל לְהִכְנִס בּוֹ. וְלִכֵּן צְרִיכִים לְהִזְהַר מְאֹד מִלִּיצְנוּת, וְכֵן צְרִיכִים לְהִשְׁמֵר עַד מְאֹד בְּבֵית-הַהִפְּנִסֵּת לֹא לֵישֵׁב עַל יַד לְצִים, וְכֵן בִּישִׁיבָה, עַל בַּחֲוֹר לְהִזְהַר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב לִיד בַּחֲוֹר לִיצֵן, וְכֵן הַנְּשִׁים שְׁלֹא תִשְׁכְּנָה בֵּין חֲבוּרַת לִיצְנִיּוֹת, וּבְבֵית-סֹפֵר עַל הַבְּנוֹת לְהִשְׁמֵר עַד מְאֹד מִבֵּת הָעוֹשֶׂה לִיצְנוּת.

וְהוֹסִיף מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר אוֹמֵרֵת הַגְּמָרָא (פְּסָחִים ק"ב), שְׂרַבְנוּ הַקְּדוּשׁ צְנָה אֶת בְּנָיו: אַל תְּדוּרוּ בְּשִׁכְנָצִיב, מִשּׁוּם דְּלִיצְנֵי הָווּ וּמִשְׁכוּ לָךְ בְּלִיצְנוּתָא. הִיתָה עֲגִירָה בְּשֵׁם שְׁכִנְצִיב, וְכָל יוֹשְׁבֵיהָ לִיצְנִים הָיוּ, עַל-כֵּן הִזְהִיר רַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ אֶת בְּנָיו לֹא לְדוּר שָׁם, שְׁלֹא יִמְשְׁכוּם לְלִיצְנוּת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּאֵמֶת מִי שְׁעוֹשֶׂה לִיצְנוּת מְזוּלָתוֹ, אֵינוֹ עוֹשֶׂה לִיצְנוּת כִּי אִם מִעֲצָמוֹ. כְּמֵאֵמֶר הַחֲכָם מְכָל אָדָם (מְשָׁלִי ט. יב): "אִם חֲכַמָּת — חֲכַמָּת לָךְ, וְלִצְתָּ — לְבַדְךָ תִּשָּׂא"; כְּשֶׁאַחַד עוֹשֶׂה לִיצְנוּת מְזוּלָתוֹ, אֵינוֹ עוֹשֶׂה לִיצְנוּת אֶלָּא מִעֲצָמוֹ, כִּי הָאָדָם

הנה נשאר כמו שהוא, והלץ התלוצץ רק מעצמו. כשרואים ילד העושה ליצנות מכלם, או ילדה העושה ליצנות מכל דבר, הם מפריעים בפתה — הן הבנים והן הבנות, על-ידי ליצנותם, זה מעיד על חסר תשומת-לב, הינו אותם ילדים זקוקים לתשומת-לב, ואינם יודעים איך לקבל זאת, ועל-כך עושים ליצנות מהמורה או מהמלמד, מתבדחים ומתלוצצים מהם, וכך רוצים למשך תשומת-לב, אבל — הן הבנים והן הבנות צריכים לשמר עצמם מאד מהקלפה הזו, כי היא תולידם לשאול תחתית ומתחתיו.

והוסיף מוהרא"ש נ"י: 'לץ' זה אותיות 'צל', שעושה צל בינו לבין הקדוש-ברוך-הוא, ואינו רואה את הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רבנו ו"ל אומר בספר המדות (אות ליצנות, סימן ו'): הליצנות היא מתעבת את האדם על הקדוש-ברוך-הוא ועל הבריות; מי שעושה ליצנות, בני-אדם אינם יכולים לסבלו. טבע אדם שעושה ליצנות מזה או מזה, אזי אין הקדוש-ברוך-הוא יכול לסבל אותו, כי הקדוש-ברוך-הוא שורה רק באדם שיש בו תמימות, עם ליצנות מגרשים את השכינה, ואף בני-אדם לבסוף אינם יכולים לסבל את הליצן, כי חשים שממנו לא יהיה לי מאומה. ועל-כך צריכים מאד מאד להזהר לא לעשות ליצנות מאף אחד, ולא להתחבר עם לץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רבנו ו"ל אומר בספר המדות (אות ליצנות, סימן א'): על-ידי ליצנות יהיה לו נושים הרבה, והם ימשלו בו; הליצנות מביאה אותו, שיהיה בעל חוב גדול, ויהיה חייב לכלם, והכל ימשלו בו, וירוצו אחריו ויחנקוהו. הוא חושב שיעשה ליצנות מזה או מזה, ולבסוף, רחמנא לצלן, הוא נופל בפת, הנה נותן צ'קים על זמין ועל שמאל בלי חשבון, עושה צחוק מבני-אדם, ולבסוף יש לו הרבה נושים, והם מושלים בו. ראו אל מה ליצנות יכולה להביא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר ביותר צריכים להשמר לא לעשות

ליצנות מצדיקים: "הא, מה הוא אומר, מה הוא יודע". זו הטמאה הכי גדולה — כשאחד עושה ליצנות מצדיק, אשר טמאה זו עוקרת את האדם מהעולם הזה והעולם הבא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: כתוב במדרש (שמות רבה, פרשה נב): כשמשנה רבנו היה עוסק בהקמת המשכן, היו ליצני ישראל אומרים: אפשר שהשכינה שורה על ידי בן עמרם?! ראו איזו רשעות הליצנות הביאה, משה רבנו בונה משכן, מה זה המשכן? מקום שמורידים את השכינה למטה, שירגישו שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתנו, מי עסק בזה? משה רבנו, בחיר הנבראים, שבחר בו הקדוש-ברוך-הוא לתן את התורה על ידו, האם היה צדיק גדול יותר בין כלל ישראל ממשנה רבנו? בודאי לא. משה רבנו עלה אל הר סיני, והוריד לנו את התורה, ואף-על-פי-כן נמצאו שם ליצנים שלא היו יכולים להזכיר את שמו, אלא אמרו: בן עמרם. ראו אילו רשעים ארורים, ולמה ליצנות יכולה להביא, שהתלוצצו ממשנה רבנו בשעה שבנה את המשכן. זו המדה הכי גרועה — כשאחד מתלוצץ מצדיק שמוריד את השכינה. ועל-כן אם יש מישהו שעושה ליצנות מהצדיק, חס ושלום, צריכים להתרחק ממנו כמטחוי קשת, ולא לעמד בד' אמותיו, כי הליצנות הורסת כל חלקה טובה, למי שעומד בקרבתה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הגמרא אומרת (עבודה זרה יח): כל המתלוצץ — יסורים באים עליו, רבא אמר לרבנן: במטותא מינייכו — אני מבקש מכם שלא תתלוצצו, שלא יבואו עליכם יסורים. הליצן חושב עצמו לחכם גדול, ולמעשה הוא השוטה הגדול ביותר. ועל זה צריכים להתפלל הרבה בכל יום, שלא תהיה לו שיכות אל לצים, ולא תהיה אצלו ליצנות.

וסים מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (שיר השירים רבה, פרשה א, סימן כא): אם נכנס דבר תורה בלב, יוצא כנגדו דבר של ליצנות, נכנס ללב דבר של ליצנות — יוצא כנגדו דבר תורה. תורה וליצנות אינם יכולים לשמש ביחד. מה השמן הזה כוס מלא אינו

מזרזיף, אף דברי תורה אינם מזרזפים בדברי ליצנות, אין התורה יכולה להתקיים במקום שיש ליצנות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לכן צריכים לברוח מלצים כמו שבורחים מאש שורפת. ודבר זה שייך הן לילדים קטנים — בנים או בנות, שצריכים להשמר מאד מאד מן המדה של ליצנות, לא להתלוצץ מהמורה או המלמד, וכן שייך הדבר למבגרים, צריכות הנשים להזהר כשיושבות בחוץ ומדברות, שלא תהיה ביניהן ליצנות, וכן הגברים צריכים להשמר בבית-כנסת, שלא תהיה שם ליצנות, כי הליצנות הורסת את האדם לגמרי.

וסיים מוהרא"ש נ"י, אשר מוהרנ"ת ז"ל אמר, שעקר פתח הטמאה הוא ליצנות. וחכמינו הקדושים אומרים (יומא לח:): הבא לטמא פותחין לו. כמו שכתוב (משלי ג, לד): "אם ללצים הוא גליץ", ולכן צריכים להשמר מאד מהמדה המגנה הזו של ליצנות.

לשון-הרע

מוהרא"ש נ"י אמר: המדה המגנה ביותר — כשמדברים לשון-הרע, הינו כשאחד מדבר רע על זולתו, או אחד מקבל לשון-הרע על חברו. ואומרים חכמינו הקדושים (פסחים קיח:): כל המספר לשון-הרע וכל המקבל לשון-הרע ראוי להשליכו לכלבים. למה לכלב? כי דרכו של כלב שתמיד נובח, ומי שמדבר תמיד רע על זה או על זה, הוא נדמה בכלב, ולכן ענשו של מי שמדבר רע על זולתו — שמתגלגל בכלב. ואוי לה לנשמה שמכרחה להיות מגלגלת בכלב, שתמיד משויטט ברחובות ונובח על כל עובר ושב שבא כנגדו, ורץ בין כל הזבלים והאשפות, ומחטט ומחפש אחר מזונו, ומוצא עצמות ומלקקן, הכל בא מחמת שדבר רע על זולתו.

שיחות-מוהרא"ש

קפט

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לכן צריכים להשמר עד מאד לא לדבר רע אחד על זולתו, אשר זו העברה הגדולה והמגנה ביותר, ואין יכולים לסבל אותה — כשאדם אוכל בצותא עם מישהו ושותה עמו, ומדבר עמו ביחד, ומתחבר ומטיל עמו, ולבסוף מדבר עליו רע.

כי כף אמרו חכמינו הקדושים (ילקוט משלי, רמז תתקמט): כל מי שמדבר עם חברו ואוכל ושותה עמו, ומדבר עליו לשון-הרע, הקדוש-ברוך-הוא קורא אותו רע, אדם זה רע, איש בליעל, זה הדבר הכי מתעב כשאדם אחד בפה ואחד בלב. אנחנו שמחים בצותא, אוכלים ביחד, משחקים זה עם זה, מדברים יחד, ולפתע אני מפנה ראשי אחורנית, ורואה שזההוא מדבר עלי רע, זה הדבר המגנה ביותר. עד כדי כך, שהקדוש-ברוך-הוא קוראו רע. זהו איש רע. וטבע רע זה אנו מוצאים אצל הרבה בני-אדם, ולבסוף — אין יכולים לסבלם. אם יש לאדם חברים או לאשה יש חברות, ובפתע האחד מדבר על זולתו על לא דבר, זה נקרא רע, וזו המדה המגנה ביותר, ודבר זה אין הקדוש-ברוך-הוא יכול לסבל.

והוסיף מוהרא"ש נ"י: עלינו להשמר מאד מאד, שלא יהיה בינו לשון-הרע, שאחד לא ידבר על השני, כי בזה גורמים לרחוק הגאלה מאתנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (שמות רבה, פרשה א'): היה משה רבנו מהרהר בלבו ואומר: מה תטאו ישראל, שנשתעבדו מכל האמות? ביון ששמע דבריו, אמר: לשון-הרע יש ביניהם, אין הם ראויים להגאל גאלה. הינו למשה רבנו כאב מאד, למה עם ישראל צריכים להשתעבד בגלות במצרים? ובכה להקדוש-ברוך-הוא, מדוע מגיע לעם ישראל, שייסבלו סבל כל-כף קשה? ! ויצא בחוץ וראה "שני אנשים עברים נצים" (שמות ב, יג), הינו שני יהודים רבים ביניהם, ואחד מגביה ידו על חברו, אזי "ויאמר לרשע: למה תכה את רעך. ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו וגו', וירא משה ויאמר: אכן נודע הדבר". עתה אני יודע למה עם

ישראל צריכים לסבל סבל זה, כי אם יש ביניהם לשון-הרע, אם רבים ביניהם, אם אינם יכולים לחיות ביחד באהבה, לכן הגאלה אינה באה.

וסיים מוהרא"ש נ"י: על עם ישראל להחזיק עצמם ביחד, ואם אין פועלים אצל כל עם ישראל דבר זה, על-כל-פנים בעיר אחת צריכים להתאחד יחד, ואם אין יכולים לפעל בעיר אחת, על-כל-פנים בקהלה אחת צריכים להתאחד ולעקר ולהוציא ולשרש את הרע, המריבות, הלשון-הרע, הרכילות והליצנות זה מזה, ואז נזכה שבזכות קהלה זו תבא הגאלה.

כי כף כתוב בזהר, שעל-ידי בי פנישתא חדא — על-ידי בית-הפנסת אחד שמחזיקים את עצמם ביחד באהבה, ואחד עוזר לשני, על-ידי-זה תהיה הגאלה.

וסיים מוהרא"ש נ"י: עלינו לראות שבקהלה שלנו, בבית-הפנסת שלנו, בתלמוד תורה שלנו, בבית-הספר שלנו, לא ימצא אחד שידבר רע על השני, שלא ימצאו בינינו מסיתים ומדיחים זה על זה, אדרבה נשתדל שאחד יעזר לשני במה שרק יכול באהבה גדולה ובמסירות נפש אמיתית. עלינו לקבל על עצמנו מהיום, שלא יהיה יותר רע בינינו, כל אחד ישתדל לעזר לזולתו, כל אחד ישתדל לעשות טוב עם השני, העקר לברח מרשעות, מרע, אשר זה הדבר המגנה ביותר. ודיקא אז נזכה שהגאלה תהיה על-ידי הקהלה שלנו.

רבנו ז"ל כבר אמר (ת"י-מוהר"ן, סימן רצב): "העולם ראוי שיתמהו על גדל האהבה שבינינו". ולכן עלינו לממש את השיחה הקדושה הזו של רבנו ז"ל, שנחיה ביחד כאחים ואחיות, ואיש את רעהו יאמר חזק, וימסרו נפשם אחד בעבור השני, וישמרו לא לדבר רע אחד על זולתו, אלא לאהב אותו כנפשו, וכן בין הנשים צריכה להיות אהבה גדולה, שאשה תחזק את רעותה במה שהיא רק יכולה, ובזכות זה נזכה להגיע לדברים יפים, ונקבל מהקדוש-ברוך הוא מתנות יפות.

לקוטי-מוהר"ן

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עקר ההתקרבות לרבנו ז"ל היא רק על-ידי התמדה בספרו הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן", כי שם פניו, שכלו וחקמתו גנוזים, פמוכא בדבריו הקדושים (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצב). ולכן כל ההתקרבות אל רבנו ז"ל תלויה כפי התמדתו בספר הקדוש "לקוטי-מוהר"ן", ובלי למוד ב"לקוטי-מוהר"ן", שהם התורות של רבנו ז"ל, אי אפשר בשום פנים להקרא על שמו. ורבנו ז"ל הפליג מאד במעלת הלמוד וההתמדה בספרו הקדוש "לקוטי-מוהר"ן", עד שאמר, שהספר שלו מסגל להחזיר את בני-אדם בתשובה, וכן הספר שלו פותח את קשיות גידיו של האדם, וכן ספרו מופך את המוח ויכול לבוא להשגות גדולות בעבודת השם ותברך על-ידי ספרו. ולכן אשרי האדם שמתמיד בכל יום בלמוד הספר הקדוש "לקוטי-מוהר"ן".

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל רצה מאד שנקבע שני שעורים בספר זה, שעור אחד שיהיה שעור פשוט, הינו לחזר הרבה בספרו, כדי שיהיה האדם בקי בו בעל-פה, ושעור אחד שיתעמק בתוך ספרו, כי הספר שלו עמק עמק מי ומצאנו, וכולל את כל הגלויים של הזוהר והתקונים וכל כתבי האריז"ל, ולמודו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ועל-כן כשאדם לומד הרבה בספר הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן", נפתח לו המוח להשיג בחכמת הקבלה ובחכמה האלקית, כי הספר הקדוש הזה, הוא שער ומפתח לכל חכמת הקבלה, ומה גם שבנגלה יכולים לחדש על-ידי הקדמותיו של רבנו ז"ל, וכעין שאמר, שאת כל תורה ותורה ומאמר ומאמר שגלה, יכולים לעבר אתה הינו לחדש על-ידיה בכל פסוקי התנ"ך ובכל מאמרי חז"ל בבלי וירושלמי ומדרשים, כי על-ידי הקדמותיו של רבנו ז"ל נפתחים שערים בגלוי אלקות, ועל-כן אשרי מי שזוכה להתמיד בכל יום בספר הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן", ודיקא על-ידי-זה יהיה מקרב אל רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבהיותו בחור לקח את עצמו כל-כך

בהתמדה ב"לקוטי-מוהר"ן", שעברו שנים על גבי שנים שסיים בכל חדש את כל ה"לקוטי-מוהר"ן", והיו פעמים שהתבודד יום שלם על כל ה"לקוטי-מוהר"ן", הינו שעשה בעצמו תפלות מכל תורה ומכל מאמר בספר זה, עד שזכה לעבר רב היום ורב הלילה עם כל ה"לקוטי-מוהר"ן", וכך הנה ימים רבים, עד שה"לקוטי-מוהר"ן" נחקק בתוך דמו, ופעם הפליט מוהרא"ש נ"י מפיו: "אם יחתיכו אצלו גיד, לא יצא דם אלא 'לקוטי-מוהר"ן"', ואמר את זאת בדרך צחות.

וכשהתאשפז מוהרא"ש נ"י בבית-חולים לעבר נתוח, אזי נטל עמו את הספר הקדוש "נעם אלימלך", לשם תחת הכרית מראשותיו, וכשזוגתו הרבנית שאלה אותו: "למה אינך לוקח 'לקוטי-מוהר"ן' לשם מראשותיך?" ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: "כי ה'לקוטי-מוהר"ן' נמצא בתוך גופי, אני זוכרו בעל-פה, ועל-כן איני צריך לקחתו".

ותמיד מעורר מוהרא"ש נ"י את כל תלמידיו, שיהיו בקיאים ב"לקוטי-מוהר"ן", עד שהדפיס כבר כמה פעמים את הספר הזה עם לוח לסים את כל הספר הקדוש הזה בכל חדש, ולבחורים הצעירים הוא נותן בכל יום בחינה בכתב על היום של "לקוטי-מוהר"ן" שלמדו, כי רוצה להרגילם עוד בימי צעירותם, שיהיו בקיאים בספר הנורא והקדוש הזה.

ותמיד קובל מוהרא"ש נ"י, שהיום כל בור ועם הארץ קורא את עצמו על שם רבנו ז"ל, בשעה שאין לו שום משג בספר הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן", ותמיד אומר ברבים: בלי למוד "לקוטי-מוהר"ן" ולהיות בקי בו בעל-פה, וכן בשיחותיו הקדושות ב"שיחות-הר"ן" וב"תי-מוהר"ן", אי אפשר להקרא על שם רבנו ז"ל.

למוד

מוהרא"ש נ"י אָמר, אַם אָדָם מְרַגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד תּוֹרָה כְּפִי
 סֵדֶר-דְּרָגָה הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנֵי ו"ל, אֲזֵי מִצְלִיחַ מְאֹד, כִּי עֵקֶר הַכְּשָׁלוֹן
 לְאָדָם שְׁעוֹזֵב אֶת הַלְמוּד, הוּא מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ מְסַדֵּר, כִּי אִם הִנֵּה מְסַדֵּר
 בְּלִמּוּדוֹ — הִנֵּה מִצְלִיחַ. וְסֵדֶר-דְּרָגָה הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנֵי ו"ל, זֶהוּ סֵדֶר
 כָּל-כֶּף טוֹב וְיִפְּהָ וְקָל, כַּמּוּבָא (שיחות הַר"ן, סימן עו), שְׂדַעְתּוֹ שֶׁל רַבְּנֵי
 ו"ל הִיְתָה שְׂיַפְתַּח אֶת הַסֵּפֶר וַיִּלְמַד כְּסֵדֶר וְלֹא יַחְזוֹר עַד שְׂיַסִּים אֶת
 כָּל הַסֵּפֶר וְאֲזֵי יִתְחִיל עוֹד פַּעַם, כְּגוֹן: כְּשֶׂאָדָם מִתְחִיל לְלַמֵּד תַּנּוּף,
 שְׂיִלְמַד כְּסֵדֶרן מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, עַד שְׂיַסִּים אֶת כָּל הַתַּנּוּף וַיִּתְחִיל עוֹד
 פַּעַם, וְכֵן הַדְּבָר עִם מִשְׁנֵיּוֹת, יִתְחִיל מִהַתְחִלָּה וַיִּלְמַד פָּרָק אַחֵר פָּרָק,
 וּמִסְכָּתָא אַחֵר מִסְכָּתָא עַד שְׂיִזְכֶּה לְסִים אֶת כָּל הַשָּׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה,
 וְאֲזֵי יִתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכַמוֹ-כֵן בְּגַמְרָא, עֵקֶר הַהֲצַלְחָה, שְׂאָדָם יִתְחִיל
 מִמִּסְכַּת בְּרֻכּוֹת וַיִּלְמַד דָּף אַחֵר דָּף, עַד שְׂיִזְכֶּה לְסִים פָּרָק אַחֵר פָּרָק
 וּמִסְכָּתָא אַחֵר מִסְכָּתָא, עַד שְׂיִזְכֶּה לְסִים אֶת כָּל הַשָּׁס, וְכֵן בְּדִ
 חֻלְקֵי שְׁלַחַן עֲרוּף, יִתְחִיל מֵאַרְחַח חַיִּים וַיִּלְמַד סִימָן אַחֵר סִימָן, עַד
 שְׂיִזְכֶּה לְסִימָנוֹ, וַיִּתְחִיל אֶת הַיּוֹרָה דְּעָה, וְכַשִּׁיִּסְיָמוֹ יִתְחִיל אֲבָן הָעֶזֶר,
 וְכַשִּׁיִּסְיָמוֹ יִתְחִיל חֻשָּׁן הַמְּשֻׁפֵּט, וְכֵן בְּלִמּוּד זֹהַר, שְׂיִלְמַד דָּף אַחֵר
 דָּף עַד שְׂיַסִּים אֶת כָּל סֵפֶר הַזֹּהַר, וַיִּתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכַדּוּמָה בְּכָל
 לְמוּד וְלִמּוּד, עֵקֶר הַהֲצַלְחָה בְּשִׁלּוּמֵי כְּסֵדֶרן כְּפִי סֵדֶר-דְּרָגָה
 הַלְמוּד, וּמִי שְׂמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ בְּסֵדֶר הַזֶּה שְׁנַתֵּן לָנוּ רַבְּנֵי ו"ל, לֹא
 יִרְצֶה לְהַפְסִיק לְלַמֵּד, אֲלֵא כָּל יוֹם יִתְפַּס בְּמָה פְּרָקִים תַּנּוּף, כַּמָּה
 פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת, כַּמָּה דְּפִים גְּמְרָא, כַּמָּה דְּפִים זֹהַר, כַּמָּה סִימָנִים
 שְׁלַחַן עֲרוּף וְכַדּוּמָה. וּמִי שְׂמַרְגִּיל עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּסֵדֶר-דְּרָגָה הַלְמוּד
 הַזֶּה, מְרַגִּישׁ כָּל מִינֵי נַעַם בְּתוֹרָה. וְהַסְּבָה שְׂבִינֵי-אָדָם אֵין לָהֶם חֻשָּׁק
 לְלַמֵּד, מִתְחַמֵּת שְׁחוּשְׁבִים שְׁלִמּוּד הַתּוֹרָה קֶשֶׁה, וַיְהִיָּה לָהֶם קֶשֶׁה
 לְקַלֵּט אֶת הַלְמוּד, וְכֵן נִמְאָס לָהֶם, אֲזֵי סוּגְרִים אֶת הַסֵּפֶר, אֲבָל אִם
 הִיוּ לוֹמְדִים עַל-פִּי סֵדֶר-דְּרָגָה הַלְמוּד, אֲזֵי הִיוּ מְרַגִּישִׁים כָּל מִינֵי
 עֲרֻבוֹת וְנִעְיָמוֹת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה; וְעַל-כֵּן אֲשָׁרֵי מִי שְׁלּוּמַד

בסדר-דרוך-הלמוד הזה, ואז יצליח דרכו, ולא ירצה אף פעם להפסיק ללמד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאכן אלו מאנשי שלומנו היקרים שלא הטעו את עצמם, אלא ציתו את רבנו ז"ל ולמדו בסדר-דרוך-הלמוד הזה, גדלו והצליחו מאד בתורה הקדושה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהכיר אחד מאנשי שלומנו שהיה בקי בזהר בעל-פה, והלה ספר לו איך זכה לזה? על-ידי שלמד בסדרן בכל יום דף אחר דף, עד שזכה לסים פעמים אין מספר את כל ספרי הזהר. ולכן אשרי מי שאינו מטעה את עצמו, ולומד בסדר-דרוך-הלמוד הזה, ואז יצליח מאד בלמוד התורה הקדושה, ויהיה לו חשק בכל הלמודים.

לחץ

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר רואים, שרב בני-אדם חיים בלחץ נורא, זה רנק, הוא בלחץ שאינו יכול למצא את בת זוגו, זה בלחץ מחמת שאינו מסתדר עם אשתו, זה בלחץ מחמת שחיב חובות, זה בלחץ מחמת שאין לו ילדים, זה בלחץ מחמת שסובל צרות מהילדים וכדומה, כל אחד חי בלחצים, והכל בא מפני שאינו חי עם הקדוש-ברוך-הוא, הינו שהוציא את הקדוש-ברוך-הוא מחינו, וחושב שהכל טבע, ברגע שאדם מדבק את עצמו להקדוש-ברוך-הוא, הוא יוצא מכל מיני לחצים. ומתבת ל'חץ', הוא מהפך לתבת ח'לץ', והוא על דרך שכתוב (משלי יא, ח): "צדיק מצרה נחלץ", ויבא רשע תחתיו", כי הצדיק תמיד דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, אוי נחלץ מכל מיני לחצים, ומה גם שעל-ידי שמכניס בתוכו את הקדוש-ברוך-הוא, ועושה מתבת לחץ חלץ, שהוא נחלץ מצרה,

שיחות-מוהרא"ש

קצה

על-ידי-זה מצליח דרכו. ועל-כן אותיות ליח' הן גם אותיות צ' ליח', הינו שמצליח בחייו, כי הלחצים באים לאדם רק מחמת שמוציא אותו יתברך מחייו, ואז נכנס בלחצים גדולים מאד, אבל ברגע שחי עמו יתברך, אזי משתחרר מכל מיני לחצים, וחי חיים טובים ונעימים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר הגלות זה הלחץ, שאדם נלחץ ונדמה לו כאלו אבד מנוס ותקנה ממנו, וכל זה מפני שהוציא את הקדוש-ברוך-הוא מחייו, אבל אם היה מכניס אותו יתברך בתוך חייו, אזי היה המאשר ביותר. ואיך זוכים להכניס את הקדוש-ברוך-הוא בחייו? על-ידי שאדם מתבודד תמיד אליו יתברך, ומדבר עמו יתברך, ומפרש את כל שיחתו וכל מה שעובר עליו אליו יתברך כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ועל-ידי שיחה ותפלה בינו לבין קונו מתקים אצלו: "צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו", כי הרשע רצה להלחין את הצדיק ולהכניסו בלחץ, אזי הצדיק הדבוק בו יתברך מצרה נחלץ, ויבא רשע תחתיו — שהוא נכנס בלחץ.

מעט

מוהרא"ש נ"י אמר: עקר הכפולון של בני-אדם, שרוצים דברים רבים בבת אחת, ובעבור זה יש להם כפולון. הכלל הזה, שהוא הכלל היפה ביותר, שצריכים לקנות בחיים: "מעט גם-כן טוב".

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר מוהרנ"ת ז"ל ספר לנו, שטרם התקרבותו לרבנו ז"ל, רצה לעשות הרבה מאד, וערך ותכנן תכניות רבות מה לעשות, ולבסוף לא עשה מאומה, עד שנשפך לגמרי.

יכֻשֶׁהֶתְקַרְב לְרַבְנֵנוּ ו"ל וְסִפֵּר לוֹ מָה עוֹבֵר עָלָיו, אָמַר לוֹ רַבְנֵנוּ ו"ל פִּתְגָם אַחֵר, וְזֶה אֲשֶׁר הִצִּילוּ כָּל הַחַיִּים: "מַעַט גַּם־כֵּן טוֹב". וְעַם הַדְּבוּר הַזֶּה הִצְלִיחַ בְּאִפְּן יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל, הוּא הִגִּיעַ לְבֵית־הַמְּדַרְשׁ, וְרָאָה שֵׁישׁ שָׁם אֵינָהּ בְּלִבּוֹל אוֹ טְרִדָּה, אָמַר לְעַצְמוֹ: אֲלֹמַד עִתָּה קִצָּת, וְאַחֲר־כֵּן אוֹלֵי עוֹד קִצָּת וְעוֹד קִצָּת, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מִתְמִיד גָּדוֹל.

וְכֵן הַדְּבָר עִם מֵדַת הַשְּׂמִתָּה, אָדָם רוֹצֵה לִהְיוֹת תְּמִיד שְׂמִת, וְאֵין הַדְּבָר עוֹלָה בְּיָדוֹ, כִּי עַל כָּל אַחַד עוֹבְרִים מִשְׁפָּרִים וְגִלִּים, אֲבָל אִם יֵלֵךְ עִם הַעֲצָה הַזֹּאת: אֲהִיָּה מַעַט שְׂמִת, חֲמֵשׁ דְּקוֹת בְּלִבְדוֹ, וְאַחֲר־כֵּן אוֹלֵי עוֹד חֲמֵשׁ דְּקוֹת, וְעוֹד חֲמֵשׁ דְּקוֹת, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה שְׂמִת, וְכֵן הַדְּבָר בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט בַּחַיִּים, סוּד הַהִצְלָחָה — לְקַחַת אֶת הַכֶּלֶל הַזֶּה: "מַעַט גַּם־כֵּן טוֹב".

הִנֵּה בְּעֵינַי נִקְיִין, הָאִשָּׁה רוֹצֵה לְנַקּוֹת אֶת הַבַּיִת, וְרוֹאֶה שֶׁכָּל הַבַּיִת מִהַפֶּךְ וּמִלְכָּדָה, וְנִתְפָּסֵת לְאֲזֻלַּת יָד, יוֹצֵאת לַחוּץ וְנִשְׁבָּרַת לְגַמְרֵי, וּפּוֹכְרַת יָדַיִם בְּיָאוּשׁ, אֲבָל אִם תִּקַּח אֶת הַכֶּלֶל הַזֶּה: מַעַט מַעַט, קָדָם אוֹרִיד כְּמָה כּוֹסוֹת וְצִלְחוֹת, אַחֲר־כֵּן אֲסַדֵּר אֶת הַשְּׁלֶחָן, אַחֲר־כֵּן אֲטַאטֵא, "מַעַט גַּם־כֵּן טוֹב", וְלִפְתַּע מְגַלָּה שֶׁעֲשֵׂתָה הַכֹּל. הִצְלַחַת הָאָדָם כְּשֶׁרוֹצֵה רַק מַעַט, אִם יֵלֵךְ בְּאִפְּן הַזֶּה: מַעַט וְעוֹד מַעַט וְעוֹד מַעַט, אֲזִי יִצְלִיחַ בְּאִפְּן יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל. יְסוּד הַכְּשָׁלוֹן — כְּשֶׁתּוֹבֵעַ מַעֲצָמוֹ הַרְבֵּה וְלִמְעָלָה מִכַּחוֹתָיו.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: טַבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁחָפֵץ לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים רַבִּים בְּבֵת אַחַת, אֲף זֶה לֹא הוֹלֵךְ, יֵשׁ לְאָדָם רַק שְׁתֵּי רִגְלִים וּשְׁתֵּי יָדַיִם רֵאשׁ אַחַד, וְרוֹצֵה לְהַעֲמִיס עַל עַצְמוֹ עֲבוּדָה שֶׁל עֶשֶׂר יָדַיִם וְעֶשֶׂר רִגְלִים וְחֲמֵשֶׁה רְאשִׁים, אֲשֶׁר זֶהוּ בְּלִתי אֲפָשָׁרִי כָּלֵל וְעַקֵּר, עוֹד לֹא נִבְרָא כְּדָבָר הַזֶּה, הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִתֵּן לָנוּ רֵאשׁ אַחַד, שְׁתֵּי יָדַיִם וּשְׁתֵּי רִגְלִים לְהִרְאוֹת לָנוּ, שְׂאֵי אֲפָשָׁר כִּי אִם מַעַט וְעוֹד מַעַט וְכוּ'.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: לָמָּה אִם־כֵּן נִתֵּן לָנוּ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְכַל אֵיבָר זוּג: שְׁתֵּי עֵינַיִם, שְׁתֵּי אָזְנַיִם, שְׁנֵי נִקְבֵי הַחֹטֵם,

שתי ידים ושתי רגלים, לרמז שהאדם צריך תמיד גם את הזולת, כי אם הייתה לאדם רק יד אחת, היינו שאינו צריך אף אחד רק אני בעצמי, אזי לא היה יכול להיות קיום לעולם. סוד קיום העולם — כשמצרפים את השני, יש לי שתי עינים, שתי אזנים וכו', לרמז האחד הולך — אני הולך אתך, אעזר לך, יש לי שתי ידים לסייע לך, אתה רואה, גם אני רואה וכו', כל דבר צריך שתפנות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איבר אחד הקדוש-ברוך-הוא ברא אחד והוא: הפה, את הפה צריכים לשמר מאד מאד לעצמו, מה זאת אומרת? אם מדברים, יש להשמר מאד שלא יכאיבו לשני, כמו שיש שתי ידים, אשר יד אחת עוזרים לשנייה, או האחד הולך — עלי ללוותו בשתי רגלי, או אני רואה — גם האחר רואה, אני שומע — גם האחר כף. ובצותא עוזרים זה לזה, הכל טוב ויפה עד שמגיע לענין הדבור, צריך לשמר מאד על הדבור לא לדקור בו את הזולת בשום פנים ואופן, דבור רק אחד — לעזר לשני.

גם בזה צריכים את הכלל של "מעט גם-כן טוב", כי ישנם אנשים בישנים, אשר בדרך כלל עונים ואומרים: "אני אמר דרשה? זה לא בשבילי, אני מתבייש" וכדומה, אזי אומרים להם: "מעט גם-כן טוב", הינו תאמרו משהו, מלה אחת, אשר תמיד יש משהו לומר, איזה פרוש וכו'. וכן יש לחזק ולשמח את פלוני, או כשרוצים להעיר לשני, יש להקפיד שתהא ההערה בצורה יפה ומכבדת, ובזה "מעט גם-כן טוב", אם הולכים בצורה כזו מצליחים מאד.

וסים מוהרא"ש נ"י: אם רוצים להצליח בחיים, יש לקנות את הכלל הזה: "מעט גם-כן טוב", אין מבקשים מהאדם הרבה, וגם האדם בעצמו אסור לו לבקש ולתבע ממנו הרבה, כי אם ידרש מעצמו הרבה, לבסוף לא יעשה מאומה, יותר טוב 'מעט' בהצלחה, מ'הרבה' עם כשלון. כלל זה על האדם לקחת לעצמו. וזה מה שתקנו חכמינו הקדושים (מנחות קי): כי אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכון לבו לשמים, כי טוב מעט בכונה, מהרבה שלא בכונה, אם אחד אינו יודע כי אם 'מעט', אף שיהיה בזה חזק

— "זה אני יודע", הרי זה יותר טוב מ'הרבה' שאיננו יודע, שאזי נשבר, וברגע שנשבר זה תחלת הכשלוך, וכשרואה את הכשלוך, מגיעה האכזבה, והאכזבה מביאה ליאוש, ויאוש מביא לעצלות, ועצלות מביאה לדכאון. וכך נופלים מטה מטה עד שהשם ישמר, אדם מגיע לבטלה גמורה. כל זה בא מחמת שרוצים הרבה, אבל אם הולכים עם הכלל של: "מעט גם-כן טוב", אזי יש הצלחה; הקדוש-ברוך-הוא יזכנו להגיע לזה!

מקום

מוהרא"ש נ"י אמר: לכל דבר טוב מאד לקבע מקום. לתפלה יש בית-הכנסת, ועל האדם להזהר מאד לבוא לבית-הכנסת להתפלל, עד שתכמינו הקדושים החמירו מאד ואמרו (ברכות ח.): כל מי שיש לו בית-הכנסת בעירו ואינו נכנס שם נקרא שכן רע; בית-המדרש הוא מקום ללמוד תורה, הינו על האדם לקבע מקומו בבית-המדרש ושם ילמד. וחקמינו הקדושים אומרים (מדרש תהלים פד, ג): כל מי שהוא נכנס לבית-המדרש ולבית-הכנסת בעולם הזה, זוכה ונכנס לבית-המדרש בעולם הבא. כמו-כן תלמוד תורה מקום ללמוד הבנים, ובית-ספר לבנות צריף להיות מקום מיוחד ללמוד הבנות, שיודעים היכן באים ללמד, וכן לכל אחד ואחד יש מקומו ודירתו היכן שגור, כי מקום זהו ענין גדול עד מאד, שיהיה לאדם מקום — הן בבית-הכנסת, הן בבית-המדרש, הן בבית-הספר, הן בתלמוד תורה והן בבית.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כל אדם צריף שיהיה לו מקום קבוע, בבית-הכנסת אומרים חכמינו הקדושים (ברכות ו): כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו; כל אדם צריף שיהיה לו מקום קבוע בבית-הכנסת, אשר שם יודעים כלם שהוא יושב, ואזי אפלו כשאינו נמצא, יודעים כלם שמקום זה הוא של פלוני — ר' משה,

ר' דוד, ר' ישראל, מה שאין כן כשאין לאדם מקום, פעם הוא בצד זה ופעם בצד אחר, אזי הוא מספן לגמרי. וכן בבית המדרש יודעים שפלוני זה יושב ולומד במקום זה, וכן בתלמוד תורה כל תלמיד צריך לידע היכן מקומו, ולא להסתובב ממקום למקום, כי זה גורם בלבול, וכן בבית ספר כל בת צריכה שידעו היכן מקומה, וכן בבית כל אחד בוחר לעצמו — פאן אני גר, וזה שאמרו חכמינו הקדושים (סוטה מז): חן מקום על יושביו, אם קובע אדם מקום לעצמו: פאן אני גר, זה נותן לו חן אחר, וכן בתוך הבית, כלם יודעים שמקום זה הוא של האבא ואסור לשבת שם, וכאן המקום של האמא ואסור לשבת שם, אם קובעים בעצמם דבר זה, הרי נכנסת יראת הכבוד. ועל כן כל אדם צריך את מקומו המיוחד בעבור צרכיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כתוב בירושלמי (מועד קטן ב, ד): שמחה לאדם בשעה שהוא דר בתוך שלו; אין עוד שמחה יותר גדולה מזו, כשיש לאדם את מקומו, ואנו מוצאים אצל הצפרים "גם צפור מצאה בית ודרור קן לה" (תהלים פד, ד), לכל צפור יש האילן שלה, הענף שלה, הקן שלה, ולכן מקום הוא דבר גדול מאד, שיהיה מקום קבוע ומגדר היכן לומדים, הינו לומדים בבית ספר ולא בחוץ, לומדים בתלמוד תורה ולא בשדה, מתפללים בבית הכנסת, לומדים בבית המדרש וכו' וכו'.

מוהרנ"ת ז"ל

מוהרא"ש נ"י אמר: מוהרנ"ת ז"ל הוא התלמיד של רבנו ז"ל, אשר הוא זכה יותר מכל התלמידים. לרבנו ז"ל היו תלמידים רבים צדיקים וקדושים עד מאד. היה לו תלמיד בשם ר' שמואל איזיק, שרבנו ז"ל אמר עליו, אשר בשמים מתעצצים עמו, מי יהיה מלך. לרבנו ז"ל היה תלמיד ר' יודל, שהיה תמיד מיחד יחודים, ורבנו

ו"ל מסר לו את הענין של פדיון, מי שנתן לו פדיון — ראה ישועה. לרבנו ו"ל היה תלמיד ר' נפתלי, שנתן לו עבודה שיאמר תורה למלאכים. היה גם לרבנו ו"ל תלמיד ר' אהרן הרב מברסלב, שרבנו ו"ל העיד עליו שהלך לחתונה עם כתנת נקייה, וכשהוא טבל במקנה, טבל עם יחודים כאלו, שהיה יכול לחמם את המקנה. וכשראה אותו רבנו ו"ל, אמר לו: תתקרב אלי, נאראה לך דרך ביחודים. וזכה להתקרב לרבנו ו"ל. וכן עוד ועוד תלמידים קדושים היו לרבנו ו"ל, שהיו דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: תתארו לעצמכם אילו תלמידים היו לרבנו ו"ל. ומפני מה זכה מוהרנ"ת ו"ל יותר מכל התלמידים? מוהרנ"ת ו"ל אמר: כשבאתי אל רבנו ו"ל והרגשתי את טעם רבנו ו"ל, אמרתי: זהו זה, סלקתי את הדעת לגמרי, אין לי דעת, רבנו אומר דבור — עוד קצת דעת, עוד דבור — עוד קצת דעת. וכך הצליח מוהרנ"ת ו"ל יותר מכל התלמידים, אצלו כל דבור של רבנו ו"ל תקף-ומיד רשם אותו, עד שהעיד עליו רבנו ו"ל: "אם לא הוא, לא היה נשאר ממני אפלו עלה אחד, דף אחד של שמות". ואמר לאנשי שלומנו, אתם צריכים להודות למוהרנ"ת ו"ל, כי בזכותו נשארו ממני כל-כך הרבה ספרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מוהרנ"ת ו"ל אמר לתלמידיו כך: חשבתי הרבה עינתי הרבה, חקרתי הרבה, איך יכולים להמשיך את אור רבנו ו"ל לכל העולם, באתי לידי הפכה — רק על-ידי שאזכה לחבר ספרים, להוריד את דבר רבנו ו"ל לעם. ואלו כל ספרי "לקוטי-הלכות" שחבר מוהרנ"ת ו"ל על ארבעה חלקי שלחן ערוך, ומפרש כל הלכה והלכה כפי הקדמות רבנו ו"ל ב"לקוטי-מוהר"ן".

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר כשבא מוהרנ"ת ו"ל בפעם הראשונה אל רבנו ו"ל, אמר לו רבנו ו"ל: אם אתה נתקרבת אלי, אזי כל העולם היו צריכים להתקרב אלי, ואם כל העולם לא התקרבו אלי, גם אתה לא היית צריך להתקרב אלי. ולא הבינו את הדבור הזה, ומה משמעותו, אבל עתה בדור הזה, אנו יכולים

להבינו. כי על מוהרנ"ת ז"ל עברו משברים וגלים, מהרגע שהתקרב אל רבנו ז"ל החלו לרדפו ולהציק לו מאד, מוהרנ"ת ז"ל מסר נפשו בשביל רבנו ז"ל, ואמר: לא אכפת לי מאומה, אני את רבנו ז"ל אגלה לכל העולם כלו. הכניסוהו במאסר, לא הסתכל על זה כלל, רק הלך וכתב את כל ספרי רבנו ז"ל, את ה"לקוטי־מוהר"ן", "ספורי־מעשיות", "ספר המדות", "שיחות־הר"ן", "חיי־מוהר"ן", "לקוטי־עצות", "קצור־לקוטי־מוהר"ן", ואחר־כך את הספרים שלו: "לקוטי־תפלות", "לקוטי־הלכות", ומכתביו לר' יצחק, שנדפסו בספר: "עלים לתרופה", וכך המשיך את דבר רבנו ז"ל לדורות הבאים.

וסים מוהרא"ש נ"י, אשר עלינו לקחת דגמא ממוהרנ"ת ז"ל ולחקותו, אשרי אדם שנכנס בתוך ספרי רבנו ז"ל ומצית את תלמידו מוהרנ"ת ז"ל.

מְלוּהַ מְלָכָה

מוהרא"ש נ"י אמר: יש מצנה אחת שבני־אדם מזלזלים בה מאד, והיא: מצות מלוה מלכה; הינו במוצאי־שבת אחר צאת השבת צריכים לעשות סעדה. וכך נפסק בשלחן ערוך, ארח חיים, סימן ש': לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי־שבת, כדי ללוות את השבת, אפלו אינו צריך אלא לכזית. ומי שנוהר בסעדת מלוה מלכה, זוכה שדוד המלך מצילו בעת צרה. ואם היו בני־אדם יודעים מעלת המצנה הזו — לאכל במוצאי־שבת סעדה רביעית, שהיא סעדת מלוה מלכה, היו נוהרים בה עד מאד. והרבה אנשים מספרים מופתים ונסים גדולים שנעשו עמהם בזכות שקימו את מצות מלוה מלכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר אָנוּ יוֹדְעִים, שְׂרַבְנוּ וְז"ל הַקְפִּיד מְאֹד שְׁנָקִים כָּל סְעִיף קָטָן בְּשִׁלְחַן עָרוּף, וְאָמַר פְּעַם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ: אַתֶּם יְכוּלִים לְקַמֵּט אֶת סִפְרֵי בְּכָל מִינֵי צְדָדִים הַיְכָן שֶׁתַּחֲפֹצוּ, [הֵינּוּ יְכוּלִים לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ מֵה שְׂרוּצִים], אָבָל תִּזְהָרוּ מְאֹד לֹא לְנִטּוֹת אִפְלוּ מִסְעִיף קָטָן בְּשִׁלְחַן עָרוּף. וְהָיוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ רְגִילִים לֹמַר: מְכַל שְׂכָן לְבָלִי לְנִטּוֹת מְסִימָן אֶחָד בְּשִׁלְחַן עָרוּף. וְהָרִי מְצֹנֹת מְלוּהַ מְלָכָה הִיא סִימָן שְׁלָם בְּשִׁלְחַן עָרוּף, וְלִכֵּן צְרִיכִים לְהִזְהָר בָּה עַד מְאֹד.

וּסְפָר מוהרא"ש נ"י, עַל צְדִיק גְּדוֹל, שֶׁשָּׁמוֹ הָיָה: רַבִּי יִשְׁעִיָּה מִקַּרְעֶסְטִיר וְז"ל, שֶׁהָיָה בְּצַעֲרֵירוֹתוֹ יְתוֹם, וְאָמַר לֹא יִכְלֶה לְהַחְזִיקוֹ וּלְגַדְלוֹ, עַל-כֵּן שֶׁלְּחַתְּהוּ אֶל הַרְבֵּי מְלִיֶּסְקָא, וְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, שֶׁהָיָה צְדִיק קְדוֹשׁ וּבַעַל רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ. וְיִלְדֵה זֶה שֶׁמַּשׁ אֶת הַרְבֵּי מְלִיֶּסְקָא, וְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, גְּדֹל בְּבֵיתוֹ, וְתָמִיד הָיָה בְּמַחֲיֹצְתוֹ, וְרַבִּי יִשְׁעִיָּה — אִף שֶׁבְּתַחֲלָה הָיָה יְהוּדִי פְּשוּט מְאֹד, אִךְ הִיָּתָה לוֹ מְצֻנָה אַחַת, שֶׁהָיָה נִזְהָר בָּה מְאֹד, וְהִיא: מְצֹנֹת מְלוּהַ מְלָכָה, וּבִזְכוּת זֶה זָכָה אַחֲרֶ-כֵּךְ — כְּשֶׁהַרְבֵּי מְלִיֶּסְקָא נִפְטָר, שֶׁהַחֲלוּ לְבָא אֵלָיו הַרְבֵּה אַנְשִׁים וְנָשִׁים, וּפְעַל בְּעִבּוּרָם הַרְבֵּה יִשׁוּעוֹת, וְרָאוּ אֶצְלוֹ נְסִים וְנִפְלְאוֹת רַבּוֹת, פָּקֵד עֲקָרוֹת, וְרִפָּא חוֹלִים וְכוּ', וְהַכֹּל בְּזְכוּת הַמְצֻנָה הַזֹּאת שֶׁל מְלוּהַ מְלָכָה.

דַּרְכוֹ הָיָה, שֶׁבְּכָל מוֹצָאֵי-שַׁבַּת הַזְּמִין שׁוֹחֵט, וְשָׁחַט תְּרַנְגוּלִים רַבִּים וְעוֹפּוֹת, הַכְּשִׁירָם וּבִשְׁלָם, וְכֵן הִבִּיא דָּגִים וְכוּ' וְאָרְךְ שְׁעוֹת מִסְפָּר עַד שֶׁהִכִּין אֶת סְעֻדַת מְלוּהַ מְלָכָה, וְאַחֲרֶ-כֵּךְ הַזְּמִין מְאוֹת עֲנָיִים — הֵן גְּבָרִים וְהֵן נָשִׁים, וְהָאֲכִילָם, וְהָיָה עוֹמֵד עַל הָעֲנָיִים וּמְשַׁמֵּשׁ, וְנִתֵּן לְכָל אֶחָד דָּגִים וּמָרְק וּבֶשֶׂר, חֲלוֹת טְרִיּוֹת שְׁאָפוּ בְּמִיָּחָד לְסַעֲדָה וְכוּ' וְכוּ'; וְעָשָׂה הַכֹּל לְכַבּוֹד סְעֻדַת מְלוּהַ מְלָכָה, וְהַקְפִּיד שֶׁיִּבְשְׁלוּ דִיקָא בְּמוֹצָאֵי-שַׁבַּת, שֶׁיְהִיָּה הָאֲכִל טְרִי וְעָרַב לַחֵף, וְזוֹ הָיָה הַמְצֻנָה הַכִּי חֲבִיבָה אֶצְלוֹ, וּבִזְכוּת זֶה פְּעַל נְסִים וְנִפְלְאוֹת לְאַנְשִׁים מְרִי נֶפֶשׁ, וְרָאוּ אֶצְלוֹ מוֹפְתִים רַבִּים; וְעַל-כֵּן אִם נִזְהָר בָּזֶה, גַּם אָנוּ נִזְכָּה לְרְאוֹת נְסִים.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י, אשר היו פעם שני אחים תאומים, שאהבו זה את זה עד מאד, ולמדו הרבה תורה בצותא, והלכו תמיד בצותא וכו'. לזמנים גדלו, וכל אחד מהם התחתן, ואף-על-פי-כן החזיקו עצמם ביחד, ואף הלכו לעסק מסחר ביחד, והיתה להם מצוה אחת שקיימהו ביחד בהדדור רב, והיא: מצות מלוה מלכה, כל מוצאי-שבת נטלו ידיהם ביחד וערכו סעדה: דגים, מרק ובשר, כסעדת שבת ממש, ושרו את זמירות מוצאי-שבת, וכך נמשך זמן רב. וכל השבוע היו נוסעים למסחר והצליחו מאד.

לזמנים, הצע להם איזה עסק בעיר רחוקה, והחליטו לנסע במוצאי-שבת, על-כך הזמינו בעל עגלה עם סוסים שימתין להם ויקחם, כי הצרכו לנסע כל הלילה, כדי להגיע ביום ראשון למקום המסחר. וכן היה, שכתף-ומיד אחר צאת השבת ארזו את הדגים, המרק והבשר, ונסעו. והיה אז אמצע הדרך, ובעת נסיעתם בתוך היער, החל לרדת שלג כבד, ורוחות עזות נשבו, והסוסים לא יכלו לילך בעמק השלג, אזי עצרו באמצע היער. והבעל עגלה הצליף עליהם בשוטו, אף ללא הועיל, ונעצרו הסוסים. מרחוק ראו האחים אור מנצנץ מאיזה בית, אזי נטלו את מטלטליהם, והחלו לילך לכיון הבית.

ותכף כשהגיעו לבית, תפסום הגויים ששכנו בו, ושמוחו שנפלו לידיהם שני יהודים ורצו להרגם, ובנתים הכניסום לאיזה תדר וסגרו אחריהם את הדלת. והחלו היהודים לדבר ביניהם ולפשפש מעשיהם: מדוע מגיע להם עגש זה, הרי הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ובודאי יש בזה פונה עמקה — למה טעו באמצע הדרך ונפלו בפח כזה, שנכנסו לבית הגויים, ורוצים להרגם. וביין כך וביין כך אמרו אחד לשני: "אולי מפני שנסענו טרם אכלנו סעדת מלוה מלכה? יען פי בכל שבוע אנו נזהרים מאד לאכל סעדה זו". והיות שאהבו האחים זה את זה, אזי נסכם ביניהם ואמרו זה לזה: "אתה יודע מה, אחי היקר, הולכים להרגנו, הנה יש בשקיותינו האכל: החלות, הדגים, המרק והבשר, הבה נטל פאן ידים, ולכל הפחות

נקים מצות מלוג מלכה, בטרם נמות". והיה שם דוד מים בחדר, ונטלו ידיהם וברכו "המוציא" על החלה, ואכלו בשמחה את הסעדה, ואף החלו לשיר זמירות מלוג מלכה, כאלו לא ארע דבר. ותוך כדי ששרו, נפתחה הדלת והשליכו שם יהודי נוסף, וסגרו אחריה את הדלת. היהודי ראה שני יהודים יושבים ואוכלים ושרים, אזי גם הוא הצטרף אליהם. ושמעו מחוץ לדלת רעש גדול, שכל הגויים שרים בהוללות גדולה. ובפתע פתאם נעשה שקט. אמר להם היהודי השלישי: "אל תיראו, אני הבאתי זין חזק מאד, ומסתמא כל הגויים השתכרו". אזי תנסו לפתח את הדלת, אולי נוכל לצאת. וכן עשו, ופתחו את הדלת, וראו את הגויים מתגוללים שפורים על הקרקע, ולא הבחינו שהיהודים ברחו. והיהודי השלישי אמר להם: באו לעגלתי ואוציאכם מהאזור, וכך ברחו עמו, והביאם אל העיר, ונעלם שם. ולא ידעו מי היה האיש.

כשהאיר עמוד השחר, המשיכו האחים לעסק במסחרם. ויהי בערב, עת עלותם על משכבם, חלמו שניהם, והנה היהודי שהצילם הופיע בחלום ואמר: "אני הוא דוד המלך, שנשלחתי מן השמים להצילכם, בזכות שהייתם נוהרים לאכל בכל שבוע סעדת מלוג מלכה, על-כן באתי להצילכם, אבל אני מזהירכם, מהיום והלאה אל תסעו שום נסיעה, קדם גטילת ידים ואכילת סעדת מלוג מלכה. למדים מכאן מהי גדלת המצנה של סעדת מלוג מלכה. והוסיף מוהרא"ש נ"י, אשר אצל אנשי שלומנו הקפידו על זה מאד מאד, פי כף קבלנו מרבנו ז"ל וממוהרנ"ת ז"ל — להזהר מאד במצות מלוג מלכה.

ואצל מוהרא"ש נ"י ראינו, שבדרך כלל נוטל ידים ברבים, בצבור, ואוכל בצותא מלוג מלכה, אפלו שאורכת הסעדה רק פחמש-עשרה דקות, אבל הוא נוטל ידיו בצבור. אבל כשנמצא לבד, ואינו רוצה לאכל בצבור, אזי תכף-ומיד אחר הבדלה הוא כבר נוטל ידים ואוכל סעדת מלוג מלכה, כדי שלא יחסיר מצנה יקרה וחשובה זו.

ותמיד מעורר מוהרא"ש נ"י את אנשי שלומנו, שיהיו חזקים מאד במצוה זו של מלוה מלכה, ויזדרזו לקימה כמה שיותר מקדם, ואל ידחווה משעה לשעה, כי אחר-כך נעשה חצות, ולא קימו עדין את המצוה. ואין שום תרוץ לומר: "אני שבע" וכו', אלא אפלו לכזית צריכים לטל ידים. ואשרי מי שיכול לבשל משהו לכבוד סעדת מלוה מלכה, אפלו יטגן ביצה בלבד, אם זה לכבוד הסעדה הזו — הרי זהו דבר גדול מאד.

מחשבה

מוהרא"ש נ"י אומר: רבנו ו"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצג): המחשבה יש לה תקף גדול, ואם יחזק אדם עצמו ויחשב על דבר מסוים שפך יהיה, ויכניס עצמו היטב היטב במחשבה, ויהיה אצלו מחלט שזה אשר יקרה, אז אכן כף יהיה. ולכן אומר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כא), שהיכן שאדם חושב — שם פל האדם, אם אדם חושב תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, יהיה אצל הקדוש-ברוך-הוא, אם אדם חושב תמיד שיהיה טוב — יהיה לו טוב, ואם אדם חושב תמיד שיצליח, אז יצליח. ולהפך — אם אדם, חס ושלום, מהרהר בהרהורים רעים, בהרהורי נאוף, הרהורי שטות, ומשפיל את עצמו במחשבה, וחושב שהוא כבר לא יצליח, אז באמת יהיה לא יצליח, וישאר במקום הטנפת. ולכן הזהירנו רבנו ו"ל מאד מאד על קדשת המחשבה, אדם צריך לחשב רק מהקדוש-ברוך-הוא, ושבודאי יהיה טוב. ומגלה לנו רבנו ו"ל מה גדל קדשת המחשבה, שאדם יכול למסר נפשו במחשבה בשביל הקדוש-ברוך-הוא, ויכול להרגיש כל מיני טעמי מיתה בשעה שחושב ממסירות נפש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו היתה המדרגה של הצדיקים

הקדושים, שתמיד חשבו שהנה שוחטים אותם בשביל הקדוש-ברוך-הוא, והם מוכנים להשחט בעבורו יתברך. וכן אומר הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (בצעטיל קטן), שאדם צריך לצייר לעצמו שהנה בוערת אש גדולה, והוא קופץ לתוך האש ומוכן להשרף על קדוש השם. והמתשבה הזו שחושב שמוכן למסור נפשו להקדוש-ברוך-הוא, זה ממש כאלו נשרף בעבורו יתברך.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בדבריו: אומר רבנו ז"ל, שאנו מוצאים בגמרא (ברכות סא:), שהוציאו את ר' עקיבא להריגה, וסרקו את בשרו במסרקות של ברזל. תתארו לעצמכם, אמר מוהרא"ש נ"י, לוקחים אדם, וסורקים בשרו במסרקות ברזל, הרי זה ענוי נורא, אם אנו מקבלים רק דקירה ממחט, פכר אנו צווחים מרב צער, מפל שפן פשמקבלים מפה, איזו קפיצה קופצים ואיזו צריחה צורחים, והנה סורקים את בשר רבי עקיבא במסרקות ברזל. והתלמידים שאלוהו: "רבי עד פאן?" ענה ואמר להם: "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, מתי יבוא לידי ואקימנו, עכשו שבא לידי לא אקימנו?" הינו רבי עקיבא פשהיה אומר קריאת שמע בכל יום והזכיר את המלה "אחד", אחדותו יתברך, ציר לעצמו שבדל"ת מקבל ד' מיתות בית-דין: סקילה, שרפה, הרג וחנוק. והיה כל-כף בתוך המחשבה הזו, אומר רבנו ז"ל, שחש שהנה הורגים אותו, הנה סוקלים אותו, הנה שורפים אותו וחנוקים אותו בשביל הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה אנו צריכים לחשב תמיד, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתנו, והקדוש-ברוך-הוא בודאי יעזר לנו, ואנו מוכנים למסור עצמנו על קדוש השם, שלמות האדם זו קדשת המחשבה, תמיד שיחשב רק מהקדוש-ברוך-הוא, אין מחשבה אחרת רק מהקדוש-ברוך-הוא, לחשב איך שכל העולם כלו זה אלקות, ומה שמסובב אותנו זה אלקות, ואנו בתוך האלקות. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נה), שהמדרגה הכי שלמה היא — שהאדם בעצמו יהיה בטל ומבטל, עד שגם את עצמו לא

יראה, ויחשב: מי אני לגמרי? אלקות! הקדוש ברוך הוא נמצא בתוכי. אשר זו שלמות קדשת המחשבה — שיחשב מהקדוש ברוך הוא. אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן פב), מחשבה אותיות 'חשב-מה', לחשב שבלי הקדוש ברוך הוא אני כלום, שהאדם מכניס במחשבתו רק את הקדוש ברוך הוא, ואז יכול לעבר על כל היסורים והמרירות שעוברים עליו, ואף שגה כואב, כשיש לאדם צער: אין לו אשה, או אין לו ילדים, אם יש לו אשה או אין שלום בית, יש לו ילדים — אין נחת מילדים, אין לו פרנסה, או שחייב חובות, יש לו שונאים וכו' וכו', אבל אם חושב רק מהקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא נמצא פה אתו, עמו ואצלו, אזי עובר על הכל.

לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, צריכים מאד מאד לקדש את המחשבה ולחשב רק ממנו יתברך, לחשב שיהיה טוב, ואז בודאי יהיה טוב. ומי זה טוב? הקדוש ברוך הוא. כמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הנהי"ה לכל". מי זה טוב? הצדיק. כמו שכתוב (ישעיה ג, ב): "אמרו צדיק כי טוב", מה זה טוב? התורה, 'כי אין טוב אלא תורה', (ברכות ה.), כמו שכתוב (תהלים קיט, עב): "טוב לי תורת פיך". נמצא, שהקדוש ברוך הוא, הצדיק והתורה נקראים 'טוב', כשאדם חושב מ'טוב', הינו מהקדוש ברוך הוא שנקרא טוב, מהתורה שנקראת טוב, ומהצדיק שנקרא טוב, ומקדש מחשבתו לחשב רק מה'טוב' הזה, אז מצליח בחייו, ונעשה לו באמת טוב.

נקיות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר יסוד גדול בחיי האדם הוא נקיות, שאדם צריך להרגיל את עצמו להיות נקי בגופו, להיות נקי בלבבו, להיות נקי בדבורו, להיות נקי במעשיו.

נִקְיֵינִית' אוֹתִיּוֹת תִּיִקְיֵין', מֵאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁאָדָם כָּבֵר מִתְקַן? אִם אֲנִי רוֹאֵה שְׁזָכָה לְמִדַּת נְקִיּוֹת. הוּא שׁוֹמֵר מְאֹד עַל נְקִיּוֹת גּוּפוֹ, שְׁזוֹ מְצֻנָּה גְדוֹלָה מְאֹד לְנִקּוֹת אֶת גּוּפוֹ, לְהִתְרַחֵץ בְּכָל יוֹם, לְשֹׁטֵף אֶת הַגּוּף שֶׁלֹּא יֵצֵא אֵיזָה רֵיחַ רַע, כִּי כִּף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בַּמְדָּבָר רַבָּה, פְּרָשָׁה לַד, סִימָן ג) עַל הַפְּסוּק (מִשְׁלֵי י"א, יז): "גִּמְלַל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד" — זֶה הֵלַל הַנֶּקֶן, שֶׁבִּשְׂעָה שֶׁהִיָּה נִפְטָר מִתְלַמִּידוֹ, הִיָּה מִהֵלֶךְ וְהוֹלֵךְ עִמָּם, אָמְרוּ לוֹ תְלַמִּידוֹ: רַבִּי, לְהִיכֵן אַתָּה הוֹלֵךְ? אָמַר לָהֶן: לְעִשׂוֹת מְצֻנָּה. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי מָה מְצֻנָּה זֶה? אָמַר לָהֶן: לְרַחֵץ בְּבֵית-הַמֶּרְחָץ. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי זֶה מְצֻנָּה הִיא? אָמַר לָהֶן: הֵן, מָה אִם אֶקְוִינִן שֶׁל מַלְכִים שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתוֹ בְּבֵית טַרְטִיאוֹת וּבְבֵיתֵי קַרְקָסאוֹת, מִי שֶׁנִּתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם הוּא מוֹרְקָן וְשׁוֹטֵפֵן, וְהֵן מַעֲלִין לוֹ מְזוֹנוֹת וְכוּ', אֲנִי שֶׁנִּבְרָאתִי בְּצֶל וּבְדַמּוֹת וְכוּ', עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה; הֲרִי אָנוּ רוֹאִים כְּשֶׁאָדָם שׁוֹטֵף גּוּפוֹ בְּשֶׁבִיל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — זֶה מְצֻנָּה, שִׁיְהִיָּה נְקִי.

וְכֵן נְקִיּוֹת הַבְּגָדִים, צְרִיכִים לְשׁוֹמֵר מְאֹד לְלַכֵּת עִם בְּגָדִים נְקִיִּים, כִּי רַבְנֵינוּ ז"ל הִקְפִּיד מְאֹד מְאֹד עַל נְקִיּוֹת הַבְּגָדִים, וְאָמַר שֶׁהַבְּגָדִים בְּעִצְמָם נוֹקְמִים בְּאָדָם כְּשֶׁהוֹלֵךְ עִם בְּגָדִים מְלַכְלָכִים, וְלִכֵּן צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְשׁוֹמֵר עַל מִדַּת הַנְּקִיּוֹת, שִׁיְהִיּוּ הַבְּגָדִים נְקִיִּים שֶׁלֹּא יִהְיֶה עֲלֵיהֶם שׁוּם רֵיחַ, כִּי כִּף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שֶׁבַת קִיד.): תְּלַמִּיד חֶכֶם שֶׁנִּמְצָא רֵיחַ עַל בְּגָדוֹ חֵיב מִיתָה, עַד כְּדֵי כִּף, שׁוּם כֶּתֶם אֲסוּר שִׁיְהִיָּה עַל הַבְּגָד וְהַשְׂמֵלָה, תִּכְף כְּשֶׁרוֹאִים בְּגָד מְלַכְלָף צְרִיף לְכַבְּסוֹ.

וְכֵן הַדְּבוּר, צְרִיף לְהִיּוֹת נְקִי, לְשׁוֹמֵר אֶת הַדְּבוּר לֹא לְנִבְלוֹ בְּנִבּוּל פֶּה, כִּי אֵין מִסְפִּיק הַגִּיהֵנוּם לְאָדָם שֶׁמִּנְבֵּל פִּיו, וְכֵן לְהַשְׂמֵר לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן-הָרַע וְרִכִּילוֹת, וְכָל זֶה בְּכָלֵל נְקִיּוֹת הַלְּשׁוֹן, שְׁאָדָם צְרִיף לְשׁוֹמֵר שֶׁלְּשׁוֹנוֹ תִּהְיֶה נְקִיָּה לֹא כְּתָמִים.

וְכֵן מַעֲשֵׂיו צְרִיכִים לְהִיּוֹת נְקִיִּים, שִׁירָאוּ עֲלָיו שֶׁהוּא יְהוּדִי, זָרַע בְּרַךְ ה', שִׁישׁ לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים, הוּא הוֹלֵךְ לְעִזּוֹר לְמִישֵׁהוּ, הוּא מַעֲנִין לְחֹזֵק, לְעוֹדָד, לְשִׂמְחָה אֲמִלְלִים, זֶה נִקְרָא מַעֲשִׂים נְקִיִּים, אֲבָל

כְּשֶׁאֶחָד מִתְחַצֵּף נֶגְדַי יְהוּדֵי שְׁנֵי, וְכָל שָׁפֵן שְׂמֵכָה אוֹתוֹ, אוֹ עוֹשֶׂה לוֹ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, זֶה הַלְכָלוֹף הַכִּי גָדוֹל שֶׁיֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם.

וְזֶה הַהִפְרָשׁ בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע, רָשָׁע הוּא מְלַכְלֵף, הַמַּעֲשִׂים שֶׁלוֹ מְלַכְלָכִים, הוּא תָּמִיד רַב עִם כָּל אֶחָד, תָּמִיד מִכָּה בְּנֵי אָדָם, וּמְסַדֵּר בְּנֵי אָדָם, גּוֹנֵב וְגוֹזֵל, מַעֲשִׂיו אֵינָם נְקִיִּים, מַעֲשִׂיו מְלַכְלָכִים, הִפָּה שֶׁלוֹ מְלַכְלֵף, תָּמִיד מְקַלֵּל, תָּמִיד שְׂגוּרָה בְּפִיו שֹׁפֵת הָרָחוֹב, מְנַבֵּל פִּיו, מִתְחַצֵּף לַהוֹרִים, מִתְחַצֵּף לְמַלְמֵד, מִתְחַצֵּף לַמוֹרָה, הַדְּבוּר שֶׁלוֹ מְלַכְלֵף, וְכֵן הַבְּגָדִים שֶׁלוֹ תָּמִיד מְלַכְלָכִים מְלֵאִים כְּתָמִים, וְנֹעֵשֶׂה 'מוֹדָה' כְּזוֹ שֶׁהוֹלְכִים עִם מְכַנְסִים קְרוּעִים בְּבֶרֶךְ, וְעוֹד מְשַׁלְמִים עַל זֶה הַרְבֵּה כֶּסֶף, אוֹ הַשְּׂמָלָה קְרוּעָה אוֹ הַחֲלָצָה קְרוּעָה, הַבְּגָד מְלֵא כְּתָמִים בְּלִכְלוּף, זֶה סִימָן שֶׁל רָשָׁע, שְׂאִינוֹ נֹזֶהר עַל נְקִיוֹת הַבְּגָדִים, וְכֵן הַגּוֹף שֶׁלוֹ מְלֵא לְכָלוֹף, תִּסְתַּכְּלוּ עַל גּוֹף שֶׁל רָשָׁע, מְלֵא כְּתוּבוֹת קַעֲקָע, מְלֵא כְּתָמִים וְתַמוּנוֹת טְבוּעוֹת עַל הַגּוֹף, וְהֵם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶה יִפִּי, אוֹי לִיפִי כְּזֶה, כָּל הַגּוֹף מְלַכְלֵף עִם כָּל מִינֵי צִיּוּרִים מְלַכְלָכִים. לֹא כֵן צַדִּיק הַגּוֹף שֶׁלוֹ נְקִי, הִפָּה שֶׁלוֹ נְקִי, הַבְּגָדִים שֶׁלוֹ נְקִיִּים, הַדְּבוּר שֶׁלוֹ נְקִי, הַמַּעֲשִׂים שֶׁלוֹ נְקִיִּים.

בְּשִׁכִּיל זֶה צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְשָׁמֵר עַל מִדַּת הַנְּקִיּוֹת, וְצְרִיכִים לִזְכֹּר הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב, 'נְקִיּוֹת' אוֹתִיוֹת 'תִּיקוּן', מִי שֶׁנֹּזֶהר עַל מִדַּת הַנְּקִיּוֹת, הוּא זוֹכֵה לְתִיקוּן הַשָּׁלֵם לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם.

נְדָרִים

מוֹהֲרָא"ש נ"י מְזַהֵר אוֹתָנוּ תָּמִיד שְׁנֵהִיָּה זְהִירִים בְּעֲנֵן נְדָרִים וְנִבְבוֹת, כְּשֶׁאָדָם נוֹדֵר דְּבַר מָה, עָלָיו תִּכְף-וּמִיד לְקִיּוֹ, כִּי עוֹן הַנְּדָרִים תָּמוּר מְאֹד, עַד שֶׁאָמְרוּ תִּכְמִינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׂבַח לַב): בְּעוֹן נְדָרִים מִתָּה אֲשַׁתּוּ שֶׁל הָאָדָם; וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם): בְּעוֹן נְדָרִים בָּנִים

מתים כשהם קטנים; כל-כף החמירו חכמינו הקדושים על עון זה, ובני אדם אינם נזהרים בזה, קונים עליות, מנדבים נדבות בפרים, ושוכחים לשלמם, ולבסוף נכשלים בעון נדרים, שחמור הוא כל-כף. ולכן מי שקונה עליה לתורה או מנדב איזו נדבה, תכף-ומיד עליו לשלם, ואם אין לו, אל יקנה עליה ואל יתן נדבה, לבל יפשל בעון נדרים. וכך אמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה פא, סימן א'): מה ידך סמוך לפיך, כך יהיה נדרך סמוך לפיך. מה ידך קדם לפיך, כך יהיה נדרך קדם לפיך; הינו אדם הקונה עליה או מנדב נדבה עליו לקימו תכף-ומיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבדברים אלו אדם צריך להזהר מאד מאד, ולא יקל בנדרים, כי כל המקל בנדרים מקל בחייו, רחמנא לצלן, וחכמינו הקדושים אמרו (קהלת רבה, פרשה ה', סימן ב'): פל הנודר ואינו משלם, גורם מיתה לעצמו, ולכן כל מי שקונה עליה לתורה, ישתדל לשלם במוצאי-שבת, ולא ילך עד שישלם, כי עון נדרים חמור עד מאד, ובני-אדם מזלזלים בזה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם אחת בתחילת ההתקרבות של מוהרנ"ת ז"ל אל רבנו ז"ל, בשעה שספר לו רבנו ז"ל את גיעתו בעבודת השם יתברך, ענה ואמר לו רבנו ז"ל: הייתי רגיל בנדרים, שקבלתי עלי עבודה ליום הנה בנדר, שאני מכרח לעשותה. ושאלו מוהרנ"ת ז"ל: הלא על-פי הגמרא אסור להיות רגיל בנדרים? והשיב לו רבנו ז"ל: זה סובב על 'שלימזלניקים' (שלומיאלים) כמוכם. וכונתו היתה, אשר מי שבאמת אינו יכול להחזיק נדר, אסור לו לנדר, כי עון הנדרים חמור מאד מאד. אף מי שיודע שישלם, אזי מצוה גדולה לקנות עליה לתורה, מצוה גדולה לנדב בעבור בית-המדרש, כי זו זכות הרבים גדולה מאד. וחכמינו הקדושים אמרו (ביצה טו): גזל ואינו יודע למי גזל, יעשה מהם צרכי רבים, כשאדם גזל או חטא וגרם לרבים צער ויסורים, ועכשו רוצה לחזור בתשובה, ואינו יודע למי להשיב את חלקו, יעשה מזה צרכי רבים, שינדב בעבור בנין בית-הכנסת, החזקת בית-הכנסת,

בגן ותקון המקנה, ושאר צרכי הרבים, וכן יקנה עליה לתורה
שהוא תקון לפגם הברית, אך צריכים להזהר מאד לשלם תכף ומיד
את הנדר שנודרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מי שנודר ומנדב לצרכי רבים, כגון:
להחזקת בית המדרש, להחזקת מקנה, ובפרט להדפסה — להדפיס
ספרי רבנו ו"ל, ומקנים את נדרו תכף ומיד, דבר זה מביא לו שמחת
הנפש וספוק גדול, וכעין שאמר רבנו ו"ל (ספר המדות, אות עצבות,
חלק ב', סימן ו'): הנדרים והנדבות מביאים שמחה, פי בזה שאדם
משלם נדרו ונדבתו שנדר ונדב בעבור צרכי הרבים, זה יכניס בלבו
שמחה גדולה. ולכן אשרי האדם שמנדב תמיד בעבור צרכי הרבים,
וזו לו שמחת הנפש וספוק גדול — אשרי לו.

נאוף

מוהרא"ש נ"י אמר, שבדור הזה עקר הנסיון לאדם זה בתאות
נאוף, ואי אפשר להנצל מהתאנה המגנה הזו, אלא על ידי עצות
רבנו ו"ל, פי רבנו ו"ל לוחם מלחמות ה', ובא אל זה העולם
להוציא את נשמות ישראל מזהמת תאות נאוף, וזה מה שהתבטא
פעם רבנו ו"ל (ת"י מוהר"ן, סימן רמד), שיש לו צער גדול מאד בכל
יום שצריך לחשב מבלעם, ואמר על זה מוהרנ"ת ו"ל, שהבין
מדבריו הקדושים, שהוא צריך לתקן את החטא והפגם של בלעם,
כידוע שכל כחו של בלעם הרשע היה שהכניס נאוף בעם ישראל,
והכשילם בבנות מואב, עד שעל ידו נכשלו עשרים וארבעה אלף
אנשים ומתו במגפה, ועל זה בא רבנו ו"ל לעולם — לעקר את
בלעם הרשע.

ופעם אחת דבר מוהרא"ש נ"י הרבה, מדוע העשרים וארבעה

אֶלֶף אֲנָשִׁים שָׁמְתוּ בַּמַּגָּפָה הָיוּ מִבְּנֵי שְׁמֵעוֹן דִּיקָא? אֵלָא שְׁבִיּוֹתַר חֵלֶק שְׁמֵעוֹן עַל יוֹסֵף הַצְּדִיק אָחִיו, כְּמוֹ שְׁכַתוּב בַּמִּדְרָשׁ (בְּרַאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פּד, סִימָן יד), שְׁשֵׁמֵעוֹן שָׁסָה אֶת הַכְּלָבִים בְּיוֹסֵף; וּבִבְאֻמַּת אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל תְּקוּן הַבְּרִית, וּלְהִרְחִיק מֵעֲצָמוֹ הַתְּאֻנָּה הַמְּגַנָּה הַזֶּה אֵלָא עַל-יְדֵי הַצְּדִיק שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹסֵף, שְׁהֵיָה נוֹטֵר הַבְּרִית, וּמַחֲמַת שְׁשֵׁמֵעוֹן חֵלֶק בְּיוֹתֵר עַל יוֹסֵף, נִגְרָם שְׁעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף מִשְׁבָּטוֹ נֶעְקְרוּ מִזֶּה הָעוֹלָם.

וְהַמְשִׁיף וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמוּבָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל, שְׁאֵלוּ הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף אֲנָשִׁים שָׁמְתוּ בַּמַּגָּפָה בְּעוֹן פְּעוֹר, הַתְּגַלְגְּלוּ בְּעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְהֵם הָיוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת הַתְּקוּן שְׁלֵהֶם, אֲךָ מַחֲמַת שְׁלֵא הִיְתָה בֵּינֵיהֶם אֶהְבָּה, הָרָגוּ אֶחָד אֶת הַשְּׁנִי; כִּי בִבְאֻמַּת עַל-יְדֵי תְּאֻנַּת נְאוּף אָדָם נַעֲשֶׂה אִישׁ רַע וּבְלִיעֵל, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (בְּרַאשִׁית לז, ז): "וַיְהִי עַר ... רַע בְּעֵינֵי ה'", וְאָמַר רַבְּנּוּ ו"ל, (שיחות-הַר"ן, סִימָן קמט), שְׁמִי שְׁחָטָא בְּחָטָא הַזֶּה נַעֲשֶׂה אִישׁ רַע, שֶׁהוּא תְּמִיד רַע לְשָׁנִי, וְהוּא כְּעֶסֶן גָּדוֹל, וּבְזֶה יְכוּלִים לְרַאוֹת אִם אָדָם פָּגוּם בְּבְרִית — אִם הוּא רַע לְזוּלְתוֹ, כִּי מִי שְׁזָכָה לְתִקּוּן הַבְּרִית יֵשׁ לוֹ טֵבַע טוֹב, שְׁרוּצָה רַק לְעוֹר לְשָׁנִי, לֹא-כֵן מִי שְׁפָגוּם בְּבְרִית, הוּא רַק רוּצָה לְעֲשׂוֹת רְשָׁעוֹת לְזוּלְתוֹ, וְעַל-כֵּן תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּמָקוֹם שִׁיעֲזָרוּ הָאֶחָד לְזוּלְתוֹ, לֹא נִהְגוּ כְּבוֹד זֶה בְּזֶה, וְלִכֵּן נִסְתַּלְקוּ; וְלִכֵּן מִי שְׁרוּצָה לְתִקּוּן אֶת הַחָטָא הַמְּגַנָּה הַזֶּה שֶׁל נְאוּף, הַדְּבָר הָרֵאשׁוֹן, שְׁיִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְאַהֲבָא אֶת זוּלְתוֹ, כִּי עֵקֶר תְּקוּן הַבְּרִית לְעוֹר לְזוּלְתוֹ, וְעֵקֶר פָּגָם הַבְּרִית שְׁעוֹשֶׂה רְשָׁעוֹת לְזוּלְתוֹ, וְזֶה הַסִּימָן לִידַע מִי שְׁפָגוּם בְּבְרִית, אִם עוֹשֶׂה רְשָׁעוֹת לְזוּלְתוֹ וְנִפְגְּמָה דַעְתוֹ וְהוּא מְלֵא נְאוּף, לֹא-כֵן מִי שְׁעוֹשֶׂה רַק טוֹבוֹת לְשָׁנִי, וְרוּצָה לְעוֹר לְזוּלְתוֹ, סִימָן שְׂאוּחַז בְּשְׁלָמוֹת הַבְּרִית, וְאִם רֹאִים אָדָם שֶׁהוּא מִסִּית וּמְדִיחַ נֶגֶד הַשְּׁנִי, צְרִיכִים לְדַעַת שְׂאָדָם זֶה רְקוּב בְּתֵאוֹת נְאוּף; וְלִכֵּן אֲשָׁרֵי מִי שְׁזָכָה לְקִנּוּת לְעֲצָמוֹ אֶת הַמְּדָה הַיְקָרָה הַזֶּה שֶׁל אֶהְבָּה — לְאַהֲבָא אֶת הַזוּלְתוֹ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יְבַטֵּל מֵעֲצָמוֹ אֶת תְּאֻנַּת נְאוּף.

נר תמיד

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁמַנְהֵג אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנו, שְׁבָכַל בֵּית-הַכְּנֶסֶת הַנִּקְרָא עַל שֵׁם רַבְּנוּ ז"ל יִדְלַק שָׁם נֵר תְּמִיד, כִּי כִּף אָמַר רַבְּנוּ ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת נֵר תְּמִיד, סִימָן א) בְּזִכְרוֹת נֵר תְּמִיד הַדּוֹלָקִים בְּשָׁמֶן זֵית, נִצּוֹלִין מִגְזֵרַת שְׁמֵד. וְרַבְּנוּ ז"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן רטו), שֶׁהַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּבַחֲיַת מְשֵׁה, עוֹמֵד בֵּין שְׁמֵד לְרִצּוֹן, הֵינּוּ הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ כַּח כָּל-כִּף גָּדוֹל, שְׁאֵפְלוּ אֵלָיו הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּפְּלוּ לַמָּקוֹם הַכִּי גָרוּעַ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן לְשְׁמֵד, שְׁזֵה דְבַר שְׂאִין גָּרוּעַ הֵימָנוּ, עִם כָּל זֹאת יֵשׁ כַּח לְצַדִּיק לְהַעֲלוֹת אֶפְלוֹ אֶת אֵלָיו הָאֲנָשִׁים מְשֵׁמֵד שֶׁהִיא הַמְּדֻרְגָה הַפְּחוּתָה בְּיוֹתֵר עַד רִצּוֹן, שֶׁהִיא הַמְּדֻרְגָה הַכִּי עֲלִיּוֹנָה רַעְוָא דְרַעְוִין, סוּד הַכֶּתֶר, וְלָכֵן מְדַלִּיקִים בְּכָל בֵּית-הַמְּדֻרָשׁ הַנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ ז"ל נֵר תְּמִיד, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שְׂאֵמַר רַבְּנוּ ז"ל (חַיֵּי-מוֹהַר"ן, סִימָן רכט): "הָאֵשׁ שְׁלִי תוֹקֵד עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ", כִּי רַבְּנוּ ז"ל מְחַדִּיר אֲמוּנָה פְּשוּטָה בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמִלְּהִיב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּלֶהֱבֵב אֵשׁ, עַד שֶׁיִּתְחִיל לְבַעַר לְבוֹ שֶׁל הָאָדָם אֶל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא.

וּסְפֵר מוֹהַר"ש נ"י, שֶׁפַּעַם נִכְנַס לְבֵית-הַמְּדֻרָשׁ הַנִּקְרָא עַל שֵׁם רַבְּנוּ ז"ל, וְרָאָה אֵיךְ שְׁעוֹמֵד אָדָם עַל יַד הַנֵּר תְּמִיד וּמִתְבּוֹדֵד לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאַחֲרֵי-כֵן שָׁאֲלוּ מוֹהַר"ש נ"י: "מָה רְאִיתָ לְעֹמֵד כָּאֵן וּלְהַתְּבּוֹדֵד?" עָנָה וְאָמַר הַיְהוּדִי הַנַּ"ל: "כִּי הָרִי רַבְּנוּ ז"ל אָמַר: 'הָאֵשׁ שְׁלִי תוֹקֵד עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ', וְהַפְּלִיג בְּמַעֲלַת נֵר תְּמִיד, אֲזַי אֲנִי בְּטוֹחַ שֶׁרַבְּנוּ ז"ל נִמְצָא פֹה עַל יַד הַנֵּר תְּמִיד". וְהוּא הִיָּה אִישׁ פְּשוּט מְאֹד, וּמְאֹד מְאֹד נִהְנֶה מוֹהַר"ש נ"י מִתְמִימוֹתוֹ, אֵיךְ שְׂאָדָם מְסַלֵּק אֶת דַּעְתוֹ וְחֻכְמָתוֹ לְגַמְרִי, וְחָשׁ שֶׁרַבְּנוּ ז"ל עַל יַד הַנֵּר תְּמִיד.

וְאָמַר מוֹהַר"ש נ"י: אֵיךְ שֶׁהַמְּצָנָה הַכִּי גְדוֹלָה הִיא לְהַדְלִיק נֵר תְּמִיד בְּשָׁמֶן זֵית, אֲבָל אִם אֵי אֶפְשָׁר מְאִיזוּ סִבָּה שְׁתֵּהִיָּה, אֲזַי יְכוּלִים גַּם לְהַדְלִיק אֵיזֵה נֵר תְּמִיד שֶׁיִּשְׁנֹו, אֶפְלוּ מִחֻלָּב אוֹ נִפְטָ, הַעֲקָר שֶׁיְהִיָּה נֵר תְּמִיד בְּבֵית-הַמְּדֻרָשׁ, וְזֵה הַמְּשַׁכֵּת אוֹר רַבְּנוּ ז"ל אֶל זֶה הָעוֹלָם.

נסים

מוהרא"ש נ"י אמר: מי שיש לו אמונה פשוטה בו יתברך, אז רואה בכל יום נסים שהקדוש-ברוך-הוא עושה אתו, כי באמת הוא יתברך עושה עם אדם נסי נסים בכל יום ובכל שעה ובכל רגע, אך כבר אמרו חכמינו הקדושים (גדה ל.): אין בעל הנס מכיר בנסו, כי אדם חושב שהכל טבע, שפך צריך להיות, שעם העינים צריך לראות, עם האזנים צריך לשמע, עם האף צריך לנשם אויר, ועם הפה צריך לדבר, ועם הידים להתנועע ועם הרגלים ללכת, ובאמת אינו קולט, שהכל נסים, שכל האדם הוא נס אחד גדול, איך הוא מתפקד, כי בעוונותינו הרבים, רואים שכל בתי החולים מלאים עם חולים הסובלים כל מיני מחלות וחקלאים, יסורי תפת, זה יש לו רחמנא לצלן, סרטן, וזה יש לו, השם ישמר, התקף לב, וזה יש לו מחלה זו, והשני מחלה אחרת, וכשאדם בריא אינו קולט שהוא כל כלו נס אחד גדול, וכמו-כן בפרנסת האדם, אדם חושב שעבד ויגע וטרח, אזי הרויח את הכסף, ונדמה לו ש"כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", ואינו תופס שהכל נסי נסים, כי כמה אלפי אלפים ורב רבבות אנשים מסתובבים מבטלים מעבודה, ויש בני-אדם פקחים וחקמים ומלמדים, ואף-על-פי-כן הם מחסרי פרנסה, ולכן כשאדם מתבונן בדברים כאלו, אזי רואה נסי נסים שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו בכל יום ובכל שעה, ובכל עת ורגע.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל היה רגיל לומר שכל קעריביל (מטבע קטנה ברוסיה) בא לי בנס גדול, כי מוהרנ"ת ז"ל חי בצורה כזו שידע שאין מגיע לו כלום, ומה שקבל זהו נס מאתו יתברך, וזו מדרגת הצדיקים המפלגים במעלה נפלאה מאד, שהם כל-כף דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, עד שמרגישים עצמם הכי ירודים שאין מגיע להם כלום, וכשהקדוש-ברוך-הוא נותן להם ומשפיע להם שפע טובה, אזי מחזיקים שזהו נס גדול, שיש להם דבר זה, כי מי שחזק באמונה הוא רואה נסי נסים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכפי דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק

א', סימן ז'), כל אלו שאינם מאמינים בנסים, הם גורמים את הגלות, כי אמונה ברורה ומזככת בו יתברך תלויה בנסים, הינו מי שמאמין בהקדוש-ברוך-הוא, יודע ומאמין שהקדוש-ברוך-הוא עושה אתו נסים, וזה שאדם בריא, ויש לו פרנסה, זה בעצמו נסים גדולים, אבל זה תלוי כפי מדת האמונה שיש בו, ועל-כן מחמת חסרון האמונה נחסרים ממנו הנסים, ולכן צריכים להתחזק מאד באמונה שלמה, ולדעת שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג את עולמו בהשגחה פרטי פרטית, ואז יראה תמיד נסי נסים שעושה עמו הקדוש-ברוך-הוא, פלאי פלאות.

סבלנות

מוהרא"ש נ"י אמר: כל אדם צריך להרגיל את עצמו מאד במדת הסבלנות, כי חיי האדם מלאים נסיונות קשים ומרים, עוברים על כל אחד ואחד צרות ויסורים, שאינו יכול לתאר מה מחכה עליו ביום השני, כי כף הם החיים, שעוברים על כל אדם בזה העולם מרירות ומכאובים צרות ויסורים, אם אדם היה יודע מה מחכה עליו, לא היה יכול לחיות, וזו הבחירה שמסרו בידי אדם — שלא ידע מה ילד יום, ואם אדם היה יודע מה מחכה עליו, מרב פחד היה מת, אבל המציאות היא שהחיים מלאים נסיונות קשים ומרים, עוברים על כל אחד בעיות וצרות, כשהילדים קטנים, אינם מבינים את זה, מה — עלי יעבר דבר זה? לא יכול להיות, אני הכי מאשר, ואחר-כך כשגדלים מתחיל לעבר יסורים ומרירות, דברים כאלו שלא חלמו עליהם, וזה עובר על כל אחד בלי יוצא מן הכלל, ואיך יכולים להצליח בחיים? רק אם קונים את מדת הסבלנות, אדם צריך להרגיל את עצמו להיות מעביר על מדותיו, לא בכל פעם צריכים לענות, לא בכל פעם צריכים להיות צודק, צריכים להיות חכם, ולכן

אומרים חכמינו הקדושים (אבות, פרק ג'): סיג לחכמה שתיקה, כי כשאדם סובל על כל מה שעובר עליו, והוא סבלן גדול הוא ינצח, לא-כן מי שאין לו סבלנות בחיים, אלא נופל בכעס ורציחה, ומתקוטט אחד עם השני, ומסתבך במחלוקת ומריבות, הוא יהיה כשלוץ בחיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: דבר זה נוכחתי לראות בחיי, שכל אלו שהיתה להם יותר סבלנות נבנו להם העצבים באפן יותר חזק, וברגע שעצביהם היו חזקים, שום ברירה לא היתה יכולה להם, אדרבה מי שרצה להתקומם נגדם, הוא נפל, לא כן מי שהיו לו עצבים חלשים, ותכף ומיד כשעצבנו אותו נכנס בכעס ורציחה והתחיל להתקוטט עם זולתו, לבסוף נשבר לגמרי, ונפל ונעשה כשלוץ בחיים, לזאת מי שרוצה להצליח בחיים, צריך לקנות לעצמו את מדת הסבלנות, כי כל מה שאדם יותר סבלן הוא יותר יצליח.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל כשהיה ילד קטן, לפני גיל שלש, האמא שלו הצדקת מרת פייגא ע"ה סרקה את שערוֹתיו, בדרך ילד קטן שסורקים שערוֹתיו, ובדרך כלל כשסורקים למישהו את השערות במסרק זה כואב, כי נתלשות שערות, והוא צועק: איי, מרב כאב. אך רבנו ז"ל אף פעם לא צעק, אף שכאב לו, הבלוג על הצער. בימי גדלותו ספר מזה ואמר, שכבר אז הבין שבזה העולם צריכים להיות סבלן. תתארו לעצמכם, ילד שהוא עדין פחות מגיל שלש כבר מבין שבזה העולם צריכים להיות סבלן, אפלו שכואב לי אני צריך להבליג, וכך היו כל החיים של רבנו ז"ל, סבל אחד גדול שסבל, היתה הרבה מחלוקת על רבנו ז"ל, דברו עליו כל דבר אסור וכאב לו מאד, אף-על-פי-כן הוא סבל, ובזכות הסבל שסבל זכה, ששמו הקדוש לא נמחק וזכרו לא נפסק, כי מי שהוא סבלן וסובל כל מה שבא עליו, שמו הטוב הולך לפניו, וזכרו לא יפסק, ורואים אנשים שלא היתה להם סבלנות, אלא התעצבנו לבסוף נעקרו מהעולם ונעקר שמם, לכן צריכים לקנות לעצמו מדת הסבלנות, וכך מצליחים בחיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: את זה צריכים להחדיר בפנים ובכנות כשעדין קטנים, שיקנו לעצמם את מדת הסבלנות, ואף שזה מאד מאד קשה, כי טבע של האדם שהוא צריך להיות צודק, וכשאינו יכול לסבל, אלא מתעצבן ונכנס בכעס ועצבים, אז לבסוף הוא נעקר מן העולם.

וספר, שאנשי שלומנו היו רגילים לומר בזה הלשון: אז מ'וויל נישט ליידין אביסל, ליידיט מען אסאך, אם אין רוצים לסבל מעט — סובלים הרבה; ההכרח בזה העולם לסבל, אבל לא כל אחד מסגל לזה, ברגע שמתפוצץ לו העצבים ואינו יכול לסבל, אז יש לו בעיות.

ולכן צריכים להרגיל הן את הקטנים והן את הקטנות במדת הסבלנות, ואז כשיגדלו יזכרו היטב את הפתגם הזה שאני רגיל לומר: "לא כל מה שרוצים מקבלים, ולא כל מה שמקבלים רוצים", העקר לסבל, ואף שזה כואב, ואני מתפוצץ מרב כאב, עם כל זאת מי שהוא סבלן הוא מצליח.

ספורי צדיקים

מוהרא"ש נ"י אמר: רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רמח), שספורי צדיקים זהו דבר גדול מאד, כי כאשר מספרים ספורים מצדיקים, על-ידי זה מתעורר הלב מאד להקדוש-ברוך-הוא, ונתעורר אצל האדם הרשימו וההארה של הצדיק הזה שממנו מספרים, ונכנסת בו גם-כן תשוקה אליו ותברך. ולכן דבר גדול מאד לספר תמיד ספורי צדיקים, הן המלמדים לתלמידיהם, והן המורות לתלמידותיהן — חובה מנחת עליהם לספר ספורי צדיקים, כי אז מתעוררת הנפש אצל התלמידים והתלמידות, גם-כן לעשות

כמו הצדיקים, וכמו־כן על האבא בבית לספר לילדיו ולאשתו ספורי צדיקים, ובפרט בשלחן שבת, כדאי מאד לספר על צדיקים, ובאפן הזה מתדירים אורה של צדיקים בתוך הבית, אורה של צדיקים בתוך הכתה וכו'.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל ספר, שכל ההתעוררות שלו לעבודת השם יתברך היתה רק בזכות ספורי צדיקים; כי כידוע נולד רבנו ז"ל במעון־בוז, בדירה של הבעל־שם־טוב הקדוש זי"ע, לבעל־שם־טוב היתה דירה ובית־כנסת, [עד היום יש תמונה מהבית, ואומרים שעד מלחמת העולם הראשונה ידעו בדיוק היכן היתה]. והיו לו שני ילדים: בן — ר' צבי, שהיה צדיק נסתר, והיה נעלם לגמרי, אף אחד לא ידע ממנו כלום, ובת — אדל, בעלה היה שמו ר' יחיאל, וקראוהו דער דייטש־של, מוצאו היה מגרמניה, והיה סותר, וגם־כן היה צדיק נעלם. הבן ר' צבי הלך לדרך והבת אדל נשארה עם האבא — הבעל־שם־טוב הקדוש זי"ע, ועל־כן השאיר את הבית ובית־הכנסת ירושה לבתו אדל.

לאדל היו שלשה ילדים: הרבי ר' ברוך ממעון־בוז, והרבי ר' משה חיים אפרים מסדילקוב, שחבר את ה"דגל מחנה אפרים", ובת בשם פייגא, שני הבנים היו מנהיגי עדה, אזי לא היו צריכים את הדירה, ולכן הורישה את הדירה בעבור בתה פייגא. ופייגא התחתנה עם ר' שמחה, שהיה הבן של ר' נחמן מהורודענקא זי"ע, שהיה תלמיד הבעל־שם־טוב, ומר' שמחה ומרת פייגא נולד רבנו ז"ל.

ר' שמחה ומרת פייגא גרו בדירה של הבעל־שם־טוב הקדוש זי"ע, ונולדו להם שם שלשה בנים ובת אחת. הבן הבכור: ר' ישראל, קראוהו ר' ישראל מת [טויטער], כי כשהלך ברחוב הטיל פחד ואימה על כלם, היתה לו צורה של מת, ואלו שהסתכלו עליו בפרט ילדים — ברחו מרב פחד, ולא האריך ימים. [ידוע, שאמו של רבנו ז"ל — מרת פייגא, היתה בעלת רוח־הקדש, ותמיד ישבה אצל ציון הבעל־שם־טוב הקדוש זי"ע — סבה, וכשילדה את ר'

ישראל בנה הבכור — נפטר תכף אחר הלדה, והיות שהיתה צדקת גדולה, אזי נטלה את הבן והולכתהו לקבר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואמרה: "סבא, סבא, אני רוצה שתחזיר לי בן חי", וככתה שם הרבה, והשאירה את הילד והלכה. אחר כמה שעות, שמעו אנשים קול בכי מבית העלמין, רצו לראות מהו זה, וראו ילד שוכב על קבר הבעל-שם-טוב ובוכה, אזי הגביהוהו וחפשו את אמו, ובין כך מרת פייגא חזרה ונטלה אותו. ומאז היתה לו צורת מת, כאמור, ולא האריך ימים]. הבן השני היה שמו: ר' יחיאל, הוא זכה ונעשה תלמיד של אחיו — הינו של רבנו ז"ל. השלישית היתה בת ושמה: פערל, והרביעי היה רבנו ז"ל, וכלם נולדו בדירה של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע.

והיות שכל הצדיקים תלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע והמגיד נסעו לעיר מעז'בוז' להשתטח על קבר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, כשסימו את התפלות והיחודים בציונו הקדוש, באו להתאכסן בדירתו, אשר שם גרו ההורים של רבנו ז"ל, ורבנו ז"ל היה אז ילד קטן בגיל חמש, אזי ישב בין הצדיקים פדרף ילד קטן, שמסתובב ורץ בין המבגרים, ומה דברו תלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש ותלמידי המגיד? רק ספורי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ומה פעל בזה העולם וכו', ורבנו ז"ל הסתובב ביניהם ושמע את כל הספורים, וזה הכניס בו תשוקה כזו גם-כן לעשות כמו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע.

וספר רבנו ז"ל, שאחד מהספורים, אשר שבה מאד את לבו, היה — ששמע מהצדיקים על הלדת הבעל-שם-טוב הקדוש. וכך ספרו: הורי הבעל-שם-טוב הקדוש היו: ר' אליעזר ושרה, שניהם היו זקנים מפלגים, אביו ר' אליעזר היה כבן מאה שנה כשנולד הבעל-שם-טוב, והיה מבגור מאשתו בשנים רבות, תכף-ומיד כשנולד הבעל-שם-טוב נפטר אמו בעת הלדה, אזי גדל אצל אביו, והאב אף שהיה זקן מפלג, הצליח לטפל בו חמש שנים, כשהיה הבעל-שם-טוב בן חמש, קראו אביו ואמר לו: "שרויליק,

יש לי מה לומר לך", ושכב אז על ערש דווי, בחלשה רבה, והמשיך: "אני הולך עכשו בדרך כל הארץ, ואתה נשאר לבד, אף עליך לדעת, שאינך לבד, כי היכן שתלך תמצא את הקדוש-ברוך-הוא, כי הקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו, ואין בלעדיו יתברך נמצא כלל, ומה שאתה צריך תדבר עמו, ומה שתבקש ממנו תקבל, תמיד תדבר עם הקדוש-ברוך-הוא, ואז אף פעם לא תהיה לבד". ובמלים אלו סגר עיניו והלך לעולמו. תתארו לעצמכם, ילד קטן בן חמש שנים השומע דבורים כאלו, ורואה שאביו סגר את עיניו, ומנסה לדוחפו וקוראו: "אבא, אבא", והאב אינו מגיב, אזי יצא לתוך וקרן לשכנים, וספר שאביו אינו עונה, נכנסו וראו שנפטר, באו החברא קדישא וקברוהו וכו'.

והבעל-שם-טוב היה אז בן חמש בסוף הכל, אבל המלים האחרונות שאבא מוריש לילדים נחקקות היטב בלבם ובדרכם, ואכן הדבורים האלו ששמע הבעל-שם-טוב מאביו: "תדע שאינך לבד, הקדוש-ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא, ומלא כל הארץ כבודו, ומה שאתה צריך תבקש ממנו", זה השפיע עליו כל-כף, שהתרגל לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא בשפה שלו באידיש, היכן שהיה, היכן שהלך דבר להקדוש-ברוך-הוא, והרי הסתובב יתום, אנשים ברחמנותם הכניסוהו לביתם, כאן אכל, שם היה ישן, והיה זרוק מבית לבית ומדירה לדירה, אבל הבעל-שם-טוב הקדוש לא התפעל, וידע שאין לו אף אחד בעולם רק הקדוש-ברוך-הוא, ודבר רק אליו יתברך, ולכן לא נשבר מאף ברעה, היכן שאכל ביום זה, לא אכל ביום המתרת וכו', והיה נודד ממקום למקום, אף ידע דבר אחד — אין בעולם אף אחד רק הקדוש-ברוך-הוא, ומה שאני צריך עלי לבקש מהקדוש-ברוך-הוא, וכך זכה להיות הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, שהאיר את כל העולם כלו מאורו יתברך.

וסים מוהרא"ש נ"י: כששמע רבנו ז"ל ספור זה, והיה אז גם-כן בן חמש שנים, נכנסה בלבו תשוקה עזה לעבד את

הקדוש-ברוך-הוא, עד שקבל על עצמו: "איני צריך אף אחד, יש לי רק את הקדוש-ברוך-הוא", ולכן לרבנו ז"ל לא הנה שום רבי, לא למד אצל אף אחד, תכף ומיד מקטנות, הרגיל את עצמו לדבר אליו יתברך, עד שנעשה רבנו ז"ל.

והדבר הזה רוצה רבנו ז"ל להחדיר בכל אחד ואחד, שיעשה כמהו. ולכן אמר רבנו ז"ל פנ"ל, שספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול עד מאד, שתמיד יהיו רגילים לספר ספורי צדיקים, קאב יספר לאשה ולילדים, המלמד יספר לתלמידיו, המורות תספרנה לתלמידותיהן, כי זה מכנים תשוקה חזקה לחזר אל הקדוש-ברוך-הוא.

סעדת ראש חודש

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אנשי שלומנו אומרים בשם מוהרנ"ת ז"ל, שאחד מהדברים שהיו כתובים במגלת הסתרים של רבנו ז"ל, הוא: מעלת סעדת ראש חודש, הינו שלשה דברים ראה מוהרנ"ת ז"ל בספר הנשרף של רבנו ז"ל: א. מעלת הכנסת אורחים, ובפרט הצעת המטה לאורח. ב. מעלת סעדת ראש חודש. ויש אומרים, אשר יש סגלות רבות לסעדת ראש חודש — שמסגלת לבנים, לילדים בריאים וכו'. ג. סעדת מלוה מלכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קנא), כשחס ושלום, התינוק או התינוקת חולים, יאמרו הבעל והאשה פרשת "ובראשי חודשיכם", וכן מי שאין לו ילדים יאמר פרשה זו: "ובראשי חודשיכם", וזו סגלה לילדים, ומזה נסתובב המנהג שעושים סעדת ראש חודש אצל אנשי שלומנו, ובפרט היו רגילות הנשים נשות אנשי שלומנו לעשות ביניהן סעדת ראש חודש,

ולספר ספורי רבנו ז"ל, וזו סגלה לבנים זכרים ולבנות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת עשו אנשי שלומנו סעדת ראש חדש, והיו הגברים בחדר אחד, והנשים בחדר שני, והן שמעו ספורים מאדל בת רבנו ז"ל, שספרה להן כמה ספורים מאביה ומהנהגותיו, ותוך כדי כך, חשבו הנשים שהגברים ברכו כבר ברפת המזון, היות שהשתרר שם שקט, והעירו לאדל בת רבנו ז"ל שמתמא הגברים כבר ברכו ברפת המזון, ענתה ואמרה להן בת רבנו ז"ל: הם עדין לא ברכו, כי תלמידי אבי כשמברכים ברפת המזון שומעים אותם, כי מברכים בקול גדול, ותכף ומיד אחר-כך שמעו קול גדול שברכו ברפת המזון.

וסים מוהרא"ש נ"י: לכן אנו נוהרים מאד מאד לעשות סעדת ראש חדש, וזה דבר גדול מאד, וכן שהנשים נשות אנשי שלומנו תנהגנה כך בכל ראש חדש לערוך סעדה ביניהן, ותספרנה ספורי רבנו ז"ל וספורי צדיקים, אשר דבר זה ממשיך ישועות רבות, אשרי מי שמקים זאת.

ומוהרא"ש נ"י הנהיג, שנשות אנשי שלומנו תעשינה סעדת ראש חדש בכל חדש אצל אשה אחרת, שעדין לא נפקדה בזרע של קימא, ובזכות המצוה הזו שתזרנה בה, אזי תמשכנה ברכה באותו בית, ובעלת הבית תזכה להפקד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת הנשים צריכות להזהר בזה יותר מהגברים, כי ראש חדש זהו החג של הנשים, כידוע אשר אסור להן לתפור אז וכו', וזה נתנו להן שכר בעבור שלא רצו לתת את תכשיטיהן בשביל חטא העגל. לזאת קבלו מתנה את ראש חדש.

ספנה

מוהרא"ש נ"י אָמר: אָדם צָרִיךְ לְהִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד לֹא לִילָךְ
 בְּמָקוֹם סַפְנָה, וְלֹא לְסַכֵּן עֲצָמוֹ בְּשׁוּם פְּנִים וְאַפֵּן, כִּי בְּרַגַע שְׂאֵדָם
 מְכַנִּים עֲצָמוֹ בְּסַפְנָה, הוּא חַיֵּב מִיתָה. וְחַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים
 (פְּסָחִים קִיב): אַל תַּעֲמֵד בְּפָנֵי הַשּׁוֹר בְּשַׁעַה שְׁעוּלָה מִן הָאָגֶם, מִפְּנֵי
 שֶׁהַשֵּׁטֶן מְרַקֵּד בֵּין קַרְנָיו. וְעוֹד אוֹמְרִים (עַן עֲרוּבֵין קִיב). כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם
 בְּמָקוֹם סַפְנָה, דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ. וְלִכְן, אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ
 בְּקִהְלָתוֹ בְּיַבְנָאֵל, אֲנִי מְזַהֵר מְאֹד שְׂלֹא תִלְכוּ אֶל מְקוֹם סַפְנָה. כְּתוּב
 בַּזֹּהַר (ח"א קפב): כְּשֵׁישׁ פְּרַעְנוֹת בְּעוֹלָם, אֲסוּר לִילָךְ בְּמָקוֹם מְסַכָּן,
 כִּי אֵתָה חַיֵּב בְּנַפְשֶׁךָ. וְאַנִּי מְבַקֵּשׁ מְאֹד הֵן אֵת הַמְּלַמְּדִים בְּתַלְמוּד
 תּוֹרָה וְהֵן אֵת הַמּוֹרֹת בְּבֵית־הַסֵּפֶר, וְהֵן אֵת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שְׂאֵף
 פֶּעַם לֹא יִסְכְּנוּ עֲצָמָם בְּסַכַּנַת נַפְשׁוֹת, לֹא לִילָךְ בְּמָקוֹם שְׂמֻצוּיִים
 רוֹצְחִים, כִּי אֲסוּר לְאָדָם לֹמַר: אֲנִי אֵלֶיךָ וְלֹא יִקְרָה לִי דָבָר, כִּי אֲז
 מְנַפִּים מְזַכִּיּוֹתַי. לָמָּה לִילָךְ בְּמָקוֹמוֹת שֵׁישׁ עֲרָבִים רוֹצְחִים, שְׂרָצְחוֹ
 בְּטִיּוֹל שֶׁל בֵּית־סֵפֶר שָׁבַע בְּנוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְנִפְצְעוּ עוֹד, אֲנִי מְאֹד
 מְתַנַּגֵּד שְׂלֹא יִלְכוּ אֵף פֶּעַם לְטִיּוֹלִים בְּמָקוֹמוֹת סַפְנָה. אִם רוֹצִים
 לַעֲרֹךְ טִיּוֹל, כְּדָאֵי לְנִסְעַ לְמַרוֹן לְרַבֵּי שְׂמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי, שְׂעַל הַתַּנָּא
 הַזֶּה נֹאמַר: כְּדָאֵי רַבֵּי שְׂמַעוֹן לְסַמְךָ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדָּחַק, וְאוֹמְרִים
 צְדִיקִים שֶׁהַפְּרוּשׁ הוּא, כְּשֵׁישׁ לְאָדָם עֵת דָּחַק כְּדָאֵי רַבֵּי שְׂמַעוֹן
 לְסַמְךָ עָלָיו. וְאִם כֵּן כְּדָאֵי לְנִסְעַ לְרַבֵּי שְׂמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי, וְלִהְתַּפְּלֵל
 שָׁם אֲצֻלוֹ וְאֲצֻל בְּנוֹ ר' אֶלְעָזָר, וְלִמְעַלָּה יֵשׁ אֵת קָבֵר ר' יוֹחָנָן
 הַסַּנְדְּלָר, וְלִמְטָה הֵלֵל וְתַלְמִידָיו, כְּדָאֵי לְנִסְעַ לְצַפַּת מְקוֹם הָאָר"י
 הַקְּדוּשׁ, הַבֵּית־יוֹסֵף וְעוֹד צְדִיקִים קְדוּשִׁים, וְכֵן לְנִסְעַ לְטַבְּרִיָּה אֲצֻל
 רַבֵּי מְאִיר בְּעַל הַנֶּסֶס, יְכוּלִים לְפַעַל אֲצֻל ר' מְאִיר בְּעַל הַנֶּסֶס נְסִים.
 וְנִסְפֵר מוהֲרַא"ש נ"י עַל עֲצָמוֹ, שְׂזָכָה לְנֶסֶס גְּדוֹל בְּחַיָּיו רַק בְּזָכוֹת
 שֶׁהָיָה אֲצֻל ר' מְאִיר בְּעַל הַנֶּסֶס, וּבְכָה שָׁם הִרְבָּה מְאֹד, וְעִזְרוּ
 הַקְּדוּשֵׁי־בְרוּךְ־הוּא בְּנֶסֶס גְּדוֹל. וְנִסְפֵר שֶׁבְּשָׁנִים הַקּוֹדְמוֹת הָיָה בָּא עִם
 חֲבוּרָה שֶׁל תַּלְמִידִים וְעוֹשֶׂה שָׁם סְעֵדָה לְזָכַר הַנֶּסֶס, אֲבָל הַיּוֹם שְׂמַגִּיעַ
 בָּא עִם הִרְבָּה אַנְשִׁים, יֵשׁ דָּחַק גְּדוֹל וְאִינוּ עוֹרֵךְ סְעֵדָה, אֲבָל אוֹמַר
 מְזַמְרֵי הֵלֵל לְזָכַר הַנֶּסֶס]. וְלִכְן אֵין לְנִסְעַ לְמָקוֹם סַפְנָה, חֲבָרוֹן זֶה

ספנת נפשות, וכן קבר רחל מסרום לערבים רוצחים, למה לנסע למקומות סכנה, ומוהרא"ש נ"י מקפיד מאד, שילדי התלמוד-תורה ובנות בית-הספר לא ילכו לשם, אף שהם מקומות קדושים מאד, אבל מסכנים לצערנו. וכן קבר יוסף, יהושע בן נון, אף שהערב-רב אומרים שעשינו שלום אתם, אין דבר כזה, פי מי שאין לו אמונה, אין שיף אצלו שלום, שלום זה רק אצלו יתברך, ומי שאין לו אמונה בו יתברך, הוא צבוע שקרן, רמאי, בעל מחלקת, מכל שפן גוי, שאמר רבי שמעון בר יוחאי (ספרי בהעלותך, פרשה ט', סימן י'): הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, ולכן צריך להשמר לא לנסע במקום סכנה. אוי ואבוי מה שאנו שומעים בכל יום — פה דוקרים את זה עם סכין, או מכים בגרזן, או יורים ברובה וכו', אנו נמצאים עתה במצב של סכנה, מה עלינו לעשות? רק תפלה, אם אדם מתחזק בתפלה, הקדוש-ברוך-הוא שומרו מכל רע, אך שלא יכנס במקום סכנה. אסור לומר: אכנס במקום סכנה ויעשו לי נס, פי לבסוף מנפים לו מזכיותיו (שבת לב.), בטבריה יש ציון של רבן יוחנן בן זכאי וחמשת תלמידיו, הגש מקום גדול יותר מלהיות שם? לא רחוק משם זה הציון של רב אמי ורב אסי, וכן הלאה ציון הרמב"ם, לא חסר מקומות קדושים בגליל, לבקר בציון התנאים, ולבקש ולהתחנן מאתו יתברך שיעזר לנו, אך העקר להשמר לא להכנס במקומות סכנה.

וכן אמר מוהרא"ש נ"י, אסור לטפס על עץ גבה שעלולים לפל, זו תאנה גדולה לבנים או לבנות, פי ילדים אוהבים טפוס על גגות, הר גבה וכדומה, אף זה מספן עד מאד, יכולים לפל ולהזיק לעצמם, הגדולים צריכים לשמר על הקטנים, כשרואים את האחים הקטנים נוטלים גפרורים, יש לטל מהם, כי יכולים לשרף עצמם, רחמנא לצלן, כשרואים שמשחקים בדבר מספן, יש לקחת מהם, משחקים יכולים להסתים במוות, רחמנא לצלן, זו ספנת נפשות. וכן לגבי הגדולים, אסור לומר לי זה לא יקרה. הנה משחק בחשמל ומתחשמל, חס ושלום, משחק בגז ונחנק ה' ישמר, או טבע בים, חס וחלילה, עולה על הר גבה מתהפך ונהרג וכו', ואס-כן יש לנו

כאן ארבע מיתות בית דין, השם ישמר: התחשמל — שרפה, שחק בגז — חנק, טפס על עץ ונפל — סקילה. עלה על מוקש ונהרג — הרג. ובכן בספנת נפשות צריכים להשמר מאד ואין זה משחק.

ספירת העמר

מוהרא"ש נ"י הפליג במעלת ימי הספירה הקדושים, שהם הימים שבין פסח לשבועות, שסופרים את ספירת העמר בכל יום ויום מיציאת מצרים עד קבלת התורה בחג השבועות. ואמר, שמוהרנ"ת ז"ל מבאר מה זה מצרים ומהי יציאת מצרים. במצרים היו ישראל בגלות, ובגלות מצרים היה פרעה מושל על עם ישראל. אומר האר"י הקדוש מה זה פרעה? פה-רע. לא היתה, בעוונותינו הרבים, האהבה ואחדות בין עם ישראל. אלא אחד דבר על רעהו. ובעבור זה סבלו גלות מרה עד מאד. אנו מוצאים פשטשה רבנו יצא להסתפל מה עם ישראל עושים במצרים, כתוב (שמות ב, יא): "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", כאב לו עד מאד, כיצד גוי מכה יהודי, "ויפן כה נכה וירא כי אין איש, ויך את המצרי ויטמנהו בחול". אומר המדרש (שמות רבה, פרשה א', סימן ל'): משה רבנו שאל אותו יתברך, רבוננו של עולם, מדוע עם ישראל צריכים לסבל סבל כזה, כי הרי כל האמות שבעולם באו למצרים לקנות אכל, אז היתה מצרים נקדת המרכז של העולם, כל העשירות היתה במצרים, הצרכו לקנות אכל, לעשות מסחר, ולכן הגיעו שם כל אמות העולם. ועם ישראל היו עבדים שפלים, במחנה הסגר עברו שואה. משה רבנו שואל אותו יתברך, מדוע צריכים עם ישראל לסבל. ויצא ביום השני אחר שראה שאיש מצרי מכה לאיש עברי, "והנה שני אנשים עברים נצים, ויאמר לרשע: למה תכה רעה?" משה רבנו אומרים

חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים, הִיָּה עֲצָם הַטּוֹב, כְּשֶׁנוֹלָד נוֹלָד עִם תְּכוּנַת הַטּוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב, וְכֵן הִיָּה לוֹ שֵׁם נוֹסֵף: 'טוֹבִיָּה', שֶׁהִיָּה כְּלוּ טוֹב, וְלֹא הִיָּה יָכוֹל לִסְבֹּל שֵׁישׁ שְׂנֵאָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (מְנַחוֹת סה.): מֹשֶׁה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הִיָּה, כָּאֵן רוֹאֵה שְׁשֵׁנֵי יְהוּדִים רַבִּים בֵּינֵיהֶם, אָזִי אוֹמֵר: "לָמָּה תִּפְּחֶה אֶת רַעְךָ", וְתַחַת אֲשֶׁר יִשְׁלִימוּ בֵּינֵיהֶם, עוֹנִים לְמֹשֶׁה בְּחֻצְפָּה: "מִי שָׁמַךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשׁוֹפֵט עָלֵינוּ. וַיֹּאמֶר: אֲכֵן נוֹדַע הַדְּבָר". עֵתָה אָנִי מְבִין מְדוּעַ סוֹבְלִים עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלוֹת, כְּשֵׁישׁ שְׂנֵאָה בֵּין יְהוּדֵי לִיהוּדֵי, וְאֶחָד מִכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ, אָזִי מוֹכֵן לִי מְדוּעַ הַגְּלוֹת.

מְגַלֶּה לָנוּ הָאֲר"י הַקְדוּשׁ סוּד נִפְלָא. פְּרַעַה שְׁלַט עַל עַם יִשְׂרָאֵל. פְּרַעַה אוֹתִיּוֹת פְּה־רַע, מְסִבִּיר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ל"ד): הֶעֱקָר שֶׁל הָאָדָם הוּא הַפֶּה, פִּיּוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא כְּלִי הַשִּׁפְעַ. אִם אָדָם מְדַבֵּר רַק דְּבוּרִים טוֹבִים, מְחַזֵּק, מְעוֹדֵד, מְשַׂמַּח אֶת הַשֵּׁנִי, אָזִי גַם לוֹ יֵשׁ שְׂמֵחָה, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אָזִי נוֹשָׁע גַם-כֵּן, כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר דְּבוּרֵי אַמוּנָה, מִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ אֶל עֲצָמוֹ. בְּרַגַע שֶׁאָדָם מְנַבֵּל אֶת פִּיּוֹ, מְקַלֵּל אֶת זוּלָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מְדַבֵּר דְּבוּרִים רָעִים, אִזּוֹ נִכְנָס בְּגִלוֹת, וְזוֹ הַגְּלוֹת שְׂאָנוּ סוֹבְלִים. כִּי בְּאֵמַת עַם יִשְׂרָאֵל מְזֻמָּן יְכוּלִים הֵיוּ לְהַגְּאֵל. אֵךְ עֵקֶר הַגְּלוֹת: שְׂאֵין אֶחָדוֹת וְאֶהֱבָה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, זֶה אוֹמֵר יוֹם, הָאֶחָד מְכַרַח לוֹמֵר לִילָה וְכֵן מְסַתּוֹבֵב, אֵין הַדְּבָרוֹת, יֵשׁ אֱלִימוֹת הֵן מְלוּלִית וְהֵן פִּיזִית, וְהָאֱלִימוֹת הַמְלוּלִית גְּרוּעָה יוֹתֵר, וּמְזָה סוֹבְלִים מֶה שְׁסוֹבְלִים, וְזוֹ הִיָּתָה גְלוֹת מְצָרִים, וְזוֹ הַגְּלוֹת שְׁלָנוּ.

וַאֲמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר כָּף אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (לְקוּט עֲמוּס קִמַּח): אִם יִשְׂרָאֵל הֵיוּ מְתַאֲחָדִים יְחָד, אֵין שׁוּם אִמָּה וְלָשׁוֹן יְכוּלִים לְנַצַּח אוֹתָם, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל מְאֲמִינִים בְּאֵל עוֹלָם, אֵל אֶחָד, אֵין לָנוּ כְּלוֹם רַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּרַגַע שֶׁאָדָם מְאֲמִין בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיִּוָּדַע מִי נֹתֵן לוֹ אֶת הַחַיּוֹת, וְצָרִיךְ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּכָל יוֹם בְּכָל שְׁעָה בְּכָל רֵגַע וּבְכָל שְׁנֵיָה, אָזִי אֵין לוֹ בְּעִיּוֹת, כִּי הוּא צָרִיךְ רַק אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נֹתֵן לוֹ אֶת הַחַיִּים,

אזי ממילא כל הסתכלותו על העולם אחרת לגמרי, ולכן כל דבוריו הם רק ממנו יתברך, ואזי מדבר עם כל אחד באהבה ובשלוש. ברגע שמדבר עם זולתו בשלוש ובאהבה, גם ההוא מדבר עמו בשלוש ובאהבה, ואין מתנה טובה יותר משלוש, ואין עוד ברכה גדולה לאדם משלוש. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יד): יש כמה מיני שלום, ראשית — שלום בעצמיו; אדם צריך להיות שלם עם עצמו, עם מצבו, ואזי לא תהיינה לו בעיות. כי כל הבעיות באות מחמת שאין האדם משלים עם מצבו, וישנם אנשים הסובלים בעיות נפשיות, כי אינם מודעים לבעיתם, ואינם יכולים להתמודד עמו, ואזי מצבם רע וקר, ברגע שאדם מבטל רצונו לרצונו יתברך, אזי אין חסר לו דבר. וכן יש שלום בין יהודי ליהודי, מה שאין אדם רוצה שיעשו לו, אסור לו לעשות לחברו, כשם שאיני רוצה שיעשו לי עול, כן לא אעשה עול לזולתי. וכך יש שלום-בית, כי על האדם לדעת שהקדוש-ברוך-הוא זכה אותו שימצא זוג הגון, הנה האיש והאשה הם בעלי שני תכונות הנפש מנגדות, באים משתי משפחות מנגדות, השלמות היא כשהם נשאים, אזי עליהם להשלים עם המציאות, ולא לריב ולעורר מדנים. רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן פ'): מה נקרא שלום? כששני הפכים מתאחדים יחד זהו שלום, כי כששנים מחזיקים בכוון אחד, אין זה שלום, כי אין כאן מקום למחלקת. אך כששני דברים מנגדים — אש ומים, האש שורפת את המים והמים מכבים את האש, בא הקדוש-ברוך-הוא ועשה שמים, הינו אש ומים שחברם יחדו (עין חגיגה יב.). כשהבעל והאשה מתאחדים יחד הבית נעשה בית שמימי, מכניסים שם את הקדוש-ברוך-הוא, ואיזה תענוג הוא זה כשהבעל והאשה עוזרים זה לזה, בודאי יש חלוקי דעות, כי כל אחד בא מרקע אחר, מעולמות שונים, מנהגים שונים, תרבות שונה, ואף-על-פי-כן הם משלימים ביניהם, וכל אחד מבין את זולתו, זה שלום-בית, וזו השלמות, וכך גדלים הילדים בריאים בנפשם ובשכלם, כי אין עוד הצלחה לילדים כשרואים בית חם שיש אהבה והבנה הדרית בתוך הבית.

וכן הדבר בענין שלום בין אדם להקדוש-ברוך-הוא, כפיכּוֹל. הנה מסתובבים בני-אדם בזה העולם מלאים קשיות עליו יתברך, חס ושלום, למה אני עני, למה אין לי דירה, למה אני בחובות וכו' וכו', שוכחים לתת תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, שברוך השם, הוא העשיר הכי גדול, במדרש כתוב מה זה עשיר? ע' עינים, ש' שנים, י' ידים, ר' רגלים. כשאדם יש לו את האיברים האלו, הוא העשיר הגדול ביותר. והאדם אינו יודע להעריך את זאת שהקדוש-ברוך-הוא בראו בריא, ויש לו עינים שנים ידים ורגלים, אם רק היה נכנס לבית-חולים, והיה רואה אילו צרות יש בעולם, השם ישמר, זה עור, זה עם אינפוזיה, זה עם מחלה זו או אחרת וכו', ואזי היה מגביה ידיו להקדוש-ברוך-הוא, והיה מודה לו יתברך על כל החסד חנם שעשה עמו ונתן לו גוף בריא. אף בני-אדם שוטים ובאים בקשיות עליו יתברך. הרי כל רגע שאדם נושם זו השגחה פרטית, אין טבע, הפל אלקות, רק אין לנו דעת ושכל והבנה, עולם זה העלם, נעלמת האלקות. כשאדם יודע דבר זה אזי משלים עמו יתברך, בא אל הקדוש-ברוך-הוא ונותן לו תודה, כי על האדם להרגיל עצמו לתת לו יתברך תודה על כל פרט בחיים, שאלו הברכות שתקנו חכמינו הקדושים לברך אותו יתברך מאה ברכות על החסד חנם שעשה עמנו הקדוש-ברוך-הוא, הירושלמי (בסוף מסכת ברכות) קורא למאה ברכות מאה מצוות, שנותן להקדוש-ברוך-הוא שבת והודאה על כל החסד חנם שעשה עמו: פוקח עורים, מתיר אסורים, מלביש ערמים וכו' וכו'.

נמצא, כשיש שלום בין אדם להקדוש-ברוך-הוא, אזי נותן להקדוש-ברוך-הוא תמיד תודה, ומה שצריך מבקש ממנו יתברך, ואזי יש לו שלום-בית, והבית הוא גן-עדן, וחיים כמו בתוך ארמון, מוחלים זה לזה, סולחים זה לזה, מבינים זה את זה, יש הבנה הדדית.

וכן יש שלום בין יהודי ליהודי, שאומרים: די לכל השנאה והגזענות, פלנו בני אברהם, יצחק ויעקב, לא יועיל דבר, פלנו

באותה ספינה. אמר רבי שמעון בר יוחאי (ספרי בהעלותך ט, י): הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, הגויים שונאים לישראל. למה נקרא הר סיני? הר שממש ירדה שונאה לעולם (שבת פט.); מאז שקבלנו את התורה הגויים שונאים אותנו, הנה כתוב שהמן אמר (אסתר ג, ח): "ודתיהם שנות מכל עם, ולמלך אין שנה להניחם"; וזה אומר כל גוי, אף שבאים הגויים עם חיוף, ובפיהם: שלום ואהבה, אבל בפנימיות לבכם מצפים לכליון עם ישראל, לשואה איומה, ועז רצונם ושמחים הם בהשמדת עם ישראל, כמו שארע בשואה, שחנקו ושרפו אנשים, נשים וטף, תינוקות, זקנים וכו', עמדו ורצחו אנשים חפים מפשע בכל מיני מיתות משנות, והותיקן ידעו זאת היטב היטב, ושחקו. וכן ארצות-הברית ובעלת ברייתם בריטניה ידעו בדיוק את הנעשה בשואה, ובמקום להפציץ את תאי הגזים, את מסלות הרקבת, כדי שתשבת מהבאת יהודים להשמדה, הם לא עשו זאת. והיום כבר יודעים הכל, שוויצריה שהיתה אמורה להיות מדינה ניטרלית, אוי ואבוי למדינה פזו, שכל הכסף והזהב והיהלומים שגזלו הגרמנים, ימח שמם וזכרם, מהיהודים הטמינו בשוויצריה. והם לא הסתכלו אם היהודי אשכנזי או ספרדי, חסיד או ליטאי, יהודי באשר הוא הרגו, ולכן למה לא נתאחד יחד ונעזב את השטיות והרשעות של הגזענות, שישנא יהודי את רעהו עקב הברדלי רקע וכו', כלנו יהודים ולא יועיל דבר, ועלינו לאהב זה את זה.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים, שאומרים (מגלה יד.), מה שעשה המן הרשע שקבל את הטבעת מאחשוורוש, לא עשו ארבעים ושמונה נביאים, פי כל נביא ונביא בא ודבר אל העם. מהו נביא? שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ובא ומעורר את העם שאין לנו רק הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא אלהינו. כתוב בזהר פרשת שמות (דף ה:): אם ישראל היו יודעים איך הקדוש-ברוך-הוא אלהים, היו שואגים ככפיר לרדף אחריו; ובכן הוא יתברך אלהינו ומצפה שנשוב בתשובה, וזו עבודת הצדיקים בכל דור ודור, שאין להם שום פונה עצמית, אינם צריכים שום

תקציבים, אין להם שום פִּנּוּה רק מַגְמָה אחת — לְקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל
אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵלּוּ הָיוּ הַנְּבִיאִים.

וְכֵן בְּכָל דוֹר וָדוֹר, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, יֵשׁ צְדִיקִים אֲמִתִּיִּם
שֶׁכֵּל פְּנִינָתָם לְקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיוֹת בְּהֵם תּוֹרָה,
וְאִף-עַל-פִּי-כֵן הָאֲרֻבָּעִים וְשִׁמוּנָה נְבִיאִים לֹא הִצְלִיחוּ לְהָשִׁיב אֶת
יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁהִיָּתָה גְזֵרָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל מִהֶמֶן הַרְשָׁע
וְאִחְשׁוּרוֹשׁ, אִזְ הִתְאַחְדוּ עִם יִשְׂרָאֵל. לְמַדִּים מִכָּאן, כִּשְׁחַס וְשָׁלוֹם,
נִמְצָאִים בְּעַת צָרָה, אִזְ עִם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחְדִּים, אִזְ מְדוּעַ לֹא נִתְאַחַד
עִתָּה בְּיַחַד כָּל יְהוּדֵי וִיהוּדֵי, וְנִעֲזֹב אֶת הַקְּנָאָה וְהַשְּׂנָאָה וְהַהֲסָתוֹת
הָאֶחָד לַשֵּׁנִי, אִין דְּבַר כְּזֶה חִילוּנֵי חֲרָדִי, אֲשֶׁכְּנֹזִי סִפְרָדִי, חֲסִיד,
לִיטָאִי, יִקָּה, פֶּרְסִי, כְּלָנוּ בְּנֵי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים
ד, א): "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם". מַה הִיָּתָה גְלוּת מִצְרַיִם? פַּה-רַע, שֶׁכֵּל
אֶחָד דְּבַר רַע נִגְדַּד הַשֵּׁנִי, כְּלִי הַתְּקַשְׁרֶת מְסִיתִים אֶת הָעָם, בְּכָל דוֹר
וָדוֹר יֵשׁ רְשָׁעִים הַמְסִיתִים אֶת הָעָם זֶה נִגְדַּד זֶה, וְהֵם גּוֹרְמִים אֶת כָּל
הַצָּרוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, אִף בְּכָל דוֹר וָדוֹר יֵשׁ מִשָּׁה רַבְּנוּ שֶׁמְאַחַד אֶת
נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְדַבֵּר רַק דְּבוּרֵי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִזְ
מִתְאַחְדִּים וּבְכֵן גְלוּת מִצְרַיִם הִיָּתָה רַק עַל-יְדֵי פַּה רַע.

כִּיצַד יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם? "אַתָּה הָרְאֵתָ לְדַעַת פִּי הַנּוֹי" הוּא
הָאֱלֹקִים אִין עוֹד", כִּף אָמַר מִשָּׁה, תְּדַעוּ יְהוּדִים שְׂאִין לָנוּ רַק אֶת
הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עִם יִשְׂרָאֵל רְאוּ בְּצַרְתֶּם, וְהַחֲלוּ לְדַבֵּר אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, כָּל אֶחָד בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרְכּוֹ. וְאִזְ זָכוּ לְצֵאת
מִמִּצְרַיִם, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה. אֶת הַתּוֹרָה קִבְּלוּ בַּמְדָּבָר, שׁוֹאֵל
הַמְדָּרֵשׁ (מְכִילְתָּא יִתְרו כ, ב): מְדוּעַ לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סִפְרֵי עֲקָב): אִין תּוֹרָה כְּתוּרַת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל? אֵלּא שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִחְלָקָה לְשִׁבְטִים, חֵלֶק זֶה לְנַפְתָּלִי, חֵלֶק
זֶה לְיִשְׁשָׁכָר, זֶה לְבִנְיָמִין וְכֵן הֵלְאָה. [הַתּוֹרָה צְרִיכָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה
הָעוֹלָם, כִּי כָל הַתּוֹרָה מְדַבֵּרֶת מְדָבְרִים גְּשָׁמִיִּים, הִיא נִחְלָקָה מֵאֲרֻבָּעָה
דְּבָרִים: דוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר, יֵשׁ הֵלְכוֹת הַשְּׂיָכוֹת לְדוּמָם, כְּגוֹן:
שְׂאִסוּר לְחִפּוֹר בּוֹר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים, אֲסוּר לְבָנוֹת חֲלוֹן מוֹל חֲלוֹן

חברו, או בית בלי מעקה וכו', וכן צומח: אסור להרפיב אילנות, הלכות פלאים, תרומות ומעשרות ושביעית, חי — כל ההלכות השייכות לחי, מה מתר לאכל ומה אסור. וכן מדבר — כל ההלכות שבין אדם לחברו, כי התורה נתלבשה בדברים גשמיים].

והמשיך מוהרא"ש ג"י ואמר, אשר איתא במדרש, אם היתה התורה נתנת בארץ ישראל, אם היתה נתנת בירושלים, "פי מציון תצא תורה" וכו' (ישעיה ב, ג), אז יהודה היתה אומר התורה שיכת לי כי נתנה בחלקי, אם היתה נתנת התורה בחלק אשר היתה אומר התורה שיכת לי וכו', לכן נתן הקדוש ברוך הוא את התורה במדבר, שהוא הפקר, מה המדבר הפקר בן התורה הפקר, מי שרוצה יכול לזכות ולקנות את התורה, אין אצל הקדוש ברוך הוא דבר פנה שפלוני מיחס, פלנו מיחסים, פלנו בנימי יחידים, כל יהודי בן יחיד אצלו יתברך. בדרך כלל בן יחיד אהוב מאד, בן אנו, הקדוש ברוך הוא אוהב את כל יהודי כבן יחיד, הקדוש ברוך הוא נתן את התורה במדבר לגלות שכלנו שתפים בתורה, ומי שרוצה לזכות ללמד תורה — יכול, ובפרט היום שנכנסים לחנות ספרים ויכולים לרכש את כל הספרים בכל חלקי התורה בלה, ויכולים להיות גאונים אם רק מתמידים בה, אין בדבר הזה שמקבלים את התורה בירושה.

פתוב בקבלת התורה (שמות יט, ב): "ויחן שם ישראל נגד ה'הר", ודרשו חכמינו הקדושים (מכילתא שם, הובא ברש"י): כאיש אחד בלב אחד; נמצא, כשיוצאים ממצרים, מהגלות, יוצאים מהשנאה שאחד רוצה לבלע את השני, לבזות ולהכניע את השני, אל הגאלה — שאחד מכבד את השני, אחד רוצה לעזר לשני, ועל-כן יצאו ישראל למדבר למקום הפקר, מדוע? להכניס בנו טבע זה שכלנו תחת כפת הרקיע, וצריכים להסתכל אליו יתברך, וכך קבלנו את התורה על הר סיני. ואז נכנסנו לארץ, ואף שהארץ נחלקה לשבטים, וכל אחד קבל את חלקו, עם כל זאת קבלנו את התורה, תורת השם, תורה אחת, אף שאנו שנים עשר שבטים: ראובן, שמעון, לוי, יהודה וכו', שכל אחד היתה בעל דגל אחר, וצבע אחר, אות אחרת, עם כל

זאת כלם היו בצותא על לב אהרן הכהן, שזה היה חשן משפט, הצדיק אהרון הכהן מחזיק את כל נשמות ישראל ביחד, אצל הצדיקים — משה ואהרן כל עם ישראל חביבים, אף שתכונת כל אחד שונה מזולתו. וזה עקר השלמות, אף שעם ישראל נמצאים כבר בארץ ישראל וכל אחד נמצא בתוך שבטו, בחלקו, בירושה שלו, אף-על-פי-כן כלנו אחד, ואם אין מגיעים להכרה זו — זו הגלות, וכך סובלים גלות כבר אלפים שנה, כי איננו יכולים להתאחד זה עם זה.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, מהי ספירת העמר? מהרגע שיצאנו ממצרים, ממחרת הפסח מתחילים לספר ארבעים ותשעה יום, אם נרשם את שמות השבטים: ראובן, שמעון וכו', נמצא שיש שם ארבעים ותשע אותיות, כל יום יש אות אחת משבט אחר, עד שבאים ליום החמשים שזה קבלת התורה, ואז מתאחדים כל השנים-עשר שבטים, ולכן כל יום יום סופרים ולמדים מכך שאיננו לבד, אלא אנו חלק מיהודי אחר, כל יהודי יש לו שיכות עם יהודי אחר, וזו הדעת שעליו לקבל, ואם אינו מקבל אז יבוא הגוי ויגלה לו. הגויים אינם עושים הפרש אם יש להם פפה אם לאו, אם אתה חסיד או לא וכו', אינם בודקים בציציות, כל יהודי צריך יהודי שני, ואם-כן ארבעים ותשעה ימים שבין פסח לשבועות, זה בדיוק כמספר האותיות שיש לשנים-עשר השבטים. כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ט'), שיש שתים-עשרה נוסחאות התפלה, כל שבט ושבט יש לו הנסחא שלו, כל שבט יש לו שער בשמים. אבל כל השנים-עשר שערים עולים למעלה אל אותו הרבנו של עולם, אל אותו אבא שבשמים, ולכן כתוב בשלחן ערוך (ארח חיים, סימן צ', סעיף ד'), שטוב שיהיו בבית-הכנסת שנים-עשר חלונות, כדי להראות שבית-הכנסת הזה מוכן להכניס שתים-עשרה נוסחאות התפלה, בבית-הכנסת הזה יכולים להתפלל אשכנזים וספרדים, חילונים ודתיים, הונגרים פולנים ורוסים עם עירקים פרסים ותימנים, היכן יש בית-הכנסת כזה? אין כזה בית-הכנסת. זו הגלות. מחכים על בנין בית-המקדש, ומה יהיה אז? כל עם ישראל יהיו

ביחד, לא יהיה זה נפרד לאשכנזים וספרדים, הגזענות הזו שעשו, היא הגלות שלנו, בית המקדש יש רק אחד, ושם מתאחדים כל עם ישראל, וכיצד יראה? תראו דגמא בכתל המערבי, יהודי יש לו יאצייט, הוא צריך מגן, עליו לומר קדיש, מה עושה? מתחיל לצעק: 'מעריב', 'מעריב', ב'א ספרדי, ב'א תימני, ב'א הונגרי וכו', עד שיש לו מעשר עדות, ואומר "ברכו את ה' המברך" ומתחיל להתפלל, כי בכתל המערבי שלא זוה שכינה משם, אין מסתכלים מאיזו עדה אפה, מתאחדים יחד, זה מעין מה שיהיה בבית המקדש.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה ואמר: הקדוש ברוך הוא עוזר ויבנא ל יש לנו בית הכנסת קטן, [ונעכשו מרחיבים ובונים בגין גדול], שם אפשר לבא ולראות איך מתאחדים יחד אשכנזים ספרדים מכל העדות מתפללים יחד באותו בית הכנסת, וזו השלמות, וכך צריך להיות. כמו שחכמינו הקדושים אומרים (אבות ד, יא): כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, וכל כנסיה שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, ואומר מוהרנ"ת ז"ל, בלקוטי הלכות (הלכות בית הכנסת, הלכה א'), בבית הכנסת מתכנסים כל עם ישראל ביחד. הנה כל אחד צועק שרק הוא מכוון לשם שמים, וחברו לא, מה הפרוש 'כל כנסיה וכו', מהו 'לשם שמים'? רק אצל אבינו שבשמים הקדוש ברוך הוא, כלנו בניו, אם אנו יכולים לעשות כזה בית הכנסת בזה העולם שיהיה בדגמת שמים, ששם מתאחדים כלם — 'סופה להתקיים', בית הכנסת כזה יהיה לו קיום, בית הכנסת שאין מסתכלים בציציות האנשים מאיזה גזע, תרבות או רקע הוא — זה לשם שמים. אבל אם אין מכניסים בבית הכנסת יהודים מעדה אחרת, אין זה לשם שמים, ואין סופה להתקיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איתא בדברי חכמינו הקדושים (מנחות כט:): בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שיושב וקושר כתרים לאותיות וכו', ואמר לו הקדוש ברוך הוא: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ויעקיבא בן יוסף שמו וכו'. אמר

לפניו: רבוננו של עולם, יש לך אדם כזה, ואתה נותן תורה על ידי? משה רבנו ראה את נשמת רבי עקיבא וראה את גדלתו של התנא הזה, כל-כף גדול היה רבי עקיבא. הוא הקים עשרים וארבעה אלף תלמידים, כמה קשה להחזיקם, בקשי נתן להשתלט על פתה של עשרים וחמשה ילדים וכו', אומרים חכמינו הקדושים (יבמות סב:), שכלם מתו בין פסח לעצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיתה שנאה ביניהם. ולכן ימי הספירה הם ימי אבל, שאנו מתאבלים, היתה שנאת חנם, אי הבנות בין התלמידים, יש לכם רבי כל-כף גדול, התנא רבי עקיבא, כיצד אתם שונאים זה את זה!? אם יש לכם רבי כזה שמחזק ומעודד ומלמד אתכם תורה, שמקרב אתכם אל הקדוש-ברוך-הוא, מדוע יש אי הבנות ביניכם!? למה תסיתו אחד נגד חברו!? אף כף היה בין תלמידי רבי עקיבא, וכלם נפטרו בימים אלו בין פסח לשבועות. ומדוע נפטרו דוקא בימים אלו? כי אז מתאחדים כל השבטים אותיות השבטים בכל יום, ואינכם רוצים להתאחד יחד, אזי אין לכם קיום. זו הגלות שאחד אינו רוצה לעזר לשני אינו רוצה להבין את השני.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע שאמר: אסור לאדם לומר: איני יכול, אלא איני רוצה, אין בלפסיקון היהודי: איני יכול, אלא אינך רוצה פי תרצה ותוכל, אם יש רצון טוב יש הכל, אין יכולים לגרש את האור במקל, תצא ותלמד עם העם תורה, ותקרבים אליו ותברך, וזו עבודתנו, לתקדים שלום לכל יהודי, אף שמקלל אותי, אף מה נעשה, שאוי ואבוי המנהיגים מסיתים ומדיחים את העם זה נגד זה, זו הגלות, במקום שיאחדו את נשמות ישראל, תחת אשר יחדירו בין עם ישראל שלום ואהבה, מחדירים ביניהם שנאה וקנאה, והכל סובב על תקציבים תקציבים וכו'.

והוסיף ואמר מוהרא"ש נ"י: רבי עקיבא אחר שנפטר תלמידיו, לא התיאש, הקים חמשה תלמידים חדשים, והם האירו את כל העולם עם התורה. כגון: רבי מאיר בעל הנס, או רבי יהודה,

או רבי שמעון בר יוחאי, הוא הקים את התורה מחדש, הוא הנה תלמיד רבי עקיבא, יום ההולוא שלו בל"ג בעומר, ויקא באותה ספירת העמר, שאז נפטרו התלמידים, היות שזלזלו זה בזה. רבי שמעון בר יוחאי גלה את הקדוש-ברוך-הוא בגלוי נפלא, על-ידי שגלה את הזהר והתקונים, שהם גלוי אלקות, ולכן פתוב בזהר (ח"ג קכד), שהגאלה תהיה בזכות הזהר והתקונים, ששם פתוב רק גלוי אלקות, גדלת עם ישראל, גדלת התורה, בא האר"י הקדוש וגלה ופענח את ספרי הזהר שזה כל חכמת הקבלה, והוריד את זה יותר אל העם, בא הבעל-שם-טוב זי"ע ופענח ופרש את דברי הזהר והאר"י הקדוש, הוריד אותם יותר אל העם, עד שבא רבי נחמן מברסלב זי"ע, גלה את הזהר וכתבי האר"י ו"ל וכתבי הבעל-שם-טוב, ופענח את זאת בצורה כזו, שאפלו אנשים ברחוב יבינו אלקות, אפלו אנשים פשוטים יוכלו לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, ולהתקרב אליו יתברך, ובא וצעק: אין שום יאוש בעולם כלל, אסור לבטל שום יהודי, כל יהודי יש לו כחות הנפש עצומים.

וזה היסוד בחנוך, סכס מוהרא"ש נ"י, מלמד בתלמוד תורה, מורה בבית-ספר, הורים בבית, עליהם לדעת שצריכים לתת הזדמנות לילד או לילדה, אפשרות להשתנות, אף פעם אסור לומר להם שאינם שוים, אסור להשפילם או לשבדם. השלמות היא להגביהם, להכניס בהם בטחון עצמי, תקון עצמי, וכשבונים את התלמידים או התלמידות, בונים את הבנים והבנות הם גדלים מצלחים, וזה נקרא רבי אמתי, זה נקרא מתנגד אמתי, אלו נקראים הורים אמתיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ל'), מי הנה מלמד כזה, מי הנה אבא כזה? משה רבנו, היתה לו סבלנות לכל יהודי, והוריד עצמו לכל אחד, וזו המדרגה של מנהיג ישראל, שיכול להבין את כלם, ואינו מקבל לשון-הרע מזה על זה, אבל, אומר רבנו ז"ל, שאנו צריכים לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, שנזכה להתקרב לצדיק כזה, למנהיג כזה,

שִׁיכוֹל לְקָרֵב אוֹתָנוּ וּלְהִכְנִיֵס בָּנוּ שְׂמַחַת הַחַיִּים, תְּשׁוּקָה לַחַיּוֹת, אֶהְבֶּה, שְׂיֵהוּדֵי יֵאָהֵב אֶת זִוְלָתוֹ, וְלִכְּנֵן עֲכָשׁוּ בִימֵי הָעֶמֶר, עָלֵינוּ לְרֵאוֹת לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם, הַפְּגָם הַיְּהִי שֶׁנֶּאֱמַר חֲנָם, עָלֵינוּ לְרֵאוֹת שְׂתִהְיֶה עֲכָשׁוּ אֶהְבֶּה, לְאֶהֱבֵב אֶחָד אֶת הַשְּׁנִי, אֲבָל כָּבֵד הָיָה הַרְבֵּה הַרְבֵּה שִׁיחֲזִיקוּ כְּמָהוּ, וְאִזִּי אַתֶּם מְקַרְבִּים אֶצְלוֹ, אֲבָל אִם אַתֶּם מְחִזְקִים בְּחֶכֶם אַחֵר, אֵינְכֶם מְקַרְבִּים אֵלָיו, וְאִם-כֵּן אֵין זֶה אֶהְבֶּה יִשְׂרָאֵל, וְכִכְרֵ צְרִיף לְשֵׁנָא אוֹתָךְ, וְאִנִּי עוֹשֶׂה לְךָ רְשָׁעוֹת. וְכַאֲמַת אֵין זֶה אֶהְבֶּה יִשְׂרָאֵל, אֶהְבֶּה יִשְׂרָאֵל אֲמַתִּית נִקְרֵאת רַק כְּשֶׁאוֹהֵב כָּל יְהוּדֵי מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֶּן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, צְרִיכִים לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֶל הַתּוֹרָה, וְלֹא אֶל עֲצָמָךְ, אֶל הַחֲסִידוֹת שֶׁלְּךָ, אֶל הַשִּׁטָּה שֶׁלְּךָ אוֹ אֶל הַמַּפְלָגָה שֶׁלְּךָ וְכוּ'.

וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, בְּאֲבוֹת דְּרַבֵּי נִתְּן (פֶּרֶק כח, אוֹת ג):
 כָּל הַמְּשִׁים שְׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִלוֹ מְשִׁים שְׁלוֹם
 בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מְלַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,
 כְּמוֹ בְּבֵית מַהוּ שְׁלוֹם-בֵּית? הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה צְרִיכִים לְהִתְאַחַד יַחַד,
 לְכַבֵּד זֶה אֶת זֶה, לֹא לְפַגֵּעַ וּלְהַשְׁפִּיל הָאֶחָד אֶת זִוְלָתוֹ, יֵשׁ לְהַפְסִיק
 אֶת הַמְּרִיבוֹת תַּכְּף-וּמִידָה, אֵין אֱלוֹ חַיִּים, אִם יֵשׁ טְעָנוֹת אֶחָד עַל
 הַשְּׁנִי וְכוּ', הַיְלָדִים סוֹבְלִים לְגַמְרֵי הָאֵם הַיִּיתֶם מוֹכְנִים לְטַל סַפִּין
 וְלִרְצַח יְלָדֵיכֶם? חֵס וְשְׁלוֹם, אַךְ עֲלִיכֶם לְדַעַת, שְׁבֻזָּה שֶׁהַהוֹרִים
 רְבִים בֵּינֵיהֶם, הֵם רוֹצְחִים אֶת יְלָדֵיהֶם, הָאֵב וְהָאֵם רְבִים, הַבֵּן וְהַבַּת
 בּוֹכִים, אֵינֶם יְכוֹלִים לְסַבֵּל שֶׁהָאֵב מְשַׁפִּיל אֶת הָאֵם, חֵס וְשְׁלוֹם.
 וְלִכְּנֵן יֵשׁ לְרֵאוֹת שְׂיֵהְיֶה שְׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבֵּית, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְלַךְ
 וּמְלָכָה בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְכֵךְ יִגְדְּלוּ יְלָדִים בְּרִיאִים בְּשִׁכְלָם וּבְנַפְשָׁם.

וְכֵךְ צְרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל עַם יִשְׂרָאֵל, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁכַלֵּם
 יֵאָהֱבוּ אֶחָד אֶת הַשְּׁנִי, כִּי כָּלֵנוּ בְּנֵי אֲבֵרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּנֵי
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יְהוּדִים צְרִיכִים לְקָרֵב רַק אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 לֹא אֶל בֶּשָׂר וְדָם, בְּרַגַּע שֶׁנַּעֲקָר אֶת הַגּוֹזְעָנוֹת מִבֵּינֵינוּ נִשְׂרַשׁ אֶת
 הַטְּמָאָה שֶׁשָּׂמָה גּוֹזְעָנוֹת, אִזִּי נִצְלִיחַ מְאֹד. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזָרֵנוּ

שדיקא עתה בימי העמר, נזכה לאחד את עם ישראל ביחד, ונבער מאתנו את השקר, את אלו המסיתים ומדיחים, שמסיתים את עם ישראל זה נגד זה, נגד התורה. מה נקרא מנהיג, מה נקרא רב בישראל? שיש לו כח לאחד את נשמות ישראל, שאין לו פונה לכסף, אם מנהיג ישראל רוצה כסף הפל שקר, מנהיג ישראל אמתי אינו רוצה כלום, רק לגלות את הקדוש-ברוך-הוא לעם ישראל, לקרב את נשמות ישראל להקדוש-ברוך-הוא, ורוצה להכניס אהבה ואחדות בין נשמות ישראל. שהקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שהאור הזה יפנס בתוך עם ישראל, וכלנו נשוב בתשובה שלמה, ונזכה לבנין בית-המקדש, ונזכה לעלות לבית-המקדש ולראות את השכינה.

עבודת הקדש

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עבודת החנוף איננה עבודה בעלמא כשאר עבודות, ומפני שלא מצא אדם עבודה אחרת, על-פני הליך לכוון של חנוף, אלא חנוף זו עבודת הקדש, זהו מקצוע עם נשמה, שצריכים למסור בו את הנשמה, ואם לא — אין מצליחים; כי מה הם בנים או בנות? אלו נשמות, ובעודם קטנים הנשמות טהורות וזכות, וככל שהם צעירים יותר, נשמתם קדושה יותר, ואזי יכולים המחנכים ללמדם הכל, והם יקלטו את הלמוד. וכדברי התנא (אבות ד, כ): הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על ניר חדש, אשר יוצא הכתוב ברור ונקי, הינו התוצאה מצלחת, והלומד זקן למה הוא דומה? לדיו כתובה על ניר מחוק, אשר התוצאה יוצאת מטשטשת וערפלית; פי הבנים או הבנות בקטנותם, קולטים כל אשר מלמדים אותם, ואם יחנכו כדבעי — אזי יגדלו מצליחים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כיצד יצליחו המחנכים בעבודתם הקדושה? אומרים חכמינו הקדושים (ברכות ו): כל מי שיש לו

יִרְאֵת שָׁמַיִם — דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים; וְעַל-כֵּן עַל כָּל מִתְנַף אוֹ מִחֲנֻכַּת
 לְהִיּוֹת בְּעַלְי יִרְאֵת שָׁמַיִם, בְּטָרֵם יִתְחִילוּ אֶת עֲבוֹדַת הַחֲנוּף, הֵינּוּ
 שֶׁהֵם בְּעֶצְמָם יֵהִיו יִרְאֵי הַשֵּׁם, וְרַק אִזּוּ יִלְכוּ לְחַנּוּף אַחֲרֵיהֶם, כִּי דְבָרִים
 הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב נִכְנָסִים אֶל הַלֵּב, וְיִרְאֵת שָׁמַיִם הִיא כְּתוּף הַלֵּב,
 וְלִכֵּן כִּשְׁהַמְחַנּוּף אוֹ הַמְחֲנֻכַּת הֵם יִרְאֵי שָׁמַיִם, מִמִּילָא יִקְלְטוּ דְבָרֵיהֶם
 בְּאֲזֵנֵי הַבָּנִים אוֹ הַבָּנוֹת הַמְתַּחַנְכִּים עַל יָדָם, וְיִחַדְרוּ לְלִבָּם. אַבְל אִם,
 חֵס וְשָׁלוֹם, יֵשׁ אֲצֵל הַמְלַמְדִים, אֲוִירָה שֶׁל לִיצְנוּת בֵּינֵיהֶם, הֵינּוּ
 שְׁמַקְלִים בְּדְבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּאֶמְרָם: "מִדּוּעַ צָרִיף
 לְנַהֵג כֶּף אוֹ כָף" וְכַדוּמָה, וְכֵן כְּשֵׁיִשׁ אֲוִירַת לִיצְנוּת בֵּין הַמּוֹרֹת,
 הֵינּוּ שְׁמִבְטָלוֹת מִדַּעְתָּן, מִחֲמַת שְׁקוּלִים אִישִׁיִּים, עֲנִינִים חֲשׂוּבִים
 הַמוֹעִילִים לְטוֹבַת הַחֲנוּף, בְּאֶמְרָן: "אֵין צָרִף בְּזָה", וּמִכָּל שֶׁכֵּן
 כְּשֵׁאִינֵן מְצִיּוֹת לְדְבָרֵי הַחֵכֶם וְהַצְדִּיק, וּמִקְלוֹת בְּאֶמוּנַת חֲכָמִים,
 בְּחֻשְׁבוֹן: "אוֹלֵי נַעֲשֶׂה אַחֲרַת" וְכַדוּמָה. מִמִּילָא כְּבָר חֲלַק גְּדוֹל
 מִהַעֲבוּדָה יֵרֵד לְטִמְיוֹן, כִּי הַיְלָדִים לֹא יִקְלְטוּ אֶת דְּבָרֵיהֶם וְלֹא יִקְבְּלוּ
 אוֹתָם, כִּי זֶה נִקְדָּה עֲקָרִית וְיִסוּדִית בְּחֲנוּף — עַל הַמְחַנּוּף אוֹ
 הַמְחֲנֻכַּת לְהִיּוֹת בְּעַלְי יִרְאֵת שָׁמַיִם, וְלִבֵּל תִּנְשָׁב בֵּינֵיהֶם רוּחַ שֶׁל
 לִיצְנוּת, אַחֲרַת לֹא יִתְקַבְּלוּ דְבָרֵיהֶם אֲצֵל הַיְלָדִים, וְכָל עֲבוֹדָתָם
 הִלְכָה לְרִיק וּפְרֻחָה בְּרוּחַ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר טָבַע שֶׁל יְלָדִים שְׁמִסְתַּכְּלִים עַל
 מְחֲנֻכֵיהֶם, וּמְחַקִּים אוֹתָם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְעַל-כֵּן אֵין יְכוּלִים לְתַבַּע
 מִהַבָּנוֹת דְּבָר שֶׁהַמּוֹרָה בְּעֶצְמָה אֵינָה מְקִיַּמַת, וְאֵין יְכוּלִים לְדַרֵּשׁ
 מִהַבָּנִים דְּבָר שֶׁהַמְלַמֵּד בְּעֶצְמוֹ אֵינְנוּ מִחֲזִיק בְּזָה, לְמִשָּׁל: הַמְלַמֵּד
 אֵינוֹ יְכוּל לְדַרֵּשׁ מִתְלַמִּידוֹ וְלוֹמַר לָהֶם: "אֲסוּר לְדַבֵּר בְּאֶמְצַע
 הַתְּפִלָּה", בְּשַׁעָה שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ אֵינוֹ מְקַיֵּם זֹאת וּמְדַבֵּר בְּאֶמְצַע
 הַתְּפִלָּה, אוֹ הַמּוֹרָה אֵינָה יְכוּלָה לְתַבַּע מִהַבָּנוֹת שֶׁתְּלַכְנָה בְּצִנִּיעוּת,
 בּוֹ בְּזִמְן שֶׁהִיא בְּעֶצְמָה אֵינָה מְקַפִּידָה עַל טְהָרַת הַצִּנִּיעוּת; כִּי חֲנוּף
 אֲמִתִּי הוּא בְּבַחֲיִנַת: "נִגְאָה דוֹרֵשׁ וְנִגְאָה מְקַיֵּם", עַל הַמְחַנְכִּים לְחַנּוּף
 אֶת עֶצְמָם תְּחִלָּה, עַל הַמּוֹרָה לְתַבַּע מִעֶצְמָה תְּחִלָּה נִקְדָּה חֲנוּכִית
 שֶׁהִיא חֲפָצָה לְהַעֲבִיר לְתַלְמִידוּתֶיהָ, וְכֵן עַל הַמְלַמֵּד לְדַרֵּשׁ מִעֶצְמוֹ

תחלה לקיים מסר חנוכי, בטרם יורהו לתלמידיו, ורק כך מצליחים בחנוף באפן יוצא מן הכלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אחד מיסודות החנוף — להגביה תמיד את התלמיד או התלמידה, לשבחם ולהגדילם, ואסור בשום פנים ואפן להשפילם, כי אז נעשה על נפשותיהם כחם לכל החיים, שחשים עצמם משפלים, וקשה אחר-כך להגביהם בחנוף. ועל-כן יסוד חשוב בעבודת הקדש זו של החנוף הוא — רק להגביה את הילדים: "אתם יכולים, אתם צודקים" וכו', להסביר להם תמיד בצורה חיובית ולא בדרך שלילית, אם מחנכים באפן הזה, אזי הן התלמידים והן התלמידות חשים ששנים משנים משהו, אבל כששוכרים אותם: "ממכם לא יצא שום דבר" וכו', אזי מתיאשים, ואינם מנסים לפעל על מנת להוכיח את יבלתם. כי כלל גדול בחנוף — לשבח ולהגדיל את הילד, ובפרט בדור הזה, שרוח ההפקרות הנושבת בחוצות, מפילה חללים, ובנקל רחמנא לצלן, לצאת לתרבות רעה, על-כן כל מחשבת המחנכים והמחנכות צריכה להיות על קטב הדאגה — מה לעשות בעבור ילדינו, אשר הם העינים שלנו, הם החיים שלנו, הם הנשמה שלנו, מה עוד לעשות בשביל חנוכם הטוהר והנזוף? ! כי זה תפקיד החנוף, וזוהי עבודת החנוף, אשר לא "מחמת שלא מצאתי עבודה אחרת, על-כן נעשיתי מחנף או מחנכת", אלא עבודה זו של חנוף היא עבודת הקדש עם כל הלב והנשמה. אם יהיה הלך מחשבתנו על-פי ההבט הזה, אזי נצליח בחנוף מעל למשער.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בדור הזה חשוב להכניס את יסוד החסידות, שגלה הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו. כי הבעל-שם-טוב הקדוש גלה לכל יהודי את הקדוש-ברוך-הוא בגלוי כזה, אשר מאז בואו, הציל רבבות רבבות נשמות שהיו עלולות לילך לאבוד; כי עד ימי הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, התיחסו ל'עמך' כאלו אינם מנשמות ישראל, עד כדי כך השפילום, וכך היו בתי כנסיות שונים על-פי סוגי בעלי המלאכה, בית-כנסת

לסנדלרים, בית-כנסת לצבעים, לחיטים, לנפחים וכו', וכו', החשיבו אותם בשפל המדרגה, כאומרים: "מי אתם בכלל!?" ולכן נותרו עם-ארצים, לא היה מי שילמד אותם, בא הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, והגביה את כל עם ישראל, אין משג של מורמים יותר, או פשוטים וכדומה, כלנו בני אברהם, יצחק ויעקב, וצריכים להתערב זה בזה ביחד. זה היה החדוש של הבעל-שם-טוב — שהגביה את כל נשמות ישראל, וכך הציל רבבות רבבות של נשמות ישראל.

גם עבודת החנוף, אמר מוהרא"ש נ"י, מחיבת את דרכו המיוחדת של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ועל המחנכים מנח חוב קדוש למסר נפשם בעבור חנוף הילדים בעודם צעירים, ולנהג עמקם בדרך של הגבחה והגדלה מקטנותם, ולהעלות את כל אחד ואחד, שירגיש שהוא שונה משהו, שיחישו הפנים שהם גם-כן בני אברהם, יצחק ויעקב, והפנות — שהן בנות שרה, רבקה רחל ולאה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל חדש עוד יותר, והראה לנו שכל אחד ואחת יכולים להיות צדיקים גדולים מאד, ואין זו נחלת בודדים בלבד, שיכולים להיות צדיקים וצדקניות, אדרבה, הראה לנו דרך שכל אחד מאתנו יכול להגיע לדרגת צדיק, זה היה החדוש של רבנו ז"ל, שלא רק להגביה את המון העם בדרך הבעל-שם-טוב הקדוש, אלא להראות לכל אחד שגם הוא יכול להתעלות מעלה מעלה ולהשיג השגות גבוהות, ולהיות פאותם צדיקים קדושים.

והוסיף מוהרא"ש נ"י ואמר, שפאשר הולכים לחנף בידיעה זו, הינו המחנכים יודעים שמפתחו יכול לצאת ילד גדול הדור כהגר"א, או הבעל-שם-טוב, או כפבא סאלי, או כחזון איש וכו' וכו', היו שומרים על ילד כזה מפל משמר, בידיעם כי הם המלמדים של צדיקים קדושים כאלו. וכן הדבר עם המחנכות, אם היו הולכות

לחנף בידיעה זו שמכתתן יכולה לצאת ילדה צדקת וקדושה כאותן נשים צדקניות, בעלות רוח-הקדש, היו שומרות עליה מקטנות, בנדען כי הן המורות של צדיקות קדושות כאלו. ובאמת כל בן ובת יש להם הפוטנציאל להיות צדיק וצדיקה, אם ההסתכלות עליהם תהיה על קטב זה — שהנשמה הזו יכולה להתגדל מעלה מעלה, לצדקת כזו, שתעשה כל-כף הרבה חסד וצדקות, ומצוות ומעשים טובים, או הבן הזה מסגל לזכות לדברים גדולים, ולהגיע לדרגה גבוהה בעבודת השם, ולמעלות רמות בלמוד התורה, אזי היו שומרים עליהם ככבת עינם, כף מחנך או מחנכת צריכים ללמד עם התלמידים והתלמידות, ואזי יצליחו מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר יש דבור מרבנו ז"ל, שאמר לאנשי שלומנו: "מדוע אינכם עושים את נשותיכם חסידות?" ושאלו את רבנו ז"ל: "מה יהיה אם תהיינה חסידות?" ענה רבנו ז"ל: "אם הן תהיינה חסידות, אזי ממילא הבעלים יהיו חסידים"; כי העקר זה הנשים, כמו שכתוב (משלי יד, א): "חכמות נשים בנתה ביתה", האשה היא עקרת הבית, אזי ביותר צריכים לחנך את הבנות, להכניס בהן אוירה של חסידות, להנחותן על מי להסתכל, ואם הן תחנכנה על יסודות כאלו, לא יחלף זמן רב, וזו תהיה צפיתן מבעליהן — שפמו שהן מאמינות בצדיק, רצונן שגם בעליהן יאמינו בצדיק, וכך יגדלו לחדוש ולמופת. וכן עם הבנים — ללמד עמהם אמונת חכמים, אזי החנוך נפלא. ולכן חנוך נקרא 'עבודת הקדש'.

ואמר מוהרא"ש נ"י לאנשי שלומנו בקהלתו ביבנאל: על קטב זה רציתי מאד מאד לבנות תלמוד-תורה ובית-ספר, לא חסרים תלמודי תורה לבנים, אין חסרים בתי-ספר לבנות, אך כל רצוני הוא לבנות דבר חדש שעדין לא היה, שמגיל קטנות ידעו הילדים שאין לנו רק הקדוש-ברוך-הוא, וזה נותן בטחון עצמי, פי ברגע שנחזק בבת, שאין לנו רק הקדוש-ברוך-הוא, אזי נכנס בה בטחון עצמי, ואם חס ושלום, יהיה לה בעל אלים, השם ישמר את עם ישראל, לכל הפחות יש לה משענת, גב חזק — "איני נשברת בשום פנים

וְאִפְּי", וְכֵן אִם מַתְדִּירִים בְּבֶן, שְׂאִין לָנוּ רַק אֲבִינוּ שְׂבִשְׂמִים —
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהוּא בְּעַל הַבַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם; מִבְּנֵי-זוּג שְׂחִנְכוּ
בְּאִפְּי הַזֶּה, אֵף פֶּעַם לֹא תֵצֵא אֱלִימוֹת, כִּי אֵת שְׁנֵיהֶם לְמַדוּ וְחִנְכוּ
עַל-פִּי אוֹתוֹ עֶקְרוֹן — הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא וְאִין בְּלַעְדֵּי נִמְצָא,
הוּא יִתְבָּרַךְ רוּאָה וּמִסְתַּכֵּל וּמִשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחַה פְּרִטִית עַל כָּל אֶחָד
וְאֶחָד, אָסוּר לְנַבֵּל אֶת הַפֶּה, אָסוּר לְקַלֵּל, אָסוּר לְהַגְבִּיחַ יָד,
וּמִקְטָנוּתָם גָּדְלוּ עִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, נִשְׁמוּ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, אֲזִי כִּאֲשֶׁר הַבְּנִים מִתְחַנְכִּים בַּתְּלַמוּד-תּוֹרָה כְּזֶה, וְהַבְּנוֹת
מִקְבָּלוֹת בְּבֵית-סֵפֶר חֲנוּךְ כְּזֶה, אֲזִי יִבְנוּ בְּעֵתִיד בְּתִים לְתַפְאָרַת. וְעַל
קִטְבֵּי זֶה רְצִיתִי לִבְנוֹת אֶת הַחֲנוּךְ, וְאִם נִצְלִיחַ כְּזֶה — אִין הַצְּלָחָה
יּוֹתֵר גְּדוֹלָה מְזוּ. אֵף זֶה תְּלוּי הֵן בְּמַלְמָדִים וְהֵן בְּמוֹרֹת, כְּפִי שֶׁהֵם
יִכְנִסוּ אֶת הַנְּשֻׁמָּה בִּילְדִים, כִּי עֲלֵיהֶם לְדַעַת שְׂעוֹסָקִים כְּאֵן עִם
נְשֻׁמוֹת, וְלֹא עִם בּוּלֵי עֵץ, וּמִמִּילָא אִם הַבְּנִים אוֹ הַבְּנוֹת מִשְׁתּוֹלְלִים,
עֲלֵיהֶם לְדַעַת שְׂסוּף כָּל סוּף הֵם יְלָדִים, וְיֵשׁ לָתֵת לָהֶם פְּנָאֵי לְפָרְקָן,
וְלֹא לְהַחְזִיקָם כְּבַמְאָסֵר, כְּדִי שִׁיכְנִסוּ לְלַמֵּד בְּחֶשֶׁק, וְהַחֶשֶׁק תְּלוּי
בְּמַלְמָדִים בַּתְּלַמוּד תּוֹרָה וּבְמוֹרֹת בְּבֵית-סֵפֶר, לְהַכְנִיס אֲוִירָה שֶׁל
שְׂמָחָה, שֶׁל אֲמוּנָה, אֲוִירָה שֶׁל אֲמוּנַת חֻכְמִים, וְאִם יִנְהַגוּ כֵּךְ —
יִצְלִיחוּ עַד מְאֹד.

וְהוֹסִיף מוהֲרַא"ש נ"י וְאָמַר: עוֹלָה לִי בְּחַיִּים, לְהִקִּים דוֹר
שְׂאִינוּ מִפִּיר אֶת אֵף אֶחָד רַק אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂמִפִּיר רַק אֶת
הַתּוֹרָה, אֶת הַצְּדִיקִים, אִין אֲנִי רוּצָה לֹא פְּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר — רַק זֶה,
אִם נִצְלִיחַ כְּזֶה, אֲזִי הַבְּנוֹת תְּהֵינָה חֲסִידוֹת, וְהַבְּנִים יִהְיוּ חֲסִידִים.
וּמָה זֶה חֲסִיד? שְׂמַתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ וְעוֹשֶׂה לְפָנָיו מְשׁוֹרֵת הַדִּין, וְתָרַן
תְּמִיד, וְהָרִיב בְּבֵית נַעֲדָר. אֶת הַיְסוּד הַזֶּה רְצִיתִי לְהַחְדִּיר בְּבְנִים
וּבְבְנוֹת — יְסוּד שֶׁל אֲמוּנָה וְיִרְאָה שְׂמִים וּמַדּוֹת טוֹבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה
נִצְלִיחַ.

ערמומיות

מוהרא"ש נ"י דבר פעם לפני אנשי שלומנו ואמר: יש כל מיני נכלי ערמומיות הקורים ביניכם, ואינכם שמים על לב, טומנים לכם מלכדת, ואתם בתמימות הולכים ומספרים כל העולה על דעתכם, ולבסוף נתגלה לכם באיזה פח ומוקש נפלתם, ועלול להיות מאחר מדי. דבר שהוא נגד החק עלינו להזהר בו, אינני רוצה להסתכסך עם החק, ועל-כן תפעלו רק על-פי הנכון והראוי, ושמרו צעדיכם, ושימו יד לפיכם לא לדבר את שאינו נצרך, וכנגד המצודה הערמומית שמנסים לפרש תחתכם, תנהגו אתם בערמומיות ובתקמה, ולבל יעלה בידם לצוד אתכם ברשתם הטמאה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שספר לו ר' לוי יצחק בנדר ו"ל, כשהיה באומן, בעת עלית הקומוניסטים, כיצד נהגו רשעים ארורים אלו בערמומיות להוציא זממם. באותה עת אנשי שלומנו גועו מרעב ממש, לא היה להם מה לאכל, אפלו לחם צר, ובדרך לא דרך קבץ ר' לוי יצחק כסף לצדקה לחלק לעניי אנשי שלומנו. והיה עוד אחד מאנשי שלומנו בשם ר' אליהו חיים רוזין ו"ל, וגם הוא עסק באותו עסק קדוש, ובחשאי אספו כספים להחיות נפשות אמללים ואמללות, שיהא להם להשביע רעבונם, וכן נתנו כסף בעבור החזקת המקוה שהיה בקלויז באומן, ואוי ואבוי אם היה מתגלה לשרות בטחון הרוסי כל פעלים ומעשיהם.

אך בדרך לא דרך, לא ארך זמן רב, והיו מוסרים מבפנים שמסרום לממשל, והכנסו בבית-סהר, ועברו עליהם חקירות נוראות, ענויים קשים ומרים, וספר ר' לוי יצחק ו"ל למוהרא"ש נ"י באריכות את הסבל שעבר עליהם, ואשר באמצע הלילה בשעה 12.00 החלו החקירות, כדי לשבר את רוחם, והיות שהיו פקחים הכחישו הכל.

והיה לשרות הבטחון תרגיל מתחכם וערמומי בחקירתם. ומה עשו? היה באומן יהודי בשם ר' מתתיהו כהן (ר' מת'ס כן

קראוהו), שְהִיָּה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל, יֵשֵׁב שְׁעוֹת אֶצֶל הַצִּיּוֹן וּבָכָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כָּל הַיּוֹם לְמַד מִשְׁנֵיּוֹת, גְּמָרָא, טוֹר וְשִׁלְחָן עָרוּךְ בְּהַתְמַדָּה גְּדוֹלָה, לֹא יָדַע כְּלוֹם בְּנֵה הָעוֹלָם מֵה קוֹרָה מְלַבֵּד ד' אַמּוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה. וְכֹאמֹר הַחוֹקְרִים עֲנֵה אֶת ר' לִוִי יִצְחָק ז"ל, וְאֵת ר' אֱלִיהוּ חַיִּים ז"ל, בְּעֲנוּיִים קָשִׁים כְּדֵי שִׁיּוּדוֹ שִׁסִּיעוּ לְזוּלָתָם, כִּי אֶצֶל הַקוֹמוֹנִיסְטִים מֵדַת הַרְחֻמְנוּת זֶה הָעוֹן הַגָּדוֹל בְּיֹתֵר, וְזֶהוּ הַפִּיכֵת הַמְדִינָה וְנִסְיוֹן לְמַרְד וְכו'. וְהַמְעַנִּים הַכְחִישוּ שֶׁלֹּא עָזְרוּ לְאַף אֶחָד. אֲזַי הִבִּיאוּ אֶת ר' מַתְּסֵ הַנִּי"ל, לְחַדְרוֹ שֶׁל ר' אֱלִיהוּ חַיִּים. וְאָמַר הַחוֹקֵר: "מַר כְּהֵן, אָמַר אֶת הָאֱמֶת, הָאֵם אֵין זֶה נִכּוֹן שֶׁמַּר רוֹזִין הוּא גָּנֵב וּמְקַבֵּל כְּסָפִים מִחוּ"ל, וּמְכַנְּסֵם לְכִיסוֹ?" וְר' מַתְּסֵ לֹא יָדַע כְּלוֹם, יְהוּדֵי תְּמִים, שֶׁלֹּא חָשׁ בְּנִכְלֵי עֲרֻמוּמִיּוֹתָם, וְהִשִּׁיב: "חַס וְשְׁלוֹם, אֵינְנוּ גָּנֵב, הוּא עוֹזֵר לִי וְלַעוֹד בְּנֵי-אָדָם..." וְר' אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין נִהְיָה חֹרֵר, וְצָעַק לוֹ בְּאִיִּדִישׁ: "מָה עָשִׂיתָ?" וְתַכְּף הַבֵּין ר' מַתְּסֵ שֶׁעָשָׂה מְשָׁגָה וְגָרַם לוֹ רָעָה, וְהַפְּלִיט מִפִּיו: "זֶה יְהִיָּה לְךָ לִישׁוּעָה". [וְאָכֵן יֵצֵא אַחֲרֵי-כֵן מִבֵּית-הַסֵּהַר בְּנִסִּי נְסִים, וּקְבַל הַתֵּר יִצִּיאָה וְנִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל]. וְכֵן לָקְחוּ אֶת ר' מַתְּסֵ לְר' לִוִי יִצְחָק ז"ל, וְשִׁאֲלוּהוּ בְּאֶפֶן עֲרֻמוּמֵי אַחֵר: מַר כְּהֵן, הָאֵין זֶה נִכּוֹן, שֶׁמַּר בְּנֵדֵר קִמְצָן וְרָשָׁע וְרָשָׁע, רוֹדֵף אֶתְכֶם וְאֵינוּ רוֹצֵה לְתַת לְכֶם פְּרוּטָה?" וְהוּא בְּתַמִּימוּתוֹ הִשִּׁיב: "חֲלִילָה, הוּא רַחֲמָן גָּדוֹל, וְנוֹתֵן לִי וּלְכָל הָעֲנָיִים". וְר' לִוִי יִצְחָק ז"ל גַּם-כֵּן רוֹמַז לוֹ בְּאִיִּדִישׁ: "מָה עָשִׂיתָ?" וְכו', וְגַם לוֹ ר' מַתְּסֵ הִבְטִיחַ שֶׁתְּהֵא לוֹ יִשׁוּעָה בְּזָכוֹת זֶה, וְאָכֵן כֵּן הָיָה שִׁיִּצֵּא מִזֶּה בְּנִסִּי נְסִים.

וְאָכֵן בְּשָׁנַת תְּרַצ"ו יֵצֵא ר' אֱלִיהוּ חַיִּים מְרוּסְיָה, וְר' לִוִי יִצְחָק בְּנֵדֵר נִשְׂאָר עוֹד אַרְבַּע שָׁנִים שָׁם וְכו', אַבְל, לְמַדִּים מִסְפּוֹר זֶה, כִּיִּצַּד עֲרֻמוּמִיּוֹת הַרְשָׁעִים הַכְּנִיסָתָם בְּמַלְכֻדָּת, וְכִמְעַט שֶׁקִּפְחוּ חַיִּיָּהֶם בְּפִלְא הַרוּסִי.

וְסִפּוֹר מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת סְפּוֹר הַצְּלָתוֹ שֶׁל ר' לִוִי יִצְחָק, וְכִיִּצַּד נִצַּל עַל אֵף עֲרֻמוּמִיּוֹת הַרְשָׁעִים. [קָיֵב, כִּיִּדוּעַ, זֶה בִּירַת אוֹקְרַאֲנִיָּה, הַמְּאֻכְלָסֵת כְּשִׁלְשִׁים מְלִיּוֹן אִישׁ. ר' לִוִי יִצְחָק וְר' אֱלִיהוּ חַיִּים יֵשְׁבוּ

בבית-סֵהר בְּזִמְן שְׁהַרְיִי"צ יָשַׁב שָׁם (חֲמִיּוֹ שֶׁל הַרְבֵּי מְלִיּוּבֵאוּיֻטְשׁ),
וְהוּא קָבַל מִכּוֹת רֵצַח נוֹרְאוֹת בְּכֹלָא, וְנִצַּל בְּנֶס שֶׁהָיָה מְלַבֵּשׁ בְּדַרְךְ
הַטְּבַע, שֶׁכָּל הָעוֹלָם בְּזִמְנֵנו הִפְעִיל לַחֲץ לְשַׁחֵרֵר אֶת הַרְיִי"צ מֵהַכֹּלָא.
וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים אֵלוּ מְאוּמָן, הָיוּ עֲנִיִּים וְאֲבִיוֹנִים, אִשְׁתֵּי ר' לֹוֹי יִצְחָק
נוֹתְרָה לְבַדָּה עִם שְׁנֵי יְלָדֶיהָ, וְאִשְׁתֵּי ר' אֵלִיהוּ חַיִּים נוֹתְרָה עִם חֲמֻשָּׁה
עוֹלָלִים, וְאֲנָשִׁים פָּחַדוּ לְגִשֵּׁת אֵלֶיהֶן וְלִסְיַע, מִפְּחַד הַשְּׁלִטוֹנוֹת וְכוּ',
וְהָיָה יְהוּדֵי אֶחָד בְּשֵׁם ר' יַעֲקֹב מְעִיר וְיֻטְאֲמִיר, שֶׁעָל אֵף חָשְׁשׁוּ הַרְבֵּ
— הִתְגַּבֵּר וְאָמַר: אֵף אֲמַנֵּם שְׁעִלּוּלִים לְהַרְגֵנִי, אֲבָל בְּעֲלִיָּהֶן סִיעוּ
בְּיַדְנֵנו, וְעַתָּה דִּינָן לְגֹועַ בְּרַעֲב?! וְלִכֵּן חָרַף נַפְשׁוֹ לְתַת לָהֶם מְזוּזָן
לְהַשְׁבִּיעַ נַפְשָׁן הַרְעֵבָה].

וְכִיצַד נִצַּלוּ ר' לֹוֹי יִצְחָק וְר' אֵלִיהוּ חַיִּים? הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
מְסוּבָב כָּל הַסְּבוֹת סָבִב כֶּף, שֶׁהָיְתָה בַת אַחַת שֶׁל חֲסִיד בְּרֶסְלָב,
שִׁינְאָה לְתַרְבוֹת רַעָה, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, הִיא הִתְחַתְּנָה עִם קוֹמוֹנִיסְט,
יְהוּדֵי מְסַכֵּן שֶׁסָּר מֵהַדַּרְךְ. הָאָב הִתְחַנֵּן וּבִקֵּשׁ לַבַּת שֶׁתַּחְדֵּל מִכֶּף,
אֲבָל לֹא עֹזַר, כִּי כְּשֶׁבַת נִכְנָסַת בְּמַלְכֻדַת, כָּבַר קָשָׁה מְאֹד לְהוֹצִיאָהּ.
וְהַבְּחֹר בָּא לָאָב וְאָמַר לוֹ: בְּמִילָא לֹא תוּכַל לְהַפְרִיד בֵּינֵינוּ, אֲזַי לְמָה
תִּתְנַגֵּד?! וְאָמַר לוֹ הָאָב בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: אַתָּה עוֹד תִּהְיֶה קָצִין גְּבוּהָ, אֲנִי
מִבְּקֵשׁ אוֹתָךְ דָּבָר אֶחָד, שְׂאֵם יַעֲבֹר פַּעַם תַּחַת יְדֶךָ אֵיזָה בְּרֶסְלָב
— תַּצִּילוּ. וְנָתַן לוֹ הַבְּחֹר אֶת יָדוֹ בַּתְּקִיעַת כֶּף. וְכֵן בְּרַחוּ הַבַּת
וְהַבְּחֹר, וְלֹא יָדְעוּ מְקוֹם הַמְצָאָם, הַבְּחֹר נִעְשָׂה קוֹמוֹנִיסְט מִשְׁבַּע,
עַד אֲשֶׁר, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, לֹא הִפִּירוּ בּוֹ שְׁיִהוּדֵי הוּא.

וּבְכֵן, לְאַחַר הַתְּקִירוֹת הַרְבּוֹת, הוֹלִיכוּ אֶת ר' לֹוֹי יִצְחָק וְר'
אֵלִיהוּ חַיִּים מִבֵּית הַסֵּהר בְּאוּמָן, וּשְׁלָחוּם לְקִיב, וְהֵם הָיוּ מְשַׁכְּנָעִים
שְׁהוֹלְכִים לְהַרְגֵם, וּכְבָר אָמְרוּ וְדוּי וְכוּ', וְכִשְׁהוּבְלוּ לְתַקִּירָה שָׁם,
יָשַׁב בַּחֲדָר אֵיזָה קָצִין עִם פָּנִים אֲדַמּוֹת כְּרוֹצָח, הַנִּרְאָה קוֹמוֹנִיסְט
לְכָל דָּבָר, וְהִתְבּוֹנֵן בְּתִיקֵיהֶם, וְרָאָה שֶׁפְּתוּב שֵׁהֶם 'בְּרֶסְלָב'
(בְּרֶסְלָבֶסקִי) וּפְעָלוּ נִגַּד הַחֵק וְכוּ', וְאָמַר לָהֶם: "אַתֶּם מְשַׁחֲרָרִים".
וְחָשְׁבוּ שְׁחוֹמַד לָהֶם לְצוֹן, וּבּוֹדָאֵי מְעַבְרִים אוֹתָם לְמְקוֹם אַחַר,
וְטוֹמְנִים לָהֶם שׁוּב מִלְכֻדַת. [כִּי ר' אֵלִיהוּ חַיִּים סִפֵּר אֶת אַכְזָרִיוֹת

החוקרים בפלא, שבמהלך החקירות ענו אותם מאד, ופעם אחת אמר השוטר לחוקר: תירה בו וחסל. וענה החוקר: חבל על הפדור, אני רוצה לענותו כל-כף, שמרב פחד ויסורים נשמתו תצא. ולא האמינו שאכן הם משחררים. ואמר ר' לוי יצחק למוהרא"ש נ"י, שהיה זה נס למעלה מדרך הטבע, שנפלו בדייק לידי אותו קומוניסט בעלה של אותה בת החסיד שהדרדרה, ומתמת תקיעת כף שנתן לחמיו — הצילם. למדים מכאן, אמר מוהרא"ש נ"י, למה בת ישראל יכולה להגיע, ובכלל, סיים ואמר לאנשי שלומנו, תראו להשמר מאד מערמומיות הרשעים הארורים הרודפים אתכם, שלא יפילו אתכם במצודתם, ולבל תספרו עליכם ועל משפחתכם וכו'.

עצלות

מוהרא"ש נ"י אמר: עצלות זו המדה הכי מגנה. רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קנה), שעצבות ועצלות בא מחסרון אמונה, כי אם היתה לאדם אמונה בהקדוש-ברוך-הוא שנמצא פה, אז אף פעם לא היה עצל אלא כשאין לאדם אמונה אז שוכב בעצלות ובדפאון וכו', וכן אומר רבנו ז"ל בספר המדות (אות עצלות, סימן ב'): על-ידי עצלות מסיר את השנה ומחיה את המחין; ממה בא שאדם שוכב במטה? כי נופל בעצלות, ביאוש ובדפאון, אבל אם היה יודע שכל יום בזה העולם זה דור שלם, פמו שפתוב במדרש קהלת על הפסוק (קהלת א, ו): "דור הולך ודור בא"; כל יום ניום נולדים ששים רבוא, וכל יום ניום מתים ששים רבוא, בכל העולם כלו בכל יום נולדים שש מאות אלף ומתים שש מאות אלף, אז היה מנצל את היום מאד, והיה יודע שכל שעה זו הצלחה נצחית, אם מקים את המצוות, זה ישאר ממנו, אם יתפלל להקדוש-ברוך-הוא, יאמר תהלים, זה ישאר ממנו, אבל אדם אינו

מסגל להבין זאת, אז נופל בדפאון. ידוע על מוהרנ"ת ז"ל שתמיד הסתכל על השעון ובכל שעה ושעה התבונן שיעשה משהו טוב, משהו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, אם אדם הולך כך שבכל שעה ושעה יעשה משהו טוב, לשים אגורה לצדקה, לדבר דבור אחד להקדוש-ברוך-הוא, לומר משנה אחת, הלכה אחת, לעשות חסד עם הזולת, אז יודע שלכל הפחות עברה לו השעה עם נקודות טובות, וכן בשעה הבאה, ואז ממלא את כל היום עם טוב, ואף שאינו יכול ללמד את כל השעה, אבל שלא תעבר שעה בלי נקודה טובה — לרקד לשמח, לדבר עם החבר דבורי אמונה, לחזק ולאמן את הזולת, זה שובר את השנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איך זוכים לשבר את השנה? על-ידי אמונה, כי מי שיש לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, יהיה תמיד זריז, ואז זוכה להיות מנהיג ישראל, כמו שאמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות זריזות, סימן א'): על-ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן; כי מי שזריז תמיד, אזי אינו נכנס למטה ביאוש ובעצבות. ולכן מי שרק שומע את עצות רבנו ז"ל, צריך לזרז את עצמו בפרט בחורים צעירים, בחורות צעירות, עליהם לדעת שכל העולם לפניהם, יכולים לזכות למדרגות כאלו שאין לשער, אם יקחו עצמם בידיהם, והעקר לקנות מדות טובות, אדם יכול ללמד כל כך הרבה אבל בלי מדות, אזי זה כלום, מה הן מדות? בא יהודי מבגור, יש לתת לו את המקום, או לתת לו את הכוס, את המנה את הצלחת, אף שלף לא יהיה, אמנם זה קשה, אבל זהו בעל מדות.

וכן על כל דבר יש לומר: בבקשה, סליחה, תודה, זה משרש המדות, ולא לחטף פתיה החוטפת מזונה, האל"ף-בית של המדות — היחס לזולת, הדבור לזולת, תגובה יפה, תודה על כל טובה, בבקשה על כל פרט וכו', סליחה על הזק, אלו המלים שהפה צריך להיות מרגל בהם, וכן להורים שיהא הדבור בנחת ובדרך ארץ, לא בתקפנות וכדומה, בלי מלים אלו אין לאדם מדות, ויסבל מאד בתיים, אף אם הולך כך בתיים — אזי רוכש לעצמו מדות טובות,

וזאת צריך להקנות לעצמו, ובזה מראה שבא מבית טוב, אבל כשכל דבר דורש האדם לעצמו בפראות, בדרישה כעסנית, הוא ממש כעין חיות השדה. וזה זוכים על-ידי זריזות, ולזריזות זוכים על-ידי אמונה, כי על-ידי שאדם מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, אז משתנה לגמרי.

עץ

מוהרא"ש נ"י אמר: כתוב (דברים כ, ט): "לא תשחית עצה לנדח עליו גרזן, כי ממנו תאכל, ואתו לא תכרת, כי האדם עץ השדה", מן הפסוק הזה למדים, שאדם נמשל לעץ השדה, וצריכים לקחת מוסר השכל מעץ השדה. מה אנו רואים בעץ השדה? אילן צומח ומוציא פרות מאד יפים, בקיץ האילן מלא פרות, עצי השדה טובי מראה, צמוסים בעלים ופרחים, ונותנים פרות מתקים, ובחורף באות רוחות הנושבות על האילן, ורוצות לעקרו, אף אינן יכולות לו, האילן נשאר איתן על עמדו ואיננו נעקר, הרוחות משירות את העלים, האילן נותר ערום, יבש, רק ענפים בלבד, והרוחות העזות, הגשמים והשלגים מאימים לכולתו, ואין עולה בידם, הכיצד? אף אחד אינו מתבונן מה סוד העץ, במה טמון כחו, ששום רוח, גשם ושלג אינם יכולים לו? מה סוד קיום עץ השדה? אלא כל אילן יש לו שרשים עמקים המשרשים עמק בבטן האדמה, השרשים איתנים מאד תחת האדמה, ולכן בחורף שום רוח אינה יכולה לעקרו, ובקיץ העץ מלא בפרות, בעלים ובפרחים.

בן הדבר אצל האדם, אם הוא משרש היטב באמונה, אמונה נקראת ארץ, כמו שכתוב (תהלים לו, ז): "שכן ארץ ורעה אמונה", כשיהודי משרש היטב בתוף האדמה, שרשי אמונתו עמקים

ואיתנים מאד, ומתחזק באמונה בו יתברך, שהוא אתו, עמו ואצלו, הוא יתברך בראו, וברא את כל החיות, הצמחים, ההרים והגבעות, הימים, הנהרות והנהלים, ושאר דוממים, אם יש לנו שרש חזק באמונה, שום רוח רעה מבחוץ אינה יכולה לעקרנו, יכולים לבא הסמ"ך-מ"ם, ימח שמו וזכרו, ומרעיו הרשעים, ואינם יכולים לעשות לנו מאומה, יכול לבוא פורק על, ואינו יכול לעשות לנו כלום, כי אנו משרשים עמק באמונה, אפלו כל מיני גשמים וכל מיני רוחות זרות ודעות נפסדות לא יוכלו לעקרנו, כי שרשנו חזק מאד באמונה. וכן אנו מוציאים פרות מאד יפים, מה זה פרות? ילדים, כי האדם עץ השדה, ומה הפרי של עץ השדה? הילדים. אם אדם חזק באמונה, אזי מוציא ילדים טובים, ולכן אמר רבנו ז"ל: אמונה גימטריה בנים, כשאדם מתחזק באמונה, אזי זוכה לבנים. "כי האדם עץ השדה", האדם נדמה כעץ השדה, מה העץ משרש בשרשים חזקים בתוך האדמה, כך האדם צריך להיות משרש היטב בתוך האמונה — "שכן ארץ ורעה אמונה", וכשאדם חזק באמונה, אף אחד בעולם אינו יכול לעשות לו דבר.

והבהיר מוהרא"ש נ"י: אנו מוצאים בשעה שמשה רבנו שלח את המרגלים לארץ ישראל, אמר להם (במדבר יט, כ): "וראי אתם את הארץ מהי וגו', השמנה היא אם רזה, היש בה עץ אם אין" וגו', כתוב בתקונים (תקוני-זהר, תקון ו'): מה שאדם היש בה עץ? אלא עץ דא צדיק, תסתכלו היטב היטב אם יש שם צדיק, ואם כן — "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ"; רואים מכאן, שצדיק נמשל לעץ, ואם מתקרבים אל הצדיק, מקבלים ממנו התחזקות, ויכולים להתחזק מעמד בחיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י לבני הנעורים, בעת שיחתו עמהם שיחה זאת: עליכם לזכור היטב, אף שאתם עדין צעירים, אינכם יודעים מה מחכה עליכם, אבל אם תהיו מקרבים לצדיק, שהוא יחזק אתכם תמיד, אז "ולקחתם מפרי הארץ", יהיה לכם כל טוב, אבל, חס ושלום, אם תחלקו על הצדיק ותתלוצצו ממנו, לא תציתו אותו, אז

אוי ואבוי, ראינו מה קרה למרגלים, שהיו צדיקים קדושים, ראשי שבטי ישראל, נשיאי ישראל, אבל ברגע שהחלו לחלק על משה, ועשו ליצנות מהצדיק, לבסוף קבלו ענש כזה, שיצאה לשונם עד טבורם, ויצאו תולעים דרך כף, ומתו מיתה משנה, רחמנא לצלן.

וסים מוהרא"ש נ"י: ואם כבר מדברים מאנשים שתולקים על צדיקים ומתלוצצים מהם, אזי אמר לכם, שראיתי כמו עיני, אנשים שחשבו כי תמיד יהיו על הגבה, ועשו כל מיני צחוק מהצדיק, לבסוף נעקרו מהעולם במיתה משנה ואכזרית. לזאת עלינו לשמר מאד על כבוד הצדיק, על קדשת הצדיק, ולצית את הצדיק, ועל-ידי-זה תהיה לנו התחזקות שנוכל לקחת מפרי הארץ. וזה הפרוש: "כי האדם עץ השדה", בדיוק מה שקורה לעץ השדה, כף קורה עם האדם.

עינים

מוהרא"ש נ"י אמר, שמי שחזק באמונה פשוטה בו יתברך, ומתחזק באמונה ימים ושנים, אינו רואה משום דבר רק אלקות, ואם מכניס עצמו כל-כף בתוך האמונה, אזי רואה רק את הקדוש-ברוך-הוא מכל פרטי הבריאה: דומם, צומח, חי, מדבר, ואצלו כל-כף ברור, עד שרואה את זאת בעינים בחוש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת אמר מוהרנ"ת ו"ל על הפסוק (יחזקאל א, א): "נפתחו ה'שמים ו'אראה מ'ראות א'לקים", ראשי תבות: א'מ'ו'נ'ה', ה'ינו מי שיש לו אמונה, רואה בעיני בשר ובעיני הגשמיות, איך שכל השמים פתוחים לפניו, פי על-ידי תקף האמונה יכולים לזפות לראות את הקדוש-ברוך-הוא.

ופעם הסביר מוהרא"ש נ"י את הפסוק (שמות לג, כ): "כי לא יראני האדם וחי", שהפירוש הוא על דרך שאמרו חכמינו הקדושים (תמיד לב.): הרוצה שיחיה ימות, והרוצה שימות יחיה, הינו כשאדם מבטל את עצמו לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, ולא אכפת לו שום דבר, והוא בעיני עצמו כאלו מת ונפטר מזה העולם, אז דיקא הוא חי, שזו מדרגת גדולי מבחרי הצדיקים, שבחיים חיותם הם בטלים לגמרי אל האין סוף ברוך הוא, עד שנדמה להם שפבר מזמן מתו ונעקרו מהעולם הזה, ואין להם שום הסתכלות בחיזו דהאי עלמא, דיקא הצדיקים האלו נקראים חיים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות יח.): צדיקים במיתתם קרויים חיים, וזה הפירוש "כי לא יראני האדם וחי", הינו אלו הצדיקים שכל-כף בטלים ומבטלים באין סוף ברוך הוא עד שאין להם שום הסתכלות בחיזו דהאי עלמא, הם יכולים לראות את אמתת מציאותו יתברך.

וספר מוהרא"ש נ"י, שה"בעל התניא" זי"ע שאל פעם את בנו ר' דובער זי"ע: "במה התפללת היום?" ענה ואמר: "בעתיק ואריך", ענה ואמר לו אביו הקדוש: "אני התפללתי עם הסטגנדר"; הינו שהיה כל-כף בטל ומבטל לאין סוף, שלא ראה סטגנדר אלא אלקות, וכן לפני ההסתלקות שלו אמר לבנו הקדוש: "כבר איני רואה לא קירות ולא גג אלא אלקות מסבב אותי".

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר באמת גלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רנד), שהעינים הם דברים גדולים מאד, ותמיד רואות אלקות, אף זה הולך במהירות פזו, שאין אדם תופס וקולט את אשר רואה, ואם היה מקשר את העינים אל דעתו היה מבין מה שרואה, פי עיני כל בר ישראל רואות תמיד אלקות.

ופעם אחת דברו לפני מוהרא"ש נ"י בענין גלוי אליהו, שזו מדרגה גדולה לראות את אליהו הנביא, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: תאמינו לי שלראות את השכינה זו מדרגה הרבה יותר גבוהה, כי גם אליהו הנביא היה בשר ודם, ולכן יותר טוב להכניס בעצמו את

אַמַתת מְצִיאֹתוֹ יִתְבַרֵךְ, וְלִרְאוֹת מְדוּמָם, צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, רַק אֱלֻקוֹת, שְׁזוֹ מְדַרְגָה יוֹתֵר גְּבוּהָהּ מִגְלוֹי אֱלֵיהֶו.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְקִדְשַׁת הָעֵינַיִם; אֲלֵא כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּאִמּוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וּמְכַנִּיס בְּדַעְתּוֹ רַק אֶת אַמַתת מְצִיאֹתוֹ יִתְבַרֵךְ, וְאִזּוֹ שׁוּם אִשָּׁה לֹא תִבְלָבֵל אוֹתוֹ, כִּי בְּרַגַע שֶׁהוּא כָּל-כָּף דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֶפְלוֹ שֶׁאִשָּׁה עוֹמֶדֶת לִנְגַד עֵינָיו וּמְדַבֶּרֶת עִמוֹ, אֵין זֶה מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ כָּלֵל, כִּי כָּבֵר אֵינּוּ רוֹאֶה אִשָּׁה כָּלֵל, וְזֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ו"ל (שְׁבַח-הַר"ן, סִימָן יח): אֲנִי לֹא מִפְחָד לֹא מִמְלֶאֶךְ וְלֹא מֵאִשָּׁה; וּבְאַמַת מֶה הַקָּשֶׁר? אֲלֵא שֶׁהִיא כָּל-כָּף דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַד שֶׁלֹא עֵינָיו אוֹתוֹ לֹא מְלֶאכִים וְלֹא נְשִׁים, מְרַב דְּבִקּוּתוֹ בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וְלֹא פְחָד מִשׁוּם הַרְהוּר, וְזוֹ מְדַרְגָה עֲלִיוֹנָה עַד מְאֹד; אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוּכָה לְהַגִּיעַ לְזֶה, שְׁעֵינָיו תָּמִיד תִּרְאִינָה אֶת עֲצָמֵיֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַרֵךְ.

פְּשָׁרוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁבִיחַדוֹת אֵין שׁוּם מְקוֹם לְעֲשׂוֹת פְּשָׁרוֹת, וְכֵן בְּעֵינַי חֲנוּךְ הַבְּנִים וְהַבְּנוֹת, אֵין שׁוּם מְקוֹם לְעֲשׂוֹת פְּשָׁרוֹת, וְצִרִיכִים לְלַכֵּת בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ הַכִּי גְדוּלָה, וְכָל אֵלוֹ שֶׁעָשׂוּ פְּשָׁרוֹת בִּיחֻדוֹת וְכֵן בְּחֲנוּךְ הַבְּנִים וְהַבְּנוֹת, לְבִסוּף יָצְאוּ, רַחֲמָנָא לְעֻלְן, מִהַדַּת לְגַמְרִי, כִּי בְּרַגַע שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה פְּשָׁרוֹת, הוּא כָּבֵר מִתְקַרֵּר, וְזֶה מֶה שֶׁעוֹקְרוֹ מִנְקֻדַת יְהוּדוּתוֹ, וּבְאַרְצֵנוּ הַקְדוּשָׁה לֹא הִצְלִיחוּ הָעַרְב־רַב לְהַעֲבִיר עַל הַדַּת אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא עַל-יַדִּי שֶׁהִתְלַבְּשׁוּ בְּרַע-בְּנִים שֶׁתָּמִיד עָשׂוּ פְּשָׁרוֹת בִּיחֻדוֹת וּבְחֲנוּךְ, וְעַל-יַדִּי-זֶה קָרְרוּ אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִהֵיחֻדוֹת, וְנִעְקְרוּ לְגַמְרִי, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, כִּי בְּרַגַע שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה פְּשָׁרוֹת בִּיחֻדוֹת, אוֹ בְּחֲנוּךְ

הבנים והבנות, על-ידי-זה הוא כבר מפסיד הכל, לא-כן כל אלו שהיו עקשנים ושום דבר שבעולם לא היה יכול לשבר אותם, פי לא נכנעו תחת שום לחצים, הן ביהדות והן בחנוף הבנים והבנות, דיקא על-ידי-זה הצליחו להמשיך את המסורה שקבלנו מדור דור עד משה רבינו על הר סיני.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבדברים האלו הינו ביהדות, שכולל פשרות המאכלים וטהרת המשפחה ושמירת שבת וקיום המצוות, צריכים ללכת במסירות נפש הכי גדולה, ולא להתפשר על שום דבר, וכן בחנוף הבנים והבנות צריכים לשמר שיהיה החנוף הכי חרדי, ועל טהרת הקדש, ודיקא על-ידי-זה יצליחו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כמו-כן בדרך רבנו ו"ל אסור לעשות שום פשרות בשום פנים ואפן ולא להתפעל משום בריה שבעולם, לנו יש רק דברי רבנו ו"ל, מה שכתוב ב"לקוטי-מוהר"ן", "ספורי-מעשיות", "ספר-המדות" ושיחותיו הקדושות שב"שיחות-הו"ר"ן ו"בתי-מוהר"ן", זה עלינו לקיים במסירות נפש הכי גדולה בלי שום פשרות, ואסור לנו להטעות את עצמנו בשום פנים ואפן, כי עקר ההתקבצות אל רבנו ו"ל היא רק כפי שאדם שוקד בספרי רבנו ו"ל, ועל כל פרט צריכים למסר נפשו ולקיים את זה ואפלו שזה בא קשה, עם כל זאת אם רבנו ו"ל בקש את זה צריכים לקיים את זה בלי שום פשרות, כגון: ענין ההתבודדות שרבנו ו"ל הזהירנו מאד מאד לדבר ולשית ולספר את כל אשר עם לבנו אליו יתברך, על זה צריכים להיות מאד מאד חזקים, ואסור לעשות שום פשרה, וכמו-כן בענין למוד שלחן ערוך צריכים ללמד בכל יום אפלו מעט דמעט אבל שיהיה חק ולא יעבר, וכן בשעורי התורה שעורים כסדרן להיות בכל חלקי התורה הקדושה, צריכים לא לעשות שום פשרות, כי רבנו ו"ל רצה שנלמד ונעבר בכל חלקי התורה הקדושה, ואסור לעשות שום פשרות, אלא לקיים את דברי רבנו ו"ל בתמימות ובפשטות גמורה כמו שהוא אמר לא פחות ולא יותר. ואם הולכים בדרך זה, אז מאד מאד מצליחים בדרך רבנו ו"ל, וכן

ענין אמירת תקון תצות צריך להיות עקשן גדול על נקדה זו, וכן בענין הפצת ספרי רבנו צריכים לנסע נסיעות ולקרב יהודים אל הקדוש-ברוך-הוא, וזה הנה רצונו של רבנו ז"ל, והוא בקש אותנו על זה מאד מאד, וגם הוכיח אותנו בלשון בזיון, מדוע אין אנחנו נוסעים נסיעות ומקרבים רחוקים, על-כן אין לעשות שום פשרות על ענין הפצה. וכמו-כן בכל פרט ופרט מענין רבנו ז"ל אסור לעשות שום פשרות, כגון: לנסע לראש השנה לאומן, אסור להתפשר בשום פנים ואופן, ויקא אם הולכים בצורה כזו לא להתפשר אז מצליחים מאד מאד. כי הן בהתקרבות להקדוש-ברוך-הוא הוא והן בהתקרבות לצדיקים אסור להתפשר על שום דבר, כי פשרנות זוהי תחלת הנפילה של האדם, ברגע שהוא מורה התר לעצמו, ומתחיל להתפשר ביהדות או בקיום העצה של הצדיק, על-ידי-זה הוא נופל נפילה אחר נפילה, ויורד ירדה אחר ירדה. ועל-כן אשרי מי שאינו מתפשר לא בנקדת היהדות ולא בהתקרבותו אל הצדיק.

פחד

מוהרא"ש נ"י אמר: אדם צריך לפחד רק מהקדוש-ברוך-הוא, ולא משום ברנה שבעולם, ואת זאת צריך להתדיר היטב בלב, שאין לו ממי לפחד רק מהקדוש-ברוך-הוא. הרבה פעמים אנשים פוחדים שיקרו אסונות חס ושלום, או מלחמות חס ושלום, או דברים משנים חס ושלום, מי שמתחזק באמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא ויודע שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג עולמו בהשגחה פרטית, ושום דבר אינו קורה בלעדי הקדוש-ברוך-הוא, אינו מפחד, כי מה יש לפחד? מה שרק יקרה אני אברח להתקדוש-ברוך-הוא, ולכן מי שמרגיל עצמו להתפלל להקדוש-ברוך-הוא ולבקש ממנו

יתברך מה שרק צריך, אזי אינו מפחד כלל, הפחד בא מחמת עוונות. כמו שמספרים חכמינו הקדושים (ברכות ס.), שהיה תלמיד, שהיה הולך אחרי רבי ישמעאל ברבי יוסי בשוק של ציון, ראהו שהוא מפחד, אמר לו: חוטא אתה, כמו שכתוב (ישעיה לג, יד): "פחדו בציון חטאים"; מי שחטא נופלים עליו פחדים. ולכן על האדם להחזיר בעצמו אמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, שרק הוא ברא את העולם, ורק הוא מנהיג את העולם ושום דבר לא נעשה מעצמו, ועל-ידי-זה אין לנו מה לפחד, כי ממי יש לנו לפחד? מי יכול לעשות לנו איזה דבר בלי רשותו יתברך?!

רבנו ז"ל אומר (ספר המדות, אות פחד, סימן יד) מי שאינו נזהר בברכות הנהגין תחלה וסוף — פחדים באים עליו; כשאדם חפץ להכניס מאכל לפיו, עליו לברך בטרם יאכל, וכשמסיים את מאכלו, עליו לברך אחר-כך. כשאדם נוטל ידים לאכל לחם, עליו לברך ברפת המוציא, וכשמסיים לאכל, עליו לברך ברפת המזון. על עגה — מזונות, על פרות — בורא פרי העץ, ואחר עגה — על המחיה, כשאדם שותה — שהכל נהיה בדברו, ואחר-כך בורא נפשות, מי שאינו נזהר בברכות הנהגין פחדים באים עליו, עד שיש בני-אדם שמפחדים להיות לבד בחדר, או לצאת בחוץ בלילה, וכל זה כי אינם נזהרים בברכות. ועל-כן צריכים מאד מאד להזהר לא לפחד מאף אחד רק מהקדוש-ברוך-הוא. עוד אומר רבנו ז"ל (שם, סימן ד'): סגלה לבטל את הפחד — לזכר מאברהם אבינו. והבאור בזה הוא שאברהם אבינו מדתו היתה אמונה, הוא היה ראש למאמינים, שהחזיר אמונה בנשמות ישראל, ודיקא על-ידי-זה הביא אורחים לבית וקרב בני-אדם אל הקדוש-ברוך-הוא, כי אברהם אבינו על-ידי מדות חסד ואמונה, אזי לא פחד מאף אחד, ולכן כשאדם זוכר מאברהם אבינו — קונה לעצמו מדות אברהם אבינו, על-ידי-זה נצל מפחד.

וסים מוהרא"ש נ"י בספור ממוהרנ"ף ז"ל, שישב פעם ולמד בחדרו ונכנס אחר-כך לבית-הכנסת, וישב שם תלמידו ר' נחמן

טולטשינער ז"ל ולמד, ולמודו הסב ענג רב למוהרנ"ת ז"ל, והתלמיד לא הבחין שמוהרנ"ת ז"ל עומד על ידו, ולפתע הגביה את העינים וראהו, אזי פחד מאד. שאלו מוהרנ"ת ז"ל: אני דב, שאתה מפחד ממני? אלא כף אדם צריך לפחד מהקדוש-ברוך-הוא, הינו מוהרנ"ת ז"ל רצה להחזיר בו כמו שפחדת ממני, כף אדם צריך לפחד מהקדוש-ברוך-הוא.

פורים

מוהרא"ש נ"י אמר: האר"י הקדוש אומר, שביום הפורים מאיר אור כזה, שאין בשום חג, כי אז נתגלה האור של הקדוש-ברוך-הוא בגלוי נורא ונפלא כזה, שאין דומה לו כלל בשום חג מחגי ישראל, צריכים אם-כן להבין מהי מעלתו של יום הפורים כל-כף, שהתגלה בו האור אין סוף ברוך הוא בגלוי כזה, עד שאפלו הכי נמרץ, הכי ירוד והכי מגשם יוכל להתקרב אליו ותברך.

נתבונן מה הן המצוות שיש לנו בפורים: קריאת המגלה, שנקראת "מגלת אסתר", מאחר שעל-ידי אסתר נארע לנו כל הנס, סעדה פורים, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים — אלו המצוות מקימים בפורים, ועל-ידי קיום אלו המצוות ושמחת הפורים, זוכים לקבל הארה כל-כף גדולה מהקדוש-ברוך-הוא, שבכל החגים אין מקבילים זאת. ובזה אפשר להבין סוד מאמרם ז"ל (מדרש משלי, פרק ט), אם כל המועדים יהיו בטלים, וימי הפורים אינם נבטלים לעולם; לא שחס ושלום, כל המועדים יהיו בטלים, שהרי אנו יודעים ששום דבר מהתורה לא יהיה בטל, ומעקרי האמונה הוא שפסח ישאר פסח, שבועות וסכות ישארו וכו' (מדרש רבה, פרשת פינחס), אלא הכונה כנ"ל, שבפורים מאירה הארה גדולה יותר מכל המועדים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, עלינו לדעת מה היתה נס הפורים. היתה מלך אחשורוש, שאומרים חכמינו הקדושים (מגלה יב.): מלך טפש היתה, והטפש הזה ידע להציק לעם ישראל, וזהו שדורשים במדרש (אסתר רבה, פרשה א', סימן ג'): אחשורוש — כל מי שזכרו חושש בראשו, הינו מלשון אח וראש, "ויהי" — כל מקום שפתוב 'ויהי' זה לשון צרה (בראשית רבה, פרשה מב, סימן ד'); ועם ישראל סבלו ממנו צער גדול, ומהו? שהתידד עמהם, וזה הצער והסכנה הגדולים ביותר, ועולים על הצער שהיה מהמן הרשע; כי המן הרשע היתה מזרע עמלק, ואומרים חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה יט, סימן יא): עמלק מעולם רצועה של מרדות היתה לישראל; מאז שיצאו ישראל ממצרים, כבר נטפל אליהם עמלק והציק להם, והעמלקים האלו עברו מדור דור עד דורנו זה, שהוא בדמות הגרמנים, ימח שמם וזכרם, ומהם סבלו נשמות ישראל במשך כל הדורות. המן הרשע רצה לכלות, להשמיד ולהרג ולאבד את כל עם ישראל, בעוונותינו הרבים המשיכו זאת העמלקים במשך כל הדורות, ועם ישראל ידע איך לשמר עצמו מהם, ולא חיו היהודים בחלומות מתקים כאלו הגויים רוצים את טובתם, אלא ראוי שהגויים הם רוצחים ואסור להתלוות אליהם ולהתחיד עמהם, כמו שאומרת ההלכה (שלחן ערוך יורה דעה, סימן קנג, סעיף ב'), שאסור להתחיד עם גויים, מפני שהם חשודים על שפיכות דמים. ואם כן, אף שהמן הרשע היתה קלפה קשה מזרע עמלק אכזרי וכו', עם כל זאת אחשורוש הטפש הזה היתה מסכן יותר, כי הוא הזמין את כל נשמות ישראל שיתחברו אליו, הוא ערך סעודה והזמין אליה את עם ישראל ואת חכמי ישראל, והתידד עמהם, ודבר זה מסכן הרבה יותר מרשעות ושנאת המן, כי כשיודעים מי הוא האויב, יכולים להשמר ממנו, אבל אם חושבים שהאויב הוא ידידך, זה גרוע בהרבה, כי אין נשמרים ממנו, והפגם היתה גם-כן שנכשלו במאכלות אסורים (מגלה יב.), שזו התוצאה של התידדות עם גויים, ולכן גזרו חכמינו הקדושים לא לאכל פת עפוו"ם, ולא לשתות יין נסך, שהגוי נגע בו, וכן שלא תהיה לנו שום שיכות אל בנותיהם,

כדי שלא נפשל, חס ושלום, בעברה ונתחתן אתם, וזה שיך גם אצלנו היום, עלינו לדעת מי שרחוק מאמונה, רחמנא לצלן, מי שמחלל שבת, דינו כגוי, עד כדי כך ההלכה היא, כשאדם מחלל שבת בפרהסייה אם נכנס לחדר, צריכים להסיר את היין מהשלחן, כי יש לו דין של גוי. ועל-פן כשאדם רחוק מתורה ומצוות, ומתחיל להתידד אתנו, עלינו להשמר ממנו מאד מאד, ובפרט את הילדים צריכים לשמר, שלא יהיה להם שום מגע עם אדם שאינו מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, שאינו שומר שבת, ואוכל נבלות וטרפות, כי בנקל יכול להכשילנו ולהכשיל את ילדינו. ולכן אחשורוש היה מספן יותר מהמן, כי קרב את נשמות ישראל, ולכן קרבתו היתה מסכנת יותר משנאתו הגלויה של המן.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר לפורים יש קשר הדויק עם שבת-קדש. ואומרים חז"ל (בראשית רבה, פרשה יא, סימן א), ששבת מעשרת גם בגשמיות, ומכל שכן ברוחניות, כשאדם זוכה לשמר שבת נשפע עליו שפע בגשמיות לכל השבוע, וכן שפע רוחניות, בשבת מרגישים זיו חיות האין סוף ברוך הוא יותר מכל השבוע, וכן בגשמיות יש לו מנוחה: אין עסקים, מסחר וכו', אין שום דבר — רק מנוחה. אומר הקדוש-ברוך-הוא: אתה שומר את היום שלי — יום השבת, אזי אשמר לכם את הששה ימים שלכם, אתם מחללים את יום השבת, אקח מכם את הששה ימים, ולכן, מדוע לצאת למחאה ולקבל מכות רצח, גם בחוץ לארץ נוסעים גויים בשבת, ולכן יבא זה שהזהיר אותנו על שבת ויפרע מאלו שמחללים אותה, כי הוא אומר (שמות לא, יד): "מחלליה מות יומת", אדם צריך לשוב בתשובה שלמה, ואם לא — הקדוש-ברוך-הוא יטפל בו. ואומרים חכמינו הקדושים (מגלה יב: פקדי דרבי אליעזר מט): מה היה ענשה של ושמתי שקבלה בזיון פנה, ואחר-כך הרגוה? כי הכריחה את בנות ישראל לחלל שבת, גם אומרים חכמינו הקדושים, שהסעדה שעשתה אסתר לאחשורוש ולהמן, היתה סעדה של פולים שזה מאכל אחיד, שכל עם ישראל אוכלים ביחד, ונקרא טשולנט

(מאכל של פוליס). ואם-כן רואים שגם המאכל שנתנה אסתר לאכל היה של שבת, ולכן היתה להם מפלה, ורואים אם-כן ששבת יש לזה קשר לפורים, פורים זו מצנה לאכל ולשתות, מדוע? כי המן הרשע רצה להרג ולאבד את כל עם ישראל, רצה את הגוף, רצה לכלות את כלם, ולכן בפורים זו מצנה לאכל ודיקא, אתה רצית לרצח את גופות ישראל, הנה אני מראה לך שאנו כן אוכלים ושותים ומחיים את עצמנו בכחו יתברך.

וכן מצנה לאכל ולשתות בפורים, כי היו הרבה תלמידי מרדכי הצדיק שלא רצו להנות מסעדתו של אותו רשע, ולא התערבו עם הרשע הזה. וזאת אנו צריכים להשמר מאד כל השנה, לא לאכל בשום בית שאין יודעים את הכשר המאכלים, ובענין בשר אמרתי, אני אומר ואמר, אסור לאכל בשר ללא הכשר של רב ירא שמים, כי בנקל יכולים להכשל בנבלות וטרפות רחמנא לצלן, וזה היום חמור עד מאד, כשהולכים לאכל במסעדה צריכים להשמר מאד, כי בנקל אפשר לאכל נקניק של בשר חמורים וגמלים, אשר הערב-רב הפיצו בכל הארץ, בשר פגולים, רחמנא לצלן, וצריכים להשמר מאד מאד לא לאכל אלא בשר כזה שיודעים מי השוחט, וכן שאר המוצרים צריכים להשמר בהם עד מאד, כי הרמב"ם אומר מי שאינו נזהר במאכלות אסורים, רחמנא לצלן, הדם שלו מתערב, ונתבלבל, וקשה לו לקבל את האמונה, ולכן אנו רואים אנשים שיש להם קשיות וספקות על הקדוש-ברוך-הוא, מפני שאכלו בשר חזיר ושאר נבלות וטרפות, בשר שפן, חמור וגמל, בודאי לא יבינו אמונה ואלקות, כי האדם בעצמו נעשה חמור וגמל וחזיר ושפן, ואזי אי אפשר ללמד אתו לגוי אלקות, ולכן צריכים מאד מאד להזהר בדברים פאלו. ואומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי שביעית, פרק ד', הלכה ב'): רב אבא בר זמינא, היה עני, וכדי לפרנס את משפחתו, השפיר עצמו לגוי, ותפר לו בגדים, יום אחד בא הגוי והביא לו בשר נבלה, ואמר לו תאכל את זאת, ולא — אני הורג אותך, ענה ואמר לו: אם אתה רוצה תהרגני, אבל אני איני אוכל

בְּשֵׁר טָרֵף, כְּשִׁשְׁמַע הַגּוֹי דְּבָר זֶה, עָנָה וְאָמַר לוֹ: רְצִיתִי לְנַסּוֹת אוֹתְךָ, כִּי אִם בְּאֵמֶת הָיִיתָ אוֹכֵל אֶת הַבֶּשֶׂר נִבְלָה, הִיִּיתִי הוֹרֵג אוֹתְךָ, כִּי יְהוּדֵי צָרִיךְ לְהִשָּׂאֵר יְהוּדִי, וְגוֹי שִׁישָׂאֵר גּוֹי, כִּף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהַגּוֹי נִסְהוּ, וְאִם הָיָה אוֹכֵל טְרֵפוֹת וְנִבְלֹת — הָיָה הוֹרֵגוֹ, כִּי אִם אַתָּה יְהוּדִי תִשְׁמַר מֵה שֶׁצָּרִיךְ הָאֱלֻקִּים.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּעֵת מַלְחַמַת הָעוֹלָם הִרְאִישׁוֹנָה, עֶבֶר אֵיזָה חֲכָם עַל הַגָּשֶׁר, וְהֵנָּה רָאָה חֵיל יְהוּדֵי עוֹמֵד עַל יַד הַגְּדָר וְהוּא עֲצוּב עַד מָאֵד, נִגַּשׁ אֵלָיו, וְשָׁאֵלוּ מֶה אַרְעָ? עָנָה לוֹ: עַד עַכְשָׁו הָיָה לִי קִצִּין שֶׁהִתִּיר לִי לֹא לֶאֱכֹל אֶת הַמַּאֲכָלִים שֶׁנוֹתְנִים לַחֲתָלִים, וְאֲכַלְתִּי רַק יְרָקוֹת, עָתָה קִבַּלְתִּי מִפְּקֹד חֲדָשׁ הַמַּכְרִיחֵנִי לֶאֱכֹל טְרֵפָה. שָׁאֵלוּ הַחֲכָם: מֵה תַעֲשֶׂה? עָנָה: טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי, אֲנִי חוֹשֵׁב לְהַפִּיל עֲצָמֵי בְּתוֹךְ הַנְּהָר וְלֹא לְטַמֵּא עֲצָמֵי עִם בֶּשֶׂר טְרֵפָה. הַחֲכָם יָדַע אֶת הַהֲלָכָה שֶׁעַל זֶה אָסוּר לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ רַק עַל עֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְכוֹת דָּמִים, עָנָה לוֹ: בְּשִׁבִיל זֶה אַתָּה צָרִיךְ לְמַסֵּר אֶת נַפְשְׁךָ וְלִהְיֶה רֵג? נִתֵּן הַחֵיל קִפִּיצָה וְאָמַר: אֲנִי יְהוּדִי, וְאִיךָ אֲכַל טְרֵפוֹת וְנִבְלֹת?! וְקִפֵּץ לְתוֹךְ הַנְּהָר וְנִטְבַּע. לְמַדִּים מִכָּאן גְּדֹל מַסִּירוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁנּוֹדַעוּעַ לְעֵצָם הַמַּחֲשֵׁבָה שִׁיטְמָא אֶת עֲצָמוֹ וַיַּגְעֵל אֶת עֲצָמוֹ בְּבֶשֶׂר פְּגוּלִים. וְכָל הַצָּרוֹת וְהַמַּחֲלוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין נִזְהָרִים בָּמָה אוֹכְלִים. וְעַל-כֵּן צָרִיכִים לְהַקְפִּיד תָּמִיד שִׁיְהִיָּה הַכֶּשֶׁר שֶׁל רַב יֵרָא שָׁמַיִם. וְכָל זֶה חֵלֶק מִפּוּרִים, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שָׁאֵז מַצְוָה לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת דִּיקָא, כִּי הִסְעָדָה שְׁנַתְנָה אֲסִתֵּר לְאַחַשְׁרוּשׁ וְהִמֵּן זֶה הָיָה מִפְּלִתָם, גְּחָלִים אַתָּה חוֹתָה עַל רֵאשִׁיָּהֶם, וְכֵן הַדְּבָר שֶׁאַחַשְׁרוּשׁ הַמְּלֶךְ הַשּׁוֹטֵה רָצָה לְהַתִּיבֵד וְלִהְתַּחַבֵּר אֶל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְהִזְמִינָם לְסַעְדָה, וְהָיוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִנּוֹת מִסַּעְדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, וְלָכֵן בְּפוּרִים מַצְוָה לֶאֱכֹל דִּיקָא, כְּמוֹ שֶׁבִשְׁבֶּת הִיא מַצְוָה לֶאֱכֹל. וְרַבְנּוּ ו"ל אוֹמַר (לְקוּשְׁטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נו), שֶׁאַכִּילַת שְׁבֶת כְּלָה קִדְשׁ כְּלָה אֱלֻקוֹת, כָּל הַרְפוּאוֹת מִנְחוֹת בְּמַאֲכָלוֹת שְׁבֶת, כְּמוֹ-כֵן כָּל הַרְפוּאוֹת מִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַמַּאֲכָלִים שֶׁמְבַשְׁלִים לְפוּרִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר חֲכַמֵּינוּ הִקְדוּשִׁים שׁוֹאֲלִים (חֲלִין קֶלֶט): הֶמֶן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין? וְעוֹנִים: הֶמֶן מְרַמֵּז בְּפִסּוּק (בְּרֵאשִׁית ג, יא): "הֶמֶן הֵעִץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי אֶכּוֹל מִמֶּנּוּ אֶכְלֹתָ". הֶמֶן — אוֹתוֹת הֶמֶן, חֲכַמֵּינוּ הִקְדוּשִׁים מְדַמִּים אֶת הֶמֶן לְחֶטָא "עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע" (שֵׁם ב, ט). רוֹאִים מִכָּאן שׁוֹב אֶת הַפָּגַם שֶׁל הֶמֶן, שֶׁהִיָּה בְּעֵינַי אֶכִּילָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בָּזָה יְכוּלִים לְהִבִּין מָה עָצַם הַפּוֹרִים גְּדוֹל כָּל-כָּף, עַד שֶׁהָאָר"י הִקְדוּשׁ אוֹמַר, שֶׁהָאוֹר שֶׁנִּשְׁפַּע בְּפּוֹרִים גְּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הָאוֹרוֹת שֶׁל כָּל חֲגֵי יִשְׂרָאֵל; כִּי בְּפּוֹרִים נִפְל הַפּוֹר הוּא הַגְּדוֹל שֶׁל הֶמֶן, שֶׁבִּיּוֹם זֶה יִלֵּךְ לְכַלּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְיִמָּה נִתְקַיֵּם? "וְנִהְפָּךְ הוּא, אֲשֶׁר יִשְׁלֹטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשׁוֹנְאֵיהֶם" (אֶסְתֵּר ט, א), מָה שֶׁהֵם רָצוּ לַעֲשׂוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, נִהְפָּךְ עַל רֵאשִׁים. אָבֵל עֵדֵינּוּ קָשָׁה, עִם כָּל זֹאת מָה פּוֹרִים גְּדוֹל כָּל-כָּף יוֹתֵר מִפְּסַח — יְצִיאַת מִצְרַיִם, שְׁבוּעוֹת — קִבְּלַת הַתּוֹרָה, סְכוּת — שֶׁהִקִּיפּוּם עֵנֵי הַכְּבוֹד, וְשִׁמְחַת בְּחֻגְךָ? אֵלֶּא כָּל הַפָּגַם שֶׁל הֶמֶן — עֲמַלְק, שֶׁהֶמֶן הִיָּה טִמְאָה כְּזוֹ שֶׁעָשָׂה עֲצָמוֹ לְאֵלִיל, גְּאוּתָן בָּזָה שְׁלֵא הִיָּה כְּמָהוּ, כָּל אֶחָד הִיָּה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ. אָבֵל "מְרַדְּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה", כֹּלֵם פְּחָדוֹ מִמֶּנּוּ, וּמְרַדְּכִי הַצְּדִיק לֹא פָּחַד מִמֶּנּוּ וְלֹא הִשְׁתַּחֲוָה. מָה הִיָּתָה הַטִּמְאָה שֶׁל הֶמֶן? עָשָׂה עֲצָמוֹ אֵלִיל, הֶמֶן כִּפָּר בְּעַקֵּר, בְּרַגַע שְׁאִין לְאָדָם אֲמוּנָה, רַחֲמָנָא לְצַלָן, צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁמֶאָדָם זֶה צְרִיכִים לְהִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד וְהוּא מְסַכֵּן. יְדוּעַ הַפְּתָגִם שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִקְדוּשׁ זי"ע, שֶׁעֲדִיף לְנִסְעַ עִם גּוֹי מֵאֲמִין, מֵאֲשֶׁר עִם יְהוּדֵי שְׁאִינוֹ מֵאֲמִין, וְזֶה מוּכָא בְּסִפְר "אֵלִימָה" לְמַקְבֵּל ר' מֹשֶׁה קוֹרְדוֹבֵירוֹ ז"ל, שֶׁגּוֹי מֵאֲמִין הוּא יוֹתֵר טוֹב מִיְהוּדֵי שְׁאִינוֹ מֵאֲמִין, כִּי בְּרַגַע שְׁאִין לְאָדָם אֲמוּנָה, צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁהוּא מְלֵא גְאוּת, שְׁזֵה הֶמֶן-עֲמַלְק, שֶׁהִיָּה גְאוּתָן גְּדוֹל, כִּי גְאוּת זוֹ הַמְּדָה הַמְּגַנָּה בְּיוֹתֵר שֵׁשׁ, וְכָל הַמְּתַגָּאָה כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, כִּי הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר: אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוּלִים לְדוֹר בְּיַחַד, עַל-יְדֵי גְאוּת מְסַלֵּק אוֹתוֹ יְתִבְרַךְ מִמֶּנּוּ, וְזֶה הַדְּבָר קָשָׁה מְאֹד לְהַגִּיעַ לְמַדְרָגָה כְּזוֹ לְשִׁבְר אֶת

מדת הגאות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הגאות גורמת לשלשה דברים: א. מגרשת את הקדוש-ברוך-הוא, כי הוא יתברך אינו שורה במקום שאדם מחזיק את עצמו למשהו, כי אמר הקדוש-ברוך-הוא: אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת, אזי מסלק את השכינה. ב. אומר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שכל המשגעים משתגעים רק מחמת גאות, משגע שהשתגע, רחמנא לצלן, זה רק מגאוה, אדם מחזיק עצמו לרבי גדול, חכם גדול, מקבל גדול, עשיר גדול, פקח גדול, וכשאינן הולך לו כפי שרוצה הוא נופל בדכאון, עד שמשתגע לגמרי, אף מי שמבטל את עצמו "אני פלוס", לו יש עצבים חזקים, שום דבר בעולם אינו יכול לשברו, מחמת שהוא פלוס, איני רבי, איני חכם, איני מקבל, איני עשיר, אזי אינו נשבר מכלום. ג. כל דבר שיף רק לאנשים מסימים, אבל גאות אדם יכול להיות עני ואביון, מכה שחין, מלכלך ומזהם, ויחשב לעצמו: "אתה יודע מי אני?!!" יושב בחדרי חדרים, אף אחד אינו רואהו, אף-על-פי-כן חושב מעצמו: "אני, אני" וכו', מה אתה? מלכלך מתעב וכו', אף הוא מחזיק מעצמו. ולכן קלפת הזמן היא הקלפה הגרועה ביותר, הזמן עשה עצמו לאליל, ואת זאת רצה להחזיר בעם ישראל, ברגע שהמן-עמלק שורה בין ישראל, אזי מסלקים את השכינה, אין מרגישים את הקדוש-ברוך-הוא בזה העולם, ואז מרים מאד החיים, אנשים מסתובבים מדכאים במרירות ובעצבות, וכשנשאלים: מדוע אתם בעצבות, במרירות? הם אינם יודעים מה הסבה, אף לאמתו של דבר זה בא מגאות, מחמת שמחזיקים את עצמם למשהו, ואין הולך להם כפי שרוצים, אזי נשברים לגמרי, זו היתה קלפת הזמן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכתוב אצל אדם הראשון (בראשית ג, ח): "ויתחבא האדם ואשתו מפני הני"ה אלקים בתוך עץ הגן", ברגע שאדם עושה הפרש בין טוב לבין רע, כבר בא לידי כפירות, מה הוא טוב ומה הוא רע? כל אדם שואף לטוב, שיהיה לו טוב בתיים, שילדיו יהיו טובים, שיהיו לו שכנים וידידים טובים, שתלמידיו

יהיו טובים, וכשאכן הם טובים — הוא שמת. ולהפך — מה עושה כשאשתו רעה או הבעל רע, או הילדים רעים ואינם ממשמעים, או יש לו שכן רע המזיק ומציק לו? מה יעשה כשיש לו קרובים רעים המבזים ומשפילים אותו? מה יעשה אם תלמידיו אינם ממשמעים? אזי רע לו, הוא בדכאון, ושואל מדוע מגיע לו דבר זה?! תשמעו היטב, פנה מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה לאנשי שלומנו הנקרים, הקדוש־ברוך־הוא ברא את כל העולמות כלם מריש האצילות עד העולם הגשמי והחמרי הזה, ואנו מסתובבים בזה העולם שנקרא עולם — לשון העלם, פי הקדוש־ברוך־הוא נעלם ונסתר בו, אין רואים פלוס, רק דומם: הרים וגבעות, ימים ונהרות, ארצות וכו'. צומח — אילנות, דשא, נוף מרהיב, חי — חיות שונות מהפיל ועד הקוף, הדב והנמר, שרצים למיניהם, מדבר — בני־אדם לבליונים יש בעולם, מתקוטטים והורגים זה את זה, ובכך רואים עולם שלם לפני העינים, אך דבר אחד אין רואים — אותו יתברך, הקדוש־ברוך־הוא נסתר ונעלם, וממילא רעים ומרים החיים, מהכל ידברו, רק לא מהקדוש־ברוך־הוא, אין מזכירים אותו יתברך, ולכן מרורים החיים מאד, פי הוציאו את הקדוש־ברוך־הוא מהחיים, וממילא סלקו את השכינה מהבית, ואזי שורות בבית מריבות, ומתעצבנים וכו', ואזי לו למי שמגביה ידים על אשתו, או שמשפיל אותה בהשפלות מלוליות, שזה עון חמור מאד, ולהפך אזי לאשה המשפלת את בעלה, מקללתו, מבזה ומחרפת ומגדפת אותו, שזו עברה גדולה מאד, ובאים גם־כן לידי מריבות עם הילדים והשכנים, מדוע? פי אין יראת אלקים במקום הזה. שומעים חדשים לבקרים, שרחמנא לצלן, ילדים הורגים הורים, הורים הורגים ילדים, אנשים הורגים את זולתם, אשר כל ההפקרות והרציחה הזו באות מחמת שאין יראת אלקים במקום הזה — והרגוני, ברגע שאין יראת אלקים, מסגלים להכל.

וזה היה הפגם של הנחש, שהוא הסמ"ך־מ"ם, בא והסית את

חנה שתאכל מעץ הדעת טוב ורע, והיא גרמה שגם בעלה אכל, וביחד נכנסו לכפירות שחשבו שיכולים להתחבא ממנו יתברך. וכמו שכתוב: "ויִתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי הַנְּי"ה אֱלֹקִים בְּתוֹךְ עֵץ הָגֵז, וַיִּקְרָא הַנְּי"ה אֱלֹקִים אֶל הָאָדָם: אַיֶּכָּה" — היכן אתה מתחבא, "ויאמר: את קולך שמעתי בגן ואיך". פתאם אני חש עצמי, רבוננו של עולם, ערם ממצוות, "ויאמר מי הגיד לך כי ערם אתה, המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכל ממנו" וגו', פה מרמז המן הרשע. אומרים חכמינו הקדושים, המן גרם שנשמות ישראל ישפחו מהקדוש־ברוך־הוא, ועל־ידי־זה התחברו לאחשורוש ואכלו מאכלות אסורים, וזה גרם להם שיהיה נעלם ונסתר מהם אלקות, עד שבאה אסתר, ועל ידה דיקא נעשה הנס.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר חכמינו הקדושים שואלים: אסתר מן התורה מגיין? שכתוב (דברים לא, יח): "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים", מה הפרוש בזה? עם ישראל נפלו ככר במדרגה הכי שפלה ונמוכה — הולכים אל עבודה זרה, אף־על־פי־כן צריכים לדעת, שגם שם הקדוש־ברוך־הוא נסתר, "ואנכי הני"ה אלקיך הסתר אסתיר פני ביום ההוא", אני נסתר גם במקומות המזוהמים. אומר רבנו ז"ל (לקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן נו): אדם צריך לדעת שאם נפל במדרגות הנמוכות ביותר, ועבד עבודה זרה, שאין דבר ריוד מזה, או אחד חלל שבת ועבר על כל העברות שבעולם, אומר רבנו ז"ל עדין יכול לשוב בתשובה, מדוע? כי בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה גם שם נמצא הקדוש־ברוך־הוא, אין יכולים להתחבא ממנו יתברך, רק המן שהוא הנחש, הסמ"ך־מ"ם, רצה להעלים ולהסתיר את הקדוש־ברוך־הוא, ולכן שניהם שמחו כל־כף, אחשורוש היה המלך, [כמו בעצירה קטנה הראש מועצה], ואומרים חכמינו הקדושים שהיה מלך טפש, היה לו הרבה כסף [ולא היה צריך לדות מהיכן הכסף], ומי נטפל למלך הטפש? המן, הסמ"ך־מ"ם. היכן שהוא שומע כסף — בא להתחבר, והיה פקח וערמומי ונתן

למלך עצות איך להתנגם ביהודים, כשמרדכי רצה לעשות בית-ספר ותלמוד-תורה, המן עשה כל מיני תחבולות ונתן עצות שונות איך למנע אותו, ושני רשעים אלו — הסמ"ך-מ"ם וראש המועצה, הינו אחשוורוש והמן הרשע, לא ידעו שיש מרדכי הצדיק — איש יהודי, שמגלה את הקדוש-ברוך-הוא, ויש את אסתר שהיא מגלה את ההסתרה שבתוך ההסתרה, ואם יש צדיק המגלה את הקדוש-ברוך-הוא, ויש נשים צדקניות שהן בכלל אסתר המלכה, העוסקות בתפלה — לא המן ולא אחשוורוש יכולים לנצחם, מה אמרה אסתר המלכה? "לך כנס את כל היהודים אשר בשושן, וצומו עלי, וגם אני ונערותי אצום כן", ולכן יש לנו לפני פורים תענית אסתר.

ועל-ידי אסתר נעשה כל הנס, מדוע? כי היא נכנסה אל תוך בית עבודה זרה. ואומרים חכמינו הקדושים: בשעה שנלקחה אסתר לבית אחשוורוש, אז אמרה את מזמור כ"ב בתהלים, נכנסה לבית אחשוורוש וראתה בית מלא צלמים, החלה לצעק: "אלי, אלי, למה עזבתני, רחוק מישועתי דברי שאגתי", לכן מזמור זה אומרים בתענית אסתר, שאז אמרה אותו אסתר המלכה, ולא עזבה את הקדוש-ברוך-הוא, "אליך זעקו ונמלטו בך בטחו וגו', ויאנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם" וגו', אסתר המלכה החזיקה את עצמה כתולעת. אנו רואים שהסטרא אחרא והקלפות רוצים העקר את הבנות, את הנשים, להכשיל בני-אדם על ידן, ולכן אומרים חכמינו הקדושים (מגלה יג.): בשכר הצניעות שהיתה ברחל יצא ממנה שאול, ובשכר הצניעות שהיה בשאול יצאה ממנו אסתר; הצניעות של הנשים, כשמתנהגות והולכות על טהרת הצניעות, בזה מבטלות את קלפת המן ואחשוורוש, וכן על-ידי התפלות והתהלים של הנשים, הן מבטלות את עצת היצר, עצת המן-עמלק ואחשוורוש.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, נקראת המגלה "מגלת אסתר", מדוע לא נקראת מגלת מרדכי, שהיא גלה ופרסם לכל עם ישראל ולכל אמות העולם, שיש רק אלקים אחד המחיה ומנהיג ומקים את

כָּל הַבְּרִיאָה, וְאֲשֶׁר מִכָּאן שְׁמוֹ הַיְהוּדִי, שְׁכַפֵּר בְּכָל הָעֲבוּדוֹת זָרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם? אֵלָּא כָּל עֲבוּדַת אֲסֵתֶר הִיְתָה שְׁלֵא לְהִתְיַאֵשׁ, אֲפִלּוּ עֶבֶר יְהוּדִי עַל כָּל הָעֲבֻרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה — עֲדִין יְכוּל לְשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה, וּלְגַלּוֹת אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַנֶּעְלָם, שְׁזֶה לְשׁוֹן אֲסֵתֶר — "הִסְתֵּר אֲסֵתִיר פְּנֵי", כִּי לְעוֹלָם יְכוּלִים לְהִרְגִישׁ אֶת הָעוֹלָם הַבֶּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, אִם מוֹרִידִים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, מוֹרִידִים גַּלּוּי אֱלֻקוֹת לְמִטָּה, אִז חַיִּים אֶת הַגֵּן עֲדֵן בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלִכֵּן שֶׁמַּחַת פּוֹרִים גְּדוּלָה יוֹתֵר מִכָּל חֲגֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי בַּפּוֹרִים שֶׁהָיוּ בַּתְּכֻלִּית הַגִּשְׁמִיּוֹת, וְרַחֲמָנָא לְצַלָּן, אָכְלוּ טְרַפּוֹת וּנְבִלּוֹת, וּנְכַשְׁלוּ בְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, בָּא לְלַמֵּד אֶת הָאָדָם שְׂאֵף שְׂאֲכַל טְרַפָּה, חֲלַל שֶׁבַת וְעֶבֶר עֲבֻרוֹת מְגִנּוֹת, הַשֵּׁם יִשְׁמֵר, בָּאָה אֲסֵתֶר וּמְגַלָּה, שְׁגַם בַּתּוֹךְ הַמְּקוֹמוֹת הַמְּטַנְפִים נִמְצָא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְגַם מִשָּׁם יְכוּלִים לְשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה, וְזוֹ הַשְּׂמִתָּה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר.

וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (מְגִלָּה ז'): חַיֵּב אֵינִישׁ לְבִסּוּמֵי בַּפּוֹרְיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּר הָמֵן לְבְרוּךְ מְרַדְּכִי, הָמֵן — זֶה הַגִּי'הֵנוּם, מָה עוֹשֶׂה הָמֵן? מְקַלֵּל תְּמִיד, וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל בְּעֵינֵן קְלָלָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, חֵלֶק ב', סִימָן א'): אָדָם הִרְגִיל בְּקַלְלוֹת הוּא מֵעוֹלָם הִתְהוּ; כִּי אֲצִלוּ הַכָּל תְּהוּ וְבֵהוּ, מִי שְׂאֵינּוּ מֵאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרֵךְ — חֲזִיו חֲשׁוּכִים, וְאֵף שֶׁמִּסְתּוֹבֵב עִם אֵיזָה רֶכֶב מִפָּאָר, וּמִבֵּלָה יָמִיו וְכוּ', אָבֵל חֲשֵׁךְ לוֹ, רַק מְנַסֶּה לְהִדְחִיק אֶת הַרִיקָנוֹת, וּלְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִהָעֲצָבוֹת, הַרִיקָנוֹת הַזֵּרֶסֶת אוֹתוֹ, כְּכֹר נִכְשַׁל בְּכָל הָעֲבֻרוֹת, כְּכֹר הַלֵּךְ בְּכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת טְנַפֵּת, וְהַרִיקָנוֹת רוֹדֶפֶת אוֹתוֹ, אֲזִי מְקַלֵּל — זֶה שֶׁפָּתוּ. "בְּרוּךְ מְרַדְּכִי" — מְרַדְּכִי הַיְהוּדִי תְּמִיד מִבְּרַךְ, מְרַדְּכִי — "מֶר דְּרוּר" (שְׁמוֹת ל, כג), וְתִרְגוּמוֹ: מִיָּרָא דְכֵיָא, לְשׁוֹן בְּשָׂמִים, כִּי הַצְּדִיק מְכַנֵּס בְּאֲנָשָׁיו אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה, שְׁלֵא רַק הֵם יִחְיוּ חַיִּים טוֹבִים, אֵלָּא יִמְשִׁיכוּ חַיִּים נְעִימִים גַּם עַל אַחֲרִים, כַּאֲשֶׁר הֵם רוֹאִים יְהוּדִי מִסְכֵּן שְׂיוּצָא מִמֶּנּוּ רֵיחַ רַע, שׁוֹפְכִים עָלָיו בְּשָׂמִים. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֵלֶק ב' סִימָן ח'), שְׁזוֹ עֲבוּדַת הַצְּדִיק בְּכַחֲנִית (שִׁיר הַשִּׁירִים א, יב): "נִרְדִּי נִתֵּן רֵיחוֹ", הַצְּדִיק מְקַרֵּב כָּל יְהוּדִי, רוֹצֵה

להגביה כל יהודי, נותן בו ריח טוב, כשאדם מכניס בעצמו גלוי אלקות, אז מוריד את עולם האצילות לעולם הגשמי והחמרי הזה, ונעשה מבטל לאין סוף ברוך הוא, ואינו יודע כלום רק ממנו יתברך, מדבר עם בני ביתו, שכניו וידידיו רק מהקדוש־ברוך־הוא, אין לו דבורים אחרים, וזאת הוא מתדיר באנשיו, אשר זו הגאלה האמתית — כשנכניס בעצמנו רק את הקדוש־ברוך־הוא, אין לנו בזה העולם רק אותו יתברך, ואז נהפך את העולם הזה שזה ארור המן — מלא קללות, שפיקות דמים, לברוך מרדכי — שנברך את זולתנו בשלום, בבקר טוב, בערב טוב. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות יז.), שעל האדם להקדים שלום לכל אחד, וכך נהג רבי יוחנן, שמעולם לא הקדימו אדם שלום, אפלו גוי בשוק. אשר זה עקר מצות פורים, שנגיע לגלוי אלקות בזה, שנהפך את ארור המן לברוך מרדכי, הינו שלא גדע את ההפרש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו מעלת הפורים יותר מכל חגי ישראל, הנה פסח — שהיתה יציאת מצרים אוכלים אז מצה ונזקרים מתמץ, בשבועות — קבלנו את התורה, בסכות יש ענני הכבוד — סכה שסוככה את ישראל ארבעים שנה במדבר, ואכלו מן, ושתו מן הבאר, וזה סכות — שאז אוכלים ושותים בתוך הסכה, אבל שלשה חגים אלו עדין אינם מגיעים לחג הפורים, שהיא גבה יותר. וישנם עוד שני חגים — ראש השנה, שאז דנים את האדם מה יארע עמו כל השנה, וביום הפורים חותמים. וכתוב בתקוני־זהר (דף פו) שיום פורים זו מדרגה למטה מפורים, כי יש את כ' הדמיון — פורים. נתאר לעצמנו יום פורים — יום אחד נתן לנו הקדוש־ברוך־הוא לכפר על עוונותינו, ומרגישים אז רוחניות אלקות, אף־על־פי־כן פורים גדול יותר, מה הפרוש בזה? אלא ביום כפור אדם הוא כמלאך, יושב כל היום בבית־הכנסת, אינו יוצא לחוץ לרחובות, אלא יושב עטור בטלית ובבגדים לבנים, אין זה קונץ גדול אז להיות דבוק בו יתברך, ולשבת רק בבית־הכנסת, אבל נראה אם כֵּאֲשֶׁר יש לו נסיונות ומסתובב בחוץ,

וְאִזּוּ יִהְיֶה דְבוּק בּוֹ יִתְבַרֵךְ, הִנֵּה מִסְתּוֹבְבִים רִנָּקִים וְרִנָּקוֹת שְׁלֹא הִתְחַתְּנוּ, אוֹ אִם כָּבֵר זָכוּ לְהִתְחַתֵּן — מִתְאוּנָנִים כִּי יֵשׁ לָהֶם אִשָּׁה רְעָה, אוֹ בְעַל קֶשֶׁה מְאֹד, אוֹ שְׁאֵדָם קוֹבֵל עַל יְלָדָיו הַמְמָרְרִים אֶת חַיָּיו, אוֹ עַל שְׂכָנִים רָעִים וְכוּ', אוֹ אֵין לוֹ יְדִידִים כָּלֵל וְכָלֵל, וְנִרְאָה אִזּוּ אִם הוּא דְבוּק בּוֹ יִתְבַרֵךְ. כְּשֵׁאֵדָם זוֹכָה וּמְכַנִּים שְׂמַחַת הַחַיִּים, וּמְכַנִּים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל פֶּרֶט וּפְרֵט מִחַיָּיו — זוֹהִי מִדְרָגָה, וְאִזּוּ זוֹכָה לְרֵאוֹת שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה טוֹבָה, שְׂכָנָיו אֲנָשִׁים טוֹבִים — וְשׁוֹלַח לָהֶם מְשֻׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְנוֹת לְאֲבִיוֹנִים, וּמִתְחִיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּלֵם; לְכֵן פּוֹרִים גְּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הַחַגִּים, כִּי אִזּוּ נִתְגַּלָּה אוֹר כְּזֶה, שְׁגַם פֶּה כְּזֶה הָעוֹלָם נִמְצָא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְזֶה הַלְמוּד שְׁעֲלִינוּ לְחַקֵּק הַיֵּטֵב בְּלִבֵּנוּ, שְׁאִפְלוּ שְׁעוֹבְרִים עֲלֵינוּ כָּל מִינֵי צָרוֹת וּמְרִירוֹת, בְּזִיוּנוֹת וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים, וּבִפְרֵט הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם הַסְתְּרוֹת שְׂמִסְתִּירִים אוֹתָם, וּבִאֲמַת הֵם חֲתִיכַת אֱלֻקוֹת, הַצְּדִיק עוֹבֵד כָּל יָמָיו עַל נִקְדָּה אַחַת — שֶׁהוּא כְּלוּם, רַק רוֹצֵה אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהָיָה פַּעַם מִתְנַגֵּד אַחַד שְׂבָא אֶל הַצְּדִיק וְאָמַר לוֹ: אֲנִי לִמְדֵן כְּזֶה שְׁעוֹלָה עַד הַרְקִיעַ הַשְּׁבִיעִי. עֲנֵה הַצְּדִיק בְּתַמִּימוֹת: אֲנִי כְּלוּם, וְלִכֵּן יוֹרְדִים אֵלַי כָּל הַשְּׂבָעָה רְקִיעִים, אִפְלוּ הַרְקִיעַ הַשְּׁבִיעִי יוֹרֵד אֵלַי. כִּי צְדִיק נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִינוּ רוֹצֵה כְּלוּם רַק לַעֲזוֹר לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵף שְׂמִחְרָפִים וּמְגַדְפִים וּמְזוֹלְזָלִים בְּכַבּוּדוֹ, הוּא מִחֲזִיק מְעַמֵּד, וְאִינוּ שׁוֹכַח מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּרָגַע, וְלֹא רַק זֹאת, אֲלֹא מְזַכִּיר לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, שְׂאִין שׁוּם תְּכִלִּית כְּזֶה הָעוֹלָם רַק לְבָרַח אֵלָיו יִתְבַרֵךְ.

לְכֵן, הַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י, פּוֹרִים גְּדוֹל כָּל-כָּף, עַד שְׂאוּמְרִים תְּכַמְיֵנו הַקְדוּשִׁים (שְׁבוּעוֹת ל.ט.) עַל הַפְּסוּק (אֶסְתֵּר ט, כז): "קִימוּ וְקַבְּלוּ" — קִימוּ מֵהַ שְׂכָבֵר קַבְּלוּ; שְׂבִפּוֹרִים הֵיטָה עוֹד פַּעַם קַבְּלַת הַתּוֹרָה, הֵינּוּ בְּהֵר סִינֵי קַבְּלַת הַתּוֹרָה הֵיטָה מִתּוֹךְ יִרְאָה, שֶׁהַקְדוּשׁ-

ברוך-הוא כפה עליהם הר כגיגית, ואמר: אם תקבלו את התורה — מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם, זו היתה קבלה מיראה. ובפורים קבלו את התורה מאהבה, הינו שרוצים את הקדוש-ברוך-הוא ואת התורה, ורוצים רק באהבת ישראל ולעזר אחד לשני.

נמצא, שבפורים נתגלו השלשה עמודים שעליהם העולם עומד, מה שאמר שמעון הצדיק: על שלשה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה, ועל גמילות חסדים. בפורים קבלנו את התורה מחדש באהבה, ולכן צריכים ללמד את התורה בתשוקה עצומה ובחשק נפלא, כי אנו אוהבים את התורה, בפורים עוסקים הרבה בעבודה — זו תפלה, ואומרים תכמינו הקדושים (ירושלמי א, ד): כל הפושט יד נותנים לו; ומסבירים הצדיקים: הפושט יד אליו לתברך, ומבקש ומתחנן לישועות — נותנים לו, ועל-כך, אמר מוהרא"ש נ"י, תנצלו את הזמן היקר, ותתפללו ותבקשו מהקדוש-ברוך-הוא כל צרככם. וגמילות חסדים — הינו שעושים חסד זה עם זה בפורים, ושולחים מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שנוזכה לקבל את ימי הפורים האלו בשמחה עצומה, מצד אחד — עלינו להשמר מאד מאד מאחשורוש הטפש הזה, שרוצה להתקרב אלינו, ומצד שני יש להשמר מאד מהמן-עמלק — הוא הסמ"ך-מ"ם, ואיך? על-ידי שמחת פורים. צריכים לשמח מאד, ובפרט השנה שחל פורים תכף-ומיד אחר שבת, זו שמחה עצומה, ומה גם שפאמור לעיל, יש קשר הדוק בין פורים לשבת, ושבת היא שמו של הקדוש-ברוך-הוא (זהר, חלק ב' פח:), ולכן עלינו לקבל על עצמנו מהשנה הזו לא להחסיר סעדה אחת מהשלש סעדות של שבת, ויהשנה אוכלים מקדם יותר סעדה שלישית, כדי שנוכל להכין עצמנו לקריאת המגלה, (כי בעת ששח מוהרא"ש נ"י את השיחה הזו, היתה זה בשנה שחל פורים במוצאי-שבת), ולהזהר לקיים את השלש סעדות, אשר אסתר המלכה שנעשה הנס על ידה נתנה מאכל של שבת להמן ואחשורוש, וזה סוד של פורים שעולה על כל

החגים האחרים. הקדוש ברוך הוא יעזר שנקח עצמנו בידים, ונהיה שמחים ועליזים ונשמח זה את זה, האיש את אשתו והאשה את בעלה, ושניהם — את הילדים, ותהיה שמחה כזו שתשמעו כלי זמר ותרקדו מרב שמחה, וככל שתשמחו יותר — תשכחו מכל צרותיכם, ולא רק זאת אלא כל הצרות תתהפכנה לישועות, ונתחיל מהפורים להשתנות, ונזכה לבנין בית המקדש, ובית המקדש מעט שאנו רוצים לבנות עתה, יהיה הכנה לבית המקדש, ששם יתאגרו יחד כל העדות.

פְּרָסוּם

פעם אחת דברו כמה מאנשי שלומנו על לב מוהרא"ש נ"י, שישים פרסמת בעתון, ומוהרא"ש נ"י סרב ולא רצה בשום אופן, אך הם התעקשו והכניסו, והקפיד על זה מוהרא"ש נ"י ואמר: אני לא רוצה לקנות פרסום בכסף, אם הקדוש ברוך הוא ירצה — יפרסם אותי, ואם לאו — גם כן טוב, ואמר: פרסום אין קונים בכסף, אלא או הקדוש ברוך הוא מפרסם את האדם או הסטרא אחרא מפרסמת את האדם, הינו שהסטרא אחרא מפרסמת את כל הצבועים והרמאים והשקרנים, כדי שיטעו בהם בני אדם, והקדוש ברוך הוא מפרסם את הצדיקים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (מדרש רבה, פרשת וארא): אם ישב אדם בקרן זווית וילמד תורה, אני מגלהו לכל הבריות, ולכן אין צריכים לקנות פרסום בכסף, וזהו השלכת כסף לזבל בעלמא, כי בכסף הזה יכולים להחיות עניים שיהיה להם להוצאות שבת. והוא תמיד נגד פרסומים של הבל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שזוכה להיות דבוק בחי החיים בו יתברך, כבר לא אכפת לו אם כן מפרסמים אותו אם לאו, הוא כבר

אינו רוצה מאומה כי אם אותו יתברך, אשרי מי שמגיע למדרגה זו.

ובעת שפרסמו את תמונתו של מוהרא"ש נ"י בתוך הספרים, היתה זו רק הוראת שעה, כי המתנגדים החלו לומר להמון-עם מה שאמרו וכו' עפרא לפומיהו, ועל-כן נאות מוהרא"ש נ"י שיכניסו את תמונתו, כי המתנגדים הרשעים, ימח שמם, לא אכפת להם ממליוני יהודים ההולכים, רחמנא לצלן, לאבוד, על-ידי הערב-רב בכפירות ואפיקורסות, רחמנא לישזבן. וכשראה זאת מוהרא"ש נ"י, החליט שהוא יוריד את דברי רבנו ז"ל בשפה עממית להמון-עם, ומה גם שיתן שמות לקונטרסים בשמות של המון-עם, כדי שירצו לעיין בזה, פאשר רואים בחוש, שמדפיסים מליוני קונטרסים בלי שום גזמה, והכל נחטף אצל המון-העם, מתמת השמות והפתגמים שהם רגילים בהם, כגון: "תן חיוך", "הכל דבורים" וכו' וכו'. ואז התחילו המתנגדים לצאת אל המון-העם, ואמרו מה שאמרו וכו'. ולכן הכרחו אנשי שלומנו להכניס את תמונתו הקדושה של מוהרא"ש נ"י, והוא הסכים לזה, והכל כדי לשבר את המתנגדים עליו.

אבל היום, שהקונטרסים כבר כל-כך מפרסמים, אין צריכים תמונה בשום ספר, ומה שהדפיסו אנשי שלומנו חסידי ברסלב "שמירה לבית" עם תמונתו הקדושה של מוהרא"ש נ"י, זהו רק בשביל המון-עם, הרוצים לראות משהו גשמי וכו'.

ותהלה לאל, מוהרא"ש נ"י בורח מכל מיני פרסומות וכו', ואדרבה הקדוש-ברוך-הוא הקים עליו נחשים ועקרבנים, מתנגדים רשעים ארורים, המדברים על צדיק עתק בגאונה וכוז, תפח רוחם ונפשם, אבל כבר לא יועיל להם כלל, כי "ואתה מרום לעולם הוני"ה", ופרש רש"י: לעולם יך על העליונה, ושם הצדיק יתפרסם ויתגלה בכל העולם פלו בפרסום הכי גדול; יראו עינינו וישמח לבנו.

פִּשְׁטוּת

מוהרא"ש נ"י אָמר, שֶׁהַמְדַרְגָּה הַכִּי עֲלִיוֹנָה בְקִדְשָׁהּ הִיא עֲבוֹדַת הַפִּשְׁטוּת, כִּי בְדֶרֶךְ כָּלל בְּנֵי-אָדָם חוֹשְׁבִים, שֶׁמָּה שֶׁהוּא גְבוּהַ יוֹתֵר אוֹ חָכָם אוֹ מְשִׁיל יוֹתֵר, מַעֲלֵתוֹ גְבוּהָהּ מְאֹד, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁמְגִדִירִים אֶת עוֹבֵד הַשֵּׁם בְּלִשׁוֹן מְלֶאךָ, וּבִאֲמַת אֵין עוֹד שְׂטוּת גְּדוּלָּה יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי בְּפִרוּשׁ גְּלָה לָנוּ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן א'), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, צָרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה לוֹ מְמִשְׁלָה עַל הַמְּלֶאכִים, הֵינּוּ כִּי מְלֶאךָ נִקְרָא עוֹמֵד, וְכִי יִשְׂרָאֵל נִקְרָא הוֹלֵךְ, שֶׁצָּרִיךְ לָלֶכֶת מִדְּרָגָה לְדְרָגָה, וְזֶה עֵקֶר מַעֲלַת בְּרַ יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מֵה שֶׁעוֹבֵר, וְנוֹפֵל בְּמָקוֹם שְׁנוּפֵל, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן מִתְחַזֵּק וּמְחַזֵּק מֵעַמֵּד, וְאֵינּוּ נִשְׁפָּר, וְזוֹכֶה לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵינּוּ מְסִיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ כְּרַגַע, וְזוֹ מַעֲלַת בְּרַ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִמְּלֶאךָ, כִּי מְלֶאךָ הוּא רַק נִשְׁמָה בְּלִי גּוּף, וְאֵין זֶה מַעֲלָה לְהִיּוֹת נִשְׁמָה בְּלִי גּוּף, וְשֶׁלֹּא יַעֲבֵרוּ עָלָיו מְשֻׁבְּרִים וְגִלִּים, וְיִהְיֶה דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עֵקֶר מַעֲלַת בְּרַ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת מִבֵּית וּמִבְּחוּץ, יֵשׁ לוֹ צָרוֹת מְהֻאָּשָׁה, מְהִילָדִים, מְפָרְנָסָה מְחוּבּוֹת, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן הוּא מִתְחַזֵּק וְאֵינּוּ מְסִיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, זֶה הַמְדַרְגָּה הַכִּי עֲלִיוֹנָה, וְעַל-כֵּן עֲבוֹדַת הַפִּשְׁטוּת עוֹלָה עַל כָּל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, וְיִהוּדִי פְּשוּט, הֵינּוּ שֶׁמִּתְנַהֵּג בְּתַמִּימוּת וּבְפִשְׁטוּת, וְהוֹלֵךְ בְּבִקְרָה וּבְעֶרְבַּ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וְקוֹבֵעַ עֵתִים לְתוֹרָה בְּבֵית-הַמְדָּרֵשׁ, וּמְקַיֵּם אֶת מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, וְיֵשׁ לוֹ חֲנוּת אוֹ אֵיזָה עֶסֶק, וְאֵינּוּ גּוֹזֵל, וְאֵינּוּ גּוֹנֵב מִשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, מַעֲלָתוֹ גְּדוּלָּה בְּשָׂמַיִם. וְרַבְּנוּ ז"ל הַפְּלִיג בְּמַעֲלַת אָדָם פְּשוּט. וּפַעַם בְּשִׁיחָתוֹ עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הִיקָרִים אָמַר: "אֵי פְּרוֹסְטָאק", וְהַפְּלִיג בְּמַעֲלַת הָאָדָם הַפְּשוּט, שֶׁמִּנְהִיג עֲצָמוֹ כְּמוֹ פְּרוֹסְטָאק, כְּאוֹמֵר אָדָם פְּשוּט מְאֹד, אֲבָל מְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ וּמְצוּוֹתָיו, וְעוֹסֵק בְּתַפְלָה וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ,

וּמְדַבֵּר אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִי שׁוּם חֲכָמוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת כָּלֵל, וְלוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה בְּלִי שׁוּם שְׂכָל עֲצָמִי, אֲלֵא בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת, מְעַלֵּת הָאָדָם הַזֶּה עוֹלָה עַל כָּל הַמְּלֹאכִים, הָאוֹפְנִים וְהַשְׂרָפִים וְחֵיוֹת הַקֶּדֶשׁ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר דָּבַר זֶה אֵין בְּנֵי-אָדָם יְכוּלִים לְקַלֵּט, כִּי כָּל אֶחָד אוֹהֵב חֲכָמוֹת, צָדִיק שֶׁהוּא צָנוּם כַּמֶּקֶל, שֶׁמְתַעֲנֶה וּמְסַגֵּף אֶת עֲצָמוֹ, אוֹ צָדִיק שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַרְגִיל, וְיִכּוֹל לֶאֱכֹל כַּמּוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה אָנָשִׁים, אוֹ צָדִיק שֶׁרוֹקֵד וְקוֹפֵץ וְעוֹשֶׂה תְּנוּעוֹת מְשֻׁנוֹת, צָדִיק שֶׁמְבַקֵּשׁ סְכוּמֵי עֵתָק, וּמְבַטֵּחַ הַבְּטָחוֹת בְּשָׂמִים, כָּאֵלוֹ סוּגֵי אָנָשִׁים בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הַמּוֹנֵן-עִם אוֹהֲבִים, כִּי פְּשֻׁטוֹת אֵינָם יְכוּלִים לַעֲפֹל, כִּי הָרִי לְהֵיוֹת יְהוּדִי פְּשׁוּט, גַּם אֲנִי יְהוּדִי פְּשׁוּט, כִּף הֵם אוֹמְרִים, אֲזִי צָרִיף אֵיזָה צָדִיק בְּנ"ל, וּבִבְאֻמַּת אֵין עוֹד שְׁטוֹת גְּדוֹלָה מְזוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַתְּבַטָּא פֶּעַם רַבְּנוּ ז"ל, וְאָמַר: גַּם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּשׁוּט בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוֹת, וְאֵין רוֹאִים אֲצֵלוֹ יְתִבְרֵךְ כְּלוּם, וְצָדִיקִים מְתַדַּמִּים לְקוֹנָם, אֵלוֹ הַצָּדִיקִים הַדְּבּוּקִים בְּעֵצָם עֲצָמִיּוֹת אֵלְקוֹתוֹ יְתִבְרֵךְ, גַּם אֲצֵלָם אֵין רוֹאִים שׁוּם דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁהַתְּבַטָּא פֶּעַם רַבְּנוּ ז"ל, וְאָמַר: "מִי שֶׁמְפִיר אוֹתִי, יַעֲיֵד שְׂאֵין לִי שׁוּם תְּנוּעָה שֶׁל צָדִיק מִפְּרָסָם". כִּי דִרְכוֹ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל לְלַכֵּת רַק בְּפְשֻׁטוֹת, וְתַמִּיד הָיָה בּוֹכֵה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כִּילֵד קָטָן, הַמְתַּחַטָּא לְפָנָי קוֹנוֹ, וּמְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, כָּאֵלוֹ הָיָה הַכִּי גְרוּעַ בְּעוֹלָם, וְתַמִּיד הַתְּנַהֵג בְּפְשֻׁטוֹת.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכֵּן הָיְתָה דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁהִנְהִיג עֲצָמוֹ בְּפְשֻׁטוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד, עַד שֶׁכָּלֵל לֹא הָיָה מְלַבֵּשׁ עִם מְלַבּוּשִׁים שֶׁל צָדִיק מִפְּרָסָם, אֲלֵא עִם מְעִיל פְּשׁוּט וְקַסְקֵט, וּמִי שֶׁרָאָה אֶת מוֹהֲרַנ"ת ז"ל חָשַׁב שֶׁהוּא אָדָם פְּשׁוּט לְגַמְרֵי.

וּסְיָם מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהַיּוֹם בְּנֵי-אָדָם אוֹהֲבִים לְרֹאוֹת מִשְׁהוֹ, אֵיזוֹ הַצָּגָה, אַחֲרֵת לֹא יִקְבְּלוּ שׁוּם דָּבָר בְּרוּחַנִיּוֹת, אֲבָל בְּזֶה יֵשׁ נִסְיוֹן גְּדוֹל, יֵשׁ הַמּוֹן רַמָּאִים וְצָבוּעִים הַמְּנַצְלִים אֶת הַמּוֹן הָעַם, וְעוֹשִׂים

תנועות משנות עם העינים והידים והרגלים, ובגני-אדם חושבים שהם עפים בשמים, כשהם סתם בעלי דמיונות, ובפרט כשמתחילים לדבר מתקונים וכו', ומגלגולים וכו', צריכים לדעת שהם סתם שקרנים, כי מימות האריז"ל נגמרו כל העינים האלו של ענין גלגולים ותקוני נשמות; כי גם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שמעלתו היתה גדולה מאד מאד, אשר אין לנו שום משג, עד שהתבטא פעם רבנו ז"ל ואמר, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אינו רבי רק בזה העולם אלא גם בכל העולמות, ואף-על-פי-כן אין מוצאים לא אצלו ולא אצל תלמידיו ולא אצל תלמידי תלמידיו דבר זה של תקון נשמות וגלגולים, ומכל שכן בדור הזה, שרבנו ז"ל אמר בפרוש (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב' לט) שאין פנינו יפות כלל; ואם רבנו ז"ל אמר את זאת על דורו, איך יכולים לבא בעלי תשובה, אשר שלשום עשו את כל העברות שבעולם: כריתות, סקילה, נאוף, טרפות ונבלות, חלול שבת וכו' וכו', ואתמול חזרו בתשובה, והיום הם כבר נותנים תקונים ומדברים מגלגולי נשמות, האין זה מגחף? אלא הכל זה בשביל הבחירה והנסיון, להטעות את הבריות; ועל-כן אשרי מי שהולך בתמימות ובפשיטות, ועוסק בקיום המצוות בלי שום חכמות והשכלות כלל, ומרבה בתפלות ובודוויים, ובשיחה בינו לבין קונו, ומתמיד בלמוד התורה הקדושה בלי שום חכמות כלל, אשרי לו.

צדיק

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר מובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), אשר כל צדיק וצדיק, הוא נקרא 'רועה', ויש לו מספר נשמות ששיכות אליו, כמו רועה צאן, שכל רועה ורועה יש לו מספר אחר של צאן מרעיתו, יש רועה שיש לו

מָאָה צֹאן, וַיֵּשׁ רוּעָה שְׂיֵשׁ לוֹ אֶלֶף צֹאן, וַיֵּשׁ רוּעָה שְׂיֵשׁ לוֹ מָאָה אֶלֶף צֹאן, וְהַרוּעָה גֹאֲמֵן צָרִיף לְשֹׁמֵר עַל צֹאן מְרַעִיתוֹ שְׁלֵא יָבֵא הָאָרִי וְהַדָּב הַזֶּה וְהַנֶּמֶר לְטָרֵף אוֹתָם, וְזֶה נִקְרָא רוּעָה גֹאֲמֵן, וְעַל-כֵּן צָדִיק נִקְרָא רַעֲיָא מְהִימָנָא, רוּעָה גֹאֲמֵן, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבְּנוּ שְׁמֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְהַשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אַפְנִים שְׁבַעוּלָם לְקָרֵב אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֶפְלוּ שְׁחָטְאוּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּחָטָא הָעֵגֶל, שְׁזֵה הָיָה חָטָא הַכִּי גְרוּעַ וּמְגַנְנָה, כְּמוֹ שְׂאֲמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים בַּמְדָּרָשׁ (כִּי תִשָּׂא), שְׁהָעֵגֶל הָיָה כְּלוּל מֵעֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיזוֹת וְשִׁפְיכוֹת דָּמִים, כִּי הִתִּירוּ לְעֲצָמָם אֶת הַכֹּל, וְנִגְזְרָה עֲלֵיהֶם מִיָּתֵהּ, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מָסֵר מֹשֶׁה רַבְּנוּ נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אִם אַתָּה מוֹחֵל לְעַם יִשְׂרָאֵל אֲזִי טוֹב, וְאִם לָאוּ, מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ, וְאֶפְלוּ שְׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׂאֲנִי אוֹצִיא מִמֶּךָ שְׁשִׁים רְבוּא (שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף) נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן מֹשֶׁה רַבְּנוּ לֹא הִסְכִּים, וְאָמַר אֵינִי רוּעָה לְהִיּוֹת מְנַהֵיג אִם אַתָּה לֹא מוֹחֵל לָהֶם.

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש וְאָמַר: זֶה הַמַּעֲלָה שֶׁל הַצָּדִיק, שְׁמוּסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְרוּעָה לְקָרֵב אֶת כָּלֵם לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְגַלָּה לָהֶם אֶת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יְתַבְּרָךְ, וּמוֹלִיךְ אוֹתָם עַל דְּרָף הַנִּכְוֵנָה, עַל דְּרָף הַיִּשְׁרָה, וּמֵרְאָה לָהֶם אֵיךְ שְׂגָם הֵם יְכוֹלִים לְהִיּוֹת מְקָרְבִים לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְשׁוּם דְּבָר לֹא יִשְׁבֵּר אוֹתָם.

וְצָדִיק כְּזֶה הָיָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ, כְּמוֹ שְׂאֲמַר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטִי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ל'), שְׁהָיָה יְכוֹל לְהוֹרִיד שְׁכָלִיּוֹת עֲלִינוּנוֹת, גְּלוּי אֱלֻקוֹת, אֶפְלוּ לְהַקְּטִינִים בְּמַעֲלָה מְשַׁכֵּל עֲלִיוֹן אֶל שְׁכָל תַּחְתּוֹן מְעִילָא לְעָלִיל. וְזוֹ מְדַרְגַּת כָּל גְּדוּלֵי מְבַחְרֵי הַצָּדִיקִים, שְׁהֵם מְפַקִּירִים עֲצָמָם וְאֶת שְׁמָם בְּשִׁבִיל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (לְקוּטִי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רס), וְאֶף שְׁמַדְבָּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דְּבָר אֲסוּר עִם כָּל זֹאת הֵם מְמַשִּׁיכִים לְגִלּוֹת אֶת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יְתַבְּרָךְ לְהַמּוֹן-עִם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ הַכִּי גְדוּלָה, וּמְחַדְשִׁים חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים, עַד שְׁעַל-יָדֵי סִפְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים, הֵם מְחַזְקִים וּמְעוֹדְדִים אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵם מְקַבְּלִים חַיּוֹת מִמֶּנּוּ

בהצנע. וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נג): יש צדיק שהוא מושל על כל העולם כלו, וכלם מקבלים ממנו חיות, ואף-על-פי-כן הוא נעלם מעין כל. ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, שזה סוכב על צדיק קדוש כזה, שהשאר אחריו ספרים וחדושי תורה כאלו, המתיים את נפש כל ההוגה בהם והקורא בספריהם ובחדושיהם, והם נעשים תלמידים; נמצא, שיש צדיק שכל-כף גדול בכל העולמות, כי הוא מגלה את אמתת מציאותו ותברך, וגם בזה העולם מחיה ומעודד ומשמח את נשמות ישראל; אשרי מי שמתקרב אל צדיק כזה.

צָרָה

מוהרא"ש נ"י אמר, שאין לך אדם שלא תעבר עליו איזו צרה, הן מעצמו שהוא מרגיש שהוא כשולון גדול בחיים, הן מאשתו אינו יכול להסתדר עמה, והן מהילדים, שאינו יכול להשתלט עליהם, והם עושים לו את המנות, והן מהמעביד והבוס שלו שרודף אותו ומשפיל אותו, ומתפש עליו רק חסרונות, והן מצד השכנים שיש לו שכנים רעים, שמציקים לו, והן מהמשפחה שאינו מסתדר אתם, שהצער הזה מעבירו על דעתו ועל דעת קונו, עם כל זאת, אין זו עצה להשאיר בתוך הצרה, אלא צריך לזכור את דברי רבנו ז"ל שאמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצה), שדוד המלך בשעה שעברו עליו צרות ויסורים מבית ומבחוץ, שקם עליו חמיו ורדף אותו ורצה להרגו, דואג האדומי, שמעי בן גרא, הילדים שלו, אבשלום גרש אותו מארמונו בירושלים. השמעתם פעם דבר כזה, שכן יקום על אביו ויגרש אותו! איזו צרה זו איזו בוששה זו, איזו עגמת נפש, והבזיון הגדול שהיה לו מאמנון ותמר, אף על פי כן דוד המלך לא התיאש אלא מכל צרה שעברה עליו עשה מזמור תהלים,

בעת שהגיע למצבים הכי גרועים בחיים שלו, מה הוא אמר (תהלים ד'): "בְּקִרְאֵי עֲנָנֵי אֱלֹהֵי צְדָקָי בִּצְרַר הִרְחַבְתָּ לִּי, תַּגְנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי"; אומר רבנו ז"ל, מה הִיָּה הסוד של ההתחזקות של דוד המלך? שִׁבְכַל צָרָה וְצָרָה שֶׁעָבְרָה עָלָיו, אָמַר "בִּצְרַר הִרְחַבְתָּ לִּי", שֶׁמָּצָא הִרְחַבְתָּ בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת. אִם אָדָם הִיָּה מִתְּבוֹנֵן בְּחֻסְדִּים וּבְרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה הִיָּה תָּמִיד נִתְּרַחֵב לְבוֹ, כִּי אָדָם שֶׁמְסַבֵּב עִם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים בְּחַיִּים, עִם כָּל זֹאת אִם רַק יִסְתַּכֵּל עַל הַהִרְחַבּוֹת שֶׁהוּא יִתְּבַרֵךְ מִרְחִיב לוֹ, אִז לֹא הָיוּ לוֹ שׁוּם טַעֲנוֹת אֵלָיו יִתְּבַרֵךְ, וְהָיָה אוֹמֵר "בִּצְרַר הִרְחַבְתָּ לִּי"; כִּי כָּל יְהוּדֵי אִם יִסְתַּכֵּל הֵיטֵב הֵיטֵב, יִרְאֶה אֶת גְּדֹל הַחֻסְדִּים שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ. וְאִם הוֹלְכִים בְּדַרְךָ זוֹ אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, יְכוּלִים לִהְיוֹת בְּטוֹחִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹצִיא אוֹ מֵהַצָּרוֹת, כִּי אִם יִסְתַּכֵּל עַל הַהִרְחַבּוֹת שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִרְחִיב לוֹ, אִז יִחְזִיק מֵעַמֵּד.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אָנוּ מוֹצְאִים אֶצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיָּתָה מִלְחָמָה אַחַת שֶׁהוּא הַפְּסִיד בָּהּ בְּצַקְלָג, שֶׁשָּׁבוּ הָאוֹיְבִים אֶת הַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים, וְכֹלָם בָּאוּ בְּטַעֲנוֹת אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ כִּי הָיוּ מִמְרַמְרִים שֶׁשָּׁבוּ אֶת נְשֵׁיהֶם וְיְלָדֵיהֶם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, הָיוּ אֲנָשִׁים שָׂרְצוּ לְהַרְגֵּ אוֹתוֹ, מֵה כְּתוּב (שְׁמוּאֵל-א ל. ו) "וַיִּתְחַזַּק דָּוִד בַּהֲנִי"ה" אֵלָהֵיו; תִּתְאַרוּ לַעֲצָמְכֶם! מֶלֶךְ, שֵׁשׁ תַּחֲתָיו שָׂר צָבָא, שָׂרִים וְחִילִים, וְכֹלָם מְסוּרִים אֵלָיו, וּמוֹכְנִים לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ, וּבְעֵת שֶׁעָשָׂה מְשָׁה אֶחָד וְשָׁבוּ אֶת הַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים, וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם, כִּכָּר הִתְלַכְדוּ עָלָיו, וְהָיוּ הִרְבֵּה שָׂרְצוּ לְהַרְגֵּ אוֹתוֹ, כִּי הָעַם מִמְרַמֵּר וּבֹצֵדֵק, הָיִיתָ שֶׁשָּׁבוּ אֶת נְשׂוֹתֵיהֶם, וְהוּא תִּיב בְּדַבַּר הַזֶּה, כִּי עַל יְדוֹ נִגְרַם הַכֹּל, מֵה הָיָה עוֹשֶׂה אָדָם בְּעֵת כְּזֹאת? הִיָּה מְשַׁתְּעֵ מְרֵב פֶּחַד וּמְרֵב צַעַר, אֲכָל אֶצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָנוּ מוֹצְאִים שְׁכְּתוּב: "וַיִּתְחַזַּק דָּוִד בַּהֲנִי"ה אֵלָהֵיו", כֹּלָם צוֹעֲקִים עָלָיו, כֹּלָם מִתְּנַפְּלִים עָלָיו, כֹּלָם מִפְּגִינִים נִגְדוּ, כֹּלָם רוֹצִים לְהַרְגֵּ אוֹתוֹ, וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאִיזוֹ פִּנֵּה וּמִחֻזֵּק עִצְמוֹ בַּהֲקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִינוֹ שֵׁם לֵב אֶל אֶף אֶחָד, וְיוֹדֵעַ שְׂאִין לוֹ בְּזֵה

העולם אף אחד רק הקדוש-ברוך-הוא, וברגע שנתבררת לו הדיעה הזו, שאין לו רק הקדוש-ברוך-הוא, והתחזק בכל מה שעובר עליו, על-ידי-זה קבל אמץ לב, ויצא חזרה, ושלח את תליו ונצחו את האויב והחזירו את הנשים והילדים, ועוד לקחו שלל רב מאד, וכל זה בא מהתחזקות כשאדם מחזיק מעמד ואינו נשבר משום דבר, אפלו כשרואה שמר וצר לו מאד, ומתחזק בהקדוש-ברוך-הוא ורואה שכלם כנגדו, כלם מדברים עליו, הוא יושב בפנה שלו ושר שירות ותשבחות להקדוש-ברוך-הוא זה התענוג הכי גדול, וזה מה שרבנו ז"ל מלמד אותנו, שבכל צרה ובכל מקרה שרק יעבר עליו נקים את הפסוק (ישעיה כו, כ): "לך עמי בא בתדרוך, סגר דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבר זעם"; אנחנו מוצאים בדברי חכמינו הקדושים (ברכות ז): "כמה זעמו? רגע; הבציה של האדם זה רק באותו רגע, שנדמה לו שזה סוף העולם, אני צריך להתאבד, פי איני רואה איך אוכל להתחזק מעמד, איני יודע איך אעבר על המרירות והדכאון והצרות שלי, אז הוא הורג את עצמו, נכמו שאנו שומעים בכל יום ספורים חדשים, השם ישמר, שאנשים מתאבדים, אנשים הורגים את ילדיהם, אנשים הורגים את הוריהם, זה הורג את האבא וזה הורג את האמא], וכל זה בא מפני שנכנס בו דכאון באותו רגע, אם היה מקרב אל רבנו ז"ל, והיו לו ההקדמות האלו, אזי היה מתחבא באיזה מקום והיה מדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, ושר שירות ותשבחות אליו יתברך, והיה מתחזק מאד, ועובר על הכל, ודוקא ברגע הכי קריטי שלו בחיים, היה מבטל את הזעם והכעס והרציחה שלו, ואז לא היה רב עם אשתו, ולא היה רב עם הילדים, עם ההורים ועם השכנים, אלא היה מתחבא אצל הקדוש-ברוך-הוא, ואין לך נעם וערבות וזיו יותר מזה, אשרי לו.

ציון

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׂאִין לְתֹאֵר וְאִין לְשַׁעַר אֶת גְּדֵל הַזְּכוּת
כְּשֶׁאָדָם זֹכֶה לְבֵא אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, אֲשֶׁר בְּפִרוּשׁ גְּלָה לָנוּ רַבְּנוּ
ז"ל, אֲשֶׁר מִי שְׂיָבוֹא אֶל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּעִיר אֹמֶן, וְיִתֵּן פְּרוּטָה
לְצַדִּיקָה וְיִגִּיד עֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְהִלִּים, הַנִּקְרָאִים "תְּקוּן הַכְּלָלִי", אֲפֹלוּ
אִם עֲצָמוּ וְגָבְהוּ פִּשְׁעֵיו וְחֻטְאָיו, יוֹצִיאוּ מִהַשְּׂאוּל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו,
וּבַפְּאוֹת יוֹצִיא אוֹתוֹ מִהֲגִיחָנוּם. וְרַבְּנוּ ז"ל לָקַח שְׁנֵי עֲדִים עַל זֶה,
שֶׁתְּהִיָּה לָכֶם תְּבִיעָה עָלֵי אִם לֹא אֲקִיָּם אֶת דְּבָרֵי, שֶׁתְּבוֹאוּ אֶל הַצִּיּוֹן
שְׁלִי וְתִגִּידוּ עֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְהִלִּים, אִם לֹא אֶעֱשֶׂה לָכֶם טוֹבָה בְּעוֹלָם
הַנִּצְחִי, וּמִי אַתֶּם חוֹשְׁבִים הִיוּ הָעֲדִים? שְׁנֵי צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים
וּטְהוּרִים מְאֹד, ר' אֶהְרֵן מְבַרְסֶלֶב שֶׁהוּא הִיָּה צַדִּיק קְדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד,
דְּבוּק בַּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׁמוֹת וְיַחְדוּדִים, שֶׁרַבְּנוּ ז"ל פָּגַשׁ אוֹתוֹ
פַּעַם בַּמְּקוֹה, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁהוּא טָבֵל, וְהִרְגִישׁ רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהוּא מִיַּחַד
אֶז יַחְדוּדִים, אָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל, אִם תְּהִיָּה מְקַרֵּב אֵלַי, אֲנִי אֲגַלֶּה לְךָ
דְּרָךְ חֲדָשָׁה בֵּי יַחְדוּדִים, וְתוּכַל לֵיַחַד יַחְדוּדִים יוֹתֵר יָפִים מְאֹלוֹ, זֶה הִיָּה
הָעֵד הָרֵאשׁוֹן, שֶׁרַבְּנוּ ז"ל אָמַר עָלָיו, שֶׁהִשְׁתַּמְשְׁתִּי בְּזְכוּת אַבּוֹת,
שֶׁהוּא יְהִיָּה הֵרֵב בְּעִיר בְּרֶסֶלֶב, וְלֹא רַק לוֹ צְרִיכִים לַהֲדוּת שֶׁהוּא
הֵרֵב שְׁלָנוּ, אֲלֵא אֲפֹלוּ הַסּוֹסִים שֶׁהִבִּיאוּ אוֹתוֹ, צְרִיכִים לַהֲדוּת
שֶׁהִבִּיאוּ רַב כָּשֶׁר כְּזֶה. וְהָעֵד הַשֵּׁנִי הִיָּה ר' נִפְתָּלִי, שְׁלוֹ אָמַר רַבְּנוּ
ז"ל לִפְנֵי הַסְּתַלְקוֹתָיו: נִפְתָּלִי, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּגִּיד תּוֹרָה לְרַבִּים, עֲנֵה
וְאָמַר ר' נִפְתָּלִי: רַבִּי, הֲרִי אֵין מִי שִׁישְׁמַע אוֹתִי, אָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל
יְהִיָּה לְךָ מִי שִׁישְׁמַע אוֹתְךָ, אֲבָל לֹא אֲנָשִׁים שְׂאוּכְלִים קוּגֵל
וְקוּלִילִיטְשׁ (חִלּוֹת). וְכֵן הִיָּה אַחַר הַהַסְּתַלְקוֹת שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁבְּכָל
סַעֲדָה שְׁלִישִׁית יֵשֵׁב בְּחֹדֶר סָגוּר וְאָמַר תּוֹרָה בְּהַתְּלַהּבוֹת גְּדוּלָּה,
וְיִדוּעַ בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁאָמַר אֶז תּוֹרָה אֶל מְלֹאכִים, הִיָּנוּ שְׂמֵלֵאכֵי
מַעֲלָה, בָּאוּ לְשַׁמַּע אֶת הַתּוֹרָה שְׁלוֹ. תַּתְּאָרוּ לַעֲצָמְכֶם אֵילוּ שְׁנֵי עֲדִים
לָקַח רַבְּנוּ ז"ל עַל הַהִבְטָחָה שְׁלוֹ, שֶׁאָמַר שְׂמִי שְׂיָבוֹא אֶל הַצִּיּוֹן
וְיֹאמַר עֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְהִלִּים, אֲפֹלוּ אִם עֲצָמוּ וְגָבְהוּ פִּשְׁעֵיו
וְחֻטְאָיו הוּא יוֹצִיאוּ מִהַשְּׂאוּל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזאת צריכים לדעת, שציון רבנו ז"ל הוא נחלת הכלל, ולא שיק לועד או לארגון או לחברה או לקבוצ וכדומה כל מיני שמות וכנויים, ציון רבנו ז"ל זה נחלת הכלל, אף אחד אינו בעל הבית על הציון, כל יהודי מזמן לבוא אל ציון רבנו ז"ל ולקבל תקונו, והסמ"ד-מ"ם עושה את שלו ומקים שליחים: ועד, ארגון, חברה, קבוצ וכדומה, אם אתה רוצה לבוא אל הציון, אתה צריך לעבר דרכי, אתה צריך לתת לי כך וכך כסף, ואם לאו אין לך רשות לבוא לשם, צריכים לזכור, שזו גם כן מניעה בין שאר המניעות שיש על ציון רבנו ז"ל, כי הסמ"ד-מ"ם מאד מיוחד שאדם יבוא לציון רבנו ז"ל ויקבל את תקונו, כי אז אין לו כבר מה לעשות בזה העולם, ועל-כן אסור להתבלבל מכל אלו השטיות, אלא אדרבה, מי שתפץ בתקון נפשו, שישתדל במסירות לבוא אל ציון רבנו ז"ל, אפלו פעם אחת בחיים, ולא יסתפל על שום מניעות כלל, ואפלו אם יגרשו אותו ויתרפוהו ויבזוהו, שלא ישים לב לזה.

וספר מוהרא"ש נ"י שהיה יהודי אחד בשם משה וולוול, שהוא בא אל ציון רבנו ז"ל, ואמרו עליו שנכשל בהרבה חטאים ורננו אחריו, אז נגש אליו הרב מטשהרין ואמר לו בזו הלשון: משה וולוול, דו ביסט אונץ א'בזיון, משה זאב, אתה לנו לבזיון, שבאת פה אל ציון רבנו ז"ל. והוא נפגע מאד, וכבר לא בא יותר. ואנשי שלומנו הקפידו עליו מאד, אף שהוא היה רב גדול ושאלו אותו: מי שמכם לאיש למנע אנשים מלבוא לציון רבנו ז"ל, הרי לא באו אליכם, הוא בא לקבל תקון מרבנו ז"ל, למה אתם צריכים לגרש אותו?!

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה בעיר אומן אחד שנקרא משה צדוק, והוא היה רוצח מאנשי העולם המתחזק שהרג כמה אנשים, ועל-כן אף יהודי בעיר אומן לא רצה להתעסק עמו, כי היה רוצח נפשות, אף-על-פי-כן כשהיה לו יארצייט (יום הזכרון) התעוררה בו נקדת יהדותו, ורצה להגיד קדיש אחר האבא שלו, אזי בכל בית

הכִּנְסֵת שָׂרָק נִכְנֵס, תִּכְף־וּמִיד גָּרְשׁוּ אוֹתוֹ וְצַעְקוּ עָלָיו: צֵא טָמֵא, צֵא רוּצֵת. אֲבָל הַיּוֹת שָׂרְצָה מְאֹד מְאֹד לְהַגִּיד קִדְיֵשׁ אַחַר אָבִיו, אֲזִי הִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ שִׁילָךְ אֶצֶל הַבְּרִסְלָבְרִים, וַיִּנְסֶה אֶת מְזֻלוֹ. וַיְהִי אִף פֶּתַח אֶת הַדְּלֵת וְהַעֲמִיד אֶת עֲצָמוֹ בְּאִיזוֹ פִּנָּה לִיד הַתֵּנוּר. וְהִנֵּה נִגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדֵי בֶּשֶׁם ר' יַעֲקֹב מְעִיר זֵיטוּמִיר, וַיִּכְבֵּר הָיָה אֶצְלוֹ בְּרוּר, שֶׁהִיְהוּדֵי הִנֵּה הוֹלֵךְ לְגָרְשׁוֹ כִּבְשָׂאָר בְּתֵי כְּנִסְיוֹת, אִף זֶה לֹא קָרָה, אֲלֵא קָבְלוּ בְּחִינָף, וְאָמַר לוֹ בְּשִׁפְהַ אֲבָהִית: "מֹשֶׁה צְדוּק, אַתָּה כָּבֵר פֹּה, רוּצֵה לְהַגִּיד קִדְיֵשׁ, לָמָּה לֹא תִתְלַבֵּשׁ עִם צִיצִית וְתִפְלִין?!" וְתִכְף־וּמִיד מָסַר לוֹ אֶת הַטְּלִית וְהַתְּפִלִּין שְׁלוֹ, וְהוּא מֹשֶׁה צְדוּק, כָּל־כֶּף הַתְּרַגְּשׁ, שֶׁהִתְחִיל לִבְכוֹת, כִּי הָיָה מְשַׁכְּנֵעַ שְׂרוּצִים לְגָרְשׁוֹ וּלְזַרְקוֹ מִבֵּית הַכְּנִסֵּת, וְלֹא רַק שְׂאִין מְגָרְשִׁים וְזוּרְקִים אוֹתוֹ, אֲלֵא גוֹתְנִים לוֹ גַּם טְלִית וְתִפְלִין, אֲזַי חֹזֵר בְּתִשׁוּבָה, וְנַעֲשֶׂה אַחֲר־כֶּף צְדִיק גְּדוֹל מְאֹד, וְהָיָה יוֹשֵׁב בְּכָל יוֹם שְׁעוֹת אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וַיִּבְכֶּה בְּכִיּוֹת עֲצוּמוֹת, עַד שֶׁהַפְּנִים הִרְצַחְנִיּוֹת שְׁלוֹ נִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרִי, וְהִיתָה לוֹ צוּרָה עֲדִינָה מְאֹד, וְכִשְׁהַקוּמוֹנִיסְטִים סָגְרוּ אֶת כָּל הַמְּקַנְאוֹת וְהִבְתִּי כְּנִסְיוֹת בְּרוּסְיָה, הוּא הֵלֵךְ לְרַפְּת שְׁלוֹ, וְהָיָה שָׁם מַעֲזָן, וַעֲשֶׂה מִזֶּה מְקוּוֹה, וּבִיּוֹם זֶה הָיָה מְכֻסָּה עִם קִשׁ וְתִבְזָן, שְׁלֹא יִרְגִישׁוּ שִׁישׁ שָׁם מִשְׁהוֹ, וּבְלִילָה שְׁמֵשׁ לְמַקְוֹה, וְזוֹ הִיתָה מִמֶּשׁ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ מִצְדוֹ, כִּי הָיוּ יְכוּלִים לְהַרְגוֹ כָּל רִגַע אִם הָיוּ עוֹלִים עַל זֶה. כֶּף הָיוּ נִרְאִים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, וְכֶף צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, שִׁיְכוּל לְהַפִּךְ אֶפְלוֹ רוּצֵת גְּמוּר וְרָשָׁע גְּמוּר לְצְדִיק גְּדוֹל מְאֹד.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש ג"י, שֶׁהָיָה בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ בְּחוּר בֶּשֶׁם נִטֵּעַ וְהוּא בִּלְהַ תְּרַבָּה אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְתִמִּיד הָיָה בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה שָׁמַיִם וְאָרֶץ עַל צְרוּחֵיו, כִּי צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל פֶּתַח אֶת לְבוֹ, וְכִשְׁהַגְלוּהוּ לְסִבִּיר, מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי הַרְשָׁעִים, וְנִתְּנוּ לוֹ עֲבוּדָה קְלָה, לְשֹׂאֵב מִים וּלְהִבִּיא עֲצִים וּלְחַמֵּם אֶת מְשֻׁרְדֵי הַקוּמוֹנִיסְטִים הַצּוֹרְרִים, וְאוֹתָהּ עֲבוּדָה נִתְּנוּ גַּם לְאִיזוֹ בֵּת שֶׁל כְּמֹר, וּשְׁנִיָּהֶם עָבְדוּ בְּאוֹתָהּ עֲבוּדָה וְשֶׁהוּ בֵּיתָה, וּבְזִמָּן שֶׁהִיתָה לָהֶם מְנוּחָה, הִחֲלָה בֵּת הַכְּמֹר לְפִתּוֹתוֹ לְעֲשׂוֹת עֲמָה עֲבָרָה, אֲזַי הוּא יֵצֵא בְּחוּץ אֶל תוֹךְ הַיַּעַר,

שְׁהִיָּה קפוא מחמת השלג, וצֶעֶק בקולי קולות אל הקדוש-ברוך-הוא, שִׁיעֶקֶר לוֹ אֶת הַלֵּב, הֶעֱקֵר שְׁלֵא יַעֲשֶׂה עֲבָרָה עִם הַגּוֹיָה, וְכִף חֹזֵר הַדְּבָר וְנִשְׁנָה כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה, שִׁיִּצֵּא בַּחוּץ וּבָכָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, יוֹתֵר טוֹב שִׁיעֶקֶר לְבוֹ מִשִּׁיעֲשֶׂה עֲבָרָה. וְכִף עֲבָרוּ לוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וּלְבִסּוּף נִתְּנוּ לוֹ צוֹ שִׁיִּצֵּא לַחֲפָשִׁי, אֲזִי בְיוֹם שִׁשְׁחַרְרוּהוּ, עֲלֵתָה הַגּוֹיָה עַל גַּג הַמִּשְׁרָד, וְהַכְרִיזָה בְּפָנָי כָּל הָאָסִירִים שִׁמְנוּ לְאֱלֹפִים: אִם יֵשׁ בְּחֹזֵר קְדוּשׁ בְּעוֹלָם, הֲרִי זֶהוּ הַבְּחֹזֵר. וְכִשְׁהִגִּיעַ לְמוֹסְקָבָה, וְסִפֵּר אֶת הַמַּעֲשֶׂה לְאִנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, נִתְּרָגְשׁוּ כָּלֵם מְסִפּוּרוֹ, אִיךְ אָדָם יָכוֹל לְהַחְזִיק מֵעֶמֶד כָּל-כֶּף הַרְבֵּה זְמַן, שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְלַעֲמֵד בְּנִסְיוֹן כֹּה קָשָׁה. עָנָה וְאָמַר: אִם לֹא הִיָּה לִי צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל וְהַקְּדָמוֹתָיו שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל — לַצֶּעֶק וְלַבְּכוֹת וְלִהְתַּחַנֵּן אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, לֹא הִיִּיתִי מִחֲזִיק מֵעֶמֶד.

וְסִיִּם מוהרא"ש נ"י, עַל-כֵּן אֲשָׁרִי מִי שֶׁבָּא אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל וְשׁוֹפֵךְ אֶת לְבוֹ וּמִבְקָשׁ וּמִתַּחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ, שִׁיעֲמַד בְּנִסְיוֹן בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, אֲשָׁרִי לוֹ בְּזֶה וּבָבֵא!

צָבוֹר

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר עֲנִיֵּן גְדוֹל מְאֹד הוּא לְהַחְזִיק עֲצֻמוֹ עִם הַצָּבוֹר, כִּי רַבְּנוּ ז"ל גָּלָה לָנוּ (לְקוּטֵי-מוהר"ן, חֶלֶק א', סִימָן נה), שֶׁצִּבְרֵי רֵאשֵׁי תְבוֹת: צִדִּיקִים, בְּיַנּוּנִים, רִשְׁעִים, שֶׁהַתְּפִלָּה כְּלוּלָה מֵהֵם, הֵינּוּ אֶפְלוּ אִם אֶחָד הוּא, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּכֹלֵל רִשְׁעֵי, אֲבָל אִם מִצִּטְרָף עִם הַצָּבוֹר, גַּם לוֹ יֵשׁ עֲלֵיָהּ. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכוֹת ל): לְעוֹלָם לִישְׁתַּף אִינִישׁ נַפְשִׁיהָ בְּהַדִּי צָבוֹרָא; כִּי בְּזֶה שְׂאָדָם נִכְלָל עִם הַצָּבוֹר יָכוֹל לְזַכּוֹת שִׁמְחָלוּ לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וּמָה גַּם כִּשְׂאָדָם מִתְּפַלֵּל עִם הַצָּבוֹר, זוֹכֵה לֹמַר "אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיהָ רַבָּא" וְקִדְשָׁהּ ו"בְּרַכּוּ" וְעוֹד דְּבָרִים טוֹבִים הַרְבֵּה מְאֹד.

וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכוֹת ח): אֵימְתִי עֵת רְצוֹן? בְּשַׁעָה שֶׁהַצָּבוֹר מִתְּפַלֵּלִים; וְלָכֵן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי הַשְּׁתַדְּלִיּוֹת לְבוֹא

וְלִהְתַּפְּלֵל יחד עם הצבור, כִּי אִזּוּ יִמְחַלוּ לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְלֹא יִדְקְדְּקוּ עָלָיו מִלְמַעְלָה. כִּי כִּף אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (איכה ובה, פְּרָשָׁה ג', סִימָן ג'): כָּל הַמִּתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, דוֹמָה לְבִנְיָ-אָדָם שֶׁעָשׂוּ עֵטְרָה לְמֶלֶךְ וְכוּ', כָּא אַחַר הַצִּבּוּר וְכוּ' מַעֲשִׂיו נִפְרָטִים; הֵינּוּ כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל אָדָם עִם הַצִּבּוּר, אֶפְלוּ עָשָׂה מָה שֶׁעָשָׂה, אִין מְדַקְדְּקִים עַל מַעֲשָׂיו, אֲבָל כְּשֶׁבֵּא אַחַר תְּפִלַּת הַצִּבּוּר, וּמִתְפַּלֵּל בִּיחִידוּת, אֲזִי מִתְחִילִים לְפָרֵט אֶת מַעֲשָׂיו אֶחָד לְאֶחָד. וְלִכֵּן יֵשׁ לְהִזְהַר עַד מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר בְּצוּתָא. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֻכּוֹת כח:): אֲסוּר לוֹ לְאָדָם שִׁיקְדִים תְּפִלָּתוֹ לְתִפְלַת הַצִּבּוּר.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: דְּבַר זֶה אֲנַחְנוּ רוֹאִים, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם מִחֲזִיק אֶת עֲצָמוֹ עִם הַצִּבּוּר בְּיַחַד, וּמִתְעַרֵּב עִם הַצִּבּוּר, יֵשׁ לוֹ תִקְוָה בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, בְּרִגְעַ שְׁמִפְרִיד עֲצָמוֹ מִהַצִּבּוּר, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁמִּתְעַלֶּה בְּזֶה, אֶךְ לְבִסוּף נִכְנָס בְּדַכְאוֹן וְאִינוּ יָכוֹל לְסַבֵּל בְּנִי-אָדָם, עַד שֶׁמִּשְׁתַּגַּע לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וּסְפַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ רָאָה דְּבַר זֶה אֲצֵל בְּנֵי-אָדָם, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם הַחֲזִיק עֲצָמוֹ בְּיַחַד עִם הַחֲבֵרָה וְעִם הַצִּבּוּר — הַצְּלִיחַ, בְּרִגְעַ שֶׁהַחֵל לְחַפֵּשׂ מוֹמִים וְחִסְרוֹנוֹת אֲצֵל הַצִּבּוּר, וְהַחֵל לְהִתְחַמֵּק מִהַצִּבּוּר, לְבִסוּף הִשְׁתַּגַּע לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן; כִּי הַבְּדִידוּת הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרִי, כִּי בְּהִכָּרַח לוֹ לְאָדָם לְהִתְעַרֵּב עִם הַחֲבֵרָה וְהַצִּבּוּר, עַד שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים הִפְלִיגוּ בְּמַעֲלַת הַמִּתְעַרְבִים עִם הַצִּבּוּר, וְאָמְרוּ (דִּרְךְ אֶרֶץ רַבָּה, פֶּרֶק ב'): הַמִּצְטַעְרִים עִם הַצִּבּוּר, עֲלִיָּהֶם הַפְּתוּב אוֹמֵר (נְחוֹם א, ז): "טוֹב הַנֶּזֶ"ה לְמַעוֹז", וְאָמְרוּ (מִנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים): הָאוֹמֵר מָה לִּי בְּטִרְחַ הַצִּבּוּר, מָה לִּי בְּדִינֵיהֶם, מָה לִּי לְשִׁמְעַ קוֹלָם, הֲרִי זֶה מִתְחַרֵּב אֶת הָעוֹלָם. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּעֵנִית יא.): בְּזִמָּן שִׁישְׁרָאֵל שְׂרוּיִין בְּצַעַר, וּפְרַשׁ אֶחָד מֵהֶן, כָּאִין שְׁנֵי מְלָאכֵי הַשְּׂרָת שְׁמֵלִיִין לוֹ לְאָדָם, וּמִנִּיחִין לוֹ יְדִיהֶן עַל רֵאשׁוֹ, וְאוֹמְרִים: פְּלוּנֵי זֶה שֶׁפְּרַשׁ מִן הַצִּבּוּר, אַל יְרָאָה בְּנַחֲמַת צִבּוּר. תִּנְיָא אִידָךְ: בְּזִמָּן שֶׁהַצִּבּוּר שְׂרוּי בְּצַעַר אַל יֹאמֵר אָדָם: אֵלֶךְ לְבֵיתִי וְאֹכַל וְאַשְׁתֶּה וְשָׁלוּם עָלֶיךָ נִפְשִׁי, וְאִם עוֹשֶׂה כֵּן עָלָיו הַפְּתוּב

אומר (ישעיה כב, יג): "והנה ששון ושמחה הרג בקר ושחט צאן, אכל בשר ושתות יין, אכול ושתו כי מחר נמות". מה פתיב בתריה: "ונגלה באזני הני"ה צבאות, אם יכפר העון הזה לכם עד תמתו"; כל-כף החמירו חכמינו הקדושים על זה שנפרד מהצבור ואינו רוצה להכלל עמו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אם היו בני אדם יודעים מעלת העוסקים עם הצבור, היו מוסרים את נפשם להכלל עמם, לעזר לצרכי הרבים, כי חכמינו הקדושים אמרו (ירושלמי ברכות, פרק ה', הלכה א'): העוסק בצרכי צבור בעוסק בתורה; עד כדי כך הפליגו במעלת המתערב עם הצבור, ומשתדל בטובת הצבור, הרי הוא כלומד תורה. ולכן מי שמתקשה להתרכז כל היום בלמוד, במקום לילה בטל, אשר זו עברה חמורה מאד, ומה גם שהבטלה מביאה לידי שעמום ולידי זמה (פתבות נט.), יותר טוב לו בזמן הבטלה שיעסק בצרכי צבור — לתקן את הדרוש בבית-הכנסת להביא שתיה לצבור הצמאים, ועוד פהנה וכהנה ישתדל בצרכי רבים, ובפרט שיפיץ את אור רבנו ז"ל לצבור הרחב. וחכמינו הקדושים אמרו (אבות, פרק ב'): וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמם לשם שמים. ובשכר זה שאדם נכלל עם הצבור, אף פעם לא יהיה משעמם, אלא תמיד יהיה עסוק באיזה עסק. ואם היו יודעים בני-אדם את מעלתם בשמים של העוסקים בצרכי צבור, היו עוסקים בזה תמיד לשם שמים.

צניעות

מוהרא"ש נ"י אמר: הצניעות היא היסוד אצל הנשים. חכמינו הקדושים מספרים (שבת נג:), שהיתה אשה גדמת, ובעלה לא ראה

זאת כל ימי חייו, רב אמר: בא וראה כמה צנועה אשה זו, שלא הכיר בה בעלה, הינו מחמת שהיתה כל-כף צנועה, יכולה היתה להעלים מבעלה דבר היותר גדמת. ומסימת הגמרא: רב חיא אמר: ראו כמה צנוע אדם זה, שלא הכיר באשתו, כי האשה דרפה בכף שתהיה צנועה, אבל הבעל שלא הכיר באשתו זה חדוש; על-כל-פנים אנו רואים מזה את גדל מעלת הצניעות וחיבותה אצל האשה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (מגלה יג:): בשכר צניעות שהיתה ברחל, זכתה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיתה בשאול זכה ויצאה ממנו אסתר. שאול המלך היה המלך הראשון, וחכמינו הקדושים אומרים (ירושלמי בפורים, פרק ג, הלכה ג): בן שנה שאול במלכו, מלמד שהיה כבן שנה בלי חטא, כל-כף גדול היה שאול המלך בזכות הצניעות של רחל אמנו. כן הדבר — בזכות הצניעות שהיתה לשאול המלך יצאה ממנו אסתר.

מה היה תפקידו ועבודתו של שאול? נתנה לו משימה למחק את זכר עמלק, אבל לא מלא אחריה, ומי בצע את המשימה? אסתר המלכה, היא זכתה שיתגלגל על ידה שתלו את הקמן, שהיה מזרע אגג. ובכך מה ששאול לא זכה — זכתה אסתר. למדים מכאן, שבזכות הצניעות שהיתה ברחל זכתה שיצא ממנה שאול, שהצריך למחות את זכר עמלק, אך מחמת שלא זכה שימחה על ידו, אזי מסרו לאסתר שיצאה ממנו, אשר כן זכתה ועל ידה נתלה הקמן, אבל עדין העמלקים נותרו, ולמי מסרו את המשימה למחק את העמלק לגמרי? לאשה. בשכר הצניעות שבנות ישראל שומרות, בזכות זה ימחק עמלק.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כתוב בספרים 'עמלק' גימטריה 'ספק' — 240 כמנין רם, עמלק רוצה רק להגביה את עצמו, לעשות מעצמו מציאות: "הנה אני נמצא", "הנה רק אני פה", שזה מכניס ספק, כי באמת אין בלעדי הקדוש-ברוך-הוא, רק הקדוש-ברוך-הוא

נמצא ובלעדיו אין שום נמצא, אבל עמלק מעולם היה רצועה של מרדות לישראל (במדבר רבה, פרשה יט, סימן יא), אשר זה 'עמלק' בגימטריה 'ספק', שמכניס ספקות בין נשמות ישראל, ומי באמת ימחק את עמלק? רק הנשים שהולכות בצניעות, ההתחלה היתה אסתר, שזכתה שהמן נתלה על ידה, וההמשך יהיה על ידי הנשים שהולכות בצניעות, כי (שמות יז, טז): "מלחמה להי' בעמלק מדור דר", ורק הנשים הצנועות תזכינה שימחק עמלק מהעולם על ידן דיקא.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (במדבר רבה, פרשה א, סימן ג'): אשה שמצנעת עצמה, אפלו היא ישראלית, ראוייה שתנשא לכהן, ותעמיד כהנים גדולים; כי הצניעות אצל בנות ישראל זה היסוד והעקר, ובפרט בדור הזה, אשר הגויים נפלו לשפל המצב, שהולכים כחיות ממש, ללא מלבוש בלי בושה, אז עלינו להיות אלו המשמשים דגמא לכל העולם כלו, שקבלנו עלינו על מלכותו ותברך, ואנו הולכים בצניעות.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, אשר חכמינו הקדושים אומרים על רות (רות רבה, פרשה ד, סימן ח'), שכל הנשים היו משחקות עם הקוצרים, ורות היתה מצנעת עצמה, הלכה בין הבנות ולא הסתובבה בין הבנים, ובזכות זה זכתה שיצא ממנה דוד מלך ישראל, שממנו יצא הגואל צדק. רואים אם כן למה צניעות מביאה.

וסים מוהרא"ש נ"י: מדת הצניעות צריכה להיות אכן יסוד ועקר גדול עד מאד אצל בת ישראל, זה הנסיון שלה, בא הקיץ — חם מאד, עליה לילה בשרוולים ארפים ובגרבים ארפים, אבל זו גם עקר גאותה, וברוך השם, איננו מתבישים מאף אחד, אנו לסמל ולדגמא לכל הגויים, שאנו עם ישראל מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא. ויסוד זה צריכים להחדיר בבנות כשהן עדין קטנות — שתקפדנה על מדת הצניעות.

קביעת עתים לתורה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (עין שבת לא.), כשאדם יוצא מזה העולם, ונשמתו צריכה להכנס לעולם העליון, עומד שם שומר הפתח, והדבר הראשון ששואל: ערך מקרא שקרית, ערך משנה ששנית, קבעת עתים לתורה? נשאת ונתת באמונה? אין שואלים אותו: כמה כסף היה לך? או כמה תאוות נתאוית בזה העולם? שם אין לזה כל חשיבות וערך כלל וכלל, אלא הדבר הראשון שנשאל: האם למדת בכל שבוע חמש ורש"י, וסימת פרשת השבוע בכל שבוע? ערך משנה ששנית — האם למדת בכל יום פרק או שנים או שלשה וכו' במשניות? קבעת עתים לתורה? האם גזלת מזמנך לתורה? בשמים חשובה מאד מאד התורה, מי שזוכה ולומד תורה, יש לו כרטיס שנכנס עמו מפתח לפתח, ואין רשות לשום מלאך חבלה לגע בו.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, צריכים למסר נפשו בכל יום ללמד תורה. וכידוע בין חסידי ברסלב אין משג בזה של 'בין הזמנים', 'בין הזמנים' זה רק בין מיתה לקבורה, הינו כשאדם מת הדבר הראשון שעושים — מורידים אותו מהמטה ומשכיבים אותו על הרצפה, ובאים החברא קדישא ועושים לו טהרה, רוחצים אותו, ומלבישים לו תכריכים, ומתחילה הלונה, וכלם בוכים ומקוננים, עד שמכניסים אותו לקבר שפרו לו, וכל אחד שם על קברו עפר, והולכים בתורה הביתה, והוא נותר לבד, ובכך בין מיתה לקבורה זה 'בין הזמנים', ואין אס-פן משג שבחדש ניסן ובחדש תשרי יש 'בין הזמנים'. ואומר רבנו ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפד), מה זאת אומרת קבעת עתים לתורה? אלא האם גזלת זמן לתורה, כי עוברים על האדם כל-כף הרבה טרדות ומשברים בתיים, כל-כף הרבה בלבולים, עד שצריך לגזל זמן מתוך כל מה שעובר עליו

וללמד קצת חמש, קצת תורה, קצת הלכה, קצת לדבר להקדוש-
 ברוך-הוא וכו'. וכן שואלים אותו האם נשא ונתן באמונה, הינו
 האם דבר ממנו יתברך, והיה משאו ומתנו באמונה, וכן אם לא
 גזל וגנב מאף אחר. ואם אדם חזק בזה, אין לו מה לפחד,
 אדרבה הוא מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, ואינו מפחד מבשר ודם
 רק ממנו יתברך, וכן אינו מפחד מיום המיתה, וכמו שרבונו ז"ל
 אמר, שמי שדבוק בחיים חיותו בו יתברך, העולם הזה אצלו רק
 מעבר, כמו שמסיר את המעיל ותולה אותו, כך מסיר את גופו
 מנשמתו; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו וחושב בכל יום על
 אחריתו ועל תכליתו הנצחית מה ישאר ממנו, ומה חשוב שם
 בעולם העליון, רק תורה ותפלה, מצוות ומעשים טובים, צדקה
 וגמילות חסדים.

קוף

מוהרא"ש נ"י אמר, שדרבם של בני-אדם לחקות את זולתם,
 והם נדמים בדיוק בקוף, שגם הוא יכול לחקות בני-אדם. ויש פאלו
 שכשרואים אילו תנועות והנהגות של צדיק, אזי צריכים לחקותו
 בדיוק בקוף, ואחר-כך כשרואים צדיק אחר עם תנועות אחרות
 והנהגות משנות, אזי מתחילים לחקותו, וחושבים שאם יחקו את
 התנועות והנהגות הללו, גם-כן יתפכו צדיקים כאותו הצדיק
 שאותו מחקים, ובאמת הם נשארים רק קוף.

וספר מוהרא"ש נ"י, שרבי נחמן טולטשינער ז"ל, היה השמש
 בקלויז, ובערב שבת כבר הקדים לבא בצעהרים אחר טבילת מקוה,
 וסדר את הספסלים והשלחנות, ושם את המפות והכין מים וטאטא
 את בית-הכנסת, וכשסיים את עבודתו ישב בקרן זווית והחל לומר

שיר השירים בנעימות נפלאה מאד, והיה שם אחד מחשובי אנשי שלומנו, שהיה עני ואביון, וכבר לא היה לו מה לעשות בביתו, אזי בא לבית-הפנסת וישב שם בסוף, וכשרבי נתמן טולטשינער ז"ל היה אומר את שיר השירים בנעימות נפלאה עם נגון מיוחד, אזי חקוהו כל העת, עם אותה מנגינה. ופעם אחת הקפיד עליו ר' נתמן טולטשינער ז"ל, כי הלה בלבדו, אזי הסתובב ואמר: מה אתה מחקה אותי, קוף מחקה בני-אדם, אתה תשיר את השיר שלך ותעובני.

וספר מוֹהֶרָא"ש נ"י, שראה אחד מאנשי שלומנו שחזר בתשובה, ועשה דברים משנים בדרך בעל תשובה שלא חנכו אותו, ואינו יודע בין ימינו לשמאלו, אזי מתנהג כיד הדמיון הטובה עליו, ובני-אדם אחזו ממנו לצדיק גדול מאד, ודרכו היתה לקפץ ולדלג משלחן על גבי שלחן, כדי להגיע לבטול היש, כי מחמת שהיה חילוני למד בבית-ספר התעמלות, ואזי יכול היה לקפץ מגבה רב ולא נזוק. והיה אברך שרצה לחקותו, כי החזיק ממנו לצדיק גדול, וכשראהו קופץ ומדלג על שלחן, רצה גם-כן לעשות כף, ומחמת שהיה אברך זה תמים, אזי קפץ ונזוק. וכשבא למוֹהֶרָא"ש נ"י והתלונן לפניו שכואבים לו כל האיברים, ענה ואמר לו מוֹהֶרָא"ש נ"י: מי אמר שזו עבודה? זהו סתם שגעון. ומלבד זאת מדוע עליך לחקות משגע? אתה נדמה כקוף ממש.

והיה עוד ספור עם האברך הנ"ל, שהיה עברו חילוני, וידע לשחות היטב, אזי הלך סמוך לים, ופשט את בגדיו וקפץ לים וטבל, ולא פחד מחמת שידע לשחות, והאברך הנ"ל חקוהו, ומחמת שלא ידע לשחות כמעט שטבע למות, ונצל ממש בנס.

וסים מוֹהֶרָא"ש נ"י, כף נראים כל אלו המחקים את זולתם, מי אומר שהראשון הוא חכם ופקח? ונגיח שהוא חכם ופקח, מדוע עליך לחקותו? אתה נדמה בזה כקוף ממש, אלא כל יהודי צריך לעבד את הקדוש-ברוך-הוא עם הדרך שבחר לעצמו, ולשיר את

השיר שלו, ולא לחקות את זולתו.

קבלה

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁלֵמוּד קַבְלָה צָרִיף לְהִיּוֹת מְתַבֵּל עִם אַמוּנָה, הֵינּוּ בְּשַׁעַה שְׁלוּמֵד אֶת הַ"עֵץ חַיִּים" אוֹ אֶת הַ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" אוֹ אֶת הַ"שְּׂמוּנָה שְׁעָרִים", צָרִיף לְהִיּוֹת עִם אַמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי אִם מִפְּרִי־דִים אֶת חֲכָמַת הַקַּבְלָה מִהַאֲמוּנָה, וְלוֹמְדִים אֶת זֹאת בְּדֶרֶךְ חֲכָמָה, כִּכָּר אָמַר עַל זֶה רַבְּנוּ ז"ל: קַבְלָה בְּגִימְטְרִיָּה נְאוּף, כִּי מֵאַחַר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַק מִהַלְשׁוֹנוֹת שֶׁל הַגְּשָׁמָה שְׂמוּבָאוֹת בְּסִפְרֵי קַבְלָה, אִזּוֹ הוּא מְדַבֵּר רַק נְאוּף, רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וְסִפֵּר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם בָּאוּ אֶל רַבְּנוּ ז"ל שְׁנֵי אַבְרָכִים, תַּלְמִידֵי בַּעַל הַתְּנָא זי"ע, וְהַחֲלוּ לְדַבֵּר עִם רַבְּנוּ ז"ל בְּגִדּוּלוֹת עִם לְשׁוֹנוֹת שֶׁל קַבְלָה מֵעַנְיָן זׁוּיג וְכוּ', וְרַבְּנוּ ז"ל קָלַט שְׂאִינָם מִבִּינִים בֵּין יְמִינָם לְשִׂמְאַלָם, וּמְדַבְּרִים בְּעֵלְמָא מַה שֶּׁשְּׂמַעוּ, עֲנָה וְאָמַר לָהֶם רַבְּנוּ ז"ל: "תַּפְסִיקוּ לְדַבֵּר נְבוּל פֹּה".

וְסִיִּים מוהֲרַא"ש נ"י: הַיּוֹם אָנוּ רוֹאִים שְׂיֵשׁ כָּל מִינֵי תּוֹפְעוֹת כְּאֵלוֹ שְׁלוּמְדִים קַבְלָה בְּרַבִּים, וּבְפֶרֶט אֲנָשִׁים קָלִים וְרִיקִים וּפְחוּזִים, שְׂאִינָם מְקִימִים אֶת הַמְצוּוֹת, וַיֵּשׁ בִּינֵיהֶם גַּם מְחַלְלֵי שְׁבָתוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְסִתָּם נוֹאֲפִים, וְהֵם לוֹמְדִים קַבְלָה לֹא רַק עִם הַגְּבָרִים, אֲלָא גַם עִם הַנְּשִׁים, וְהֵם נוֹאֲפִים בְּעֵלְמָא.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, כִּי עַקֵּר שְׁלֵמוֹת לְמוּד קַבְלָה צָרִיף לְהִיּוֹת בְּדֶרֶךְ וּבִאֲפֵן שֶׁל גְּלוּי אֶלְקוֹת, הֵינּוּ לְגִלוֹת אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַלְמוּד הַזֶּה צָרִיף לְהִיּוֹת בִּיחִידוֹת וּבְצַנְיָנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּחִינָה): בְּמִרְכָּבָה בְּיַחֲדִיד; הֵינּוּ שְׂצָרִיף לְהִיּוֹת בְּצַנְיָנוֹת

לגמרי, והיום אנו רואים שיש ישיבות שלומדים בהן קבלה וכל ארחי ופרחי וצרוע וזב נכנס לישיבה ולומד קבלה, וחקם כמהו קורא לעצמו ראש המקבליים, ועושה חוכא ואיטלולא מכל הלמוד הנה, וכבר גנו חכמינו הקדושים את אלו האנשים, עד שאמרו (בראשית רבה, פרשה א', סימן ה') על הפסוק (תהלים לא, יט): "תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק בגאונה ובוז", 'אתפרכן אתחרשן אשתתקן' [יתפוררו, יתחרשו, ישתתקו אלו המדברים מה שאסור לגבי הקדוש-ברוך-הוא]. על אחת כמה וכמה אם מדבר על צדיקו של עולם עתק, גאונה ובוז, ואמר שדורש במעשה מרכבה, ולכן צריכים להזהר מאד, מי שלומד קבלה, שילמד את זאת בצניעות ובאימה וביראה, ברתת ובזיע, וכמו שכתוב בצעטיל קטן של הרבי רבי אלימלך זי"ע: "לפעמים ילמד בכתבים באימה ויראה, ברתת וזיע".

ואמר מוהרא"ש נ"י: עקר הקבלה צריך להיות דבקות בו יתברך, ולא ללמד כדי ליפות את עצמו לבריות, כי אם הלמוד יהיה להשיג את אמתת מציאותו יתברך, כשלומד בצורה כזו, יצליח מאד בלמוד חכמת הקבלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל הקפיד מאד על נואף, שלא ילמד קבלה, כי ידוע הספור (שיחות-הר"ן, סימן קמט): שבא לפננו ז"ל אדם שפגם בברית ולמד קבלה, והיה כעסן גדול, ורבנו ז"ל הזהירו שלא ילמד יותר קבלה.

וסיים מוהרא"ש נ"י, מי שרוצה ללמד קבלה, צריך להיות צנוע גדול, ולא לפרסם שלומד קבלה, ואז דיקא יצליח בלמוד הנה.

קדשה

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעַקֵּר הַקְּדוּשָׁה הִיא אֲמוּנָה, כָּכֵל שְׂאָדָם מְכַנִּים בְּעֵצְמוֹ יוֹתֵר אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמֵאַמִּין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוּף, וְהַכֵּל לִכְלֵל אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא, כְּמוֹ-כֵן הוּא מִמְשִׁיךְ עַל עֵצְמוֹ קְדוּשָׁה עֲצוּמָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְעַקֵּר שְׁלֵמוֹת הַקְּדוּשָׁה הוּא רַק כְּשֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף, עַד שֶׁהוּא בְּטֵל וּמִבְטָל בְּעֵצָם עֲצָמִיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ שְׁלֵמוֹת הַקְּדוּשָׁה שְׂאָדָם צְרִיף לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, שְׂלֵא יִרְצֶה שׁוֹם רְצוֹן אַחַר מִלְבָּד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁאָדָם אוֹחֵז בְּמִדְרַגָּה זוֹ, אָז הוּא קְדוּשׁ וְטָהוֹר, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וּסְפָר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהָיָה בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ אֶחָד בְּשֵׁם ר' אֶפְרַיִם וְ"ל מְעִיר פֶּשַׁעֲדִבּוֹרוֹז, שֶׁהָיָה צָדִיק גָּדוֹל וְתַלְמִיד חָכֵם עֲצוּם, וּפְעַם הֵלֵךְ אֶל אֵיזָה אֲדָמוֹ"ר שֶׁדָּרְכּוֹ הָיְתָה, שְׂלֵא קִבֵּל שְׁלוֹם מֵאָדָם שְׂלֵא טָבֵל בְּמַקְנָה, וּמִחֲמַת שְׁקָרָה אֲשֶׁר בְּאוֹתוֹ יוֹם לֹא הֵלֵךְ לְמַקְנָה, עַל-כֵּן לֹא רָצָה לְלַכֵּת לְאֲדָמוֹ"ר לְקִבֵּל שְׁלוֹם, וּפְתָאוּם נִגַּשׁ אֵלָיו הָאֲדָמוֹ"ר וְנָתַן לוֹ שְׁלוֹם, וּמִחֲמַת שִׁידַע שְׂאָדָמוֹ"ר זֶה מִקְפִּיד לֹא לְתַת שְׁלוֹם לְמִי שְׂלֵא טָבֵל בְּמַקְנָה בְּאוֹתוֹ יוֹם, עָנָה וְאָמַר לְאֲדָמוֹ"ר אֵת הָאֲמַת: "הַיּוֹם עוֹד לֹא טָבַלְתִּי בְּמַקְנָה", וְנִזְדַּעְזַע הָאֲדָמוֹר וְאָמַר בְּלִשׁוֹן תְּמִיָּה: "מָה, אַתָּה צְרִיף מַקְנָה? אַתָּה קְדוּשׁ וְטָהוֹר בְּלִי מַקְנָה!" וְהַפְּלִיג בְּמַעֲלָתוֹ בְּפָנָיו חֲסִידָיו, וְאָמַר שְׂאָדָם זֶה דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וּסִיִּים מוהֲרַא"ש נ"י וְאָמַר: רוֹאִים מִכָּאן, כְּשֶׁאָדָם דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זֶה נִקְרָאת קְדוּשָׁה; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְדַבֵּק אֵת עֵצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ תְּמִיד, וְאֵז יִקְרָא קְדוּשׁ וְטָהוֹר.

קלות ראש

מוהֲרַא"ש נ"י אָמר, שְׁצָרִיכִים לְשֹׁמֵר מְאֹד לֹא לְהַקֵּל אֵת רֵאשׁוֹ, כִּי קְלוּת רֵאשׁ הִיא חִלּוּל הַשֵּׁם; כִּי הַמְאָמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמֵאַמִּין שֶׁהוּא

יתברך נמצא ואין בלעדיו נמצא, ובכל תנועה ותנועה שם אלוֹפוֹ של עולם, והקדוש-ברוך-הוא מסתפל עליו, אזי לעולם לא יקל את ראשו, וזה סימן אם הוא ירא שמים אמתי — אם אינו מקל את ראשו, כי ברגע שאדם קל ראש, סימן שחסר לו באמונה וביראת שמים. ולכן אשרי מי שמקבל על עצמו על מלכות שמים, ואינו מקל ראשו כלל, אלא תמיד רועד ומפחד ממנו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שראה אצל הרבה צדיקים שהיו דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, שתמיד הסתכלו כלפי מעלה, מרב אימה ויראה שהיתה להם ממנו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שרוצה להיות איש כשר וירא שמים, ישתדל להתרחק מאנשים קלי ראש, כי סביבתם וחקירתם מזיקה ליראת שמים, כי אלו הקלי ראש, מורידים את הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא לשאול תחתית, ולכן צריכים להזהר לא להתחבר אליהם, ולא לעמד בד' אמותיהם, כי הם מסכנים עד מאד, והיו צדיקים רבים, שעמדו בחברתם של קלי ראש, ונפלו ונכשלו ויגדו ממדרגתם; אשרי מי שזוכה לשמר עצמו מקלות ראש, וכן נזהר לא להסתובב בין קלי ראש, שאז בודאי יהיה בטוח בהתקרבותו אליו יתברך.

רבנו ז"ל

מוהרא"ש נ"י ספר, את הספור שספר לנו רבנו ז"ל (עין בספורי-מעשיות, מעשה ז' מהזבוב והעכביש), אשר טרם ירדה נשמתו לזה העולם, בא הסמ"ך-מ"ם ועשה רעש בשמים, ואמר: "אם הנשמה הזו תרד, אין לי מה לעשות כבר בזה העולם". אמרו לו: "הנשמה הזו מכרחה לרדת, ואתה תצא ותמצא לעצמך עצה מה לעשות". יצא ועדין לא חזר, ובין כך לקחו את נשמתו של רבנו ז"ל,

והשביעו אותה כמו את כל נשמה (עין נדה ל: וכן זהר ח"ג יג.), והעבירו אותה מעולם לעולם, ועדין לא בא הסמ"ד-מ"ם, עד שלבסוף הגיע עם איזה זקן וכפוף וצחק, ואמר: "יש לי כבר עצה, הנשמה הזו יכולה לרדת". ורבנו ז"ל נולד, ועבד את עבודתו מגיל צעיר, והגיע למה שהגיע. אבל הסמ"ד-מ"ם הצליח, הביא עמו זקן שהוא היה החולק על רבנו ז"ל וצחקו, שכל הענין של רבנו ז"ל נעשה לצחוק.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן סז), שהצדיק הוא געלם געלם געלם מכל העולמות, אף שהוא החן והיפי והפאר של כל הדור, כי הצדיק יש בכחו לפתח את העינים, והעקר להסתכל על עצמו; אף-על-פי-כן יש תמיד כאלו שמעלימים ומכסים ומסתירים את הצדיק, וזה היה בכל הדורות, שהעלימו והסתירו את דבר רבנו ז"ל עם כל מיני שגיונות וכל מיני שטיות, כאלו זה דבר רבנו ז"ל, או זה דבר רבנו ז"ל, ובין כך נתפסה דבר רבנו ז"ל, אף-על-פי-כן אמר פעם רבנו ז"ל: נצחתי וננצחתי, שמדתי נצחתי, וגם שם רבנו ז"ל 'נחמן' זה גימטריה 'נצחתי', וננחנו עדים עכשו, איה הדבור של רבנו ז"ל נתקיים במלא מובן המלה, שרבנו ז"ל מנצחתי, דבר רבנו ז"ל נכנס בעולם, דבר רבנו ז"ל כובש את העולם, למה? כי כל הענין של רבנו ז"ל — לחבר ולקשר ולשדך את נשמות ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא, להגביה, לנשאות ולהרים את כל הנפשות הנפולות, ולהכניס בהן התחזקות, שיחזיקו מעמד ולא יתיאשו אפלו שעובר עליהן מה שעובר.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל ספר לנו, ששאל במקום ששאל: מה תהיה הפרנסה שלי, אמרו לו: הפרנסה שלך תהיה שתהיה שדכן. ואז גלה לנו רבנו ז"ל בראש השנה את התורה בלקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן א', ששם מדבר רבנו ז"ל שיש כסא, ובכסא הזה כלולים כל שרשי נשמות ישראל, ורבנו ז"ל ספר לנו ספור שיש כסא שמי שרק בא לכסא זה מוצא את זווגו (עין חיי-מוהר"ן, סימן פד).

והבהיר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר לְמַדִּים מִכָּאן, שְׁכַל הָעֲנִיָּן שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל הוּא לְחֵבֵר, לְקִשְׁרֵי, לְיַחַד וּלְשִׁדְּךָ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. רַבְּנוּ ז"ל מְכַנֵּס בְּאֶדָם תְּשׁוּקָה כְּזוֹ אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂאֵפְלוֹ כְּשֶׁכֶּבֶר יָרַד בְּעִמְקָא דְתַהוּמָא רַבָּא, וְאֵפְלוּ עֲשֵׂה מַה שְׁעֲשֵׂה, עֲדִין יֵשׁ לוֹ תִקְנָה לְעֵלוֹת וּלְחֵזֶר לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי רַבְּנוּ ז"ל הוּא אֲשֶׁר גָּלָה לָנוּ אֶת הַסִּיסְמָא הַזֶּה: "אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל" (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֶלֶק ב', סִימָן עח). לְכַאוּרָה, קָל לֹאמֵר דְּבַר זֶה, אֲךָ רַבְּנוּ ז"ל גַּם נָתַן לָנוּ אֶת הַכְּלִים, הָעֲנִיָּק לָנוּ כַּחוֹת, אֲשֶׁר עַל יָדָם לֹא נִתְיָאֵשׁ. וְאֲנַחְנוּ עֲדִים כִּיּוֹם, אֵיךְ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, דְּבַר אֶחָד מִדְּבָרָיו לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי דְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל הוֹלְכִים וְכוּבָשִׁים אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ. וְאָמַר פְּעַם רַבְּנוּ ז"ל, שְׁמַשִּׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם בְּלִי יְרֵיָה אַחַת, הֵינּוּ בְּשֶׁקֶט בְּשֶׁקֶט יִלָּךְ וְיִכְבֹּשׁ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שִׁפְתָאֵם יִתְעוֹרְרוּ כָּלָם וְיִסְתַּכְּלוּ מֵאֵין זֶה בָּא, וְיַחְזְרוּ כָּלָם לְשִׁרְשׁ אֶחָד.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל אָמַר פְּעַם (תִּי-מוֹהֲרָן, סִימָן תרג): אֲנִי נִדְמָה כְּמוֹ צִפּוֹר שְׂמִטִּילָה בֵּי צִיִּים, אֲבָל עַל מְנַת שְׂיִצְאוּ אֶפְרוּחִים מִהַבֵּי צִיִּים, צְרִיכִים לְשִׁבְתַּת עֲלֵיהֶם וּלְחַמְמָם, וְצִפּוֹר שְׂמִטִּילָה אֶל פִּי אֲלֵפִים בֵּי צִיִּים, אֵיךְ יְכוּלָה לְדַגֵּר עַל כָּלָם? אֲזִי זוֹרֶקֶת בְּקֵן זֶה בֵּי צִיִּים, וּבְקֵן זֶה בֵּי צִיִּים, וְיִשְׁאַר הַצִּפּוֹרִים מְחַמְמוֹת וְדוֹגְרוֹת פֶּה וְשֵׁם, וְכָל אַחַת חוֹשֶׁבֶת שְׂאֵלוֹ הַבֵּי צִיִּים שְׁלָה, וּפְתָאֵם יִתְגַּלֶּה לְמַתְגַּלָּה וְיִתֵּן צִפְצוֹף אֶחָד, וְכָל הַצִּפּוֹרִים וְהַעוֹפּוֹת יְבוֹאוּ בֵּיחָד, וְיִדְעוּ לְהִיכֵן לְבוֹא. וְסִיִּים רַבְּנוּ ז"ל: כֶּף נִדְמָה הַדְּבָר שְׁלִי, בְּשֶׁקֶט בְּשֶׁקֶט מִתְפָּרֵס הָעֲנִיָּן שְׁלִי, וּפְתָאֵם יִתְקַבְּצוּ כָּלָם, וְאִזּוּ יִתְגַּלֶּה עַל-יְדֵי מִי חֲזְרוּ בְּתִשׁוּבָה, וּמִי גָרַם לָהֶם לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, עֲזָרְנוּ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא, שְׂיֵשׁ לָנוּ חֶלֶק בְּרַבְּנוּ ז"ל, וְאֲנַחְנוּ מְקַרְבִּים אֵלָיו, וּמְפִי צִיִּים אֶת אוֹרוֹ הַגָּנוּז, אֲשֶׁר זֶה צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַשְּׂמִיחָה הַכִּי גְדוּלָה שְׁלָנוּ, וְעֲלֵינוּ לְשִׂמְחָה בְּזֶה מְאֹד מְאֹד, שְׂאֵנוּ זוֹכִים לְדַעַת מִרַבְּנוּ ז"ל, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם, אֵינְנוּ חוֹלְקִים עֲלָיו, וְאֵף שְׂשׁוּמְעִים לֹא פְעַם אַחַת אֲשֶׁר אֲנָשִׁים

מתלוצצים ואומרים: "מה אתה גם-כן ברסלבר?! אין צריכים להתבלבל מזה, אלא עלינו להיות שמחים שאיננו חולקים על רבנו ז"ל, וכזה בעצמו אנו יכולים להחיות עצמנו כל החיים.

רחמנות

מוהרא"ש נ"י אמר: כל אדם צריך לקנות לעצמו את מדת הרחמנות, כי אין מדה טובה לאדם כמדת זו. אם אדם מרחם על השני, בידוע שהוא מזרע אברהם אבינו, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ביצה לב:): כל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל מי שאינו מרחם על הבריות, בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו; אברהם אבינו היה עמוד הרחמנות, ורחם על כל בריה, מי שהיה רעב — נתן לו לאכל וכו', ולכן זכה לראות גלויים כאלו. כמו שאומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות רחמנות, סימן א'): מי שמרחם על עניים — זוכה לראות בנחמות השם יתברך; כשאדם מרחם על זולתו — יתגלה אליו הקדוש-ברוך-הוא, ויזכה לכל הטובות שיש בעולם. וכן אמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי בבא קמא, פרק ח', הלכה ז'): בזמן שאתה רחמן — המקום ירחם עליך; כשאדם רחמן — הקדוש-ברוך-הוא מרחם עליו, כי זה תלוי בזה, כפי הרחמנות שיש לאדם על זולתו — כך יש להקדוש-ברוך-הוא רחמנות עליו, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קנא:): כל המרחם על הבריות — מרחמים עליו מן השמים, וכל שאין מרחם על הבריות — אין מרחמים עליו מן השמים; וזאת צריכים להחדיר עמק עמק בתוך הלב.

והביא מוהרא"ש נ"י את תרגום יונתן בן עוזיאל על הנושא: בשעה שמשה רבנו ברח מפרעה שרצה להרגו, ורץ עד מדדן,

כְּשֶׁהִגִּיעַ לַמִּדְיָן, יֵצְאוּ בָנוֹת יִתְרוֹ לְשֹׂאֵב מַיִם, אָבָל הָרוּעִים גִּרְשׁוּם,
כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ב, יז): "וַיָּבֹאוּ הָרָעִים וַיִּגְרְשׁוּם, וַיָּקָם מֹשֶׁה
וַיּוֹשִׁיעֵן וַיִּשְׁקֶן אֶת צֹאנֵם", מֹשֶׁה רִבְּנוּ עֲזַר לָהֶם, הָיִיתָ שָׂרָאָה
שֶׁמִּגְרָשִׁים אוֹתָן, אֲזַי רַחֵם עֲלֵיהֶן וְהִצִּילֵן. כְּשֶׁשָּׁבוּ לְבֵיתָן, שְׁאֵלָם
אֲבִיהֶם: "מִדּוּעַ מֵהִרְתָּן בֹּא הַיּוֹם?" וְעָנוּ לוֹ: "וַתֹּאמְרָנָה אִישׁ מִצָּרִי
הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרוּעִים, וְגַם דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁקֶן אֶת הַצֹּאן", הִזָּה אֵיזָה
אִישׁ מִצָּרִי שֶׁעֲזָרָנוּ וְגַם הִשְׁקָה אֶת הַצֹּאן. אֲזַי הַקְפִּיד עֲלֵיהֶם יִתְרוֹ,
מִדּוּעַ לֹא הִבִּיאוּ אוֹתוֹ הַבֵּיתָה. וְהִלְכוּ וְהִבִּיאוּהוּ הַבֵּיתָה, וְהִזָּה זֶה
מֹשֶׁה רִבְּנוּ, כִּינֵן שֶׁנִּתְגַּלָּה לִּיתְרוֹ שֶׁמֹּשֶׁה רִבְּנוּ כָּרַח מִפְּרָעָה, אֲזַי
הִכְנִיסוּ בְּבֵית-הַסֵּהר עֶשֶׂר שָׁנִים, וַיֵּשֶׁב כָּךְ בְּבוֹר חֲשׂוֹף. וְצִפּוֹרָה בְּתוֹ
שָׁל יִתְרוֹ רַחֲמָה עַל מֹשֶׁה רִבְּנוּ, וְלֹא הִבִּינָה לָמָּה מִגִּיעַ לוֹ לֵישֵׁב שָׁם,
שֶׁהָרִי עֲזַר לָהֶן, וּבְכָל יוֹם הִיָּתָה מְבִיָּאָה לוֹ אֶכָּל לֶאֱכֹל בְּסִתְרָה. אַחַר
עֶשֶׂר שָׁנִים הוֹצִיאוּ יִתְרוֹ מִן הַבוֹר וּבִשְׁבִיל הַרְחַמְנוּת וְהַחֲסֵד שֶׁעֲשִׂתָה
צִפּוֹרָה עִם מֹשֶׁה, זָכָתָה לֵהִיֹּת אִשְׁתּוֹ.

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש אֶת הַלְקַח הַנִּלְמַד מִכָּאן: מֵהוּ גִדֹּל מַדַּת
הַרְחַמְנוּת, כְּשֶׁמְרַחֲמִים עַל עֲנִי, עַל שְׁבוּר, עַל מְדַכָּא בְּיִסּוּרִים,
מִקְבָּלִים בַּחֲזָרָה שְׂכָר גְּדוֹל מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלִכְּן צָרִיף
לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ בְּמַדַּת הַרְחַמְנוּת, לְרַחֵם עַל הָעֲנִיִּים, וְכֵן לְרַחֵם
זֶה עַל זֶה, לֹא לְהִצִּיק זֶה לָזֶה, כִּי אֵין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לְאָדָם
שֶׁמִּתְאַכְזֵר לְזוּלָתוֹ, וְלִבְסוּף מִקְבָּל בַּחֲזָרָה עֲנֵשׁ גְּדוֹל מְאֹד. וְרִבְּנוּ ז"ל
אוֹמֵר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת רַחֲמָנוּת, סִימָן ו'): מִי שֶׁאֵין לוֹ רַחֲמָנוּת נִשְׁתַּגַּע;
רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אֵיזָה עֲנֵשׁ מֵרְ הוּא זֶה, אָדָם שֶׁאֵינּוּ מְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ,
שֶׁנֶּעֱשָׂה מִשְׁגָּע, וְנוֹפֵל בְּעֲצָבוֹת וּבְדַכְאוֹן, וְנִעְשָׂה סְגוּר בְּתוֹף עֲצֻמוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כְּשֶׁרוֹאִים שֵׁישׁ בֵּין בְּנֵי-אָדָם טָבַע שָׁל
אֲכֻזָּרוּת, שֶׁמִּתְאַכְזְרִים זֶה עַל זֶה, אֲזַי כְּכֹר נִדְלָק אוֹר אָדָם, לְכַדֵּק
אִם אֵין בָּהֶם אֵיזָה גִיד אוֹ אֵיזָה דָם שָׁל גּוֹי, כִּי יְהוּדֵי הַמֵּאֲמִין
בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא טָבַעוּ לְהִיֹּת רַחֲמָן, לֹא-כֵן גּוֹי הוּא אֲכֻזָּרִי,
וְעַל-כֵּן אִם אָדָם מִתְאַכְזֵר לְשֵׁנִי, צָרִיף לְתִהוּת עַל קִנְיָנוּ וְלְכַדֵּק הֵיטֵב
בְּיַחוּסוֹ, כֹּל-כֵּן צָרִיכִים לְהִזְהַר בְּמַדַּת הָאֲכֻזָּרוּת וְלֹא לְהִתְאַכְזֵר

לחברו.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: כמו־כן על האדם להיות רחמן על הוריו. אשר בדרך כלל רואים שילדים מתאכזרים אל הוריהם, וחושבים שאביהם ואמם הכי גרועים ורשעים, חס ושלום, ומציקים להם, מתחצפים אליהם, צריכים לידע שיש על זה ענש חמור עד מאד, כי כשילדים מתחצפים נגד ההורים, ומתאכזרים אליהם, יקבלו בחזרה כפלים; ולכן יש להזהר מאד לא להתאכזר להורים, יש לרחם עליהם, ולידע שעוברים עליהם הרבה צרות ויסורים, הרבה עניות ודחקות; ולכן אשרי מי שזוכה לבקש בכל יום על טובת הוריו וירחם עליהם, ויעשה כל מיני פעולות שבעולם לעזור להם, אשר המצנה הזו עולה על כל המצוות.

וכן לגבי תלמידים ותלמידות, שצריכים לרחם על המלמדים ועל המורות שמלמדים אותם תורה. פעמים רבות רואים תלמידים או תלמידות אכזריים, והולכים נגד המלמד או המורה באכזריות, ומציקים להם ללא סבה, עליהם לידע שהענש על זה גדול עד מאד, כי חכמינו הקדושים אמרו (אבות פרק ד'): ומורא רבך כמורא שמים; צריכים לכבד וליקר את המלמדים ואת המורות כמו שמכבדים את הקדוש־ברוך־הוא, כי מה הם מלמדים את תלמידיהם? רק תורה, רק יראת שמים, רק אמונה בהקדוש־ברוך־הוא, ולכן הקדוש־ברוך־הוא הוא דמה את כבודו לכבודם. ולכן אשרי מי שמכבד את המלמדים ואת המורות ועוזר להם שיוכלו ללמד את התלמידים והתלמידות, שאז הקדוש־ברוך־הוא ישלם להם בחזרה, וכשהם יגדלו — יתנו להם כלם את הכבוד.

רפואה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ג'): אִיךְ יְכוּל הַרְפָּא לַחֲגוּר מְתַנְיוּ, לְרַפְּאוֹת הַחוֹלָה עַל-יַדֵּי רַפּוּאוֹת וְסָמִים, וְאֵינוּ יוֹדֵעַ אִיזוֹ תְרוּפָה הַחוֹלָה צְרִיךְ, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה סָמִים וְתְרוּפוֹת שְׁמִסְגָּלִים לְרַפְּאוֹת אֶת הַחוֹלָאת הַזֶּה, וְיֵשׁ סָמִים וְתְרוּפוֹת הַרְבֵּה שְׁמִסְגָּלִים לְרַפְּאוֹת חֲלָאִים אַחֲרִים, וּבּוֹדָאֵי הַכֹּל מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (עבּוּדָה זָרָה נה.), שֶׁהַכֹּל גּוֹזְרִין מְלַמְעָלָה, עַל-יַדֵּי סֵם פְּלוּנִי וְעַל-יַדֵּי אִישׁ פְּלוּנִי בְיוֹם פְּלוּנִי; הֵינּוּ עַל-יַדֵּי מִי יִתְרַפָּא וְעַל-יַדֵּי אִיזוֹ תְרוּפָה וּבְאִיזוֹ שְׁעָה וּבְאִיזָה רִגַע, וּמִי יְכוּל לְדַעַת, מִי הַרְפָּא שְׁנוֹתֵן אֶת הַתְרוּפָה, וּבְאִיזָה יוֹם וּבְאִיזוֹ שְׁעָה וּבְאִיזָה רִגַע? וְלָכֵן אוֹמֵר רַבְנּוּ ז"ל, שְׁקִדְם שְׁהוֹלְכִים לְרוּפָא, צְרִיכִים לְתַת עַל פְּדִיוֹן, וְעַל-יַדֵּי הַמַּתְקַת הַפְּדִיוֹן — נִתְבַּטְּלַת הַגְּזֵרָה, וְאִזּוֹ הַרְפָּא יְכוּל לְרַפְּאוֹת.

וְהַמְשִׁיךְ מוהרא"ש נ"י בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ז"ל, שְׁאָמַר, אֲשֶׁר לָכֵן הַפְּסוּק (שְׁמוֹת כ"א, יט): "וְרַפָּא יִרְפָּא" (עִם שְׁתֵּי הַתְּבוּת), עוֹלָה בְּדִיוֹק כְּמִסְפַּר פְּדִיוֹן נַפְשׁ. וּמִפְּרֵשׁ רַבְנּוּ ז"ל אֶת הַגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת ס.): מִכָּאֵן שְׁנַתְּנָה תוֹרָה רְשׁוֹת לְרוּפָא לְרַפְּאוֹת. הֵינּוּ שְׁכַשְׁאָדָם נוֹתֵן פְּדִיוֹן, אִזּוֹ מוֹעִילָה רַפּוּאָה לְרַפְּאוֹתוֹ.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁבָאָמַת אָנוּ יוֹדְעִים שְׁאֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ הֵיוּ רְגִילִים לְהַשְׁמֵר מְאֹד לֹא לְלַכֵּת לְרוּפְּאִים, כִּי רַבְנּוּ ז"ל הַקְּפִיד מְאֹד לֹא לְלַכֵּת לְרוּפְּאִים (ת"י מוהר"ן סח), וּבְכַפְרֵט אִזּוֹ כְּשֶׁהַתְרוּפּוֹת הֵיוּ מִמֶּשׁ סַכְּנַת נַפְשׁוֹת, שְׁאִיזָה גּוֹי רוּסִי נוֹתֵן לָךְ תְרוּפָה, הֲרִי הִזָּה יְכוּל לְהַרְגֵּךְ אוֹתְךָ, וְרַבְנּוּ ז"ל אָמַר, שְׁהַרְפְּאִים הֵם רוּצְחִים, כִּי אִזּוֹ לֹא הֵיְתָה הַרְפּוּאָה מִפְּתַחַת כָּלֵל וְכָלֵל, אֲבָל אֶפְלוּ הַיּוֹם כְּשֶׁהַרְפּוּאָה הַתְּפַתְחָה מְאֹד, גַּם-כֵּן צְרִיכִים לְהַשְׁמֵר מְאֹד אֶל אִיזָה רוּפָא הוֹלְכִים, כִּי רַב רַבָּם שֶׁל הַרְפְּאִים הֵם רוּצְחִים, לֹא אֲכַפֵּת לָהֶם מְבַנֵּי-אָדָם, הָאָדָם הוּא מִסְפָּר לְגַבְיָהֶם, וְאוֹי לוֹ לְמִי שְׁנוֹפֵל בִּידְיָהֶם, וְלָכֵן אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ נִזְהָרִים מְאֹד לֹא לִילֵךְ לְרוּפְּאִים.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, שיש דבור נוסף מרבנו ז"ל, שאמר, שאם כבר הולכים לרופא, שילכו לרופא הגדול ביותר, על זה צריכים לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, שגלה לרופא הכי גדול ושיזכה לרפאותנו, ולכן נותנים פדיון נפש קדם שהולכים לרופא, ומבקשים את הקדוש-ברוך-הוא, וכן יש נותנים קדם שהולכים לרופא ללמד את התורה בלקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ג', ואחר-כך אומרים את התפלה בלקוטי-תפלות, חלק ב', סימן ג', ששם מדבר מוהרנ"ת ז"ל מהתורה הזו, וכשאדם נותן על פדיון נפש, ואומר את התורה הנ"ל עם התפלה הנ"ל, אז יכול לילך לרופא ממחה, ובדברים כאלו צריכים להזהר לאיזה רופא הולכים, כי אם כבר הולכים לרופא, צריכים לילך לרופא ממחה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בדבר החסונים שנותנים היום לילדים, יש טעות חמורה אצל אנשי שלומנו שאינם הולכים לעשותם, כי הם מדמים מלתא למלתא, ובאמת טועים הם, ואינם יודעים שיש שני דבורים שאמר רבנו ז"ל, כי אמנם מצד אחד אמר רבנו ז"ל שצריכים להזהר לא לילך לרופאים, אף מצד שני אמר רבנו ז"ל בענין החסונים שנותנים לילדים קטנים, אף אם התינוק בן חצי שנה בלבד, כדאי ללכת לחסנו אפלו באמצע החורף הרוסי, שזהו שלג וקר שלשים מעלות תחת האפס, אף-על-פי-כן כדאי לקחת את התינוק לרופא ולחסנו, אז היטה המחלה 'פוקין' — אבעבועות שכיחה, והחסון מנעה, בעזרתו יתברך. ועל-כך אמר מוהרא"ש נ"י, היום שנותנים חסונים נגד מחלות שונות, כגון: פוליו, שחפת וכו' וכו', אסור להיות חכם בעיניו, וצריכים לתת את החסונים לילדים, ואין לדמות מלתא למלתא, כי יש שתי שיחות מרבנו ז"ל. וכן יש לזכור, שכאשר יש איזו מחלה לאדם, השם ישמר את עם ישראל, שילך אל הרופא הכי גדול.

ונתן מוהרא"ש נ"י שלשה סימנים מאין יכולים לדעת מי רופא טוב, ומי רופא שאיננו טוב. א. אם אינו להוט אחר פסוף, ואין ראשו מנח רק בבצע כסוף ובשלומים, סימן שהוא רופא טוב, אף אם כל

כלו רק להיטות אחר המזון, יש לברח ממנו, כי בודאי יכונן יותר לכסף מאשר לרפואת החולה בשלמות. ב. אם הוא מזכיר תמיד את שם השם, ומאמין בו יתברך, סימן שהוא רופא טוב, ויש לו סיעתא דשמיא, אבל אם, חס ושלום, עושה צחוק מהאמונה הקדושה, יש לדעת שצריך להזהר ממנו, כי הוא מפקר, כי מי שאין לו אמונה הוא מפקר, ואיך נמסר גופנו לידי מפקר?! ג. אם הוא מאד עדין, אפלו שצריך לבשר איזו בשורה לא טובה, השם ישמר, הוא אומרה בעדינות, כי רואים רופאים רשעים מגשמים, כשיש להם לבשר בשורה למשפחה, הם מדברים בגסות בלי שום רגש: "לאבך או לאמך לא נשארו כי אם כמה ימים, אין מה לעשות". אפשר לדבר בעדינות רבה יותר, ולא באכזריות כזו: "איני יודע מה יש לך, אולי מחלה זו או זו". מדוע הוא שובר ומיאש את האדם?! — אין זה תפקידו, רופא המחזק הוא רופא טוב. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות ס.): "ורפא ורפא" — מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות; ולכן אם הרופא מיאש את החולה, ואומר לו: "אין לך פבר שום תקנה", לא נתנו לו רשות לעשות זאת, אלא לרפאות בלבד. וראינו בחוש, סיים מוהרא"ש נ"י, אנשים שהרופאים ייאשו אותם מחייהם, ועל-ידי שהתפללו להקדוש-ברוך-הוא — זכו לרפואה שלמה. כי מה שתפלה פועלת, שום דבר בעולם אינו פועל.

רשעות

מוהרא"ש נ"י אמר: אדם צריך לשמר עצמו מאד מאד לא להיות רשע. אם תחקרו היטב בטבעי בני-אדם, תראו שכל אדם יש לו חלק גדול מטבע של חיה טורפת. רבנו ז"ל אומר (לקושי-מוהרא"ן, חלק ב', סימן ז'): מה נקרא אדם? כשמכיר את הקדוש-ברוך-הוא, וכן עקר מצות "פרו ורבו" — להוליד בנים וכנות? כאלו

שִׁמְפִירִים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שִׁמְחִידִירִים בָּהֶם אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִקְרָא רְחוּם וְחַנוּן אַרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד, רְחֻמָּנוּת זוּ מִדְתּוֹ יִתְבַּרֵךְ, שִׁמְרַחֵם עָלֵינוּ וְנוֹתֵן לָנוּ לֶאֱכֹל, לְשִׁתּוֹת, בְּגָדִים לְכִסּוֹת גּוּפֵנוּ, אֹוִיר לְנֶשֶׁם, אֵיבָרִים בְּרִיאִים, זוּהִי רְחֻמָּנוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ. אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, מִי שֶׁאֵין לוֹ בְּמַחוּ אֱלָקוֹת, הוּא חֵיָה בְּדַמוֹת אָדָם, אֵינָנוּ בֶּן אָדָם, כִּי אִם חֵיָה טוֹרֶפֶת: נֹמֵר, אֲרִיָה, דֵּב, זָאֵב, כָּלֵב נוֹבֵחַ עַל הַשָּׁנִי, מְדַבֵּר תָּמִיד עַל הַשָּׁנִי כֹּל דָּבָר אֲסוּר בְּכָלֵב, כִּי אָדָם שְׂרוּאָה אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, אָדָם שֶׁחֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, לֹא שִׁיךְ שִׁידְבֵּר עַל הַשָּׁנִי, וְאִם מְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ, אֵין זֹאת כִּי אִם הוּא כָּלֵב נוֹבֵחַ. הַלְכֵךְ נִתְּנוּ לָנוּ פֶה — לְדַבֵּר אֶחָד עַל הַשָּׁנִי? ! אֵיךְ יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת רְשָׁעוֹת לְשָׁנִי? ! אֵין זֹאת אֶלָּא אַתָּה דֵּב, אַתָּה נֹמֵר, אֲרִיָה, אוֹ זָאֵב, וְשֶׁאֵר חַיּוֹת טוֹרְפוֹת.

כִּי טַבְעֵי בְנֵי-אָדָם, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֵׁישׁ בָּהֶם טַבַּע שֶׁל חֵיָה טוֹרֶפֶת כֹּל עוֹד אֵינֶם מְשַׁנִּים עַצְמָם, בְּנֵי-אָדָם אוֹהֲבִים מְאֹד לְרֹאוֹת בְּצַעַר הַזּוּלָת. כִּי זֶה הַטַּבַּע הִרְעָה שֶׁל בֶּן אָדָם, רוֹצֵה לְרֹאוֹת שֶׁהוּא הַחֲלִיק וְנִפְל, וְצוֹחֵק צוֹחֵק וְכוּ', אוֹ הוּא רֹצֵה לְשַׁבֵּת עַל הַפֶּסֶא וְלֹא רֹאֵה שֶׁהַפֶּסֶא רְחוּק מִמֶּנּוּ וְנִפְל, וְזוּלָתוֹ צוֹחֵק, מֵהַ הַצְּחֹק? ! אִם הֵייתָ בְּמִקְוֵמוֹ נוֹפֵל עַל הָאָרֶץ, אֵיךְ הֵייתָ סוֹבֵל מִחַמַּת כָּאֵב, כִּי זֶה טַבַּע רַע שֶׁל בֶּן אָדָם, לְצַחֵק בְּשַׁעַת נִפְלִית זוּלָתוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל בְּלִקוּטֵי-מוֹהֲרָא"ן, חֵלֵק א', סִימֵן רִסְה, מְבִיא סִבָּה לְכַף שֶׁאָדָם נוֹפֵל וּמִתְבַּיֵּשׁ, אָדָם שֶׁפָּגַם בְּשִׁמְחַת הַחֵג, וּמְבַזֶּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, כְּאִלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה (פְּסָחִים קִיח). וְעַנְשׁוֹ — שֶׁנַּחֲלֵק וְנוֹפֵל וְהַסּוֹכְבִים צוֹחֵקִים, וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ, וְעַל-יְדֵי הַבוּשָׁה נִתְּכַפֵּר לוֹ. וּבִכֵּן הָאָדָם מִחֲלִיק וְזוּלָתוֹ צוֹחֵק, וְעָלְיוֹ לְסָבֵל אֶת הַבוּשָׁה הַזֹּאת, זֶהוּ מִחַמַּת שְׂבֻזָּה אֶת הַחֲגִים: פֶּסַח, שְׁבֻעוֹת, סֻכוֹת, רֵאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם כְּפוּר, חֲנֻכָּה, פּוּרִים וְכוּ', וְאֵז מְקַבֵּל אֶת הָעַנְשׁ. אֲבָל הַשְּׂאֵלָה הִיא לְמָה אַתָּה צָרִיךְ לְצַחֵק? לְמָה אַתָּה צָרִיךְ לְהִיֹּת הִרְשָׁע הַזֶּה הַצְּחֹק? זֶהוּ הַטַּבַּע רַע שֶׁל בֶּן-אָדָם שֶׁאוֹהֵב לְרֹאוֹת בְּסָבֵל הַשָּׁנִי.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: דבר זה רואים גם אצל ילדים
הן בנים והן בנות, יש להם רשעות ואכזריות כזו, שיחביאו את
הכובע של זולתם, יסתירו את המעיל של חברם, יקרעו חפצים של
אחרים, ולמה יעשו כן? (מלבד אשר זו גנבה ממש), למה לצער
בעלמא את השני?! אין זאת כי אם יש לאדם חלק מחיה רעה, הוא
רשע מרשע, הרשעות שנדבקה בו זה מתכונות הנפש של חיה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, על האדם לעקר מאתו את הרשעות
הזו, ולקנות לעצמו רחמנות, כשאדם מרחם על השני אזי נדמה לו
יתברך, כי כן אומרים חכמינו הקדושים (מדרש פנחומא, פרשת עקב):
"ללכת בכל דרכיו" — אלו דרכי הקדוש-ברוך-הוא — רחום
ותנון, מה המקום רחום ותנון אף אמה הני רחום ותנון. אדם צריך
לקנות לעצמו מדת הרחמנות, לרחם על זולתו, עד כדי כן
שאומרים חכמינו הקדושים (ביצה לב): כל המרחם על הבריות,
בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל מי שאינו מרחם על
הבריות, בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו.

ובאמצע השיחה הזו פנה מוהרא"ש נ"י לאנשי קהלתו
הקדושה ביבנאל — עיר ברסלב, ואמר: אנו עדים לאשר קורה פה
ביבנאל, שקם עלינו רשע מרשע, אשר עמלק צריך ללמד אצלו
רשעות, 'מוסר' המוסר אותנו בכל מיני מסירות, ועליכם להשמר
ממנו מאד מאד, וכמה בקשתי אתכם שתשמרו עצמכם ממוסרים,
שכל מגמתם רק לעשות רשעות.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע כשעלה הקומוניזם לשלטון,
אלו גויים פראי אדם, הנדמים לחיות טורפות המהלכות על שפים,
וכמו שאר שונאי ישראל הרוצחים את נשמות ישראל כבר אלפים
שנה, אזי עשו, רחמנא לצלן, מה שעשו, אבל מי היו הרשעים
הגדולים ביותר בזמנם, שרות הבטחון האכזריים ביותר של
הקומוניסטים? אלו היהודים המומרים שנעשו גויים לכל דבר,
והפכו עורם, הם אשר מסרו למלוכה היכן יש בית-כנסת, תלמוד

תורה, היכן מחנכים ליהדות את הבנים והבנות, גוי פרחח לא ידע, שכן מהיכן ידע? וודקה הוא יודע, בשכרות הוא מתמצא היטב, אלא אלו המומרים, ימח שמם וזכרם, הם אשר גרמו את כל הצרות לעם ישראל, וספרו למלוכה את כל הסודות, כמו שכתוב: "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו" (ישעיה מט, יז).

וזה מה שאנו רואים היום בארץ ישראל, הרשעות היא מבפנים, קמים רשעים ארורים מלבישים עצמם באדרת של רע-בנים, והם אשר עוקרים את גשמות ישראל מהדת, והם אשר גורמים את כל הצרות והסבל לעם ישראל. וכמה אני מבקש אתכם, אמר מוהרא"ש נ"י, תשמרו עצמכם מהם מאד מאד, ואל תתנו להוליך אתכם שולל. אף ברוסיה חששו ונזהרו מאד ממוסרים. ומה הנה בסופם? בתקופת הרוזן סטאלין, הוצאו כלם להורג, זה הנה 'שכרם' על שדכאו את היהדות.

וספר מוהרא"ש נ"י, כשנסע בפעם הראשונה לציון רבנו ו"ל בשנת תשכ"ו, אז לא היו יכולים לנסע כי אם בהסתר ובהחבא, כי לא נתנו החר בניסה וכו'. והצריך מוהרא"ש נ"י להגיע לקיבו, ושם החליפו בגדיהם, ונסעו בחשאי באמצע הלילה ברכב אורחי, ואוי לו למי שתפסוהו. ובכל מלון היו מכשירי האונה, שקלטו כל דבור ודבור, ואנשים פחדו לדבר. ובטבע העם הנה שלא לדבר, כי בשביל דבור פועט סבלו אחר-כך סבל כל יתאר. ואם כן, אמר מוהרא"ש נ"י: אולי איני צריך לדבר גם עכשו, אבל אני מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, ואף שמקליטים אותי, ואף שינפיסו את זאת, אף-על-פי-כן עלי לומר לכם, חשוב שתדעו, כי יש דברים שעליכם להשמר מהצל שלכם, שמרו על מוצא פיכם, הנה באה אשה פלונית, ומתחפשת כעובדת סוציאלית ועליה יש אחות, ואתם בתמימות הולכים ומספרים הכל, ואחר-כך יש עליכם תיקים, עד שאינכם תופסים מה קורה פאן, טומנים לכם פח, ועושים לכם רשעות מאין כמוה.

וספר מוהרא"ש נ"י את נס הצלתם של ר' לוי יצחק בנדר ז"ל
 ור' אליהו חיים רוזין ז"ל, מהכלא הרוסי בעת עלית הקומוניסטים,
 שהיו ידועים ברשעותם ובגדל אכזריותם (עין לעיל באות
 ערמוניות).

ובכה מוהרא"ש נ"י את המצב דהיום ואמר: שמעו היטב היטב
 את אשר אני אומר לכם, בל תחשבו שהמצב עתה טוב יותר, אותו
 סטאלין, אותו רשע מרשע נמצא גם עכשו אצלנו ביבנאל, מלבש
 באדרת שער וכו', והוא מוסר היכן שרק יכול, ועושה כל מיני
 פעלות שבעולם להמיט עלינו צרות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: לגבי מה אני מספר לכם את זאת?
 שתשמרו על פיכם, כי ישנה פה 'מוסרת', ומעליה יש עוד 'מוסרת',
 והם שלוחי הסמ"ך-מ"ם לעשות לנו רשעות, וכדאי לדבר מזה, כדי
 שנלמד את גנות מדת הרשעות, ומעלת וגדל מדת הרחמנות. כמה
 זמן אדם חי? דוד המלך אומר (תהלים ז, י): "ימי שנותינו בהם
 שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", הסוף הוא שצריכים
 לצאת מזה העולם, שבעים שנה, אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק
 ב', סימן סא) הם ממש פחמש-עשרה דקות, השנים עפות ופורחות,
 הנה אני ילד והנה אני זקן, והנה אני בבית עלמין, האם אין כדאי
 בשנים האלו שאנו בזה העולם, במקום להיות רשעים ארוכים
 ולעשות רשעות לשני, להציק לשני — לעשות חסד לשני?! ללכת
 לבקר חולים, ולסיע במה שדרוש, אם פלוני מטל במטה עם חם
 גבוה, היש חסד גדול מלבקרו?! אם ראש המשפחה שוכב בשפעת
 קשה, אז כדאי אין מי שיידאג בעבור צרכי המשפחה, ואם-כן יש
 להטות שכם וכתף, להביא עוף לשבת, דגים, ירקות וכו' וכו', או
 אם יש אשה המטפלת, בלי עין הרע, בילדים, וקשה לה, איזה חסד
 עצום הוא לשלח את הבנות לילך לעזר לה, הן במילא משחקות
 בחוץ, אז שתעשינה חסד, הלא בשביל זה באנו לזה העולם —
 לעשות חסד זה עם זה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל-פִּי דְבָרֵי הַמְדָּרָשׁ (לְקוּט הוֹשַׁע, רַמְזוֹ תַקְכַּב): אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: חֲבִיב עָלַי חֶסֶד שְׂאֲתֶם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה יוֹתֵר מֵאֵלֶּף עוֹלוֹת שֶׁהַקָּרִיב לְפָנַי שְׁלֵמָה הַמְלֵךְ. אֵלֶּף קָרְבָּנוֹת בְּיוֹם אֶחָד, תַּעֲשׂוּ חֲשׁבוֹן, יֵשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שְׁעוֹת בַּיּוֹמָה, כָּל שְׁעָה — שְׁשִׁים דְּקוֹת, וְאִם-כֵּן עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע כְּפוּל שְׁשִׁים, וְכֵאֵן אֵלֶּף קָרְבָּנוֹת הַקָּרִיב שְׁלֵמָה, הֵינּוּ בְּכָל דְּקָה הַקָּרִיב קָרְבָּן וַיּוֹתֵר, אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֹמֵר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינִי צָרִיךְ אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַיּוֹתֵר חֲבִיב עָלַי חֶסֶד שְׂאֲתֶם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה. כִּי אֵצֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חֲשׁוּבָה מְאֹד רַחֲמָנוּת, שְׁנִרְחַם אֶחָד עַל הַשָּׁנִי, וְזֹאת רְצָה רַבְּנוּ ז"ל לְהַחֲדִיר בְּנוֹ, וְכִמּוֹ שְׂאֲמַר (תִּי-מוֹהֲרָ"ן, סִימָן רַצֵּב): הָעוֹלָם רְאוּי שְׂיִתְמָהוּ עַל גְּדֹל הָאֱתֵכָה שְׂיִתְיָהּ בֵּינֵיכֶם. הֵינּוּ רְצָה שְׁנַעֲזֹר אֶחָד לְשָׁנִי. מָה אָמַר לָכֶם, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּצַעַר, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים גַּם בְּתוֹךְ חֹדֵר רַבְּנוּ ז"ל נִכְנָסִים רְשָׁעִים, בְּמָקוֹם לְרַחֵם זֶה עַל זֶה, עוֹשִׂים רְשָׁעוֹת זֶה לְזֶה. הֲרֵי יֵשׁ לָנוּ רַבִּי אֶחָד, מִבְּאֵר אַחַת אָנוּ שׁוֹתִים, אוֹתוֹ לְמוֹד אֲנַחְנוּ לוֹמְדִים, לְמָה, אִם-כֵּן, לְשָׂנֵא אֶחָד אֶת זוּלָתוֹ? ! וְלָכֵן צָרִיכִים לְהַשְׁמֵר מְאֹד לֹא לְשָׂנֵא אֶחָד אֶת הַשָּׁנִי, אֲשֶׁר עוֹבְרִים בְּכָל רִגַע וְדָקָה עַל לָאוּ שֶׁל: "לֹא תִשָּׂנֵא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְכָּךְ".

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: רַבְּנוּ ז"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק ב', סִימָן צג): הָעֲנִיָּן שְׁלֵי הוּא רַק תְּפִלָּה, חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְבֵי אֱלֹהֵי זוּטָא, פָּרֻק ו'): כִּינּוּן שְׂרָאָה מְשָׁה שְׂמַדְתּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁל חֶסֶד וְשֶׁל רַחֲמָנוּת, מִיָּד נִתְעַטֵּף וְעָמַד בְּתַפְלָה; מְשָׁה רַבְּנוּ רָאָה שְׂמַדְתּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק חֶסֶד וְרַחֲמָנוּת, נִתְעַטֵּף בְּטִלִּית וְעָמַד בְּתַפְלָה. וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: הָאֵינְכֶם מְבִינִים שְׂזָה כָּל הָעֲנִיָּן שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל? ! רָאָה שְׂמַדְתּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חֶסֶד וְרַחֲמָנוּת, אֲזַי כָּל עֲנִיָּנוּ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל תְּפִלָּה, לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — הַתְּבוּדָּדוֹת, וּמִתִּי יִגִּיעַ לְזֶה אָדָם בְּשִׁלְמוֹת? כְּשִׁיכְנִים בְּעֲצָמוֹ חֶסֶד וְרַחֲמָנוּת עַל זוּלָתוֹ. אֲשֶׁרִי מִי שְׂמַחֲדִיר דְּבוּרִים אֵלוֹ בְּתוֹךְ לְבוֹ.

רצון

מוהרא"ש נ"י אמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנֵנוּ ו"ל: הַעֲקָר שֶׁל הָאָדָם הוּא הַרְצוֹן, אִם יֵשׁ לָאָדָם רְצוֹן טוֹב, רְצוֹן חֲזָק, אֵין דְּבַר הָעוֹמֵד נֶגֶד הַרְצוֹן, וְזֶה סוֹבֵב בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת. בְּגִשְׁמִיּוֹת — אִם אָדָם רוֹצֵה לְהַצְלִיחַ בְּעֶסֶק שְׁלוֹ, צָרִיף לְהִיּוֹת עֲקָשָׁן גָּדוֹל בְּרְצוֹן, שְׂיִהְיוּ לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים לְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפַּעַל אֶת אֲשֶׁר רוֹצֵה, וְאֶפְלוּ שְׂיִהְיוּ לוֹ מִתְחַרִּים, מוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים, אִם מִתְחַזֵּק בְּרְצוֹן, אִף אֶחָד לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, אֶפְלוּ שְׂיִנְסוּ בְּנִסְיוֹנוֹת שׁוֹנִים לְשַׁבְּרוֹ — לֹא יוּכְלוּ לוֹ, כִּי עַל-יְדֵי תַקְוַת הַרְצוֹן — יַצְלִיחַ. כֵּן הַדְּבַר בְּאֵין עֲרֵף כָּלֵל בְּרוּחָנִיּוֹת, כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ רְצוֹן חֲזָק לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא, אוֹמֵר רַבְנֵנוּ ו"ל הַרְצוֹן בְּעֶצְמוֹ זֶה כָּבֵד כָּל הָאָדָם, אִם מִתְחַזֵּק בְּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא, אֲזִי יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרָגוֹת שֶׁל כָּל הַצְּדִיקִים, אַבְל צָרִיף לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד עֲקָשָׁן בְּמַדַּת הַרְצוֹן.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר רְצוֹן אוֹתִיּוֹת 'צְנוּר', אִם אָדָם מְשִׁתַּקֵּן וּמִתְאַוֶּה רַק אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא, אֵינוֹ רוֹצֵה כְּלוּם רַק אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא, וּמוֹצִיא מִפִּיו: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵינִי רוֹצֵה כְּלוּם, רַק אוֹתָךְ", עַל-יְדֵי-זֶה כְּבִיכּוֹל הַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא מְאִיר עָלָיו אוֹר גָּדוֹל מְאֹד. מֵהוּ צְנוּר? דְּרַכּוּ עוֹבְרִים הַמִּים, כֵּן הַרְצוֹן אוֹתִיּוֹת צְנוּר, עַל-יְדֵי הַרְצוֹן עוֹבֵר כָּל הַשְּׁפַע הַרוּחָנִי. בְּכַתְבֵי הָאֶרֶץ מוּבָא שֶׁהַרְצוֹן זֶה הַמַּדְרָגָה הַכִּי עָלְיוֹנָה, בְּסִפְרֵי הַעֲלִיּוֹנוֹת רְצוֹן זֶה כְּתוּב, עֲתִיק, יַחֲדָה דִּיחֲדָה, שְׁאָדָם מַגִּיעַ לְמַדְרָגָה כְּזוֹ שְׂאֵינוֹ רוֹצֵה כְּלוּם רַק אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא, וְכֶשֶׁאָדָם חֲזָק בְּזֶה שְׂאֵינוֹ רוֹצֵה רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזִי כְּבִיכּוֹל הַקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא כָּא אֵלָיו, וְרוֹאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת.

וְהַסְבִּיר מוהֲרַא"ש נ"י, מֵדוּעַ עוֹבֵר עַל אָדָם מֵה שְׁעוֹבֵר הֵן

בגשמי והן ברוחני? בגשמי אנו רואים שאדם מחזיק עצמו לשלומיאל, ואומר: "לי לא הולך, אני נולדתי במזל רע, אני שבור, לי אין חברים, אין יכולים לסבל אותי" ועוד כל מיני מלים שאדם אומר לעצמו, וזה בא מיאוש ומעצלות. כי באמת אפלו שיהיה כף שאדם ירגיש עצמו הכי גרוע, ולא יהיו לו חברים, וכלם ישפילו וירחיקו אותו ויחלקו עליו, אבל אם יש לו רצון להוציא מהכח אל הפעל מה שרוצה, לבסוף מנצח, כי על-ידי תקף הרצון מנצח לנצח. כן הדבר באין ערף כלל ברוחניות, אם יש לאדם רצון חזק הוא ינצח וישבר הכל, ולכן הזהירנו רבנו ז"ל שצריכים להתחזק מאד ברצון, ומהרנ"ת ז"ל מביא (בלקוטי-הלכות, ערב, הלכה ג'), שאדם נכרא בזה העולם לתכלית אחת — שיהיה לו רצון להקדוש-ברוך-הוא; הינו אדם נמצא בזה העולם עשרים, שלשים ארבעים שנה וכו', מסתובב, גדל, הולך לגן, לבית-ספר, וכן הלאה, ומסיים למודיו, עובד, מתחתן, נולדים לו ילדים, תמיד יש לו שאיפה להגיע למשהו, אך אינו יודע כלום, רואה רק חמירות וגשמיות, ונדמה לו שמי שמתנגע יותר — יש לו יותר, וכלם מדברים, מספרים, מפטפטים, אך אף אחד אינו מספר מהקדוש-ברוך-הוא, הכל נעלם, ואם כבר הולכים להרצאה, אזי אומר הדורש: זה דור חשוף, אנשים רחוקים, ומכניס יאוש, כאלו אין תקנה, במקום לדבר דבורי אמונה, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא ובלעדיו אין שום נמצא, כי כל העולם כלו מה שרואים, שומעים ומרגישים, זה הקדוש-ברוך-הוא, הוא יתברך נמצא פה אתנו, רק מלבש בלבוש דומם, צומח, חי, מדבר, הכל לכל אלקות, ואלקות הוא הכל, רק אנחנו איננו קולטים את זאת, מהכל מדברים אך לא מהקדוש-ברוך-הוא, וזה פלא על גבי פלא, מחפשים את הקדוש-ברוך-הוא בשמים בשעה שהקדוש-ברוך-הוא פה אתנו, אזי כשאדם זוכה ושובר את כל המחיצות האלו על-ידי כח הרצון, ומתוך גשמיות העולם הזה — דומם, צומח, חי, מדבר, מתחיל לחפש אותו יתברך, ומוצא אותו, ומתחיל לדבר אליו ברצונות

ובכסופים חזקים עד מאד, הרצון הזה עולה על הכל, כי אדם אינו רוצה כלום רק אותו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה מה שאומר התנא (אבות ב, ד): עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו, בטל רצונה מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה; אם אדם מבטל רצונו רק לרצון הקדוש-ברוך-הוא, ממילא נעשה אחר-כך גם רצונו, כי אם אדם מבטל עצמו לגמרי לגמרי, ואינו נמצא בזה העולם, אין אצלו כלום רק הוא יתברך, הוא הכי מאשר בחיים. אך אין זה קל כל-כך, כי אנו חיים עדין בעולם הגשמי והחמרי, העב והגם, צריכים לשלם חשמה, מים, ארנונה, לקנות בגוד ואכל והוצאות שונות לרב, שיש לאדם בכל יום, והוא נמשך אחר הגשמיות, אזי בקלות יכולים לשכח ממנו יתברך, כי סוף כל סוף אנו חיים בזה העולם, ומה גם ששומעים מריבות ומחלוקת, ואחד רוצה לנצח את זולתו, וכל אחד חושב שהוא חזק יותר מהאחר, שזה מה שדוד המלך אומר בתהלים ב': "יושב בשמים ישחק", כביכול הקדוש-ברוך-הוא שוחק מהאדם, אדם חושב שינצח את השני, ילחם בשני, ויכניע אותו, ואינו יודע כי יש פה יד ה'. ולכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נה), שאם עוברים על האדם צרות ויסורים ומרירות מבני-אדם, הינו אם יש אדם שהוא רשע מרשע ומציק לשני, ומרע וממרר לזולתו, ונוטל אותו למשפטים, אזי בנקל יכול האדם לפל מהאמונה, כי רואה שהרשע עוד זוכה בדין, הפך ממה שצריך להיות. אומר רבנו ז"ל אף-על-פי-כן יש יד, ומי שמסתתר תחת היד הזו, שום דבר אינו יכול לקרות לו, ומתי היד? אומר רבנו ז"ל: יד השם, שעל זה אומר הנביא (ישעיה נא, טז): "ובצל ידי כסיתיך", שהקדוש-ברוך-הוא אומר: אני אכסה אותך בצל ידי; הינו אם אדם שעוברים עליו צרות, יסורים, מרירות, בזיונות, השפלות, שפיכות דמים, ואינו נשבר אלא ממשיך לתור בתשובה, לקיים את המצוות, ללמד תורה, אף שרואה שהנה הרשעים עושים חיל, וזוכים בדין, "ומקום המשפט שם הרשע" (קהלת ג, טז), הגם

שָׁהֵם מְצַלְיָחִים עִכְשָׁו, אָבֵל אִם הָאָדָם מְסַתְפֵּל רַק עַל יַד ה', יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אוֹמֵר רַבְּנוּ עַל-יְדֵי-זֶה מִתְכַּסֶּה בְּצֵל, הֵינּוּ שֹׁנְעֵשֶׂה עָלָיו צֵל, וְאִף אֶחָד אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה, שְׂזָה "וּבְצֵל יְדֵי כְּסִיתִיךָ", אִפְלוּ שֶׁהֲרִשָׁע זֹכֶה בְּדִין, אִף-עַל-פִּי-כֵן אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּבַר בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר זֶה הַמְדַרְגָּה הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר, שֶׁיְהוּדֵי יָכוֹל לְזַכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם — לְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי אֱלֹהֵי יִתְבָּרֵךְ, עַד שֶׁכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה יִתְגַּלֶּה לוֹ שֵׁישׁ פַּה יַד ה', וְהַצְּרוֹת מִהֲרִשְׁעִים, זֶה סִבָּה מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁמְסַבֵּב שֶׁיָּבֹא וַיִּצְעַק אֱלֹהֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חֲפִץ בַּתְּפִלָּתוֹ, רוֹצֵה שְׂאָדָם יִשְׁתַּוְּקַק אֱלֹהֵי, יְדַבֵּר אֱלֹהֵי, רוֹצֵה שְׂאָדָם יִצְעַק: "אָבָא, אָבָא, תַּעֲזֹר לִי", אֲשֶׁר זֶה הַנַּחֲת־רוּחַ הַכִּי גָדוֹל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים: מִדּוּעַ הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב עֲקָרִים? אֲבָרְהָם וְשָׂרָה, אָבִי וְאִם הָאֵמָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, הָיוּ עֲקָרִים, אֲבָרְהָם אָבִינוּ הִזֵּה הָרֵאשׁוֹן שֶׁגִּלָּה אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, פָּרַסֵם אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, הַכְּנִיסוּהוּ בְּאוּר כְּשָׂדִים, וְרָצוּ לְשָׂרְפוֹ מִחַמַּת שֶׁמְגִלָּה אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הִתְפַּעֵל, וְכִיצַד יִתְכַּן, שֶׁאֲבָרְהָם אָבִינוּ שֶׁהוּא רֹאשׁ לְכָל הַמַּאֲמִינִים (עַן שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ד, טו), דִּיקָא הוּא יִהְיֶה עֲקָר, וְכֵן לְגַבֵּי שָׂרָה אֲמַנּוּ, וְכֵן יִצְחָק וְרַבְקָה, וְרַחֵל? אֵלָּא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּמֹז סד): מִפְּנֵי שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לְתַפְלָתָן שֶׁל צְדִיקִים, זֶה הַתַּעֲנוּג שֶׁלוֹ יִתְבָּרֵךְ, שְׂאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וּמְכַסֶּה בְּעֵבְיוֹת וּבְחֲמָרִיוֹת, וְאֵינּוּ רוֹאֶה זֵיק אוֹר בְּקִצָּה הַמְנַהֲרָה, וְלְמִרּוֹת זֹאת אֵינּוּ מִתְיַאֵשׁ וְכוּסֵף בְּכִסּוּפִים לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאוֹמֵר לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מֵאֲמִין שֶׁאַתָּה תַּעֲזֹר לִי, וְאַתָּה פַּה אֲתִי". וְרַךְ וּבּוֹכָה אֱלֹהֵי, אֵיךְ לְתַאֵר וּלְשַׁעַר מַה נַּעֲשֶׂה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עַל-יְדֵי רְצוֹנוֹתָיו וְכִסּוּפָיו הַחֲזָקִים.

אִם-כֵּן, שְׂאֵל מוהֲרַא"ש נ"י, הֵיכֵן יֵשׁ "רִשְׁעִי", אִם הַכֹּל אֵלֶקוֹת וְאֵלֶקוֹת זֶה הַכֹּל, מִדּוּעַ אוֹמְרִים: רִשְׁעִים אֲרוּרִים רוֹדְפִים אוֹתָנוּ? אֵלָּא אָנוּ מוֹצְאִים כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגִלוֹת מִצְרַיִם, פָּרַעַה שֶׁעֲבָדֵם

לעבדים, אומר האר"י הקדוש: מה היה פרעה ומצרים? אלא אצל כל יהודי יש פרעה ומצרים, ויש בו משה רבנו וגאלה, זה תלוי באדם בעצמו. פרעה זהו פהרע, הינו פשאדם מדבר רק רע כל היום: לשון-הרע, רכילות וליצנות, אשר זה טבע רע של האדם שאוהב מחלקת, מריבות, סכסוכים, כך נכרא בשר ודם, טפה סרוחה, יש בו ארבעה כחות: אש, רוח, מים, עפר, מארבעה חלקים אלו נכרא. מאש בא הפעס. מרוח — הדבורים, ממים — התאוות, מעפר — העצבות והמרירות, כך אומר רבנו ז"ל (בלקוטי-מוהר"ן). חלק א', סימן ד'), עלינו לברר את הטוב מהרע, ואז יהא לנו שם הנו"ה, יאיר לנו תמיד רק הקדוש-ברוך-הוא, אך אם לאו: נשארות בנו המדות רעות והתאוות רעות, תשאר בנו הרציחה, ונרצה לראות רק בכשלונו חברנו. זה פרעה — פה רע, הפעס: המח של האדם נקרא ים, כמו שים אין לו סוף, וכשעוברים את כל חלקי הארץ, רב רבה של הארץ זהו מים, גם מח האדם אין לו סוף, ולכן מח נקרא ים, ים החכמה — אם זוכה להיות דבוק בו יתברך, יכול לעלות מעלה מעלה עד אין סוף, מרב הדבקות והרצון שיש לו להקדוש-ברוך-הוא, ויורד עליו אור מהשמים, שמבין מה שאחרים אינם מבינים, אבל אם אינו זוכה — אז יש לו מיצר ים — מצרים, מחו קטן, בצמצום, אינו מותר אפלו על פרוטה, שזה בא מקטנות המחין, המחין במיצר.

ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כו), אצל כל יהודי יש משה רבנו, משה רבנו מעודד את כל יהודי שיהיה טוב, משה רבנו היה טוב, כמו שכתוב (שמות ב, ב): "ותרא אותו כי טוב הוא", כל הבית נתמלא אור ברגע שנולד. משה רבנו יוצא למצרים ורואה את סבל עם ישראל, אומרים חכמינו הקדושים, שמשה רבנו בכה אליו יתברך, מדוע מגיע לעם ישראל סבל כזה יותר מכל אמות העולם? ולא קבל תשובה, והיתה לו קשיה, ותכף פשיצא בחוץ ראה איש מצרי מכה איש עברי, כמו שכתוב (שמות ב, יב-יג): "ויפן כה וכה ויך את המצרי ויטמנהו בחול. ויצא ביום השני, והנה שני

אנשים עברים נצים" — שני יהודים רבים ביניהם, "ויאמר לרשע למה תכה רעד", אומרים חכמינו הקדושים (עין ברש"י שם), שרק הגביה ידו להכות, וכבר קראו רשע; כי אם אדם מגביה יד על חברו אף שאינו מכהו כבר נקרא רשע, היום יש שיטה, שאם מישוהו אינו מחזיק כמוני, כבר יוצא פסק דין על פלוני אלמוני, וחותרים עליו, זה נקרא מגביה ידו על חברו שנקרא רשע, כי איך מתר לאדם להחליט לפני ששמע את הצד השני, ואם החליט בלי הצד השני, זה לשון הרע ורכילות, ולכן אוי לו לאדם הזה שחותם על זולתו, ואין זה משנה מי הם החותרים, אם אחד חותם נגד זולתו, תדעו שהוא רשע, ומכל שכן כשיש לאדם עזות ומכה בזולתו — זה רשע מרשע, ויקבל ענשו בחזרה, אין העולם הפקר. אומרים חכמינו הקדושים (עין ספר חסידים, סוף סימן מד), עד כדי כך, שעתידי הקדוש-ברוך-הוא להפרע עלבון סוסים מרוכביהם. למה נברא הסוס? לסחב עגלה, לרכב עליו, והוא נהנה בזה שנושא את העגלה, טבע הסוס שהוא גאותן, רוצה שיחזיקו ממנו ויביטו בו, הוא תמיד מגביה ראשו ומנענע לכל הכוונים, ומסתכל אם מביטים בו, זה טבע הסוס שהוא גאה, אני יכול לשאת את כלם וכו', וכן דוהר בגאונה ונושא את רוכבו, אף-על-פי-כן אומרים חכמינו הקדושים, הרוכב על הסוס, או העגלון הזה, אם הצליף בסוס יותר מהנצרך, ישלם מחיר יקר. מכל שכן וכל שכן כשאדם מגביה ידו על חברו ומכה בו, אוי לו ואוי לנפשו, ויקבל ענש כבד (עין תנחומא אמר ט).

ואמר מוהרא"ש נ"י, להקדוש-ברוך-הוא יש סבלנות וממתין, אף לבסוף יקבל את ענשו, ואל יאמר אדם: קבלתי רשות, אני חיל, אני שוטר, אף כשתכה אנשים חפים מפשע תתן על כך את הדין. ואם כן ברגע שאדם רודף את זולתו, אין משנה מי הוא, יכול להיות רב, גאון, מלמד, סנדלר, חיט, אם משפיל ומכניע את זולתו, אתה בכלל רשע, ואם אתה מכה אזי הנך בכלל רשע מרשע, ולא בשביל זה נברא העולם, אלא כדי שיהיה טוב לכלנו. וזה יהיה רק על-ידי

שָׁאֲנוּ נִגְלָה אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִתְחַזַּק בְּרִצּוֹנוֹת וּבְכֹסוּפִים לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-יְדֵי שְׁנֵדְבַר תְּמִיד מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִתְחַזַּק וְנִעוּדָד אֶת אֲנָשִׁים, וְאֶפְלוּ שְׁהַכֵּל נִעְלָם וְנִסְתָּר, אֶף-עַל-פִּי-כֵן נִגְלָה אֶת הָעֲלָמָה שְׁבַתוֹךְ הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִעְלָם, אֲשֶׁר זֶה תְּכִלִּית הַבְּרִיאָה, וְנִתְחַזַּק בְּרִצּוֹנוֹת חֲזָקִים לְגַלוֹת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ; אֲשֶׁר אָדָם שְׂזוּכָה לְהַגִּיעַ לְצַדִּיקִים כְּאֵלוֹ הַמַּגְלִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל דוּד רַבְּנוּ ז"ל, רַבִּי בְּרוּךְ מִמְעוֹזְבוּז [שְׁהֵיָה אַח שֶׁל מְרַת פִּיגָא אִמּוֹ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל], שְׁיִשֵּׁב וְלָמַד, וּפְתָאֵם פָּרַץ לְתוֹךְ הַחֲדָר נִכְדוֹ, וּבְכָה. שׁוֹאֵלוֹ הַסְּבָא: מָה אַתָּה בּוֹכָה? אַזִּי עָנָה: אֲנִי מִשְׁחָק עִם חֲבָרֵי בְּמִשְׁחָק הַמַּחְבּוּאִים, הַתְּחַבְּאֵתִי וְאֶף אֶחָד לֹא בָּא לְחַפֵּשׂ אוֹתִי, וְלִכֵּן בְּכָה בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ. וְכִשְׁשָׁמַע זֹאת רַבִּי בְּרוּךְ הַחֵל גַּם-כֵּן לְבָבוֹת, וְנִכְנַס הַגַּבְּאִי, וְשָׂאֵל: רַבִּי, מָה אַתָּם בּוֹכִים? אַזִּי עָנָה: אֲנִי בּוֹכָה עַל הַמְּלִים שְׁנִכְדִּי אָמַר, שֶׁהוּא מִשְׁחָק בְּמִשְׁחָק הַמַּחְבּוּאִים, וְאֶף אֶחָד אֵינּוּ מְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ, גַּם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁחָק אֶתְנוּ מִשְׁחָק מַחְבּוּאִים, אֲבָל אֲנַחְנוּ אֵינְנוּ מְחַפְּשִׁים אַחֲרָיו, זֶה צַעַר הַשְּׂכִינָה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, ט): "הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כְּתַלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוּנוֹת, מְצִיץ מִן הַחֲרָכִים, עָנָה דוּדִי" וְגו', הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה אֶתְנוּ וְרוּצָה שְׁנַחֲפֵשׂ אוֹתוֹ, אֲבָל אֲנַחְנוּ אֵינְנוּ מְחַפְּשִׁים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, מְחַפְּשִׁים כְּבוֹד, כֶּסֶף, תְּאוֹוֹת, מְרִיבוֹת, מִתְּלַקֵּת, אֶת הַכֹּל מְחַפְּשִׁים אֶף לֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִדּוּעַ? כִּי נִדְמָה לָנוּ שֶׁהִנֵּה יֵשׁ רֹאשׁ עִיר אוֹ רֹאשׁ מְמַשְׁלָה, וְשׁוֹכְחִים שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה אֶתְנוּ, כֹּלָם שְׁלִיחִים מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְתַת לָנוּ מַכּוֹת כְּדֵי שְׁנַתְּעוֹרֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וּסְפַר עוֹד מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁשָׁמְעוּ פַּעַם אֶת בְּעַל הַתִּנְיָא זי"ע שֶׁשָּׂר לְעֲצָמוֹ: "הִנֵּה זֶה עוֹמֵד", הִנֵּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹמֵד פֹּה עַל יְדֵינוּ, אֵי נִחְשָׁב שְׂזָה אַחַר, לֹא, לֹא, לֹא "אַחַר כְּתַלְנוּ", אָנוּ עֲשִׂינוּ אֶת הַכֹּתֵל, אֶת הַחוּמָה בֵּינֵינוּ לְבֵין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁגִּיחַ מִהַחֲלוּנוֹת מְצִיץ מִן הַחֲרָכִים, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסַתְּפֵל עֲלֵינוּ, מָה רִצּוֹנוֹ? שְׁנָבוֹא אֵלָיו, וְלִכֵּן הַעֲנִן שֶׁל

הרצון קדוש עד מאד וגבוה עד מאד, אם נתחזק ברצון חזק להקדוש־ברוך־הוא, אזי אין שום מדרגה שבעולם שלא נגיע לזה, אפלו אדם שחטא ועבר על כל עברות אם יתחזק ברצון, הקדוש־ברוך־הוא ימחל לו. ומה הרצון? שלא נרצה פלום רק אותו יתברך, וממילא יהיה שלום בין עם ישראל, ואז יהיה שלום בין האמות, כי עם ישראל הם אור לגויים, וזו תהיה הגאולה, שכלנו נרצה רצון אחד — את הקדוש־ברוך־הוא.

שדכן

מוהרא"ש נ"י אמר: שהצדיק הוא השדכן, שמשדך בין נשמות ישראל להקדוש־ברוך־הוא, וכמו שאנו רואים בגשמיות, שבחור גר באיזו עיר ובחורה גרה בעיר אחרת, ולכאורה הם זוג מתאים, אבל אינם יכולים למצא אחד את השני, בא השדכן ומשדך ביניהם, אותו דבר ברוחניות, אדם מסתובב בזה העולם ואינו מוצא מקומו, אינו יודע מי ברא אותו, ולא יזו תכלית נכרא, ואפלו כשיודע כבר מי ברא אותו ולא יזו תכלית נכרא, אינו יודע איך לחזור אל שרשו, כי נדמה לו כי זה דבר בלתי אפשרי להתקשר אל הקדוש־ברוך־הוא, ולהיות מאחדים כזוג, אז בא הצדיק והוא משדך בין נשמות ישראל לבין קדשא בריך הוא, בשביל זה אומר רבנו ז"ל (לקוטי־מוהר"ן, חלק ב', סימן פט): הדעת משדך כל השדוכים, כי כל השדוכים הם שני הפכים, והדעת הוא המתוך בין שני הפכים, על כן כל השדוכים שבעולם כלם נעשים על ידי הבר דעת שיש בעולם, שזה הצדיק, ובשביל זה שיידי'ך ראשי תבות (מלאכי ב, ז): "כי שפתי כ'הן ישמרו ד'עת ו'תורה יבקשו מפיהו", שצריכים לבא אל הצדיק לשמע את התורה שלו, ועל־ידי התורה שלו, הוא מקשר בין נשמות ישראל להקדוש־ברוך־הוא, וזה הכח של הצדיק

שִׁיכוֹל לְחַבֵּר וּלְיַחַד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מְגַלֶּה, אֲבָל צְרִיכִים זְכוּת גְּדוּלָּה לְבוֹא אֶל הַשְּׂדֵכָן הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא הַצְּדִיק הָאֵמֶת, כִּי זֶה לְעִמַּת זֶה כְּמוֹ שֵׁשׁ צְדִיק גְּדוֹל הַמְּגַלֶּה תּוֹרָה נוֹרְאָה וְנִפְלְאָה שִׁיכוֹל עַל יְדֵי לְחֻזַּק וּלְאֲמִץ וּלְעוֹדֵד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְחַבֵּר אוֹתָם יַחַד אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְעִמַּת זֶה יֵשׁ רִשְׁע מְרֻשָׁע שְׂלֵא רַק שְׂאִינוּ מְקַשֵּׁר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֲלֵא הוּא מְנַתֵּק אוֹתָם מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְרַחֵק וּמְגַרֵּשׁ אוֹתָם מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁגַּלְּה לָנוּ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן נו'), כְּשֶׁצְדִיק גְּדוֹל אֲמִתִּי מְגַלֶּה תּוֹרָה, חֲדוּשִׁים נוֹרְאִים וְנִפְלְאִים כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבְּנוּ, זֶה לְעִמַּת זֶה יֵשׁ בְּעוֹלָם רִשְׁע שְׂגָם-כֵּן מִתְחַזֶּה כְּמוֹ צְדִיק גְּדוֹל, וְהוּא מְגַלֶּה גַם-כֵּן תּוֹרָה, אֲבָל תִּתְּאוּרוֹ לְעִצְמָכֶם הַהִפְרָשׁ בֵּינֵיהֶם.

וְאָמַר מוֹהַר"ש נ"י: הַצְּדִיק הָאֵמֶת הוּא הַשְּׂדֵכָן הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְחֻזַּק וּלְאֲמִץ וּלְעוֹדֵד וּלְקַרֵּב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִפְלוּ אִם הַנִּשְׁמוֹת הָאֵלוּ כָּבֵר נִפְלוּ בְּנִקְבָא דְתַהוּמָא רַבָּא וְעָשׂוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ, וְנִבְנוּ סְבִיבָם חוֹמוֹת בְּרָזֶל וְדִלְתוֹת נַחֲשֵׁת, גְּדוֹל כַּחַ הַצְּדִיק עַד כְּדֵי כָּף, שִׁיכוֹל לְשַׁבֵּר אֶת כָּל הַמְּחִיצוֹת וְהַחוֹמוֹת וְהַדְּלָתוֹת, וְעַל-כֵּן שְׂדֵכָן רֵאשִׁי תְּבוֹת (תְּהִלִּים קז, טז): "כִּי שִׁבֵּר דְלָתוֹת נַחֲשֵׁת, וּכְרִיחֵי בְרָזֶל גִּדְעִי", כִּי זֶה הַשְּׂדֵכָן הָאֲמִתִּי, שִׁינֹרֵד אֶל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאִפְלוּ שִׁיחֵיָה סְבִיבוֹתָם חוֹמוֹת בְּרָזֶל וְדִלְתוֹת נַחֲשֵׁת, שְׂמִיָּאשִׁים אוֹתָם שְׂאִין לָהֶם שׁוּם תְּקֵנָה, הַצְּדִיק הַשְּׂדֵכָן הָאֲמִתִּי שׁוֹבֵר אֶת כָּל הַדְּלָתוֹת וְאֶת כָּל הַמְּחִיצוֹת, וּמוֹצִיא אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִהַבּוֹץ שְׁלָהֶם, וְנוֹתֵן לָהֶם עֲצוֹת יְקָרוֹת אִיךָ לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא-כֵן זֶה לְעִמַּת זֶה הִרְשָׁע מְרֻשָׁע בְּלָעַם הִרְשָׁע הַמְּתַחַזֶּה גַם-כֵּן לְצְדִיק, וְהוּא גַם כֵּן אוֹמֵר שֶׁהוּא שְׂדֵכָן, אֲבָל בְּאֵמֶת אִינוּ יְכוֹל לְעֹזֵר שׁוּם דְּבָר, הוּא צְבוּע וְרַמָּאי גְּדוֹל, כָּל כְּוָנָתוֹ הִיא רַק כְּסָף וְתַקְצִיבִים, וְלָכֵן שְׂדֵכָן גַם רֵאשִׁי תְּבוֹת: שִׁקֵּר דְּיוֹבֵר וְכֶסֶף נוֹטֵל; וְלָכֵן צְרִיכִים הַרְבֵּה לְבַקֵּשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמִצָּא אֶת הַצְּדִיק הָאֲמִתִּי, שְׂאִינוּ רוֹצֵה כְּסָף,

ואינו מענין בזה, רק רוצה לעזר לנשמות ישראל, שהוא השדכן האמתי, שיכול להוציא את נשמות ישראל מהבוץ שלהם, כפי ש'בר ד'לתות נחשת, ולהזהר משדכן צבוע ורמאי וגנב, אשר ש'קר ד'ובר ו'כסף נוטל, ויתפלל הרבה להקדוש-ברוך-הוא, שיפתח לו את העינים, ויראה את האמת היכן היא.

שעה

מוהרא"ש נ"י הביא את דברי התנא ר' יעקב שאומר (אבות ד, ז): יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. תתארו לעצמכם, שעה אחת של תשובה בעולם הזה, שנה יותר מכל העולם הבא; ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה; היש לאדם איזה שכל, איזה דעת לידע מה זה עולם הבא, מה זו רוחניות?! נותנים לאדם שבעים שנה בזה העולם, "ואם בגבורות שמונים שנה" (תהלים ז), והם פורחים, הנה יום והנה לילה והכל עובר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אם יתבונן האדם סביבו, יראה שבכל מקום יש מריבות, יביט לרגע בלוח מודעות, ויקרא את הפתוב בו, אחד כותב על זולתו, פלוני מגנה את פלוני, ואף אחד אינו שם לב שבין כל המודעות יש עוד מודעה: ברוך דין האמת, אדם פלוני נפטר הלוינתו תצא מכאן וכו', או: אוי לנו נפלה עטרת ראשנו. כשאדם מסתכל על התכלית, מאין בא, ולאן הולך ולפני מי עתיד לתן דין וחשבון, אזי אין לו זמן להבליים, אדרבה כל שעה ושעה בימי חייו תהיה רק איך יזכה לאשר בחיים, איך יגיע לשמחת החיים, ולא יהיה לו שום עסק עם אף אחד, ירצה להיות רק שמת, מאשר, להיות מכבד ולחיות חיים טובים. פי יפה שעה אחת

בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כמה הם חיי האדם בעולם הזה? שבעים שמונים שנה וכו', ושעותיו של אדם חולפות במהירות מסחררת, ושנותיו פורחות בלי שימת לב, הנה הוא ילד, הנה הוא בחור, הנה התחתן והוא אברך, והנה הוא כבר בגיל העמידה, והנה הוא כבר זקן, והזמן רץ ופורח, אתמול התרוצץ בילד קטן, והיום הוא כבר עם זקן לזן. אבל את העולם הבא אין יכולים להגדירו, כי אלו חיי נצח, אין מלים להסבירו.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי מוהרנ"ת ז"ל בענין, פשרצה לתת משג מה זה העולם הבא, ואמר: תתארו לעצמכם, שכל העולם מלא חטים מהארץ עד הלבנה, מליוני בליונים חטים עד אין ספר, ויש יונה אחת האוכלת כל יום חטה אחת, כמה ימים ושנים יקח, עד שתכלה הכל? אי אפשר לתאר, אין לזה סוף. בא התנא ואומר: שעה אחת שלומד האדם תורה, שעה אחת שבא לבית-הכנסת, שעה אחת שמדבר מהקדוש-ברוך-הוא, שעה אחת שמשלים עם זולתו, שעה אחת שבא לביתו ומדבר יפה עם אשתו וילדיו, או עם שכניו, זה שנה יותר מכל חיי העולם הבא.

וסים מוהרא"ש נ"י, אשר אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא בחקתי ג): אמר רב אמאי, נתאנה הקדוש-ברוך-הוא, כשם שיש לו דירה למעלה, כך תהא לו דירה למטה; הינו מיום שבא הקדוש-ברוך-הוא את העולם, נתאנה שמהיה לו דירה בתחתונים, שיעשה לו האדם דירה בזה העולם, ולא כמו שרגילים לומר: "הקדוש-ברוך-הוא בשמים", כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה להיות אתנו פה בארץ, הקדוש-ברוך-הוא רוצה שהאדם יסתכל עליו, שידבר אליו, שיהיה עמו בכל אשר ילך ויעשה, ברגע שאדם מכניס את הקדוש-ברוך-הוא בחיים שלו, ומקיים את מצוותיו ותברך, מקפיד על קלה כבבחויה, והתורה היא נר לרגליו וכו', וכו', יפה השעה הזו יותר מכל חיי העולם הבא.

שְׂמִחָה

מוהרא"ש נ"י אמר: אימתי אדם מאשר, וכל כּלוּ מלא וגדוש בשמחה עצומה — ואימתי שרוי הוא בעצבות ובדפאון? כשחסר ממנו הקדוש-ברוך-הוא, כשחושב שהכל טבע ומקרה. אבל כשאדם מכניס בעצמו היטב את הקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא השמח הגדול ביותר.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מט), שהלב הוא הצייר של המדות וכו', כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות סא.) על הפסוק (בראשית ב, ז): "וייצר הו"ה אלקים את האדם" — בשני יודין, בייצר טוב ובייצר הרע; כל אדם הוא בחינת ציר, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו מכתול וצבועים, ותפקידו: לצייר את התמונה ולצבועה, לצייר את ימי חייו ולצבועם בצבועים יפים, וכל אחד מציר וצובע כפי טבעו, ציר שמח מציר תמונה שמחה, ומה רואים בה? אנשים רוקדים, שמחים, השמש זורחת, הכל פורח, והצבועים רודים ומאירים. על-פי התמונה מגלים טבעו של ציר זה — בעל אפי שמח. ציר עצוב ומדכא מציר ציור עגום: אנשים הורגים זה את זה, בנינים מטים לפל, עננים שחורים, סופת שלג עזה, ברד וגשם זלעפות וכו', והצבועים אפורים ושחורים וחסוכים, ציר זה בטבעו — עצוב. כי אפיו של אדם נפר בצירורו.

ובאר מוהרא"ש נ"י, אשר דבר זה סובב על כל אחד; מוסרים לאדם תפלין, ציצית, מזוזה, שבת ושאר מצוות, אם יש לו שכל, יצייר את חייו בצורה יפה: "ברוך השם, כל יום אני מתלבש בציצית, מתעטר בתפלין, אשר לא אורף לי אלא זמן קצר בלבד, יצאתי מהבית, נשקתי למזוזה, נכנסתי לבית-הכנסת, אכלתי רק כשר, התנדתי ממקומות של טרפה, באה שבת — אני שומר

שבת", כל זה עושה בשמחה עצומה, זהו ציר טוב, מציר את החיים בצורה אופטימית ונאה, אדם כזה הוא נעים הליכות, ויחפש תמיד את השלום, יברח מריב ומדון, מצות כבוד אב ואם תהיה נר לרגליו, ויסתדר עם הוריו באשר הם, וכבדם יהיה מה שיהיה, אף שהם לא שבו עדין בתשובה, והוא כבר עזב דרכו הרעה, אף יודע ודאי שחייב הוא בכבודם איך שלא יהיה, ואסור לו לזלזל בהם, כי אמר הקדוש-ברוך-הוא: שלשה שתפים יש באדם — אם מכבד אדם אביו ואמו, הוא יתברך נמצא ביניהם, ואם, חס ושלום, אין מכבדים את ההורים — הקדוש-ברוך-הוא יוצא מבית זה, ועוד כהנה וכהנה מצוות רב.

וסים מוהרא"ש נ"י: כשיש לאדם שכל, זוכה לצבוע את התמונה בצבעים ורודים ויפים, והשמחה והאשר לווהו כל ימי חייו, ולעמיתו — כשאין האדם בר דעת, והשכל ממנו והלאה, אזי נעדר שמחת החיים, ומציר הכל שחור. וזה אנו רואים במציאות, שמתוכבים בני-אדם ממרמרים, שבורים ורצוצים, ביתם מלא מחלקת, מריבות וגרושין, פותחים תיקים ברבנות, הבעל והאשה מטיחים זה כנגד זה וכו' וכו', והולכים כל ימיהם בעצבות ובמרירות כאלו הקדוש-ברוך-הוא עזב את כל העולם ורוצה רק לנקם בהם, ונופלים בקטנות המחזין ובדכאון, עד שתושבים שזה סוף העולם, עד שבאים לידי מחשבות של התאבדות, השם ישמר, כי רק חשך להם ולא אור, ואינם רואים אור בקצה המנהרה, אינם זוכים להנות מהשפע הרוחני שמשפיע עליהם הקדוש-ברוך-הוא, והם רעי הליכות, וצובעים את תמונתם באפרוריות, הינו פסימיים לגמרי, רואי שחורות תמיד, וכל חיייהם עלי אדמות מרורים וכעס.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר דוד המלך, עליו השלום, אומר בתהלים, ואדם אומר שלש פעמים ביום (תהלים קמה, ט): "טוב הוי"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו", הקדוש-ברוך-הוא טוב לכלם וכו', הוא רוצה להיטיב לאדם, הוא מרחם על האדם, ועל האדם

להיות בשמחה ולראות את הטוב, ולהפסיק לשאל קשיות ולרטן
בטרוניות — "למה אני סובל כך וכך?!"

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם אחת נכנסה אליו איזו בחורה,
וקבלה לפניו: "אני חוזרת בשאלה, היות שיש לי קשיות על
הקדוש־ברוך־הוא, חס ושלום". ושאלה: "היכן את גרה?" וענתה:
"בחיפה". ושאל: "איזה בית־חולים ישנו שם?" וענתה: "בית־
חולים רמב"ם". ענה ואמר לה מוהרא"ש נ"י: "לפני שאת פותחת
פיה ושואלת את הקשיות, לכי לבית־החולים, ותעברי שם מקומה
לקומה ומחדר לחדר, וקנימי מצות בקור חולים, ואחר־כך תחזרי
ותאמרי אם יש לך עדין שאלות עליו יתברך". ושאלה: "מה
הפרוש?" וענה: "לכי וראי בחדר פלוני שוכב חולה שעבר נתוח
לב פתוח, השם ישמר. בחדר אחר חולה מחבר לאינפוזיה, רחמנא
לצלן. בחדר זה מקבל חולה מנת דם, או דיאליזה עקב כליות
חולות, לא עלינו, ובחדר זה ישנם חולי סרטן, השם ישמר,
כשאדם רואה את כל זה, משתנה ככר כל הלב־מחשבתו".

והוסיף מוהרא"ש נ"י ואמר: חבל, חבל שאין האדם יודע
להעריך את מתנותיו יתברך, ואיננו יודע לשמח בהן ולומר: "ברוך
השם, יש לי עינים לראות, אזנים לשמע, פה לדבר, ידים להתנועע,
רגלים לילך, איזה חסד זה מאתו יתברך". על האדם להכיר בכל
הטוב שעושה עמו הקדוש־ברוך־הוא, וברגע שרואה ש"טוב הווי"ה
לכל ורחמיו על כל מעשיו", משתנים חיינו לגמרי, וצובע תמונתו
בצבעים יפים ומשמחים.

וסיים מוהרא"ש נ"י: איך זוכה האדם להגיע לדרגה כזו של
שמחה, שיהיה מרצה ויחוש שאין חסר לו דבר? שיזכר כל רגע
מהקדוש־ברוך־הוא. ומאין באה הרגשת החסרון, שבטיו האדם
ממרמר ונכנס בדכאון, ביאוש ובעצבות, ואינו מוצא את עצמו?
מחמת חסרון אמונה, כיון ששוכח מהקדוש־ברוך־הוא, אינו חי עם
הקדוש־ברוך־הוא, ומחמת זה האדם רחוק משמחה אמיתית.

שַׁבָּת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵימָא בְּדַבְרֵי רַבְנֵי ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פג): קִדְּשֵׁת שַׁבָּת זֶה סוּד תְּכָלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֹדַע, וּבִשְׁבִיל זֶה שַׁבָּת נִקְרָאת תְּכָלִית שְׁמַיִם וָאָרֶץ, מֵהַ פִּשְׁט בְּזֵה? כְּתוּב בְּזֵהר (יתרו פח:): שַׁבָּת שְׁמָא דְקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא; עֲצָם הַשַּׁבָּת הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מֵהוּ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ? הַנְּזִ"ה בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ — י ק ו ק, אֹמֵר הָאֲר"י הַקְדוּשׁ, שַׁבְתוּךָ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, מִתְחַלְקִים הָאֲרַבְעָה עוֹלָמוֹת, י' — כְּנַגְד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת, ה' — כְּנַגְד עוֹלָם הַבְּרִיאָה, ו' — כְּנַגְד עוֹלָם הַיְצִירָה, ה' — כְּנַגְד עוֹלָם הָעֲשִׂיָה. שַׁבָּת הִיא שְׁתֵּי תְּבוּת: ש' בַּת, כְּתוּב בְּתַקוּנֵי זֵהר (דף קכו:): ש' זֶה תְּלַת גְּוִינֵן דְּעִינָא, בַּת — בַּת עֵינַן, מֵהַ זֹאת אוֹמְרָת? ש' יֵשׁ לָהּ שְׁלֹשָׁה קוּיִם, כְּנַגְד שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוֹת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, בַּת — כְּנַגְד עוֹלָם הָעֲשִׂיָה, וְלִכְּן בְּשַׁבָּת כְּתוּב (שְׁמוֹת טז, כט): "רְאוּ כִּי הַנְּזִ"ה נִתֵּן לָכֶם אֶת הַשַּׁבָּת", לְמַה בְּשַׁבָּת כְּתוּב: "רְאוּ"? כִּי בְּשַׁבָּת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסַתְּפֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּגִלּוּי גּוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, הֵינּוּ בְּשַׁבָּת — הַהֲשֻׁגָה בְּגִלּוּי עַד מְאֹד, כְּמוֹ הָעֵינַן שֶׁל הָאָדָם, שֵׁישׁ בְּזֵה שְׁלֹשָׁה צְבָעִים שְׁזָה הַש', וְכֵן יֵשׁ הַבַּת עֵינַן — הַשְּׁחוּר שַׁבְתוּךָ הָעֵינַן, וְזֵה נִקְרָא בַּת; נִמְצָא, שַׁבְּתַבַּת שַׁבָּת יֵשׁ כְּכָר עֵינַן, עֵינַן רוּאָה, הֵינּוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסַתְּפֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבּוֹדָאי הַשְּׁגָחְתוּ יִתְבָּרַךְ הִיא בְּכָל הַשְּׁבוּעַ, כִּי אֲצִלוּ יִתְבָּרַךְ אֵינַן הַפְּרֵשׁ בְּהָאֲרַת הַשְּׁגָחְתוּ, אֲבָל בְּשַׁבָּת הַגִּלּוּי אֱלֻקוֹת בְּגִלּוּי כָּל-כָּף, שְׂאִין לְאָדָם שׁוּם מְשֻׁג בְּזֵה.

וְאֹמֵר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר לִכְּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שַׁבָּת קיח:): כָּל הַשׁוֹמֵר שַׁבָּת נוֹתֵנִים לוֹ נַחְלָה בְּלֵי מְצָרִים; אָדָם הַזּוֹכֵה לְשׁוֹמֵר שַׁבָּת, אֵינְנוּ מְצַמְצָם בְּשׁוּם צְמַצוּמִים, אֲלָא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-

הוא משפיע עליו שפע ברכה והצלחה. בזכות שבת אדם זוכה לעשירות, בזכות שבת אדם זוכה לרפואה, בזכות שבת אדם זוכה לילדים, בזכות שבת אדם זוכה לכל הברכות; ולכן מי שזוכה לשמר שבת, צריך לרקוד כל השבת, שברוך השם, הוא שומר שבת. עד כדי כך אומרים חכמינו הקדושים (שם), שאפלו אם אדם, נכשל, רחמנא לצלן, בכל העברות שבתורה, וכן בעבודה זרה השקולה כנגדן, אבל אם שומר שבת — מוחלים לו על כל עוונותיו. ולכן, סיים מוהרא"ש נ"י, עלינו למסור את נפשנו לשמר שבת-קדש, ולהיות בשבת בשמחה עצומה, שאיך שהוא, ברוך השם, אנחנו שומרים שבת, וכשרואים יהודים שעדין רחוקים מקדשת שבת ומחללים אותה, יש לדעת שהם אמללים מאד, ולא בחנם עוברים עליהם צרות ויסורים, כי מחמת חלול שבת באות כל הצרות.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, הקדוש-ברוך-הוא נתן לנו יום אחד — יום השבת, זה היום שלו, והששה ימים מסר בידי בשר ודם, ואומר הקדוש-ברוך-הוא: אם אתם שומרים את היום שלי, אשמר את הששה ימים שלכם, אבל אם לא תשמרו את היום שלי, לא אשמר על הששה ימים שלכם. ולכן אם אדם שומר שבת-קדש, אזי יש לו שבוע אחר לגמרי, כל השבוע הוא בשמחה, ואין חסר לו מאומה, ואיננו מפחד מכלום, כי יודע ששבת — זוהי שבת בשלמות. אך אם נופלת על האדם עצבות ועצלות באמצע השבוע, או שיש לו עניות ודחקות וצמצום, בהכרח לו לדעת שבודאי חילל שבת, כי אם לא היה מחלל שבת, היה שמח כל הששה ימים, והיה לו שפע כל ימות החל, ברגע שהוא בעצבות ובמרירות באמצע השבוע, הסימן הוא שלא קיים בשלמות מצות שבת.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נו): אכילת שבת — כלה קדש, כלה אלקות; מה שאוכל אדם בשבת, זה אלקות, הוא אוכל חלה, דגים, בשר, הכל אלקות,

ובעבור זה מסביר רבנו ז"ל, כשאוכל אדם בשבת, על-ידי-זה נפטר מתעניות. הינו אם, חס ושלום, נגזרה על האדם איזו גזרה רעה, או חטא באיזה חטא שצריך לצום עליו, כשאוכל בשבת-קדש לכבוד שבת בשמחה עצומה, אזי נפטר מתעניות. וכמו-כן כתוב במדרש (תנחומא, פרשת נח): שְׁמִירַת שַׁבַּת הִיא כְּאֵלֶּף תַּעֲנִיתִים; אָדָם שׁוֹמֵר שַׁבַּת אַחַת וְשָׂמַח בָּהּ, וְאוֹכֵל לְכַבּוֹד שַׁבַּת, נֶחֱשֵׁב לוֹ כְּאֵלוֹ הַתַּעֲנִיָּה אֶלֶף תַּעֲנִיתִים. וְאָמַר פַּעַם רַבְּנּוּ ז"ל לְאִנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ: הִנֵּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לָנוּ (שְׁמוֹת טז, כה): "אֲכָלוּ 'הַיּוֹם', כִּי שַׁבַּת 'הַיּוֹם', 'הַיּוֹם' לֹא תִמְצָאֶהוּ בְּשֶׁדֶה"; הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצַוֶּה לָנוּ לֶאֱכֹל שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת בְּשַׁבַּת, מִנֵּיִן? שְׁכֵתוֹב שְׁלֹשׁ פַּעְמִים 'הַיּוֹם', וְאוֹמֵר: אֲכָלוּ בָּנִים, אֲזִי הֵינּוּ צָרִיכִים לְשִׂמְחָה שְׂאֲנַחֲנוּ מִקִּימִים אֶת רְצוֹנוֹ יְתֻבְּרָךְ, עֲנֵה וְאָמַר רַבְּנּוּ (תִּי-מוֹהֲרָן, סִימָן לב): תִּרְאוּ שְׂאֲפְלוּ אֶת זֶה אֵין יְכוּלִין לְקַיֵּם; וּבַעֲבוּר זֶה, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, עַל הָאָדָם לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה, וְכָל מֵה שְׂאוֹכֵל לְכַבּוֹד שַׁבַּת, עָלָיו לְזַכֵּר שֶׁזֶהוּ רְצוֹנוֹ יְתֻבְּרָךְ, וּבְזִכּוֹת זֶה יִמְחַלּוּ לוֹ עַל כָּל עֲווֹנוֹתָיו. וְכֵן מוּבָא בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ (עֵין יִתְרוֹ פ"ח): מִי שְׂמַחְסִיר סְעֻדָּה אַחַת, זֶהוּ סִימָן שְׂנַפְגָּמָה אֲצִלוֹ הָאֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, כִּי אִם הֵיטָה לוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יְתֻבְּרָךְ, הִיָּה אוֹכֵל אֶת הַשְּׁלֹשׁ סְעֻדוֹת, סְעֻדָּה רִאשׁוֹנָה — בְּלִיל שַׁבַּת, שְׁנִיָּה — בְּיוֹם הַשַּׁבַּת, וְשְׁלִישִׁית — אַחַר מִנְחָה שֶׁל שַׁבַּת, וּמִי שֶׁנִּזְהָר בְּשְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת אֵלוֹ, וְאוֹכֵל לְכַבּוֹד שַׁבַּת, אֲזִי הַשַּׁבַּת מְשַׁפִּיעָה עָלָיו שְׁפַע עַל כָּל הַשְּׁבוּעַ.

וְהָאֲרִיף בְּזֵה מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר הֵיטָה שְׂרַבְּנוּ ז"ל הַזֵּהִיר כָּל-כָּף אֶת אִנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לֶאֱכֹל לְכַבּוֹד שַׁבַּת, וְאָמַר שְׂאֲכִילַת שַׁבַּת כְּלָה אֱלָקוֹת, עַל-כֵּן אִנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ נִזְהָרִים בְּזֵה מְאֹד; כִּי בְּדֶרֶךְ כָּל לְהַתְעַנּוֹת זֶהוּ הַדְּבָר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, הִנֵּה כְּשֶׁצָּרִיכִים לְצוּם יוֹם אֶחָד מִדִּין שְׁלֹשָׁן עָרוּף, כְּגוֹן: הָאֲרַבַּע תַּעֲנִיתוֹת, וּכְבָר קָשֶׁה מִנְשֵׂא, וְכָל שְׁעָה מִתְאַרְכַּת וּנְדָמָה הַיּוֹם כְּאֶרֶךְ מְאֹד, וְאַחַר הַצְּהָרִים כְּבָר אוֹזֵל הַכֹּחַ, וּמִבִּיטִים מִדִּי רָגַע עַל הַשְּׁעוֹן אִימְתִי יִחַלֵּף הַזְּמַן וְכוּ', עַד שְׁסוּף סוּף מַגִּיעַ צֵאת הַכּוֹכָבִים וַיְכוּלִים לֶאֱכֹל. וּבְכֵן, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא,

רחמנא לצלן, כמו שפּל אַחַד יודע עד כּמה מלכלך הוא בחטאים, בעוונות ובפשעים, אֲשֶׁר כּל חטא וחטא אי אפּשר שיתכפר אלא על-ידי תעניות, וכמו שאמר האריז"ל הקדוש, שעל כל חטא וחטא יש מספר מסים של תעניות, ואין מתכפר לאדם עד שיצום מספר התעניות; ולמי יש כח להתענות כל-כף הרבה? ! בא רבנו ז"ל ואומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נו): בזה שאדם אוכל לכבוד שבת-קדש, זה כמו תענית, ולפי המדרש (תנחומא פרשת נח), זו לא תענית אחת אלא אלה תעניות, אף-על-פי-כן, אומר רבנו ז"ל, תראו איך שיהיה כל-כף קשה לאכל לכבוד שבת; ורואים שאנשים עושים כל מיני תחבולות לא לטל ידים לכבוד שבת, או לא לאכל סעדה קבועה, בשעה שחכמינו הקדושים הקפידו כל-כף לאכל שלש סעדות, שהאריז"ל הקדוש קורא לסעדת ליל שבת: חקל תפוחין, לסעדת שבת ביום — עתיקא קדישא, ולסעדה לאחר מנחה: זעיר אנפין, וזה יחוד של כל העולמות, שם אקי"ק, שם הוי"ה, שם אדני, והם פנגד: אברהם, יצחק ויעקב, ולכן אוי לאדם שמחסר סעדה אחת, ואסור להיות חכם בעיניו ולומר: "לא אלה לסעדה שלישיית, אלמד איזה מאמר תורה במקום לאכל", זה כבר חכמות. ורבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן יב), שעל-ידי החכמות של האדם נעקרים לגמרי מהקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לקיים את השלש סעדות בתמימות ובפשיטות, ולטל ידים בשלשתן, ולהיות בשמחה עצומה, שברוך השם, זוכים לשמר שבת. והסימן יהיה לאדם שזכה באמת לשמח בשבת ולשמרה כהלכה, אם בששת הימים, הוא שמח, וחש שברוך השם, יש לו שפע וגדלות המחין והרחבת הדעת, אבל אם חסר לו בשמחה באמצע השבוע, חסר לו איזה שפע, והוא בקטנות המחין, סימן שנחסר לו משמחת השבת ומקדשתה; ועל-כן על האדם לפשפש מאד במעשיו ולראות מהיום והלאה כשבאה שבת, ירקד כל השבת ויהיה רק בשמחה, ולא יחשב שום מחשבה זרה — רק משבת, ומכל שכן שלא ידבר שום דבור מקצה, או של הבל, או דברים בטלים, ומכל שכן שחם ושלום, לא ידבר

לשון-הרע רכילות וליצנות, ועל אחת כמה וכמה שלא יעשה שום מלאכה בשבת. כשזוכה אדם לשמור בשבת על הדבור שלו, על המעשה שלו ועל המחשבה שלו, וחושב רק מהשבת ומהקדוש-ברוך-הוא, ואינו מסיח דעת פרגע משבת וממנו יתברך, אזי זוכה שששת הימים מאירים לו באפן אחר לגמרי.

והסביר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל, שאמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן לט), שתכלית השבת היא תכלית שמים וארץ; הינו כל הבריאה היתה רק בשביל שבת. מה זה שבת? שבת זה שמו של הקדוש-ברוך-הוא, פרגע שאדם תמיד מתבונן ומסתכל על השם של הקדוש-ברוך-הוא, מציר לפני עיניו את שם הנו"ה ברוך הוא וברוך שמו, אזי איננו מצמצם במקום אחד, כמו שהוא יתברך אין שיך לומר עליו מקום — במקום הזה הקדוש-ברוך-הוא, במקום הזה אין הקדוש-ברוך-הוא, חלילה, כן הוא מי שדבוק בו יתברך, לא אכפת לו באיזה מקום הוא נמצא, כי היכן שרק יהיה בזה העולם, שם יהיה דבוק בו יתברך, וזה הסוד של שבת. אבל על שבת נאמר (שמות טז, כט): "שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו", אדם צריך להפיר את מקומו. בדרך כלל רואים אדם שחוטא ופושע, מלא עוונות, ומחפש גאות וגדלות, ורוצה להיות משהו, וממילא דוחה את הקדוש-ברוך-הוא, כי אצלו יתברך כתוב (ישעיה נז, טו): "אשכחן ואת דכא", היכן נמצא הקדוש-ברוך-הוא? רק באדם שאינו מחזיק מעצמו כלום. שבת יש לה כח כזה, שמי ששומר שבת, ומסתכל תמיד עליו יתברך, אצלו נתקיים: "שבו איש תחתיו", הינו "אני יושב תחת מקומי, ויודע היטב מי אני", ואל יצא איש ממקומו", הינו "אני יוצא ממקומי, איני רוצה גדלות, איני רוצה להיות יותר מערפי, היות שאני מפיר היטב מי אני", ולכן הקדוש-ברוך-הוא מוחל לו על כל עוונותיו.

והסביר עוד מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל שאמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פג), שקדשת שבת זה סוד תכלית הידיעה שלא נדע; למה האדם כל-כך עצוב וממרמר, וחושב שאינו עושה מספיק

את רצונו יתברך, מדוע אדם בדכאון? כי חושב שקדם היה באיזו מדרגה, באיזו עליה, ועכשו, רחמנא לצלן, נפל בירידה, ירד מהמדרגה, אשר זה בעצמו גאות, כי מה האדם יודע מה זה עליה או ירידה, על האדם למסור את עצמו רק להקדוש-ברוך-הוא, "איני רוצה כלום רק אותו יתברך", כי תכלית הידיעה שלא נדע, הינו "איני יודע מה זה עליה, איני יודע מה זה ירידה, אני רוצה רק אותו יתברך", פשהולך האדם באפן הזה, אזי פושט את גופו המצרע וזוכה לבגדי שבת; כי פשאדם חוטא, רחמנא לצלן, נשמתו מלבשת במלבושים צואים, עד שמתביש להסתובב בין אנשים, אבל אם מדבק עצמו רק בו יתברך, אזי מתלבש בלבושי שבת, לבושים לבנים, ואינו מתביש מאף אחד, ולכן כח השבת הוא "תכלית הידיעה שלא נדע", שאיננו יודעים מה זה עליה ומה זה ירידה, ושמתים תמיד ועליזים, ברוך השם שנבראנו מזרע ישראל, והקדוש-ברוך-הוא עזרנו שאנו שומרי שבת, הנה ישנם יהודים שעדין רחוקים משבת, והם המספנים הגדולים ביותר, ומאד פואב לנו בראותנו חלול שבת, ואנו נגשים ליהודים כאלו ומקדימים להם: "שבת שלום", ומדברים עמהם מגדלת שבת, ואשר שבת היא שמו יתברך, ואם שומרים עליה, הקדוש-ברוך-הוא משפיע שפע לכל ימות החל, אבל אסור לאדם לפל בדעתו ולחשב: "קדם האיר לי, ועתה חשף לי", או "עכשו מאיר לי וקדם חשף בעדי", כי מה האדם יודע מה זה עליה ומה זה ירידה, מה זה אור ומה זה חשף, האדם צריך רק את הקדוש-ברוך-הוא.

וספר מוהרא"ש נ"י, על הצדיק הקדוש רבי דוד מלעלוב זי"ע, שנסע פעם אל רבו החוזה מלובלין זי"ע, כדי לשבות אצלו בחג הפסח, ולהסתופף בסדר שלו, וכידוע בחוץ לארץ יש שני ימים טובים, שני ימי פסח, ועל-כן עורכים פעמים את הסדר. הצדיק רבי דוד זי"ע היה בדרך, ובאמצע הדרך נשברה העגלה, והלך בעל העגלה לחפש איזה פתח או נגר שיתקן את ברזלי העגלה, ועד

שמצא ארץ כמה שעות, והחל ר' דוד זי"ע להצטער, פי הנה מתקרב החג, ועדין הוא רחוק מעירת החוזה הקדוש. סוף סוף תקנה העגלה, והחלו לנסע, והיה כבר ערב פסח, ובקש מהעגלון "מהר, תמהר, אני חפץ להיות עוד הלילה אצל רבי, אני מתיגע מזה כמה ימים לנסע", והעגלון השיב לו: "מה אתה רוצה ממני, נוכחת שהעגלה נשברה וארץ זמן התקון" וכו', ורבי דוד בוכה והבעל עגלה בוכה, ותוף כדי שמתוכחים — תסע מהר, מה אתה רוצה ממני וכו', והסוס מת, והיה הבעל עגלה אויב עצות. ונעשה אחר הצהרים, וכבר אי אפשר היה לנסע, כי החלו דמדומי חמה, והחג נכנס. אזי נותר רבי דוד זי"ע באיזה כפר גדת, ונכנס לבית-הכנסת, ובכה הרבה מאד, והצטער שלא יוכל להיות אצל החוזה הקדוש בליל הסדר.

לאחר התפלה, היות שהיו שם רק אכרים ואנשים פשוטים, אזי נגש אליו איזה אכר, והזמינו לסדר, בלית ברירה נכנס אליו, והחלו לומר את הסדר, האיש הכפרי אמר את הסדר במהירות, ואלו רבי דוד זי"ע בכה כל הזמן, ואמר את ההגדה: "קדש ורחץ כרפס יחץ" בבכיה עצומה ובלב נשבר, והיה שבור מאד, כל פסקה ופסקה הרגיש מה זה מצרים, ואיך שהיו בני ישראל במצרים, ועבדו בפרך תחת יד פרעה מלך מצרים, וקבלו מכות רצח מהמצרים, והנוגשים נגשו בהם — "כלו את מעשיכם", וכך המשיך את ההגדה בשברון לב עצום, וחס ממש שהוא במצרים, תחת על פרעה ועבדיו, ומכים בו מכות נמרצות, ואחר-כך הגיע לפסקה: "ויוציאנו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה", ואמרה בשמחה מהולה בבכי, וכך הרגיש את נעם הסדר, אבל היה ממרמר מאד שאינו זוכה להיות בסדר של רבו. וכן בכה כל הלילה, עד לפנות בקר שנפל בשנה.

הגיע זמן תפלת שחרית, האכר שהיה יהודי פשוט, הלך להעיר את רבי דוד: "רבי יהודי, מקומו לילך לתפלה", והלכו להתפלל. ובבית-הכנסת היו כאמור אנשים כפריים אכרים, וחספו את התפלה, ורבי דוד החל להתחזק, ואמר לעצמו: אם הקדוש-ברוך-

הוא סבב שעלי להיות כאן בכפר נדח, סימן שיש איזו כוונה ממנו יתברך, וכך החל לחזק את עצמו כל היום, ובין כך הגיע הסדר השני וכבר היה בגדלות המחין, וראה אור וזיו וחיות ודבקות, וכך עבר לו כל הסדר השני.

במוצאי התג נפרד מהאפר, והודה לו מאד על ארוחו הנעים, ובדעתו לילך לרבו החוזה, ומצא עגלה, ונסעו כל הלילה והגיעו ללובלין. תקף כשהגיע לרבו החוזה זי"ע, שאלו: "היכן היית, דוד, בלילה הראשון של פסח?" שאל את רבו: "למה?" ענה לו: "בכל העולמות האיר אור גדול", אמר לרבו: "רבי לא, היה זה בלילה השני, שהרגשתי אז אורות צתצחות בדבקות". והרבי בשלו: "לא, לא, לא, בלילה הראשון כל השמים האירו מהסדר שלך". ורבי דוד מתעקש: "רבי לא, היה זה בלילה השני". ענה ואמר לו החוזה זי"ע: "תסביר לי, מה היה בלילה הראשון". וענה: "בכיתי כל הלילה, רציתי להיות אצלכם, והייתי בשברון לב, וחשתי את שעבוד מצרים על בשרי, כל פסקה שאמרתי חשתי כיצד סובלים עם ישראל את הגלות. וכשאמרתי ויציאנו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, הרגשתי ממש יציאת מצרים, ואמרתי הלל ונשמת בדבקות". שאלו הרבי: "ומה היה בלילה השני?" וענה: "בלילה השני כבר לא בכיתי, הרגשתי שכך רוצה הקדוש-ברוך-הוא, והייתי בשמחה". אמר לו רבו החוזה הקדוש מלובלין זי"ע: "הן הן הדברים שאמרתי לך, בלילה הראשון היה לך לב נשבר, אזי כל השמים האירו לפניך, בלילה השני היתה לך גדלות וישות, אשר זה היה חשך".

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר למדים מכאן מה נקרא 'תכלית הידיעה שלא נדע', אדם שבור, אדם רצוף, אדם בדפאון, נדמה לו שסוף העולם, סוף החיים, וחושב: "אין לי כבר שום תקנה בחיים, ראו להיכן הגעתי", עליו לידע שבשמים הוא חשוב מאד, אבל אם מרגיש האדם עצמו ליש, למציאות, הוא מספן גדול. זו גדלת השבת שהיא: 'תכלית הידיעה שלא נדע'. ועל-כך כתוב אצל שלמה

המלך (קהלת ז, כג): "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", הינו זה עקר החכמה, שיזכיר לעצמו שרחוקה ממנו החכמה, וזה הלבוש של שבת, שאין האדם יודע מה שאינו יודע.

וסים מוהרא"ש נ"י: אם הייתם יודעים איך חשוב למעלה בשמים יהודי שעובר עליו איזה משבר, או נפל באיזו נפילה, ושב בתשובה אליו יתברך, או אדם בששת ימי החל עוברים עליו בעיות וצרות, יסורים ומרירות, דחקות בפרנסה והוא חייב חובות, וכא ביום ששי ורץ למקוה, וטובל עצמו, ומחליף בגדי החל ומלביש בגדי שבת, ונכנס לבית-הכנסת ומתפלל בשמחה עצומה, ושוכח מכל הששת ימים, וחושב רק משבת ומקדש, ואוכל את סעדת ליל שבת, ובבקר קם והולך לבית-הכנסת ומתפלל ושומע כל קריאת התורה, ומתפלל מוסף, ושב לביתו, ושוב מקדש, ואוכל סעדת יום השבת ונח, ואחר-כך רץ שוב לבית-הכנסת להתפלל מנחה, וישוב בצותא עם כל אנשי בית-הכנסת, ואוכל עמהם סעדה שלישית, ושרים ביחד, ושומע דברי תורה ומתפלל ערבית, וכך חולפת השבת, והוא שש ושמת, אין לתאר ואין לשער את הזכות הזו של האדם הזוכה שתעבר עליו שבת כזו, ויזכה בשבוע הבא שיהיה לו שפע. ולכן, סכס מוהרא"ש נ"י, עלינו להחדיר בעצמנו מה זה קדשת השבת: 'תכלית הידיעה שלא נדע', שאיננו יודעים מה זה קדשת שבת, איננו יודעים באיזה מעמד ומצב אנו נמצאים, אלא יודעים דבר אחד, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתנו, ומפני כך אין לנו מה לפחד, אפלו אם הסמ"ך-מ"ם הרשע מפחיד אותנו מאים עלינו, ועושה כל מיני תחבולות לחתור תחתנו, יתקיים אצלו (תהלים ז, טז): "בור כרה ויחפרהו ויפל בשחת יפעל", הבור שכורה לנו — הוא יפל בו. כי מי שזוכה להרגיש קדשת שבת, ולחוש את הקדוש-ברוך-הוא, הוא יתברך משפיע עליו שפע ברכה והצלחה.

שְׂאוֹר וְחֶמֶץ

מוהרא"ש נ"י אָמַר: רַבְנוּ ז"ל מְסַבֵּיר (לקוטי-מוהר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן פג), מַה זֶה שְׂאוֹר וְחֶמֶץ? אֵלֶּא הֵיִצֵר הֵרַע שֵׁישׁ לְאָדָם מִנְעוּרָיו זֶה נִקְרָא שְׂאוֹר וְחֶמֶץ. שְׂאוֹר מִחֶמֶץ לְאָדָם אֶת הַחַיִּים, חֶמֶץ מִכִּנִּיס בּוֹ סִפְקוֹת בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אוֹמֵר רַבְנוּ ז"ל: הַשְּׂאוֹר וְהַחֶמֶץ שֶׁבִּלְב הָאָדָם הֵם הַמְּסִיתִים אֶת הָאָדָם שִׁיהֲרַהֵר אַחַר תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּדוֹר וְלוֹמֵר: זֶה נֶאֱמַר וְזֶה לֹא נֶאֱמַר, וְזֶה מֵה שֶׁכְּתוּב (הוֹשֵׁעַ י, ב): "חֶלֶק לְבָס"; הֵיִצֵר הֵרַע נִקְרָא שְׂאוֹר וְחֶמֶץ שֶׁמִּחֶמֶץ אֶת חַיֵּי הָאָדָם, וְכִיצֵד? עַל-יְדֵי שֶׁמְכַנִּיס בּוֹ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, סִפְקוֹת בְּחֲכָמִים, מְכַנִּיס בּוֹ פָּגָם אֱמוּנַת חֲכָמִים. כִּי כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לְאָדָם אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְיִוֹדַע שְׂאֵלוֹ וְאֵלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים (עֲרוּבִין יג:), אֵף שְׂאִין הֶלְכָה כְּמוֹתוֹ, זֶהוּ סִימָן שֶׁמְקַבֵּל רוּחַנִּיּוֹת אֱלֹקוֹת, כִּן אוֹמֵר רַבְנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חֶלֶק א', סִימָן נו), אֲבָל בְּרַגַע שֶׁפּוֹגֵם בְּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְאוֹמֵר: חֲכָם זֶה נֶאֱמַר, חֲכָם זֶה אֵינוֹ נֶאֱמַר, עַל הַרְבֵּי הַזֶּה יֵשׁ לוֹ קִשְׁיוֹת, מְרַבֵּי זֶה הוּא כִּן מְחִזֵּק וְכוּ' וְכוּ', אֲזִי, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ צָרוֹת רַבּוֹת.

וְהַמְּשִׁיף מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר רַבְנוּ ז"ל אוֹמֵר (לקוטי-מוהר"ן, חֶלֶק א', סִימָן נו), שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים כח, סא): "מִכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה", — זֶה מֵיִתַּת תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, מְסַבֵּיר רַבְנוּ ז"ל: מַה זֶה מֵיִתַּת תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים? הֵינּוּ הַמֵּיִתָּה שֶׁתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים מְמִיתִים אִיזָה אָדָם, בְּרַגַע שֶׁאָדָם מְזוֹלֵז בְּדְבָרֵי חֲכָמִים, וְאִין לוֹ אֱמוּנָה בָּהֶם, עֲנָשׁוּ: מֵיִתָּה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, עֲלוּל הוּא לְמוֹת, אוֹ בְּנוֹ, אוֹ אֲשֶׁתּוֹ הַשֵּׁם יִשְׁמַר, אוֹ עֲלוּל לִירֵד מִנְּכִסּוֹ, שֶׁלִּפְתַּע נִהַפֵּף עָלָיו הַגִּלְגַּל, שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (נְדָרִים סד:): עֲנֵי חָשׁוּב כְּמַת; כִּי אִם פּוֹגֵם אָדָם בְּאֱמוּנַת חֲכָמִים יִקְבֵּל עֲנָשׁ. אוֹמֵר אִם-כֵּן רַבְנוּ ז"ל: הַשְּׂאוֹר וְהַחֶמֶץ שֶׁבִּלְב הָאָדָם הֵם אֲשֶׁר מְכַנִּיסִים בּוֹ סִפְקוֹת בְּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לוֹ מַה שְּׂגוֹרֵם: צָרוֹת, וְיִסּוּרִים וּמְרִירוֹת; כִּי אִם אָדָם מְחִזֵּק עַצְמוֹ בְּאֱמוּנַת חֲכָמִים, אִין חֶסֶר לוֹ מְאוּמָה, כִּי כָּל הַשְּׁפַע, כָּל הָאוֹר,

כל החיות, בא מהחכמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ומה קורה בדור הזה? אומר רבנו ז"ל: הסמ"ך-מ"ם אין לו פח לרוץ בכל מקום, אזי מקים את שלוהיו, בגשמיות — הקים את הרופאים, שהם שליחיו והורגים בני-אדם, ולכן צריכים להזהר עד מאד אל איזה רופא הולכים, לא לרופא אליל שמחזיק מעצמו, ולא לרופא אוהב בצע, ברוחניות — מקים לנו רע-בנים, אשר במקום שילמדו תורה את עם ישראל, במקום שיחזקו ויעודדו את עם ישראל למצוות, כל הראש שלהם איך לגנב ולגזל תקציבים, והם המעבירים את עם ישראל על הדת, אינם דואגים שיהיה מקנה פשר בעירם, אינם משתדלים בעבור פשרות האכילה, אינם דואגים על החנוך הכשר, אלא כל דאגתם למלא את פיסם בכסף, וזה אשר גלה לנו רבנו ז"ל, אשר הן הן שלוחי הסמ"ך-מ"ם.

וספר מוהרא"ש נ"י על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שפעם נסע ביער עם תלמידיו, ובאמצע הנסיעה עצר את העגלה ירד הימנה, ונגש אל איזה אילן, והחל לבכות והפה בראשו באילן, ונגשו תלמידיו ושאלו: "רבי, מה אתם בוכים?" ענה: "אתם רואים את עלי האילן, כמה מספרם?" אמרו: "איננו יכולים לספר", אזי ענה: "לפני הגאולה יהיו רע-בנים כאלו, שקרנים, צבועים ורמאים, יותר ממספר העלים האלו, ומי יודע אם יחזיק עם ישראל מעמד".

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לכן היום הענין של אמונת חכמים, הוא הנסיון הקשה ביותר, כי ככל שהצדיק דבוק בהקדוש-ברוך הוא ואינו מסיח דעתו ממנו יתברך כרגע, בדיוק זה לעמת זה יש צבוע ורמאי ושקרן, שעושה למראית עין אותו הדבר, ואי אפשר להבחין ביניהם, כך אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן טו); ואדרבה! אלו הרמאים והצבועים, הם מתפארים ומדברים בלשון גדולות, וזה הנסיון הקשה ביותר, שאומרים: צדיק זה פשוט, וצדיק זה איננו פשוט, חכם זה טוב, חכם זה איננו טוב, זה הנסיון לעם

יִשְׂרָאֵל, אֵין יוֹדְעִים בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ הֵיכֵן מֹשֶׁה שְׂרוּי, הֵיכֵן אֶהְרֹן שְׂרוּי, וְזוֹ הַגְּלוּת הַכִּי קָשָׁה שְׁעֵבֵר עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ אֲלֵפִים שָׁנוֹת גְּלוּת, עוֹד לֹא הֵיטָה גְלוּת כְּזוֹ כַּעֲתָה, שֵׁישׁ פָּגַם אֲמוּנַת חַכְמִים, בְּאֲשֶׁר מִחַד גִּיסָא — יִשְׁנֵם צְדִיקִים קְדוּשִׁים שְׂדִבּוּקִים בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְאֵינָם מְסִיחִים דַּעְתָּם כְּרָגַע מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, יֵשׁ רֵאשִׁי יִשִּׁיבָה שְׁמַגִּיל קְטָנוֹת לּוֹמְדִים תּוֹרָה בִּיגִיעָה עֲצוּמָה, וּמִתְיַגְעִים בַּתּוֹרָה חֲמֻשִׁים, שְׂשִׁים, שְׂבַעִים שָׁנָה, וּלְבַסּוֹף עַל צְדִיקִים כְּאֵלוֹ וְעַל רֵאשִׁי יִשִּׁיבוֹת כְּאֵלוֹ אוֹמְרִים שְׂאֵלוֹ סֵתָם שְׁקָרְנִים, צְבוּעִים, רְמָאִים וְעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם, וּמַאֲדָךְ — יֵשׁ כָּל מִינֵי בְּעַלֵי עֲבָרָה, שְׂאֵין עֲבָרָה בְּעוֹלָם שְׂלֹא עָשׂוּ, קָלִים וְרִיקִים וּפְוֹחִזִים, אֵין לָהֶם אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, מְכַשִּׁילִים אֶת הַרְבִּים, רַחֲמָנָא לְעֻלְן, בְּטֵרְפוֹת וּנְבִלוֹת, בְּאֶסְוִירֵי כְרִיתוֹת, בְּאֶסְוִיר סְקִילָה, אָבֵל גַּם־כֵּן קָנוּ לְעַצְמָם מְלִבוּשֵׁי חֶכֶם: שְׂטֵרִימֵל, בְּגַד מְשִׁי וְתֵרְבוּשׁ, וּמְחַלְקִים אֲבָנֵי סְגֻלוֹת, וְכֻלָּם צוּעֵקִים: "זֶה קְדוּשׁ, זֶה טְהוֹר, זֶה צְדִיק", וְלֵךְ תְּגַלֶּה לְעוֹלָם שְׂהֵם צְבוּעִים רְמָאִים, הָרִי אֵי אֶפְשֶׁר לְהִרְאוֹת אֶת זֹאת, כִּי אֵף אֶחָד לֹא יֵאמֵין, וְאֶדְרְבָּה אֵלוֹ הַקְּלֵי עוֹלָם, אֵלוֹ הַרְשָׁעִים, אֵלוֹ הָאֶרְוֵרִים וְהַטְמָאִים, שְׂמְכַשִּׁילִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכְרִיתוֹת, שְׂמָם הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם בְּעוֹלָם, וְכֻלָּם מְאֵמִינִים בָּהֶם, וְאֵלוֹ אוֹתָם צְדִיקִים הַדְּבָקִים בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, רֵאשִׁי הַיִּשִּׁיבוֹת שְׂמִתְיַגְעִים בַּתּוֹרָה — בָּהֶם מְזוֹלְזִלִים.

כִּי זֶה הַשְּׂאוֹר וְהַחֲמִץ שְׂבֵלֵב, וְזֶה הַנְּסִיוֹן הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר בְּדוֹר הַזֶּה, עַד שְׂרוּאִים שְׂנֻשִׁים וְקָטָנֵי הַדַּעַת נַעֲשִׂים מְבִינִים, וְאוֹמְרִים מִי זֶה צְדִיק וּמִי אֵינָנו צְדִיק, אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ כְּלִימָה, כְּשֹׂאשָׁה מְלֹאֵת טִנְפָת, שְׂמֵאָה שָׁנָה יִקַּח לָהּ לְתַקֵּן מַעֲשֵׂיהָ, תֹּאמֶר: "זֶה אֵינוֹ צְדִיק, זֶה אֵינוֹ חֶכֶם". אוֹ אֵיזָה אֶכֶר בּוֹר וְעַם הָאֶרֶץ אוֹמֵר: "זֶה אֵינָנו צְדִיק" ... אוֹי לָנוּ שְׂכַךְ עָלְתָה בְּיַמֵּינוּ, וְאֵנוּ עֹדִים לְזֶה, אֲשֶׁר צְדִיקִים קְדוּשִׁים הַמְּגַלִּים אֶת הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְאֵין לָהֶם כְּלוּם בְּמַחְשַׁבְתָּם רַק אֶת הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְאֵינָם רוֹצִים פְּרוּטָה מֵאֵף אֶחָד, אֶדְרְבָּה כָּל מָה שֵׁישׁ לָהֶם מְחַלְקִים לְעַנְיִים, וְכֻלָּ הַדְּבּוֹר

שְׁלֵהֶם הוּא רַק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — לְגִלוֹת וּלְפָרְסֵם אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, הֵם נְתוּנִים לְלַעַג וּלְבוֹז בְּעֵינַי כָּל, וְאֵלּוּ הַצְּבוּעִים וְהַרְמָאִים וְהַשְּׁקֵרְנִים, שְׁכָל הַמַּח שְׁלֵהֶם רַק תִּקְצִיבִים וְתִקְצִיבִים, וְאִיךְ אֶפְשֶׁר לְקַחַת כְּסָף וְשׁוּב כְּסָף וְשׁוּב כְּסָף, פֶּה כְּסָף קְבוּרָה וּפֶה כְּסָף חַתָּנָה, כְּסָף כְּזָה אוֹ כְּזָה, לָהֶם כָּלֵם מֵאַמִּינִים, וְעֲלֵיהֶם אוֹמְרִים: "רְאוּ אִיזוֹ לְשׁוֹן יֵשׁ לוֹ, אִיזָה מְמַחָה הוּא, אִיזָה מְצֻלַח הוּא", כִּי זֶה הַנְּסִיּוֹן שְׁלָנוּ בְּגִלוֹת הַמְּרָה הַזֹּו, וְזֶה הַשְּׁאוּר וְהַחֲמִץ שֶׁבֵּלֵב, שְׁאוּמְרִים: "צְדִיק זֶה נָאָה וְצְדִיק זֶה אֵינְנוּ נָאָה".

וְהַסְּבִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י: וּמֵאַיִן יֵדַע הָאָדָם הָאֵמֶת לְאֵמֶתָּה? הִנֵּה הָאָדָם הַפְּשוּט הַתְּמִים, מֵאַיִן יֵדַע מִיְהוּ חֲכָם אֲמִתִּי, וּמִי לָאוּ? אֵלֶּא יֵשׁ לָנוּ אֵת הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, אִם רוֹאֵה הָאָדָם שֵׁישׁ צְדִיק תִּלְמִיד חֲכָם, רֹאשׁ יְשִׁיבָה, שְׁמוּסֵר נִפְשׁוֹ בְּעִבּוּר קִיּוּם הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, לֹא מִבְּעֵיֶא שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ נִזְהָר קֵלָה כְּבַחֲמוּרָה בַּשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, אֵלֶּא הוּא מַחֲזִיק וּמַעוֹדֵד אֵת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שִׁילְמָדוֹ שְׁלַחַן עֲרוּךְ וּיְקִימוּהוּ בְּכָל פְּרָטִיו, זֶה סִימָן שֶׁהוּא צְדִיק אֲמִתִּי, וְאִם, חֵס וְחִלְיָהּ, רוֹאִים אֶחָד, שְׂאֵף פֶּעַם אֵינוֹ מִתְּפַלֵּל בְּמִנְיָן, אֵף פֶּעַם אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְמִקְנָה, אֵף פֶּעַם אֵין רוֹאִים אוֹתוֹ לְלַמֵּד, וְהוּא קָל שֶׁבְּקָלִים, וְתַמִּיד מְגִיב: אֲנִי חוֹשֵׁב כִּךָ אוֹ כִּךָ, הַכָּל אֲנִי חוֹשֵׁב, אֵין אֶצְלוֹ שְׁלַחַן עֲרוּךְ, צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁפֶה יֵשׁ טְמֵאָה גְדוּלָה, כִּי לָנוּ הִיְהוּדִים יֵשׁ שְׁלַחַן עֲרוּךְ, וְלָכֵן אֵלּוּ הַצְּדִיקִים, אֵלּוּ הַחֲכָמִים וְרֹאשֵׁי הַיְּשִׁיבוֹת שֶׁמְלַמְּדִים אֵת הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, הֵם אֵלּוּ הַצְּדִיקִים שֵׁישׁ לְלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, וְאֵלּוּ הַצְּבוּעִים, הַרְמָאִים וְהַשְּׁקֵרְנִים, הַגְּנָבִים וְהַנּוֹאֲפִים שְׁאֵינָם מְקִימִים אֵת הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, וְאֵינָם מַחֲזִיקִים לְלַמֵּד שְׁלַחַן עֲרוּךְ, וְאֵינָם מַעוֹדְדִים לְקִיּוּמוֹ, יֵשׁ לְבַרַח מֵהֶם כְּמוֹ שְׁבוֹרַחִים מֵאֵשׁ, כִּי כָּל פֶּרֶט וּפְרָט בְּחַיֵּי הָאָדָם צְרִיךְ לִהְיוֹת עַל-פִּי הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר יְדוּעַ שֶׁהַכְּמָרִים, יִמַּח שְׁמֵם וְזָכָרֵם, נִטְפְּלוּ תַמִּיד אֶל גְּדוּלֵי עוֹלָם, וְהַכְּרִיחוּ אֵת גְּדוּלֵי חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד עִמָּהֶם בּוֹפּוּחִים. הִנֵּה פֶּעַם גְּדוּל בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהַכְּרִיחוּהוּ לְהַכְּנִס בּוֹפּוּחַ עִם קְבוּצַת כְּמָרִים, וּבְחֲסֵר בְּרָרָה עָמַד כְּנֶגֶד הַיּוֹפּוּחַ.

ושאלוהו: הנה כתוב בשלחן ערוך, שעל האדם להזהר בנטילת ידיים שחרית, ומוכא בזהר הקדוש, שמי שהולך ארבע אמות בלי נטילת ידיים — תיב מיתה, ועל-כן נוהגים על-פי הגמרא וזהר והשלחן ערוך, שאדם אינו הולך לישן בטרם הכין לעצמו כלי עם מים לנטילת ידיים שחרית. והכמרים — עפרא לפומייהו, אומרים שאינם מאמינים בתלמוד וכוזהר, ולכן שאלו את החכם: תראה לנו היכן כתוב בתנ"ך, שעל האדם להכין כלי לנטילת ידיים לפני השנה? ענה ואמר החכם הזה: כתוב בשמואל א', כשהגיעו דוד עם אנשיו אל המקום שישן שם שאול המלך, ורצו להרג את שאול, (שמואל-א כו, ח-ט-יא-יב): "ויאמר אבישי אל דוד, סגר אלקים היום את איבך בידך, ועתה אכנו נא בחנית" וגו', "ויאמר דוד: אל תשחיתוהו כי מי שלח ידו במשיח ה' ה' וגו'" חלילה לי מהנני"ה משלח ידי במשיח ה' ה', ועתה קח נא את החנית אשר מראשותי ואת צפחת המים" וגו' "ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשותי שאול, וילכו להם, ואין רואה ואין יודע ואין מקיץ, כי כלם ישנים, כי תרדמת ה' נפלה עליהם". סיים הגדול מחכמי ישראל ואמר: הנה יש לכם בפסוק מהתנ"ך, ששאול המלך לא הלך לישן בלי שהכין לעצמו צפחת המים. והראיה, אבישי ושאר אנשי דוד רצו להרג את שאול המלך, כי חששו שיתעורר שאול וינהרג את דוד, אך דוד המלך לא רצה, ואמר נקח את המים, כי ידע שאם יקחו את צפחת המים, שאול לא ילך ד' אמות בלי נטילה. ובכן למדים מפסוק בתנ"ך, כיצד היו נוהגים בנטילת ידיים שחרית, כף ענה הגדול בישראל לכמרים.

וסיים מוהרא"ש נ"י, אשר המסקנה היא, שאם מתחזקים באמונת חכמים, אזי אפלו דבר פעוט שנדמה כקטן, הלכה בשלחן ערוך — נטילת ידיים שחרית, כבר מרמז בתנ"ך. לזאת צריכים להתחזק מאד באמונת חכמים, לחזק זה את זה באמונת חכמים, ולהשמר מאד לא לפגע בחכמים האמתיים; אשרי מי שזוכה לאמונת חכמים.

תכלית

מוהרא"ש נ"י אָמר: בְּזֶה הָעוֹלָם הָאָדָם צָרִיף לְהִסְתַּכַּל תָּמִיד עַל הַתְּכֵלִית הָאַחֲרוֹנָה, הֵיכֵן יִלְךְ וְהֵיכֵן יִסִּים אֶת הַחַיִּים, וְאִז אִם יִהְיֶה חֲזַק מְאֹד לְהִסְתַּכַּל עַל הַתְּכֵלִית הַזֶּה, שֶׁהַגּוֹף לִקְבֹר יוּבַל וְהַנְּשָׁמָה תַעֲלֶה אֶל עַל לְמַעְלָה. כְּשֶׁאָדָם חוֹקֵק בְּדַעְתּוֹ אֶת הַתְּכֵלִית הַזֶּה, אִז רוֹאֶה אֶת הַחַיִּים כְּכֹר בְּצוּרָה אַחֲרָת.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י: אֲבָל זֶה דְּבַר הַקֶּשֶׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם יִחְשַׁב מִהַתְּכֵלִית הַנִּצְחִית, כִּי אִף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִסְתַּכַּל וְלְהִתְבּוֹנֵן עַל הַמְּצִיאוֹת הַחַיָּה הַזֶּה, שֶׁהוּא יִצְטָרֵף לְעֹזֵב אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּיוֹם מִן הַיָּמִים, כִּי אִף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְחַשֵּׁב מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר מוהֲרָנ"ת ז"ל: אֶת הַכֹּל אֲנִי יְכוֹל לְצִיר בְּדַעְתִּי, אֲבָל לֹא אֶת הַבְּרוּךְ הַבָּא הָרֵאשׁוֹן בְּקִבְרִי, מֵהַ יִהְיֶה אִתִּי כְּשֶׁיִּכְנִיסוּ אֶת הַגּוֹף שְׁלִי בְּקִבְרִי וְיִכְסּוּ אֶת זֶה עִם עֶפֶר, וְכֹלֵם יִחְזְרוּ הַבֵּיתָה, מֵהַ אַעֲשֶׂה שָׁמָּה.

וְסִפֵּר מוהֲרָא"ש נ"י, שֶׁרַבְּנוּ ז"ל גָּלָה לָנוּ (שיחות-הר"ן, סימן נו), שְׁבִימֵי בְּחֵרוֹתוֹ פָּחַד מְאֹד מְאֹד מִהַמּוֹת, וְכֹל מֵהַ שֶׁחָשַׁב יוֹתֵר מִזֶּה הָיָה מִתְּפַחַד וּמִתְּיָרָא יוֹתֵר, עַד שֶׁלֹּא הָיְתָה תְּפִלָּה שְׁלֵא בַקֵּשׁ עַל זֶה, שֶׁיִּסְתַּלַּק עַל קְדוּשַׁת ה', כִּי פָּחַד מְאֹד מְאֹד מִהַמּוֹת, וְאִם רַבְּנוּ ז"ל פָּחַד מְכֹל זֶה, אֵיךְ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְפַּחַד?! וְאִף אֶחָד שְׁלֵא יִחְשַׁב שֶׁיְכוֹל לְהִתְחַמֵּק מִזֶּה, כִּי הָרִי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה אוֹמְרָת לָנוּ (בְּרֵאשִׁית ג'): "בְּזַעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם, עַד שׁוּבְךָ אֶל הָאָדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לִקְחָתָ כִּי עֶפֶר אֶתָּה וְאֶל עֶפֶר תָּשׁוּב", אִם הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְעִידָה כֵּן, אֵינִי יְכוֹלִים לְהִתְחַמֵּק מִזֶּה, וְאִם אָדָם נִסְפֵם בְּדַעְתּוֹ דְּבַר זֶה, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק מֵעֵבֶר, אִז מֵהַ יַעֲשֶׂה בְּזֶה הָעוֹלָם? יִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְיִלְמַד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא חֻכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְיִדְבֹּק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְיִזְרִיד

את השכינה לזה העולם, ואז אין לו כִּבְרַם מֵהַ לְפַחַד מְשׁוּם דְּבַר, כִּי בּוֹ בְּרָגַע שְׁאָדָם מְכַנִּים בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זו, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדֵיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, אִז מִתְגַּלֶּה עָלָיו אִז סוּף כְּזֶה, שְׁכָבֵר לֹא אִכְפַּת לוֹ בֵּין הַחַיִּים וּבֵין הַמְּוֹת וּבֵין הַמְּוֹת וּבֵין הַחַיִּים, כִּי הוּא תְּמִיד דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר זֶה פְּנֹת חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (חֲלִין ז'): גְּדוּלִים צְדִיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיָּהֶם, כִּי בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק עֲדִין נִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא רוּחַנִיּוֹת אֱלֻקוֹת מְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף הַגֶּשֶׁמִי, אֲבָל כְּשֶׁמּוֹרִיד אֶת הַגּוּף הַגֶּשֶׁמִי, אִז נִתְגַּלֶּה אֵלָיו רַק רוּחַנִיּוֹת אֱלֻקוֹת, רוּחַנִיּוֹת נִשְׁמָתוֹ, וְזוֹ הַמְּדַרְגָּה הַכִּי גְבוּהָה, שֶׁתְּגַלֶּה אֵלָיו רוּחַנִיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, שְׁאִז אֵינוֹ מִתְפַּחַד מִכְּלוּם, כִּי הוּא תְּמִיד דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם אוֹ מִנַּח בְּקִבְרֵהוּ, כִּי אֲצִלוֹ אֵין שׁוּם הַפְּרָשׁ כָּלֵל, וְכִמוֹ שְׁאָמַר פֶּעַם רַבָּנוּ ז"ל לְאִנְשֵׁי שְׁלוּמָנוּ בְּשַׁעַר שְׁדַבֵּר אִתָּם מִהַתְּכָלִית הַנִּצְחִית, וּמִהַחֲלוּנוֹת שְׁלוֹ רָאוּ אֶת בֵּית הָעֶלְמִין, עָנָה וְאָמַר רַבָּנוּ ז"ל בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: מָה אִכְפַּת לִי, עֲכָשׁוּ אֲנִי כָּאֵן בְּחֹדֵר, דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְעוֹד מְעַט אֶהְיֶה שָׁם (וְהִרְאָה עִם אֲצָבְעוֹ הַקְדוּשָׁה עַל בֵּית הָעֶלְמִין שְׂרָאוּ מִהַחֲלוּן), וְגַם שָׁם אֶהְיֶה דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש, אֲשֶׁרֵי אָדָם שׁוֹזְכָה לְהַגִּיד דְּבוּרִים כְּאֵלוֹ, שְׁאִז מְעַלְתוֹ יוֹתֵר גְּבוּהָה מִמְּלֶאךָ, כִּי מִלֶּאךָ זֶה נִשְׁמָה בְּלִי גּוּף וְאֵין עָלָיו שׁוּם מְנִיעוֹת וְשׁוּם הַסְּתֵרוֹת וְשׁוּם כְּסוּיִים, לֹא-כֵן הָאָדָם שֶׁהוּא מְלֹא מְנִיעוֹת וְכְסוּיִים וּמְסַכָּב בְּתֵלְאוֹת וְיִסּוּרִים, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן חוּטֵף וּמוֹצֵא אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹף כָּל צְרוּתָיו יִסּוּרָיו וּמְכַאֲבָיו וְהִרְפַּתְקוּתָיו, אֲשֶׁרֵי לוֹ.

תשובה

מוהרא"ש נ"י אמר: איך יכולים להכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך הלב? איך יכולים להרגיש אותו יתברך? גלה רבנו ז"ל, שהנה רואים, אשר כל אחד משתוקק לחזר בתשובה, וכמו שאמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עג): והנה הכל חפצים לחזר אליו יתברך; בפרט כשמשתכלים בספרים וקוראים על ספורי צדיקים, רואים שהיו בכל הדורות צדיקים קדושים, ואף בדורינו ישנם, וגם אנחנו רוצים להיות כמוהם. ובאמת כל יהודי יכול להיות צדיק גדול. הרמב"ם אומר: כל יהודי יכול להגיע לדרגת משה רבנו, למדרגה הכי גבוהה, וכל אחד ואחד משתוקק להתעלות, מדוע אם-כן איננו מתעלה?

עקר הבעיה, שנתקיים אצלו מה שכתוב אצל אנשי סדום (בראשית יט, יא): "ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול, וילאו למצא את הפתח", אין האדם יודע היכן הדלת, איך להפגס אליו יתברך, כל אחד ששב בתשובה אומר תכף-ומיד: הלואי והייתי יכול למצא את הקדוש-ברוך-הוא, מי יתן ואראה את אליהו הנביא, הלואי ואוכל לדבר להקדוש-ברוך-הוא, מחמת שאיננו יודע היאך גייע לזה, אזי רץ מרב אחד לשני, מדרך זו אל דרך זו, אולי שם ימצא את הישועה, אולי דרך כזו יזכה לשוב בתשובה. והתוצאה — שנעשים אנשי סדום, ואחד רוצה לבלע ולהרס את זולתו, ובזה נהרסים חיי האדם כליל.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את המשמעות, שנעשה כמו באנשי סדום: האחד הורס את השני, וזה מתחיל בבית — שמתחצפים להורים, אחר-כך מתחצפים לאנשים מבגרים, ולשאר החברה, ואחר-כך, השם ישמר, אחד הורג את השני, ומכל שכן, רחמנא לצלן, שנדבק בנגע הרע ובמתלה הזו של סמים, שהורסים את חיי האדם לגמרי, הוא נמצא בדמיונות וכל חיי קורסים תחתיו. מאין באים מעשי סדום האלו? מכך שאדם רוצה לשוב בתשובה, ואינו

יודע היכן הפתח והדלת. בא רבנו ז"ל ואומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פד): הפתח זהו הפה; אדם צריך להרגיל עצמו לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, ללכת למקום פנוי שאין שם אדם, ולשפף נפשו לפניו יתברך.

כי מה זו חזרה בתשובה? אומר האדם: "אני רוצה לשוב אליו יתברך". "ומדוע אינך חוזר?" "איני יודע את הדרך". בא רבנו ז"ל ואומר: "פתח את פיך והרגל עצמך לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, ומה שהנך צריך תבקש ממנו יתברך". והאדם בשלו: "אבל אין שומעים אותי". על האדם לדעת, שעד עתה היה בכל מיני זממות, עשה מעשים מגנים, מחו מלא היה בזבל ובפסלות, אזי איך רוצה בפתע להרגיש את הקדוש-ברוך-הוא? זה לוקח זמן, ולא בן לילה ליום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה מה שאומר דוד המלך, עליו השלום (תהלים לד, ט): "טעמו וראו כי טוב הו"ה", הצדיקים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא מתחננים ומבקשים את עם ישראל: "הקדוש-ברוך-הוא אוהב אתכם, ורוצה שתשובו אליו". וכמו שכתוב בזהר הקדוש (שמות ה): אם נשמות ישראל היו יודעות איך הקדוש-ברוך-הוא אוהב את כל אחד, היו רצות ושואגות אליו כמו כפיר; הינו שהיו משתוקקות אחריו יתברך כאותו איל אשר רץ בצמאון ותר אחר מקור מים, כמו שכתוב (תהלים מב, ב): "כאיל תערג על אפיקי מים, כן נפשי תערג אליך אלקים". כאותו איל צמא המתפש איזה נחל להרוות צמאונו, כך חפץ הקדוש-ברוך-הוא שנשמות ישראל תכספנה ותשבנה אליו — ואזי יזכו להגאל.

וסיים מוהרא"ש נ"י: ומה תהיה הגאולה, וכי ישתנו סדרי עולם וכו'? אלא חכמינו הקדושים אומרים וכן הרמב"ם אומר: בעת הגאולה ישובו כלם אליו יתברך, ירצו כלם ללמד תורה, ירצו כלם לקיים מצוות, יחיו כלם ביחד באהבה, לכלם יהיה רק טוב, ירגישו כלם את הקדוש-ברוך-הוא, ויחיו כלם עם הקדוש-ברוך-הוא —

תורה

פעם דבר מוהרא"ש נ"י מענין התמדת התורה, ואמר, שלעולם כל אדם רוצה ללמד, וכל אחד מתחיל ללמד תורה, אף החסרון הוא שהוא רוצה להיות כבר "גאון" ביום אחד, ובאמת זו טעות גדולה, כי עליו לדעת, שאין זה הולך כף. המדרש אומר (במדבר רבה, פרשה יב, סימן יא): למה נמשלה תורה לתאנה? שרוב האילנות — הזית, הגפן, התמרה, נלקטים כאחת, והתאנה נלקטת מעט מעט; אם ראה אדם כיצד צומחות וגדלות התאנים, יבין את הדברים, כי התאנים אינן גדלות בבת אחת וממלאות את כל האילן כלו בן יום, אלא תחלה מענפים אלו גדלות, ואחר-כך מאלו וכו' וזאת לאט לאט קוטפן האדם, כל יום ממקום אחר (ועין בראשית רבה מו, א); כף התורה, אין האדם יכול ללמדה ביום אחד, אין התורה נלמדת בשבוע אחד, אלא קצת ועוד קצת ועוד קצת, עד שממלא עצמו בה ונעשה תלמיד חכם.

ועל-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, על האדם להשתדל מאד לילך לשעורים, כל שעור שלומדים תורה — ממלא את הנפש עם שמחה ונעם, ומקרב את האדם יותר אליו יתברך, ואל יאמר האדם: "שמעתי כבר את הדברים", כי כמה שאדם ישמע — עדין לא שמע. ומכאן השם "תלמיד חכם" ולא "חכם" בלבד, כי תמיד הוא בבחינת תלמיד, לומד עדין איך להיות חכם, רוצה תמיד להחכים עוד ועוד, ברגע שאדם מחזיק עצמו לחכם, הוא השוטה הכי גדול, כי כל החיים לומדים ולומדים ואין גומרים ללמד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שמרגיל את עצמו ללמד בכל יום

מקרא, משנה, גמרא, מדרש חק ולא יעבר, ממשיך על עצמו אור וזיו וחייות ודבקות הבורא יתברך שמו, כי הארבעה למודים האלו הם כנגד הארבעה עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, פי מקרא בעשיה, משנה ביצירה, תלמוד בבריאה ומדרש וקבלה באצילות, ולכן מי שקובע לעצמו בכל יום שעור קבוע בארבעה למודים אלו, אז יצליח דרכו תמיד, אשרי לו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל הענין של רבנו ז"ל הוא רק להחזיר באדם למוד התורה הקדושה, כמובא (שיחות-הר"ן, סימן יט): רציתי מאד להכניס בעולם שיהיה חק קבוע לכל אחד ואחד שילמד כך וכך, כי כח התורה כל-כך גדול, שיוציא אותו מהבוץ שנפל אליו. ופעם אחת היה ספור, שאחד דבר ברבים, שענין רבנו ז"ל אינו למוד התורה הקדושה (עפ"א לפומייהו), ומוהרא"ש נ"י היה שם, והחל לצעק עליו: "כל מה שאתה מדבר זהו כפירות ואפיקורסות, והנראה שמעולם לא למדת את ספרי רבנו ז"ל, כי יש כל-כך הרבה בשיחות ובתורות רבנו ז"ל, איך שמדבר ממעלת למוד התורה הקדושה, ואיך אתה יכול לדבר בשם רבנו ז"ל". ונזף בו מאד, והמשיך ואמר: "מכל שכן מי שזוכה ללמוד בספרי הזהר והתקונים, רואה שכמעט אין דף שלא ידבר ממעלת למוד התורה הקדושה, ואיך אתה יכול לדבר דבורים כאלו". ואחר-כך אמר מוהרא"ש נ"י לכל אנשי שלומנו ששמעו את דברי הנ"ל, שצריכים מאד מאד להשמר למי הולכים לשמע דברי תורה, כי בנקל יכול להרג אתכם ולעקרکم משני העולמות, כי בעוונותינו הרבים, עכשו כל פרוח נעשה הוגה דעות בדבר רבנו ז"ל, ואוי לו ואוי לנפשו, כי לא מבעיא שאינו יכול להוליד ולהנהיג את עצמו, ואיך יוכל להנהיג את אחרים?! אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל! [ומאז מוהרא"ש נ"י אינו מרשה לאף אחד לדבר בבית מדרשו, מאחר שהיה יכול לצאת קלוקל בזה, רחמנא לישזבן, שאדם ידבר דברי כפירות ומינות כאלו, אזי נזהר בדברים אלו מאד, ואינו נותן רשות לאף אחד לדבר בבית מדרשו, אלא מי שידע שהוא לומד

בסדר-דרך-הלמוד של רבנו ז"ל].

תפלה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים הַקְּדוּשִׁים, מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֶת חֲשִׁבוֹת הַתְּפִלָּה וְהַשִּׁיחָה אֵלָיו יִתְבַּרְךָ. וַיִּלְמַד הָאָדָם קֵל וְחָמֵר, הִנֵּה אַנְשִׁים מְבַגְרִים — כַּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן בָּהֶם — יֵרָאֶה, פִּי יֵשׁ לָהֶם חֲכַמַת חַיִּים, אֲשֶׁר הַנְּעַר חָסֵר מִזֶּה, הֵיזוֹת שְׂאֲנָשִׁים אֱלוֹ עֲבָרוֹ שְׁשִׁים שְׁבַעִים שָׁנָה בְּזֶה הָעוֹלָם, קָנוּ חֲכַמַת חַיִּים רַבָּה. וְלִכֵּן יֵשׁ מִצְּנֵה שֶׁל: "מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם", כְּשֶׁאָדָם מְבַגֵּר נִכְנָס — יֵשׁ לָקוּם בְּפָנָיו, פִּי צָבַר הַרְבֵּה חֲכַמַת חַיִּים, הוּא יוֹדֵעַ הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב מִהַנְּעַר הַצָּעִיר, וְאֵל לַחֲשֵׁב שֶׁהוּא מִהַדוֹר הַיָּשָׁן וְכַדוּמָה, וְאֵין לְהַתְיַחֵס לְדַעוּתוֹ, פִּי עָבַר חַיִּים קָשִׁים וּמְרִים, וַיּוֹדֵעַ לוֹמֵר לָךְ מִמָּה לְהִזָּהֵר. מִכָּל שֶׁפָּן צַדִּיק שֶׁדְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְגַר עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְחִי עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין לוֹ לִפְנֵי עֵינָיו רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא יוֹשֵׁב יוֹתֵר לְמַעְלָה מְלִמְטָה, כְּשֶׁהוּא בָּא וְאוֹמֵר לָךְ: תִּדְעֵה, לְמַעְלָה בְּשָׁמַיִם חָשׁוּב כָּל-כֶּף הָעֵנָן שֶׁל תְּפִלָּה, הֵינּוּ שְׂאָדָם בָּא וּמְדַבֵּר לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ כֹּל צָרְכָיו, וַיְהִי חֲזוֹק בְּזֶה, אֲזִי סוּף כָּל סוּף יִקְבַּל — אִם יִמְתִּין בְּסִבְלָנוֹת, וְזֶהוּ יְסוּד הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י: הַרְמַב"ם מְבִיא, שֶׁלִּפְנֵי תְּקִנַת אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה שֶׁתְּקַנּוּ אֶת נֶסֶח הַתְּפִלוֹת, כְּשֶׁהָיָה צָרִיף הָאָדָם דְּבַר מָה, הִלָּךְ אֲצֵל הַפְּנֵה וּבִקֵּשׁ מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵךְ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה חָזוּ שֶׁתְּהִיָּה גְלוֹת גְּדוּלָּה, וְלֹא יִתְפַּלְלוּ, אֲזִי סִדְּרוּ אֶת שְׁלֹשׁ הַתְּפִלוֹת הַמְּתַקְנוֹת בְּסִדּוֹר, וְחוּבָה עַל הָאָדָם לְהַתְפַּלֵּל אוֹתָן כָּל יוֹם: שְׁחִרִית, מִנְחָה וְעֶרְבִית בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת; אֵךְ עָקֵר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה, שִׁיבָא אָדָם,

וישפוף את לבו וכל מה שעובר עליו להקדוש-ברוך-הוא, ואם אדם חזק בזה, סוף כל סוף ירגיש טעם ונעם בחיים, ויתגלה לו אור כזה שאינו יכול לתאר.

וכדברי דוד המלך, עליו השלום (תהלים לד, ט): "טעמו וראו פי טוב הנוי"ה". מִשָּׁל לְאָדָם שִׁפְתָּח מִסְעָדָה, וּמִבְשָׁל בָּהּ מִטְעָמִים עֲרִבִים לַחֵף, וּמָה עוֹשֶׂה לְמַעַן פְּרִסּוֹם מִסְעָדוֹ? שׁוֹלַח פְּרוֹסְפִקְטִים בְּדָאָר, מוֹצִיא כְרוּזִים בְּכָל הָעִיר, הַמּוֹדִיעִים עַל מְקוֹם הַמִּסְעָדָה וְאִיכוּתָהּ, וּמִשְׁבַּחִים אֶת טִיבָהּ בְּרַבִּים וְכוּ' וְכוּ', כּוֹלֵי הָאֵי וְאוֹלֵי מִצְלִיחַ בְּפִרְסַמַּת שְׁעֵשָׂה. אָבֵל בְּרַגַּע שָׁבָא אָדָם לְמִסְעָדָה וְטוֹעֵם בְּעֵצְמוֹ מֵהַמְּאֻכְלִים, וְחָשׁ בְּטִיבָם וּבַעֲרֹבוֹתָם — "הָא, מִשְׁהוּ נִפְלָא", וּמִסְפָּר לְחִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ לְחִבְרוֹ, וְכֵן הִלָּאָה, כִּף מִתְפָּרֵס שְׁמָה הַטּוֹב שֶׁל הַמִּסְעָדָה בְּאַמִּינוּת וּבְאַמְתוּת גְּדוֹלָה בְּיֹתֵר. וְזֶה שְׁזוֹעֵק דָּוִד הַמֶּלֶךְ: "טַעְמוֹ וְרָאוּ פִי טוֹב הַנוֹי"ה" — בָּאוּ טַעְמוֹ אֶת הַטַּעַם שֶׁל תְּפִלָּה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלִשְׁפוֹף לְפָנָיו שִׁיחַ, וְתָרָאוּ פִי טוֹב הוּא.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י: מִהִי הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה בְּיֹתֵר? שִׁיכְנִים הָאָדָם בְּעֵצְמוֹ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִזִּי יִהְיֶה הַמְּאֻשֵּׁר בְּיֹתֵר בְּחַיִּים, וְלֹא יִחַסֵּר לוֹ דָּבָר, וְאִיךָ זֹכִים לְזֶה? שִׁיִּרְגִיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וַיִּבְקֶשׁ כָּל צָרְכָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, יָבוֹא לְבֵית-הַפְּנִסֶת, וַיַּעֲמֵד לִיד אַרוֹן-הַקֹּדֶשׁ, וַיִּבְקֶשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יִלֵּךְ לְכַתֵּל הַמַּעֲרָבִי, וַיִּתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, יִלֵּךְ אֶל קְבֻרוֹת צְדִיקִים וַיִּבְקֶשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, אִזִּי יִרְאֶה אֵילּוֹ יְשׁוּעוֹת תְּבִאָנָה לוֹ.

וְהוֹסִיף מוֹהֲרָא"ש נ"י: אֵין אָדָם יָכוֹל לְתַאֵר אִיזוֹ שְׁמִתָּה נַעֲשִׂית בְּשָׂמִים כְּשִׁיְהוּדֵי מִבְּקֶשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְשׁוֹפֵף לְפָנָיו שִׁיחַו. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת ט.): אֵימְתִי עֵת רְצוֹן? בְּשַׁעַה שֶׁהַצְּבוֹר מִתְפַּלְלִים לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶה הָעֵת רְצוֹן הַכִּי גְּדוֹל; וְעַל-כֵּן יִרְאֶה כָּל אָדָם לְקַבֵּל מַעֲתָה עַל מַלְכוּת שְׂמִים, יִחְדִּיר בְּלִבּוֹ שֶׁהוּא מְאֻמֵּן בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִינוֹ עוֹזְבוֹ אִף פַּעַם, וַיִּשְׁרִישׁ דְּבוּרִים אֵלוֹ עִמָּךְ בְּלִבּוֹ. וְהַעֲקֵר — שִׁיִּבְקֶשׁ בְּכָל עֵת, שִׁיְהִיָּה עֵת רְצוֹן, כִּי יֵשׁ

שיחות-מוֹהֲרָא"ש

שמג

כָּל כֶּף הַרְבֵּה סוֹבְלֵי חֲלָאִים, הַשֵּׁם יִשְׁמְרוּ, אֵין בַּיִת שְׁלֹא תִהְיֶה בּוֹ צָרָה, בֵּן אוֹ בַת, נֶכֶד אוֹ נֶכְדָּה, בְּעַל אוֹ אִשָּׁה, וְעַל הָאָדָם לְהַכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה — לְבַקֵּשׁ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂיִרְחַם בְּכָל רֶגַע וַיִּמְלֵא מִשְׁאַלוֹתָיו לְטוֹבָה. עַל הָאָדָם לְהַכְנִיס אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְלֹא לְרִיב מִפְּאֵת שְׂטִיּוֹת וְהַבְּלִים, כִּמְהַ מִשְׁפָּחוֹת נְהַרְסוֹת רַק מִחֲמַת עֵינָיו הַבָּל וְרִיק, אֲבָל כְּאֲשֶׁר מְכַנְיָסִים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת — אֲזַי מִצְּלִיחִים, וּמְקִימִים בַּיִת לְתַפְאֵרַת. וְכֵן לְגַבֵּי חֲבָרִים, יֵשׁ לְהַחְזִיק עֲצָמָם בְּיַחַד, וּלְדַבֵּר בִּינֵיהֶם תָּמִיד רַק מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִמְעַלֵּת הַשִּׁיחָה וְהַתְּפִלָּה לְפָנָיו, וְלֹא מִדְּבָרִים אֲחֵרִים, וְאֲזַי יִצְלִיחוּ בַחַיִּים.

וְסִיָּם מוֹהֲרָא"ש נ"י: הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר, שְׁתֵּהָא הַשְּׁעָה הַזֹּאת — שְׁאָדָם עוֹמֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בַּתְּפִלָּה — שְׁעַת רַחֲמִים וְעַת רְצוֹן מִלְּפָנָיו. וּמִי שְׁצָרִיךְ שְׂדוּךָ — הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹרְהוּ שְׂיִמְצָא זְוֹג טוֹב, מִי שְׁצָרִיךְ יְלָדִים — הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִשְׁפִיעַ לּוֹ יְלָדִים, מִי שְׁצָרִיךְ שְׁלוֹם-בַּיִת — הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִתֵּן לוֹ שְׁלוֹם-בַּיִת, מִי שְׁצָרִיךְ בְּרִיאוֹת — הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִתֵּן לוֹ בְּרִיאוֹת, וְהַעֲקָר — שְׁנוֹכָה לְהַכִּיר אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא תָּמִיד וְלֹהֵתְפַלֵּל אֵלָיו.

תְּמִימוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: מֵדַת הַתְּמִימוֹת הִיא הַפֶּךְ הַלִּיצְנוּת, כִּי לִיצְנוּת הִיא עֵקֶר הַכְּסִילוּת, הַלֵּץ חוֹשֵׁב כִּי הוּא חָכָם, אִךְ בְּאִמַּת הוּא טִפֵּשׁ גָּדוֹל, כִּמוֹ שְׂאוֹמֵר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, הַחֲכָם מְכַל אָדָם (מְשַׁלֵּי ט, יב): "אִם חֲכָמָה חֲכָמָה לָךְ, וְלִצְפָה לְבַדָּךְ תִּשָּׂא", אָדָם הַעוֹשֶׂה לִיצְנוּת מְזוּלָתוֹ, כְּגוֹן: אֶחָד מְקַיֵּם מִצְוֹת, עוֹזֵר לְשֵׁנֵי, נוֹתֵן

צדקה, אחד לומד תורה, או אחד מתפלל וכו', בא אחר ומתלוצץ:
 "מה אתה מסתובב ועוסק בתסודים ובצדקות עם אחרים?! מחר
 יבצעו בך". ומקרה אותו, או שאומר: "מה אתה לומד?! תראו
 היאך לומד, היאך מתפלל". לכאורה עושה ליצנות מהזולת, אף
 שוכח שעושה ליצנות מעצמו ולא מזולתו, מדוע? כי פלוני זה
 שלומד תורה, או מתפלל או מקים את המצוות — זהו נכס שלו,
 נשאר אצלו — ברצונה או שלא ברצונה, והלץ מתלוצץ מעצמו.
 ולכן כל אלו שהלכו בתמימות הצליחו מאד בחיים. וכמו שאומר
 רש"י הקדוש על הפסוק (בראשית כה, כו): "ויעקב איש תם": תם
 אינו יודע לרמות, זה נקרא איש תם, שהולך בתמימות.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר אצל רבנו ו"ל היתה מדת התמימות
 חשובה מאד מאד, וכל אלו שהלכו בתמימות הצליחו עד מאד, עד
 כדי כך שאמר מוהרנ"ת ו"ל קדם הסתלקותו: שאגיד שלא
 התפללתי מספיק, או לא למדתי מספיק — איני יכול, כי שמרתי
 את הזמן, וכי כידוע מוהרנ"ת ו"ל שמר מאד על הזמן, והשעון
 היה מנח לנגד עיניו והסתפל עליו תמיד, אף מי יודע אם יצאתי
 ידי חובת התמימות של רבנו ו"ל, כי תמימות רבנו ו"ל היתה באפן
 אחר לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אני בעצמי ראיתי במשך ימי חיי הרבה
 הרבה, כל אלו שהלכו בתמימות — עשו חיל מאד אף בגשמיות,
 שהיה להם כסף, רכב, דירה וכל מה שהצרכו לו, ומי שהלך בתכמות,
 מסכן גדול היה, עד שנתקנים אצלו מה שאמר החכם מכל האדם
 (קהלת ט, יא): "לא לחכמים לחם", לא היה לו אפלו מה לאכל. וכמו
 שאצל הגברים כך הוא אצל הנשים, גבר או אשה שהולכים
 בתמימות, ויודעים שכל מצנה יש לקים בתמימות ובפשיטות בלי
 שום תכמות, אזי מצליחים מאד, בית שמתנהגים בו בתמימות
 יודעים שנטילת ידים תכף אחר שקמים הוא יסוד ביהדות, ויסוד
 לכל היום, יודעים שנטילת ידים קדם האכל היא חובה, נטילת ידים
 כשיוצאים מבית הכסא היא חובה, וכך נוהגים בתמימות

ובפשטות: ברכות קדם האכל, וכן ברכת-המזון, וכן כל מצנה ומצנה, יוצאים את הפתח ונושקים למזונה, כל דבר בבית זה נוהגים בו בתמימות, "איני יודע כלום, כף חנכתי, עלי לטל ידים, עלי לברך ברכות, עלי לנשק למזונה, עלי לסדר את הבית, שיהיה בו טעם יהודי, פה ארון ספרים, פה חדר אורחים, פה שלחן וכסאות המשמשים בעבור אכילת הארוחות" וכו' וכו', וכן כל דבר נבנה בטעם יהודי תמימותי, בית כזה היה מאד מצלח. אף ברגע שהחלו לעשות ליצנות: מה, מי, מדוע צריך לטל ידים, חלילה, או רחמנא לצלן הפליטו מהפה: "זהו הבל הבלים, שטיות", זלזלו בנטילת ידים, אומרים חכמינו הקדושים (סוטה ד): כל שמזלזל בנטילת ידים, לבסוף נעקר מן העולם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: הנה אנחנו רואים מה שקורה היום במציאות, שכל-כף הרבה אנשים יוצאים מהדת, רחמנא לצלן, ואנשים שוכרים ראשם: "למה מגיע דבר כזה לבן או לבת שלי? ואינם שמים על לב, אשר כל זה הוא רק מפני שלא החזירו את התמימות בבית.

ומהיכן מתחילה התמימות? בנטילת ידים, לטל ידים אימתי שצריך, ובפרט כשקמים מהשנה, אסור ללכת ארבע אמות בלי נטילת ידים, ולא להתחכם בזה — אפשר לטל בחדר אמבטיה וכדומה, אלא עוד קדם השנה מכינים קערה ונטלה בעבור הנטילה, וכן קדם הסעודה נוטלים ידים, כשאומרים הברכות — מברכים בהלכה, הקפדה על ברכת-המזון, וכן כל דבר הנדמה כפעוט, זהו דבר גדול מאד, וכל אלו שעשו ליצנות מדברים קטנטנים, שנדמו בעיניהם כקטנים, לבסוף נעקרו מהעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לכן אם אנו רואים בתי ישראל שמצליחים שם מאד ואינם חסרים מאומה, סימן שהולכים בהם בתמימות. יש משפחות עניות שלא היה להם כלום, אף לבסוף בנו לעצמם ארמון. מאין בא דבר כזה? כיון שהלכו בתמימות, כל דבר

קטן הנוגע ליהדות, עשאוהו בתמימות, והקפידו עליו, אפלו שיהא ארון ספרים בסלון, הִיָּה אֶצְלָם יסוד חשוב, יהודי נכנס, שִׁירָאָה ספרי קדש, וכבר מתעורר, וכן שִׁתְּהָא קפּה שֶׁל צְדָקָה. כִּף צְרִיף להיות בית יהודי, וכִּף הִיוּ בְּנוֹיִים בְּתֵי יִשְׂרָאֵל טובים ומצליחים — בָּא עָרַב שַׁבָּת, מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת לְכָבוֹד שַׁבָּת, עוֹרְכִים אֶת הַשְּׁלֶחַן, פּוֹרְשִׁים אֶת הַמִּפָּה הַלְּבָנָה, מְנִיחִים אֶת הַחִלּוֹת, מְבָרִיקִים אֶת הַפְּמוֹטוֹת וּמְכִינִים הַנְּרוֹת, אֲזִי נַעֲשֶׂה כָּל הַבַּיִת קְדוֹשׁ, וּלְזֶה זוֹכִים עַל-יְדֵי תְּמִימוֹת. בְּרִגְעַ שְׁעוֹשִׂים לִיצְנוּת — מְקַשִּׂים קְשִׁיוֹת: לְמָה, מִדּוּעַ וְכוּ', לְמָה צְרִיכִים לְפָרֵשׁ הַמִּפָּה, יֵשׁ עוֹד פְּנָאֵי, מִדּוּעַ צְרִיכִים פְּמוֹטוֹת, חֻבֵּל עַל הַכֶּסֶף, וְכִּף מִתְחִילִים לְהִתְלוּצֵץ מִהִיָּהוּדוֹת, לְבִסּוּף, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, נַעֲקָרִים מִן הָעוֹלָם.

וסײם מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר זֶה מָה שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן יב), שְׁכָּל אֱלוֹ שְׁהֲלָכוּ עִם חֻכְמוֹת, לְבִסּוּף נַעֲקָרוּ לְגַמְרֵי מִן הָעוֹלָם, וְאֱלוֹ שְׁהֲלָכוּ בְּתְּמִימוֹת, מְצָאוּ תְּמִיד אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְחָיו חַיִּים נְעִימִים וּמְאַשְׁרִים.

מפתח הענינים

חלק יב

א

ז	אמונה
יא	אברהם אבינו
טו	אמת
יח	אשה
כג	אמונת חכמים

ב

כז	בושה
לא	בגדים
לג	בטחון
לה	בנים
לו	בנות

ג

מ	גויים
מה	גבורה
מז	גאלה
נא	גנבה
נב	גוף

ד

נה	דרך ארץ
נט	דוד המלך
ס	דעת
סז	דרשן
ע	דבור

ה

עג	התחזקות
עה	התבודדות
עז	הדפסה
פ	הכנה
פג	התחדשות

ו

פו	נדאי
פח	נתרן
צד	וילון
צו	ני
צה	נדוי

ז

צט	זלזול
קא	זכות
קב	זווגים
קד	זריזות
קז	זמן

ח

קט	חנכה
קטז	חסד
קיח	חלישות הדעת
קכא	חשבון
קכג	חדושי-תורה

ט

קכד	טוב
קל	טענות
קלב	טמאה
קלג	טבע
קלו	טעות

,

קלז	יחוד
קמ	יום הולדת
קמה	יציאת מצרים
קנב	יום טוב
קסט	יבנאל

כ

קעה	פלום
קעז	פבוד
קעט	פלא
קפא	פליון
קפב	פלי

ל

קפד	ליצנות
קפח	לשון-הרע
קצא	לקויטי-מוהר"ן
קצג	למוד
קצד	לחץ

מ

קצה	מעט
קצח	מקום
קצט	מוהרנ"ת ז"ל
רא	מלכה מלכה
רה	מחשבה

נ

רז	נקיות
רט	נדרים
ריא	נאוף
ריג	נר תמיד
ריד	נסים

ס

רטו	סבלנות
ריז	ספורי צדיקים
רכא	סעדת ראש חודש
רכג	ספנה
רכה	ספירת העמר

ע

רלז	עבודת הקדש
רמג	ערמומיות
רמו	עצלות
רמח	עץ
רנ	עינים

פ

רנב	פשרות
רנד	פחד
רנו	פורים
ער	פרסום
ערב	פשטות

צ

רעד	צדיק
רעו	צרה
רעט	ציון
רפב	צבור
רפד	צניעות

ק

רפז	קביעת עתים לתורה
רפח	קוף
רצ	קבלה
רצב	קדשה
רצב	קלות ראש

ר

רצג	רַבְנוּ ז"ל
רצו	רַחֲמָנוּת
רצט	רְפוּאָה
שא	רְשָׁעוֹת
שז	רְצוֹן

ש

שיד	שְׂדֵכָן
שטז	שָׁעָה
שיח	שְׂמִיחָה
שכא	שֶׁבֶת
של	שְׂאוֹר וְחֶמֶץ

ת

שלה	תְּכֵלֶת
שלז	תְּשׁוּבָה
שלט	תּוֹרָה
שמא	תְּפִלָּה
שמג	תְּמִימוֹת

תיקון הפללי

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

”לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:”

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו. ולכל הצדיקים האמתים שזכני עפר. קדושים אשר בארץ המה. ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(* ועל דעתם ועל פונתם אני אומר כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נעוץ, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה. שהם שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (בזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י ו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים. בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית שהוא תקון הפללי אמן:

וַיַּעַן: ז אַתָּה סֵתֵר לִי¹, מַצַּר תַּעֲרַנִּי, רָנִי פִלֵּט תְּסוּבְּבֵנִי
 סֵלָה: ח אֲשַׁכִּילָךְ, וְאוֹרֵךְ בְּדָרְךָ זֶה תִלְךָ, אִינְעָעָה עָלֶיךָ עֵינַי: ט אֵל
 תִּהְיֶה כְּסוּס, כְּפָרֵד, אִין הַבַּיִת, בְּמַתַּג וּרְסֵן עֲדִיו לְבָלוּם, בַּל קָרַב
 אֵלֶיךָ: ירְבִּים מְכֹאֲוִבִים לְרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיהוָה חֲסֵד יְסוּבְּבֵנוּ: יא
 שְׂמַחוּ בִיהוָה, וְגִילוּ עֲדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל:

מא

א לַמְּנַעַח מְזֻמּוֹר לְדוֹד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֵל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ
 יְהוָה: ג יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ
 אֵיבָיו: ד יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל מִשְׁכְּבוֹ הַפְּכֶת בַּחֲלִיו: ה אֲנִי
 אֲמַרְתִּי, יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: ו אֵיבֵי יֹאמְרוּ רַע
 לִי, מְתֵי יָמוֹת וְאֶבֶד שְׁמוֹ: ז וְאִם בָּא לְרֵאוֹת, שְׁוֹא יִדְבֵר, לְבוֹ יִקְבֹּץ
 אָן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵר: ח יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שִׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִי: ט דְּבַר בְּלִיעַל יַעֲזוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם: י גַּם
 אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחֲמִי, הַגְּדִיל עָלִי
 עֵקֶב: יא וְאַתָּה יְהוָה, חֲנּוּנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֵמָה לָהֶם: יב בּוֹזֵאת יִדְעֵתִי
 כִּי חִפְצֶתָּ בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אֵיבֵי עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכַּתָּ בִּי,
 וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

¹ כַּאֲשֶׁר צָרִיךְ לְהַפְסִיק מֵעַט. (עֵינַי בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לַמְנַעַח מִשְׁכִּיל, לִבְנֵי קֶרֶחַ: ב כָּאֵיל תִּעְרַג עַל אֲפִיקי מַיִם, כִּן נַפְשִׁי תִּעְרַג אֵלַיךָ אֱלֹהִים: ג עֲמָאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹהִים, לְאֵל חַי, מִתִּי אָבוֹא וְאֶרְאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיְתָה לִי דַמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה, וְאֲשַׁכְּחָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֲדַדִּם עַד בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הַמּוֹן חוֹגֵג: ו מֵה תִּשְׁתַּוְּחָחִי נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אֲוֹדְנֵנוּ יְשׁוּעוֹת פְּנִינוּ: ז אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשִׁי תִּשְׁתַּוְּחָח, עַל כִּן אֶזְכְּרֶךָ מֵאֲרֶץ יַרְדֵּן וְחַרְמוֹנִים, מֵהַר מְעַעְרָח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל עֲנֹרִיךָ, כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבָרוּ: ט יוֹמָם יַעֲזֹה יְהוָה חֲסֵדוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לְאֵל חַיִּי: י אֲוֹמְרָה לְאֵל סְלֵעִי, לָמָּה שָׁכַחְתָּנִי, לָמָּה קָדַר אֵלֶיךָ בְּלַחַץ אוֹיְבֵי־אֵל בְּרִעַח בְּעַצְמוֹתַי, חֲרַפְנוּנִי עוֹרְרִי, בְּאָמַרְם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: יב מֵה תִּשְׁתַּוְּחָחִי נַפְשִׁי, וּמֵה תַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אֲוֹדְנֵנוּ יְשׁוּעַת, פְּנֵי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לַמְנַעַח, אֵל תִּשְׁחַת, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוּל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי, אֱלֹהֵי, מִמִּתְקוֹמְמֵי תִּשְׁגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפְּעֵלֵי אֲנֹן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יַגְרוּ עָלַי עֲזִים, לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי עוֹן, יְרוּעוֹן וַיִּכְפְּנוּנִי,

עורה לקראתי וראה: וואַפֿתָּה יְהוָה אֱלֹהִים עֲבָאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הקיצה לפקד כל הגוים, אל תחזן כל בגדי און סלה: זישובו לערב, יחמו ככלב, ויסובבו עיר: ח הנה יביעון בפיהם, חרבות בשפתותיהם, פי מי שמע: טואַפֿתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ, תלעג לכל גוים: י עז, אליך אשמרה, כי אלהים משגבי: יא אלהי חסדי, יקדמני, אלהים יראני בשררי: יב אל תהרגם פן ישכחו עמי, הניעמו בחילך, והורידמו, מגננו אדני: יג חטאת פימו, דבר שפתימו, וילכדו בגאונם, ומאלה ומכחש יספרו: יד כלה בחמה, כלה, ואינמו, וידעו כי אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: טו וישבו לערב, יחמו ככלב, ויסובבו עיר: טז תזמה יניעון לאכל, אם לא ישבעו, וילינו: יז ואני אשיר עזך, וארנן לבקר חסדך, כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי: יח עזי, אליך אשמרה, כי אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז

א למניע על ידותון לאסף מזמור: ב קולי אֵל אֱלֹהִים, ואַעֲעֶקֶה קולי אֵל אֱלֹהִים, וְהֵאֲזִין אֵלַי: ג ביום צרתי אדני דרשתי, ידי לילה נגרה, ולא תפוג, מאנה הנחם נפשי: ד אַזְכְּרָה אֱלֹהִים, וְאֶהְמִיָּה, אַשִׁיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: ה אַחֲזֶתָ שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נַפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֵּדָם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אַזְכְּרָה נְגִינְתִּי

² באמרה אל אלהים תבנו המלוי כזה אל"ה א"ל"ה למ"ד אל"ה א"ל"ה למ"ד ה"י יו"ד מ"ם

בְּלִילָהּ, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָהּ, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הִלְעוּלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי,
וְלֹא יוֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנֶצַח חֲסִדוֹ, גָּמַר אָמַר לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חַנוּת אֵל, אִם קָפַץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה: יא וְאָמַר חֲלוּתִי
הִיא, שְׁנוֹת יָמָיו עֲלִיּוֹן: יב אֲזָכֹר מַעַלְלֵי יְהוָה, כִּי אֲזָכְרָה מִקֶּדֶם
פְּלִאָה: יג וְהוֹדִיתִי בְּכָל פְּעֻלָּהּ, וּבַעֲלִילוֹתֶיהָ אֲשִׁיחָהּ: יד אֱלֹהִים, בְּקֹדֶשׁ
דְּרָכָהּ, מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עָשָׂה פְּלֵאָה, הוֹדַעְתָּ
בְּעַמִּים עֲזָה: טז גָּאֲלַת בְּזִרוּעַ עַמָּהּ, בָּנִי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סְלָה: יז רְאוּהָ
מִיָּם אֱלֹהִים, רְאוּהָ מִיָּם יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תְהַמּוֹת: יח זֶרְמוּ מִיָּם
עֲבוֹת, קוֹל נִתְנָנוּ שְׁחָקִים, אֵף חֲצָצִיף יִתְהַלְכוּ: יט קוֹל רַעֲמָהּ בְּגִלְגָּל,
הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבֵּל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינֵם דְּרָכָהּ, וּשְׂבִילָהּ
בְּמִים רַבִּים, וַעֲקֹבוּתֶיהָ לֹא נָדְעוּ: כא נַחֲיֵת כִּצְאָן עַמָּהּ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר
וְדָר: ב בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲזִלֵּל אֶרֶץ וְתִבֵּל, וַיַּמְעוּלֶם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: ג תֵּשֵׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיהָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָהּ: ה זֶרְמַתָּם
שָׁנָה יִהְיוּ, בְּבִקְרַת כְּחֲצִיר יַחֲלֶף: וּבְבִקְרַת יַצִּיץ, וַחֲלֶף, לְעָרֵב יִמּוּלֵל
וַיִּבֶשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְּאֶפְהָ, וּבַחֲמַתָּה נִבְהַלְנוּ: ח שִׁתָּה עֲזוּנֵינוּ לְנִגְדָה,
עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנוּיָהּ: ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתָּהּ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ

הָגָה: י ימי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַהֲבָם, עָמַל וְאָוֶן, כִּי גֹז חֵישׁ וְנִעְפָּה: יא מִי יוֹדֵעַ, עַז אֶפֶד, וְכִירָאֲתָדָ, עֶבְרֶתָדָ: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כִּן הוֹדֵעַ, וְנָבֵא, לְבַב חֲכָמָה: יג שׁוֹבָה יְהוָה, עַד מָתִי, וְהִנַּחֵם עַל עֲבֹדֶיךָ: יד שִׁבְעֵנוּ בְּבִקְרָה, חֲסִדֶיךָ, וְנִרְנָנָה, וְנִשְׁמַחָה, בְּכֹל יָמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ, כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ, שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה: טז יִרְאֶה אֶל עֲבֹדֶיךָ פְּעִלְךָ, וְהִדְרֶךְ עַל בְּנֵיהֶם: יז וַיְהִי נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ, כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: ב שִׁירוּ לוֹ, זָמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכֹל נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה, וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד: ה זָכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיו וּמִשִּׁפְטֵי פִּיו: ו זֶרַע אֲבָרָהֶם, עֲבָדוּ, בְּנֵי יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכֹל הָאָרֶץ מִשִּׁפְטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר עֲזָה, לְאַלֵף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרָהֶם, וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב, לְחֵק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר, לָךְ, אֲתָן אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוֹ, חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתָם מִתִּי מִסְפָּר, כַּמַּעֵט, וְגָרִים בָּה: יג וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אֲחֵר: יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשֹׂקֶם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מַלְכִים: טו אֵל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי, וְלֹנְבִיאִי אֵל תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל

הָאָרֶץ, כָּל מִטָּה לָחֶם שָׁבַר: יז שֶׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכָּר
וְיוֹסֵף: יח עָנּוּ בַכֶּבֶל רִגְלוֹ, בְּרִזְל בָּאָה נִפְשׁוֹ: יט עַד יֵת, בֵּא דְבַרְוּ,
אָמַרְתָּ יְהוָה, עֲרַפְתָּהוּ: כ שֶׁלַח מֶלֶךְ, וַיִּתְּרָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים,
וַיִּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל קַנְיָנוֹ: כב לְאֶסֶר שָׂרְיוֹ,
בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִינוֹ, יַחֲפֵס: כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ
חָם: כד וַיִּפַּר אֶת עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לָבֶס לְשָׂנֵא
עַמּוֹ, לְהִתְנַפֵּל בְּעֶבְדָיו: כו שֶׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ, אֲחֵרֹן אֲשֶׁר בָּחַר
בוֹ: כז שְׁמוֹ בֶס, דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שֶׁלַח חֲשׂוֹךְ,
וַיַּחֲשׂוֹךְ, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבַרְוֹ: כט הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם, וַיָּמַת אֶת
דִּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֶרֶץ עֶפְרָדַעִים, בְּחֹדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר, וַיָּבֵא
עָרַב, כְּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהַבּוֹת
בְּאֶרֶץ: לג וַיָּד, גִּפְנִים וְתַאנְתָּם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר, וַיָּבֵא
אֲרָבָה, וַיִּלֶק, וְאִין מִסְפָּר: לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֶרֶץ, וַיֹּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם: לו וַיָּד כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ, רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם
בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם, כִּי נָפַל
פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנָן, לְמִסְדָּה, וְאִשׁ, לְהַאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל,
וַיָּבֵא שְׁלִיו, וְלָחֶם שָׁמִים, יִשְׁבִּיעַם: מא פָּתַח עוֹר, וַיִּזְוּבוּ מַיִם, הִלְכוּ
בְּצִוּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ: מג
וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם,
וַעֲמַל לְאֲמִים וַיִּרְשׁוּ: מה בְּעֶבּוֹר יִשְׁמְרוּ חֻקָיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְעֲרוּ,
הַלְלוּיָהּ:

קלז

א על נְהָרוֹת בְּבַל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ב על
 עַרְבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ פְּנֹרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׂאֵלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַרֵי שִׁיר,
 וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה,
 עַל אֲדַמַּת נֶכֶר: ה אִם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק
 לְשׁוֹנִי לְחִפִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ, אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ
 שְׂמֵחָתִי: ז זָכֹר יְהוָה לְבִנְיָאָדָם, אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוֹ
 עָרוֹ, עַד הִיסוּד בָּהּ: ח בַּת בְּבַל הִשְׁדּוּדָהּ, אֲשֶׁרִי שִׁישָׁלֵם לָךְ, אֶת
 גְּמוּלָךְ שְׂגַמְלָתְ לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאַחֲזוּ וְנַפֵּץ אֶת עַלְלֶיךָ אֶל הַסַּלְעַ:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֶל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדָלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל
 וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב: ה הַלְלוּהוּ
 בְּעֲלֻצֵי שְׂמֵעַ, הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי תְרוּעָה: ו כָּל הַנְּשָׂמָה תְּהַלֵּל יְהוָה,
 הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת
 צדיקים מני, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יי ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הפתבים והיא מעט הפמות ורב האיכות:
רבנו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא
מן בלא, ולית לעלא מנף, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך
דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך
אבקש שתחתך חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד
השתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר הברואים,
לבלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול
שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות זכות צחות וקדושות
בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי
לב טהור לעבדך באמת. ומצעולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי
על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא
חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד,
אמן נעח סלה ועד:

א. "אני אומר בפרוש לכל יהודי שנזתנים
קונטרס אחד – נפטרים מכרת אחד, לכן אשרי מי
שמרבה להפיץ להרבה יהודים, פכה יפטר מכל מיני
עונשים קשים ומרים: פרת, סקילה, שריפה והרג,
שלצערנו הרב באים על האדם שעבר על רצונו
יתברך".

ב. "אין לה עוד צדקה גדולה מצדקה זו – להדפיס
ולהפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם. אשר מחזקים ומאמצים
ונזכחים חיות חדשה בנפש הקורא בהם, ומחפכים את
הבחירה מהחיפוד אל החפנה, ועל פן אשרי מי שיעזור
לזה"

ג. "כל מי שידפיס איזה ספר מספרנו, יהיה לו חלק
בגאולתנו העתידה".

ד. "עסק ההדפסה וההפצה הוא תיקון כל העולמות
וקרוב הגאולה, כי על ידי זה יזכו כל ישראל להתקרב
אליו יתברך, ולדבר עמו יתברך, ובוודאי יראה נסים
נגלים ממש, שישפיע עליו שפע גדול מכמה מקורות
חדשים. מי שרוצה לעזור לי – יעזור לו ה' יתברך
ובפרטיות כל מי שיוזב להדפיס ספר שחברתי – אהיה
לו בעזרתו יתברך למליץ יושר בעולם הבא ולא אנוח
ולא אשקוט עד שאזכה לעשות לו איזו טובה שצריך

בבני חיי ומזוני (ואני יודע שהלצים שבהור ילעגו גם
מדיבורים אלה אך תהלה לאל אני חזק בהם מאד)."

ה... "ואתה בני ידידי ואחי! חום ורחם עלי ועליך
ותראה להדפוס איזה ספר מספרנו שזכינו להכיר
ותפיצו בין כלל ישראל ולמצוה רבה ולזכות גדולה
יחשב לך"

ו... "ועל כן היה לי אסור תודה שתדפוס לי איזה ספר
ותפיצו בזול גדול באופן שיתפשט בין כלל ישראל
ובפרטיות בין בני הנעורים למען השם תראה להיות
טוב ותזכה גם אחרים עם ספרינו" (מתוך סדרת
ספרי אשר בנחל)

יהודי יקר,

אנו מאד רוצים להמשיך את הדפסת כל
סדרת ספרי "שיוזות מוהרא"ש",

אם ברצונך להשתתף בהדפסת הספרים,

(תוכל גם לקבלם לעצמך – אם תרצה, או שזה יתגלגל לעוד ספרים

שיודפסו בזכותך) לזכות וישועה כל שהיא, צור

עמנו קשר. תודה

פלאפון: 055-678-3366